Sven Wimnell 6 september 2020: Några debattartiklar i DN 22 februari - 6 september 2020 och om samhällaplane-ringens problem.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzn.pdf

Sven Wimnell 6 september 2020:
Några debattartiklar i DN 22 februari - 6 september 2020 och om samhällaplaneringens problem
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzn.pdf

Innehåll :

Sida

5 **Kapitel 1: Några debattartiklar i DN 22 februari - 6 september 2020**

Redaktör för DNs debattartiklar var 22 februari och är 6 september Nils Öhman.

6 Februari

26 Mars

81 April

152 Maj

227 Juni

295 Juli

369 Augusti

442 September

456 **Kapitel 2: Om samhällsplaneringens problem**

457 Politikområden för politiken . Regeringen 1 oktober 2019

459 I det följande finns kopior av sidor i Sven Wimnell 12 juli 2020: Utvecklingen i Sverige och världen. Samhällsplaneringens problem..... **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzg.pdf**

461 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

477 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

478 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

481 Utvecklingens krafter.

482 Systemet för mänskliga verksamheter.

485 Den fundamentala påverkanskedjan

487 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämp-lig uppställning på biblioteken.

507 Sveriges regeringar under 100 år

5011 Makthavare i världen efter andra världskriget.

511 Världskarta

512 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

517 Innehållet i:Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige. **http://wimnell.com/omr40zp.pdf**

532 Innehållet i :Sven Wimnell 25 mars 2020: Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder. **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzs.pdf**

535 **Kapitel 3: Påminnelser.**

536 Regeringen, politiska partier och politiska organisationer o d klarar för det mesta att hitta politiska problem och förslag, men en del saker känner de inte till eller bryr sig om.

Inom projeket om samhällsplaneringens problem har hittats saker som andra försummat. Påminneler om sådant har gjorts i dokumentet 15 maj 2020 som regeringen fått men inte tycks ha uppfattat.

Ministrarna bör sätta sig in i problemen och åtgärda. Ladda hem dokumentet och begrunda påminnelserna i kapitel 1.

536 Innehållet i : Sven Wimnell 15 maj 2020: Påminnelser och utrikes och inrikes tidningsartilar 5-12 maj 2020 **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzb.pdf**

Kapitel 1: Påminnelser om förslag
Hushållsverksamheter.
Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
Vad man har och vad man gör i bostäderna.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskun-skap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra

med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunska-pen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

Bostadtillägg för pensionärer.

Det behövs bra förteckningar över professorer/professurer Grundskolans och gymnasiets skolämne Religionskunskap bör ändras till Religion och levnadskunkap.

Förslag om att museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om klimatkrisen.

Sveriges regering bör ha en planering för världens framtid och en planering för Sveriges framtid.

Om kommuner och bostäder

Några artiklar 13-15 maj 2020

537 **Sidorna 60 - 93 Om planering av framtiden. i http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzb.pdf**

538 Verksamhetsområden 1-5

540 SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

546 SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

560 SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

562 SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

568 **Tillägg från DN 7 september 2020**

Kapitel 1: Några debattartiklar i DN 22 februari - 6 september 2020

Redaktör för DNs debattartiklar var 22 februari och är 6 september Nils Öhman.

Debattartiklar i DN februari 2020

"Misstag av Hallengren att inte utreda avkriminalisering"

LÖRDAG 22 FEBRUARI 2020

"DN. DEBATT 20200222
Socialutskottet har enhälligt beslutat att narkotikapolitiken ska utredas. Men när Lena Hallengren (S) slår fast att avkriminalise--ring av eget bruk inte ska ingå gör hon ett allvarligt misstag. Vi kräver att denna viktiga del av narkotikapolitiken utreds, och att utredningen får vägleda framtida ställningstaganden, skriver företrädare för Svensk förening för beroendemedicin.

Socialutskottet har enhälligt beslutat att narkotikapolitiken ska utredas. Det är på tiden. När det gäller narkotikafrågor finns i Sverige ett skrämmande gap mellan retorik och verklighet. Debatten har länge präglats av symbolpolitik. Partierna har tävlat om att förespråka ”ett narkotikafritt samhälle”. Samtidigt har det rått brist på pragmatiskt, kunskapsbaserat arbete för att minimera skador för brukare, anhöriga och samhället. I brist på kunskapsbaserade strategier har Sverige stått handfallet inför växande problem, inklusive en internationellt sett hög och ökande narkotikadödlighet.

Beslutet att utreda narkotikapolitiken är förhoppningsvis ett tecken på en spirande insikt om att förändring behövs. Narkotikafrågor är komplexa, och lämpar sig illa för politiska doktriner. Åtgärder som låter bra kan få katastrofala konsekvenser i verkligheten. Ett exempel ur vardagen: Det kan låta bra att narkotikaberoende patienter ska avgiftas och skickas på ”drogfria” behandlingshem. Realiteten är att en sådan strategi kan leda till starkt ökad risk för överdosdöd efter utskrivningen, då patienten förlorar toleransen för dödliga drogeffekter.

Exemplet får illustrera att narkotikafrågor utgör en skärningspunkt för ett flertal kunskapssfärer. Här finns behov av kunskap från fält så skilda som farmakologi, neurovetenskap, sociologi och kriminologi. En viktig uppgift för statsmakterna vore att skapa ett forum för sådan interdisciplinär kunskap, och använda det som bas för en ny, kunskapsbaserad narkotikapolitik. Bra exempel finns på nära håll, i form av norska Senter for rus- og avhengighetsforskning (Seraf).

Kriminalisering av eget bruk är en av de frågor som kanske mest pockar på en kunskapsbaserad genomlysning. Sverige gjorde eget bruk straffbart 1988, och 5 år senare infördes fängelse i högst 6 månader i straffskalan. Även om fängelsepåföljd sällan utdöms fick polisen därmed befogenhet till tvångsprovtagning. Syftet har sagts vara primärprevention, det vill säga att avskräcka från att inleda bruk, och sekundärprevention, det vill säga att personer som etablerat ett bruk ska upphöra med det.

Om lagstiftningen vore ett läkemedel skulle vi ha etablerad metodik för att utvärdera den. Uppnås den avsedda effekten? Finns det negativa biverkningar? Hur utfaller, till sist, nytta–risk-balansen? Bara om denna är positiv godkänns ett läkemedel. Boten får helt enkelt inte bli värre än soten. Ett liknande resonemang är förstås lika viktigt när det gäller lagstiftning. Som beroendeläkare är vi övertygade om att narkotika är skadligt och ska förbli illegalt.

Men vi tycker vi oss se en rad negativa effekter av att eget bruk är kriminaliserat:

1 Hinder för behandling. En betydande minoritet av brukare, mellan 10–25 procent, utvecklar beroende, en sjukdom där bruk fortsätter trots vetskap om negativa konsekvenser. Dessa patienter är i stort behov av evidensbaserade behandlingsinsatser, för sitt beroende men även för följdsjukdomar som hepatit C.

Varje åtgärd som får dessa personer att dra sig för att söka vård är kontraproduktiv. Många års erfarenhet av att bli jagad av samhället på grund av eget bruk är inte till hjälp i behandlingsarbetet, som måste bygga på en tillitsfull arbetsallians. Och ibland kan konsekvenserna bli direkt katastrofala, som när brukare drar sig för att larma ambulans vid överdoser, eftersom de är rädda för lagföring.

2 Stigmatisering. Det är oftast unga personer som blir föremål för tvångsprovtagning och lagföring. Åtgärderna har en stark socioekonomisk slagsida. Den välbeställda person som tar en lina kokain på en privat klubb i Stockholms innerstad löper liten upptäcktsrisk. Risken är desto högre för ungdomar som inte har någonstans att ta vägen, och som rör sig i gatubilden påverkade av cannabis. Denna socioekonomiska slagsida är illa nog, men blir nu än värre. Vi står inför stora utmaningar för att integrera unga vuxna med invandrarbakgrund i svenskt arbetsliv och goda sociala normsystem.

Att många av dessa ungdomar stämplas som kriminella på grund av av eget bruk lär inte främja integrationen. Sverige har i många sammanhang kritiserat inslagen av klass- och rasfördomar i det amerikanska rättssystemet. Det är anmärkningsvärt att man nu tycks blind inför en liknande utveckling på hemmaplan.

3 Resursförbrukning. Att drogtesta och lagföra brukare tar allt större resurser i anspråk. På 20 år har antalet personer som brottsanmäls för eget bruk vuxit från cirka 2 000 till cirka 50 000 om året. Många återkommer, vilket innebär att resurser läggs på att lagföra personer vars bruk redan är känt, och uppenbarligen inte upphört trots tidigare ingripanden.

Dessa brott kanske ser bra ut i polisens statistik, där de får en hög uppklarningsprocent. Frågan är dock vilken alternativ nytta som kunde åstadkommas med samma resurser, i en situation när polisen har svårt att klara upp grova brott, medan sjukvården inte räcker till för att ge beroendepatienter evidensbaserad behandling.

För att nytta–risk-balansen skulle bli positiv i ljuset av ovanstående samhällsbiverkning skulle de positiva effekterna behöva vara robusta och effekterna stora. Finns det stöd för att så är fallet? I debatten förekommer inte sällan tvärsäkra påståenden om att rättsväsendets åtgärder mot eget bruk har goda effekter, och baseras på starkt vetenskapligt stöd. Det säger till exempel Mats Löfving, chef för polisens Nationella operativa avdelning. I själva verket saknar detta helt enkelt förankring i verkligheten.

När det gäller kontroversiella frågor går det ofta att hitta enskilda forskningsrapporter som tycks ge stöd för olika åsikter. Därför är det viktigt att kunskapsläget analyseras med beaktande av helheten av tillgängliga forskningsdata. En sådan analys gjordes 2016 av en forskarkommission på uppdrag av Lancet, en av världens främsta medicinska tidskrifter. Slutsatsen var entydig. Bland ett antal policyrekommendationer stod avkriminalisering av eget bruk högst på listan.

För att inte bli lika kategoriska som den hårda linjens förespråkare vill vi påpeka att forskning om dessa frågor är svår, och att slutsatserna

baserades på länder med delvis andra förutsättningar än Sverige, såsom USA, Portugal och Tjeckien. Det är därför viktigt att noga genomlysa om slutsatsen även är giltig för Sverige. Finns det några särskilda förutsättningar i vårt land som leder till en annan slutsats? Vi är inte säkra på det, men en kunskapsbaserad narkotikapolitik kan bara formas sedan vi skaffat oss svar på de frågorna.

Så här komplicerat är det i verkligheten, bortom slagorden. Likväl dröjde det inte längre än till dagen efter socialutskottets beslut förrän socialminister Lena Hallengren (S) fastslog att avkriminalisering av eget bruk inte ska omfattas av den kommande utredningen. Detta är ett allvarligt misstag. Från Svensk förening för beroendemedicin kräver vi att denna viktiga del av narkotikapolitiken utreds, och att utredningen får vägleda framtida ställningstaganden.

För Svensk förening för beroendemedicin

Markus Heilig, professor i psykiatri, överläkare
Sven Andréasson, professor i socialmedicin, överläkare
Joar Guterstam, med dr, överläkare
Åsa Magnusson, med dr, överläkare, styrelseordförande "

”Lagen måste ändras efter fallet med den döda treåringen”

SÖNDAG 23 FEBRUARI 2020

"DN. DEBATT 20200223
Fallet med den treåriga flickan i Norrköping, som hittades död i sin mammas lägenhet, är oerhört tragiskt. Det visar på brister i skyddet för barn som är långsiktigt placerade. Nu måste lagen om vård av unga (lvu) skyndsamt ändras så att principen om barnets bästa får väga tyngst vid bedömning av långvarig placering, skriver Magnus Jägerskog och Anna Werner, Bris.

En treårig flicka har dött under oklara omständigheter i sina föräldrars vård och föräldrarna häktades misstänkta för grovt vållande till annans död och brott mot griftefriden. Händelsen upprör, men är tyvärr inte unik.

Bris, Barnens rätt i samhället, grundades för snart 50 år sedan, efter att en annan treårig flicka avlidit av de skador hon fått av misshandeln hennes styvfar utsatt henne för. I efterhand visade det sig att många känt till flickans utsatthet, men inte tillräckligt agerat för att skydda henne. Bris startade som en reaktion på händelsen och samhället var enigt om att nu fick det vara nog, något liknande ska aldrig få hända igen. Vi vet inte alla fakta kring treåringens död i Norrköping, men efter 50 år kan vi konstatera att skyddet för barn fortfarande har stora brister.

I år har barnkonventionen blivit lag. Det är resultatet av en lång kamp och det är en mycket viktig milstolpe i arbetet med att stärka barnets

mänskliga rättigheter. Barnkonventionen är ett ramverk och den ger nya möjligheter för samhället att visa att man menar allvar med att skydda barn och tillgodose deras rättigheter. Men var barnkonventionen bara signalpolitik eller betydde den något på riktigt, även i de väldigt svåra fallen där barnets rättigheter går på tvärs mot vuxnas åsikter?

Fallet med den treåriga flickan i Norrköping är oerhört tragiskt. Som flera medier rapporterat föddes barnet med abstinens på grund av mammans missbruk, föräldrarna hade omfattade problem med missbruk och psykisk ohälsa. Barnet omhändertogs redan på BB, bara några dagar gammalt. Flickan hade aldrig bott med sina föräldrar, men när hon var 2,5 år inledde föräldrarna en process för att få tillbaka henne. Till slut hittades hon död i sin mammas lägenhet.

Hur kunde det bli så här? Det aktuella fallet visar på tydliga strukturella brister i skyddet för barn som är långsiktigt placerade – brister som skyndsamt måste åtgärdas. Bris ser att tre frågor särskilt måste lyftas:

1 Är lvu förenlig med barnkonventionen? Lagen om vård av unga (lvu) ska skydda barn som inte kan bo kvar hemma och som därför behöver samhällets stöd. Treåringen i Norrköping fick växa upp och bli del av en ny familj. Barnet hade bara träffat sin biologiska mamma under övervakning var tredje vecka i 90 minuter åt gången. Enligt lvu och prejudicerande domar ska domstolar inte ta ställning till om barnet kan ta skada vid en separation från familjehemmet i bedömningen av fortsatt vård.

Detta är problematiskt ur ett barnrättsperspektiv. Kontinuitet och relationer till trygga vuxna är avgörande för ett barns utveckling. Bris menar att beslut som inte väger in barnets behov vid en långsiktig placering kan leda till orimliga konsekvenser för barnet. Dessutom är dagens konstruktion i lvu och socialtjänstlagen med parallella processer rörande vårdnadsöverflyttning, flyttningsförbud och lvu för samma barn komplicerad. Alla beslut som handlar om barnets liv måste utgå från barnets bästa, det vill säga barnets intresse, situation och behov här och nu. Ett sådant förfarande är inte bara nödvändigt, det är också fullt möjligt.

I Norge har barnkonventionen varit lag sedan 2003 och där fungerar dessa processer annorlunda än i Sverige. Enligt den norska barnevernloven ska tvångsvården kvarstå om barnet har fått en sådan anknytning till de människor och den miljö där det vistats att det kan leda till allvarliga problem om barnet flyttas.

Här i Sverige lade en statlig utredning år 2015 fram förslag om förändringar i lvu utifrån ett tydligare barnrättsperspektiv. Utredningen föreslog exempelvis att principen om barnets bästa ska kunna vara utslagsgivande för beslut om vård i familjehem ska upphöra eller inte, under vissa förutsättningar då barnet rotat sig i familjehemmet.

Prövning av om vården ska upphöra ska med andra ord göras i två steg. Först i förhållande till det ursprungliga skälet till omhändertagandet, och i ett andra steg, om det är till barnets bästa att vården upphör. Men trots att det snart gått 5 år sedan den statliga utredningen avslutades har regeringen ännu inte gått vidare med förslagen gällande de barn som är långsiktigt placerade.

2 Vilka krav kan ställas på domstolar vid prövningar av lvu? I fallet med treåringen i Norrköping var kammarrätten den instans som bedömde att lvu-vården av flickan kunde upphöra i enlighet med

föräldrarnas önskemål. Hur kammarrätten motiverade att detta var barnets bästa framgår inte av domen.

I kontrast var socialnämnden starkt emot att barnet skulle flytta till sina biologiska föräldrar, särskilt med tanke på att socialnämnden hade haft lite insyn i hur föräldrarna skulle kunna ta hand henne. En insyn som hade behövts för att på riktigt kunna bedöma föräldraförmågan.

Vi kan aldrig veta om en särskild sakkunskap om barn i domstolen hade lett till att bedömningen i detta fall skulle ha sett annorlunda ut. Men vi vet att Sverige är det enda land i Norden som saknar särskild sakkunskap om barn i första rättsliga instans. Danmark och Finland har barnsakkunniga som oftast är psykologer eller erfarna socionomer.

Barnskydd och vad som är ett enskilt barns bästa handlar inte om att ställa vuxnas olika åsikter mot varandra. Principen om barnets bästa kommer från barnkonventionen och är en metod. I metoden ingår även sakkunskap om barn samt att barnets eget perspektiv ligger till grund för beslut.

3 Vilken är synen på det enskilda barnet vid prövningar av lvu? Att betrakta barn som föräldrars ägodelar är ett förlegat synsätt som inte är förenligt med barnkonventionen. Det innebär att en rättslig process som i för stor utsträckning ser till vad föräldrarna uppgett kring deras förbättrade förhållanden missar att ta hänsyn till barnets egna rättigheter. Det viktigaste i en bedömning enligt lvu måste vara vad som är bäst för barnet här och nu.

I Sverige är vi överens om att alla barn har rätt att få leva sina liv utan vuxnas våld. Vi får aldrig glömma att förändring för att stärka barnets rättigheter är möjlig. Nu är det bråttom.

Bris vill se att:
Lvu ändras i enlighet med förslagen som lades fram av utredningen 2015 rörande långsiktigt placerade barn. Principen om barnets bästa ska väga tyngst vid bedömningar om långvariga placeringar.
Det likt andra nordiska länder införs oberoende sakkunskap om barn redan i första rättsliga instans.

Det sker en attitydförändring i det offentliga kring hur vi ser på barn där vi erkänner och agerar utifrån att varje barn är en person med egna rättigheter.

För att skydda barn drev Bris politisk påverkan för införandet av världens första anti-aga-lag. Anti-aga-lagen antogs 1979 trots att majoriteten av svenskarna på den tiden ansåg att våld mot barn i uppfostringssyfte var befogat. Lagar är viktiga av flera anledningar.

Utöver skydd har lagar också en normerande kraft att förändra vårt synsätt kring vad som är rätt och fel. Några decennier efter att antiagalagen kommit till stånd hade opinionen svängt. I Sverige är vi överens om att alla barn har rätt att få leva sina liv utan vuxnas våld. För att få till grundläggande förändring måste också något förändras i grunden. Nu är det upp till bevis.

Magnus Jägerskog, generalsekreterare Bris
Anna Werner, barnrättsjurist Bris "

”Därför dog 82 personer på jobbet under 2018–2019”

MÅNDAG 24 FEBRUARI 2020

"DN. DEBATT 20200224
Vår analys av arbetsolyckor med dödlig utgång 2018 och första halvåret 2019 visar ingen tydlig koppling mellan typ av olyckshändelse och bransch. Men ett återkommande mönster är avvikelser från hur man vanligen agerar och att säkerhetsåtgärder samtidigt saknats eller varit bristfälliga, skriver Erna Zelmin-Ekenhem, Arbetsmiljöverket.

I regeringens arbetsmiljöstrategi formulerades för tre år sedan en nollvision mot dödsolyckor i arbetslivet. Men vad få vet är att det fortfarande dör i snitt en person i veckan på Sveriges arbetsplatser. På uppdrag av regeringen har Arbetsmiljöverket analyserat de arbetsolyckor med dödlig utgång som inträffade 2018 och första halvåret 2019. Totalt inträffade 82 dödsolyckor under perioden, varav 9 rör utländsk arbetskraft i Sverige.

De mest drabbade branscherna är byggverksamhet, transport och magasinering samt jord- och skogsbruk. Det vanligast är att dödsfallen sker i samband med trafikolyckor, fall från höjd, arbete med fordon och arbetsmaskiner som lossning av gods eller att någon klämmer sig eller träffas av föremål.

Analysen visar ingen tydlig koppling mellan typ av olyckshändelse och bransch. Vissa händelser, som fallolyckor, är vanligare inom exempelvis byggverksamhet men förekommer inte enbart där. Det är därför viktigt att inte begränsa ansträngningarna till en specifik bransch utan i stället fokusera de förebyggande insatserna mot typen av olyckshändelser. Med kunskap och ett gott arbetsmiljöarbete kan de allra flesta av dödsolyckorna förebyggas.

Ett återkommande mönster för de händelser som lett till dödsolyckor är att det har skett en eller flera avvikelser från hur man vanligen agerar och att säkerhetsåtgärder samtidigt saknats eller varit bristfälliga. Olyckshändelser som leder till döden inträffar ofta i början eller slutet av en arbetsuppgift, ett arbetspass eller en arbetsvecka. Ofta saknas eller brister det i arbetsledning eller instruktioner. Eller så är instruktionerna inte kända eller följs inte av andra skäl.

Gemensamt är också att tillräckligt skyddande barriärer som säkerhetszoner, fallskydd och skyddsutrustning inte funnits eller fungerat. Det kan vara okunskap men också medveten försummelse, brister i utrustning eller maskiner som inte har underhållits. Alltför ofta tycks viktiga säkerhetsrutiner och åtgärder inte nå ut till dem som berörs – både i komplexa verksamheter som byggarbetsplatser och när underleverantörer kommer till en arbetsplats för att utföra en tillfällig uppgift. Människor från olika arbetsgivare med olika företagskulturer samlas för att samarbeta i projekt. Det gör säkerhetsarbetet ännu mer komplext. Det delade ansvaret för säkerhet och arbetsmiljö blir ingens ansvar.

1 Ofta saknas ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Analysen visar att det ofta saknas riskbedömning av den aktuella arbetsuppgiften. Det saknas också rutiner för ett systematiskt förebyggande arbetsmiljöarbete och tid att stanna upp och bedöma risker vid avvikelser i arbetet.

Analysen visar inte på något som vi inte redan vet. Riskerna är inte heller nya och vad som behöver göras är också känt. Men vi har ett arbetsliv som ständigt förändras. Nya förutsättningar kräver att man snabbt kan följa och åtgärda nya arbetsmiljörisker. Ökad konkurrens från företag som fuskar påverkar alla, även de som vill göra rätt.

Analysen visar att det vid en dödsolycka ofta är flera aktörer inblandade, flera säkerhetsåtgärder som åsidosatts, saknats eller varit bristfälliga.

Vi ser att företag som verkar på en osund marknad oftare än andra drabbas av allvarliga olyckor. Det är också där många av de farligaste arbetena finns. Våra myndighetsgemensamma kontroller visar hur brott mot exempelvis skatt- och bidragsregler är nära kopplat till regelöverträdelser i arbetsmiljön, till utnyttjande av människor.

Myndighetssamarbete är en viktig förutsättning för att sätta stopp för företag som på ett eller annat sätt bryter mot lagen. När företag och organisationer upphandlar varor och tjänster borde det vara självklart att beställaren ställer krav på säkerhetsarbete på ett sådant sätt att ingen leverantör i något led frestas att tumma på säkerheten för att få uppdraget. Det är också viktigt att beställaren följer upp och kontrollerar att det som avtalats efterlevs i praktiken.

2 Säkerhetsarbete kräver marginaler att göra fel. Vi människor gör fel och vi begår misstag. Våra beteenden inför olika risker styrs i grunden av hur vi upplever och tolkar riskerna, inte vilka riskerna faktiskt är. En bedömning av konsekvenserna i olika risksituationer måste därför grundas dels på förståelse för hur människor upplever risk, dels på förståelse för de faktorer som påverkar hur man ser på risker. Därför behöver arbetsgivare utforma sina arbetsplatser, rutiner och åtgärder så att människor kan göra en felbedömning eller ett misstag utan att behöva skadas eller dö.

I det förebyggande arbetet ingår att regelbundet och rutinmässigt undersöka risker samt vidta och följa upp skyddsåtgärder på flera nivåer och på olika sätt utifrån arbetsplatsens specifika förutsättningar. Arbetsgivare ska systematiskt förebygga arbetsmiljörisker genom att:
Samverka i säkerhetsarbetet.

Gå igenom vilka arbetsmoment som kan vara farliga.
Ge instruktioner för hur arbetet ska ske säkert, vilka skyddsåtgärder som ska användas, när och hur de ska användas.
Införa rutiner för vad man gör vid avvikelser – stoppa, bedöma, åtgärda, rapportera.

Träna på säkerhetsrutinerna.
Arbeta med attityder till säkerhet: egna, arbetstagares, gruppens, företagets.

Ta hjälp från branschorganisationerna som ska stötta och sprida goda exempel.

För att nå framgång i arbetet mot en nollvision och med att förebygga dödsolyckor krävs samarbete och att arbetsmarknadens parter fortsätter att fördjupa sitt arbete för att skapa en god säkerhetskultur.

Arbetsgivare, arbetstagare och skyddsombud måste ständigt ha det lokala arbetsmiljöarbetet i fokus. Det gäller att samarbeta för att få fram metoder, med Arbetsmiljöverkets föreskrifter som grund, för att skapa en säker arbetsmiljö och förebygga dödsolyckor. Från vår sida ska vi stötta och bidra med kunskap och i vissa fall agera som en

katalysator för att se till att det förebyggande arbetet tar fart. Vi arbetar också vidare med våra inspektioner ute på landets arbetsplatser.

Arbetsmiljöverket föreslår att arbetsmiljöarbete integreras i yrkes-utbildningar och praktik på gymnasiet samt att relevanta arbetsmiljöregler integreras i utbildningar på högskolorna. Vi föreslår också att kunskapen i internationell och nationell forskning görs tillgänglig så att branscherna kan använda kunskapen i det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Slutligen föreslår vi att en översyn görs över vilket ansvar beställaren ska ha för arbetsmiljön hos dem som ska utföra tjänsten.

Alla har rätt till en sund och säker arbetsmiljö. Ingen ska behöva bli sjuk, skadas eller dö av sitt arbete!

Erna Zelmin-Ekenhem, generaldirektör Arbetsmiljöverket "

"Portugals narkotikapolitik"

TISDAG 25 FEBRUARI 2020

"DN. DEBATT 20200225
Riksdagen har nyligen beslutat att narkotikapolitiken ska utvärderas. I debatten hörs röster för att Sverige ska göra som Portugal och avkriminalisera narkotikabruk. Där minskade dödligheten kraftigt efter förändringen, men nu ökar den igen och man är nu uppe på liknande nivåer som före avkriminaliseringen, skriver Peter Moilanen och Pierre Andersson.

På Twitter sprids just nu ett diagram som visar fantastiska resultat av den avkriminalisering som Portugal genomförde 2001. Dödligheten ska ha minskat från 369 döda 1999 till 30 döda under 2016. En minskning med över 90 procent!

Problemet är att siffrorna är felaktiga. Under perioden har Portugal bytt sätt att räkna och tillämpar nu en snävare definition än tidigare. Siffrorna är helt enkelt inte jämförbara.

Om man i stället jämför enligt det nya sättet att räkna hade Portugal 60 narkotikarelaterade dödsfall under 1999 och 51 under 2017 (det senaste året som landets narkotikamyndighet publicerat statistik för). Efter en kraftig nedgång de första åren har dödligheten ökat igen och man är nu uppe på liknande nivåer som före avkriminaliseringen.

Narkotikapolitiskt center publicerar i dag en rapport om avkriminaliseringen av narkotika i Portugal. Vi är övertygade om att Sverige kan lära av deras exempel, men lärandet måste bygga på fakta snarare än missuppfattningar eller rent önsketänkande.

Enligt statistik från Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (EMCDDA) ligger Sverige bland de länder som har högst narkotikarelaterad dödlighet och Portugal lägst. Rapporten visar dock att det finns så stora skillnader i sättet att mäta att alla jämförelser blir meningslösa. De år vi kunnat jämföra så gjorde Sverige dubbelt så många obduktioner och tre gånger så många rättskemiska analyser som Portugal. I Sverige hamnar över 75 procent av de som dör med narkotika i kroppen i EMCDDA:s statistik över narkotikarelaterad dödlighet, medan motsvarigheten i Portugal är under 5 procent.

Den snäva definition som används för narkotikarelaterad dödlighet gör också att statistiken blir snedvriden: Portugal har under många år haft hög dödlighet i hiv/aids bland injektionsmissbrukare (Sverige ligger här nära noll), men dessa dödsfall räknas inte med i EMCDDA:s statistik. Dessutom har Portugal mer än dubbelt så många dödsfall varje år som av läkare klassificeras som ”okänd orsak” – här finns sannolikt ytterligare mörkertal.

Det finns många missförstånd kring vad Portugal faktiskt har gjort. Bruk av narkotika och allt innehav är fortfarande förbjudet. Påföljden har flyttats från det juridiska systemet till en ny myndighet under hälsodepartementet, men människor döms fortfarande till böter, samhällstjänst eller andra tvångsåtgärder. Polisen gör samma jobb som tidigare: De rapporterar dem som använder eller innehar narkotika, även när det handlar om små mängder.

Den stora skillnaden är att den som åker dit inte ställs inför en åklagare utan en så kallad avrådningskommission. En snabb utredning visar om personen är beroende eller inte och de som anses vara beroende hänvisas till vård. Vården är obligatorisk, om den inte fullföljs har kommissionerna möjlighet att ta till sanktioner av olika slag.

Personer som inte är beroende och som ställs inför kommissionen för första gången får oftast en varning – men kommer de tillbaka inom fem år blir det böter eller andra sanktioner. Kommissionerna har en lång lista av sanktioner att ta till, allt från indraget körkort till förbud att vistas på vissa platser, samhällstjänst eller tvångsförvaltning av offentliga bidrag.

Ännu viktigare är kanske det Portugal genomförde utöver avkriminaliseringen, som bara var en del av ett mycket större reformpaket. Totalt handlade det om över 30 åtgärdspunkter, där dubblade resurser till främst vård och förebyggande arbete var en bärande del. Antalet behandlingsplatser ökades snabbt, samtidigt som vården organiserades på ett sätt som möjliggjorde mycket korta väntetider och god kommunikation mellan olika vårdinstanser.

Bruket av cannabis har ökat i Portugal efter avkriminaliseringen. Bland 15–16-åringar har andelen som någon gång använt cannabis ökat från 9 procent 1999 till 15 procent 2015. (Sverige ligger på 7 procent.) Andelen unga som använt cannabis de senaste 30 dagarna har gått upp från 5 till 8 procent under samma tidsperiod. Här ligger Sverige på 2 procent.

Tittar man på de länder i Europa som har avkriminaliserat narkotika så varierar resultaten när det gäller narkotikarelaterad dödlighet väldigt mycket. Portugal ligger som redan nämnts lågt på listan. Att Estland – som toppar listan – också har avkriminaliserat nämns inte lika ofta. I övriga länder syns både ökningar och minskningar. Det är helt enkelt svårt att se något tydligt samband mellan avkriminalisering och minskad dödlighet.

I fallet Portugal har sannolikt andra insatser – bättre vård och behandling exempelvis – spelat en avgörande roll. Detta är också något som chefen för Portugals narkotikamyndighet Sicad, João Goulão, trycker på när han talar om de förändringar de genomfört:

”Avkriminalisering är ingen mirakelmedicin. Gör man enbart det så kommer saker att bli värre.” Vårdens avgörande betydelse skulle också kunna förklara att dödligheten i Portugal har ökat igen de senaste tio åren: Efter den ekonomiska krisen 2008 blev vård- och behandlingssektorn utsatt för omfattande besparingar.

Sammantaget står det klart att Sverige har mycket att lära av Portugal – men lärdomarna är troligen andra än de som många förespråkare för avkriminalisering vill se. Under arbetet med den här rapporten har vi läst det mesta som publicerats i vetenskapliga tidskrifter om reformerna i Portugal, vi har besökt behandlingsorganisationer och intervjuat såväl ledande tjänstemän som företrädare för avrådningskommissionerna. Våra slutsatser är de här:

Avkriminalisering i sig verkar inte sänka den narkotikarelaterade dödligheten. Det finns en risk att en avkriminalisering får normerande effekter vilket kan öka bruket av narkotika.

En mycket ambitiös satsning på vård och behandling spelade sannolikt en avgörande roll för de positiva resultat Portugal har sett.

Oavsett hur skillnaderna när det gäller narkotikarelaterad dödlighet ser ut i verkligheten så ligger Sverige oacceptabelt högt. Snabba och väl samordnade vårdinsatser är en viktig nyckel för att få ner dödstalen – här har Sverige mycket att lära av Portugal.

Peter Moilanen, chef för Narkotikapolitiskt center
Pierre Andersson, rapportförfattare"

"Bakgrund. Narkotikapolitiskt center

Narkotikapolitiskt center är ett nätverk som 13 civilsamhällesorganisationer står bakom. Verksamheten finansieras av organisationernas finansiella eller personella bidrag samt andra sökta bidrag hos ideella och offentliga organisationer. Centret arbetar för en djupare analys av aktuella narkotikafrågor, en väl underbyggd narkotikapolitisk debatt och en bred folkbildning för en human, restriktiv narkotikapolitik.

Organisationerna bakom: Studieförbundet NBV; Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor, SLAN; Blå Bandet; Sveriges Blåbandsungdom, SBU; LP-verksamheten, IOGT-NTO, Ungdomens Nykterhetsförbund, UNF; Föräldraföreningen mot Narkotika, FMN; Kriminellas Revansch i Samhället, KRIS; Svenska Frisksportförbundet; Frisksportens Ungdomsförbund; Svenska Sällskapet för Nykterhet och Folkuppfostran och Nordiska Godtemplarrådet, NGR."

”Förbjud friskolor att använda kötid som urval”

ONSDAG 26 FEBRUARI 2020

"DN. DEBATT 20200226
Kötid som urvalskriterium bidrar till den skolsegregation som uppstått med friskolereformen. För att minska de segregerande effekterna måste skolvalet regleras om med en skolvalsperiod kombinerat med förändrade urvalsregler och likvärdig information till alla, skriver lärarfackens ordförande Johanna Jaara Åstrand och Åsa Fahlén.

Förutsättningarna för oss lärare att fullgöra skolans kunskapsuppdrag och ge alla elever en likvärdig utbildning har blivit allt tuffare.

Skillnaderna mellan skolor ökar. Ett stort problem är skolsegregationen. Den drivs av boendesegregation men förstärks av dagens skolvalssystem. Väldigt få i den skolpolitiska debatten brukar göra gällande att det är bra om elevers uppväxtförhållanden får styra deras livschanser. Ändå är det så det är. Vi anser att staten måste ta ett större ansvar för att se till att våra skolor får mer blandade elevgrupper, så att vi lärare ges förutsättningar att göra skolan till den kompensatoriska kraft den är tänkt att vara.

Det sätt på vilket dagens skolvalsmodell är utformad blir segregerande. Vi menar att en av de viktigaste åtgärderna för att förändra detta är att se till att kötid som urvalskriterium inte längre ska vara tillåtet. Förslaget borde tilltala borgerligt sinnade politiker och debattörer som vill trygga friskolereformen för framtiden, såväl som de vänsterkritiker som pekat på skolvalet som orsak till en växande skolsegregation.

Vilken elev som antas till en fristående skola respektive placeras på en kommunal skola styrs av ett antal regler. För kommunala skolor är det i huvudsak närhet som är styrande för vem som placeras på en viss skola om den är översökt. För fristående skolor är de vanligaste urvalsgrunderna anmälningstid (kötid), syskonförtur, organisatoriskt eller verksamhetsmässigt samband samt närhet. Bland de skolor som inte har någon särskild pedagogisk inriktning dominerar anmälningstid som urvalsgrund.

I teorin skulle rätten att önska skola kunna leda till att boendesegregationen får ett minskat genomslag på skolsegregationen, men forskningen visar att det i praktiken inte sker, utan att den tvärtom ökar.

Forskningen visar också att hur segregerande skolvalet är till en del är beroende av vilka urvalsregler som gäller. För kommunala skolor går det att skapa närhetsurvalsregler som är mer eller mindre socioekonomiskt styrda och för fristående skolor är i princip alla sätt att göra urval mindre segregerande än kriteriet anmälningstid (härefter kallat kötid).

I en ny undersökning kan vi båda lärarorganisationer visa på konsekvenserna av dagens urvalssystem till översökta friskolor. Vi visar hur kötid samvarierar med socioekonomi. Undersökningen är gjord på de friskolor som hade minst 15 elever som slutförde årskurs 9 år 2016. Hela populationen består av 345 skolor, varav 190 slumpvis utvalda skolor har besvarat ett antal frågor via telefon. Frågorna gäller antagningen inför höstterminen 2017.

Det första frågan vi ställde var hur vanliga olika urvalsmodeller är. Nästan alla, eller nio skolor av tio, tillämpar kötid som urvalsregel. Lika vanligt är det att skolan tillämpar syskonförtur.

Ovanligare är det att en fristående skola använder någon närhetsprincip, endast ungefär var tionde gör det. Den alternativa urvalsprincip som framför allt används är i stället så kallat verksamhetsmässigt samband, vilket innebär att elever som redan går vid någon av huvudmannens förskolor beviljas förtur. Ungefär var femte skola tillämpar detta och det är klart vanligare bland de skolor som börjar med förskoleklass, där drygt var fjärde använder principen.

Sju fristående skolor av tio har fler sökande elever än de har plats för i deras första årskurs. Det skiljer sig dock åt beroende på hur lång utbildning föräldrarna har. I den tredjedel av de fristående skolorna där föräldrarna har längst utbildning är det fyra skolor av fem, mot tre skolor av fem bland dem som har föräldrar med kortast utbildning. Då ska man komma ihåg att fristående skolor i genomsnitt har elever med klart längre utbildade föräldrar än vad eleverna i kommunala skolor har.

Men inte bara andelen skolor som har kö skiljer sig relativt föräldrars utbildning, utan även hur lång kön är. För skolorna där föräldrarna har kortast utbildning är det 6 procent som har en kötid som är över två år. Motsvarande siffra för skolor där föräldrarna har längst utbildning är hela 38 procent. Kötid förstärker med andra ord skolvalets segregerande effekt.

Ju längre utbildning föräldrarna till elever på en skola har, desto vanligare är det att skolan är full och desto längre i förväg behöver man anmäla barnet för att få plats. Tillämpningen av kötid som urvalskriterium utgör alltså en viktig delförklaring till den skolsegregation som uppstått med friskolereformen.

För våra medlemmar innebär skolsegregationen att de får svårare att klara sitt uppdrag när förutsättningarna för att arbeta som lärare skiljer sig kraftigt åt mellan olika skolor. Samtidigt vill vi inte begränsa möjligheten att önska skola. Vi vill i stället peka på tre viktiga åtgärder som sammantaget kan ha goda förutsättningar att minskar skolvalets segregerande effekter:

1 Inför en skolvalsperiod. En skolvalsperiod innebär att man får söka till en skola en avgränsad tidsperiod. Det är endast under skolvalsperioden som elever och föräldrar får göra sina skolval. Såväl Moderaterna som Liberalerna har föreslagit införandet av en sådan period, men dessa partier har inte kompletterat förslaget med vidare nödvändiga steg för att den segregerande effekten ska minimeras.

2 Samtliga vårdnadshavare måste ges information om de skolor som finns att välja på. För att valmöjligheterna ska bli reella håller det inte att ta lätt på uppgiften att säkra lika information till alla vårdnadshavare. Informationsuppgiften kan inte vila på skolorna själva. Det offentliga måste tillhandahålla en neutral, saklig och obunden information. Först därigenom ges alla vårdnadshavare lika möjligheter att framföra sina önskemål om skola för sina barn.

3 Kötid som urvalskriterium ska inte vara tillåtet. I stället bör urval ske genom till exempel närhetsprincip eller kriterier som utifrån forskningsstöd kan anses stå relativt fria från socioekonomiskt segregerande effekter.

För att en skolvalsperiod verkligen ska fylla sitt syfte – lika möjligheter för alla – krävs att det inte går att paxa plats på en skola genom snabb anmälan. I praktiken riskerar det annars att handla om en sekundstrid, där bäst tillgång till dator och bäst möjligheter att göra annat på jobbet skulle styra – i praktiken ett socialt riggat lotteri. Den högre tjänstemannen med egen dator på jobbet och frihet att disponera sin tid skulle få en helt annan möjlighet än expediten i en affär eller lokalvårdaren.

Genom att reglera om skolvalet med en skolvalsperiod kombinerat med förändrade urvalsregler och ett större offentligt ansvarstagande för att ge alla vårdnadshavare likvärdig information kommer de segregerande effekterna att minska. Det är mer än hög tid för politikerna att agera.

Johanna Jaara Åstrand, ordförande Lärarförbundet
Åsa Fahlén, ordförande för Lärarnas riksförbund "

”Starkt folkligt stöd för rätt till familjeåterförening”

TORSDAG 27 FEBRUARI 2020

"DN. DEBATT 20200227
Det finns ett starkt stöd både för rätten till familjeåterförening och för att personer med humanitära skäl ska kunna stanna i Sverige. Det visar en undersökning som vi låtit göra. Vi uppmanar nu den parlamentariska migrationskommittén se bortom kortsiktiga politiska intressen, skriver företrädare för Svenska kyrkan, Rädda barnen och Röda korset.

”Under århundradena har vi långsamt erövrat en humanism i vårt land. Ibland är den skymd, ibland djupt nedgrävd. Men den finns där som en guldreserv.”

Dessa ord kommer från författaren Kerstin Ekman. Sverige har genom historien visat att det finns en stark medmänsklighet och vilja att hjälpa utsatta människor, oavsett var de råkar vara födda. I år är det 75 år sedan överlevare från Förintelsen fick komma till Sverige med Röda korsets vita bussar vid andra världskrigets slut. Politiska flyktingar från Chile på 70-talet och människor på flykt från Balkankriget på 90-talet har fått en möjlighet att bygga sin framtid i Sverige. Sverige ses som en humanitär förebild på många håll i världen, inte minst tack vare vårt långvariga arbete med biståndsverksamhet.

Vi som skriver den här artikeln ser varje dag att denna medmänsklighet i allra högsta grad lever också i dag. Tusentals frivilliga från våra organisationer jobbar på gräsrotsnivå för att hjälpa

samhällets mest utsatta. Det ordnas språkkaféer för nyanlända, boendelösningar för människor som saknar tak över huvudet och det samlas in stora summor pengar för att hjälpa människor i nöd ute i världen.

Vi ser också hur olika lagar och politiska beslut påverkar människor på ett högst konkret sätt i deras vardag. Vi möter dagligen människor som kämpar för att lära sig svenska, utbilda sig och så småningom få ett jobb. Civilsamhället kan göra mycket, men i slutändan är det våra politiska beslutsfattare som sätter ramarna vi har att arbeta inom.

Våra erfarenheter säger oss att familjen är det mest centrala för de allra flesta. Att som förälder tvingas leva åtskild från sina barn skapar en stark oro som gör det svårt att finna en meningsfull tillvaro och planera för framtiden. De hårdare regler för familjeåterförening som införts i Sverige med den tillfälliga utlänningslagen har orsakat ett stort lidande för många familjer samtidigt som det också har försvårat integrationen av de som är här. Det är svårt att lära sig ett nytt språk och utbilda sig om man tvingas leva utan sina barn.

Vi ser också hur den tillfälliga lagen har drabbat barn särskilt hårt. Tidigare fanns en möjlighet för barn med humanitära skäl, exempelvis svårt sjuka, att få stanna i Sverige. Det fanns också möjlighet för barn som vistats en längre period och rotat sig i det svenska samhället att få stanna. Denna humanitära grund stramades åt kraftigt med den tillfälliga lagen, med följden att barn som kanske för första gången fått hopp om livet i stället tvingas leva i rädsla för att bli utvisade. Vi har svårt att se hur denna begränsning är förenlig med FN:s barnkonvention.

Just nu pågår samtal mellan samtliga riksdagspartier om framtidens migrationslagstiftning i en parlamentarisk kommitté. Vi har låtit undersökningsföretaget Novus fråga den svenska allmänheten hur man ställer sig till tre centrala frågor som kommittén diskuterar. Resultatet visar att det finns ett starkt stöd både för rätten till familjeåterförening och för att personer med humanitära skäl ska kunna stanna i Sverige:

73 procent instämmer (helt eller delvis) i att barn som vistats flera år i Sverige och lärt sig svenska språket ska ha en möjlighet att stanna i Sverige. 13 procent tar avstånd från det (helt eller delvis).

62 procent instämmer (helt eller delvis) i att personer med humanitära skäl, till exempel svårt sjuka barn eller vuxna, ska ha möjlighet att stanna i Sverige. 19 procent tar avstånd från det (helt eller delvis).
59 procent instämmer (helt eller delvis) i att barn och föräldrar på flykt som splittrats ska ha en möjlighet att återförenas i Sverige. 23 procent tar avstånd från det (helt eller delvis).

Det finns en majoritet för dessa uppfattningar i samtliga inkomstgrupper och i städer såväl som på landsbygden. Den humanitära guldreserven i Sverige tycks vara intakt, men i den politiska debatten låter det ofta annorlunda. Sedan 2015 har politiken kännetecknats av ett stort antal förändringar som genomförts i syfte att åstadkomma snabba effekter för att minska antalet asylsökande, utan att man hunnit titta på de humanitära såväl som de samhälleliga konsekvenserna. På senare tid har olika förslag presenterats som på olika sätt syftar till att minska antalet personer som söker sig till Sverige, utan att man tagit hänsyn till effekterna för den enskilde eller för samhället i stort.

Konsekvenserna av den tillfälliga lagen har varit mycket negativa både för människors psykiska välmående och för deras möjligheter att integreras i samhället. Men effekterna har också varit förödande för tilltron till rättssystemet i stort.

Om den parlamentariska kommittén tar fram en ny lagstiftning där familjer fortsättningsvis tvingas leva splittrade eller där barnets bästa inte prioriteras tydligare ser vi en överhängande risk både att människor far illa och att tilltron till rättssystemet kommer fortsätta skadas. En sådan lagstiftning kommer inte att vinna respekt hos svenska folket. Risken är stor att systemet kommer behöva fortsätta lappas och lagas under kommande år.

Vi uppmanar den parlamentariska migrationskommittén och samtliga riksdagspartier att lyfta blicken och värna Sveriges humanitära grundsyn. Vi anser att:

Rätten till familjeåterförening måste säkerställas, både för flyktingar och för alternativt skyddsbehövande. Man ska inte tillämpa försörjningskrav som i praktiken omöjliggör familjeåterförening. Återinför bestämmelsen om att uppehållstillstånd kan beviljas om det föreligger synnerligen ömmande omständigheter, eller särskilt ömmande omständigheter för barn.

Sverige behöver nu en human, rättssäker och långsiktigt hållbar migrationslagstiftning som låter familjer leva tillsammans och som med tydlighet värnar barnets rättigheter. Majoriteten av Sveriges befolkning verkar tycka likadant.

Helén Ottosson Lovén, generalsekreterare Svenska kyrkan
Helena Thybell, generalsekreterare Rädda barnen
Martin Ärnlöv, generalsekreterare Svenska röda korset

”Stockholmsvården är dåligt rustad för coronaviruset”

FREDAG 28 FEBRUARI 2020

" DN. DEBATT 20200228
Om coronaviruset sprider sig i Stockholm kommer intensivvårdsplatserna att bli hårt belastade. Men redan nu är vården i kris – patienter trängs på akutmottagningarna och vårdpersonalen protesterar. Orsaken är personalbrist. Högern som styr regionen med Miljöpartiet har misslyckats med att bygga upp en stark vård, skriver Karin Rågsjö (V) och Jonas Lindberg (V).

Nu sprider sig det nya coronaviruset i Europa. 300 personer är smittade i Italien och på Teneriffa är ett hotell satt i karantän. Hur skulle Stockholms sjukhus klara av att hantera ett utbrott av coronaviruset? Sjukvården är i kris, patienter trängs på akutmottagningarna och vårdpersonalen protesterar.

Akutmottagningen på Södersjukhuset kollapsade i helgen. Patienter trängs i korridorerna och dör i väntan på vård. Personalen på Nya Karolinska, Sös och Danderyds sjukhus varnar för att patientsäkerheten är hotad.

Sverige har minst antal vårdplatser inom EU med 2,2 vårdplatser per 1 000 invånare (2017). Därför uppstår det långa vårdköer. Orsaken är personalbrist. Om coronaviruset sprider sig i Stockholm blir intensivvårdsplatserna hårt belastade. I Europa är det bara Portugal

som har färre intensivvårdsplatser än Sverige. Region Stockholm har få intensivvårdsplatser i förhållande till befolkningens storlek.

Flera av Stockholms sjukhus har toppmoderna lokaler med välutrustade intensivvårdsplatser men de står tomma eftersom det saknas personal. Resursbristen till intensivvården har mer än dubblerats de senaste 10 åren. Det orsakar riskabla transporter av svårt sjuka patienter mellan akutsjukhusen för att hitta vårdplatser. Patienter skrivs ut för tidigt från intensivvården, de kroknar på en vårdavdelning och skickas sedan tillbaka till intensivvården. Så fungerar det i dag.

Vad kommer att hända om Stockholm får flera patienter som blir sjuka av coronaviruset? Vad kommer att hända med de äldre, multisjuka patienterna som är de mest sköra? En region som inte klarar av att ge vård en vanlig söndag i februari kommer inte klara av ett utbrott av coronaviruset.

Region Stockholm har större förutsättningar att bygga upp en stabil vård i jämförelse med många andra regioner. Högern som styr regionen med Miljöpartiet har misslyckats med att bygga upp en stark vård. Nu kommer 500 miljoner kronor extra till välfärden tack vare Vänsterpartiet. Vi förutsätter att de resurser som är avsedda för sjukvården går direkt till att anställa personal och ge dem en bättre arbetsmiljö.

Vården måste vara rustad för att klara av större virusutbrott. Det behövs en hälso- och sjukvård som möter behoven och där tillgängligheten når de med de störst behov. Vi ska kunna lita på vården. Alla borde känna sig trygga med att sjukhusen klarar av ett virusutbrott. Så är det inte i dag.

Det kostar pengar att ge en växande och åldrande befolkning vård. Under den borgerliga regeringen skapade högern en alltmer marknadsstyrd vård. I region Stockholm går privatiseringar före jämlik vård. Privata vårdföretag plockar varje år ut över 2 miljarder i vinst.

Försäkringsbolag säljer privata sjukvårdsförsäkringar som låter den som betalar gå före i kön. Samtidigt ger högern sjukhusen svältbudgetar, de har varslat över 1 000 anställda inom vården och sjukhusen tvingas att spara pengar.

Vänsterpartiets krav är:
Mer resurser till hälso- och sjukvården.

Skapa fler vårdplatser. Fler intensivvårdsplatser behövs nu.

Satsa på robusta vårdcentraler med områdesansvar.

Bort med privata vinster inom hälso- och sjukvården.

Satsa på personalen. Vänsterpartiet region Stockholm vill lägga 1,3 miljarder kronor extra på att anställa fler sjuksköterskor och utbilda fler specialister.

Ingen gräddfil i vården. Patienter med privata sjukvårdsförsäkringar ska inte få gå före.

Våra sjukhus måste stå redo att klara av ett större utbrott av det nya coronaviruset. Vi ska ha den kapaciteten. Allt annat är ett extremt misslyckande.

Karin Rågsjö (V), vårdpolitisk talesperson nationellt samt representant för Stockholm i riksdagen.
Jonas Lindberg (V), vårdpolitisk talesperson region Stockholm"

”Arroganta busschaufförer problem för funktionshindrade”

LÖRDAG 29 FEBRUARI 2020

"DN. DEBATT 20200229
Kollektivtrafiken har till stor del utvecklats för den ”ideala passageraren” som enkelt tar sig ombord och har som mål att komma fram snabbt. Personer med nedsatt rörelseförmåga möter däremot många gånger svårigheter med att resa kollektivt. Regionala myndigheter behöver därför ställa större krav på trafikföretagen, skriver forskaren Vanessa Stjernborg.

Sverige införde tidigt lagen om handikappanpassad kollektivtrafik (1979:558). Därtill finns det transportpolitiska målet med preciseringen om att transportsystemet ska utvecklas så att det är användbart för personer med funktionsnedsättning, vilket också betonas i EU:s transportpolitik, i de globala hållbarhetsmålen och i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Trots detta reser personer med nedsatt rörelseförmåga i mindre utsträckning kollektivt än andra resenärer.

Detta trots att de kan ses som mest beroende av kollektivtrafiken eftersom de kan ha svårt att cykla och köra bil. En senare kartläggning av hinder i kollektivtrafiken i Sverige för personer med funktionsnedsättning utförd av Trafikanalys visar att det fortfarande finns betydande tillgänglighetsbrister.

När vissa busschaufförer exempelvis inte sänker bussarna eller inte hjälper till att fälla ut rampen ombord på fordonen kan personer med nedsatt rörelseförmåga uppleva svårigheter med att åka kollektivt. Om tekniken som bussarna utrustats med för att möta personer med särskilda behov inte nyttjas, så spelar det egentligen ingen roll hur tillgänglighetsanpassade de än är.

Inom forskningen riktas allt större kritik mot att tillgänglighetsarbetet i kollektivtrafiken främst har handlat om fysisk tillgänglighet, det vill säga fordon och hållplatser. Hinder av mer social karaktär, som bemötandet av personalen, har uppmärksammats mindre.

I en nyligen genomförd studie har jag analyserat 389 kundklagomål som kommit in till SL under 2018 kring frågor om tillgänglighet.

Många av klagomålen rör busstrafik och av dessa klagomål framkommer att passagerare med funktionsnedsättning upplever att vissa busschaufförer är stressade och att de inte använder de tekniska hjälpmedel som ska underlätta för resenärer med nedsatt rörelseförmåga. Bland klagomålen beskrivs bland annat hur personer med funktionsnedsättning kan vara beroende av hjälp av andra passagerare för att överhuvudtaget komma ombord på bussen. Det förekommer också beskrivningar av fallolyckor i samband med att de klivit av bussen på grund av för långt mellanrum mellan hållplats och fordon. I ett fall beskrivs det hur resenären ska ha varit tvungen att uppsöka vård för att bli sydd. I ett annat fall berättas det om hur resenären ska ha fallit ut på marken och blivit liggandes där, varpå föraren ska ha stängt dörrarna och kört i väg utan att kontrollera hur det är med personen ifråga.

Det berättas om hur vissa chaufförer kan ha uppvisat en nonchalant och arrogant attityd när resenärer har bett om att de ska sänka bussen

eller bett om hjälp med att fälla ut rampen. Klagomålen vittnar om att problemet är återkommande.

Det finns också berättelser bland klagomålen som vittnar om hur vissa busschaufförer inte ska ha släppt ombord resenärer, genom att vägra sänka bussen eller genom att inte vara behjälpliga med att fälla ut rampen. En resenär berättar om hur hon träffat en gråtande rullstolsburen ung tjej som inte ska ha kommit ombord på fordonet då chauffören ska ha vägrat sänka bussen.

Bemötandet beskrivs leda till känslor av maktlöshet och sårbarhet och skapar känslor av frustration och utsatthet hos flera av de resenärer som lämnat klagomål. Det uppges också skapa hinder, vilka i slutändan kan leda till social exkludering. *”Kontentan blir att vi funktionshindrade blir hindrade när vi vill ut och åka i kollektivtrafiken”*, står det i ett klagomål. Resenären beskriver vidare hur bemötandet skapar känslor av att vara i vägen och av att vara till besvär, vilket i sin tur innebär att personen undviker att åka med kollektivtrafiken och känner sig utestängd. Tillgången till kollektivtrafik kan innebära skillnaden mellan ett aktivt liv och ett liv i isolering och marginalisering.

Trots att det ligger på samhällets ansvar att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång till kollektivtrafik på lika villkor som övriga befolkningen, råder fortfarande uppenbara brister. Kartläggningen från Trafikanalys visar att arbetet i Sverige med tillgänglighetsfrågorna i kollektivtrafiken ofta är fragmentariskt och att ett helhetsansvar saknas.

Kollektivtrafiken har också fått en mer betydande roll i spåren av den rådande klimatkrisen. Forskning pekar på att kollektivtrafiken mer och mer kommit att riktas mot en ”ideal pendlare”, med fokus på snabba restider och effektivisering. Hållplatser dras in för att effektivisera linjer. Detta utan hänsyn till grupper med särskilda behov, vars möjlighet till ett aktivt liv kan vara helt beroende av dessa hållplatser. Detta kan också innebära att chaufförernas yrkesroller kan bli alltmer präglade av stress, där de grupper som kanske behöver lite extra tid och hjälp för att ta sig ombord kan bli till en belastning i ett allt effektivare system.

Särskilt anmärkningsvärt blir detta när färdtjänsten samtidigt bantas rejält. I dag får 100 000 färre färdtjänst jämfört med 1998.
I skuggan av effektivisering, digitalisering och ökade marknadsandelar mot bilen är det angeläget att inte glömma människorna i systemen. Det är hög tid att synliggöra användarna och de behov passagerarna har.

I lagen (2010:1065) om kollektivtrafik preciseras att ”den regionala kollektivtrafikmyndigheten ska verka för att den regionala kollektivtrafiken är tillgänglig för alla resenärsgrupper” (13 §). Jag kräver här en skärpning. Ställ större krav på trafikoperatörerna vad gäller tillgänglighet:

Tekniska hjälpmedel i form av ramper och möjlighet att sänka bussar måste fungera och användas.

Ändra attityder och bemötande gentemot passagerare som tar längre tid på sig att komma på och av fordonet.

För att inte öka stressen hos chaufförerna, se till att det finns utrymme i tidsschemat att hjälpa passagerare som behöver det.

Kollektivtrafiken bär en viktig funktion för personer med funktionsnedsättning och det behövs en ökad förståelse för olika behov. Det handlar också om alla oss som reser i kollektivtrafiken. Vi måste alla gemensamt öka förståelsen och kunskapen om att alla inte lika snabbt kan komma på och av en buss. Vi behöver en större acceptans av att kollektiva resor kan ta några minuter extra.

Vanessa Stjernborg, forskare vid Malmö universitet och K2, Nationellt kunskapscentrum för kollektivtrafik

Debattartiklar i DN mars 2020

”Internet är större klimathot än flyget – så blir det grönare”

SÖNDAG 1 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200301
Vilken slags energikälla som används för att lagra data är avgörande i omställningen till ett fossilfritt samhälle. Därför är det bråttom att säkerställa att nya datacenter använder fossilfri energi och att vi skapar förutsättningar för fler datacenter i Sverige. Annars kommer de globala koldioxidutsläppen att öka, skriver Fredrick Federley (C) och Patrik Öhlund.

Det finns i dag omkring nio miljoner datacenter världen över och många drivs av fossila bränslen, framför allt kolkraft. Klimathotet gör att allt fler vill göra hållbara val – men i dag är det svårt att veta om de digitala tjänster man använder kommer från gröna datacenter eller smutsiga moln. På samma sätt som klimatmärkningar och transparens är självklart i dagens matvarubutiker, så måste detsamma etableras för digitala val. Om inte industrin själv agerar, så bör Sverige vara drivande för att EU ska formulera skarp lagstiftning på området.

Digitaliseringen har sköljt in som en våg över världen och det digitala molnet växer i snabb takt. Den ökade digitaliseringen är både bra och nödvändig för vår fortsatta samhällsutveckling. Det är svårt att föreställa sig hur vårt samhälle skulle se ut utan internet och att ta tillvara på den digitala utvecklingen är ett av de viktigaste sätten att ge förutsättningar för jobb, tillväxt och tillgång till välfärdstjänster i hela landet. Men ju mer användningsområden som det digitala får och ju fler som kopplar upp sig, desto mer kapacitet behövs. Den digitala infrastrukturen kräver enorma mängder elektrisk energi för att fungera.

Redan i dag står datalagring för drygt 2 procent av de globala koldioxidutsläppen och 3 procent av världens energiförbrukning. Detta gör att datalagringens koldioxidutsläpp är större än hela flygindustrins, enligt vetenskapstidskriften Nature. Många tänker säkert att allt som är digitalt är klimatsmart, men så enkelt är det inte. Det finns omkring nio miljoner datacenter i världen och många av dessa drivs av elektricitet från fossila bränslen, framför allt kolkraft. Redan år 2030 beräknas en tiondel av den globala elproduktionen att konsumeras av datacenter.

I takt med att digitaliseringen fortsätter, så växer också behovet av fler datacenter. Det är dags att öka trycket på alla som bygger den nya digitala infrastrukturen, att bygga grönt. Klimathotet är en av vår tids viktigaste frågor och världens utsläpp måste minska. Trots att nästan alla världens länder står bakom Parisavtalets klimatmål så fortsätter utsläppen att öka. Därför krävs handlingskraft och ledarskap, både av politiker och företag. Vi behöver hitta resultatinriktade lösningar på en mängd olika områden och vi behöver se till att stimulera teknisk utveckling och innovation. I Sverige har många företag blivit världsledande i grön teknik och det finns en politisk vilja att göra mer. Då är det extra viktigt att vi ska driva på för fler europeiska och globala lösningar, ta fram smarta styrmedel som gör det enklare att ställa om till ett hållbart samhälle.

Faktum är att Sverige redan är en nyckel i utvecklingen av en grönare datacenterindustri tack vare hög tillgång till fossilfri och förnybar energi, stabila elnät och elöverskott. Facebooks etablering i Luleå var den första stora datacenterinvesteringen i Sverige och nu finns Amazon i Mälardalen, Google förbereder en etablering i Avesta och Microsoft

bygger sina mest hållbara datacenter någonsin i Gävle, Sandviken och Staffanstorp. Datacenter är nu en svensk basindustri som skapar jobb, skatteintäkter och framför allt grön data. Men, ska klustret fortsätta att växa behövs stora investeringar i elnätet och betydligt kortare tillståndsprocesser. En snabbare utbyggnad av elnätet är en avgörande faktor för att lyckas med elektrifieringen och därmed nå klimatmålen. De här frågorna är akuta eftersom behovet av datalagring växer så snabbt.

När vi gör mer och mer saker på nätet kommer det i sin tur att leda till ökad energiförbrukning. Att driva datacenter med fossilbaserad energi är inte en hållbar väg fram om vi ska nå de globala klimatmålen. Flera globala aktörer har valt Sverige för att bygga hållbara datacenter. Men fler måste ansluta till en långsiktigt hållbar väg framåt. Därför föreslår vi följande:

1 Inför klimatmärkning för internet. Klimathotet gör att allt fler människor vill göra hållbara val – men i dag är det svårt att veta hur gröna de olika digitala tjänsterna man använder är. Det finns ingen information om det är gröna datacenter eller smutsiga moln som hanterar ens data. Det gäller både för enskilda privatpersoner, men också för statliga och professionella organisationer. På samma sätt som märkningar och transparens är självklart i dagens matvarubutiker så man kan välja det som är bäst för miljön, så måste detsamma etableras för våra digitala val.

I förra veckan tog den liberala partigruppen i Bryssel initiativet att bjuda in till det första seminariet i EU-parlamentet för att diskutera hur datacenterindustrin ska ställa om till fler gröna datacenter. Bland talarna fanns det svenska etableringsbolaget Node Pole som har utvecklat världens första globala märkning för fossilfria datacenter, Fossil free data label.

Vi är överens om att det krävs mer transparens för att öka incitamenten för bolag och organisationer att prioritera gröna digitala lösningar – och för att förenkla för konsumenter att göra hållbara val. Om inte industrin själv agerar så tänker vi vara drivande för att EU ska formulera skarp lagstiftning på området.

2 Gör grön datalagring till krav vid offentlig upphandling. Den offentliga sektorn har stora möjligheter att påverka vår miljö. Varje år upphandlas varor och tjänster för 600 miljarder kronor och de offentliga organisationerna är stora användare av digitala lagringstjänster. Det bör redan i dag vara självklart för svenska myndigheter och andra offentliga organisationer att inkludera fossilfri data som kriterium vid upphandling och drift av digital infrastruktur.

Det kommer att vara viktigt om vi ska minska Europas utsläpp och det ligger också i linje med kommande EU-lagstiftning om att Europa ska nå klimatneutralitet senast till 2050.

Vilken slags energikälla som används för att lagra data är avgörande i omställningen till ett fossilfritt samhälle. Därför är det bråttom att säkerställa att nya datacenter använder fossilfri energi och att vi skapar förutsättningar för fler datacenter i Sverige. Annars kommer de globala koldioxidutsläppen att öka.

Fredrick Federley (C), EU-parlamentariker
Patrik Öhlund, vd för Node Pole, ett etableringsföretag som hjälper företag att etablera sig i norra Sverige. Node Pole ägs av Vattenfall och Skellefteå kraft"

”Civilförsvaret behöver mer än fyra miljarder”

DN MÅNDAG 2 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200302
Om satsningarna på Försvarsmakten ska ge den effekt vi vill behövs en ordentlig satsning på civilt försvar under nästa försvarsperiod 2021–2025. Kostnaden för ett modernt civilt försvar kommer att bli markant högre än vad försvarsberedningen har beräknat. Det skriver Dan Eliasson, MSB, som i dag överlämnar en skrivelse till regeringen om behoven.

I höst överlämnar regeringen en försvarspolitisk inriktningsproposition för 2021–2025 till riksdagen. Inför den behövs en genomgripande diskussion om inriktningen av hela totalförsva-ret, det vill säga både det militära och civila försvaret.

Civilt försvar handlar om hela samhällets motståndskraft vid krigsfara och krig. Det är den verksamhet som måste fungera även när samhället är hårt ansatt. Människor måste ha tillgång till det mest basala – mat, vatten, el, transporter och barnomsorg. I det civila försvaret skyddas befolkningen genom skyddsrum, evakuering och varning. Det civila försvaret är också avgörande för att det militära försvaret ska kunna lösa sin uppgift.

Försvarsmakten är i dag med sin slimmade organisation beroende av stöd från övriga samhället när det gäller till exempel sjukvård, transporter och mat.

För att få avsedd kraft av satsningen på det militära försvaret behöver vi öka motståndskraften i samhället genom en tydlig satsning på och inriktning för civilt försvar. Åtgärder för att stärka totalförsvaret behöver vara i balans så att militärt och civilt försvar kan utvecklas parallellt, eftersom de är ömsesidigt för-stärkande. Om kriget kommer, ska samhället kunna slå tillbaka med full kraft.

Som en reaktion på den ryska annekteringen av Krim och an-greppen i östra Ukraina 2014 återupptogs planeringen av totalförsvaret i Sverige. Regeringen gav då Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Försvarsmakten i uppdrag att ta fram en gemensam grundsyn, en gemensam plan för hur totalförsvaret ska byggas upp.

Arbetet har sedan dess gått från planering till att utveckla nya förmågor tillsammans med ett 50-tal myndig-heter. Även kommuner och regioner har påbörjat sin planering för totalförsvaret. Under 2020 genomförs en totalförsvarsövning som kommer ge betydelsefulla erfarenheter inför den fortsatta uppbyggnaden av totalförsvaret.

Försvarsberedningens delrapport ”Motståndskraft” från december 2017 behandlar civilt försvar. Slutrapporten i maj 2019, ”Värnkraft”, om militärt försvar ska alltså läsas tillsammans med den första delrapporten som en helhet, för att vi ska förstå vad totalförsvaret ska leverera.

Som en del i arbetet med den försvarspolitiska inriktningspropositionen gav regeringen förra året 20 myndigheter i uppdrag att ta fram underlag för den fortsatta inriktningen av civilt försvar. I uppdraget ingår att analysera behov och åtgärdsförslag som försvarsberedningen, MSB och Försvarsmakten har redovisat.

I samma syfte lämnar även MSB in ett underlag. I skrivelsen ”Så skapar vi motståndskraft” redogör vi dels för de delar av total-försvaret som MSB har ansvar för, dels för områden som ingen annan myndighet har ett ansvar för. Skrivelsen omfattar en rad strategiskt viktiga åtgärder som behöver göras under perioden 2021–2025, och den uppskattade kostnaden. Åtgärderna inklude-rar organisation och ledning i totalförsvaret, psykologiskt försvar, cybersäkerhet och säkra kommunikationer, personalförsörjning, befolkningsskydd, räddningstjänst, försörjningsberedskap, totalförsvar i samhällsplaneringen, forskning och utveckling, samt internationellt samarbete avseende civilt försvar.

Några exempel på konkreta åtgärder:
Bygga nya och modernisera äldre ledningsplatser.

Utveckla fler nationella förstärkningsresurser som till exempel hantering av farliga ämnen (kemiska, biologiska, radiologiska, explosiva och nukleära).

Förstärka kommunal räddningstjänst med personal och materiel, inrätta regionala räddnings- och undsättningsstyrkor.

Årliga ledningsövningar och två nationella samverkans- och totalförsvarsövningar, samt utbildningar i totalförsvar.

En bred satsning på cybersäkerhet, teknik för att detektera och hantera it-incidenter och ett kraftsamlande cybersäkerhets-centrum.

Ett nytt system för totalförsvarsviktiga företag, och nya samar-betsformer och nätverk för att utveckla försörjningsberedskapen tillsammans med näringslivet.'

Kostnaderna enkom för de utvecklingsbehov MSB redovisar i dag uppgår till cirka 900 miljoner kronor årligen i slutet av försvarsperioden 2021–2025. Till det kommer omfattande investeringsbehov som fortfarande utreds. Det gäller så centrala delar som försörjningsberedskap, aktivering av civilplikt, säkra kommunikationer och befolkningsskydd.

MSB:s skrivelse ska läsas tillsammans med länsstyrelsernas gemensamma redovisning av länsstyrelser och kommuners behov, och de underlag som 20 andra myndigheter lämnar till regeringen den här veckan. Sammantaget ger dessa dokument regering och riksdag ett brett underlag för den kommande försvarspolitiska inriktningen 2021–2025.

De sammantagna beräknade kostnaderna kommer då markant att överstiga den uppskattning på 4,2 miljarder kronor som försvarsberedningen gjorde i delbetänkandet ”Motståndskraft” i december 2017.

Att göra kostnadsberäkningar i ett uppbyggnadsskede är svårt, i synnerhet då stora delar av det civila försvaret är under utredning. Samtidigt bör inte pågående utredningar hindra regering och riksdag från att ange en inriktning, visa på prioriteringar och sätta en ambitionsnivå för civilt försvar för de kommande fem åren.

Den som vill påverka eller skada svenska intressen söker oavbrutet efter våra sårbarheter. Tydliga signaler i den försvarspolitiska inriktningen skulle även bidra till att bygga motståndskraft mot aktiviteter som skadar svenska intressen redan här och nu, exempelvis cyberattacker,

informationspåverkan och desinformation. Det vi satsar på civilt försvar bidrar till att göra det svårare och därmed avskräckande för en potentiell angripare, precis som avsikten är med det militära försvaret.

Det finns alltså goda skäl att stärka arbetet med civilt försvar under kommande inriktningsperiod. Att satsningar på området samtidigt stärker beredskapen för fredstida kriser, till exempel skogsbränder, översvämningar och pandemier, blir ytterligare ett argument för att öka tempot i arbetet, givet de sårbarheter som finns.

Det finns ett brett folkligt stöd för satsningar som ökar vår försvarsförmåga. Jag tror att många människor ser det kloka i att göra en kraftsamling som både ökar samhällets motståndskraft i vardagen och som leder till att Försvarsmakten kommer att få stöd av samhället när och om det behövs.

Många är dessutom beredda att hjälpa till, till exempel genom att delta i frivilligorganisationer eller genom att höja den egna hemberedskapen. Den viljan speglar att alla har en uppgift, att alla behövs och vi alla har ansvar för att stärka samhällets motståndskraft.

Dan Eliasson, generaldirektör, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) "

”Coronaviruset kan få globaliseringen att backa”

DN TISDAG 3 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200303
En omfattande epidemi med karantäner och stoppade transporter kan i ett känsligt läge för världsekonomin ytterligare bromsa den. Företagen kortar produktionskedjorna och globaliseringen börjar backa. Efter ett antal år kan totalkostnaderna bli betydande: för världen som helhet blir inkomsterna blir lägre och fattigdomen biter sig fast längre, skriver Klas Eklund.

Det nya coronaviruset sprider sig. Det kan verka cyniskt att diskutera dess ekonomiska effekter medan människor dör. Icke desto mindre bör vi göra det. Viruset kan ge långtgående effekter på världsekonomin.

Epidemier är inget nytt. Bara under senare år har vi sett sars, ebola och svininfluensa. Den vanliga synen bland ekonomer är att epidemier slår mot produktion och handel under ett par kvartal, men att återhämtningen normalt går snabbt när spridningen stoppats och produktionen kommer i gång. Ibland blir återhämtningen till och med starkare än nedgången, när förlorad mark tas igen. Produktionskurvan kommer då att se ut som ett V, där den högra uppåtgående skänkeln når över den vänstra nedåtgående.

Till att börja med trodde många att vi även denna gång skulle få se ett V-format förlopp, som vid sarsepidemin för 17 år sedan. Vi kan emellertid nu konstatera att de ekonomiska effekterna blir allvarligare.

Det blir inget V, snarare ett U – och risken är att återhämtningen blir än svårare och mer långdragen än så.

Ett skäl är att Kinas ekonomi nu är mycket större och mer integrerad i världsekonomin. Det medför allvarliga ekonomiska avbräck, samtidigt som både sjukdom och ekonomiska problem snabbt kan sprida sig till andra länder. Ett annat skäl är att det nya coronaviruset slagit till vid en känslig tidpunkt, då globaliseringen redan befinner sig på reträtt och ekonomierna är sårbara.

Vad gäller de förstnämnda, direkta effekterna ser vi att smittspridningen nu bromsar in i Kina. Fabriker som varit stängda börjar öppnas, men det tar tid att få i gång produktionen eftersom miljontals arbetare på grund av karantän och stoppade transporter fortfarande befinner sig i hembyarna, långt från sina arbetsplatser.

Statistik över produktionsbortfallet har börjat trilla in. Den visar på en abrupt nedgång. Transportsektorn har den gångna månaden haft 80 procent lägre beläggning än normalt. 200 miljoner färre människor har kommit tillbaka till städerna efter det kinesiska nyåret. Biobesöken har fallit med över 99 procent. Elproduktionen minskar. Kolanvändningen har halverats. Många företag rapporterar att de går med förlust och att de kan hålla ut högst ett par månader innan de måste lägga ner. Investeringsplanerna har störtdykt.

Fastighetsmarknadens omsättning är bara en tredjedel av den normala. Så kallade sentimentsindikatorer – som visar framtidstron – har rasat till den lägsta nivån någonsin. Och detta gäller för hela Kina, inte bara den hårdast drabbade Hubeiprovinsen.

Sammantaget medför detta att Kinas bnp-tillväxt under första kvartalet blir negativ. Kinas ekonomi krymper; kanske med ett par procent, kanske mer. Det ska jämföras med en tillväxt på 5–6 procent i normala fall.

Eftersom Kina utgör en femtedel av världsekonomin betyder bara detta att världens tillväxt under första kvartalet dämpas med cirka 1,5 procentenheter; en effekt långt större än vid sars.

Och då har vi ännu knappt ens börjat se effekterna i andra länder. Epidemin har hittills nått över 50 länder och fått rejält fäste i Sydkorea, Italien, Japan och Iran. Dessa fyra står för nästan 10 procent av den globala ekonomin. Tillsammans med Kina är med andra ord redan en tredjedel av världens bnp direkt påverkad.

Karantänsbestämmelser, produktionsnedskärningar och minskade transporter även i dessa länder kommer att ge direkta effekter på global bnp även under andra kvartalet.

Till detta kommer de indirekta effekterna i andra länder av att produktionsenheter hålls stängda och transporter ställs in. Världens företag är hopknutna i ett nät av underleverantörer och produktionsenheter i många länder. Kina är världens största exportör av industrivaror och halvfabrikat. Om detta system skadas, påverkas produktionen negativt även i länder dit det nya coronaviruset inte nått. Företag i Sverige kan få brist på insatsvaror, inte för att viruset sprids i Sverige utan för att det har spritts i länder där underleverantörerna finns och där produktionen stoppats av karantänsbestämmelser.

Psykologi är ännu en faktor som ger negativa effekter. Medierna rapporterar och vi blir rädda. Vi ställer in resor, konferenser, jobbar

hemifrån, shoppar mindre – vilket kan vara berömvärt, men sänker produktionen. Allt detta påverkar också finansmarknaderna. Börserna skräms av produktionsminskningar och framtida vinstfall – varvid placerare passar på att ta hem vinsterna efter en tidigare uppgång. Så faller börserna, och pessimismen tar ett varv till.

Sammantaget medför alla dessa direkta och indirekta konsekvenser att världsekonomin som helhet kommer att växa långsammare i år än vad prognosmakarna tidigare trott – med följdeffekter på arbetslöshet och inkomster. Riktigt obehagligt kan det bli om smittan får fäste i USA och Tyskland – stora ekonomier med omfattande handel – och i Afrika, med dess stora och växande befolkning och sämre möjligheter att stoppa smittspridning.

Men viruset – och virusbekämpningen – kan ge ännu vidare effekter. Det senaste kvartsseklet har kännetecknats av globalisering. Världshandeln har ökat, liksom investeringar över gränserna. Många varor produceras i globala ”produktionskedjor” med komponenter från flera tillverkare i olika länder. Det har gett högre produktivitet och bidragit till att fattigdomen i världen fallit markant.

De senaste åren har den här processen hotats. Brexit skapar nya handelshinder. Handelskriget mellan Kina och USA har höjt tullar på många varor. Rivaliteten mellan stormakterna om vem som ska styra framtidens AI och 5G riskerar att driva fram en klyvning av världsekonomin, där inte minst europeiska företag kan komma i kläm.

Tullar och handelshinder fördyrar och försvårar internationell arbetsfördelning. Följden är att många företag ser över sina produktionskedjor för att göra dem mindre sårbara. Man omlokaliserar produktion till vad som uppfattas som säkrare områden. Världshandeln växer numera bara hälften så snabbt som före finanskrisen. En omfattande epidemi med åtföljande karantäner och stoppade transporter kan i detta känsliga läge ytterligare bromsa handel och investeringar. Företagen kortar produktionskedjorna en vända till. Globaliseringen börjar backa.

Den utvecklingen lär ge långsammare produktivitetstillväxt. Efter ett antal år kan de ackumulerade kostnaderna bli betydande: för världen som helhet blir inkomsterna blir lägre, fattigdomen biter sig fast längre. De ekonomiska viruseffekterna kan alltså bli klart mer långsiktiga och obehagliga än vad de flesta räknar med.

Klas Eklund, senior economist, Mannheimer Swartling, bland annat författare till boken ”Kina – den nygamla supermakten”

”EU:s nya klimatlag ser ut att bli som kejsarens nya kläder”

DN ONSDAG 4 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200304
Den klimatlag som EU-kommissionen kommer att presentera i dag är mycket kortfattad och består endast av ett fåtal artiklar kring ett gemensamt EU-mål om koldioxidneutralitet till 2050. Det visar läckta utkast. Målet kan låta ambitiöst men är långt ifrån tillräckligt, skriver EU-parlamentarikerna Jakop Dalunde (MP), Pär Holmgren (MP) och Alice Bah Kuhnke (MP).

Runt om i världen demonstrerar våra barn på gator och torg och kräver att vi politiker gör något åt klimatkrisen. Som svar på det har EU-parlamentet utlyst klimatnödläge. EU-kommissionen ska i dag onsdag presentera sitt förslag om en klimatlag för hela EU som ska komplettera befintlig lagstiftning på energi- och klimatområdet.

Det är ett initiativ som vi gröna välkomnar och något vi kämpade för redan under förra mandatperioden. I Sverige har Miljöpartiet varit direkt avgörande för att få den svenska klimatlagen i hamn. Men, en klimatlag måste fyllas med konkret innehåll och stärkas upp av stödjande strategier för att få en verklig effekt.

Enligt läckta utkast från kommissionen kommer klimatlagen att vara mycket kortfattad och endast bestå av ett fåtal artiklar kring ett gemensamt EU-mål om koldioxidneutralitet till 2050. I praktiken betyder ett gemensamt mål till 2050 att klimatlagen inte kan tvinga varje medlemsland att minska sina utsläpp till netto-noll. Vidare föreslås en linjär minskning fram till 2050 som i enlighet med Parisavtalet ska revideras vart femte år genom så kallade delegerade akter.

Denna typ av lagstiftning skulle låta kommissionen bestämma nya mål utan medbestämmande från medlemsstaterna och EU-parlamentet. Sannolikheten för att medlemsstaterna går med på att lämna över den makten till kommissionen är tyvärr liten.

Ett mål om att EU ska bli koldioxidneutralt till 2050 kan låta ambitiöst men det är långt ifrån tillräckligt. Det som behövs är ett tufft bindande mål för 2030, eftersom det är helt avgörande för Parisavtalet att utsläppen minskar rejält de närmaste tio åren. Att fokusera på ett mål så långt bort som 2050 stjäl uppmärksamheten från vad som måste göras *nu* – för att kommande generationer inte ska få betala priset för vår bristande handlingskraft. Därför kan EU:s klimatlag inte bara sikta på 2050. Lagen måste även ha ett bindande mål för 2030 om att minska växthusgaserna med 65 procent jämfört med 1990. Det är det minsta som vetenskapen kräver för att vi ska klara Parisavtalets mål.

Förutom ett mål till 2030 är det också viktigt att en så kallad koldioxidbudget ingår i klimatlagen. Det är ett centralt begrepp i rapporterna från FN:s klimatpanel. Precis som för statsfinanserna behövs en klimatbudget för att vi inte ska ”spendera” mer koldioxid än klimatet klarar av. Genom att arbeta med en koldioxidbudget blir det enklare att utvärdera politiken inom ramen för Parisavtalet.

Ett problem som dock kvarstår, även om vi får en lag med ett klimatmål till 2030 och en koldioxidbudget, är att ”en svala gör ingen sommar.” En klimatlag behöver, för att bli framgångsrik, omges av stödjande strukturer och strategier som skapar ekonomiska incitament

för en offensiv och rättvis klimatomställning. Den färdplan som kommissionen nyligen presenterade för att ställa om och göra EU:s ekonomi hållbar – den europeiska gröna given – håller tyvärr inte måttet som stödjande struktur i det perspektivet och måste förstärkas väsentligt.

I stället behöver vi en verklig grön ny giv med strategier, planer och finansiering som tar oss till klimatmålen. Det primära fokuset för en grön omställning måste vara att fasa ut det fossila till 100 procent förnybart i EU:s energisystem. Vi gröna uppmanar därför kommissionen att ta initiativ till följande punkter som är nödvändiga om vi ska klara klimatutmaningen och dessutom göra EU globalt konkurrenskraftigt:

1 En gemensam EU-strategi för hur medlemsstaterna senast 2025 fasar ut alla former av subventioner för fossil energi som kol, olja och gas. Varje år subventioneras fossil energi inom EU med 550 miljarder kronor. I ett så snedvridet ekonomiskt landskap konkurrerar inte förnybar energi på lika villkor med fossil energi, varken i EU eller globalt. Att fasa ut fossila subventioner både i EU:s budget och på nationell nivå är i linje med ett G20-beslut från 2009 och ett G7-beslut från 2016.

2 En utfasning av alla subventioner betyder att vi måste sätta ett rättvist pris på det fossila genom att höja priset för koldioxid ännu mer i handeln med utsläppsrätter. Om de största utsläpparna förutom transportsektorn – flyget, marina sektorn, energiproducenter och tung industri – även inkluderas i handeln och betalar ett rättvist pris för sina utsläpp skulle detta kunna generera 280 miljarder kronor i inkomster till EU, på årlig basis.

3 Vi måste också införa en koldioxidavgift på importerade varor från länder som inte följer Parisavtalet. Det betyder även att vår externa politik och alla handelsavtal måste klimatsäkras så att de främjar global klimaträttvisa.

4 Vi måste klimatsäkra hela EU:s budget, alla EU:s investeringar och se till att övrig EU-lagstiftning inte motverkar EU:s klimatmål, utan i stället främjar en rättvis klimatomställning där ingen lämnas efter. De 118 miljoner EU-medborgare som lever på eller under fattigdomsgränsen, som inte har några marginaler, ska inte drabbas mest, i stället ska förorenarna betala.

5 Jordbrukspolitiken måste ställas om så att EU:s jordbruk blir ett effektivt verktyg i kampen för klimatet och den biologiska mångfalden, för att EU på ett hållbart sätt även ska kunna säkra både mat- och energisäkerhet i ett förändrat geopolitiskt landskap.

Mål och medel hänger som sagt ihop. Just nu pågår intensiva förhandlingar om EU:s budget. Vi vet att kolberoende medlemsländer som exempelvis Polen kräver stöd och utökade resurser för att ens gå med på ett mål om koldioxidneutralitet till 2050. Hur budgetförhandlingarna går, kommer att påverka dessa medlemsstaters nationella klimatmål för 2030 och således även EU:s bidrag till FN:s årliga klimatmöte som ska hållas i Glasgow, Storbritannien, 9–19 november.

Detta toppmöte, som anses vara det viktigaste sedan Parisavtalet skapades 2015, kommer i sin tur med stor sannolikhet att avgöra avtalets framgång. I Glasgow måste de länder som antagit Parisavtalet avsevärt höja sina klimatåtaganden om vi ska kunna nå målet att hålla den globala uppvärmningen väl under 2 grader med siktet på 1,5 grader till 2100.

EU:s 2030-giv på mötet i Glasgow kommer att ha enorm betydelse för hur resten av världen spelar sina klimatkort. För att EU och dess medlemsländer ska hinna besluta om en ambitiös position till klimattoppmötet är det därför av största vikt att klimatlagen redan nu presenterar ett mål för 2030.

Vi hoppas att de uppgifter som läckt från kommissionen visar sig vara felaktiga och att kommissionens ordförande, Ursula von der Leyen, presenterar ett förslag med ett ambitiöst mål för 2030 och ett innehåll som kan leverera på Parisavtalet. Annars riskerar historieskrivningen om EU:s nya klimatlag att bli lika tragikomisk som berättelsen om kejsarens nya kläder.

Vi gröna i EU-parlamentet ska kämpa för att klimatlagen inte blir en kollektiv symbolisk illusion där ingen har modet att ifrågasätta innehållet, peka på verkligheten och säga vad som faktiskt krävs i form av politiska beslut och handling – för klimatet och våra barns framtid.

Alice Bah Kuhnke (MP), EU-parlamentariker, vice ordförande för den gröna partigruppen i EU-parlamentet och ordförande för EU-parlamentets tvärpolitiska grupp för den gröna given
Pär Holmgren (MP), EU-parlamentariker, ansvarig för samordningen av den gröna partigruppens klimatarbete
Jakop Dalunde (MP), EU-parlamentariker, huvudansvarig EU-parlamentariker för förordning om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder "

”Segel i rymden kan bli plan B mot globala uppvärmningen”

DN TORSDAG 5 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200305
En plan B för att minska den globala uppvärmningen bör förberedas eftersom det inte är säkert att en tillräckligt bred internationell klimatpolitisk överenskommelse kommer till stånd. En tänkbar teknik för en sådan plan B är att skicka upp parasoller i rymden för att minska solinstrålningen, skriver forskarna Christer Fuglesang och John Hassler.

Utsläppen av växthusgaser leder till klimatförändringar som kan få mycket stora negativa sociala och ekonomiska konsekvenser. Grunden till de i längden ohållbara utsläppen är att det är gratis, eller till och med subventionerat, att släppa ut. Den mest direkta och effektiva lösningen på problemet är därför en internationell överenskommelse om ett minimipris på utsläpp. Med ett sådant pris på plats skulle merparten av jordens enorma fossila reserver inte bli kommersiellt lönsamma att utvinna och därför stanna i jorden.

Vi menar dock att också en plan B för att minska den globala uppvärmningen bör förberedas. Det är inte säkert att en tillräckligt bred internationell klimatpolitisk överenskommelse kommer till stånd. Utan en ambitiös klimatpolitik i Kina, Indien och Afrika kommer våra ansträngningar i Sverige och EU inte att räcka långt. Osäkerheten är också mycket stor om hur känsligt klimatet är för utsläpp av växthusgaser. Även om det är osannolikt går det på vetenskapliga

grunder inte att utesluta skenande klimatförändringar om kritiska tröskeleffekter passeras.

Att satsa allt på ett kort, nämligen internationella överenskommelser om klimatskatter och utsläppsminskningar, utan att fundera på en plan B är enligt vår mening alltför riskabelt. Sverige bör därför ta initiativ till ökad forskning kring åtgärder som utöver utsläppsminskningar kan bidra till att bromsa och eventuellt reversera klimatförändringarna. Sådan forskning kan genomföras utan globala överenskommelser. De globala förhandlingarna i FN:s regi bör inte belastas med denna fråga utan fokusera på plan A, dvs en global överenskommelse om effektiva åtgärder för utsläppsminskningar.

Man bör inte från politiskt håll peka ut exakt vilken teknik som ska användas för plan B. En bred forskning som kan leda till flera planer innebär mindre risktagande. Vi vill dock peka på att lovande tekniker finns. En av oss har forskat om möjligheten att hejda klimatförändringarna genom att minska värmeinflödet till jorden med hjälp av stora parasoller i rymden.

En bra placering för parasollerna är i en så kallad Lagrangepunkt, L1. Den ligger på en hundradel av avståndet till solen, ungefär fyra gånger avståndet från jorden till månen. I denna punkt balanserar gravitationskrafterna från solen, jorden och månen varandra. Om parasollerna placeras där kan de följa jordens bana runt solen med mycket små styrkrafter och hela tiden ge önskad skuggning av jorden.

Parasollerna skulle inte synas från jorden med blotta ögat och inte heller ge någon synlig skugga.

Bäst är sannolikt att använda miljontals små parasoller och manövrera dem så att kyleffekten styrs och blir större på de breddgrader av jorden där så behövs. Transporten från jorden till L1 och manövrerandet där kan ske genom att parasollerna seglar med hjälp av solljuset. När ljusets partiklar, fotonerna, reflekterar mot seglet skapas en mycket svag kraft som ändå är tillräcklig för att förflytta parasollerna. Därmed behövs inget extra bränsle utöver det som krävs för att lämna jordens gravitation. Sådan teknik har redan använts för andra satelliter.

Parasollerna behöver förstås vara stora. Om 1 procent av solljuset avskärmas skulle det ungefärligen neutralisera effekten av en fördubbling av koldioxidhalten (som hittills ökat med cirka 50 procent). Den sammanlagda storleken på parasollerna skulle då behöva motsvara tre gånger Sveriges yta.

Raketuppskjutning är dyrt. Parasollerna behöver därför göras lätta. Eftersom parasollerna skulle sväva (vara i fritt fall) i rymden kan de dock göras mycket tunna. Som jämförelse använder satelliten Lightsail-2 som skickades upp i somras ett tunt och lätt solsegel som väger 6,5 gram per kvadratmeter. En yta stor som tre gånger Sveriges byggd i samma material skulle väga nio miljoner ton. Därtill kommer struktur och bas för parasollen. En rimlig uppskattning är att ungefär 10 miljoner ton skulle behöva skickas upp i rymden.

Idén att skicka upp parasoll är inte ny men har tidigare ansetts orimligt dyr på grund av mycket höga kostnader för att med raketer frakta last ut i rymden. Men det sker nu en drastisk raketutveckling, inte minst driven av Elon Musk och hans företag SpaceX.

Kostnaden för uppsändning med raket har tidigare legat på 10 000 dollar per kilo, men redan i dag kan uppsändning göras för 2 700

dollar per kilo. SpaceX utvecklar nu en ny raket, Super Heavy, som ska kunna ta 100 ton till rymden och vara helt återanvändningsbar. En rimlig bedömning är att uppsändningskostnaden med sådan teknik inom 10 år kan bli runt 100 dollar per kilo, kanske lägre. Med detta pris blir kostnaden att frakta 10 miljoner ton upp i rymden en biljon dollar. Självklart är detta bara en kvalificerad gissning och bland annat utvecklingskostnader tillkommer.

Kan då parasollidén fortfarande avfärdas som ekonomiskt orimlig? En uppskattad kostnad på en eller ett par biljoner betyder att svaret blir ett definitivt *nej*.

Låt oss göra några jämförelser. Norges oljefond, som byggts upp med oljepengar, har ett värde på en biljon dollar. Natos årliga försvarsutgifter är en biljon dollar. Som andel av världens samlade bnp kostade USA:s månprogram på 60- och 70-talen ungefär lika mycket som solparasollprojektet men betalades av USA ensamt.

Världens bnp är cirka 85 biljoner dollar per år av vilka runt 20 procent används till investeringar. Om en summa motsvarande en hundradel av dessa investeringar avsattes under en tioårsperiod skulle det generera ett par biljoner dollar.

En mer direkt kalkyl kan göras genom en jämförelse med priset på utsläppsrätter inom EU:s utsläppshandelssystem. Tanken med detta pris är att det ska motsvara de skador utsläppen orsakar. I dag ligger priset på ungefär 30 dollar per ton koldioxid. Många anser att det priset är alldeles för lågt men låt oss ändå använda det för en överslagberäkning av de samlade skadorna som orsakas av utsläppen. För närvarande är de globala utsläppen cirka 40 miljarder ton koldioxid per år. Skadorna som orsakas per år är då 1,2 biljoner dollar. Återbetalningstiden för en investering i solparasoller skulle därmed med denna mycket försiktiga kalkyl vara något eller några år. Eftersom de beräknas hålla i 50–100 år är det utan tvekan en mycket god affär.

Finns då några argument mot att utveckla alternativa planer B? För solparasoller gäller att de inte löser problemen som orsakas av att mer koldioxid gör haven surare. Mindre solinstrålning påverkar fotosyntesen negativt. Det skulle också kunna uppstå internationella konflikter om hur mycket skuggning som ska åstadkommas och var den ska koncentreras.

Enligt vår uppfattning är dock det starkaste motargumentet ett annat. Om man utvecklar en plan B så kan det leda till att mindre ansträngningar görs för plan A, det vill säga internationella överenskommelser som fasar ut användningen av fossila bränslen. Det går inte att komma ifrån att det finns en sådan risk. Att bränna alla broar och satsa allt på ett kort är dock enligt vår mening ännu mer riskabelt. Därför bör forskning om plan B redan nu påbörjas, för att kunna vara klar om den i värsta fall behövs om 10–20 år. Teknik för utveckling av rymdparasoll kan studeras här hemma och Sverige bör även ta initiativ till sådan forskning inom europeiska rymdstyrelsen ESA.

Christer Fuglesang, professor i rymdfart, KTH, föreståndare KTH rymdcenter, astronaut
John Hassler, professor i nationalekonomi, IIES, Stockholm universitet "

”Löfvens feministiska regering har missgynnat kvinnorna”

FREDAG 6 MARS 2020

" DN. DEBATT 20200306
I vår nya granskning av regeringen Löfvens feministiska politik framgår det tydligt att den misslyckats kapitalt med det budgetpolitiska samarbetet, trygghetsfrågorna, utrikespolitiken och asyl- och migrationspolitiken. Alltför länge har retorik och luftslott tillåtits dominera den svenska debatten, skriver Ebba Hermansson (SD) och Linda Lindberg (SD).

I regeringsförklaringen 2014 meddelade Stefan Löfven att *”Sveriges nya regering är en feministisk regering. Hämmande könsroller och strukturer ska bekämpas. Kvinnor och män ska ges samma makt att forma samhället och sina liv. Bara så kan vårt samhälle och varje enskild människa nå sin fulla potential.”*

Frågorna var många, innebar en feministisk regering någon egentlig skillnad jämfört med andra regeringar? Efter 1981 dagar av en feministisk regering är det således hög tid att utvärdera resultaten.

Tyvärr är det en dyster bild som växer fram när regeringens faktiska politik granskas. I Sverigedemokraternas granskning ”1981 dagar – En granskning av regeringen Löfvens feministiska politik” framgår det tydligt att regeringens ambition misslyckats kapitalt på flera stora områden. Vi granskar regeringens politik inom fyra av de viktigaste områdena för jämställdhet: det budgetpolitiska samarbetet, utvecklingen inom trygghetsfrågor och utsatthet för brott, utrikespolitiken samt asyl- och migrationspolitiken.

1 Ekonomisk politik – en miljard till männen. Riksdagens utredningstjänst har i en ny undersökning tittat på de fördelningspolitiska effekterna av regeringens samtliga reformer inom den ekonomiska politiken. Resultatet av regeringens samlade reformer sedan 2014 är att männens disponibla inkomst ökar med 1,25 miljarder mer årligen än för kvinnor. Män med höga inkomster är de stora vinnarna på regeringens politik.

Regeringens spretiga ekonomiska politik är ett resultat av den politiska kohandeln för att sitta kvar vid makten. Det är Socialdemokraternas förklaring – inte en ursäkt. I slutändan är det kvinnorna som fått betala priset för regeringens politik och de ökade klyftorna i samhället.

2 Trygghet och utsatthet för brott – ökad otrygghet för kvinnor. Den nationella trygghetsundersökningen, NTU, som presenteras årligen, visar att utsattheten för brott bland kvinnor är på fortsatt historiskt höga nivåer – trots regeringens ”insatser”. Under senare år har det skett en ökning bland kvinnor som uppger att de utsatts för brott. Fler än var fjärde kvinna uppgav 2018 att de utsatts för brott. Det inbegriper, bland annat, sexualbrott, misshandel, personrån och trakasserier.

Nästan var tionde kvinna i åldrarna 16–84 år uppger att de utsattes för sexualbrott under 2018, en marginell minskning från tidigare år, men fortfarande långt över det normala. Sedan 2012 har det skett en dramatisk ökning av antalet sexualbrott.

En stor andel kvinnor uppger i undersökningen att de känner sig otrygga. Här finns en tydlig skillnad mellan könen. Bland kvinnor uppger hela 36 procent att de känner sig otrygga och var tionde kvinna undviker numera att gå ut ensam. Motsvarande siffra för män är 19 procent respektive 2 procent. När kvinnor inte längre vågar röra sig fritt i samhället är något allvarligt fel.

3 Utrikespolitiken – ett luftslott. När Stefan Löfvens regering tillträdde i september 2014 tillkännagavs att Sverige skulle bli det första landet i världen att bedriva en feministisk utrikespolitik. Vad detta innebär i praktiken är fortfarande höljt i dunkel. I en rapport från Totalförsvarets forskningsinstitut framgår att Sverige saknar en sammanhängande strategi och i stället förlitar sig på uttalanden och kampanjer.

Målen har beskrivits som ”ambitiösa” i regeringens handlingsplan för en feministisk utrikespolitik. Att rösta in Saudiarabien i FN:s kvinnokommission utgör tydligen en del av planen, likväl att bjuda in Irans utrikesminister under pågående protester hösten 2019.

I en skrivelse från oktober 2019 hävdas att stödet för kvinnliga parlamentariker ökat och att klimatarbetet numera tar större hänsyn till mäns och kvinnors olika behov. Samtliga områden i skrivelsen är dock sådana som varken kan mätas eller utvärderas. Det finns inte heller särskilt avsatta medel för feministiska satsningar. Det framstår som att den feministiska utrikespolitiken inte är annat än ett luftslott.

4 Migrationspolitiken – fler män, färre kvinnor. Stefan Löfven har inom migrationspolitiken visat på samma förvirring som präglat resterande delar av Socialdemokraternas politik. Totalt oförmögen att se konsekvenser av den egna politiken kombinerat med policyförslag som i bästa fall inhämtats på Twitter.

Asylmigrationen till Sverige har bestått av en överväldigande majoritet män. Mellan åren 2015–2019 beviljades 650 000 uppehållstillstånd, 64 procent av dessa tilldelades män. Det är totalt 130 000 fler män än kvinnor – anmärkningsvärda siffror för en feministisk regering. Samtidigt har tusentals kvinnor och barn lämnats kvar i misär.

När det kommer till ensamkommande barn är siffrorna än mer slående. I denna grupp utgör pojkar hela 84 procent av antalet beviljade ansökningar. Könsbalansen bland unga är nu 120 män per 100 kvinnor i 20-årsåldern. Regeringens skeva könsfördelning har påverkat könsbalansen så till den grad att Sveriges befolkning för första gången sedan 1700-talet numera består av fler män än kvinnor.

Sammanfattningsvis kan vi efter vår genomgång av den feministiska regeringens arbete snabbt konstatera följande:
På område efter område har regeringen misslyckats med sina egna målsättningar.

I vissa fall har regeringen lyckats bibehålla status quo – inom andra områden har vi sett en drastisk försämring när det kommer till kvinnors fri– och rättigheter.

Samarbetet mellan Centerpartiet, Liberalerna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet har bidragit till ökad ojämlikhet mellan könen.

Regeringens resultat inom många områden är omöjligt att utvärdera – om detta är avsiktligt kan vi bara spekulera kring.

Vi är efter 1981 dagar av en feministisk regering längre ifrån de mål som Stefan Löfven presenterade 2014.

Sverigedemokraterna kommer inte låta regeringen slippa undan ansvar. Vi kommer att ställa ansvariga företrädare till svars för deras politik. Alltför länge har retorik och luftslott tillåtits dominera den svenska debatten. Regeringen har tillåtits undkomma med svepande förklaringar och plattityder. Vi är här för att diskutera sakpolitik, satsningar som hjälper människor på riktigt. Rapporten visar med all önskvärd tydlighet att regeringens politik inte är annat än ett stort misslyckande.

Om man påstår sig vara världens första feministiska regering ska man också leva upp till det. Att använda feminismen som täckmantel för sin katastrofala politik är inget annat än propaganda avsedd att lura det svenska folket.

Ebba Hermansson (SD), jämställdhetspolitisk talesperson
Linda Lindberg (SD), ordförande för Sverigedemokraternas kvinnoförbund "

(7-14 mars har försvunnit)

”FN-veto är ett hot mot lösning av Syrienkrisen”

DN SÖNDAG 15 MARS 2020

"DN. Debatt 20200315
Ryssland och Kina har flera gånger stoppat initiativ i FN:s säkerhetsråd som skulle kunna lindra lidandet i krigets Syrien. För att FN ska kunna hantera konflikter som den krävs åtgärder för att minska vetoanvändningen och på sikt helt avskaffa vetot, skriver Annelie Börjesson, ordförande i Svenska FN-förbundet, på nioårsdagen av Syrienkriget.

I år fyller Förenta Nationerna 75 år. Samarbetet i FN har varit historiskt framgångsrikt och världen har, trots höjd konfliktnivå de senaste åren, aldrig varit en mer säker och välmående plats.

Utmaningar saknas dock inte. Medan utvecklingssamarbetet och ramverket för mänskliga rättigheter reformeras ställer motsättningar inom och mellan länder nya krav även på systemet för konflikthantering. Syrienkonflikten, en humanitär katastrof som i dag går in på sitt tionde år, är ett av de tydligaste exemplen.

FN var en del av det pussel som lades när segermakterna skapade en ny världsordning efter andra världskriget. Ryssland, USA och Storbritannien utnyttjade sin position och låste in den nya världsorganisationen i en beslutsordning som snabbt blev föråldrad. Vetot – möjligheten för säkerhetsrådets fem permanenta medlemmar att stoppa beslut – var på sin tid en förutsättning för FN:s tillkomst.

Dessvärre har det också många gånger satt krokben för grundtanken i FN-stadgan att värna internationell fred och säkerhet.

Nio år efter krigsutbrottet i Syrien är konsekvenserna enorma. FN uppskattar att 400 000 personer har dödats. Fem miljoner är på flykt, sex miljoner är flyktingar i sitt eget land och tretton miljoner människor, varav sex miljoner barn, är i behov av humanitär hjälp.

FN:s säkerhetsråd har antagit 23 resolutioner som helt eller delvis handlar om Syrien. Sedan konfliktens utbrott den 15 mars 2011 har fjorton resolutioner stoppats av Ryssland som för drygt fyra år sedan också gick in i kriget på den syriska regimens sida.

I december förra året la Ryssland, med stöd av Kina, in sitt senaste veto, den här gången mot FN-hjälpsändningar via Turkiet och Irak. Hjälpen skulle ha gått till de 900 000 offren för vinterns våldsutbrott i Idlib och närliggande provinser i nordvästra Syrien.

Även de folkrättsliga framsteg som har gjorts under de senaste decennierna motarbetas av vetomakterna. Det är uppenbart att säkerhetsrådet inte har levt upp till sin skyldighet att skydda den syriska civilbefolkningen. Som en följd har den syriska regimens och den ryska krigsmaktens återkommande attacker mot civila kunnat fortsätta. Agerandet har av FN:s kontor för mänskliga rättigheter fördömts som möjliga krigsförbrytelser.

Säkerhetsrådet har också varit ovilligt att använda de juridiska möjligheter som finns. Rådet har exempelvis inte överlämnat något enskilt fall rörande misstänkta folkrättsbrott i Syrien till Internationella brottmålsdomstolen för prövning.

I det här läget krävs en ny diskussion om vetorätten med målet att på sikt helt avskaffa den. En global rörelse bestående av frivilligorganisationer, akademiker och regeringar ifrågasätter vetot och dess tillämpning och lägger fram idéer om hur vetoanvändningen till att börja med kan minimeras. En viktig uppgift är att sätta press på de vetovänliga permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet. Några förslag i diskussionen är följande:

• Kräv att de permanenta rådsmedlemmarna kommer överens om att inte använda vetot i situationer där de grövsta sorternas krigsförbrytelser riskerar att begås.
Sådana uppmaningar har framförts 2009 av FN:s förre generalsekreterare Ban Ki-moon i hans rapport om begreppet skyldighet att skydda, 2012 av en grupp mindre stater i ”Small Five Initiative” och 2015 i en uppförandekod från Accountability, Coherence and Transparency Group (ACT). Initiativet stöds av 119 stater, inklusive vetomakterna Frankrike och Storbritannien. Frankrike satte 2018 som mål att två tredjedelar av FN:s medlemsstater inom en snar framtid skulle uttala sig för att vetot begränsas i sådana situationer.

• Ifrågasätt om vetot används folkrättsligt korrekt.
Studentgrupper, till exempel Sverigebaserade Stop Illegitimate Vetoes, och internationella akademiker som den amerikanska folkrättsprofessorn Jennifer Trahan har ifrågasatt om vetot används som det ursprungligen var tänkt. Trahan föreslår att FN:s generalförsamling ska begära att Internationella domstolen avger ett utlåtande om de veton som läggs verkligen är folkrättsligt korrekta.

• Återuppväck förfarandet samverkan för fred.
På amerikanskt initiativ antog FN:s generalförsamling redan på 1950-talet resolutionen samverkan för fred, på engelska uniting for peace,

med innebörden att generalförsamlingen borde avge rekommendationer när säkerhetsrådet är blockerat av till exempel ett veto. Den första militära FN-insatsen, UNEF, inrättades av generalförsamlingen. Att återuppväcka och vässa samverkan för fred diskuterades också i samband med Kosovokriget i slutet av 1990-talet.

• Gör det politiskt kostsamt att använda vetot.
FN:s 193 medlemsländer bör kräva att ett veto alltid motiveras i generalförsamlingen. Det finns också skäl för nationella parlament, frivilligorganisationer och fria medier där sådana finns att vara vaksamma på användningen av vetot.

Svenska militärer som deltog i FN:s observatörsstyrka i Syrien 2012 vittnade efter sin hemkomst om civilbefolkningens oro över framtiden. Åtta år senare flyr hundratusentals fortfarande bomberna från Assadregimen. Sverige förhandlade som medlem av säkerhetsrådet 2017–2018 fram två resolutioner om humanitär hjälp till Syrien – hjälp som har stoppats av fortsatt krigföring och regimens byråkratiska hinder.
I juni läggs ytterligare en humanitär resolution fram för omröstning i rådet – och den här gången talas det om att Ryssland och Kina kan komma att stoppa hjälpsändningar helt. Det vore ytterligare ett fruktansvärt slag mot människor på flykt som redan lider oerhört.

Under jubileumsåret 2020 diskuteras över hela världen FN:s framtid. Initiativen mot vetot hör till de viktigaste bidragen. Ju snabbare de får stöd och kan förverkligas desto snabbare kan konflikter stoppas och humanitär hjälp nå fram till civilbefolkningen i Syrien och andra konflikthärdar.

Annelie Börjesson, ordförande i Svenska FN-förbundet"

”Så kan vi halvera Sveriges koldioxidutsläpp nu”

DN MÅNDAG 16 MARS 2020

DN. Debatt 20200316
Dagens klimatmål förutsätter att våra barn och barnbarn ska betala priset. Stora minusutsläpp krävs för att kompensera den krympande koldioxidbudgeten. Lösningen är enkel: Ett betalningsansvar som inte omfattas av nuvarande system med utsläppsrätter, skriver Anders Lyngfelt, professor i energiteknik, och biträdande lektor Mathias Fridahl.

Mot bakgrund av Klimatpolitiska vägvalsutredningen, vars betänkande nu lagts fram, framförs här ett förslag på hållbar och långsiktig finansiering av minusutsläpp. Förslaget innebär radikalt minskade koldioxidutsläpp och visar hur vi kan minska klimatskulden till våra efterkommande.

Det finns mycket starka skäl att hålla jordens uppvärmning under 1,5 grader. För att lyckas måste vi hålla våra utsläpp inom den så kallade koldioxidbudgeten, som med dagens utsläppsnivå är slut om bara cirka åtta år. Vi måste alltså snabbt minska utsläppen.

Grundproblemet, att fossila bränslen normalt är det billigaste sättet att tillgodose våra energibehov, har egentligen en enkel lösning, nämligen att införa en tillräckligt hög kostnad för att släppa ut koldioxid.

Men eftersom koldioxidbudgeten snart är slut kommer vi dessutom att behöva stora minusutsläpp. Vi måste alltså rena atmosfären från

koldioxid. De metoder som har rimliga kostnader utnyttjar växternas förmåga att ta upp luftens koldioxid, såsom skogsplantering, ändrade jordbruksmetoder och att fånga in och lagra koldioxid från förbränning av biomassa, så kallad bio-CCS.

Minusutsläpp handlar om att bryta det naturliga kretsloppet, så att den koldioxid som växterna fångat upp hindras från att återgå till atmosfären. Det kan i de flesta fall göras i kombination med att biomassan nyttiggörs på annat sätt, exempelvis energiproduktion.

Även avfall från biomassa som använts till produkter såsom byggnadsmaterial och trävaror, liksom uttjänta pappersfibrer, kan förbrännas med samtidig koldioxidinfångning.

Dagens globala uttag av biomassa i jord- och skogsbruk, om man räknar bort den koldioxid som vi och våra husdjur andas ut, motsvarar en tredjedel av de globala fossila koldioxidutsläppen. All denna biomassa kan inte användas för bio-CCS, men å andra sidan finns förväntningar på ökat uttag av biomassa. Potentialen begränsas av olika faktorer såsom hållbarhet, miljö och livsmedelsproduktion. På liknande sätt är möjligheten till skogsplantering begränsad av tillgång på mark.

Potentialen för negativa utsläpp globalt är alltså betydande, men också begränsad, vilket å ena sidan ger oss en sista möjlighet att klara koldioxidbudgeten, men å andra sidan innebär att de stora fossila utsläppen snarast måste upphöra.

Den kanske största svårigheten med minusutsläpp är att de måste finansieras. I de scenarier som finns för att klara klimatmålen förväntas våra barn och barnbarn fånga in många hundratals miljarder ton koldioxid. Med våra utsläpp lägger vi en skuld på våra efterkommande som motsvarar i storleksordningen 100 000 kronor per nu levande människa. Det är högst osäkert om framtida finansministrar kommer att kunna ta de skattemedel som behövs till minusutsläpp från skola, sjukvård med mera. Men om vi agerar i tid finns en lösning, nämligen att låta de som släpper ut koldioxid betala för att fånga in utsläppt koldioxid. Denna princip, på engelska ”Emitter Recovery Liability” kallar vi här betalningsansvar. Att låta den som smutsar ner betala städkostnaden ligger i linje med den brett accepterade principen om att förorenaren har betalningsansvar.

Sverige är ett av världens rikaste länder och har en stor oanvänd potential för minusutsläpp. Dessutom har vi, liksom andra rika länder, för länge sedan förbrukat vår rättmätiga del av den totala koldioxidbudgeten. Ur strikt rättvisesynpunkt borde vi inte bara omedelbart avsluta våra utsläpp utan också fånga in de senaste 25 årens utsläpp.

Rika länder måste gå före och visa vägen. Exemplets makt är stor. I kölvattnet av Sveriges klimatlag arbetar nu ytterligare 65 länder för att uppnå klimatneutralitet till 2050.

Vårt förslag är att Sverige inför ett betalningsansvar för koldioxidutsläpp som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter, ETS. Detta innebär att Sverige halverar sina inhemska koldioxidutsläpp. Med detta exempel kan Sverige sedan arbeta för att EU successivt inför ett liknande betalningsansvar i ETS.

Hur kan detta genomföras praktiskt? Eftersom det ännu saknas en fungerande marknad för säkerställda negativa utsläpp, får utsläpparna i stället betala för framtida negativa utsläpp till en fond som inrättas för att köpa minusutsläpp. En lämplig prisnivå kan vara cirka 1 000 kronor

per ton, motsvarande dagens förväntade kostnad för bio-CCS, men den kan justeras upp eller ner när tekniken mognat och kostnaden är bättre känd.

Utsläppen av koldioxid utanför ETS är omkring 23 miljoner ton per år, varav drygt 80 procent är från drivmedel. Ett betalningsansvar om 1 000 kronor per ton motsvarar en prishöjning med 2,30 kronor per liter bensin. Eventuellt kan det behövas en övergångsperiod där betalningsansvaret delvis kompenseras av sänkt skatt på drivmedel för att mildra prisökningen, men i slutänden skall inte kostnaden påverka statsbudgeten utan tas av utsläpparna genom ökade priser på fossila bränslen. Detta borde inte vara något problem då uppsatta mål om minskning av transportsektorns utsläpp kräver kraftigt ökade bränslepriser. Enligt Per Kågeson behövs en fördubbling av bensinpriset (DN 17/6), och det är utomordentligt viktigt att uppsatta mål vidmakthålls.

Om vi antar att koldioxidutsläppen utanför ETS ska minska linjärt till noll år 2045 blir det knappt 300 miljoner ton som skall fångas in. Detta motsvarar 10 miljoner ton per år under 30 år. Eftersom Sveriges utsläpp av koldioxid från biomassa från större anläggningar är drygt 30 miljoner ton per år, är detta en realistisk nivå.

Att införa ett betalningsansvar innebär att:
• Vi inför en begriplig och rimlig kostnad på koldioxidutsläpp som kan finansiera minusutsläpp.
• Vi tar den uppenbara konsekvensen av att den globala koldioxidbudgeten snart är slut, och att Sveriges koldioxidbudget sedan länge är slut, nämligen att vi behöver fånga in våra koldioxidutsläpp.
• Vi spenderar 2 300 kronor per svensk, motsvarande 0,5 procent av vår bnp eller ett par månaders ekonomisk tillväxt, för att bevara den planet vi fått till låns.
• Vi visar världen hur vi kan befria våra efterkommande från den gigantiska koldioxidskuld vi nu lägger på dem.
• Vi lyfter oss ur vår handlingsförlamning och tar ett omedelbart ansvar för dagens utsläpp.
• Vi får tyngd bakom arbetet att skapa likartade lösningar på EU-nivå.
• Vi får fart på en i det närmaste stillastående teknikutveckling för minusutsläpp och att Sverige bygger upp en kompetens som är viktig för världen.
• Vi slår världen med häpnad genom att i praktiken halvera våra utsläpp och därigenom flyttar gränsen för vad som uppfattas som möjligt.
• Vi visar att vi förstått Greta Thunberg, som för våra efterkommandes – de tystas – talan.

Anders Lyngfelt, professor, energiteknik, Chalmers tekniska högskola
Mathias Fridahl, biträdande lektor, Linköpings universitet
DN.se/debatt "

Hoppas regeringen förstår det här.

”Låt de med nedsatt immunförsvar stanna hemma med ersättning”

DN TISDAG 17 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200317
När nu hundratals miljarder satsas på att minska verkningarna av viruskrisen får vi inte glömma att små åtgärder för riskgrupper kan ge stora hälsovinster. Gör det därför snabbt möjligt för personer med nedsatt immunförsvar att få smittskyddspenning, skriver sex professorer i njurmedicin och ordföranden i Njurförbundet.

Vi hör i dagarna talas om satsningar på hundratals miljarder för att minska verkningar av den rådande viruskrisen, staten tar temporärt över betalningsansvar för all sjukfrånvaro. Politikerna har beslutat att personer som är krassliga får stanna hemma med ersättning från första dagen och slipper läkarintyg de första två veckorna, medan det inte är möjligt för speciellt utsatta patienter att vara hemma från jobbet för att skydda sig själva. När stora grepp görs, får vi inte glömma att vi också kan göra små åtgärder som är riktade mot speciellt utsatta riskgrupper, där små kostnader kan ge stora hälsovinster.

Vi vill att reglerna ändras så att smittskyddspenning även ska kunna ges till personer som själva behöver skyddas från smitta, det vill säga att ersättningen inte bara ska ges till dem som redan är smittade. Vi är professorer i njurmedicin respektive representant för patientföreningen Njurförbundet och inom vårt område rör detta främst njurtransplanterade patienter och patienter som behandlas med immundämpande läkemedel vid vissa inflammationssjukdomar.

Det nya coronaviruset sprider sig nu snabbt i Sverige. De åtgärder som vidtagits kan inte förväntas stoppa, utan endast bromsa takten i smittspridningen. De flesta som smittas får endast en lindrig sjukdom som påminner om vanlig influensa, men hos riskgrupper ser situationen helt annorlunda ut. Siffror från Kina talar till exempel om dödlighet på över 10 procent hos personer över 80 år. På liknande sätt är risken avsevärt förhöjd om man har en underliggande sjukdom.

Exakt vilka sjukdomar och organengagemang som utgör störst risk är oklart men uppgifter i officiella kinesiska dokument talar bland annat om hjärtsjukdom, lungsjukdom och diabetes. Några publicerade data kring hur det gått för patienter i Kina med olika typer av behandlingar har vi inte tillgång i dagsläget, men de njurtransplanterade tar läkemedel som bromsar deras immunförsvar, vilket generellt minskar möjligheten av att bekämpa virusinfektioner.

Om smittan inte kan hejdas måste alla tänkbara åtgärder vidtas för att skydda riskgrupper. Personer som tillhör en riskgrupp bör i största möjliga utsträckning undvika kontakter med människor utanför den egna familjen. Detta innebär att de ska tvätta händerna noggrant, stanna hemma, åka i sin egen bil när de till exempel behöver komma till vårdinrättningar, när de är utomhus ska de hålla ett avstånd på en dryg meter från andra personer och så vidare.

Personer i riskgrupper som är i arbetsför ålder bör beredas möjlighet att jobba hemifrån, detta fungerar dock inte i alla yrken; om man jobbar som lärare, sjuksköterska, busschaufför eller i butik är det inte möjligt. För att skydda dem bör det nu införas regler som ger dem möjlighet att vara hemma med ekonomisk ersättning.

I dag kan man endast vara sjukskriven om man är sjuk eller få smittskyddspenning om man bär eller misstänks bära på något som kan smitta andra. Det är alltså i dag inte möjligt att vara hemma från jobbet för att skydda sig själv, det är detta som vi tycker att politiker och/eller berörda myndigheter omedelbart ska ändra på. Vi ser detta som ett rättvisekrav, en solidaritetshandling. Människor som behöver skydd ska inte vara beroende av sitt yrkesval eller sin arbetsgivares välvilja.

Detta bör förstås gälla för fler patientgrupper, inte bara njursjuka. Problematiken är likartad för alla med transplanterade organ, såsom hjärta, lever och lungor. Patienter med medfödda immunbrister bör förstås också isoleras sig i den rådande situationen. Även cancerbehandling nedsätter immunförsvaret, men patienter som får strålbehandling eller cellgift bör kunna sjukskrivas redan med dagens regler och behöver därför inte detta speciella undantag.

Patienter med svåra lungsjukdomar utgör kanske den största gruppen med skyddsbehov, eftersom detta virus främst sätter sig i luftvägarna. En annan patientgrupp är de med reumatiska sjukdomar, här finns definitivt individer som behöver skyddas, men också de som tar mediciner där riskökningen bedöms som acceptabel eller där medicinen tillfälligt kan justeras ner. Alla mediciner behöver dock inte minskas, det finns uppgifter från Kina som indikerar att måttliga doser av till exempel kortison till och med kan vara till nytta tidigt i förloppet.

Allt talar för att ett införande av smittskyddspenning för personer med nedsatt immunförsvar är kostnadseffektivt. Av Sveriges runt 6 000 njurtransplanterade och kanske 2 000 med njurinflammation orsakad av systemisk vaskulit, den vanligaste indikationen för immundämpande behandling inom njursjukvården, är uppskattningsvis hälften över 65 år. Även om ersättningen skulle ges till fler patienter med liknande sjukdomsbild, är det totala antalet begränsat. Liv kan räddas, både direkt och indirekt.

Sannolikheten att bli svårt sjuk och dö minskas, samtidigt är risken stor att just dessa personer i händelse av smitta kan bli mycket sjuka och behöva omfattande vårdinsatser, något som vi till varje pris vill undvika. Det är rimligt att det krävs läkarintyg för att få denna ersättning och Socialstyrelsen bör skyndsamt utarbeta råd om vilka kriterier som ska gälla och hur länge ett intyg ska få vara giltigt.

Vi har kontaktat Folkhälsomyndigheten och socialdepartementet i denna fråga men ännu inte fått svar. Vi vill därför med detta upprop få myndigheternas öra så att de kan agera snabbt och resolut så att dessa personer får det skydd de behöver.

Gör det möjligt att få smittskyddspenning för personer med nedsatt immunförsvar för att skydda dem mot smitta!

Mårten Segelmark, professor i njurmedicin, Lunds universitet
Annette Bruchfeld, professor i njurmedicin, Linköpings universitet
Bengt Fellström, professor i njurmedicin, Uppsala universitet
Stefan Jacobson, professor i njurmedicin, Karolinska Institutet
Bernd Stegmayr, professor i njurmedicin, Umeå universitet
Peter Stenvinkel, professor i njurmedicin, Karolinska Institutet
Håkan Hedman, ordförande i Njurförbundet "

”35 000 vårdanställda måste gå hem om skolorna stängs”

DN ONSDAG 18 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200318
Vi har gjort en snabb analys som visar att en stängning av grundskolan skulle slå mycket hårt. Om samtliga grundskolor i Sverige stängs så motsvarar det 874 000 jobb som inte utförs, varav cirka 35 000 inom vården. Beräkningarna gäller endast grundskolor och beaktar inte en eventuell stängning av barnomsorgen, skriver forskarna Carl Nordlund och Karl Wennberg.

Allteftersom det nya coronaviruset sveper över världen och där WHO precis har deklarerat Europa som det rådande pandemiska centret, vidtas åtgärder för att bromsa virusets framfart. I stort sett samtliga europeiska myndigheter inriktar sina åtgärder på att söka fördröja spridningen för att inte överskrida hälsovårdssystemets totala kapacitet.

Bland de policyinstrument som finns tillgängliga för att bromsa upp smittspridning genom ökad social distansiering så diskuteras i Sverige flitigt huruvida vi bör stänga våra skolor. Regeringen rekommenderar nu att våra gymnasie- och högskolor går över till distansläge, samtidigt som våra grundskolor i nuläget förblir öppna.

Argumentet för att stänga skolor är att vi ytterligare minskar social interaktion och på så sätt möjliga smittvägar. Trots att det råder en debatt vad gäller vikten av barns utsatthet för, och spridning av coronaviruset, så leder en skolstängning onekligen till ökad social distansering. En förutsättning för detta är att skolorna inte ersätts av andra mötesplatser där barn träffas i större grupper för lek och umgänge.

Argument har även framförts att skolorna bör kvarstå öppna. Ett argument är att det är för tidigt med en skolstängning: sjukvården må vara kroniskt överbelastad men vi är ännu inte i närheten av den belastning som förväntas komma. Att stänga skolor kommer att minska tillgången till samhällskritisk vårdpersonal som då i stället är hemma med barn.

Till detta finns tanken om karantänsmässig social utmattning: att stänga ner skolor är socialt och ekonomiskt påfrestande för såväl hushåll som samhället i stort. Detta gäller speciellt om tanken verkligen är att hålla våra yngre barn separerade från varandra: då krävs det att vårdnadshavare befinner sig hemma i stället för att förvärvsarbeta.

Det saknas dock en publik diskussion om hur många läkare, sjuksköterskor, och annan samhällskritisk personal som skulle beröras av en stängning av grundskolan. Vad får det för effekter för bemanningen på våra vårdinrättningar om vi beslutar oss för att stänga samtliga – eller bara vissa – grundskolor? Om beslutet om stängningar läggs på skolans huvudmän – det vill säga kommuner och friskolor – hur ser detta ut för enskilda kommuner med olika beskaffade arbetsmarknader?

Inför frågor som en stängning av svenska skolor krävs välinformerade beslutsunderlag. Genom att samköra befolkningsregister som inkluderar skolor, kommuner, arbetsplatser och utskilja individer med barn i skolåldern är det tämligen enkelt att skapa deskriptiva

beslutsunderlag som i praktiken täcker hela Sveriges befolkning. Vår pilotstudie, vars analytiska del endast tog ett par timmar att utföra från forskningsdesign till resultat, beräknar hur många läkare, sjuksköterskor och poliser – och 145 andra yrkesgrupper (enligt SSYK3-nomenklaturen) som kan förväntas vara hemma och passa barn om en, flera eller samtliga grundskolor i årskurs 1–9 skulle stänga ner.

Premisserna för modellen bygger på samtliga drygt en miljon barn i Sverige som 2017 gick på en grundskola mellan årskurs 1 och 9 (inklusive sexårsverksamheter i årskurs noll) och deras båda föräldrar (biologiska eller adoptivföräldrar) med hänsyn tagen till icke sammanboende vårdnadshavare.

För varje vårdnadshavare har vi därefter kartlagt deras sysselsättningsstatus samt yrkeskategori – däribland läkare, sjuksköterska och polis. För situationer med två vårdnadshavare antar modellen att barnpassningen delas lika (i verkligheten tenderar kvinnor att ta cirka 60 procent av så kallade vab-dagar). Modellen undersöker även utfallet i familjer där endast en av de två vårdnadshavarna har ett samhällskritiskt yrke (här enkelt definierat som läkare, sjuksköterska eller polis) och vad resultatet blir om vi antar att den med ett ”icke-kritiskt” yrke förblir hemma. Jobb ses här som heltidsekvivalenter.

av vår analys ger vid handen att en stängning av grundskolan kommer att slå hårt på arbetsutbudet i befolkningen, så även för de med samhällskritiska jobb.

Om till exempel Stockholms stad stänger grundskolan så pekar analysen på att cirka 71 000 jobb ligger i farozonen, varav cirka 1 200 läkare, 1 500 sjuksköterskor och och 180 poliser.

Om samtliga grundskolor i Sverige stängs så motsvarar detta 874 000 jobb som inte utförs, varav cirka 35 000 inom vården. För många av Sveriges kommuner ser effekten på arbetsutbudet inom de samhällskritiska yrkena ut att vara större än i Stockholms stad. Notera att dessa beräkningar endast gäller grundskolor och inte beaktar en eventuell stängning av barnomsorgssystemet, och att de bygger på ovanstående premisser. Vi utför för närvarande analyser med andra premisser och antaganden.

I dag saknar många beslutsfattande myndigheter erforderlig analyskompetens eller tillgång till avancerade data. Vi vill rikta en uppmaning till politiker och beslutsfattande myndigheter att i större utsträckning använda sig av universiteten och dess forskargrupper, som med kortare eller längre varsel med enkelhet kan ombedjas att genomföra sådana här typer av analyser, utan omfattande upphandling eller förhandling.

Vi erbjuder inga beslutsrekommendationer kring grundskolans stängning eller inte, då vår forskargrupp inte besitter medicinsk expertis. Beslut kring pandemier i kristider är i grunden politiska snarare än medicinska, vilket ytterligare poängterar vikten av erforderligt beslutsunderlag.

Vi vet att en central del i spridningsmodeller av individers sociala beteende – det ämne vi till vardags forskar om – är att individer såväl som företag, stater och andra aktörer tenderar att härma varandra då man ser majoritetens beslut som det tryggaste i en krissituation. Vill vi

förorda att myndigheter använder bästa möjliga beslutsunderlag i sin hantering av såväl coronapandemin som i framtida krissituationer. Och att de tar hjälp av universitet och forskningsinstitut i det arbetet.

Carl Nordlund, fil dr, programansvarig för mastersutbildningen inom Computational social science, Institutet för analytisk sociologi (IAS), Linköpings universitet

Karl Wennberg, professor i företagsekonomi, forskningsledare vid Institutet för analytisk sociologi (IAS), Linköpings universitet "

”Rädda svenskt kulturliv med katastrofplan från trettiotalet”

DN TORSDAG 19 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200319
Risken är att den ekonomiska krisen i kultursektorn utvecklas till en kris för det som är kulturens uppgift: att skildra, gestalta och sätta in vår gemensamma samtid i ett sammanhang. Därför behövs nu snabbt en katastrofplan som kan ge kulturarbetare möjlighet att under konstnärlig frihet dokumentera, gestalta och skildra Sverige under virusets tid, skriver Po Tidholm.

Kulturlivet behöver en katastrofplan. Få är så exponerade för den ekonomiska kris som det nya coronaviruset plötsligt försatt oss i som landets kulturarbetare. Anställda på institutioner kan på kort sikt hoppas på att få behålla lönen, men framtiden är oviss även för dem.

För kulturlivets frilansare är krisen redan ett faktum. Avbokningarna skedde ögonblickligen, och med dem ströps den ur hand i mun-ekonomi som är branschaktörernas allmänna verklighet. Detta gäller inom alla genrer, från kulturskribenter till museipedagoger, från skådespelare till fotografer. Hålet uppenbarade sig och alla störtade ned i det.

Samhällets krismedvetande ökar nu för varje dag, och ingen opponerar sig mot att stora företag får krishjälp, eller att småföretagare erbjuds uppskov med skatten. Empatin verkar dock inte hittills omfatta kulturlivets prekariat. Dels finns det – tror jag – en vanföreställning om kulturarbetarens priviligierade position, men också en märklig

uppfattning om att kulturskapande nog ändå inte är ett riktigt hederligt arbete. Och följaktligen kan det alltså ifrågasättas om den som inte har ett arbete i samhällets ögon bör erbjudas kompensation när icke-arbetet rycks ifrån dem. Kulturminister Amanda Lind (MP) presenterade några lösningar i ett möte med kulturarbetarnas samarbetsorganisation Klys häromdagen, men inga som var direkt riktade till kultursektorn.

Vintern 1934 var en av de kallaste man upplevt i nordöstra USA. Den stora depressionen, som förstås fick sitt namn först i efterhand, var på väg mot sin absoluta botten och arbetslösheten hade nått 25 procent när Franklin D Roosevelt rullade ut förlagan till det som senare skulle bli ”New deal”. Genom att skapa enkla arbeten i offentlig sektor ville man lyfta moralen och skänka värdighet åt män som gått på understöd och inte förmått försörja sina familjer.

Till en början fanns ingen tanke på att inkludera konstnärer. Eftersom konstnär inte heller vid denna tidpunkt i historien betraktades som ett riktigt yrke hade de ju till att börja med inte förlorat jobbet i vanlig mening. Tills Harry Hopkins, den tjänsteman som Roosevelt satt att sköta projektet, lär ha sagt att ”Hell, they’ve got to eat just like other people”.

”Public works of art project” var i gång på några veckor. Konstnärerna fick jobb utifrån behov och skicklighet och fick till en början mest göra konstnärliga utsmyckningar och muralmålningar på offentliga byggnader. Men projektet svällde snart, och kom att omfatta oljemåleri, fotografi, design, hantverk och utbildningsinsatser. Statens kriterier var enkla; konstnärerna skulle utgå ifrån amerikanska scenerier, men själva gestaltningen var fri. Mellan 1934 och 1943 sysselsatte projektet över 10 000 konstnärer. Mark Rothko, Walker Evans, Dorothea Lange, Diego Rivera och Jackson Pollock var bara några av de konstnärer som inledde sina yrkesbanor i programmet. Vilket antyder det övertydliga: Detta var mer än en arbetsmarknadsåtgärd.

När depressionen var över fanns skildringarna kvar. Vissa av dem var strikt dokumentära, andra hade en svindlande verkshöjd. För många amerikaner var det en uppenbarelse att inse att landet hade konstnärer till att börja med, att det fanns en konstscen som kunde mäta sig med den europeiska i kvalitet och angelägenhet. Det kom att prägla amerikanskt kulturliv under hela 1900-talet.

Det är inte vinter på trettiotalet, och jämförelser haltar alltid. Men krisen vi ser i vår svenska kultursektor just nu är sannolikt redan den värsta i modern tid. Det är en ekonomisk kris för den individuella kulturarbetaren, men det kan mycket väl också utvecklas till en kris för det som är kulturens uppgift; att skildra, gestalta och kontextualisera vår gemensamma samtid.

Ironin är givetvis att kulturen och kulturarbetarna behövs mer än någonsin just nu. Det är lärdomen från det amerikanska trettiotalet.

Utan Walker Evans fotografi hade vi inte förstått hur en omfattande samhällskris verkligen såg ut eller kändes. Kulturen har en viktig roll att spela i denna mycket märkliga och omvälvande tid.
Men lärdomen är också att det är möjligt att göra något.

Understödet till svensk kultur går via flera kanaler. Statens kulturråd hanterar de största summorna. Myndigheten slussar ut pengar till regionerna genom Kultursamverkansmodellen där de växlas upp med lokala medel. De går i sin tur vidare till bibliotek, teatrar, museer och andra institutioner, men även i förlängningen till den ideella sektorn

och de fria utövarna. Kulturrådet hanterar också stödet till bland annat kulturtidskrifterna, arrangörerna och till förlag och skivbolag.

Pengar till individuella kulturarbetare går via Konstnärsnämnden, Författarfonden, Kulturbryggan, Svenska Akademien och en rad andra mindre fonder, nämnder och stiftelser. Både statliga och fristående. I nästan samtliga fall sker de konstnärliga bedömningarna av expertgrupper bestående av kulturarbetare.

Medan anställda på institutioner omfattas av befintliga trygghetssystem är de fria kulturarbetarna nu ofta helt exponerade för ekonomisk ruin.

Förslag som gör att frilansare och projekt- och timanställda också bör omfattas av a-kassa och socialförsäkring är viktiga. Men de sätter inte människor i arbete med det de är bäst på.

Därför skulle en farbar väg kunna vara att nyss nämnda organisationer snabbt sammankallar sina styrelser och nämnder och gör generösa specialutlysningar med korta och effektiva ansökningsprocesser. Detta kan göras med befintliga medel ur kommande års budgetar i vissa fall, eller ännu hellre med tillskott eller löften om extra pengar från finans- och kulturdepartementen. Infrastrukturen finns redan, kompetensen att bedöma kvaliteten och angelägenheten i projekten likaså. Dessutom sitter bidrags- och stipendienämndernas experter ofta i samma båt som de sökande själva.

Vill man använda specifika kriterier för utlysningarna skulle de – precis som under 30-talets amerikanska kulturunderstödsprogram – kunna handla om att under konstnärlig frihet dokumentera, gestalta och skildra Sverige under virusets tid. I skrivande stund är ett antal stora finlandssvenska fonder på väg att sjösätta liknande lösningar under rubriken ”Kultur under tiden”.

Lamslagna institutioner kan också vara en del i projektet. Med tillfälliga regeländringar kan friställda medarbetare sättas i arbete med insamling, skrivande och rådgivande arbete.

Detta krävs:
Statliga tillskott till stiftelser och fonder.
Snabba utlysningar och beredningar.
Flexibilitet och eventuella regeländringar.

Förändrade uppdrag och arbetsbeskrivningar för offentligt finansierade institutioner.

Processen kan med god vilja gå fort, och går utmärkt att driva genom decentraliserat distansarbete. Det konstnärliga arbetet får anpassas efter rådande förutsättningar. Om detta blev verklighet skulle det inte bara rädda kulturarbetarnas hushållsekonomi – det skulle framför allt kunna resultera i fantastisk konst, litteratur, teater eller fotografi; kultur som skulle få en verklig och långvarig betydelse i människors liv. Ett bidrag till den kollektiva berättelsen om vårt land i en exceptionell tid.

Po Tidholm, journalist, författare och styrelseledamot i Statens kulturråd. Gästprofessor vid Karlstads universitet på Institutionen för media, geografi och kommunikation. "

”Den här är inte den sista viruspandemin”

DN FREDAG 20 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200320
Trots att WHO varnat för risken för en pandemi orsakad av ett okänt virus – sjukdom tio – har vi missat tåget för att effektivt bekämpa den. Sedan 2018 har WHO uppmanat världens länder, forskningsråd och företag att prioritera virusorsakade infektioner. Nu måste vi agera så att vi lyckas bättre med sjukdom elva, tolv, och tretton, skriver fyra virusforskare.

WHO har under de senaste elva åren utlyst globalt nödläge vid sex tillfällen. Varje sådant nödläge har orsakats av ett virus. För att uppmärksamma problemet listade WHO år 2018 tio infektionssjukdomar som utgjorde allvarliga hot mot folkhälsan på grund av avsaknad av läkemedel. Nio av tio orsakades av virus. Den tionde infektionssjukdomen kallades ”disease X” (sjukdom tio), som orsakades av ett smittämne som då var okänt men som skulle kunna orsaka en pandemi.

Två år senare har vi namnet på sjukdom tio: covid-19, som orsakas av ett virus som fått namnet sars-coronavirus 2. Vi är nu mitt inne i en kamp som främst handlar om akuta nödåtgärder. Ändå bör vi redan nu förbereda oss på att nya, liknande situationer kan uppstå inom en snar framtid.

När kan vi förvänta oss att sjukdom elva, tolv och tretton dyker upp? Framtidens pandemier behöver inte orsakas av influensavirus eller coronavirus. Raden av nya möjliga smittämnen är närmast oändlig och skulle kunna inkludera mässlingsvirus eller poliovirus, som förändrats så att befintliga vacciner inte fungerar. Med stor sannolikhet väntar även spridning mellan människor av helt nya virus från djurvärlden. Vi har en bristfällig kunskap om sådana smittämnen i naturen och vi saknar antivirala medel mot nästan alla virus. Beredskapen mot framtida virus-orsakade pandemier är därför mycket begränsad.

Hur kan vi förbereda oss så att vi inte behöver återuppleva det som nu drabbar världen? Övervakning av virus som cirkulerar hos djur i olika ekologiska miljöer är av stor vikt. Internationella nätverk av bland annat biologer, veterinärer och läkare behövs för att stringent och långsiktigt inventera kända virusgrupper och även för att leta efter nya virus som skulle kunna orsaka pandemier. När förekomsten av sådana virus ökar hos någon djurart, inklusive hos människa, skulle smittförebyggande åtgärder snabbt kunna sättas in. Preventiva åtgärder blir alltid långt billigare än att motverka effekterna av en pandemi.

Vacciner, som hittills varit vårt bästa vapen för att förhindra virusinfektioner, tar ofta många år att få fram till användarledet och fungerar bara mot virus som redan är kända. Det går således inte att förvänta sig att vacciner ska finnas tillgängliga mot virus som vi inte ännu känner till. Som komplement till vacciner vill vi därför bidra till utveckling av nya antivirala läkemedel som kan användas i förebyggande syfte och för att behandla infekterade patienter.

Tjugo år innan svininfluensan bröt ut upptäcktes en ny typ av läkemedel mot influensavirus, så kallade neuraminidashämmare. Om läkemedlet ges tidigt vid en infektion bromsas sjukdomsutvecklingen och smittsamheten minskar. Sådana antivirala läkemedel kan, förutom att rädda livet på människor som tillhör riskgrupper för allvarlig infektion, också fungera som profylax hos de som är smittade men ännu inte insjuknat. Tillgången till antivirala läkemedel bidrog till att

göra svininfluensan till en mindre allvarlig infektion än vad som först befarades.

Vad kan vi dra för lärdom av den aktuella pandemin inför framtiden? Virus som liknar varandra, till exempel olika typer av coronavirus, har ofta en gemensam angreppspunkt. Om vi hade haft tillgång till en arsenal av antivirala läkemedel mot de vanliga typer av coronavirus som orsakar förkylningsepidemier under vinterhalvåret hade flera av dessa läkemedel troligen också fungerat mot det nya coronaviruset.

Utbrottet hade därmed kunnat kvävas i sin linda, och allvarliga effekter av infektionen hade kunnat förhindras. Och, i förlängningen: om vi får tillgång till läkemedel mot andra ”vanliga” mänskliga virus, så skulle de med stor sannolikhet även fungera mot sina okända släktingar, det vill säga sjukdom elva, tolv, tretton ...
Den 1 februari skrev vi en artikel på DN Debatt med rubriken:

”Svensk satsning på forskning om virus kan förändra världen”, med uppmaningen om att vi, i linje med WHO:s rekommendationer, bör öka beredskapen mot vanliga och allvarliga virusinfektioner som inte kan förebyggas eller behandlas. Undertecknade höll dessförinnan (november 2019) ett seminarium för sällskapet riksdagsledamöter och forskare (Rifo), med rubriken: ”Virusinfektioner – ett ökande hot mot samhället”. Vi informerade om ohälsa och dödlighet och om den börda som virusinfektioner utgör för sjukvården och för det övriga samhället.

Regeringen beslutade för några dagar sedan att sjösätta ett omfattande stödpaket om 300 miljarder kronor för att ”rädda svenska företag” från följderna av den pågående viruspandemin. Tillgång till effektiva antivirala läkemedel hade med stor säkerhet kraftigt minskat samhällets kostnader för den nu aktuella pandemin såväl som för kommande pandemier.

Under föregående sekler har bakterier dominerat som infektiösa hot mot folkhälsan. Utvecklingen av antibiotika under andra halvan av 1900-talet tillhör mänsklighetens stora medicinska landvinningar.

Tidigare regeringar har på goda grunder initierat genomtänkta satsningar på forskning om antibiotikaresistens för att säkerställa att dessa läkemedel fungerar även i fortsättningen. Antibiotika fungerar inte mot virusinfektioner, men satsningen kan genom sin långsiktighet tjäna som förebild för andra, liknande strategier för infektionsbekämpning. Ett sådant mål är att utveckla en heltäckande uppsättning av antivirala läkemedel, för att kunna bekämpa virus lika effektivt som vi i dag behandlar bakteriella infektioner.

Panoramat av infektioner har under senare år förändrats till förmån för snabb och global spridning av virus. Bidragande orsaker är med stor sannolikhet ökad urbanisering och en exponentiellt ökande flygtrafik. Virussjukdom elva, tolv, och tretton kan stå på tröskeln vilken dag som helst. Men det finns ändå skäl till optimism – forskning under de senaste decennierna har lett till omfattande kunskap om hur virus fungerar och hur de kan bekämpas. Därmed har vi goda förutsättningar att utveckla effektiva läkemedel mot framtida virusinfektioner.

Läkemedelsutveckling, såväl mot virus som mot andra hälsohot, kräver uthållighet, långsiktighet och samarbete mellan flera aktörer såsom forskare, forskningsfinansiärer och läkemedelsindustri. WHO har sedan 2018 uppmanat världens länder, forskningsråd och företag att prioritera virusorsakade infektioner. Det är dags att agera i WHOs anda – vi har redan förlorat nog med tid.

Niklas Arnberg, professor i virologi, Umeå universitet, ordförande, Svenska sällskapet för virologi
Tomas Bergström, professor i klinisk mikrobiologi, Göteborgs universitet
Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar, Uppsala universitet
Lennart Svensson, professor i molekylär virologi, Linköpings universitet, Karolinska institutet "

"Bakgrund. Virusnödlägen
WHO har under de tio senaste åren utlyst globalt nödläge sex gånger. Samtliga har orsakats av virusinfektioner:

influensavirus (2009)
ebolavirus (2013–2016 samt 2019)
poliovirus (2014)
zikavirus (2016) och senast nu i år: SARS-coronavirus 2.

WHO listade år 2018 tio infektionssjukdomar *"to prioritize for research and development in public health emergency context"*. Nio av dessa sjukdomar orsakas av virus. Den tionde kallas *"disease X"* och utgörs av *"a pathogen currently unknown to cause human disease"*. "

”Akuta insatser krävs annars kan coronavård stoppas”

LÖRDAG 21 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200321
På flera av vårdens arbetsplatser överväger nu fackliga företrädare att anmäla till Arbetsmiljöverket om ”skyddsombudsstopp” av hela avdelningar i enlighet med arbetsmiljölagen – något som så klart vore ödesdigert i det här läget. För att klara coronavården krävs nu akuta punktinsatser, skriver Sineva Ribeiro, Vårdförbundet.

Vårdförbundet organiserar Sveriges sjuksköterskor, barnmorskor, röntgensjuksköterskor och biomedicinska analytiker – legitimationsyrken som alla utgör kritiska länkar i vårdkedjan för det snabbt växande antalet coronapatienter. De yrkesgrupper vi representerar arbetar nu hårt i frontlinjen mot coronaviruset och deras kunskap är nödvändig för att vården ska fungera patientsäkert. För oss är det är självklart att alla nu arbetar med sin yttersta kompetens och förmåga i denna svåra stund.

Det går inte att jobba hemifrån när man arbetar patientnära. Att ha patientkontakt är en del av jobbet, även i detta extraordinära läge som snabbt förvärras och som sannolikt kommer att pågå en längre tid.

Vi varnar nu eftersom vi får rapporter från medlemmar som vittnar om att deras arbetssituation är mycket ansträngd. Det råder omfattande brister i deras arbetsmiljö, arbetstider och skyddsutrustning. Mediernas larm om att det saknas handsprit och skyddsmaterial på flera

arbetsplatser stämmer och vi ser att medlemmar arbetar utan adekvat skydd på sjukhus, vårdcentraler, äldreboenden och inte minst inom hemsjukvården. Medlemmar inom hemsjukvården utsätts för orimliga smittorisker när de färdas utan skyddsutrustning från hem till hem, i bilar, i kollektivtrafiken, på cykel och till fots, mitt under pågående coronaepidemi.

Det är inte en hållbar arbetssituation att arbeta utan skyddsutrustning och det leder till att smittan ökar i samhället. På flera av vårdens arbetsplatser överväger därför fackliga företrädare nu att anmäla till Arbetsmiljöverket om ”skyddsombudsstopp” av hela avdelningar i enlighet med arbetsmiljölagen – något som så klart vore ödesdigert i det här läget.

Regeringen och myndigheterna har vidtagit åtgärder och visat handlingskraft. Vi välkomnar de extrapengar som tillförs vården från regeringen och det raska borttagandet av karensavdraget och av krav på läkarintyg vid sjukskrivning är kraftfulla åtgärder. Att regeringen gör Socialstyrelsen till nationell inköpscentral för sjukvårdsmaterial, skyddsutrustning och viss medicinskteknisk utrustning är också nödvändigt.

Men mer krävs för att vårdsystemet ska klara coronakrisen. Hur ska våra medlemmars behov av vila och återhämtning, arbetsmiljö och familjesituation värnas, samtidigt som patientsäkerheten upprätthålls? Vi efterfrågar, för våra 114 000 medlemmars räkning, följande akuta åtgärder:

1 Skyddsutrustning åt de som vårdar, så att de kan vårda befolkningen. Våra medlemmar befinner sig i frontlinjen i kriget mot viruset och utan dem fungerar inte vården. De måste skyddas i sitt arbete och ska inte behöva riskera sin egen hälsa för att respektive arbetsgivare (region, kommun eller privat) misslyckats med materialtillgången. Hur stor bristen är ses som hemlighetsstämplad information, men nu behöver professionerna få klara besked och en tydligare operativ samordning av skyddsmaterial, utifrån det samlade behovet i landet.

Det är inte acceptabelt att regioner tillåts hålla på material medan andra utsätter sin personal – och därmed patienterna och befolkningen – för smittrisk på grund av brist.

2 Återinför det statliga ansvaret att agera nationell inköps- och distributionscentral för medicin och skyddsutrustning permanent. Förra årets omfattande materialbrist i flera regioner samt dagens akuta brist på grund av corona är bevis nog för att detta måste hanteras av staten, inte av regionerna. Dagens system har lett till ojämlik vård i landet.

3 Slopa karensavdraget permanent för personal inom vården. Detta är något som vi drivit under många år och som äntligen blivit verklighet, tyvärr på grund av coronakrisen. Vårt samhälle kommer se våg efter våg av coronautbrott över lång tid och i den situationen måste regeringen säkra att vårdpersonalen inte tvekar att sjukskriva sig för att privatekonomin blir lidande. Detta är viktigt för patientsäkerheten redan i ”vardagsvården” och kommer bli än viktigare framöver för att säkra att smitta inte sprids.

4 Utvärdera löpande strategin med öppna grundskolor. Regeringen rekommenderar att samtliga Sveriges högskolor och gymnasieskolor övergår till distansutbildning, Om ett framtida beslut innebär en stängning även av grundskolorna, så kräver vi att vårdens personal får

hjälp med barnomsorg på annat sätt, så att de kan fortsätta med sina livsviktiga yrken.

5 Lätta på CSN-reglerna för studenter inom vården. I den här extrema situationen behöver vi se studiestöd utan fribeloppstänk för den som studerar till sjuksköterska, barnmorska, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterska och till de som går specialistutbildningar. Deras kompetens måste komma till användning i vården under coronakrisen utan att de riskerar sitt studiestöd. Även andra lättnader bör göras i CSN, så att studenter inte förlorar studiestödet på grund av att skolor och arbetsplatser håller coronastängt och inte kan tillhandahålla alternativ undervisning.

6 Prioritera den långsiktiga kompetensförsörjningen så att fler vill utbilda sig inom ett vårdyrke och fler stannar inom sektorn. Staten behöver ta ett hårdare tag om tyglarna framåt för att driva på det nyinstiftade nationella vårdkompetensrådets arbete. Vårdens arbetsgivare behöver göra mer för att arbetsmiljö, villkor och löner ska förbättras för att höja yrkenas attraktivitet. Men även samhällsmedborgarna kan spela en viktig roll i att kollektivt lyfta vårdens yrkesgrupper. Alla kan prata med en ung person i sin närhet och väcka nyfikenhet för att arbeta inom vården, alla kan visa respekt för dessa livsviktiga yrken.

Våra medlemmar gör livsviktiga insatser i den pågående kampen mot corona, och för det emottar de nu befolkningens tacksamhet på en mängd olika sätt. Statsministern och till och med kungen har uttryckt sitt varmaste tack till våra medlemmar.

Det är fint att se, men ändå olyckligt att det ska krävas en pandemi för att vårdens organisering, kompetensförsörjning och arbetsvillkor ska få den uppmärksamhet och gemensamma debatt som den behöver. Om regeringen lyssnar till oss och rättar till ovan så är vi dock en god bit på väg mot en bättre fungerande vård, även i dessa coronatider – och också för framtida epidemier.

Sineva Ribeiro, ordförande, Vårdförbundet "

”Regeringens krispaket löser inte småföretagens problem”

DN Söndag 22 mars 2020

DN Debatt Åtgärderna för att hålla uppe efterfrågan med sänkta räntor och beredskapen att vidta finanspolitiska åtgärder är föredömliga. Men de aviserade krispaketen löser inte det som kan beskrivas som en efterfrågekollaps, skriver tre nationalekonomer och föreslår kort- och långsiktiga lösningar samt en reform-kommission.

Den pågående pandemin för med sig ekonomiska konsekvenser så omfattande att omedelbara och kraftfulla ekonomisk-politiska åtgärder är påkallade. Situationen är unik med katastrofala effekter både i Sverige och globalt: börserna faller, arbetslösheten ökar, globala värdekedjor slits isär och osäkerheten ökar. Internationella valutafonden jämför nedgången i industrin med krisen 2008 medan fallet i tjänstesektorn är betydligt större. Krisen kan utvecklas till den djupaste världen har upplevt sedan 1930-talet.

För att klara oss ur denna ekonomiska härdsmälta krävs åtgärder på både kort och lång sikt. Även om effekterna i nuläget koncentreras till branscher som direkt påverkas av social distansering (transport, hotell och restaurang), fortplantar de sig snabbt till andra delar av ekonomin. Därför är det föredömligt att ett antal länder vidtagit åtgärder för att upprätthålla efterfrågan, som sänkta räntor och beredskap att vidta finanspolitiska åtgärder. Åtgärderna är dock otillräckliga för att hantera en situation som närmast kan beskrivas som en efterfrågekollaps. Aviserade krispaket löser inte detta problem.

Många unga och små företag kommer att drabbas särskilt hårt. Dessa utgör i flera avseenden ryggraden i svensk ekonomi: 2015 fanns det över 450.000 aktiva företag med minst en anställd. Av dessa utgjorde över 280.000 egenföretagare och över 100.000 företag med 1–5 anställda. Tillsammans svarade de för knappt 600.000 anställda varav nästan 70 procent återfinns inom enklare tjänster och cirka 20 procent kan kopplas till mer kunskapsintensiv verksamhet.

I Sverige har åtgärderna hittills varit generella medan – som nyligen redovisats av OECD – andra länder i betydligt högre utsträckning riktat sina insatser mot mindre företag och vissa branscher. De i fredags utlovade 125 miljarderna är ett steg i rätt riktning men avser i första hand exportgarantier och ökade möjligheter för Almi-lån (3 miljarder).

Kortsiktigt är tillgång till likviditet ett nödvändigt villkor, många mindre företags buffertar begränsar sig till en eller ett par månader. De åtgärder som Riksbanken och Finansinspektionen vidtagit – utökade kreditmöjligheter för bankerna på cirka 1.400 miljarder kronor – är bra men det är högst osäkert i vilken utsträckning de kommer unga och små företag till del. Likaså kommer få småbolag att ha nytta av utökade exportkrediter. Regeringen har också möjliggjort uppskjuten skatt samt att inbetalda skatter kan återföras. Detta är dock kopplat till ett tidskrävande ansökningsförfarande och en mycket hög ränta. Till detta kommer permitteringslöner där staten står för cirka halva kostnaden.

Den svenska regeringens insatser är enligt OECD:s sammanställning mindre omfattande, mindre generösa och är sent ute med att öronmärka pengar riktade mot småföretag som, tillsammans med vissa branscher, riskerar att drabbas särskilt hårt.

Aviserade krispaket löser inte detta problem:
För det första är statens andel av permitteringslönerna betydligt högre i till exempel Norge, Danmark och Frankrike. I vissa länder har lönegarantier införts (till exempel Japan och Schweiz).

För det andra är det finansiella stödet mer förmånligt. I ett antal länder har räntorna satts till noll (ofta via offentliga låneinstitut) och även centralbankerna har tillskjutit medel som riktas mot just mindre företag. Moratorium på amorteringar och räntebetalningar förekommer men också tillfälligt minskade skatter och arbetsgivaravgifter liksom att helt undanta företagen från skatt under en period. Likaså har statliga subventioner direkt till företagen använts.

Det finns följaktligen en uppsjö av stimulanser för att rädda mindre företag som också kan användas i Sverige. Samtliga åtgärder kommer att ha statsfinansiella konsekvenser men det följer även av företagsnedläggningar och en ökande arbetslöshet. Enligt Tillväxtverket täcker stödet för korttidspermitteringar inte de hundratusentals egenföretagare som anställer sig själva, de är med andra ord exkluderade.

Vi föreslår att regeringen agerar för att på kort sikt förstärka stödet till de mindre företagen genom att:

• Statens andel av permitteringslöner ökar till åtminstone 75 procent.
• Räntan för en ökad kortsiktig upplåning av små och medelstora företag sätts till noll.
• Ett moratorium sätts på amorteringar och räntor under 9–12 månader.
• Tillfälliga nedsättningar i skatter och arbetsgivaravgiften sker, de delar i arbetsgivaravgiften som inte är kopplad till någon socialförsäkring kan tas bort.
• Att stöd ges till hur verksamheten i möjligaste mån kan digitaliseras.
• Att Almis mandat också omfattar investeringar i unga och mindre företag och inte enbart utökade lånemöjligheter.
• Att processerna för att erhålla lån/stöd kortas kraftigt och kopplas till företagens utveckling de senaste månaderna samt att medel öronmärks för mindre företag.
• Att regeringen snabbutreder möjligheten till socialförsäkringar för företagare med eller utan anställda.

Dessa är förslag på kortsiktiga effekter. På längre sikt måste dessa kombineras med andra insatser om 12–18 månader:
• Finanspolitiska insatser för att stimulera en bred uppgång i efterfrågan bör vara koordinerade inom EU. Penningpolitiken kan inte bidra i nämnvärd utsträckning, förutom att tillhandahålla likviditet.

Regeringen bör ge möjlighet till långa lån – 10 till 30 år – som är statligt garanterade och har en räntekostnad strax ovanför den ränta staten betalar som kan lösa in mer kortsiktiga och dyrare krislån. Andra länder – till exempel Frankrike, Italien, Israel, Japan, Schweiz – är betydligt mer benägna att utfärda statliga garantier. Det skulle innebära att kostnader som uppstått under krisen kan omvandlas till en översiktlig kostnad och risk på längre sikt.

•I den långsiktiga finansieringen bör Almi kunna spela en roll för att svenska mindre företag kommer i åtnjutande av EUs stödformer.

I dagsläget är det inte meningsfullt att bekymra sig för budgetunderskott och växande statsskuld. Men ett framåtblickande arbete måste sättas i gång för att svensk ekonomi ska återhämta sig. Om 12–24 månader måste budgeten åter balanseras och återgå till ett

normalläge. Ytterligare långsiktiga åtgärder som snarast måste till är därför att:

•Påbörja ett reformarbete som liknar det Lindbeck-kommissionen eller Globaliseringsrådet genomförde under 1990-talet respektive finansmarknadskriserna.

•Förstärka förutsättningarna för innovativa, entreprenöriella och växande företag.

Det är alltså nödvändigt att skjuta till medel för att rädda de företag som under normala omständigheter är livskraftiga. Med våra förslag till ekonomisk-politiska åtgärder hjälper vi företag på kort sikt och stärker deras förutsättningar på lång sikt samt begränsar såväl privatekonomiska problem som betydande samhällsekonomiska kostnader.

Martin Andersson, professor, Blekinge tekniska högskola, Lunds universitet och Entreprenörskapsforum
Pontus Braunerhjelm, professor, Blekinge tekniska högskola, KTH och Entreprenörskapsforum
Johan Eklund, professor, Blekinge tekniska högskola, Jönköping international business school och Entreprenörskapsforum"

”Låt inte de välbeställda köpa sig före i coronakrisens köer”

DN MÅNDAG 23 MARS 2020

" DN. DEBATT 20200323
Nu har nyliberalismen ställts inför verkligheten. Den visar sig inte bestå provet. I den akuta krisen måste nu samtliga privata vård-resurser underställas statlig kontroll med regional samordning. Coronakrisen får inte bli ytterligare en ojämlikhetsbomb där välbeställda återigen tillåts köpa sig före i kön, skriver företrädare för S-föreningen Reformisterna.

Covid-19 sätter punkt för tre decennier av privatiserings- och åtstramningspolitik i hela västvärlden. Den eftersatta krisberedskapen och en hårt slimmad sjukvård vittnar om hur illa förberett Sverige och många andra länder i vår omnejd varit inför en omfattande kris likt den vi nu genomgår. Låt oss gå vidare och aldrig mer upprepa de historiska misstag som begåtts.

Ett sätt att se på krisberedskap är att betrakta den som en försäkring, och kostnaden för den som en försäkringspremie. Det negativa värdet av en kris är risken att den inträffar inom en bestämd tidsperiod multiplicerat med den totala kostnaden för krisen. Den maximala försäkringspremien som är ”lönsam” att betala är då allt som understiger denna kostnad. Det kan låta ekonomistiskt, men i grunden är det självklart bra att sjukvården har en viss överkapacitet och beredskap i alla avseenden för att klara tillfälliga produktionstoppar.

Det gäller såväl lager av mediciner och materiel som bemanning och lokaler.

Ingen möjlig beredskap hade dock lämnat sjukvård och samhälle opåverkade inför den pandemi vi nu ser, men en överkapacitet i nivå med vad bedömare länge efterfrågat hade inneburit att Sverige i dag stått betydligt bättre rustat.

I dag är emellertid stora delar av vården så pass slimmad att sjukhuset inte sällan går upp i stabsläge en vanlig torsdag på grund av att det är svårt att få in personal. Då är det enkelt att se att det kan bli betydligt värre vid stora trauman och kriser, likt den nuvarande.

Inom slutenvården brukar man som riktvärde tala om ett rimligt mål om beläggningsgrad av vårdplatser på 85 till 90 procent. Det innebär att man bör ha en överkapacitet på mellan 10 till 15 procent för att kunna hantera tillfälliga men någorlunda frekventa produktionstoppar, till exempel vid trauman och återkommande influensaperioder. Före covid-19-utbrottet låg intensivvården i Sverige redan på över 100 procent i beläggningsgrad.

Ur ”Svensk förening för anestesi och intensivvårds” majnummer 2019 går att utläsa att Sverige år 1993 hade tillgång till 4 300 intensivvårdsplatser med respirator. Bara 574 av dessa platser återstod 2018.

Problemet är i grunden inte en brist på sängplatser eller apparater i sig, utan att omfattande besparingar på personal och verksamheter genomförts. Det vittnar även de återkommande jämförelserna om ur ett omvärldsperspektiv. Sverige placerar sig i bottenskiktet när det gäller andelen intensivvårdsplatser per 100 000 invånare i EU. Från 2011 till 2019 minskade dessutom intensivvårdsplatserna i Sverige från 5,8 till 5,1 per 100 000 invånare. Detta under en period av ökad befolkningstillväxt, tilltagande globalisering och ökad risk för pandemier.

Om vi utgår från att 10 procent överkapacitet är en rimlig nivå i hela vårdkedjan så talar vi om en premie på cirka 50 miljarder om året i Sverige. Det motsvarar cirka en procentenhet av Sveriges bnp och kan jämföras med de enorma avbetalningarna på statsskulden på 250 miljarder kronor sedan 2006, i kombination med ett av västvärldens mest rigida finanspolitiska ramverk. Värdet av att ”spara i ladorna”, som det numera heter.

Vidare valde regeringarna Bildt och Persson att bolagisera och privati-sera den svenska vaccinproduktionen under 1990-talet, vilket försatte Sverige i en situation där man tvingas konkurrera på internationella marknader för att säkra vaccin åt medborgarna. När folkhälsominister Morgan Johansson (S) såg problemet 2006 och framsynt sökte återupprätta den statliga produktionen var det ett av de första besluten Fredrik Reinfeldt (M) rev upp när han kom till makten. I stället genomfördes skattesänkningar på motsvarande 140 miljarder kronor per år.

Den svenska lagerhållningen av mediciner sveptes dessutom bort av alliansregeringens avreglering och privatisering av Apoteket. Den moderatledda regeringen passade också på att slå sönder vårdkedja efter vårdkedja genom att successivt sälja ut och privatisera betydande delar av den allmänna sjukvården. På punkt efter punkt undermine-rades den svenska krisberedskapen.

Regeringen har i dagarna agerat resolut genom att ta bort karensavdraget och sjösätta ett första krispaket på upp till 300

miljarder kronor för att säkra att löntagare och företag ska kunna klara sig genom krisen. Människors tilltro till offentliga institutioner, myndigheter och varandra är avgörande för att vi ska kunna hålla ihop landet. Vi vill därför understryka vikten av att man fortsätter lyssna till Folkhälsomyndighetens rekommendationer och råd. Tillsammans kommer vi klara detta.

Men det kommer att krävas större insatser från politiskt håll framöver. Och det kommer krävas en omvärdering av den ekonomiska politiken och av hur vi bäst organiserar välfärden.

Ett nytt finanspolitiskt ramverk är helt nödvändigt. Inte bara för att rädda Sverige ur den akuta hälsokrisen, utan också få fart på de ekonomiska hjulen och ta oss ur recession och massarbetslöshet som riskerar att bli mycket långvariga. Det vore dessutom direkt oansvarigt av Liberalerna och Centerpartiet att tvinga fram försämrad arbetsrätt och införande av marknadshyror i en tid där hundratusentals svenskar löper risken att bli av med jobbet.

Vi ser nu hur politiken åter tar i bruk redskap som länge varit bortglömda. I Spanien väljer regeringen att ta över kontrollen av privatägda sjukhus och i Italien förstatligas allmänna transportmedel. Frankrikes liberale president Emmanuel Macron har manat nationen och världen till omprövning av marknadslösningar i offentlig sektor.

Här kommer den svenska regeringens samarbetspartier och det konservativa blocket nödgas genomgå en rejäl självrannsakan.

Vi i Reformisterna föreslår att samtliga privata vårdresurser ska underställas statlig kontroll med regional samordning i den akuta krisen. Hälso- och sjukvårdslagen som garanterar jämlik vård efter behov ska också genomdrivas i praktiken i all hälso- och sjukvårdsverksamhet. Coronakrisen får inte också bli ytterligare en ojämlikhetsbomb där välbeställda återigen tillåts köpa sig före i kön. Alternativet för socialdemokratin är att nu peka ut en ny väg framåt! Hur ser det starka samhället vi talar om ut? Det är dags för en bred och djup omprövning av politiken.

Det är nu nyliberalismen står inför verkligheten. Den visar sig inte bestå provet.

Markus Kallifatides, ordförande Reformisterna och ekonom
Daniel Suhonen, styrelseledamot Reformisterna och utredare
Daniel Hedén, medlem i Reformisterna och vårdekonom
Ann-Louise Levau, medlem i Reformisterna och Iva-undersköterska
Monica Eriksson, medlem i Reformisterna och undersköterska"

"Reformisterna är en socialdemokratisk förening för ekonomiskpolitisk reform- och idéutveckling."

”Bekämpningen av corona hotar avskaffa demokratin”

TISDAG 24 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200324
Rädsla för coronapandemin sköljer över människor i hela världen. Visst är situationen allvarlig, och visst finns det anledning att vidta alla åtgärder som dämpar spridningen. Eller verkligen ”alla”? Är det värt risken att få leva under diktatur för att undgå en sjukdom som förmodligen dödar färre än 1 procent av befolkningen? skriver statsvetaren Staffan I Lindberg.

För att kontrollera smittspridningen och på så vis begränsa skadorna av coronavirusets utbredning, skriver världens regeringar – och Sverige bland dem – ut mediciner med enorma och kanske okända biverkningar.

En läkare som ska behandla en sjuk måste avväga om en viss kombination av mediciner har tillräcklig verkan för att motivera eventuella biverkningar. Så verkar inte världens regeringar tänka just nu. Man förskriver åtgärder som kan liknas med bredbandsantibiotika som dödar allt levande i ekonomin, i kombination med omfattande politisk strålningsbehandling vilken förtvinar grundläggande medborgerliga, demokratiska rättigheter.

I många länder runt om i världen begränsas nu grundlagsskyddade rättigheter. I demokratiska länder som Italien och Frankrike patrullerar polis och militär och förhör människor på gatan om vart de ska gå på ett sätt som påminner om hårdhänta diktaturer.

Liknande regler införs nu i en rad andra demokratiska stater som Spanien, Argentina och Colombia, liksom hittills i tre amerikanska delstater vilka sammanlagt har 70 miljoner invånare. Folkomröstning avlyses för en tid i Chile och många länder förbjuder folksamlingar på 100, 50 eller så få som 10 personer i vårt grannland Danmark.

Gränser stängs, folk stängs inne i stora delar av välden. I Tyskland får man inte ta med barnen till lekplatsen längre och i Bayern råder undantagstillstånd. I Norge var på man på vippen att i praktiken avskaffa demokratin genom att ge regeringen oinskränkt makt – precis som i en diktatur. Nu får man en slags halvdiktatur i Norge … Det ska visserligen vara tillfälligt och kommer säkert vara så, i vart fall i Norge.

Frågan är om det kommer att vara det i Israel där en ”tillfällig” regering under Netanyahu har styrt landet i 15 månader och nu förbereder för att stänga ner landet och dess demokratiska institutioner på måndag. Kommer demokratin att överleva där?

Alla dessa åtgärder hejas på av de flesta, och också i Sverige skriker många efter fler och hårdare tag. Det kan man få om man vill. I Ungern som förra veckan officiellt klassificerades som en auktoritär regim av Democracy report 2020 – EU:s första och det kommer bli en avgörande fråga för unionen hur man hanterar det – patrullerar militären och landet har delats in i sju zoner. Man har också bekräftat planer på att militären ska ta kontroll över 140 ”särskilt viktiga” företag. I Polen kan man nu få fem års fängelse för att ”sprida rykten”, och man planerar undantagstillstånd för resten av 2020 med parlamentet på undantag. Alltså diktatur.

Världen befann sig redan innan coronavirusets utbredning i en nedåtgående spiral gällande demokrati och mänskliga rättigheter. I V-Dem-institutets senaste rapport noteras att 2019 var det år då auktoritära stater åter utgjorde en majoritet av världens länder – för första gången på länge.

Ledare som vill stärka sitt grepp och omvandla demokratier med respekt för mänskliga rättigheter till auktoritära regimer har nu ett gyllene tillfälle. Det förefaller som om Polens regering redan tagit det i akt. Står Modi i Indien på tur? Demokratin är redan starkt hotad i det landet.

Kommer Donald Trump att använda pandemin som förevändning för att ställa in höstens val och i förlängningen avskaffa demokratin i USA? För några dagar sedan deklarerade Trump undantagstillstånd och nu är många av mina kollegor i USA oroade för demokratins framtid på allvar. ”Vi gör ju bara som Norge”, kan Trump säga. Fast under längre tid. På liknande sätt står det nu fritt för redan auktoritära regimer som Turkiet, Ryssland, Serbien, Singapore, och Iran att ytterligare skärpa maktutövningen och undanröja politiska motståndare. ”Det är ju precis som i Israel, Frankrike och Italien, de har också militär på gatorna som inspekterar folks rätt att röra sig”, är det troliga svaret till dem som frågar.

Human rights watch varnar redan för utvecklingen, liksom ansedda The Economist. Välmenande demokratiskt valda regeringar riskerar att genom sina egna handlingar legitimera inskränkningar av grundläggande medborgerliga rättigheter under lång tid i vad som blir nya diktaturer. Detta hotar demokratin världen över i förlängningen. Medicinen kommer att tas till av andra för helt andra syften, kanske även i länder som Indien och USA där demokratin redan är på kraftig tillbakagång. Det vore en katastrof.

Är det värt risken att få leva under diktatur för att undgå en sjukdom som förmodligen dödar färre än 1 procent av befolkningen? Samtidigt verkar politiska ledare – och här inkluderar jag också den svenska – beredda att helt slakta ekonomin med oöverskådliga konsekvenser. I Sverige varnade tredje AP-fondens vd Kerstin Hessius för ekonomisk kollaps, och internationellt börjar liknande röster höras till exempel i välrenommerade New York Times.

Tiotals, kanske hundratals miljoner kommer att förlora sina jobb om de drakoniska åtgärderna inte släpps. I de flesta länder betyder det att hela familjen står utan inkomst, sjukförsäkring, och snart en plats att bo. Vi vet att sådant betyder hög dödlighet i ett antal sjukdomar, ökat drogmissbruk, kriminalitet, barnfattigdom och utanförskap. Social katastrof hotar i kölvattnet av ekonomisk kollaps.

Är det värt att skapa enorm, utbredd fattigdom i många länder för att minska smittspridningen av ett virus som dödar ganska få egentligen? Dessa två frågor måste ställas. Ansvariga politiker liksom oppositionen, de journalister som rapporterar om ”kris”, liksom allmänheten måste fundera allvarligt på vad svaret är.

Staffan I Lindberg, föreståndare för Varieties of democracy institutet (V-Dem) och professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet "

”100 miljarder i månaden kan rädda oss från krasch”

ONSDAG 25 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200325
För att undvika en systemkollaps, där företagskonkurser och snabbt stigande arbetslöshet leder till en krasch på finans- och bostadsmarknaden krävs nu att staten träder in med permitteringsersättning, ersättning för andra fasta kostnader och moratorium för vissa skulder. Även om detta skulle kosta 100 miljarder i månaden i ett halvår är det hanterligt, skriver Magnus Henrekson.

Det enda sättet att möta krisen är som ett samhälle där alla tar ansvar för sig själv, för varandra och för vårt land. Det sa statsminister Stefan Löfven (S) i söndagens tal till nationen. Staten har hittills vidtagit kraftfulla åtgärder för att hindra smittspridningen. Vi är nu i ett läge där risken för en ekonomisk depression är överhängande. Staten behöver nu även vidta unikt kraftfulla åtgärder för att rädda vår gemensamma välfärd och ekonomi och samtidigt kunna bedriva ett effektivt smittskyddsarbete.

78 procent av alla jobb finns i tjänstesektorn, medan industri-, jordbruk-, bygg- och energisektorerna tillsammans endast står för 22 procent av sysselsättningen. I den privata tjänstesektorn som vänder sig till hushåll – restauranger, teatrar, biografer, researrangörer, hotell, gym, sällanköpshandel och så vidare – har efterfrågan i flera fall redan fallit med 90 procent eller mer. När människor sitter hemma och i stort sett bara handlar livsmedel för tillagning och förtäring i hemmet återstår bara utgifter för matinköp, boendekostnad och abonnemang. Plötsligt har hushållsutgifterna halverats och de hushållsutgifter som fallit bort gick i hög grad till att betala lönerna i den privata tjänstesektorn.

Något förenklat kan stora delar av företagandet i den privata tjänstesektorn karaktäriseras som ”pengar in, pengar ut, 4–10 procent emellan”. De egna kapitaltillgångarna är ringa: lokalen hyrs från ett fastighetsbolag, utrustningen är leasad och ägaren har ofta gått i personlig borgen för företagets krediter. Sådana företag klarar bara några få veckor utan intäkter innan de måste ställa in sina betalningar.

Coronapandemin liknar inte några andra kriser i modern tid. Situationen är unik. Krisåren 1991–93 försvann 600 000 eller nästan 15 procent av alla jobb på tre år. Om ekonomin fortsätter att gå på halvfart kan mycket väl 600 000 jobb nu i stället förloras på tre månader. Om vi skulle få en depression som leder till att sysselsättningen sjunker till Italiens förkrisnivå skulle det innebära drygt 1,1 miljoner färre jobb.

Det gäller nu att till varje pris undvika en systemkollaps, där företagskonkurser och snabbt stigande arbetslöshet leder vidare till en kollaps på finans- och bostadsmarknaden. Denna uppgift kan bara lösas av finanspolitiken: pengar är redan i princip gratis och företag som blöder kan inte överbrygga krisen med hjälp av lån även om räntan är noll.

1 Staten behöver träda in. Vi behöver verktyg som hjälper omgående och på ett sätt som lyfter coronarisken från företag och företagare till staten, det vill säga till allas vårt gemensamma försäkringsbolag. Åtgärderna behöver sänka företagens kostnader.

Bnp i den privata sektorn uppgår i dag till cirka 300 miljarder i månaden. Om hälften av denna faller bort så bortfaller produktion på 150 miljarder per månad. Finanspolitiken måste kompensera för huvuddelen av detta bortfall för att undvika att de hundratusentals som kommer att permitteras eller friställas inte har något jobb att gå till när coronaepidemin är över.

2 Statlig permitteringsersättning. För tjänsteföretag är löner till anställda den största kostnadsposten. Här bör staten omgående gå in och erbjuda sig att ta över hela lönekostnaden för de medarbetare som permitteras. Sannolikt behöver inte ersättningen ligga på 100 procent av lönen för den som inte alls arbetar. 80 procent, vilket motsvarar ersättningen vid sjukskrivning, kan vara en rimlig nivå. För årsinkomster över 7,5 inkomstbasbelopp (44 900 kronor per månad) kan ersättningsnivån vara något lägre för överskjutande belopp, exempelvis 60 procent. Sannolikt bör det finnas ett tak för den månadsinkomst som staten delvis täcker.

Många företag har bara ägaren eller ägaren närstående personer anställda i företaget. Även dessa bör omfattas av den statliga permitteringsersättningen baserat på den lön de tagit ut per månad under senare tid (till exempel andra halvåret 2019). Här kan det finnas fog för en något lägre procentuell ersättning då företagaren själv fortfarande kan utföra vissa uppgifter som är värdeskapande i ett senare skede. Exempelvis skulle procentsatserna kunna sättas till 70 procent för lönedelar under 44 900 kronor och 50 procent för överskjutande lön upp till taket.

3 Statlig ersättning för andra fasta kostnader än löner. Företag har dock inte bara lönekostnader som behöver lyftas av. Visserligen försvinner oftast kostnader för insatsvaror om produktionen stängs ner, men många andra kostnader kvarstår: lokalkostnader, leasingkostnader för utrustning, räntor på lån, abonnemang av olika slag, kostnader för revision med mera. Dessa kostnader ligger ofta i intervallet 10–30 procent av försäljningsintäkten.

För att säkerställa att arbetsplatser och produktionsenheter fortfarande finns kvar när krisen är över behöver även dessa kostnader täckas av staten på lämpligt sätt. Detta innebär i så fall ett betydande offentligt stöd rakt in i företagen, vilket vi saknar erfarenhet av i den omfattning som det nu skulle bli frågan om.

Det mest närliggande sättet att beräkna dessa kostnader är att använda den metod som försäkringsbolagen redan använder när det kommer till avbrottsförsäkringar, det vill säga försäkringar som faller ut om verksamheten inte kan bedrivas. Det belopp som företaget är berättigat till, enligt en sådan beräkning, kan sedan omgående göras tillgängligt via företagets skattekonto månad för månad.

De företag som utnyttjar denna möjlighet till kostnadskompensation förbinder sig samtidigt att inte betala någon utdelning till sina ägare avseende inkomståret 2020.

4 Moratorium för vissa skulder. I det tumultartade akutläge som uppstått riskerar hundratusentals människor och företag att inte kunna betala skulder i tid. Ett moratorium för främst hyres- och bankskulder bör därför tillfälligt införas till dess att full effekt av stödåtgärderna uppnåtts och krisen är över.

Sannolikt behöver ett sådant moratorium vara i kraft resten av 2020. Likaså behöver det personliga betalningsansvaret för skattekrediter

som företag kan komma att få tas bort. Räntan på eventuella skattekrediter bör självklart vara noll.

5 Finanspolitiskt paket underlättar för smittskyddsåtgärder. Även om det totala stödet skulle ligga på 100 miljarder i månaden under ett kvartal så stannar statsskuldsökningen vid 6 procent av bnp och om perioden utsträcks till ett halvår blir statsskulden fortfarande hanterlig.

Det bör också noteras att en stor del av de utbetalade medlen (kanske så mycket som 50 procent) kommer tillbaka till stat, kommuner och landsting i form av moms, sociala avgifter och inkomstskatt. Ett sådant finanspolitiskt paket gör det också lättare för myndigheterna att vidta de åtgärder som krävs för att få stopp på smittan.

Om det finns något tillfälle som staten ”samlat i ladorna” för, genom att under ett kvartssekel amortera ner statsskulden till en historiskt låg nivå, så är det detta. Om vi inte skyndsamt utnyttjar det handlingsutrymme som nu finns på ett effektivt sätt är risken stor att livschanserna minskar dramatiskt för kommande generationer och att de som är äldre får lägre pensioner och minskande tillgång till vård och omsorg.

Magnus Henrekson, professor i nationalekonomi och vd för Institutet för näringslivsforskning (IFN) "

”Sveriges invandrare drabbas hårdast av coronakrisen”

FREDAG 27 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200327
Redan nu vet vi att coronakrisen kommer att leda till stora utmaningar för de mest utsatta i samhället och många invandrare är i en särskilt svår situation. Det behövs stora insatser för dem nu och framöver om vi ska undvika en ohållbar integrations- och arbetsmarknadssituation efter pandemin, skriver fyra ekonomiforskare.

Sveriges invandrare har det ofta tuffare på arbetsmarknaden än de infödda. Redan innan covid-19 var arbetslösheten bland invandrare mer än tre gånger så hög som för inrikes födda. Av de invandrare som arbetar är en förhållvis stor andel sysselsatta inom tjänstesektorn i allmänhet och besöksnäringen i synnerhet. Därtill är de överrepresenterade inom gruppen småföretagare. Det är nästan tre gånger vanligare bland utrikes än inrikes födda att driva småföretag, och då inte minst i verksamheter inriktade på konsumentservice. I dagsläget tillhör just de här grupperna de som har haft svårast på arbetsmarknaden och som i epidemins spår kommer att drabbas än mer av den osäkerhet som kommer att prägla näringsliv och sysselsättning för lång tid framöver.

Samtidigt som viktiga penningpolitiska åtgärder vidtagits och krisbidragen till storföretagen och kultursektorn haglar är det besöksnäringen och andra delar av tjänstesektorn som först slås ut av en vikande efterfråga. Dessa är branscher med jämförelsevis många

små och medelstora företag. Inom hotell- och restaurangbranschen är det till exempel omkring tre gånger vanligare bland invandrare än bland infödda att driva småföretag. Det krispaket med tonvikt på de små och medelstora företagen som lanserades 25 mars är ett välbehövligt stöd även om branschföreträdare redan ifrågasätter om det räcker.

Stöd av sådant slag är av särskild vikt inte minst mot bakgrund av att Riksbankens löfte om ”gratis pengar” via bankerna knappast kan förväntas hjälpa när det saknas kundunderlag, kassaflödet undermineras och bankerna stirrar sig blinda på kortsiktig kreditvärdighet. Småföretagen har begränsad hjälp av de av regeringen sedan tidigare utlovade permitteringspengarna. När intäkterna uteblir och likviditeten är låg och de fasta kostnaderna alltjämt måste hanteras räcker inte tidigare beslut. Onsdagens förslag är därför ett mycket välkommet första steg. Att finansministern därtill pekar på behov av insatser längre fram, inklusive när sviterna av epidemin klingar av men ekonomin står avlövad, är klokt.

Utan snara och konkreta statliga åtgärder kommer konkurserna att snabbt öka i antal med konsekvensen att redan utsatta grupper, och då inte minst en stor andel invandrare, hamnar i arbetslöshet. Lägg dessa till de redan arbetslösa så kommer sviterna av epidemin leda till en mycket påtaglig ökning av det redan höga antalet arbetslösa invandrare.

Problemets omfattning och inte minst långsiktiga konsekvenser är av sådan art att ytterligare mått och steg, bortom krispaketen som krävs i nuvarande akuta skede, måste förberedas. Långsiktiga lösningar, inklusive sådana som tar höjd för den sannolikt ganska långvariga återhämtningsfasen, är nödvändiga – och de förbereds bäst nu.

Bakgrunden är ingalunda okänd. Också utanför småföretagarnas krets utgör hotell- och restaurangnäringen en oproportionerligt viktig källa för de nyanländas försörjning. Har de anställning, är det ofta som korttids- och timanställd personal, med osäkra arbetsvillkor och låga löner som följd. De är de första som får gå och enligt Hotell- och restaurangfacket är flertalet av dem varken fackanslutna eller har tillgång till a-kassa.

Att invandrare och då särskilt de med utomeuropeisk bakgrund är arbetslösa i högre, och i en del fall mycket högre, grad än inrikes födda gällde även före coronakrisen. Att de därtill ofta påstås orsaka ökad segregation, kriminalitet och sinande välfärdskassor – påståenden som alltför ofta får passera utan närmare reflektion och skärskådan – bidrar aktivt till den normalisering av högerpopulistisk nationalism som vi också ser breda ut sig. Det gör inte saken bättre.

Men när samhället väl tagit sig igenom den här krisen riskerar vi stå inför en än större utmaning än den som gällde innan coronaviruset slog klorna i världssamfundet. Utan långsiktiga insatser kommer den växande gruppen arbetslösa invandrare att bli politiskt, socialt och ekonomisk ohållbart för Sverige. Det blir tufft för alla inom de mest utsatta branscherna, både inrikes födda och invandrade, men invandrarna möter mycket större hinder på arbetsmarknaden. Låga inkomster, ofta i form av det lilla familjeföretagets självexploatering, och avsaknaden av sociala nätverk på en arbetsmarknad som i hög grad präglas av informella rekryteringsprocesser utgör ingen solid grund för att rida ut stormarna eller finna annan sysselsättning.

De som redan står långt från arbetsmarknaden, eller som fått fotfäste där genom egenföretagande eller som senast tillkomna medarbetare, kommer inte att ha det lättare när epidemin väl är över. De kommer

alltjämt att stå i sista ledet. Skillnaden är att de har än mindre av egna resurser att dra på. Av tidigare kriser vet vi att det tar lång tid innan efterfrågan på arbetskraft blir sådan att de med en svag anknytning till arbetsmarknaden erbjuds jobb av mer stabil karaktär. Och är det något vi redan har hunnit lära oss av den här krisen så är det att tim- och korttidsanställda får räkna med en betydligt kraftigare smäll än den genomsnittliga arbetstagaren.

För att undvika en ohållbar ökning av arbetslösa invandrare efter epidemin behövs ytterligare insatser. Riktade insatser som sträcker sig bortom de i och för sig mycket välkomna akuta åtgärderna för småföretagen som lanserats i veckan. Det kräver att våra politiker förstår de viktigaste orsakerna till varför invandrarna också under goda tider kämpar med högre arbetslöshet än infödda.

En sådan central orsak är avsaknaden av sociala nätverk på en arbetsmarknad som i hög grad präglas av informella rekryteringsprocesser. Sociala nätverk kan definieras som omfånget av en individs privata och professionella relationer. Sådana kontakter utgör ett socialt kapital som kan mobiliseras. Det spelar extra stor roll för invandrares chanser till anställning; svenska studier har påvisat att majoriteten av alla nya jobb fås genom nätverkskontakter och inhemskt födda är mer än dubbelt så sannolika än utrikes födda att faktiskt använda sådana kontakter för att få ett jobb.

Integration genom aktivt deltagande i arbetslivet är viktigt för Sverige, av såväl ekonomiska som sociala och politiska skäl. Coronakrisen skapar enorma utmaningar för alla i samhället, men givet det stora antalet invandrare i näringar som står i första ledet att slås ut blir det en relativt mycket större påverkan på just denna gruppen människor. Att rädda småföretagen är samhällsekonomisk viktigt, men uteblivna åtgärder kommer även att ha djupgående och långvariga konsekvenser för integrationen och Sveriges sociala och politiska hållbarhet.

Lin Lerpold, docent, institutionen för marknadsföring och strategi, Handelshögskolan i Stockholm
Örjan Sjöberg, professor, institutionen för nationalekonomi, Handelshögskolan i Stockholm
Karl Wennberg, professor, institutionen för ekonomisk och industriell utveckling, Linköpings universitet
Aliaksei Kazlou, ekon dr, institutionen för ekonomisk och industriell utveckling, Linköpings universitet
Artikelförfattarna är verksamma inom forskningsprojektet ”Den svenska besöksnäringens bidrag till hållbar utveckling: nätverk och socialt kapital i integrationen av arbetslösa invandrare” som finansieras av Formas. "

”Byt coronastrategi och isolera bara utsatta riskgrupper”

LÖRDAG 28 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200328
Med en snabb uppbyggnad av covid-19-diagnostik kan vi välja en alternativ strategi där riskgrupper skyddas från smitta och majoriteten av befolkningen tillåts att försiktigt gå tillbaka till det normala. Vi kan inom kort ha en diagnostikplattform uppsatt genom ett samarbete med ett kinesiskt forskningsinstitut, skriver forskare knutna till Science for life laboratory.

Vår värld är i en stor kris. Konsekvenserna för hanteringen av covid-19 är nästan ofattbara med tomma gator och stängda gränser. Viruset sars-cov-2 är oerhört smittsamt och sprider sig som en löpeld genom befolkningen. Många dör av smittan och behovet av avancerad sjukvård i respirator för de allra sjukaste hotar att få sjukvårdssystemet att kollapsa.

På grund av detta har myndigheter och politiker i stort sett alla drabbade länder infört långtgående inskränkningar för att förhindra smitta. Gränser stängs, hela städer sätts i karantän, evenemang med större antal människor förbjuds och socialt umgänge avråds. Avsikten med detta är hedervärd eftersom syftet är att hindra den exponentiella tillväxten av smittade i samhället, som ju skulle leda till en kollaps på sjukhusen och i med det svåra överväganden om att fördela behov av respiratorer och livsuppehållande vård.

Det finns dock på sikt problem med denna strategi då de ekonomiska konsekvenserna är mycket allvarliga. Några veckor är godtagbart för ett samhälle men om dessa drastiska åtgärder sträcks över flera månader kommer det att leda till stora problem för både stora och små företag och i slutändan massarbetslöshet och stora störningar av vår samhällsstruktur.

Finns det då ett alternativ till denna strategi? Ja, vi tror det. Vi börjar få mycket mer information om detta virus, inte minst från de dramatiska utbrotten i Italien och Spanien. Vi har också erfarenhet från liknande epidemier i modern tid, såsom svininfluensan 2009 och den vanliga influensan som kommer varje år. Som exempel kan nämnas influensan som för två år sedan (vintern 2018) spreds genom Sverige och dödade cirka tusen personer på några få månader.

När det gäller det nya coronaviruset har vi bara under de senaste veckorna fått mycket information om hur det drabbar befolkningen. De flesta som smittas får relativt milda symtom och det finns data som tyder på att vissa inte ens vet om att de smittats. Andra drabbas hårdare och statistiken visar att en mycket stor del av de som dör verkar ha en allvarlig underliggande sjukdom. Statistik från Italien visar att 99 procent av dem som hittills avlidit tillhörde denna kategori och att en överväldigande majoritet av dessa hade hög ålder. En relativt inringad riskgrupp kan därför troligtvis definieras med hjälp av information från de mest drabbade länderna.

En alternativ strategi för att hantera smittan skulle därför kunna vara att rikta in sig på de riskgrupper som löper stor risk att behöva avancerad medicinsk utrustning och därmed riskera död.

Målsättningen är då givetvis att skydda dessa personer från smitta. En viktig del i strategin borde också vara att lägga stora resurser på att hjälpa och skydda den personal som vårdar och tar hand om personerna i riskgrupperna. Resten av samhället har ansvar för att upprätthålla övriga samhällsfunktioner samtidigt som man på bästa sätt måste bidra för att bromsa spridningen av epidemin, men majoriteten av befolkningen tillåts ändå på sikt att försiktigt gå tillbaka till det normala.

För att detta ska fungera utan allvarliga konsekvenser måste dock – förutom Folkhälsomyndighetens rekommendation med fokus på hälsohygien och social distansering – kraftfulla insatser göras på olika nivåer:

1 Myndigheterna måste fortsätta att ta fram tillförlitlig statistik från alla drabbade länder så att riskgrupper kan definieras. Självklart kommer det att finnas många gränsfall, men detta gör inte denna definition av riskgrupper mindre viktig.
2 Personer i dessa riskgrupper måste i möjligaste mån undvika kontakt med personer som kan vara smittade. Här har samtliga i samhället ett ansvar, men det är också viktigt att ha verktyg för att kunna avgöra vilka som är smittade eller har varit smittade.

3 Mycket omfattande diagnostik måste sättas upp där personer som misstänks vara smittade snabbt kan diagnostiseras och därmed isoleras, företrädesvis i hemmet. Detta är av allra största vikt för personer som arbetar inom hälsovård och äldreomsorg.

4 Dessutom bör omfattande antikroppsbaserad diagnostik sättas upp för att påvisa vilka som redan har haft sjukdomen. Även här borde personer inom hälsovård och äldreomsorg prioriteras, även om målsättningen är att erbjuda massdiagnostik för alla i en nära framtid.

5 Politikerna bör arbeta på EU-nivå (och internationellt) för att utarbeta samma regler i de olika medlemsländerna och verka för att i möjligaste mån undvika samma dramatiska konsekvenser av framtida pandemier.

För att detta ska vara möjligt krävs en väldigt snabb och omfattande uppbyggnad av covid-19-diagnostik. Denna diagnostik går i dag på knäna då reagens och tester är på upphällning och förmågan att snabbt ta fram ny kapacitet dränks av det nästan oändliga behovet, framför allt i Europa och USA. En ytterligare försvårande omständighet är att sjukvården redan i dag är överbelastad. Tid, personal och resurser saknas för att kunna säkerställa en snabb och omfattande covid-19-diagnostik.

Det är därför viktigt att också forskarsamhället kan mobiliseras och delta i kampen mot denna pandemi. Detta är bakgrunden till satsningen från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse som annonserades i veckan där forskning och utveckling av diagnostik finansieras genom ett anslag till den nationella infrastrukturen Science for life laboratory.

Med hjälp av denna satsning så avser vi att inom kort ha en diagnostikplattform uppsatt genom ett samarbete med ett kinesiskt forskningsinstitut med erfarenhet av att snabbt få till högpresterande diagnostik i Wuhan. Denna plattform ska sedan erbjudas de olika regionerna i landet. Dessutom satsar region Stockholm på ett samarbete med Kungliga Tekniska högskolan där antikroppsbaserade

tester ska tas fram och liknande initiativ har redan startats runt om i landet.

På lång sikt bör forskning prioriteras för att ta fram vaccin och antivirala läkemedel både mot detta virus men även mot andra, vanliga, icke-behandlingsbara virusinfektioner och virus som orsakar pandemiska hot, men detta hjälper oss inte i den akuta situation vi befinner oss mitt i denna vår. Vi från forskarsamhället hoppas därför att vi kan bidra med bland annat kraftigt ökad testkapacitet som kan underlätta för samhället att försvara sig mot detta väldigt smittsamma virus och på sikt återgå till ett mer normalt samhälle.

Mathias Uhlen, professor i mikrobiologi, Kungliga Tekniska högskolan
Lars Engstrand, professor i smittskydd, Karolinska institutet
Siv Andersson, professor i mikrobiologi och vice direktör för Science for life laboratory
Göran Sandberg, professor och verkställande ledamot Knut och Alice Wallenbergs stiftelse "

”Coronarestriktionerna riskerar öka kriminalitet och social oro”

DN SÖNDAG 29 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200329
För att förhindra en dramatisk ökning av kriminalitet och oro som kan utmynna i upplopp och kaos behövs nu förebyggande åtgärder, snarare än att vänta och riskera svårläkta dramatiska konsekvenser. Med syftet att få i gång diskussioner om förebyggande åtgärder har jag förslag till tio sådana, skriver kriminologiprofessorn Henrik Andershed.

Fokus är nu att bromsa hastigheten av smittspridningen av coronaviruset. Vi ska rädda liv. Går inte att säga emot det. Mycket stängs dock ner. Viss kriminalitet, sådan som hänger ihop med folkflöden och alkoholserverande krogar ute i offentliga miljöer kan minska drastiskt, så även exempelvis inbrott, eftersom vi är hemma men andra problem kan öka dramatiskt. Det finns uppenbara risker, inte bara de ekonomiska, som måste hanteras. Vi har dock möjlighet att förebygga många av de allvarliga sociala konsekvenser som restriktioner såsom skolstängningar kan få.

Forskning visar att brott kan öka under perioder av arbetslöshet. Den stress det innebär att bli arbetslös kan öka risken för ångest, depression och alkoholkonsumtion. Alkoholberusning ökar risken för våld visar forskning. Att många nu kommer att vistas mer än vanligt i hemmet ökar risken för konflikter, våld och utsatthet bland både vuxna (främst kvinnor) och barn, med lidande och kostnader som följder.

Unga i riskzonen får svårare att klara skolan från hemmet. Särskilt i socialt utsatta områden. Hemmiljön kan här oftare präglas av trångboddhet, stress, konflikter och alkoholmissbruk. Att inte klara skolan innebär på sikt ökad arbetslöshet, utanförskap och kriminalitet.

Här och nu ökar risken för att ungdomar i frånvaro av skolans och fritidsaktiviteternas struktur, särskilt i socialt utsatta områden med trångboddhet, vistas mycket ute i bostadsområdet, men även i halvöppna cityområden, i trappuppgångar och andra allmänna platser (till exempel gallerior och livsmedelsbutiker). Ett redan känt fenomen. Risken för ordningsstörningar, skadegörelser, stöldbrott, hot mot anställda och andra, blir nu högre.

När vårvärmen kommer ökar risken för otrygghetsskapande samlingar av personer på förskolors och skolors gårdar med nedskräpning, ordningsstörningar och skadegörelse. Det ser vi en ökning av varje år med vårvärmen, särskilt i socialt utsatta områden. Denna vår kan problemen bli markant större med kostnader och otrygghet bland barn och personal som följd.

Den bunkring av förnödenheter vi ser kan öka. Illegala sätt att handla med bristvaror kan bli lukrativt och kan bli kopplat till illegal handel av alkohol och narkotika.

För att förhindra en dramatisk ökning av dessa problem som kan utmynna i upplopp och kaos, kan vi alla ta ansvar. Vi som individer, föräldrar, men också i våra yrkesroller och organisationer. Med syftet att få i gång diskussioner om förebyggande åtgärder ger jag här uppslag på tio sådana.

1 Samverka. Många svenska kommuner har anammat ett arbetssätt i det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet kallat ”Effektiv samordning för trygghet” (EST). Det innebär att man arbetar -, kunskapsbaserat i samverkan mellan polisen, kommunen, ofta kommunala bostadsföretag, och även andra organisationer som förskola/skola och socialtjänst. Genom samverkan gör vi mer och mer effektivt.

2 Fokusera på socialt utsatta områden. I socialt utsatta områden finns en koncentration av riskfaktorer för brottslighet och otrygghet: arbetslöshet, psykiska ohälsa, missbruk. Alla dessa faktorer kan öka och förstärkas på grund av restriktionernas konsekvenser.

3 Öka vuxennärvaron i socialt utsatta områden. Stärk den positiva och kontrollerande vuxennärvaron. Beroende på problem kan formell närvaro behövas i form av till exempel väktare, poliser, skyddsvakter, men också informell närvaro som vuxna som kvällsvandrar eller bara tar ett vuxet ansvar i sitt område eller polisens volontärer. Närvaron bör vara relationsbyggande, positiv, förtroendeskapande, men också tydligt gränssättande. Högriskplatser (hot-spots) där problem typiskt uppstår eller där problem nu accelererar, fokuseras mer.

4 Stärk skolan i att fungera på distans och i att stödja föräldrar. Barn och föräldrar behöver tydliga förhållningsregler från skolan för hemstudier att fungera, särskilt i socialt utsatta områden. Att ”stänga” även grundskolorna innebär större risk för sociala problem eftersom fler barn och vuxna behöver hemskola i en kanske redan pressad hemmiljö. Risken är uppenbar för ökat våld i hemmet. Den risken behöver viktas mot riskerna i en för snabb smittspridning.

5 Tillse att föräldrar tar sin roll och får stöd. Föräldrar har det största ansvaret som upprätthållare av struktur för barnet som studerar

hemma. Många föräldrar, särskilt i socialt utsatta områden, utsätts nu för hög stress. De har kanske flera barn som ska hemskolas, och blir kanske arbetslösa. Skolan behöver stödja genom tydlig information och riktlinjer och arbeta för att dessa upprätthålls. Socialtjänsten har en viktig roll att stödja familjer i behov av ytterligare stöd.

6 Organisera och informera om meningsfulla aktiviteter. Många organiserade föreningsaktiviteter ställs in men vi behöver alla aktiveras på meningsfulla sätt. Man kan lokalt i kommunerna organisera och informera om aktiviteter som man kan organisera själv i hemmet eller utomhus.

7 Håll nere alkoholkonsumtionen. Alkoholberusning är med i bilden i majoriteten av våldsdåd utförda av män och i ungefär hälften utförda av kvinnor. När berusning kombineras med stress, psykisk ohälsa, provokation och ilska, är risken för våld där. Att begränsa berusningsdrickande är därför mycket viktigt, särskilt eftersom stress och psykisk ohälsa också riskerar att öka nu. Mycket våld i hemmet, som nu befaras öka, kan förebyggas med lägre alkoholkonsumtion.

Här finns olika saker att göra. Några av de mer drastiska är att förbjuda, ransonera eller öka skatten och därmed priset på alkohol. Det har påvisats minska alkoholkonsumtion och våld. Med stängda nationsgränser torde prishöjning inte öka illegal importeringshandel.

8 Stärk socialtjänsten och psykiatrin. Vi riskerar en ökning av problem i hemmen. En ökning av människor med stress, ångest, depression och suicidtankar. Socialtjänsten och psykiatrin måste stärkas med kapacitet för att kunna förebygga de allvarligaste konsekvenserna.

9 Se till att den legala livsmedels- och läkemedelsindustrin fungerar. En icke-fungerande handel bidrar till stress och frustration. Det är viktigt att staten skapar förutsättningar för denna handel att fortsätta fungera. Det förebygger illegal marknad och social oro.

10 Agera nu och förebyggande, inte sen och reaktivt. Det blir viktigt att överväga vilka konsekvenser förebyggande insatser kan ha. Den evidens som finns har inte tagits fram under extraordinära tider som nu. Men, vi måste analysera dessa uppenbara risker för ökad brottslighet för att agera förebyggande snarare än att vänta och riskera svårläkta dramatiska konsekvenser.

Henrik Andershed, professor i kriminologi och psykologi , Örebro universitet "

”Arbetsmarknadens flexibilitet avgör hur vi klarar krisen”

MÅNDAG 30 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200330
Precis som vid tidigare kriser kommer även coronakrisen att leda till stora strukturella förändringar. Företag kommer att slås ut och arbetslösheten kommer att stiga i vissa branscher. Ett centralt inslag i krisbekämpningen måste därför bli reformer som ökar arbetsmarknadens flexibilitet och matchningsförmåga, skriver Nils Karlson och Charlotta Stern.

Att Sverige och världen för närvarande genomgår en kris som kräver akuta åtgärder är uppenbart. Men här gäller det att hålla två tankar i huvudet samtidigt och ha en strategi för hur Sverige och det svenska näringslivet åter ska kunna blomstra när det värsta väl är över. Att så sker är avgörande för människors välstånd och välfärd. Här finns viktiga lärdomar från 1990-talskrisen. Centralt är att nödvändiga strukturella reformer genomförs och att arbetsmarknadens flexibilitet ökar.

Unikt med denna kris är bland annat hastigheten och att den drabbar tjänstesektorn så hårt i den första fasen. Företag kommer att slås ut och arbetslösheten kommer att stiga främst inom tjänstebranscher som hotell, restaurang, transporter och delar av handeln. Industrin kommer också att drabbas med fallande efterfrågan och brutna globala värdekedjor. Men det är ett senare skede och industrin har större buffertar och bättre utvecklade system för permitteringar, korttidsarbete, krisavtal med mera. Avgörande här blir hur länge krisen pågår, i Sverige och internationellt.

Precis som tidigare kriser kommer även dagens kris att leda till stora strukturella förändringar i näringslivet. Tillväxten och jobben kommer att finnas i delvis andra och nya näringsgrenar. Ju längre krisen består, desto större blir förändringen. Kunder och konsumenter kommer att ändra sina beteenden och företagen kommer att anpassa sig.

Viktigast här är sannolikt att digitaliseringen kommer att ta ett stort steg framåt. Vi kommer att vänja oss vid att jobba på distans, ha digitala möten, handla än mer över nätet, beställa färdigmat, distansutbilda oss och så vidare. Behovet av kontorsytor kommer sannolikt att minska. Men man kan även förvänta sig att tillverkningsföretagens globala värdekedjor krymper och att produktion flyttar tillbaka till Sverige, förutsatt att villkoren här är goda. Många tjänsteföretag inom hotell, restaurang och liknande kommer också att slås ut, men här kommer nya företag att startas så snart efterfrågan återkommer. Brasklappen är förstås att minskad globalisering i form av turism och liknande även långsiktigt kan leda till minskad efterfrågan i dessa branscher.

Allt detta ställer stora krav på arbetsmarknadens flexibilitet och förmåga att matcha arbetssökandes kompetens med arbetsgivarnas behov. Detta gäller både på kort och lång sikt. De människor som nu blir arbetslösa inom hotell, restaurang och handel behöver snabbt slussas över till andra sektorer som vård och omsorg, matvaruhandel, digital handel med mera. Kanske även till byggsektorn som nu tappar flertalet utländska medarbetare.

Detsamma gäller på längre sikt. Endast väl fungerande marknader kan hantera den strukturomvandling som väntar och att allokera om kompetens och kapital till dit efterfrågan och jobben kommer att finnas framöver. Därför behövs strukturella reformer, särskilt när det gäller arbetsrätten. Detta är den stora lärdomen från krisen i början på 1990-talet.

Kriser utgör i detta avseende både ett hot och en möjlighet. Krisen i början på 1990-talet bidrog till en rad viktiga välståndshöjande reformer, men det finns både tidigare och senare exempel där motsatsen har skett.

1990-talskrisen var annorlunda på många sätt. Den uppstod i första hand på grund av inhemska tillkortakommanden. Sverige hade under lång tid misskött makroekonomi, närings- och välfärdspolitik.

Inflation, devalveringar, offentliga budgetunderskott, svag tillväxt, konfiskatoriska företagsskatter och en bostadsbubbla som brast, ledde till att omvärlden tappade förtroendet för Sverige och den svenska kronan. Räntan steg till 500 procent och industrin drabbades oerhört hårt, där närmare 25 procent av jobben försvann.

Den krisen ledde dock till att en rad strukturella reformer genomfördes. Den statliga budgetprocessen stramades upp, Riksbanken gavs ökat oberoende, statliga företag privatiserades, marknader avreglerades, valfrihet infördes inom välfärden och pensionssystemet reformerades. Dessutom minskade den offentliga sektorns storlek och skattetrycket sänktes. Förenklat uttryckt kan man säga att politikens roll minskade och marknadens ökade.

Detta är också förklaringen till Sveriges framgångar under senare decennier. Reformerna ledde till att produktiviteten och tillväxten ökade, med dramatiskt ökade skatteintäkter och utbyggda välfärdssystem som följd. Enligt Skatteverket ökade de totala skatteintäkterna från 940 miljarder kronor år 1996 till totalt 2 019 miljarder kronor år 2018. Mängder av nya jobba skapades efter hand.

Realinkomsterna efter skatt för vanligt folk steg från mitten av 1990-talet till i dag med en bra bit över 60 procent, något som inte hänt sedan 1950- och 1960-talens tillväxtår, och internationellt är rätt unikt.

Ett stort misstag var dock att arbetsmarknaden inte reformerades. Konsekvensen har blivit ihållande hög arbetslöshet, särskilt bland ungdomar och utlandsfödda, under slutet på 1990-talet och hela 2000-talet. Redan före coronakrisen placerade sig Sverige på en 22:a plats i EU:s arbetslöshetsliga. Ungdomsarbetslösheten uppgick i februari i år till 22,7 procent i åldrarna 15 till 24 år. Enligt SCB:s arbetskrafts-undersökningar uppgick arbetslösheten bland utrikes födda till 15,1 procent under 2019.

Lika allvarligt är emellertid att företag och offentliga arbetsgivare samtidigt lider av kompetensbrist. Enligt återkommande undersökningar från Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket, och Företagarna är kompetensbrist det största tillväxthindret. Enligt Svenskt näringslivs företagarpanel hade 65 procent av företagen problem med att hitta kompetent arbetskraft under 2019.

Det mesta talar för att dessa problem kommer att förvärras ytterligare ju längre dagens kris pågår och ju större de strukturella förändringarna i näringslivet blir. Slutsatsen är därför att ett centralt inslag i

krisbekämpning måste vara reformer som ökar arbetsmarknadens flexibilitet och matchningsförmåga.

Forskningsinstitutet Ratio har i en rad rapporter och publikationer undersökt dessa frågor och från dessa går att dra slutsatser om att en kombination av följande åtgärder behövs:

En mer flexibel arbetsmarknad med reformerad arbetsrätt, med förändrade turordningsregler, tydligare kompetenskrav och förenklade regler vid uppsägning vid personliga skäl när anställda har misskött sig.

Ökad kvalitet, effektivitet och relevans i utbildningsystemet för att bättre möta arbetslivets behov av praktisk kompetens.
Förbättrade möjligheter till livslångt lärande och omställning för anställda parallellt med arbetet och med hjälp av digital teknik.
En bättre fungerande lönebildning, med ökade lönespridning och mer företagsnära lönesättning.

En dynamisk arbetsmarknad där företagen vågar anställa och behålla den kompetens som krävs för att vara konkurrenskraftiga är precis lika viktigt för de anställda, de arbetssökande och välfärden, som för företagen själva och svensk ekonomis framtida utveckling.

Januariavtalet mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet om ökad flexibilitet i arbetsrätten bör därför genomföras snarast. Arbetsmarknadens parter bör också försöka återuppta sina förhandlingar om dessa frågor, trots pågående akutinsatser.

Precis som på 1990-talet behöver även andra reformer genomföras som stärker marknadsekonomin och företagandets villkor. Att tro att svaret på dagens kris är ökad statlig styrning, höjda skatter, reglerade finansmarknader, förbud mot privata välfärdsföretag, protektionism och stängda gränser vore en katastrof för det svenska näringslivet och för svensk välfärd.

Nils Karlson, professor vid Linköpings universitet och vd för forskningsinstitutet Ratio
Charlotta Stern, professor vid Stockholms universitet och vice vd för forskningsinstitutet Ratio "

”Skräckprog-noser om corona försvårar för beslutfattare”

TISDAG 31 MARS 2020

"DN. DEBATT 20200331
Coronaepidemin i Sverige är allvarlig nog som den är. Vi behöver inga skräckprognoser över antalet döda som skapar panik hos människor och näringsliv. Det försvårar politikers beslut om balans mellan åtgärder för hälsan och kostnader för samhället, det omöjliggör hälsoekonomiska bedömningar, skriver infektionsprofessorn Anders Björkman.

Coronainfektionen började i Kina och sveper nu över världen. I måndags hade närmare 650 000 fall rapporterats till WHO från 200 länder och territorier med över 30 000 dödsfall. De senaste veckorna har spridningen skett mest i Europa men nu drabbas också USA. Vi ser otäcka scener och dödssiffror från Italien där sjukvården dignar.

Sjukvårdspersonal (51 läkare) har offrat sina liv för patienterna. I Frankrike hyllas vårdens hjältar av folket från balkongerna varje kväll klockan åtta. Det globala samhället lamslås. Detta scenario måste stoppas och förhindras!

I Sverige (30/3) har över 4 000 fall rapporterats, drygt 300 intensivvårdats och 146 avlidit. Enligt Folkhälsomyndighetens veckorapport från förra veckan var medelåldern för de intensivvårdade 63 år och medelåldern för de avlidna 83 år medan Sveriges medelålder är 41 år. Talande siffror, men också enstaka unga kommer att intensivvårdas och mycket enstaka unga riskerar att avlida.

Beslutsfattare som nu ska begränsa epidemins hälsoeffekter och samtidigt värna samhället och dess ekonomi behöver prognoser på både kort och lång sikt. Tyvärr har prognoser hittills bestått av ovederhäftiga skräckscenarier. En sådant kom från Fredrik Elgh, professor i virologi i Svenska Dagbladet för några veckor sedan där han skrev att ”om hälften av vår befolkning smittas och insjuknar i någon grad och vi räknar med 1 procent dödlighet hos de sjuka så blir utfallet 50 000 döda”. Vilket innebär också många unga. Beräkningen bygger på antal dödsfall i relation till rapporterade coronafall vilket ofta ligger kring 2 procent, i Sverige cirka 3 procent. När halva befolkningen blivit infekterad och immun, skapas sedan en flockimmunitet som medför att virus får svårt att spridas.

Denna analys bygger dock på en fundamental missbedömning – att de flesta infekterade får symtom, diagnosticeras och rapporteras. Min bedömning är att minst tio gånger fler infekteras med lindriga eller inga symtom alls. Dessa varken upptäcks eller rapporteras. Då reduceras dödligheten per smittad och sedermera immun från 1 procent till 0,1 procent. Om dessutom de som tillhör så kallade riskgrupper skyddas mer mot smitta och exponeras mindre än den yngre befolkningen sjunker dödlighetskvoten ytterligare. Om vi lyckas reducerar just deras risk femfalt är vi nere på 0,02 procent dödlighet bland smittade. Då kommer de yngre att bygga upp flockimmunitet som får epidemin att avstanna innan alltför många äldre infekterats. Stockholmsregionen har förmodligen redan i dag uppnått en viss grad av flockimmunitet.

Vi ser att epidemin är explosiv när den tar fart som i Italien med en dubblering på bara 2–3 dagar. Detta tyder på hög smittsamhet och att även smittade som inte har symtom (feber och hosta) bidrar till smittspridningen trots att de bär på mindre virus, men de är många fler

och har många sociala kontakter. De är yngre och rörligare, framför allt 10–50 år. Det är den gruppen som bygger upp flockimmuniteten. Denna dubbla strategi med några synliga ”superspridare” och många osynliga mindre smittsamma använder flera begåvade mikrober för att optimera sin spridning. Det tidigare sarsviruset hade inte den förmågan (alla blev allvarligt sjuka och isolerades snabbt). Den spreds därför inte som nuvarande coronavirus. Min epidemibild stöds av resultat i en ny modellstudie (ännu ej publicerad) från Oxford. Enligt deras modell byggs en god flockimmunitet upp snabbt, med Sveriges åtgärdsmodell redan efter 2–3 månader.

Hur ser det ut i verkligheten? De två områden som infekterats mest är Hubeiprovinsen i Kina och norra Italien. I Hubei har epidemin avstannat med cirka 3 000 dödsfall rapporterade. Med en befolkning på cirka 60 miljoner innebär det 500 fall per 10 miljoner invånare (Sveriges befolkning). Italien har hittills rapporterat 10 000 dödsfall, huvudsaklingen från norra Italien. Denna siffra kan tyvärr stiga markant, gissningsvis till det dubbla. Det skulle kunna innebära 20 000 i en befolkning på cirka 20 miljoner invånare, motsvarande 10 000 i Sverige. Sydkorea nämns ofta som mönsterland, kanske för att man varit mycket bättre förberedd efter en plågsam sarsepidemi 2003 (också ett coronavirus) samt att landet har tillgång till avancerad övervakning av både människors och virus rörelser i samhället med massiv testning. Där har dödligheten gått upp från 3 (1/3) till 27 (28/3) per 10 miljoner invånare att jämföra med Sverige som gått från 0 till 110 på samma tid, det vill säga brantare.

Varför drabbades då norra Italien värre än Hubei? Epidemin exploderade särskilt i den äldre riskgruppen innan någon form av åtgärder hunnit starta. Hälsostatus kan spela in (exempelvis rökning), kulturellt betingade nära kontakter med yngre generationer men inte minst att epidemin tidigt invaderade institutioner som äldrevården. Det är just det vi vill förhindra i Sverige.

Hur ser då ett framtidsscenario ut för Sverige? Sverige kom in tidigt med åtgärder och riktar in smittskyddet framför allt mot riskgrupperna. Våra äldre är kanske friskare och vår sjukvård minst lika bra som i Italien. Redan i dag kan vi ana en mindre explosiv utveckling. En sådan avflackning av epidemikurvan är oerhört viktig för sjukvården framöver. Översätter man mina hypoteser ovan till antal i Sverige skulle vi få maximalt 1 000 dödsfall innan vi nått mer än 50 procent flockimmunitet. Det skulle innebära mindre än 1 procent av vår totala dödlighet under 2020, men med kanske 3 gånger så många (3 000) intensivvårdade. Häromdagen kom ett ”realistiskt worst case scenario” från Folkhälsomyndigheten på 5 000 intensivvårdade patienter under de kommande sex månaderna, vilket överensstämmer väl med min bild.

Sveriges coronastrategi är under hårt tryck utifrån, men även inifrån – den sägs ”offra” sjuka och döda för att rädda samhällsekonomin. Etiska filosofer uppfattar att vi väljer mellan fler dödsfall eller olyckligare befolkning. Det är en missuppfattning. Om huvudfokus läggs på att skydda riskgrupper i stället för att helt begränsa epidemin kan vi i slutändan få både färre dödsfall och ett nöjdare samhälle.

Problemet med ovederhäftiga prognoser är att de skapar panik och skräck hos människor och näringsliv. Det försvårar politikers beslut av balans mellan åtgärder för hälsan mot kostnader för samhället. Det omöjliggör hälsoekonomiska bedömningar. De som framför ovederhäftiga scenarier missbrukar och underminerar förtroendet för ”expertisen” och göder oseriösa sociala medier.

Coronaepidemin i Sverige är allvarlig nog som den är. Dess bekämpning behöver kvalitetssäkrad analys i realtid för optimala prognoser. Viktigt är att:

Regelbundet testa sjuka som mått på pågående smittspridning (när och var).

Testa all personal (ett måste) för att värna sjukvården.

Följ antal intensivvårdsfall och dödsfall för att mäta hälsoeffekter och sjukvårdsbelastning.

Utför riktade studier med antikropptester i olika befolkningsgrupper för att mäta flockimmunitetens utveckling. Att testa brett i befolkningen för virusnärvaro för isolering samt smittspårning (WHO:s huvudstrategi) är inte kostnadseffektivt.

En väl genomförd löpande infektionsepidemiologisk kartläggning är avgörande för att kontinuerligt och flexibelt justera kostnadseffektiva smittskyddsåtgärder – en enda ”magic bullet” finns inte. Ett exempel skulle kunna vara att förbjuda de som är över 70 år och avråda de som är över 60 från att gå på restaurang men att hålla dem öppna för andra, särskilt om och när den initiala explosionen lugnar ned sig.

Rädda riskgrupperna, värna sjukvården och rädda samtidigt svenska samhället. Vi kan nå fram inom tre månader.

Anders Björkman, infektionsläkare, professor i infektionsmedicin, Karolinska institutet. Har arbetat i fält med utrotningen av smittkoppor, varit med i starten av WHO:s globala hiv/aids-program, forskat i 40 år om malaria och deltagit i den svenska insatsen mot ebola i Liberia."

Debattartiklar i DN april 2020

”Använd den gröna given till att rädda Europas ekonomi”

ONSDAG 1 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200401
Stimulanspaketen för att rädda Europas ekonomi måste bli en del av EU:s gröna giv. Viktigt att EU nu inte gör samma misstag som efter finanskrisen 2008 då klimatinvesteringarna minskade och inte återhämtade sig förrän fem år senare. EU står nu inför två enorma utmaningar: coronakrisen och klimatkrisen, skriver fem ledande MP-politiker.

Coronaviruset skakar Europa och resten av världen. Den europeiska solidariteten prövas och vardagen har i flera medlemsländer förbytts till oro, sorg och lidande. Samtidigt ser vi även prov på stor omtanke, solidaritet och humanism. Vi gröna är övertygade om att Europa kan besegra viruset genom samarbete och att våra samhällen på sikt kan återhämta sig. Kampen mot coronaviruset måste vara högsta prioritet, för att skydda medborgarnas hälsa.

Samtidigt står vi inför en ekonomisk kris som riskerar att bli djupare än finanskrisen 2008. Coronavirusets effekter på samhällsekonomin och jobben kräver ett samordnat ekonomiskt svar. Vi välkomnar att EU-kommissionen just aviserat att man ska komma med ett stödpaket för att mildra de ekonomiska effekterna av pandemin. En ekonomisk återhämtning kräver att massiva investeringar görs för att skapa arbetstillfällen och stödja de sektorer som drabbas hårdast av den ekonomiska nedgången.

Det finns dock en risk att EU i denna situation väljer att agera alltför kortsiktigt. Efter att coronakrisen dragit fram över Europa ser vi redan hur flera europeiska statschefer talat om att finansieringen av den gröna given – EU:s nya stora klimatsatsning – måste stå tillbaka för kampen mot coronaviruset och att rädda Europas ekonomi. EU riskerar därmed att göra samma misstag som efter finanskrisen 2008.

Då föreslog vi gröna partier att krisen skulle mötas med en ”green new deal” och historiska klimatsatsningar. Det föll för döva öron och i stället tog det fem år innan klimatinvesteringarna återhämtade sig till de nivåer de var på före krisen.

Denna gång hoppas vi Europa ser den ekonomiska potential som finns i den gröna omställningen. De stimulanspaket som behövs för att rädda Europas ekonomi kan bli en historisk möjlighet om EU-kommissionen och medlemsländerna gör dem till en del av den gröna giv som EU-kommissionen lanserat som sin huvudprioritering för mandatperioden.

Genom att satsa på storskaliga investeringar i ny teknik, omställning och gröna jobb kan Europas ekonomi komma på fötter och ta det kliv som kommer att lägga grunden för en hållbar framtid. Allt fler ekonomer förstår att en grön omställning och keynesiansk finanspolitik går hand i hand. En finanspolitik som saknar ett tydligt grönt och långsiktigt perspektiv kommer annars att få katastrofala konsekvenser när notan för klimatkrisen väl kommer.

Vi föreslår därför att EU i stället för att dra ner på klimatsatsningarna bör möta den ekonomiska krisen med följande åtgärder:

1 Låt stimulanspaketen bli en del av den gröna given. EU-kommissionen och EU-länderna kommer under den närmaste tiden att presentera flera stimulanspaket för att ge stöd till ekonomin. Dessa stimulanspaket bör direkt eller indirekt ingå i den gröna given. Medlemsländernas stimulanspaket, som inte ingår i EU-budgeten, bör samordnas för att åstadkomma en grön omställning av Europa. Även Europeiska investeringsbanken (EIB) och Europeiska centralbanken (ECB) bör låta satsningarna för att hantera coronakrisen ingå i den gröna given.

Spaniens premiärminister har argumenterat för att Europa behöver ”en Marshallplan för den europeiska ekonomin” efter coronakrisen. Det är en utmärkt och förmodligen nödvändig idé. Men en sådan plan måste vara grön och ge företagen en långsiktig signal om att Europa fortfarande menar allvar med omställningen.

2 Anpassa den gröna given till att stimulera en ekonomi i recession. Det är troligt att stora delar av EU:s nästa sjuåriga budgetperiod kommer att ha fokus på att rehabilitera den europeiska ekonomin. Det är därför naturligt att den gröna given anpassas till en ekonomi på väg ner i en recession. Det är helt i linje med ursprungstanken bakom den gröna given. När vi gröna lanserade idén om en grön giv 2009 var det för att hantera just massarbetslösheten efter finanskrisen.

För att EU:s klimatarbete ska leverera i ett socioekonomiskt perspektiv bör omprioriteringar göras för att stötta de som nu förlorar sina jobb, tydligare ta tillvara på småföretagens del i den gröna omställningen och investera i nya gröna arbetstillfällen.

3 Villkora stöd till fossilberoende industri. EU-kommissionens och medlemsstaternas nationella stimulanspaket bör klimatsäkras, så att investeringar inte går emot den gröna givens målsättning om att göra Europa koldioxidneutralt. Stöd till industrier som använder fossila bränslen i stor utsträckning bör villkoras mot klimatkrav. Samordning mellan medlemsstater är nödvändigt för att inte snedvrida konkurrensen.

Sådana villkor skulle exempelvis kunna bestå av rättvisa klimatskatter när krisen är över och satsningar på förnybara bränslen. När Obama räddade den amerikanska bilindustrin efter finanskrisen, var biltillverkarna tvungna att gå med på de mest ambitiösa utsläppsmålen någonsin. Detta klimatkrav gynnade sedan biltillverkarna när krisen väl var över.

Det är inte rimligt att fossilintensiva branscher ber samhället om hjälp om de inte är beredda att vara en del av den gröna omställningen. I grunden handlar det om att samhället behöver företag som är långsiktigt lönsamma och att förorenaren ska betala kostnaden för negativa externa effekter – inte staten och skattebetalare. Detta kan bara säkerställas om det kortsiktiga vinstintresset står tillbaka för den långsiktiga lönsamheten som en grön omställning innebär för våra företag. I en fri marknadsekonomi ska staten inte finansiera dåliga investeringsbeslut i fossil energi genom konstgjord andning.

4 Avskaffa fossilsubventionerna. EU-länderna subventionerar fossil energi med 550 miljarder kronor varje år. I ett sådant snedvridet ekonomiskt landskap konkurrerar inte förnybar energi på lika villkor, varken i EU eller globalt. När oljepriset nu sjunker finns ett gyllene tillfälle att avskaffa dessa subventioner.

Även systemet för utsläppsrätter måste ses över nu när priset för dem faller. Alternativet till dessa åtgärder är att incitamenten för att ställa

om minskar i ett för klimatet redan allvarligt läge. Det är inte rimligt. Resurser som frigörs när de fossila subventionerna fasas ut bör på olika sätt gå till att stötta småföretagare, skapa fler gröna jobb och skynda på omställningen till förnybara energikällor.

Coronakrisen och klimatkrisen är två enorma utmaningar för Europa. Båda handlar om framtiden för kommande generationer och vi kan inte ställa dessa utmaningar mot varandra. Därför måste vi arbeta tillsammans och skapa synergier i de investeringar som nu behövs akut, så att vi kan möta båda kriser samtidigt. Det bästa sättet att göra detta på är att låta stimulanspaketen för att rädda Europas ekonomi bli en del av EU:s gröna giv.

Alice Bah Kuhnke (MP), EU-parlamentariker, vice ordförande för den gröna partigruppen i EU-parlamentet och ordförande för EU-parlamentets tvärpolitiska grupp för den gröna given
Pär Holmgren (MP), EU-parlamentariker, ansvarig för samordningen av den gröna partigruppens klimatarbete
Jakop Dalunde (MP), EU-parlamentariker, ledamot av transportutskottet och energiutskottet
Per Bolund, (MP), språkrör
Isabella Lövin (MP), språkrör "

”Risk att auktoritära stater nu tar över svenska företag”

DN TORSDAG 2 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200402
När de svenska aktiekurserna faller kraftigt under coronakrisen blir svenska företag billiga att köpa. En risk är att auktoritära stater som Kina och Ryssland köper in sig i svenska storföretag för att vinna inflytande i Sverige. Regeringen måste nu skyndsamt vidta åtgärder för att förhindra detta, skriver Olle Wästberg och Erik Åsbrink.

De svenska aktiekurserna faller kraftigt i spåren av coronapandemin. Dessutom har den svenska kronan försvagats. Risken är betydande att fallen fortsätter. Det gör det billigt att köpa svenska företag. Några större sådana uppköp förefaller inte ha ägt rum ännu, men vi kan vara övertygade om att det analyseras och räknas hos åtskilliga aktörer, inte minst utländska sådana.

Vi vet att auktoritära stater – främst Ryssland och Kina – försöker vinna inflytande i västliga demokratier. Att köpa in sig i svenska storföretag kan vara en metod. Även om Kina och Ryssland tillåter sina företag att verka internationellt efter marknadsmässiga principer är det uppenbart att dessa företag är beroende av regimerna och i vissa fall måste agera på uppdrag av dem. Det kan handla om att införskaffa underrättelser och att förvärva utländska företag som besitter spetskompetens på viktiga områden. Därför har dessa regimerna ett intresse av att köpa utländska centrala företag. Denna företeelse är inte ny men den förstärks kraftigt av den pågående krisen.

Den svenska ekonomin är öppen och starkt internationellt orienterad. Det är väsentligt, inte minst på grund av vårt stora exportberoende.

Utländska aktörer tillåts köpa in sig i svenska företag, likväl som svenska företag kan göra detsamma utomlands. Många svenska företag har utländska ägare. Enligt en undersökning från Totalförsvarets forskningsinstitut har Kina sedan 2002 köpt 65 svenska bolag för cirka 100 miljarder kronor. En rad viktiga svenska företag är kinesiskt ägda, bland annat Volvo Personvagnar, Filmstaden/SF Bio, Nevs (tidigare Saab) och Nordic paper.

Sveriges starka beroende av export innebär att exportberoende företag sysselsätter cirka 1,5 miljoner svenskar. Dessutom är många företag beroende av import, inte sällan som en del av sina egna exportprodukter. Så normalt finns ingen anledning till restriktioner när det gäller utländska förvärv av svenska företag. Vi är anhängare av den svenska frihandelslinjen och hoppas att den ska bestå, även i en tid då gränser stängs. Men det finns nu hot mot denna öppenhet.

Även på andra håll märks ett intresse för svenska och europeiska företag. Den amerikanske justitieministern uttalade för en tid sedan att det vore önskvärt att ett amerikanskt företag förvärvade Ericsson eller finska Nokia. De är de enda icke-amerikanska och icke-kinesiska företag, som ligger i framkant när det gäller att utveckla 5G-teknologin. En annan anmärkningsvärd händelse var att den amerikanska administrationen nyligen försökte förvärva det tyska bioteknikföretaget Curevac, som försöker utveckla ett vaccin mot covid-19. Det väckte den tyska regeringens vrede.

Genom det starka börsfallet är det alltså uppenbart att främmande makt kan skapa sig inflytande i Sverige. Säkerhetspolisen presenterade för en dryg vecka sedan sin årsbok från 2019: ”Vid sidan av det ryska underrättelsehotet har det blivit särskilt tydligt att Kina öppet försöker påverka grundlagsfästa fri- och rättigheter i Sverige.” Säpo pekar på Rysslands påverkansoperationer, vars syfte är att öka polariseringen och splittringen i Sverige och skaffa ”ekonomiska maktmedel”. Kina är världens näst största ekonomi och har en tydlig strävan att utöva global påverkan genom just ekonomin.

I detta läge finns ett starkt svenskt intresse att hindra att auktoritära stater köper in sig i svensk ekonomi och företagsamhet. Det är inte helt unikt. Skulle en främmande makt vilja köpa sig kontroll över svensk försvarsindustri, till exempel Saab, skulle Sverige hindra det. Sverige har också stoppat kinesiska försök att köpa svenska hamnar.

Vad ska regeringen göra? Vi ser tre alternativa möjligheter:
1 Lagstifta om att förvärv av svenska företag endast får göras från andra EU-länder. Så har man gjort i Spanien. Självfallet kan kretsen av ”godkända” länder utvidgas till att omfatta flera länder. Men i slutändan blir ändå resultatet att vissa länder svartlistas. Här finns en rad frågor: Vilka företag ska betraktas som svenska? De som är noterade på den svenska börsen? De som har sin juridiska hemvist i Sverige? De för vilka majoriteten av ägarkretsen utgörs av svenska institutioner och enskilda? Dessa frågor kanske kan besvaras. Men mera avgörande är att det nog är utrikespolitiskt svårt att göra en sådan avgränsning av möjliga köpare.

2 Regeringen identifierar de branscher och företag som anses vara av strategisk betydelse. Även detta är vanskligt och bedömningen kan ändras över tiden. Regeringen bör omedelbart inrättat ett organ som ska kunna göra bedömningen huruvida det är lämpligt att specifika företag övergår i utländsk ägo.

3 Regeringen inrättar en fond med ett kapital på åtskilliga miljarder kronor, som kan gå in och förvärva aktieposter i företag som annars skulle hamna i utländsk ägo (kan kombineras med det andra alternativet). Syftet ska inte vara att varaktigt öka det statliga ägandet.

På sikt kan staten, när konjunkturen vänt och börsen går upp, sälja sina aktieposter, vilket i bästa fall kan ge större ekonomiska resurser att betala igen de lån staten nu tvingas ta för att bekämpa den ekonomiska krisen. Dessutom skulle ett sådant projekt kunna genomföras i samverkan med stora, etablerade privata investmentbolag.

I vissa fall bör Sverige kunna verka på EU-nivå och tillsammans med andra EU-länder värna om europeiska intressen och skapa ett gemensamt regelverk.

Oavsett vilka metoder vi använder är det angeläget och bråttom att vi nu vidtar åtgärder för att förhindra att coronan leder till ett auktoritärt inflytande i Sverige och att viktiga svenska intressen åsidosätts. I klartext handlar det om att säkerställa att företag av strategisk betydelse förblir i svensk ägo.

Olle Wästberg, tidigare statssekreterare i finansdepartementet (L)
Erik Åsbrink, tidigare finansminister (S) "

”I detta krigsliknande läge hjälper inte stimulanspolitik”

DN FREDAG 3 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200403
Att med stimulanspolitik hålla efterfrågan uppe är fel politik nu. Vi måste acceptera att coronakrisen, likt ett krig, gör att produktionen och landets sammanlagda inkomster faller under en tid. Vi föreslår i stället bland annat inkomstbortfallsstöd till företag i nedstängda branscher och statligt stöd för heltidspermitteringar, skriver John Hassler och Per Krusell.

De svenska och internationella åtgärderna mot spridning av coronaviruset är den största ekonomiska chock det svenska samhället utsatts för sedan andra världskriget.

Denna chock skulle kunna leda till en mycket lång period av hög arbetslöshet och låga inkomster – en depression. Med rätt politik behöver det inte bli så. För att undvika de politikmisstag som ledde till den katastrofala depressionen på 30-talet måste man förstå vad som nu sker i ekonomin.

Det är då viktigt att inse att detta inte är en vanlig lågkonjunktur. En typisk sådan orsakas av att efterfrågan på varor och tjänster faller och inte räcker för att balansera vad som kan produceras i ekonomin. Rätt politik är då att med stimulansåtgärder – penningpolitikens lägre räntor, finanspolitikens lägre skatter, högre transfereringar och mer offentlig konsumtion – hålla uppe efterfrågan. Detta är dock fel politik nu eftersom chocken som drabbat ekonomin är helt annorlunda.

Dagens situation påminner för ekonomin mer om en krigssituation än om en lågkonjunktur. I en krigssituation går produktionskapaciteten ned för att arbetskraft och företag behövs för andra ändamål än att producera varor och tjänster för konsumtion och investeringar. Under coronakrisen kan människor inte arbeta och konsumera som vanligt av skäl som inte har att göra med bristande inkomster eller framtidstro.

Produktionskapaciteten har fallit för att det är olämpligt att vistas på arbetsplatser med hög social interaktion.

Människor väljer bort konsumtion av varor och tjänster som involverar social interaktion, som till exempel restaurang- och hotellbesök. Detta ligger helt i linje med vad Folkhälsomyndigheten rekommenderar och ska inte motverkas med ekonomisk politik. Leveransproblem och avsaknad av utländsk efterfrågan gör att exportindustrin tvingas stänga ner produktion.

Åtgärder för att med stimulanspolitik hålla uppe efterfrågan är därför fel politik. Att med allmänna stimulansåtgärder artificiellt driva upp konsumtionen i andra sektorer än de som nu måste minska sin produktion är inte rätt. Temporärt ökade kostnader i kommuner och regioner bör dock förstås finansieras. Det paket som regeringen och stödpartierna presenterade i går, torsdag, är därför bra politik.

Vi måste dock acceptera att coronakrisen, likt ett krig, gör att produktionen och landets sammanlagda inkomster faller under en tid.

Det är lätt att inse att detta fall är extremt stort, förmodligen flera tiotals procent. Det finns heller ingen i omvärlden som kan erbjuda de varor och tjänster vi nu temporärt går miste om. Därmed måste också konsumtionen falla. Givet smittan, och smittskyddsåtgärderna, skulle detta ske också i den bästa av världar och måste alltså accepteras.

Det finns dock en rad viktiga saker som politiken måste åstadkomma, dels för att inte krisen akut ska bli djupare än nödvändigt och dels för att ekonomin snabbt ska komma på fötter när smittskyddsåtgärderna kan lättas:

1 Inrätta ett samordningskansli med representanter för myndigheter både med smittskyddskompetens och ekonomisk kompetens. Det är helt centralt att hitta åtgärder som är effektiva mot smittspridning men som inte skadar ekonomin mer än nödvändigt. Dessa kan involvera förändrad produktion i stället för nedstängningar, till exempel hemleverans av mat från restauranger. Folkhälsomyndigheten har inte denna dubbla kompetens och följaktligen inte heller uppdraget att göra avvägningar mellan smittskyddseffekt och ekonomiska konsekvenser. Kansliet bör ledas av statsministern.

2 Förbättra den löpande insamlingen av information om hur ekonomin utvecklas. Krisförloppet är snabbare än något vi tidigare skådat. Regeringen bör tillse att ansvariga myndigheter, gärna i samarbete med branschorganisationer och fackföreningar, i realtid följer vad som händer i ekonomin.

Hur mycket har inkomsterna fallit i olika branscher och regioner? Hur ser likviditetssituationen ut? Hur många företag är insolventa? Faller efterfrågan på andra varor och tjänster än de som kräver sociala kontakter? Vilka grupper är speciellt drabbade? Det normala arbetet med årsprognoser bör nu läggas åt sidan för att fokusera på datainsamling.

3 Förbered ett direkt inkomstbortfallsstöd till företag i nedstängda branscher. Om krisen fortsätter måste ett sådant införas. Många företag har buffertar och kan klara temporära intäktsbortfall. Om krisen inte är så lång räcker likviditetsstöd och lånegarantier av den typ som genomförts och annonserats av regeringen, Riksbanken och Riksgälden för att hantera situationen. Läget kan dock snabbt utvecklas till en flodvåg av konkurser. Om det sker riskerar den temporära nedstängningen av ekonomin att bli mycket långvarig.

4 Utvidga stödet till korttidsarbete till att också gälla heltidspermitteringar. Stöd till arbetslösa är nödvändigt för att skydda utsatta individer men är också en stödform som i praktiken subventionerar uppsägningar. Det är nu centralt att så många som möjligt behåller sina anställningar och sin förankring till arbetsmarknaden.

5 Förbered åtgärder för att kick- starta ekonomin när åtgärderna som stänger ned ekonomin kan lyftas. Det finns en uppenbar risk att ekonomin fastnar i en pessimistisk självuppfyllande fälla där ingen vågar ta de nödvändiga initiativen för att återigen få fart på hjulen.

Statliga stöd kan innefatta krav om motprestation (som till exempel återanställningar) när stöden avslutats. Även klassiska stimulansåtgärder som tillfälliga momssänkningar och investeringsstöd kan behövas för att komma ur en dålig jämvikt.

Även med den bästa politiken kan coronakrisen komma att kosta 10 procent eller mer av våra samlade årsinkomster – ett fall i bnp aldrig tidigare skådat. Om inkomstfallet fördelas jämnt i samhället behöver detta inte alls vara katastrofalt. Det enklaste sättet att åstadkomma en jämn bördefördelning är att merparten av inkomstfallet solidariskt tas av skattebetalarna. Det kräver ökade statliga utgifter som kan hamna i storleksordningen 100 miljarder i månaden. Sådana utgifter är dock inte samhällsekonomiska kostnader utan omflyttningar i den samhällsekonomiska bokföringen. Kostnader uppstår när människor inte kan bidra till samhällsekonomin genom att jobba som vanligt.

Med rätt politik behöver inte sådana kostnader bli större och mer långvariga än nödvändigt. Det kommer dock att kräva stora statliga utgifter.

Ökade statliga utgifter i behövlig omfattning kan öka statsskulden med många hundra miljarder kronor. Tack vare många år med välskötta offentliga finanser är detta inte något problem. Det finns goda förutsättningar för att vi kommer ur krisen med en någorlunda helskinnad ekonomi men med en högre statsskuld. Statliga utgifter kan nu förhindra stora samhälleliga kostnader.

Det är därför inte rätt tid att snåla.

John Hassler och Per Krusell, professorer i nationalekonomi, Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet "

”Konkurser kan till i höst öka arbetslösheten med 350 000”

DN LÖRDAG 4 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200404
Cirka 30 000 företag har svårt att undvika konkurs vid en månads nedstängning trots de insatser som regeringen gjort hittills. Om en tredjedel av företagen står stilla fram till hösten kan arbetslösheten öka med 350 000 personer bara genom konkurser. Nu krävs kraftfullare åtgärder för att undvika massutslagning av företag och jobb, skriver Jan-Olof Jacke.

Världen och Sverige befinner sig mitt uppe i en pandemi. Människor dör och våra intensivvårdsavdelningar fylls med svårt sjuka patienter. Sjukvården befinner sig under stor och växande press. Kampen mot corona mobiliserar hela vårt samhälle.

Samtidigt står det svenska näringslivet i sin värsta kris sedan 1930-talet. Tiotusentals företag riskerar att gå under, hundratusentals jobb att försvinna och välfärden för alla som bor i Sverige att skadas för lång tid framöver.

Situationen är unik och det går fort. När vi frågar våra medlemsföretag är bilden närmast kolsvart:

Över hälften har finansierings- och likviditetsproblem.

Åtta av tio upplever problem i sin utrikeshandel.

Fyra av tio företag har varslat eller kommer att varsla personal.

20 procent av alla företag har tappat mer än hälften av sin försäljning.

Svenskt näringsliv har gjort en analys av hur svenska företag och svensk arbetsmarknad drabbas av den nedstängning som nu pågår. Vi har studerat samtliga företag med en årsomsättning över 500 000 kronor. Det är 230 000 företag med 2,4 miljoner anställda.

Vi har tittat på bolagens bokslut och utgått från att de med hittills aviserade stöd kan täcka hälften av sina personalkostnader och att de kan undvika alla kostnader för insats- och handelsvaror. Däremot kvarstår andra fasta kostnader som hyror, maskinleasing etcetera.

Totalt uppgår de månatliga fasta kostnaderna för det svenska näringslivet – exklusive personalkostnader – till över 150 miljarder kronor. Det ska jämföras med det hyresstöd om totalt fem miljarder som regeringen presenterat som ska räcka i tre månader.

Vid en total nedstängning kommer företagens pengar – det egna kapitalet – att förbrukas snabbt. Aktiebolagslagen kräver att företag upprättar kontrollbalansräkning – det vill säga första steget för konkurs – när det egna kapitalet är hälften av aktiekapitalet. Vi har beräknat när denna tidpunkt inträffar för dessa företag:

Det finns i dag cirka 30 000 företag som skulle ha svårt att undvika konkurs vid en månads nedstängning trots de insatser som regeringen gjort hittills. Vi ser nu en situation där nedstängningen sannolikt kommer vara längre än en månad. Alla företag kommer givetvis inte att ligga nere. Men redan nu har mer än vart femte företag tappat mer

än hälften av sina intäkter. Ett scenario där en tredjedel av företagen står stilla fram till hösten skulle innebära att arbetslösheten ökar med mellan 300 000 – 350 000 personer bara genom konkurser.

Detta är den verklighet som svenska företag nu möter. Stora fasta kostnader och inga eller små intäkter driver tiotusentals bolag mot konkurs och Sverige mot massarbetslöshet. Det är ett samhälle som ingen vill uppleva. Det måste finnas arbetsplatser att gå tillbaka till när krisen är över.

När nedstängningen av ekonomin förbrukar företagens egna kapital innebär det också att olika former av lån inte kan utgöra lösningen. Det kan stärka likviditeten, men det påverkar inte soliditeten.

Vi är dagligen i kontakt med företag som vittnar om samma sak. Efterfrågan har på några veckor försvunnit, samtidigt som man sitter kvar med sina kostnader. Tiotusentals medarbetare varslas. Vad vi nu ser är hur livsverk går under. Varje dag hör företagare av sig och är förtvivlade över att behöva säga upp sin personal.

Detta är i många fall verksamheter som under decennier skapat välstånd, jobb och genererat stora skatteintäkter. De har konkurrenskraftiga produkter och tjänster, de har välfungerande utveckling, produktion och distribution, de har sunda finanser. Men det hjälper inte när ekonomin i princip stängs ner. Nu rycks mattan bort under deras fötter.

Sveriges förmåga att övervintra som land hänger helt enkelt på om våra företag kan göra det.

Mot den bakgrunden kommer de åtgärder som regeringen hittills vidtagit inte att räcka. Huvudinriktningen är bra. Men förslagen är otillräckliga, tempot för lågt och tillgången till verkligt stöd för osäkert.

Krisåtgärderna måste ta sin utgångspunkt i krisens dynamik. Detta handlar framför allt om att möjliggöra en övervintring där företag som har en framtid inte slås ut för alltid. Vår bedömning är att ett övervintringspaket för det svenska näringslivet behöver omfatta i storleksordningen 200 miljarder kronor, eller 4 procent av bnp. Det är väldigt mycket pengar. Men det är mindre än de kostnader som riskerar att följa av otillräcklighet och passivitet.

Regeringens förslag ligger i dagsläget på ungefär en tredjedel av den summan. Det är otillräckligt och det går för långsamt. Nu måste politiken bli framåtriktad och enkel.

Det kommer att behövas resurser för att stimulera ekonomin när vi går ur den här krisen och vi förstår att regeringen planerar också för det som ska ske längre fram. Men om det inte finns ett fungerande näringsliv att stimulera kommer politiken bli verkningslös. Klarar företagen inte övervintringen så står vi inte inför en nystart utan inför en mödosam återuppbyggnad.

Det behövs ett bredare program, men framför allt insatser som är mer kraftfulla. Vi har föreslagit en rad åtgärder – där regeringen i delar gått oss till mötes på viktiga punkter. Men det behövs mer:

1 Kraftigt förstärkt system för korttidspermittering. Det är bra att ett system nu är på plats. Men det räcker inte. Vi föreslår att minskningen av arbetstiden kan vara upp till hundra procent – vilket är

en realitet i vissa branscher. Samt att den totala lönekostnaden minskar med motsvarande arbetstidsminskningen.

2 Räddningsersättning vid intäktsfall. Vi har tagit fram ett träffsäkert system för att direkt hjälpa företag som får ett brant intäktsbortfall och som behöver kunna finansiera fasta kostnader för hyra, maskinleasing, räntor etcetera. Det hyresstödsystem som regeringen aviserat är administrativt krångligt och behäftat med frågetecken kring vilka branscher som berörs. Det skapar osäkerhet i förhandlingarna mellan hyresvärdar och hyresgäster. I relation till den totala fasta kostnadsmassan är det dessutom otillräckligt.

3 Likviditetsstärkande åtgärder måste ut till företagen. Möjligheterna att säkra likviditeten genom anstånd med skatter behöver stärkas för att få avsedd effekt. Många företag vill inte skuldsätta sig i nuvarande situation. Räntorna på de uppskov staten erbjuder är alltför höga och måste sättas ner. Företagen måste kunna säkra sin likviditet på ett sätt som inte undergräver deras överlevnadsförmåga.

Regeringen måste agera nu och den måste agera kraftfullt. Kostnaden för att inte göra det och därmed administrera de ekonomiska och sociala konsekvenserna av företagsdöd och massarbetslöshet kommer att bli mycket större.

Det är nu det gäller.

Jan-Olof Jacke, vd Svenskt Näringsliv

”SVT agerar statstelevision i krisen – då behövs öppet TV4”

SÖNDAG 5 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200405
I bevakningen av coronakrisen tycks SVT ha återgått till att förmedla statsmaktens budskap till medborgarna. Medan TV4 har behållit ett mer ifrågasättande utifrånperspektiv. Det visar en undersökning som jag låtit göra. Därför är det oroande att Telia vill låsa in TV4 bakom en betalvägg och därmed försämra konkurrensen, skriver Björn Rosengren.

Mediernas förutsättningar och förmåga till såväl ett korrekt förmedlande av de beslut som makthavarna fattar, som en adekvat granskning av denna maktutövning, är avgörande faktorer för ett lands demokratiska status. Som allra mest viktigt är detta i tider av kris och samhällelig oro.

Jag har som tidigare ordförande för Sveriges Radio-koncernen alltid värnat ett starkt public service. Och jag har aldrig gnällt när den mediala granskningen vid några tillfällen drabbat min egen person. Fungerande medier är förutsättningen för en fungerande demokrati. Nyckelbegreppet här är mångfald. En aldrig så kompetent och stark organisation vittrar sönder inifrån om den aldrig utsätts för något yttre tryck.

Jag är en flitig nyhetskonsument. I dessa tider av oro och osäkerhet är behovet av information och expertkommentarer kring coronapandemin naturligtvis extra starkt. Jag har följt alla dessa direktsända

presskonferenser från regering och Folkhälsomyndigheten och tagit del av de utmärkta sammanfattningarna på kvällarna. Ändå fick jag en känsla av att rapporteringen i SVT och TV4 skilde sig åt. Jag kunde inte riktigt sätta fingret på vad det var. Eftersom exempelvis regeringens stödpaket till företagarna innehållit så mycket luft, något jag tidigare påpekat, blev jag lite misstänksam om bevakningens inriktning. Därför bad jag en analysgrupp i ett av mina företag, Priority group, att studera coronabevakningen lite djupare.

Studien omfattar förra veckans (vecka 13) nyhetssändningar i SVT och i TV4. Närmare bestämt SVT:s Aktuellt (lördag Rapport) och TV4 Nyheterna (22.00 under veckan och 19.00 på lördag-söndag). Endast inslag som gäller situationen i Sverige har tagits med.

Ett intressant mönster utkristalliserar sig. SVT lutar sig företrädesvis mot etablissemanget i Regeringskansliet och förvaltningen när de informerar allmänheten. För TV4 är lejonparten av kommentarerna hämtade från fristående experter och medborgare:

SVT: 59 procent etablissemang och 41 procent fristående.

TV4: 45 procent etablissemang och 55 procent fristående.

SVT förmedlar på ett mer djupgående sätt den information som regeringen och dess myndigheter vill nå ut med till medborgarna. TV4 låter fler fristående experter komma till tals med kritik mot regeringens beslut och strategi. Det gäller såväl på det epidemiologiska som det ekonomiska området. En kvalitativ studie skulle nog också ge vid handen att de kritiska inslagen i TV4 inte bara är fler utan också spetsigare (hårdare) än de som sänds från SVT.

När det gäller drabbade fokuserade SVT mer på sjukvårdspersonalen och TV4 mer på de civila. Avseende vårdformer uppehöll sig SVT företrädesvis vid den offentliga sjukvården medan TV4 hade fler inslag från privata aktörer inom vård och äldreomsorg.

Det verkar som att SVT i tider av kris mer återgår till sin gamla roll av statstelevision med uppgift att förmedla statsmaktens budskap till medborgarna, medan TV4 behåller ett mer ifrågasättande utifrånperspektiv. När Aktuellt den 25/3 använde en fjärdedel av programtiden åt regeringens nya hjälppaket för företag så ägnades 12 sekunder åt näringslivets perspektiv där en representant för Företagarna fick kommentera paketet. TV4 har här ett annat fokus där de styrande får lämna plats åt de styrda.

Jag skriver nu inte detta för att säga att det ena är bättre än det andra. Tvärtom har vi ett mycket stort behov att få ta del av båda dessa perspektiv. Det vill säga – här fungerar den livsviktiga mångfalden. Fristående mediebolag förmedlar fristående rapporter i en av de mer osäkra och oroande tider de flesta av oss varit med om. Sammantaget blir det en bra mix.

Min poäng är just denna: att etermediebevakningen är beroende av denna dualism. Skulle den ena av dessa båda aktörer försvinna så skulle vi få en ovälkommen kantring i nyhetsutbudet.

Och det är denna monopolisering vi nu står inför. Telia har köpt TV4 av Bonniers. Affären var måhända inte lysande för Telia som nu tvingats vinstvarna på grund av TV4:s problem (delvis orsakade av coronan, men bara delvis). För att räkna hem affären planerar Telia att låsa in TV4 bakom en betalvägg som gör den oåtkomlig på nätet för de

breda massorna. Och på lite sikt kommer allas vår tv-konsumtion att ske via nätutbudet.

Detta innebär att vid nästa kris, nästa gång medierna ska leda oss genom en nationell stressituation, så kommer public service-perspektivet att vara det allena rådande för alla svenskar som söker sin information via etermedierna. Nyhetsförmedlingen får då en slagsida.

Sannolikt blir den även sämre. Avsaknaden av konkurrens brukar innebära en minskad drivkraft att vända på den sista stenen – eller för den delen ställa den där sista frågan eller vänta in den där avgörande efterslängen när kamerorna synes ha slocknat. En minister som talar om ”den sista sovjetstaten” kommer framöver troligen inte att ha något att frukta.

Är det bra? Jag tycker inte det. Inte heller TV4 borde vilja utsätta sig för denna sotdöd. Men där är det förstås för sent för ledningen att agera. Bara regeringen kan rädda oss. Om den orkar ta sitt ägaransvar i Telia.

Björn Rosengren, näringsminister 1998–2002, ordförande för Sveriges Radiokoncernen 1989–1992 "

”Bjud in M till samarbete med S, C, L och MP om nästa krispaket”

MÅNDAG 6 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200406
Vi har noterat hur Moderaterna de senaste veckorna agerat på ett ansvarsfullt och konstruktivt sätt. Därför vill vi att M bjuds in till gemensamma överläggningar med S, C, L och MP inför det nya ekonomiska krispaket som sannolikt kommer att behöva sättas in, skriver Annie Lööf (C) och Anders W Jonsson (C).

Den globala kris vi nu är mitt uppe i är den värsta världen skådat sedan världskrigen. Coronavirusets effekter slår mot såväl människors liv och hälsa som mot världsekonomin. En absolut majoritet av företagen runt om i världen upplever enorma inkomstbortfall när efterfrågan inte bara viker nedåt utan mer eller mindre helt upphör. Jobb försvinner i en takt vi sällan skådat och människors framtidsutsikter och trygghet raseras.

Sverige är tyvärr inget undantag. Vi står nu inför många svåra vägval när åtgärder för att värna människors liv och hälsa samtidigt slår stenhårt mot jobb och företagande. Men vår förmåga att värna både vården av de som insjuknar och stabiliteten för svenska företag kommer att vara avgörande för hur vi som land kommer ur den här krisen.

Våra svenska företag, inte minst de mindre företagen, utgör ryggraden i vårt samhälle. Deras förmåga till framgång, tillväxt och utveckling lägger grunden för en stark ekonomi, för att människor har ett jobb att

gå till och för en god och kvalitativ välfärd. Den verklighet vi nu står inför, där företag redan i dag flaggar för kraftiga neddragningar, uppsägningar och konkurser och där risken är att oerhört många fler följer i deras spår, riskerar att slå sönder allt detta. Den riskerar att medföra massarbetslöshet, krossade livsverk och dramatiskt ökade klyftor. Därför gör vi nu allt som står i vår makt för att stärka svenska företag och värna jobben.

Partierna i januarisamarbetet har kommit överens om flera kraftfulla paket för att minska de negativa effekterna för jobb och företag. Staten har övertagit kostnaden för företagens sjuklöner, samtidigt som karensavdraget har slopats. Vi har gjort det möjligt att korttidspermittera anställda och sett till att staten övertar huvuddelen av kostnaden även här.

Det senast presenterade paketet innehåller flera omfattande insatser riktade mot framför allt små och medelstora företag. Vi genomför en kraftig sänkning av arbetsgivaravgifterna för upp till 30 anställda, och slopar helt egenavgifterna för egenföretagaren under fyra månader. En skattelättnad för svenska företag på cirka 30 miljarder. Vi instiftar en företagsakut, på totalt 100 miljarder, så att fler företag enklare kan få lån. Där staten tar en större del av risken, för att sänka trösklarna för bankerna att låna ut till företagen. Vi ser till att samtliga företag kan få tillbaka skatt som redan betalats in, för att stärka företagens likviditet.

Vi ger ett statligt stöd för hyreskostnader, något som är extra viktigt för företag inom hotell, restaurang och handel. Den hyresvärd som ger rabatt på hyreskostnaden ska kunna få stöd, på upp till 50 procent från staten.

Utöver det öppnar vi också upp korttidspermittering till att nu också omfatta familjeföretag och företag som har sin huvudsakliga intäkt från det offentliga. Samtliga dessa förslag syftar till att öka likviditeten hos våra företag och göra deras vardag enklare i en tid då många går på knäna och kämpar för sin överlevnad.

De satsningar som nu genomförs är på många sätt historiska, både sett till summor och beredningshastighet. Samtidigt ska vi vara ärliga med att det kommer att krävas mer av oss, i form av krispaket och ekonomiska stimulanser, på både kort och lång sikt för att värna vårt land. För att lyckas med det på bästa sätt kommer det att krävas mer av samling, samförstånd och samarbete i svensk politik.

I början av 1990-talet skakades Sverige av en kraftig ekonomisk kris i kölvattnet av stor internationell valutaoro. Den dåvarande borgerliga fyrpartiregeringen bjöd in Socialdemokraterna och kom överens om flera långtgående krispaket. Det ledde till en gemensam insikt om vikten av goda statsfinanser för att ha bättre beredskap för oroliga tider. Det ledde också till ett finanspolitiskt ramverk som har lagt grunden för att vi i dag är betydligt bättre ekonomiskt rustade för att möta den kris som vi nu befinner oss i.

För oss är det helt uppenbart att vi behöver vara beredda på att agera på ett liknande sätt om krisen för svenska jobb och företag består, trots de åtgärder som nu satts in.

Under de senaste veckorna har vi framför allt noterat hur Moderaterna agerat på ett ansvarsfullt och konstruktivt sätt. De har presenterat genomarbetade analyser på de problem vi nu står inför och kommit med ett antal goda förslag på statliga åtgärder för att möta dessa. Sannolikheten för att ett nytt omfattande ekonomiskt krispaket

behöver sättas in är stor och vi ser att det då vore av stort värde om framför allt Moderaterna bjuds in till gemensamma överläggningar med S, C, L och MP. På samma sätt som fyrpartiregeringen och Socialdemokraterna, som det största oppositionspartiet, tog gemensamt ansvar i början av 1990-talet.

Coronavirusets följdverkningar är svåra att fullt ut överblicka i dag. Det vi vet är att de kommer påverka hela ekonomin under lång tid framöver. Att de förödande effekter vi nu ser hos våra mindre och växande företag, inte minst inom besöksnäringen, handel och transport, redan nu håller på att sprida sig vidare in i industrin och kanske även i bank- och fastighetssektorn framöver. Vår förmåga att rädda jobb och företag, här och nu, kommer i förlängningen också avgöra om vi räddar Sveriges framtid som en av världens ledande industri-, innovations- och forskningsnationer. Den uppgiften kräver samling här och nu, men den kräver också att den konstruktiva anda som nu finns i svensk politik består även efter pandemin. Fortsatt bred politisk samling och ett gott samarbete med arbetsmarknadens parter behövs för att ha modet och kraften att säkra välfärden och trygghetssystemen framåt. Det krävs också för att hitta lösningar som stimulerar efterfrågan, stärker Sveriges roll som kunskapsnation, ger svensk ekonomi och svenska företag en nystart och ser till att vi kan bygga vidare på ett land som håller ihop.

Vår förmåga och beredskap att tillsammans ta ansvar och samarbeta för landets bästa är en av nycklarna till att vi kunnat bygga Sverige starkt historiskt. Nu prövas återigen svensk politiks förmåga att se bortom egenintresse och partibok, till landets bästa. Vår förhoppning är att vi är många som känner oss redo att ta det ansvaret.

Det vi nu upplever väcker oro, ilska, rädsla och osäkerhet hos många människor. Det får oss att tvivla på hur framtiden kommer att se ut. Vi ska vara ärliga med att vi inte kommer att kunna rädda varje företag, eller varje jobb. Vi kommer alla att ställas inför svåra och tuffa beslut.

Men vi kommer att göra allt som står i vår makt för att vårt land och vi som bor här ska komma ur den här krisen så starka som möjligt och för att ingjuta tillförsikt och framtidstro hos varje människa. I kriser behöver vi agera gemensamt med så bred samsyn som möjligt. Det är ingen lätt uppgift, men det är en uppgift som vi kommer klara av om vi tar oss an den tillsammans.

Annie Lööf (C), partiledare
Anders W Jonsson (C), vice partiledare "

”Låt staten få ett långsiktigt ägande i företag man räddar”

TISDAG 7 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200407
Om staten skjuter till kapital för att rädda företag ska staten också gå in som ägare. En ny krismyndighet bör hantera detta ägande. En möjlighet är att staten sedan säljer tillbaka företaget till ägarna eller också till de anställda. I andra fall bör staten ha kvar ett långsiktigt och aktivt ägande i de företag man räddar, skriver Jonas Sjöstedt (V) och Ulla Andersson (V).

Under de veckor som coronasmittan lamslagit Sverige har tiotusentals anställda permitterats, varslats och fått gå från sina jobb. Vi i Vänsterpartiet gör allt för att den som nu blir arbetslös inte ska kastas ut i ekonomisk otrygghet. Det var därför vi drev på för att fler skulle kunna kvalificera sig till a-kassan. Något som regeringen sedan också lade fram. Vi är också med och ser till att livskraftiga företag inte går under i krisen och därigenom ytterligare ökar på arbetslösheten. Därför har vi de senaste veckorna röstat igenom en rad lättnader för företagen i riksdagen. Det är bra och nödvändigt för att ekonomin snabbt ska få fart igen när pandemin är över.

Hittills har statens stöd till företagen skett i form av lån,

kreditgarantier och minskade kostnader. Men Sverige kan mycket snart vara i en situation där staten behöver gå in med rena kapitaltillskott för att rädda vissa viktiga företag. Vi menar att den typen av insatser måste förberedas redan nu.

När krisen fördjupas kan detta behövas för att inte viktiga delar av svensk produktion ska slås ut till följd av större konkurser. Det skulle allvarligt kunna skada samhället på kortare och längre sikt och ytterligare fördjupa krisen. Vi kommer inte att kunna rädda alla företag, vissa kommer att försvinna i krisen. Men vi bör rädda stora livskraftiga företag som är väsentliga för landets och olika regioners ekonomi, företag som har en strategiskt viktig roll i samhället och som är viktiga för att klara klimatomställningen.

Vänsterpartiet anser att om staten skjuter till kapital för att rädda företag ska staten också gå in som ägare och få motsvarande inflytande. Det kan vara minoritetsägande, majoritetsägande eller att helt ta över företaget. Detta kommer också att motivera ägarna att i första hand skjuta till eget kapital, i andra hand vända sig till staten. Därför föreslår vi att en krismyndighet inrättas för att hantera det stöd som företagen kan behöva. Denna myndighet ska inte bara ta emot ansökningar och hantera kapitaltillskotten, utan också förvalta den ägarandel som staten får tillbaka.

Att staten går in som ägare i krisdrabbade företag skulle inte vara unikt för Sverige. Både Tyskland och Frankrike har öppnat för att vid behov helt eller delvis ta över inhemska bolag i coronakrisens spår. Att låta den svenska staten gå in och hjälpa företag är inte heller något nytt, senast i finanskrisen 2008 fick staten under en period ta över banken Carnegie. Banken såldes sedan vidare när den akuta krisen var över.

I dagens situation är behovet stort av en diskussion om hur statens ägande i dessa fall ska se ut. I vissa fall kan det vara rätt att staten säljer av sitt ägande igen när utvecklingen vänt uppåt. På så vis får skattebetalarna tillbaka sina pengar. Vänsterpartiet anser dock att detta inte behöver vara den enda modellen.

En möjlighet är att staten säljer, men att man gör det till de anställda, så att de kan driva vidare företaget som ett löntagarägt företag. I andra fall bör staten ha ett långsiktigt och aktivt ägande i de företag man räddar. Statligt ägda bolag i vissa nyckelfunktioner kan spela en viktig roll för att lösa samhällsproblem, bidra till en hållbar utveckling och förbättra Sveriges beredskap inför kommande kriser.

När vi står inför en större samhällskris blir det tydligt hur viktiga företagen kan vara för att klara krisen. Men då gäller det att alla ställer upp och jobbar tillsammans. I Sverige ställer delar av näringslivet om för att bistå i pandemin. Det kan handla om logistisk kompetens som ställs till förfogande inom vården. Det kan handla om att företag börjar tillverka skyddsutrustning och sjukvårdsmaterial. Men marknadskrafterna som styr kan även dra åt andra hållet. Mitt i pandemin passar en av de största leverantörerna av livsviktig handsprit och skyddsutrustning på att höja sina priser med över 900 procent på vissa produkter. När samhället möter en av de tuffaste tiderna på många decennier, i en situation när människor riskerar att dö om de inte får tillgång till adekvat utrustning, passar vissa på att berika sig. Det visar på ett behov av en bredare diskussion om var i samhället det är mer eller mindre olämpligt med kommersiella aktörer och marknadsmekanismer.

Företagen är inte och kommer aldrig att vara verksamheter som är skilda från samhället i övrigt. Vi är tätare sammanlänkade än så. Det offentliga utbildar arbetskraften, ser till att infrastrukturen fungerar, satsar på forskning och ser till att barn- och äldreomsorgen fungerar så att folk kan jobba. Miljontals människor går till jobbet varje dag och bidrar så gott de kan till företagets och samhällets utveckling.

Företagen måste se sin roll i detta och i högre utsträckning bidra till att samhället fungerar. Där kan aktivt statligt ägande vara ett sätt att få företagen att i större utsträckning arbeta för samhällets bästa.

Att företag är med och tar ansvar är viktigt inte minst för att klara klimatomställningen. Sverige ska vara klimatneutralt om bara några årtionden, vi måste sätta fart om vi ska klara det. Om vi inte snabbt kapar utsläppen kommer vår planet att förändras i grunden. Redan nu ser vi att klimatrelaterade stormar, översvämningar och bränder påverkar vårt samhälle. Den pandemi vi genomlever nu visar tydligt hur avgörande det är med god krisberedskap och att så långt det går undvika att kriser över huvud taget blir verklighet. Hittills har inte företagen, varken i Sverige eller globalt, tagit det ansvar som krävs för att klara klimatomställningen. Ett helt eller delvis statligt ägande av strategiskt viktiga företag skulle göra det lättare att nå klimatmålen.

Massiva aktieutdelningar och ovilja att tänka och investera långsiktigt är ett problem som har präglat stora delar av näringslivet och som vi i Vänsterpartiet länge har pekat på. Många företag har drivits med låg soliditet och maximerad aktieutdelning. När krisen kommer har de dålig motståndskraft.

De vinster som har delats ut under de goda åren är pengar som de anställda arbetat ihop, men som i alltför hög grad försvunnit till ägarna i form av aktieutdelningar, enorma löner och bonusar. I kris är det i första hand ägarna som måste skjuta till nytt kapital. När dessa bolag vill att staten ska rädda dem är det skattepengar från undersköterskor och industriarbetare de ber om. Ska så ske är det inte bara rimligt, utan också moraliskt riktigt, att skattebetalarna får valuta för sina stödpengar i form av statligt ägande.

Tillsammans kan vi klara inte bara den kris som vi nu är mitt uppe i, utan också framtida utmaningar. För hela samhället.

Jonas Sjöstedt (V), ordförande
Ulla Andersson (V), ekonomisk-politisk talesperson "

”Svensk vaccinfabrik behövs för att säkra leveranserna”

ONSDAG 8 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200408
Redan nu måste vi fundera på hur Sverige ska få tillgång till vaccin mot covid-19 när detta finns tillgänglig om något år. Folkhälsomyndigheten har kontrakt med en internationell vaccinproducent, men ett kontrakt är trots allt bara ett papper och det är inte säkert att det kommer att respekteras i ett krisläge, skriver nationalekonomen Rikard Forslid.

Den pågående covid-19-pandemin utgör en enorm utmaning för världens länder och dess sjukvård. Det mest effektiva medlet mot en global infektion är vaccin, men när det gäller det nya coronaviruset ligger ett användbart vaccin relativt långt bort i tiden. Kanske ett till ett och ett halvt år enligt Richard Hatchett, som leder de internationella ansträngningarna att snabbt få fram ett vaccin inom Coalition for epidemic preparedness innovations (CEPI).

Trots att ett vaccin mot covid-19 alltså ligger något år i framtiden är det hög tid att fundera på hur Sverige ska få tillgång till detta vaccin när det väl blir tillgängligt. Jag kommer här att argumentera för att det finns åtminstone tre goda skäl för staten att hjälpa till att finansiera någon form av inhemsk produktion av influensavaccin – en svensk vaccinfabrik:

1 En inhemsk fabrik bidrar till leveranssäkerhet. Sverige har genom Folkhälsomyndigheten valt att försäkra sig om tillgång till vaccin genom ett optionskontrakt med en stor internationell vaccinproducent, för att vi ska vara garanterade leveranser av vaccin i händelse av en pandemi. Men ett kontrakt är trots allt bara ett papper, och det är inte säkert att det kommer att respekteras i ett krisläge.

Ett av problemen är att väldigt mycket vaccin för hela jordens befolkning måste produceras snabbt när vaccinet mot covid-19 väl har utvecklats och testats. Det är en inte alltför djärv gissning att det kommer att bli en huggsexa om detta vaccin när det väl är färdigt.

Faktum är att denna process redan börjat. The Guardian (15/3) rapporterar att Trumpadministrationen erbjudit mycket stora summor till den tyska vaccinproducenten Curevac för ensamrätten på deras vaccin. Den tyska hälsoministern har emellertid förklarat att någon amerikansk ensamrätt inte kommer på fråga.

Optionskontraktet innebär att vi betalar omkring 85 miljoner kronor per år för vi ska vara garanterade leveranser av vaccin. Sedan tillkommer kostnaden för själva vaccinet. Detta är både en dyr och osäker lösning (se Forslid och Vlachos i SvD 2016).

Gör till exempel tankeexperimentet att det redan i dag fanns ett nyutvecklat vaccin mot covid-19, som producerades i Frankrike, Tyskland och USA. Skulle politikerna i dessa länder tillåta att miljontals doser vaccin skickades till Sverige innan den inhemska befolkningen var tillräckligt vaccinerad? Svaret är att det nog är en avsevärd risk att den egna befolkningen i dessa länder skulle ha prioriterats i första hand, kontrakt eller inte.

Vi har under senare tid också sett att regeringar låtit nationella intressen gå före internationell solidaritet i flera fall. Indien har

begränsat exporten av ingredienser till viktiga läkemedel, Frankrikes president har låtit konfiskera viktig sjukvårdsmateriel, och socialminister Lena Hallengren klagade häromveckan på att export-restriktioner mot leveranser som redan är beställda och betalda är en förklaring till bristen på sjukvårdsmateriel i Sverige i dag. Slutsatsen av detta måste bli att det kommer att vara en stor fördel att ha vaccinproduktion inom landet när vaccinet mot covid-19 väl börjar produceras.

2 En svensk fabrik bidrar till att den globala kapaciteten för vaccinproduktion ökar, vilket gynnar alla länder. De fattiga länderna har mycket svårt att få tillgång till pandemivaccin när tillgången är knapp. Under svininfluensapandemin A(H1N1) år 2009 utlöstes de rika ländernas garantikontrakt, vilket resulterade i att nästan allt vaccin köptes upp av den rika världen.

Trots insatser från WHO blev väldigt lite vaccin tillgängligt för de fattigare länderna innan pandemin hade blåst över. Om Sverige, med statliga medel, bygger en vaccinfabrik, bidrar det till att den globala produktionskapaciteten för vaccin ökar, så att mer vaccin kan produceras på kort tid. Det hjälper inte bara den inhemska befolkningen i Sverige, utan det innebär också att mer vaccin blir tillgängligt för alla andra länder.

3 Marknaden för vaccin präglas av stora producenter med avsevärd marknadsmakt. Den vinstmaximerande produktionskapaciteten för sådana företag är lägre än den samhället skulle önska. Statlig inblandning är motiverad när det finns ett marknadsmisslyckande. När det gäller vaccin är det välkänt att det finns ett så kallat fripassagerarproblem: Det är onödigt att vaccinera sig om alla andra gör det. Detta är skälet till att de flesta länder bekostar allmänna och gratis vaccinationsprogram för vanliga sjukdomar.

Det finns också ett, mindre diskuterat, marknadsmisslyckande som har att göra med att de globala vaccinproducenterna genom uppköp och sammanslagningar blivit mycket stora, och att de därmed får en avsevärd marknadsmakt. Den globala vaccinmarknaden domineras i dag av fyra stora producenter (vara två amerikanska) och sedan finns ett tiotal andra producenter av någorlunda storlek.

I marknader där företagen har marknadsmakt (som till exempel i monopolmarknader) tenderar de att producera lägre kvantiteter och att sälja till högre priser. En artikel av Forslid och Herzing (Health Economics 24, 2015) visar hur en monopolistisk vaccinproducent skulle ha motiv att begränsa sin produktionskapacitet, vilket fördröjer försäljningen av ett influensavaccin, för att maximera sin vinst. Man kan invända att företagen antagligen inte skulle agera riktigt så cyniskt, eftersom stora företag generellt har mycket stora goodwillposter att förvalta. Trots det är det ett observandum att de stora vaccinproducenternas incitament skulle kunna leda till en ur samhällets synvinkel för låg vaccinproduktion.

Slutsatsen av detta blir att Sverige så skyndsamt som möjligt bör skaffa sig en inhemsk produktion av vaccin. Det är inte ens särskilt dyrt. Den tidigare generaldirektören Lars Rekke utredde denna fråga på regeringens uppdrag redan 2006. Hans utredning indikerade en engångskostnad på 500 miljoner. Efter den initiala investeringen kan fabriken finansiera sig själv genom att under normala år producera vaccin för säsongsinfluensan.

Även om kostnaden för en fabrik skulle vara högre i dag, låt oss säga en miljard, är det faktiskt ganska billigt i förhållande till kostnaden för optionskontrakten, som i dag ska säkra leverans av vaccin. Om staten lånar en miljard till fabriken blir den årliga räntekostnaden 20–40 miljoner kronor beroende på vilken långsiktig realränta man antar. Den kostnaden kan jämföras med kostnaderna för leveransgarantierna, som Folkhälsomyndigheten upphandlat för 85 miljoner per år.

En annan jämförelse är kostnaderna för den civila krisberedskapen, som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ansvarar för. Myndighetens budget ligger på lite under 4 miljarder per år. Man skulle kunna betrakta kapacitet för vaccinproduktion som en naturlig del av ett lands krisberedskap. Det vore en lämplig uppgift för MSB att tillse att sådan finns, om nu inte Folkhälsomyndigheten kan eller vill.

Rikard Forslid, professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet "

”Svenskars ökade optimism minskar respekt för smitta”

TORSDAG 9 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200409
Uppmaningarna till social distansering blir allt skarpare. Men svenskars benägenhet att bete sig enligt råden har inte ökat nämnvärt under de senaste dryga två veckorna. I vissa fall kan man se tecken på att det distanserade beteendet börjar avta så smått. Samtidigt minskar svenskarnas oro för corona tydligt, skriver Anders Lindholm, Demoskop.

Sveriges hantering av coronakrisen sticker ut i en internationell jämförelse. När Sverige satsar på frivillig social distansering har man i andra länder gjort det olagligt att träffas i grupp. Nu väntar påsken runt hörnet och det kan förväntas att frivilligheten att inte umgås i större sällskap kommer att utmanas.

Sedan 15 mars följer Demoskop människors syn på utvecklingen och deras agerande under coronakrisen. Undersökningen baseras på 200 intervjuer per dag redovisat som ett genomsnitt av de två senaste dagarna.

En kulmen i oron nåddes den 3 april då 66 procent trodde att det sammantagna läget avseende corona skulle bli sämre innan det blir bättre. 24 procent trodde det skulle bli bättre, vilket ger ett balansmått på -42. De senaste dagarna har dock gått uteslutande i positiv riktning och allmänhetens syn på utvecklingen ljusnar. Balansmåttet är nu +1.

De som tror att läget blir bättre är alltså ungefär lika många som de som tror det blir sämre.

Utvecklingen har varit tydligare i Stockholm än i exempelvis Skåne och Västra Götaland, vilket kan bero på att Stockholm ligger före övriga landet i coronakrisens förlopp. Kvinnor oroar sig ofta mer än män inför möjliga hot. Den här gången är det ingen skillnad i uppfattning mellan män och kvinnor. Att fler män än kvinnor drabbas är möjligen något som ger männen en något mörkare bild av utvecklingen.

Den minskade förväntan på en negativ utveckling gör att människor också sänker garden när det gäller vilka åtgärder man planerar för nästkommande vecka. Det man i störst utsträckning är villiga att göra är att undvika kollektivtrafiken och att undvika att gå ut och roa sig. Det gäller för tre av fyra. Det är också en knapp majoritet som undviker andra affärer än matbutiker. Drygt en av tre undviker arbetsplatsen eller motsvarande, och en av tre minskar konsumtionen generellt, och lika många skjuter upp större inköp.

Det är en dramatisk omställning av vardagen, men trots att smittspridningen fortsätter och att uppmaningarna till social distansering blir allt skarpare har allmänhetens benägenhet att bete sig enligt råden inte ökat nämnvärt under de senaste dryga två veckorna. Om det är en hög eller låg nivå att 76 procent tänker undvika att gå ut och roa sig under den kommande veckan, och att 68 procent tänker undvika att umgås med vänner och bekanta, kan man diskutera. Men att nivån är så pass stabil trots allt skarpare offentliga signaler kan tolkas som att att potentialen för frivillig distansering har närmat sig sin gräns.

I vissa fall kan man under de senaste dagarna även se tecken på att det distanserade beteendet börjar avta så smått. Andelen som tänker undvika att gå ut och roa sig under den kommande veckan har fallit med 4 procentenheter sedan 4 april. Att människor i ökande utsträckning försöker återgå till någon form av vardag är förmodligen samhällsekonomiskt bra, men frågan är vad det innebär för den kurva som skulle plattas ut. Få nyheter talar för att Sverige ännu nått kulmen i krisen. Ändå finns en tendens att se mindre allvarligt på den. Skälen till den förändrade synen på krisen kan vara många. Några faktorer är sannolikt:

Frivillighet. Sveriges annorlunda hållning till krisen har uppmärksammats internationellt, och just frivillighet och rekommendationer är den största skillnaden mot de, med hjälp av polis, tvingande åtgärderna som tillämpas i många andra länder. När alla agerar efter eget omdöme så kommer det också att vara stora skillnader i beteendet.

2 Tillvänjning. Dramatiken i nyheterna har över tiden knappast mildrats, men möjligen har vi lärt oss att vänja oss vid det uppskruvade tonläget. För de flesta av oss är det vår nya vardag. Det är nog få som uppskattar den, men vi har vant oss att leva med den. Sjukvården har ännu inte kollapsat och det ska finnas vårdplatser för den kurva vi nu befinner oss på.

3 Flockimmuniteten. Även om det ges lite blandade besked om hur allvarligt drabbade yngre blir så har sannolikt många accepterat beskedet om att vi som flock måste nå immunitet hos 60 procent av befolkningen. De allra flesta kommer alltså i något skede att drabbas av covid-19, och det kommer för flertalet inte heller vara särskilt allvarligt. Först då kan livet fortgå på ett mer normalt sätt.

4 Våren och påsken. Efter en längre tid i isolering finns en stark drivkraft att både befinna sig utomhus och att träffa andra. Vårsolen i kombination med ledig tid innebär att sociala aktiviteter planeras. Riskbeteendet innebär också att smittan med stor sannolikhet kommer att fortsätta öka i omfattning den närmaste tiden. Vilka är det då som i störst utsträckning bryter mot Folkhälsomyndighetens rekommendationer?

Det finns en väsentlig skillnad mellan äldre och yngre när det gäller hur man ser på den fortsatta utvecklingen. De under 30 år har ett negativt balansmått på -33, medan de som är 65 år och uppåt har ett mått på -3. Yngre tror alltså i betydligt större utsträckning än äldre att det kommer att bli sämre. De yngre är emellertid mindre benägra att vidta åtgärder för att undvika en försämring. I den yngsta gruppen är det 42 procent som avser att undvika umgänge med vänner och bekanta, medan andelen är 80 procent i den äldsta gruppen. Bland äldre är det den högsta andelen som uppmätts sedan mätningarna startade, medan yngre inte uppvisar samma mönster. I Stockholm, där också krisen är mest uttalad, är benägenheten till social distansering tydligt i fallande.

I balansen mellan att sjukvården ska klara uppgiften och verksamheter och branscher ska överleva ekonomiskt så finns även den tydliga skiljelinjen mellan äldre och yngre. Yngre tror på försämringar, men är mindre villiga att göra de uppoffringar som krävs för att det inte ska ske. Möjligen är pessimismen också en reaktion på den försvårade ekonomiska situationen och en allt kärvare arbetsmarknad. Bland äldre är bedömningen sannolikt gjord mer ur en hälsosynpunkt och där är man klart villiga till uppoffringar

Balansgången mellan äldre och yngre, hälsa och ekonomi kommer att försvåras. Möjligen närmar vi oss nu gränsen för den distansering som kan uppnås genom frivillighet, och att vi går in i en fas där fler börjar tröttna på det sociala undantagstillståndet och snarare oroa sig för ekonomin. Påsken blir ett test på hur långt den svenska linjen håller. Att verksamheter ändå så långt som möjligt forsätter att vara i gång är också det som bestämmer livet efter corona. När den akuta krisen väl har lagt sig kommer säkert mycket att vara annorlunda i vårt sätt att leva. Hela branscher riskerar att gå under, samtidigt som vissa aktörer kommer att växa sig starkare. Det är troligt att umgänget mellan människor också kommer att ske mer på distans. Om vi inte var digitaliserade tidigare så är det tid att bli det, och att vänja sig vid distansarbete.

Anders Lindholm, senior advisor, Demoskop "

”Regeringen måste leda arbetet med storskalig corona-testning”

FREDAG 10 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200410
Vi har länge drivit på för en betydligt mer omfattande provtagning av covid-19 i Sverige. Nu har regeringen äntligen givit Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell strategi för detta. Det är bra, men inte tillräckligt. Det behövs en detaljerad plan som involverar stora delar av samhället och som regeringen leder, skriver Ulf Kristersson (M).

Omfattande provtagning är ett avgörande verktyg i kampen mot covid-19. OECD och WHO har lyft fram betydelsen av tester för att stoppa smittspridningen och säkerställa personalförsörjningen i hälso- och sjukvården. Nu höjs också allt fler röster för att storskalig provtagning krävs för att så fort som möjligt och på ett säkert sätt kunna återstarta ekonomin.

En svensk forskningsrapport, ”Six policy ideas for coping with the covid-19 pandemic”, beskrev omfattande provtagning som den viktigaste åtgärden för att lindra den massiva nedgången i svensk ekonomi.

En grupp schweiziska och tyska ekonomer lyfter fram behovet av att identifiera de som är immuna mot sjukdomen i rapporten ”Certified corona-immunity as a resource and strategy to cope with pandemic costs”. En tredje grupp med belgiska ekonomer har presenterat ett snarlikt förslag med tonvikten på hur själva testerna ska gå till i rapporten ”Rapidly identifying workers who are immune to covid-19 and virus-free is a priority for restarting the economy”.

Genom provtagning kan man se till att de som har drabbats av coronaviruset verkligen stannar hemma – och att de som tvärtom är friska fortsätter att gå till sina viktiga jobb. Det är naturligtvis särskilt angeläget för personalförsörjningen inom samhällsviktiga funktioner: att vårdpersonal är friska när de går till jobbet är helt fundamentalt. Och det är inte lätt att avgöra utan provtagning.

Testning som nyligen genomfördes av de 50 anställda på en avdelning på Linköpings universitetssjukhus visade att hälften var smittade. Några hade inga symtom, utan skickades hem till synes friska. För många är det uppenbarligen svårt att känna av symtomen, och sannolikt är det detta som resulterat i att smittan spridit sig i stora delar av äldreomsorgen. Kunskapsläget om smittsamhet utan symtom ändras kontinuerligt.

Det är därtill nödvändigt att snabbt komma i gång med omfattande provtagning för att identifiera vilka som har varit smittade och nu har utvecklat immunitet. Immuna personer kan gå tillbaka till jobbet och vardagslivet – och vetskapen om att man inte längre riskerar att bära smittan är naturligtvis mycket värdefull för de som jobbar inom sjukvård och äldreomsorgen.

Vi måste omgående lära av våra grannländer som på kort tid har klarat av att bygga upp stor provtagningskapacitet. I Tyskland genomförs sedan ett par veckor storskaliga tester, och i slutet av förra veckan påbörjade även Danmark masstester. I Danmark ser vi ett omfattande samarbete för att genomföra testerna, bland annat erbjuder landets blodbanker de som donerar blod att också testa sig för immunitet.

Sverige har ännu ingen organisation och kapacitet för det stora logistiska och organisatoriska projekt som omfattande provtagning innebär. Det kräver både tydlig nationell ledning och bred geografisk närvaro. Staten, regionerna och kommunerna kommer behöva samarbeta med företag och civilsamhälle på ett sätt vi inte är vana vid.

Det var en nödvändig början när regeringen i förra veckan tog intryck av Moderaternas initiativ och gav Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell strategi för utökad provtagning. Och det finns flera bra delar i uppdraget. Utöver att tydliggöra provtagningskedjan och stötta regionerna inkluderar uppdraget även tester för att mäta immunitet bland befolkningen.

Det uppdrag som har presenterats lägger alltså en grund för att kunna genomföra ”en nationell strategi”. Men väldigt mycket mer måste till om vi ska klara av att få riktigt stora volymer. Sverige har varit sent i starten jämfört med andra länder och jag är orolig för att det går alldeles för långsamt. Dessutom är frågan om regeringen har förberett sig tillräckligt för att kunna ge det stöd som myndigheten kommer att behöva. Ofta handlar politik och förvaltning om veckor, månader och år. Nu handlar det om dagar.

Till detta kommer att i synnerhet vården redan är överbelastad och att det varken finns personal eller andra resurser för att genomföra ett stort provtagningsprojekt. Jag är däremot övertygad om att andra delar av samhället skulle vara redo att hjälpa till.

För två veckor sedan donerade Knut och Alice Wallenbergs stiftelse 50 miljoner kronor till akademiska laboratorier för att få fram det material som krävs för att öka antalet coronatester. De aviserade samtidigt att de är beredda att ge mer. Detsamma gäller ökad laboratoriekapacitet. Medicinforskare vid Science for life laboratory i Stockholm och Uppsala har erbjudit sitt fulla stöd, liksom Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA). Och vi vet att svenska företag i denna stund håller på att ta fram tester både för att undersöka vem som är sjuk, och tester för immunitet.

Nu är tiden att tillvarata den fulla kapaciteten i det svenska samhället genom att i ett helt unikt nationellt arbete involvera myndigheter, företag, forskningsinstitut och civilsamhället i ett omfattande projekt. Den nationella strategin måste alltså omsättas i en mycket operativ plan.

1 För det första behöver processen för att få nya tester på plats snabbas på. Vi vill att regeringen uppdrar åt Folkhälsomyndigheten att omedelbart börja utvärdera de olika tester som nu tas fram. Detta är inte minst viktigt för att få tillgång till de så kallade snabbtesterna. Dessa går väsentligt fortare att använda än de tester som i dag finns i Sverige, och har potential att drastiskt utöka vår kapacitet.

2 För det andra krävs en tydlig organisations- och ledningsstruktur. Det handlar till exempel om kedjor av personal och testanläggningar som måste sättas upp över hela Sverige – samtidigt som resurser inte får tas från vården. Alla som jag har talat med de gångna veckorna vittnar om att den logistiska strukturen för att genomföra testerna inte finns på plats.

3 För det tredje måste regeringen snabbt bestämma var i samhället provtagningen ska börja och i vilka personalgrupper. Stockholm är i dagsläget hårt ansatt av krisen, liksom Södermanland och Östergötland. En möjlig väg framåt vore att först bygga en

organisation för masstester av en hel region så att de som ligger först i smittspridningen också kan bli först med att få i gång ekonomin igen.

Jag upplever att samarbetet mellan regeringen och riksdagen i stort har fungerat bra under denna unika kris. Riksdagen stiftar lag mycket snabbt. Men för provtagning krävs inte nya lagar, utan tydligt ledarskap. Moderaterna kommer göra allt vi kan nationellt, regionalt och lokalt för att bidra till en mer omfattande provtagning. Men det är regeringen som måste ta ledningen för arbetet. Tiden går, Sverige kan inte vänta, och vi måste börja blicka framåt mot tiden efter coronakrisen.

Ulf Kristersson (M), partiledare "

”Pandemiappar kan bli hot mot personliga integriteten”

LÖRDAG 11 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200411
När myndigheter i en kris vill samla in spårningsdata om medborgare måste vi säkerställa nivåerna och omfattningen på ett tydligt och demokratiskt försvarbart sätt. Dataspårning måste vara proportionerlig, transparent och ha nödvändiga ramar för ansvarsutkrävande och nedmontering efteråt, skriver tre digitaliseringsforskare.

På kort tid har coronakrisen fått regeringar världen över att försöka använda individuella platsdata för att kunna spåra var medborgare befinner sig, hur viruset sprids och följa upp hur väl social distans efterlevs. Våra smarta mobiltelefoner är potentiella spårsändare som visar var vi alla befinner oss, när och hur länge. Din teleoperatör vet ungefär var din telefon befinner sig, och internetföretag samlar ofta in gps-koordinater från din telefon för att skicka riktad reklam. Men insamlingen kan vara mer eller mindre omfattande.

I många länder arbetas det just nu intensivt på skräddarsydda appar för att hålla koll på om bäraren befunnit sig nära en coronasmittad. Enligt MSB arbetar även svenska forskare på någon form av corona-app. I linje med detta anordnas även så kallade hackathons, som nu nyligen #hackthecrisis. Och i onsdags skrev Folkhälsomyndigheten avtal med Telia.

I Östasien har man varit snabbast med att skrida till verket. I Hongkong används Whatsapp, i Sydkorea en speciell app som varnar myndigheterna när bäraren bryter mot den beordrade karantänen, i Taiwan sker spårningen via mobilmaster. Även i EU och närområdet sker initiativ: I Polen blir folk ombedda att ta selfies för att visa att de stannar i karantän. Italien, Tyskland, Österrike och Ungern har infört spårning av medborgares mobiltelefoner för att få ett helikopterperspektiv baserat på aggregerad data. I Ryssland används krisen som förevändning att införa integritetskränkande övervakningstekniker som ansiktsigenkänning.

Mycket avgörs i det finstilta. I mer auktoritära länder är spårningen ofta obligatorisk. I mer demokratiska länder låter man ofta användningen vara frivillig, samt att enbart hälsovården tillåts få tillgång till den och att data raderas efter ett visst tidsintervall. Genom att använda bluetooth kan spårningen dessutom göras mycket mer rumsligt begränsad och mindre integritetskränkande.

Storbritanniens dataskyddsmyndighet bekräftade nyligen att landets regering får lov att använda mobiltelefondata för att bekämpa spridningen av det nya coronaviruset med försäkran om att lagstiftningen har vissa inbyggda skydd för personuppgifter när data används på det här viset. I Sverige har Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet) noterat liknande skydd. Post- och telestyrelsen (PTS) är ansvarig tillsynsmyndighet, och gäller det personuppgifter regleras det genom dataskyddsförordningen (GDPR) med Datainspektionen som ansvarig tillsynsmyndighet. Visst informationsmaterial om platsdata och smittspårning finns redan.

EU-kommissionen överlägger med telekomsektorns internationella branschorgan, GSMA, om planer på ett gränsöverskridande program där mer än 700 operatörer ska samla geodata i syfte att kunna stävja framtida pandemier. Även europeiska dataskyddsstyrelsen EDPB har ögonen på frågan, och arbetar på riktlinjer.

Spårningen kan vara av olika typ och delas in i olika nivåer av finkornighet, allt från helt anonyma stickprov (enbart av apparater utan vetskap om vem bäraren är) för att ge ögonblicksbilder av människors rörelser i rummet, till detaljerad information om vem innehavaren av en enskild apparat är och vad denne gör med sin apparat.

Den förra typen av information är sådan som teknikföretag som Google, Facebook och Foursquare redan börjat dela med sig av, på aggregerad (det vill säga sammanslagen) nivå, för att till exempel visa hur många som följer rekommendationer om social distansering. Den senare typen är en typ av övervakning som länge varit helt främmande för demokratiska länder. Intressant är att de stora teknikföretagen ofta redan har den typen av ingående information, det ligger därmed ett stort ansvar på hur de väljer att förvalta den.

Övervakning kan alltså röra sig om radikalt olika saker, beroende på vilken typ och nivå av övervakning vi pratar om. Inom telekom har hantering av konsumenters information länge varit föremål för reglering. Men numer finns också en digital app-ekonomi där beteenden registreras.

Redan under FRA-debatten i Sverige 2008–2009 noterades en skarp åtskillnad mellan generell, svepande övervakning av hela befolkningar kontra de behov som säkerhetstjänst och polis kan uppleva för att möjliggöra riktad övervakning mot specifika individer. De mildare nivåerna, där man endast ser aggregerad data, kan förvisso också vara

problematiska, då enskilda individer ibland kan härledas även ur aggregerad data.

Samhällsvetenskapligt bör man också fråga sig om de data som används är representativa eller överhuvudtaget nödvändiga för den grupp som studeras. På individnivå måste vi därtill ta i beaktande vilka framtida utvecklingar man bygger in i övervakningsapparaten. Ändras det politiska styret så kan denna apparat missbrukas.

Ifall åtgärder tas för att spåra medborgares rörelser i rummet är det av största vikt att våra lagstiftare och andra makthavare informerar allmänheten om vilken typ av spårning och omfattning det rör sig om.

När krisen har passerat kommer vi att behöva tydliga, offentliga, transparenta och proaktiva processer som säkerställer att makthavaren samlar in data för rätt anledning, och på rätt sätt. Dessa behövs inte bara av principiella demokratiska skäl, utan för att myndigheternas möjliga interventioner ska accepteras, och inte mötas av misstankar eller försök att ”lura systemet”.

Transparens i vidtagna åtgärder, menar vi, är grundläggande för tilliten till beslutsfattandet.

Stat och företag måste rättfärdiga sina insatser och förklara ändamålen. Därtill behöver de redovisa eventuella risker för ändamålsglidning över tid. Ändamål tenderar ju ofta att förändras – över tid kan oväntade aktörer komma att vilja ha tillgång till den data som skapas, alternativt att den datainsamling som legitimeras av en pandemi senare används för helt andra intressen. Hur motiveras de insatser man gör i en specialsituation, när situationen väl är över? Hur definieras och avgränsas avnämare, hur förvaltas övervakningen efteråt och hur förvaltas lärdomarna från krisen?

Detta kan ses som en ytterligt svår balansakt i den svåraste av situationer, men också som en appell till innovationen på området – som är betydande. Se till exempel pågående projekt vid Stanfords HAI-institut. Hur kan man bäst bekämpa en pandemi utan att för den skull riskera oproportionerligt mycket av de grundläggande värderingar och rättigheter som vårt samhälle vilar på?

Jonas Andersson Schwarz, docent i medie- och kommunikationsvetenskap vid Södertörns högskola och forskare vid tankesmedjan Fores
Claire Ingram Bogusz, forskare i tillämpad it vid Göteborgs universitet, vid House of innovation, Handelshögskolan i Stockholm samt vid tankesmedjan Fores
Stefan Larsson, docent i teknik och social förändring och jurist vid Lunds tekniska högskola, Lunds universitet och forskare vid tankesmedjan Fores "

”Sverige måste fortsätta sitt humanitära bistånd i krisen”

SÖNDAG 12 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200412
När allt fler länder stänger sina gränser och ser om sitt eget hus, måste Sverige fortsätta att stå för viktiga värden och kombinera nationellt och globalt agerande. Ett starkt och effektivt internationellt utvecklingssamarbetet och ett generöst välkoordinerat humanitärt bistånd är en viktig del i detta, skriver sju läkare och organisationsföreträdare.

Det covid-19-utbrott som drabbar oss i Sverige liksom alla världens länder påverkar snart alla aspekter av våra dagliga liv. Direkt eller indirekt kommer vi alla att drabbas, inget land står utanför.

Aldrig förr, i modern tid, har vi erfarit en liknande global kris orsakad av ett sjukdomsutbrott. När sars kom 2002 insjuknade cirka 8 000 personer och närmare 800 dog. I utbrottet av ebola i Västafrika 2014–2016 insjuknade drygt 28 000 och 11 000 människor miste livet. Även vid dessa tillfällen påverkades inte enbart människors hälsa, utan även världsekonomin, men i betydligt mindre utsträckning än vad vi ser nu.

Covid-19 skapar enorma svårigheter för sjukvårdssystemen i industrialiserade länder. Men utmaningen är ännu större för stater där sjukvårdssystemen har trasats sönder av krig, där en stor del av befolkningen lever på flykt under svåra förhållanden eller där tillgången på rent vatten, tvål och mediciner är bristande. Människor i dessa länder riskerar att få betala ett skyhögt pris både för pandemin och den väntande ekonomiska nedgången.

Redan innan smittspridningen av det nya coronaviruset hade startat på den afrikanska kontinenten hade man förlorat motsvarande 300 miljarder kronor, det vill säga motsvarande hela Ugandas bnp. Detta till följd av att den viktiga handeln med framför allt Kina ströps.

Vi får in rapporter om ökat våld i nära relationer, ökad utsatthet för människor som redan diskrimineras i samhället, unga som inte har någonstans att gå när skolorna är stängda och stater som passar på att minska demokratiskt utrymme med hänvisning till covid-19. Ökad fattigdom, matbrist och arbetslöshet riskerar att vrida klockan tillbaka i världen där vi de senaste decennierna sett både fattigdomen och barnadödligheten halveras.

Ebolautbrotten i Västafrika och nu nyligen i Demokratiska republiken Kongo har lärt oss att undanträngningseffekterna på hälso- och sjukvården är påtagliga, när vi för ensidigt fokuserar på ett enda sjukdomsutbrott. Forskningsrapporter efter ebolakrisen visade att många fler än normalt insjuknade och dog till exempel till följd av graviditets- och förlossningsrelaterade komplikationer, brist på akut sjukhusvård och att stora barngrupper ej gavs grundläggande vaccinationsskydd mot bland annat stelkramp och mässling.

I rådande situation är det därför nödvändigt att upprätthålla ett bredare perspektiv och att den grundläggande hälso- och sjukvården, andra samhällsbärande demokratiska institutioner och ett ansvarsutkrävande civilsamhälle får stöd, i synnerhet i fattigare länder som har mindre marginaler.

Sverige är ett litet land beroende av samarbete och partnerskap i omvärlden. Om allt fler länder väljer bort internationell samverkan kommer vi inte att kunna möta de globala hot som pandemier innebär. Viruset känner inga gränser. Isolerade kan vi inte handla varor som skyddskläder för personal, läkemedel och medicinsk utrustning eller mat och andra förnödenheter. Vi ska hjälpa andra, men vi måste också kunna lita på att andra hjälper oss.

från ebolautbrottet används i dag för att vägleda vårdgivare i bedömning av epidemins spridning och prioritering av personer med misstänkt covid-19. Personal som arbetade i Västafrika delar värdefull kunskap om hur man hushållar med begränsade resurser inom den svenska vården och på många andra ställen i världen.

Det finns ett stort behov av investering i forskning. Det pågår redan ett omfattande arbete med att få fram vaccin mot coronaviruset och läkemedel för behandling. Läkemedel som utvecklades mot ebola, kan bli en viktig hörnsten för läkemedel mot covid-19, och vaccin som utvecklats i samband med sars och influensa, ger oss ett försprång i att finna ett vaccin även mot detta nya virus. Men det behövs även forskning kring hur vi kan förstå och bemöta människors oro för att skapa tillit till hälso- och sjukvårdens system i olika länder, och hur vi bäst hanterar en nationell och global kris av den här storleksordningen. Vi behöver bättre kunskap om hur robusta hälsosystem kan byggas som klarar av att leverera vård även när de ”chockas” av en global pandemi.

För att hantera den globala pandemin måste nationellt agerande gå hand i hand med globalt samarbete och ansvarstagande. Det är den sortens samarbeten och institutioner som Sverige bidrar med genom det internationella utvecklingssamarbetet.

Sverige är beroende av fungerande nationella och globala system för hälsa och andra samhällsfunktioner. Vi har en lång tradition av arbete med och genom internationella organisationer och strukturer. WHO, FN, EU och Världsbanken har i dag ett stort ansvar både i att utgöra plattformar för gemensamt agerande, men även för att bistå med kunskap grundad i evidens och vägledning. Röda korset-rörelsen och andra organisationer visar på frivillighetens räckvidd och medmänskliga kraft.

Sverige har lång erfarenhet av internationellt utvecklingssamarbete inom hälsa och mänskliga rättigheter, och en särskilt viktig roll i att bidra till människors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter där många andra länder av politiska skäl backat de senaste åren. Sveriges röst för jämställdhet, allas rätt att välja sin partner och om och när man vill få barn, är av särskild vikt under rådande kris, där vi redan ser negativa effekter av karantän, stängda skolor, arbetslöshet och ökad oro i form av ökat våld mot kvinnor och barn från flera länder.

Globalt kommer priset som kvinnorna för betala för den pågående pandemin snabbt att bli synliga. Existerande och redan nedbantade resurser riskerar att minska eller försvinna helt. Bristen på preventivmedel, kondomer och barnmorskor kommer att leda till en ökning av oönskade graviditeter, osäkra aborter, och ökad risk under förlossningen. Det kommer att kosta tusentals kvinnoliv.

I en tid när allt fler länder stänger sina gränser och ser om sitt eget hus, måste Sverige fortsätta att stå för viktiga värden och kombinera nationellt och globalt agerande. Ett starkt och effektivt internationellt utvecklingssamarbete och ett generöst välkoordinerat humanitärt bistånd är en viktig del i detta. Sverige har ett internationellt anseende

som humanitär stormakt och bör leva upp till detta nu när det verkligen gäller.

Grundläggande utgångspunkter är mänskliga rättigheter, samarbete över gränserna, kunskapsgrundade beslut, och stöd till globala och nationella institutioner som värnar om gemensamma globala nyttigheter som kommer alla till del.

Det är tid för ännu mer samarbete och globalt agerande – det gynnar inte bara världen utan även Sverige. Vi lär oss mycket i dag som måste omsättas till en ny agenda för framtiden. Forskare, civilsamhällets organisationer, myndigheter och privata aktörer – alla kan bidra och behövs.

Tobias Alfvén, barnläkare docent, Karolinska institutet
Sofia Calltorp, internationell chef, Svenska röda korset
Anna Mia Ekström, klinisk professor i global infektionsepidemiologi, överläkare, Karolinska institutet & Karolinska universitetssjukhuset
Anders Nordström, läkare, ambassadör för global hälsa, utrikesdepartementet
Eva Nordlund, barnmorska, ordförande Svenska barnmorskeförbundet
Julia Schalk, internationell chef, RFSU
Johan von Schreeb, läkare, professor Karolinska institutet "

”Vi behöver ett vaccin mot våldet i hemmet”

MÅNDAG 13 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200413
Under isoleringen i hemmet som coronapandemin ger upphov till kommer våldet att öka mot kvinnor och barn i hemmet. Det är inte en fråga om våldet kommer att öka, utan om hur många fler som kommer att utsättas. Vi måste ta signalerna från kvinnoorganisationer och polisen på allvar och agera nu. Vi har fyra tydliga förslag, skriver företrädare för Centerkvinnorna.

Statistik visar tydligt att barn och kvinnor tillhör en ständig riskgrupp att utsättas för våld i nära relationer. Många lever med våld i hemmet utan samhällets vetskap. Våldet i hemmet ökar vid längre ledigheter och olika kriser i samhället. Det vet vi. Vi måste rusta samhället. Vi måste ”vaccinera” mot våldet.

Centerkvinnorna har fyra tydliga förslag:

Anmälningsskyldigheten för orosanmälan ska även omfatta oro för kvinnor som far illa i en nära relation.

Fler yrkesgrupper ska omfattas av anmälningsskyldigheten. Grundanslaget till Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) utökas kraftigt.

Pengar i vårändringsbudgeten öronmärks till skola och socialtjänst för att förebygga våld i nära relationer.

Förra året dog 16 kvinnor till följd av våld i nära relationer och årligen utsätts tiotusentals kvinnor för våld i hemmet. Barn och kvinnor är en ständig riskgrupp och under kriser ökar denna utsatthet. Under lågkonjunktur med högre arbetslöshet då den psykiska påfrestningen är påtaglig ökar våldet. Psykisk ohälsa och missbruk är ytterligare faktorer. Under den isolering i hemmet som den pågående pandemin ger upphov till kommer våldet att öka mot kvinnor och barn i hemmet. Det är inte en fråga om våldet kommer öka, utan en fråga om hur många fler som kommer att utsättas.

Våldet börjar tidigt. I dagarna presenterades en rapport om våldet bland unga som stiftelsen 1000 möjligheter tillsammans med ungarelationer.se har tagit fram. Det är en nedslående rapport som bland annat visar att nästan var fjärde ung kvinna i åldern 16–24 år har utsatts för våld av en nuvarande eller före detta partner, en eller flera gånger. Unga kvinnor utsätts oftare för grövre och sexuellt våld.

Medan killar ofta utsätts för psykiskt våld. Rapporten bekräftar också att porrkonsumtion är en faktor i det sexuella våldet. Unga killar och tjejer vet inte var gränsen går, vad samtycke innebär i en nära relation. Centerkvinnorna vill återigen uppmana Skolverket att tänka om! Sex- och relationskunskap måste bli ett obligatoriskt och enskilt ämne i skolan, där pornografi kan diskuteras och problematiseras.

Våldet mot barn och kvinnor i hemmet är ständigt närvarande och kommer att öka i och med coronapandemin, varnar nu flera kvinnoorganisationer för. Unga uttrycker rädsla för att vara isolerade i hemmet. Polisen ser också en ökad aktivitet hos pedofiler på nätet då fler barn och unga är hemma i karantän. Dessa signaler måste vi ta på allvar. Våldet kommer inte att avta de närmaste åren, tvärtom. Det är hög tid att agera.

För att upptäcka fler tjejer och kvinnor som far illa behöver vi vara fler som reagerar och vågar se våldet. Det handlar dels om att skydda kvinnan, dels om att hindra mannen från att begå våldsbrott. Personal inom till exempel skola, hälso- och sjukvård och tandvård är skyldiga, enligt lag, att anmäla om de misstänker att ett barn far illa.

Centerkvinnorna vill att anmälningsskyldigheten för orosanmälan även ska omfatta oro för kvinnor som far illa i en nära relation.

Vi vill även att fler yrkesgrupper ska omfattas av anmälningsskyldigheten, så som till exempel arbetsförmedlare och försäkringshandläggare som möter såväl unga som vuxna i sin yrkesroll. Våldet syns inte alltid direkt men det finns flera varningssignaler som gör att det går att upptäcka. Fler behöver kunskap för att i sin yrkesroll upptäcka våldet.

NCK är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet som arbetar på regeringens uppdrag med metodutveckling, information, utbildning, forskning och kunskapssammanställning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Centerkvinnorna vill att NCK:s grundanslag utökas kraftigt, för att de ska kunna skala upp sin verksamhet så att fler yrkesgrupper får verktyg att upptäcka våldet.

Centerkvinnorna välkomnar att Centerpartiet tillsammans med Liberalerna och regeringen har tagit beslut om ett krispaket som ger 100 miljoner kronor till civilsamhället för att kunna möta bland annat barn och kvinnor i samband med coronakrisen. Utöver detta har samarbetspartierna föreslagit ett tillskott till Sveriges kommuner och regioner med 22 miljarder kronor i vårändringsbudgeten för 2020.

Vår uppmaning är att dessa medel investeras klokt för att möta den kommande våldsvågen. Därför vill vi vädja till kommunerna, att av de 22 miljarderna ska en viss andel öronmärkas och gå direkt till skola och socialtjänst för att förebygga att brott i nära relationer begås. När kvinnorna kommer till kvinnojourerna har brottet redan begåtts. Det behövs mer resurser till förebyggande arbete.

Det kan tyckas rationellt att skära ner på det förebyggande arbetet i en tid med stramare budget och lågkonjunktur, men mäns våld mot kvinnor kostar ungefär 40 miljarder kronor varje år (uträkning från regeringen 2019). Det gäller både de direkta kostnaderna för våldet och de indirekta kostnaderna som det ibland livslånga traumat innebär för den våldsutsatta. Samhället måste förhindra att pojkar blir våldsutövare senare i livet. Våldet får aldrig normaliseras.

Jämställdhetsaspekterna ska vara med i alla beslut, i alla krispaket framöver. FN:s generalsekreterare António Guterres uppmanar regeringar i världens länder att inkludera skydd för kvinnor i sina insatser mot coronapandemin. Sveriges kommuner och regioner måste nu agera för att främja jämställdhet såväl i de ekonomiska strukturerna som i det förebyggande arbetet kring mäns våld mot kvinnor. Låt inte kvinnorna ta smällen.

Sofia Jarl, förbundsordförande Centerkvinnorna, regionråd Dalarna
Helena Vilhelmsson, vice förbundsordförande Centerkvinnorna, riksdagsledamot Örebro län
Julia Färjhage, andre vice förbundsordförande Centerkvinnorna, kommunalråd Lilla Edet"

”Förvånande att regeringen bara löser näringslivets kris”

TISDAG 14 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200414
En ny studie visar att statens satsningar inom välfärden och byggbranschen historiskt gynnat löntagarna. Därför är det anmärkningsvärt att regionerna, som driver sjukvården, nu bara får ungefär 1 procent av vad företagen får i krissatsningar. En långsiktig satsning på välfärden och sjukvården kan effektivt minska inkomstskillnaderna framöver, skriver Lars Ahnland.

På sikt behöver regeringen prioritera sjukvården och andra välfärdstjänster framför näringslivet, och det inte bara av folkhälsoskäl. Tillsammans med byggandet har välfärdssektorn varit avgörande för den svenska inkomstfördelningen mellan löner och vinster i över hundra år. Det visar en ny studie från Stockholms universitet.

Vårdanställda får applåder i coronakrisen, men fjolårets varsel ligger kvar och alltjämt väntas stora nedskärningar inom svensk sjukvård i år. Samtidigt öser regeringen och Riksbanken hundratals miljarder över näringslivet. Det gäller även exportindustrin, trots att utrikeshandeln årligen gått med gigantiska överskott sedan 1990-talet. Plötsligt finns det hur mycket pengar som helst. För vissa saker.

Detta är inte bara ett folkhälsoproblem, utan även problematiskt för inkomstfördelningen på lång sikt. En färsk studie från Stockholms universitet som presenteras i det kommande numret av den

vetenskapliga tidskriften Labor history visar att den svenska statens jobbskapande inom välfärdssektorn och byggbranschen har haft ett långsiktigt samband med lönernas andel av inkomsterna (från löner och företagsvinster) sedan sekelskiftet 1900.

När tillgången till välbetalda jobb ökat inom sjukvård, skola, omsorg om barn och gamla, samt jobb inom byggandet av infrastruktur och bostäder, så har det även förbättrat förhandlingsläget för löntagare i allmänhet. Det har i sin tur varit avgörande för inkomstfördelningen mellan löner och vinster även utanför bygg- och välfärdssektorerna. Studiens resultat visar även att löneandelen anpassat sig efter statligt jobbskapande, men inte tvärtom. I genomsnitt har statligt jobbskapande, i förhållande till bnp, gett en lika stor förändring i den privata löneandelen inom fem till sex år.

Under 1930-talskrisen skapades offentliga beredskapsarbeten med marknadsmässiga löner, men det var främst under efterkrigstiden som jobbskapandet tog fart på allvar, med stigande löneandel som följd.

Socialdemokratins sociala ingenjörskonst innebar både satsningar på vård, skola och omsorg, samt krafttag för att bygga moderna bostäder och tillhörande infrastruktur för svenska arbetarfamiljer. Byggjobben skapades ofta inom privata företag, men genom politiska åtgärder. Genom den allmänna pensionsreformen och ett flertal kreditregleringar kunde staten styra över stora resurser både till välfärdssektorn och till bostadsbyggandet.

Om expansionen av välfärdsstaten drev upp sysselsättningen och löneandelen under efterkrigstiden, så försämrades löntagarnas förhandlingsläge när byggandet sjönk från cirka 1970 och den offentliga sektorn krympte från 1980, med sjunkande löneandel som följd.

Denna trend kan endast vändas genom politisk handlingskraft liknande den vi såg under efterkrigstiden. Om regeringen önskar minska inkomstskillnaderna i framtiden kan därför satsningar på välfärden, inte minst sjukvården, vara ett effektivt sätt. På många håll i Sverige gick sjukvården på knäna redan före coronakrisen. Så sent som i höstas kritiserades regeringen för att lämna sjukvården i sticket. En prognos från tidningen Vårdfokus visar att 17 av 21 regioner behöver göra besparingar inom vård och omsorg i år.

Samtidigt ska nu regeringen skjuta till uppemot en halv biljon kronor till coronakrisande företag, och Riksbanken skjuter till 300 miljarder till bankerna. I det senaste krispaketet får regionerna, som driver sjukvården, ungefär 1 procent av vad företagen får. Liknande räddningspaket från president Trump i USA stoppades av Demokraterna, som krävde betydligt mer pengar till bland annat sjukvården.

Mycket tyder på att coronaepidemin kan komma att hemsöka världen under lång tid framöver. I kombination med en åldrande befolkning och redan stora brister inom hela välfärdssektorn i Sverige är regeringens prioriteringar förvånande. Räddningspaketen för näringslivet är på sin plats, men på lång sikt bör välfärden prioriteras.

Restauranger i all ära, men de är inte samhällsbärande funktioner såsom vård, skola och omsorg är. Uppdelningen i en närande privat, och en tärande offentlig, sektor bygger på en missuppfattning. Inte heller exportföretagen bör prioriteras när Sverige har gått med ett

överskott på runt 150 miljarder kronor om året i 25 år gentemot utlandet.

För att finansiera välfärden bör skattetrycket höjas. Därtill kan Riksbanken köpa upp en växande statsskuld, precis som den redan gör i massiv skala – en metod som centralbanker världen runt ägnat sig flitigt åt sedan finanskrisen 2008 – samtidigt som den håller ögonen på inflationen.

Den privata tjänstesektorn har upplevt en sjunkande löneandel av inkomsterna sedan 1980-talet i hela västvärlden. När den offentliga sektorn krympt under samma period har de jobb som försvunnit inom industrin på grund av automatisering och globalisering ersatts av främst lågbetalda servicejobb, en trend som bidragit till inkomstklyftorna. Om vård och omsorg, den bransch som har flest anställda av alla branscher i Sverige, inte tillåts växa i takt med behoven kan det sänka löneandelen ännu mer framöver.

En sjunkande löneandel har många allvarliga och negativa konsekvenser, på alltifrån folkhälsan och kriminaliteten till den politiska stabiliteten och tilltron i samhället. Den har även negativa konsekvenser på ekonomin på sikt, både när det gäller ekonomisk tillväxt och finansiell stabilitet. Därför är det av yttersta vikt att regeringen nu får sina prioriteringar rätt.

Lars Ahnland, doktor i ekonomisk historia vid Stockholms universitet."

”Vårt reformarbete fortsätter vid sidan av krisåtgärderna”

DN ONSDAG 15 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200415
Det råder bred samsyn i riksdagen om lägets allvar och vikten av snabbt agerande i kampen mot det nya coronaviruset. Tack vare stort ansvarstagande från oppositionspartierna har många av de krisåtgärder vi lagt fram redan kunnat träda i kraft. Det är ett styrketecken, skriver Magdalena Andersson (S) och Per Bolund (MP).

Hela Sverige sluter nu upp i kampen mot det nya coronaviruset. Pandemin utgör ett hot mot människors liv och hälsa och i dess spår följer allvarliga ekonomiska konsekvenser. Virusutbrottet och dess följder ska mötas med samarbete och gemensamt ansvarstagande, både inom och mellan länder.

Sedan virusutbrottet har vi gemensamt lagt fram ett stort antal kraftfulla krisåtgärder för att bekämpa smittspridningen och trycka tillbaka de allvarliga konsekvenserna för företag, jobb och samhälls-ekonomi. Vid sidan av vårbudgeten har vi även lagt fram fem extra ändringsbudgetar som samtliga bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Det råder fortfarande stor osäkerhet om hur snabbt och i vilken omfattning viruset kommer att spridas och hur allvarliga de ekonomiska konsekvenserna till slut blir. Sverige har tack vare starka offentliga finanser goda förutsättningar att vidta de åtgärder som krävs.

Det råder bred samsyn i riksdagen om lägets allvar och vikten av snabbt agerande. Tack vare stort ansvarstagande från oppositionspartierna har många av de krisåtgärder vi lagt fram redan kunnat träda i kraft. Det är ett styrketecken för svensk demokrati att vi kan samla oss i tider av kris.

1 Smittspridningen ska begränsas.Alla som arbetar med sjukvård och smittskyddsarbete ska ha de verktyg och resurser som behövs för att hantera och begränsa spridningen av viruset. Staten kommer att ersätta kommuner och regioner för merkostnader inom sjukvården och medel avsätts för att skyndsamt utöka antalet tester. Prestationskraven i kömiljarderna tas tillfälligt bort. Brist på pengar kommer inte att stå i vägen för en framgångsrik bekämpning av smittan.

Ju mer smittspridningen begränsas, desto mindre blir risken för att sjukvården överbelastas. Därför har karensavdraget och kravet på läkarintyg under sjuklöneperioden slopats tillfälligt och resurserna för smittbärarpenningen har ökats.

2 Konsekvenserna för svenska jobb och företag ska tryckas tillbaka. De ekonomiska konsekvenserna av coronaviruset drabbar näringslivet mycket hårt. Många företagare upplever stor osäkerhet och vet inte om deras verksamhet kommer att överleva och hur det ska gå för deras anställda. För att stötta livskraftiga företag och minska antalet förlorade arbetstillfällen genomför vi flera krispaket.

Korttidspermittering har införts för att fler företag ska överleva och färre anställda ska bli av med jobbet. Kostnaderna minskas för alla företag genom tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter för upp till 30 anställda och slopat sjuklöneansvar, med motsvarande åtgärder för egenföretagare.

För ökad likviditet har anstånd för skatter och avgifter införts. Egenföretagare får dessutom ökade möjligheter att sätta av vinster i periodiseringsfond. Många små och medelstora företag har svårt att få lån, därför inrättas en statlig företagsakut genom att staten ställer ut kreditgarantier för lån till företag och Almi Företagspartner ökar samtidigt sin utlåning. Svenska exportföretag får också ökade möjligheter till krediter och garantier.

I några branscher har viruset slagit exceptionellt hårt och snabbt. I sällanköpshandel, hotell och restaurang införs hyresstöd där staten står för halva hyresrabatten upp till högst 25 procent av hyran, kultur- och idrottsverksamhet får ekonomiska tillskott och flygföretag kan få särskilda kreditgarantier.

3 Trygghet och omställning för den som blir arbetslös. Trots de omfattande åtgärder som vidtas för att stötta livskraftiga företag kommer många att bli arbetslösa. Arbetslöshetsförsäkringen förstärks tillfälligt med högre tak och grundbelopp och lägre krav på kvalificering för att öka den ekonomiska tryggheten för den som blir arbetslös.

Arbetsförmedlingen får mer medel för att hantera ökad arbetslöshet och antalet insatser som hjälper arbetslösa att komma i arbete ökas. För att fler ska kunna vidareutveckla sin kompetens eller ställa om till ett nytt yrke införs fler utbildningsplatser.

Studerande ska inte riskera att stå utan försörjning om undervisningen ställs in och kommer därför att få behålla beviljade studiestöd.

Samtidigt slopas fribeloppet under 2020, inte minst för att underlätta för studenter som rycker in i sjukvården.

4 Fortsatt kamp mot samhällsproblemen. De samhällsproblem och långsiktiga utmaningar som Sverige står inför tar inte hänsyn till den pågående pandemin. Arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, den bristande integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottslighet utgör, bortom den pågående pandemin, samhällsproblem som ska mötas med fortsatt reformarbete.

Krisen kan få allvarliga konsekvenser för Sverige under lång tid. Så snart kampen mot smittspridningen tillåter ska den ekonomiska politiken inriktas mot att stödja en snabb återhämtning.

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Vi ska fortsätta ta en ledande roll både nationellt och internationellt för att genomföra Parisavtalet och Agenda 2030. Stöden för solceller och biogas förstärks. En satsning på gröna jobb ska genomföras.

Regioner och kommuner har ett ansträngt ekonomiskt läge, både på grund av virusutbrottet men sedan tidigare även på grund av de växande behoven av inte minst äldreomsorg. I år tillför vi 20 miljarder kronor i allmänna statsbidrag, varav 12,5 miljarder kronor permanent. Så säkrar vi god tillgång till vård, skola, omsorg och kollektivtrafik i hela landet.

Brottens orsaker ska angripas och den organiserade brottsligheten ska knäckas. Rättsväsendet stärks därför med mer pengar till Kriminal-vården, Rättsmedicinalverket, Statens institutionsstyrelse och Sveriges domstolar, inklusive Migrationsdomstolarna. Vi skjuter också till mer pengar till Säkerhetspolisen, Datainspektionen och Tullverket.
Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck kan aldrig tolereras i Sverige och många utsatta riskerar att drabbas ännu hårdare på grund av virusutbrottet. Vi stärker därför organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer och organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor och barn.

I oroliga tider är det än mer angeläget med fri och oberoende journalistik och därför höjs det statliga mediestödet.

Vid sidan av att hantera den akuta krisen fortsätter reformarbetet i enlighet med den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet. Virusutbrottet är en kris som drabbar hela vårt land och Sverige ska möta krisen gemensamt som ett samhälle.

Magdalena Andersson (S), finansminister
Per Bolund (MP), biträdande finansminister "

”Föreslagna riksbankslagen försvårar snabb krishantering”

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

"DN. DEBATT 2020
Förslaget till ny riksbankslag skulle begränsa Riksbankens förmåga att snabbt vidta kraftfulla åtgärder i ett krisläge. Med den föreslagna lagen hade vi inte kunnat mildra effekterna av coronapandemin på svensk ekonomi så snabbt som vi gjort. I stället för att detaljreglera Riksbanken och öronmärka dess verktyg bör lagen vara mer principiell, skriver riksbanksdirektionen.

Konsekvenserna av coronapandemin blir allt tydligare. Påfrestningarna på företagen är stora – produktion och sysselsättning faller i en aldrig tidigare skådad hastighet. Riksbanken har därför beslutat om kraftfulla åtgärder. Vi kommer att fortsätta att göra vad som krävs för att mildra effekterna av coronapandemin på svensk ekonomi.

De åtgärder vi nu vidtar har stöd i nuvarande riksbankslag. Den har fungerat väl för att bedriva centralbanksverksamhet under vitt skilda förhållanden. Men nu finns ett förslag till en ny riksbankslag som, om det skulle antas av riksdagen, skulle begränsa Riksbankens möjligheter att agera kraftfullt vid en ekonomisk kris.

Lagförslaget skulle begränsa den penningpolitiska verktygslådan och leda till oklarheter om vad Riksbanken får göra. Förslaget medför att det kommer att ta längre tid för Riksbanken att agera. Tid är en bristvara i kristider. Om en centralbank inte kan arbeta snabbt ökar risken för förlorade jobb, företagskonkurser och för en allmänt sämre ekonomisk utveckling – något vi belyser i detalj i det remissvar som vi nu har skickat in till regeringen.

Riksbanksutredningens förslag går ut på att särskilja och dra en gräns mellan Riksbankens två huvudsakliga uppdrag – penningpolitik och finansiell stabilitet. Man vill på så sätt dela upp Riksbankens verktygslåda i olika delar och i detalj reglera vilket verktyg som ska användas när, var och hur. Vi menar att detta är feltänkt.

Penningpolitik och finansiell stabilitetspolitik är sammanlänkade. De åtgärder som vidtogs under den globala finanskrisen 2008–2010 och som nu vidtas i spåren av coronapandemin syftar till att stabilisera såväl det finansiella systemet som att uppfylla penningpolitikens mål – det senare i form av en stabil utveckling av produktion, sysselsättning och inflation. Om det finansiella systemet inte fungerar kommer förändringar av räntan inte att få något genomslag på resten av ekonomin. Och omvänt, om sysselsättning, produktion och inflation är i kraftig obalans kommer detta att få allvarliga återverkningar också på det finansiella systemet.

Utöver gränsdragningen mellan Riksbankens olika verksamheter skulle den penningpolitiska verktygslådan begränsas även på andra sätt. Vi skulle inte ha kunnat genomföra det nyligen beslutade programmet för företagsutlåning via banker på upp till 500 miljarder kronor där Riksbanken medverkar till att stödja livskraftiga företag. Det förtjänar att påpekas att denna typ av program används flitigt av många centralbanker i vår omvärld.

Till detta kommer att Riksbanken bara skulle få köpa andra värdepapper än statsobligationer om det råder så kallade ”synnerliga

skäl”, ett villkor som inte närmare definieras av utredningen. Viktiga delar i det program om köp av värdepapper på upp till 300 miljarder kronor som direktionen nyligen har beslutat om skulle därför också kunna ifrågasättas. Riksbanken skulle inte heller kunna utöka valutareserven om den skulle behöva låna ut amerikanska dollar eller någon annan viktig valuta i penningpolitiskt syfte. Att i lag begränsa Riksbankens möjligheter att bestämma över och använda hela sin balansräkning för att klara sina uppdrag ger inte den beslutskraftiga och starka centralbank som Sverige behöver.

Riksbanksutredningen föreslår också en ny modell för hur Riksbankens eget kapital ska bestämmas. Utredningen föreslår bland annat ett tak för hur stort detta får vara. Men hur stort eget kapital en centralbank behöver för att kunna finansiera sin egen verksamhet beror på faktorer som kan ändras snabbt, såsom efterfrågan på kontanter i ekonomin, ränteläget och vilka tillgångar och skulder centralbanken håller på sin balansräkning.

Riksbankens balansräkning är en spegelbild av den ekonomiska utvecklingen i Sverige och Riksbankens bidrag till densamma. Dåliga tider sammanfaller vanligtvis med perioder förknippade med hög risk i ekonomin i kombination med låg ekonomisk aktivitet. För att lindra skadeverkningarna av sådana perioder är det nödvändigt att Riksbanken tar på sig risk som andra inte vill eller kan bära. Och då är det nödvändigt att Riksbanken i utgångsläget har ett eget kapital som tål att risk tas över på just det sättet. Riksbanken har under sin över 350-åriga historia aldrig behövt gå till sin huvudman riksdagen för att be om mer pengar för att täcka sina kostnader eller risker på balansräkningen.

Sammantaget gör lagförslaget det svårt för Riksbanken att snabbt, flexibelt och effektivt sätta in åtgärder när så behövs och därmed ökar riskerna för svensk ekonomi. Ambitionen att modernisera och förtydliga riksbankslagen uppfylls inte. I stället för att försöka detaljreglera Riksbanken och öronmärka dess verktyg för olika ändamål bör lagen vara mer principiell. Låt Riksbanken använda sin verktygslåda och balansräkning på det sätt som är mest effektivt och till nytta för svensk samhällsekonomi.

Riksbanken är riksdagens myndighet. Det bör ligga i de folkvaldas intresse att dess myndighet kan sätta in kraftfulla åtgärder snabbt när samhällsekonomin som mest behöver det.

Stefan Ingves, riksbankschef
Cecilia Skingsley, förste vice riksbankschef
Anna Breman, vice riksbankschef
Martin Flodén, vice riksbankschef
Per Jansson, vice riksbankschef
Henry Ohlsson, vice riksbankschef

"Bakgrund. Riksbanksutredningen
Riksbankskommittén lämnade den 29 november 2019 sitt slutbetänkande ”En ny riksbankslag” till regeringen. Kommittén föreslår en genomgripande översyn av det penningpolitiska ramverket och lagen om Sveriges riksbank. Förslaget rör huvudsakligen Riksbankens ställning och verksamhet såväl i Sverige som utomlands.

Lagförslaget föreslås träda ikraft den 1 januari 2023. Slutbetänkandet har varit ute på remiss bland berörda myndigheter och organisationer fram till den 16 april 2020. "

”Satsning på äldreomsorg kunde ha stoppat smitta”

DN FREDAG 17 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200417
Det var de äldsta och sköraste som särskilt skulle skyddas från covid-19. Att svensk äldreomsorg inte skulle klara det gick att förutsäga. Regeringen kunde ha åtgärdat en del av problemen redan år 2016, men prioriterade i stället kommunernas ekonomi. Coronapandemin måste bli väckarklockan som får oss att ta bättre hand om de äldre, skriver Thord Eriksson.

Covid-19 sprids bland Sveriges äldsta och sköraste, trots att det var just de som skulle skyddas. De framtida förklaringarna till att tragiken är möjlig kommer sannolikt att handla om oklara riktlinjer om användning av skyddsutrustning, bristen på dessa skydd samt om äldreomsorgens bemanning och kompetens.

De två sistnämnda faktorerna hänger ihop och var något regeringen kunde ha gjort något åt redan våren 2016 genom att ge grönt ljus för bemanningsföreskrifter från Socialstyrelsen. I stället prioriterades kommunernas ekonomi och föreskrifterna kastades i papperskorgen.

Tre år tidigare hade hela riksdagen stått bakom beslutet att styra upp problemet med låg bemanning i omsorgen om de äldre. Riksdagens önskan om detta bottnade från början i ett tv-program som sänts i september 2010. Det var då SVT:s ”Uppdrag granskning” visade reportaget ”De inlåsta” som avslöjade att demenssjuka lämnades ensamma om natten och irrade runt i korridoren på ett kommunalt äldreboende i Piteå. Detta väckte indignation och vrede – men hur representativa var egentligen bilderna?

Några veckor efter sändningen klev inspektörer från Socialstyrelsen in på 94 demensboenden i 48 kommuner i hela landet för att ta reda på svaret. Rapporten efteråt visade att tv-reportaget hade speglat äldreomsorgens vardag.

På drygt 60 procent av de besökta boendena låstes de gamla in och lämnades ensamma, som i Piteå.

På 40 procent av de besökta boendena ansåg personalen att bemanningen var så låg att de inte kunde garantera trygghet och säkerhet nattetid. Socialstyrelsens gjorde dock en annan bedömning och kom fram till att bemanningen var för låg på nästan 70 procent av boendena. (Andelen som kommunicerades var dock lägre. Felräkningen upptäcktes först ett par år senare av tidningen Kommunalarbetaren).

Senare samma höst röstade riksdagen för att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram bemanningsregler för demensboenden. Den borgerliga regeringen var inte med på noterna utan kördes över av en ohelig allians av rödgröna partier och Sverigedemokraterna som nyss kommit in i riksdagen.

Beslutet resulterade i föreskrifter som bland annat innebar krav på att avdelningar på demensboenden inte skulle kunna tömmas på personal om nätterna. Det mest centrala var dock att varje person som beviljades äldreomsorg skulle få sina individuella behov utredda för att det alltid skulle gå att avgöra om rätt insatser gavs.

När Socialstyrelsen i början av 2012 fick uppdraget att ta fram motsvarande bemanningsregler för hela äldreomsorgen, stod hela riksdagen enad bakom beslutet.

Men en omständighet skulle snart luckra upp den politiska beslutsamheten: föreskrifterna skulle enligt Socialstyrelsen leda till kostnadsökningar för kommunerna på mellan fyra och tio miljarder kronor per år – och då omfattade den beräkningen bara demensboenden.

Samma bemanningsregler för all äldreomsorg skulle kunna leda till nästan dubbelt så höga kostnader, enligt dåvarande Sveriges kommuner och landsting.

Snart hördes klagomål från kommunpolitiker av alla kulörer. Och det jublades inte direkt hos finansminister Anders Borg (M) på finansdepartement. Där gjordes i stället upptäckten att det inte gick att göra en överprövning av kostnadsdrivande myndighetsföreskrifter, som de från Socialstyrelsen, eftersom möjligheten råkat lagstiftas bort tidigt under regeringsinnehavet.

Strax före valet 2014 återinfördes denna rättighet vilket innebar att det blev Stefan Löfvens (S) nytillträdda regering som fick ta slutlig ställning till bemanningsreglerna. Socialstyrelsen bollade nu inte längre med tvåsiffriga miljardbelopp. Enligt prognosen skulle den årliga kostnadsökningen i stället landa på mellan ett par hundra miljoner och lite drygt en miljard kronor, trots att reglerna avsåg hela äldreomsorgen. Socialstyrelsen hade en förklaring till den synbart bristande logiken:

De tidigare höga siffror som bara gällt omsorgen om demenssjuka, hade omfattat en mindre kostnad för att införa reglerna. Större delen av beloppet motsvarade i stället kostnaderna för att leva upp till socialtjänstlagens minimikrav, något Socialstyrelsen hävdade att många kommuner inte gjorde på grund av sin bristfälliga äldreomsorg. I den förklaringen doldes ett katastroflarm om Sveriges oförmåga att värna den äldsta delen befolkningen.

Men detta gjorde inget starkare intryck på den nya regeringen. Trots att Socialdemokraterna och Miljöpartiet stått bakom de båda beslut som lett till bemanningskraven, kastades dessa i soptunnan våren 2015. Regeringen gjorde i stället ett tolkningsbart tillägg i socialtjänstförordningen om att äldreomsorgen ska ha ”tillgång till personal”.

Mellan 2015 och 2018 har regeringen tillfälligt anslagit sju miljarder kronor till bemanning i äldreomsorgen. Jämfört med Socialstyrelsens bedömning av vad det skulle kosta att få äldreomsorgen att leva upp till lagens minimikrav är det en liten summa – av regeringen dock lanserad som en stor välfärdssatsning.

Mitt i coronakrisen kom häromveckan Socialstyrelsens årliga lägesrapport om vård och omsorg om äldre. Där konstateras att det tillfälliga stödet haft positiv effekt, men helhetsbilden är ändå långtifrån lugnande:

Mellan 2007 och 2019 ökade antalet personal som en äldre med hemtjänst möter under två veckor, från i genomsnitt 12 till 16 personer.

Brister i kunskap och samordning innebär risk för att de äldre utsätts för vårdskador.

Undersköterskor och annan personal i hemtjänst, hemsjukvård och på äldreboenden är sjukskrivna dubbelt så mycket som snittet i den totala arbetskraften vilket påverkar äldreomsorgens kvalitet.

Andelen av personalen som inte följer korrekta hygienrutiner uppgår till 44 procent medan 34 procent inte följer riktlinjerna om desinfektion vid patientnära arbete.

Antalet sjuksköterskor i äldreomsorgen – centrala för att sprida kompetens och rutiner kring exempelvis hygien till övrig personal – sedan 2015 sjunkit från en redan låg nivå.

Det är inte äldreomsorgens personal som ska lastas för bristerna utan ansvariga politiker på alla nivåer och i synnerhet regeringen. De senaste tio årens larm har sopats undan och aldrig lett till varaktiga förbättringar. De som smittas av covid-19 på landets äldreboenden eller genom hemtjänsten, betalar det högsta priset för det.

Thord Eriksson, journalist och författare. Har skrivit boken ”Folk dör här – en pappa, två äldreboenden och välfärdens framtid” (Natur & Kultur 2014)."

”Inte så säkert att vaccinet är lösningen på coronakrisen”

LÖRDAG 18 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200418
Många hoppas att ett vaccin ska vara lösningen på coronakrisen. Men något vaccin mot andra coronavirus har hittills inte kommit till användning och det är oklart hur länge ett skydd skulle räcka. Ett stort bekymmer som sällan diskuteras är att yngre människor som löper liten risk att dö kanske inte vill utsätta sig för riskerna med ett nytt vaccin, skriver Johan Frostegård.

Världen står inför ett nytt hot, viruset sars-covid-2, som i kölvattnet för med sig andra hot: informationsspridning med fake news, propaganda, hysteri – allt med den extra hävstång som sociala medier innebär. Utmärkande för debatten om sars-covid-2 är den hätska tonen i debatten och politiseringen av sjukdomen och snart sagt av själva viruset! Visserligen har människan redan drabbats av coronavirus tidigare, som orsakar sjukdom – från förkylning till mycket allvarlig sjukdomsbild som sars och mers. Men sars-covid-2 är något nytt. Situationen är allvarlig, många dör eller får allvarliga men av sjukdomen.

Många fäster sin tilltro till att ett vaccin ska lösa problemet, men är det verkligen så enkelt? Jag återkommer till detta nedan.

Vi vet en del men inte så mycket som man skulle önska om det nya viruset. Bilden över hur det sprider sig håller på att klarna, och här tycks sedvanlig läroboksskunskap gälla: Det kan spridas innan det ger

symtom, men troligen sprids det mer när det börjar ge symtom. Mängden smittämne man exponeras för är också av betydelse. Vi vet alldeles för lite om hur vanligt det är och hur spritt i befolkningen det blivit där smittan har brutit ut. Ett skäl är att det inte finns etablerade tester vad gäller antikroppar, som visar om man haft infektionen. Men det är knappast bara antikroppar som utgör vårt försvar mot sars-covid-2. En annan del av immunförsvaret, i form av T-celler, brukar spela en central roll i försvaret mot virusinfektioner.

Man får ändå räkna med att ett antikroppstest ger viktig information, till exempel kan vårdpersonal som haft smittan och har antikroppar lättare arbeta nära patienterna. Dessutom är det av största betydelse för strategi och planering att få ökad kunskap om hur många som genomgått infektionen. Tester för att påvisa aktiv smitta bör användas så mycket som möjligt, inte minst hos sjukvårdspersonal. Men vi ska inte bortse från de diagnostiska svårigheterna och tester måste användas i kombination med sunt förnuft och klinisk blick.

Virusets sätt att ta sig in i kroppen är relativt väl beskrivet, men virus har en stor förmåga att lura oss. Ett stort problem är att de immunologiska kunskaperna om viruset är ofullständiga. Är det själva viruset eller immunreaktionen mot det som orsakar mest problem? Påverkas rent av själva immunsystemet av viruset?

Vaccin mot sars-covid-2 forskas det på över hela jorden, och många studier är i gång. Tanken att sådant snabbt ska utvecklas och leda till så kallad flockimmunitet, där en stor majoritet av befolkningen blir immuna genom vaccination, är mycket attraktiv, men här finns problem. Något vaccin mot andra coronavirus har hittills inte kommit till användning, och det är mycket oklart hur länge ett skydd skulle räcka, samt hur mycket viruset muterar och i så fall, hur stor effekt av ett vaccin som kvarstår.

Men ett stort bekymmer när det gäller detta vaccin, som sällan diskuteras är att yngre människor, från lägre medelålder och nedåt, löper mycket liten risk att dö, eller ens få bestående skador av viruset. Varför skulle de vilja utsätta sig för riskerna med ett nytt vaccin? Vill föräldrar vaccinera sina barn, som inte löper någon risk nästan, att bli allvarligt sjuka eller dö? Här är kontrasten mot till exempel

mässlingsvaccin formidabel: Där vill man ju skydda det vaccinerade barnet mot en sjukdom som kan vara förödande. Även om vaccin alltså kan utvecklas relativt snart så får man räkna med ytterligare lång tid innan så många yngre accepterat ett vaccin, att flockimmunitet uppstår. Eftersom viruset tycks vara här för att stanna får vi alltså räkna med en spridning, långsam eller snabb, även om despotier säkerligen kommer att tvångsvaccinera befolkningen på sina håll eller genomföra än mer omfattande övervakningssystem. Flockimmunitet lär alltså uppstå vare sig man har det som strategi eller inte.

Ett stort antal kliniska studier med läkemedel pågår. Tyvärr har inga sådana studier hittills lyckats visa på tydligt signifikant effekt. Här finns dock ändå anledning till optimism, kanske kan nya läkemedel som dämpar den så kallade cytokinstormen, där kroppens egna immunsvar löper amok, vara till nytta. Själva handläggningen av patienterna kan också väntas förbättras, där syrgasbehandling och omvårdnad av ny typ har en central roll, något som kan visa sig vara helt centralt för att minska dödligheten.

Mot den bakgrunden ter det sig märkligt att ett stort antal forskare gått ut i våra största tidningar de allra sista dagarna, ett exempel är de 22

forskarna som på DN Debatt 14 april, med dramatiska och tvärsäkra rekommendationer, som går ut på att vi med tvingande åtgärder ska stänga ner väldigt stora delar av samhället utan att ange hur länge och vad vi ska göra sedan.

Närmast krigiska formuleringar används, man ska vinna kampen mot viruset heter det. Men någon metod för att stoppa viruset beskrivs inte alls, tvärtom faktiskt – man vill ”göra allt för att flacka av kurvan”, alltså inte stoppa det utan bara göra spridningen långsammare. Vilket rimligen innebär att kriget är förlorat även enligt författarna: viruset går inte att utrota. Vi måste leva med det.

Att stänga skolorna får väldiga konsekvenser, något som debattörerna inte går in på. Över huvud taget är argumentationen enögd. Människor dör av andra sjukdomar också. Ensamhet, misshandel i hemmet, missbruk och självmord är också allvarliga tänkbara biverkningar av den nedstängning som förordas. Den ekonomiska historien visar att epidemier och pandemier kan få enorma konsekvenser. Med största sannolikhet får en sådan nedstängning av det svenska samhället svåra ekonomiska konsekvenser vilket förstås även gäller en ohämmad smittspridning. Även ur hälsosynpunkt måste samhällsaspekter och ekonomiska faktorer vägas in.

Vad ska man göra? Centralt är att öka kunskaperna om viruset och våra immunreaktioner mot det, platta till kurvan, försöka utveckla bättre behandling samt ett vaccin – och att skydda riskgrupperna. Det senare måste ha högsta prioritet, att skydda de mest utsatta så kraftfullt som möjligt, med tillgängliga metoder. Att äldrevården under längre tid skötts otillfredsställande i Sverige är välkänt, och vi är många som försökt påverka politiker och utredare att inte avrusta sjukhusvården så att Sverige fick överlägset lägst antal sjukhussängar jämfört med liknande länder. Detta spelar förstås en central roll i den alarmerande överdödligheten som konstaterats i äldreomsorgen där underbehandling tycks vanlig.

Nu måste man försöka hantera situationen så gott det går, men det blir viktigt att i ett senare skede reda ut ansvarsförhållandena.

Folkhälsomyndigheten har också gjort bedömningar i tidigare skeden av pandemin där man underskattat problemen och vi får hoppas att prestigelöshet och pragmatism är ledstjärnor och att man noga studerar empirin. Matematiska modeller är ett viktigt vetenskapligt redskap, men dåliga modeller är sämre än inga alls.

Vi får hoppas på att evolutionen efter hand gör viruset mer ofarligt (och i så fall måhända mer smittsamt) vilket borde gynna dess spridning och reproduktion, evolutionens hårdvaluta. Men detta kan ta tid och nya vågor av smittan kan komma innan något sådant händer.

Johan Frostegård, professor i medicin, Karolinska institutet och överläkare, forskare i immunologi, författare aktuell med romanen ”Kameran ljuger” "

”En dag i taget räcker inte – nu behövs långsiktiga planer”

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200419
Alla måste inse att samhället inte kan vara nedstängt någon längre tid, hur mycket stödåtgärder som än sätts in. Statsministern behöver nu inrätta en självständig krisorganisation direkt under sig själv. Den ska ta fram en långsiktig planering för ekonomi och sjukvård för tiden fram tills epidemin är över och därefter, skriver KG Scherman.

Strävan att fördröja virusspridningen har styrt åtgärderna under de första veckorna i coronakrisen. Gång på gång har bilden av hur sjukvårdsbehovet rusar över linjen som anger sjukvårdens kapacitet visats. Varför denna oro? En del av svaret är att sjukvården inte räcker till.

Fördröjning förefaller fortfarande vara den dominerande strategin, successivt kompletterad med stödåtgärder för att lindra skadorna på näringsliv och sysselsättning. Men en fördröjningsstrategi är otillräcklig på sikt.

Alla måste inse att samhället inte kan vara nedstängt någon längre tid, hur mycket stödåtgärder som än sätts in. Den grymma sanningen är att den dag då samhället öppnas måste sjukvården vara i kapp. Så att vi kan rädda också de särskilt utsatta, som äldre eller multisjuka som även de har glädje av sina liv.

Svåra och plågsamma beslut kan komma att behövas. Kraven på regeringen och statsministern själv att planera för en osäker framtid är uppenbara. Även om det kan vara klokt att inte göra politik av frågan om Folkhälsomyndighetens prognoser eller att på politisk grund bestämma vilka som är de bästa åtgärderna mot smittspridningen, går regeringens och statsministerns ansvar utöver att förmedla myndigheternas budskap.

För frågor om vårdkapacitet, liksom för stödåtgärder för ekonomi och sysselsättning, gäller att de behöver sättas in i en realistisk helhet tillsammans med andra viktiga inslag i utvecklingen. Att göra en avvägning mellan alla åtgärder som blir aktuella. Att planera för tiden fram tills epidemin är över och därefter. Det kan dröja mer än ett år innan vaccin finns framme.

Det handlar om en planering under total osäkerhet. Några viktiga inslag i arbetet måste vara följande.

1 Planeringen är inte betjänt av ”säkra” prognoser. För ingen vet.

Däremot behöver den ta hänsyn till hur det kan gå i värsta fall (vilket är något annat än det som Folkhälsomyndigheten hittills har kallat ”worst case scenario”). Dessa teoretiskt värsta fall behöver beskrivas med och utan restriktioner för människors rörlighet, under kortare och lägre tid. Hur lång tid detta kan pågå, det vet vi inte heller. Minst ett år framåt behöver man tänka igenom.

2 Kraven på sjukvården behöver beskrivas realistiskt. Nu får vi höra att ”Det verkar klara sig under de närmaste dagarna”. Men vad betyder det? Över tid? Och vilka skador åsamkas alla dem som inte får den vård som de annars skulle ha fått? Hur många platser skulle kunna

komma att behövas, hur många respiratorer, hur många sjuksköterskor?

3 Följderna för samhällets och de enskildas ekonomi och för sysselsättningen behöver belysas. Nu talas det om hundratals miljarder över många månader. Men det spelar ingen roll hur många miljarder som satsas. Detta måste få ett slut. Någon gång. Ganska snart.

Det är för att undvika domedagen som denna planering bör göras nu.

Det är nu som konsekvenserna under punkterna 2 och 3 måste stå klara. Analysen kommer att visa att följderna under 3 riskerar att snart blir katastrofala, helt omöjliga att möta. Och när restriktionerna alldeles nödvändigt lyfts, då flyttas intresset till sjukvården. Vad klarar den när verkligheten tränger sig på, om restriktionerna måste hävas?

Och då även annan sjukvård än för dessa viruspatienter måste fungera?

Det är inte rimligt att fortsätta att lämna denna analys därhän i förhoppning att ”allt ordnar sig nog”. För antingen det ordnar sig eller inte så är det varken etiskt eller politiskt acceptabelt att inte göra allt som är möjligt för att vi inte ska tvingas att överge en human vårdetik.

Vidden av de problem som landet står inför kommer att fordra tydliga politiska beslut. Det ansvaret kan inte delegeras. Också krisen i sig fordrar en handlingskraftig nationell ledning. En sådan ledning bör ligga direkt under statsministern, för att den ska bli synlig och legitim. Den kommission som tillsattes efter tsunamikatastrofen är, som framgår av SOU 2005:104, tydlig i sin rekommendation om detta (bland annat på sidan 308).

Planeringen kommer att ha många inslag:

Ett är en avvägning mellan å ena sidan restriktionernas omfattning i tid, å den andra följderna för ekonomi och sysselsättning.

Ett andra är vilka grupper restriktionerna ska omfatta.

Ett tredje är hur stödåtgärderna för näringslivet utformas mer i detalj. Deras utformning har betydelse inte enbart för att lindra dagens kris utan även för hur ”normal verksamhet” sen ska kunna komma i gång.

Ett avgörande inslag i planeringen är, som nämnts, hur sjukvården ser ut den dag restriktionerna måste lyftas, även om det då finns en risk för att smittspridningen kommer i gång igen. Det räcker inte med den dag-till-dag-planering som redovisas på presskonferenserna utan handlar om en förberedelse som kan behöva vara på plats om ett halvt år, ett år eller längre. Det är omfattande åtgärder som behövs. Det är viktigt att notera att sådana åtgärder ligger väl i linje med vad som är långsiktigt nödvändigt.

I jämförelse med andra OECD-länder har Sverige mycket få sjukhussängar per invånare. Det behövs fler. Då fordras hus att ha sängarna i, apparater att sköta patienterna med, intensivvårdsutrustning och mycket annat. Och framför allt personal. Utbildad personal som vill arbeta i sjukvården. Som trivs där, vill och orkar arbeta där.

Det finns uppgifter om att 12 000 utbildade sjuksköterskor nu jobbar med annat än sjukvård. Den viktigaste reserven finns alltså. Det gäller att förmå dessa sjuksköterskor att komma tillbaka. Goda arbetsvillkor, bra lön och en hygglig arbetssituation är vad som fordras. Det är ett samhälleligt ansvar att få tillbaka personalen till sjukvården. Det

ansvaret kan inte lämnas till regionerna, inte underordnas ett lönebildningssystem som skapades på nittiotalet för att lösa den tidens problem. Ansvaret är nationellt och bör tas nu. Inte sen.

Respiratorer och skyddsutrustning behöver köpas in och det bör ske utan några ekonomiska eller andra restriktioner. I planen för sjukvården bör också ingå att förbereda krigssjukhus, permanenta sjukvårdskapaciteten i Älvsjö och att fortsatt utnyttja gamla Karolinska, som enligt nu gällande planer ska säljas till bostäder och kontor. Åtgärder som förhoppningsvis inte behövs i denna kris, men som under alla förhållanden behövs för att förbereda en återuppbyggnad av vår sorgligt försummade civila beredskap.

Stora brister finns också i de administrativa förberedelserna för en kris. Tillfälliga uppdrag har getts. De måste permanentas.

Många invänder: ”Vi måste bereda ärendena, tänka efter, vänta tills vi har kommit i ordning igen, innan vi kan ta såna här långtgående beslut.” Men det är fel. Dels för att en ansvarsfull avvägning måste göras nu. Dels för att ”sen” återgår allt till ”det normala”. I väntan på nästa kris.

KG Scherman, statssekreterare 1976–1979, sjukhusdirektör Karolinska sjukhuset 1979–1981, generaldirektör Riksförsäkrings-verket 1981–1996 "

”13,5 procents arbetslöshet kräver fungerande arbetsförmedling”

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200420
I regeringens värsta scenario blir arbetslösheten 13,5 procent i år. Då är det orimligt med ett programsanslag till Arbetsförmedlingen på 7,2 miljarder kronor för nästa år när det var 13,8 miljarder för 2018. Nu måste det till träffsäkra, och ibland också dyra, arbets-marknadsåtgärder, inte minst arbetsmarknadsutbildningar, skriver Heike Erkers och Ursula Berge.

Regeringens värsta scenario med en arbetslöshetsnivå på 13,5 procent i år och varsel- och arbetslöshetssiffrorna från Arbetsförmedlingen visar att arbetsmarknadsläget är mångdubbelt värre än vad vi sett på decennier. Samtidigt är Arbetsförmedlingen under stark press då anslagen chocksänktes förra året och mer än var tredje medarbetare har lämnat. Hur djup krisen blir är svårt att säga nu, men att vi måste ha en arbetsmarknadspolitik och en arbetsmarknadsmyndighet på topp med rätt resurser för att möta det här, är uppenbart. Nu krävs miljardtillskott till myndigheten.

Arbetsförmedlingens varselsiffror visar att runt 56 000 är varslade de senaste sex veckorna och då är inte små företag inräknade. Det är mer än dubbelt så många som under de värsta månaderna 1992 och 2008. Normala nivåer är 3 000–4 000 varsel per månad. Hur djup krisen blir är svårt att säga nu, men att vi måste ha en arbetsmarknadspolitik och arbetsmarknadsmyndighet på topp med rätt resurser för att möta det här, är uppenbart.

Och just det har vi inte nu. I stället har vi en myndighet som förra året fick en chocksänkning av sin budget med fyra miljarder kronor genom M/KD-budgetreservationen som SD röstade för. Myndigheten tvingades varsla en tredjedel av personalen, stänga mer än hälften av sina kontor och tvärstoppa massor med platser i arbetsmarknadsåtgärder som arbetssökande så väl behövde.

Före de nedskärningarna var runt 335 000 inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen 2018. Just nu ligger arbetslösheten på 388 000 personer. Farhågor talar om en arbetslöshet till sommaren på 500 000–600 000 personer och finansministerns värsta scenario i vårbudgeten på 13,5 procents arbetslöshet under året skulle motsvara en arbetslöshet på närmare 700 000 personer.

Sammantaget står vi inför en extrem arbetsmarknadskris med följande situation i jämförelse med 2018:
En tredjedel av de anställda på Arbetsförmedlingen har slutat.

En tredjedel av budgeten har försvunnit.

Hälften av lokalkontoren är nedlagda.

Arbetslösheten kan vara nästan dubbelt så hög under året.

Vad som nu behövs är en modig myndighet som offensivt kan ta sig an krisens stora utmaningar och som med professionella arbetsförmedlare på plats kan stödja de arbetssökande till utbildning och matcha dem till arbetsmarknadsåtgärder och jobb. Vilka förutsättningar finns då för det Den drastiska minskningen av anslagen för 2019 raserade mycket. Men den följdes sedan 2020, det vill säga i år, av att Arbetsförmedlingen fick sina anslag sänkta med ytterligare i stort sett lika mycket.

Sådana drakoniska nedskärningar i budgeten sätter sina spår i verksamheten. Men parallellt med dessa nedskärningar har det ställts krav på att hela Arbetsförmedlingen ska göras om. Vissa delar har varit motiverade och välbehövliga, men de organisationsförändringar vi nu ser, parallellt med nedskärningarna, har satt både myndigheten och dess externa leverantörer i en prekär situation. För att inte tala om kommunerna.

Redan förra året märkte kommunerna att deras arbetsmarknadsenheter fick alltmer att göra. Sveriges kommuner och regioner, SKR, uppgav att försörjningsstödet steg med närmare 10 procent på ett år för att Arbetsförmedlingen inte kunde ge stöd till arbetssökande.

I en enkät Akademikerförbundet SSR har gjort bland våra medlemmar, som jobbar inom kommunens arbetsmarknadsenheter, visar det sig att de har fått mycket mer att göra, samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar mycket sämre och kommunerna måste i allt större utsträckning hjälpa till med stöd till arbetssökande som är Arbetsförmedlingens uppdrag. Dessutom uppger de att de måste hjälpa till med att skriva in arbetssökande, tolka myndighetsbeslut, och stödja arbetssökande digitalt. Så var det i vintras. Det här året kommer att bli ännu värre.

I januari 2019 varslade Arbetsförmedlingen 4 500 anställda för att drastiskt hinna sänka kostnaderna under 2019 på grund av den rejält minskade budgeten. Ska man spara i en statlig myndighet så är det i huvudsak på personalresurser och det kräver framförhållning.

Inför nästa år har riksdagen flaggat för att Arbetsförmedlingens anorektiska budget ska skäras ner med ytterligare närmare 1,5

miljarder kronor. Det innebär att Arbetsförmedlingen borde säga upp arbetsförmedlare redan nu för att kunna hålla budgeten för nästa år.

Det vore absurt i detta arbetsmarknadsläge. Ändå är det rådande budgetvillkor.

I Vårändringsbudgeten kommer nu ytterligare 330 miljoner kronor i förvaltningsanslag till Arbetsförmedlingen för i år. Men om inte Arbetsförmedlingen får besked redan nu om höjda anslag för 2021 kan man tvingas säga upp i stället för att anställa. Teoretiskt sett skulle man kunna visstidsanställa. Men hur många med rätt kompetens är beredda att säga upp sig från ett fast jobb för en visstidsanställning som arbetsförmedlare som tar slut till jul? Inte många!

Det är slående att alla, från höger till vänster, nu förlitar sig på att staten ska stötta upp i en krissituation med lån, garantier, bidrag, avskaffade avgifter, uppskjuten skatt och mycket annat. Men det är än mer slående att den myndighet som, vid sidan om Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, har den svåraste utmaningen just nu, är den som har fått de sämsta förutsättningarna av politikerna ekonomiskt och därmed också personellt.

Vad som behövs nu är en stark myndighet som med stabil politisk hand får goda förutsättningar för att vidta alla de arbetsmarknadsåtgärder som krävs för att vi ska göra den här arbetsmarknadskrisen så kort som möjligt. Då behövs:
Anslagen till Arbetsförmedlingen måste tillbaka till minst 2018 årsnivå. Det innebär att bara förvaltningsanslaget för nästa år måste höjas med minst två miljarder kronor.
Anslagskrediter för i år måste ersättas med extra anslag. Anslagskrediter tär på framtida medel som kommer att behövas då.

Programanslaget måste höjas väsentligt. För nästkommande år är det beräknat till 7,2 miljarder kronor när det var 13,8 miljarder kronor 2018. Det är orimligt lågt med tanke på den galopperande arbetslösheten. Nu måste det till träffsäkra, och ibland också dyra, arbetsmarknadsåtgärder, inte minst arbetsmarknadsutbildningar.

Arbetsförmedlingen måste få fria händer att vidta åtgärder i egen regi, utan upphandling eller valfrihetssystem för att få arbetssökande i utbildning, annan arbetsmarknadsåtgärd eller reguljärt arbete.

Reformeringen av Arbetsförmedlingen och dess pilotprojekt måste skjutas på framtiden tills det är funktionellt att genomföra dem och dra lärdomar av dem.

Skulden för det prekära läge som Arbetsförmedlingen befinner sig i just nu ligger på de partier som röstade igenom 2019 års huvudlösa budget och de som i dag står bakom januariavtalet. De måste nu skyndsamt tillföra medel, för i år och nästa år, samt ge Arbetsförmedlingen arbetsro så att den kan bygga upp den stabilitet som nu krävs.

Det är det arbetsmarknadspolitikerna gör i dag som kommer att avgöra hur lång den här krisen blir. Dagens arbetsmarknadspolitiker måste släppa sina ideologiska låsningar och otidsenliga avtalsformuleringar om inte historiens dom ska bli hård.

Gör vad som krävs och gör det nu!

Heike Erkers, ordförande, Akademikerförbundet SSR
Ursula Berge, samhällspolitisk chef, Akademikerförbundet SSR "

”Risk för fusk och godtycke med ekonomiska stödpaketen”

DN TISDAG 21 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200421
För att miljardbeloppen i de ekonomiska stödpaketen ska bli effektiva måste reglerna vara tydliga, lätta att tillämpa och stödet komma alla i en viss grupp till godo. Annars riskerar de att försvinna bort i fusk, godtycke, korruption och vanskötsel. Men det är svårt att se att något enda stödprogram, beslutat eller föreslaget, uppfyller kraven, skriver Claes Sandgren.

De ekonomiska stödpaketen avlöser varandra i snabb takt. Det är svindlande belopp som nu beslutas om i coronavirusets spår, 100–200 miljarder i vårbudgeten, och regeringen aviserar ytterligare insatser.

Men oppositionen stannar inte där. Moderaterna vill se stödprogram i storleksordningen 100 miljarder kronor per månad och Kristdemokraterna föreslår ett hyresstöd till en beräknad kostnad om 85 miljarder och så vidare.

Det har förekommit viss diskussion om insatsernas träffsäkerhet – den är oviss minst sagt – men det har saknats en debatt om behovet av att finna stödformer så att stödinsatserna kan genomföras på ett effektivt sätt. Särskilt som det brådskar finns risker att miljardbeloppen inte får sin avsedda nytta på grund av fusk, godtycke, korruption och vanskötsel.

Så frågan är hur det ska kunna undvikas.

Det är önskvärt att stödet utformas så precist och brett som möjligt.

Reglerna bör därför vara klara och lätta att tillämpa och stödet bör komma alla i en viss grupp till godo. Annars behövs en omfattande kontrollapparat och risken är överhängande att handläggningen av ansökningar blir godtycklig och drar ut på tiden. Det är svårt att se att något enda stödprogram, beslutat eller föreslaget, uppfyller dessa krav.

Man skulle kunna tro att företagens ansökningar om att få anstånd med inbetalning av arbetsgivaravgifter, avdragen skatt och moms skulle vara utan bekymmer. Men nej. Reglerna är krångliga, Skatteverket är oenigt med företagen om reglernas tolkning (Dagens Industri 16/4) och verket är överhopat av ansökningar.

Stödet till korttidspermitteringar, som kan komma att uppgå till 125 miljarder kronor, kräver att Tillväxtverket gör en granskning av varje företag som ansöker om stöd, bland annat för att avgöra om företaget har en tillfällig och allvarlig svårighet som ligger utanför dess kontroll och som specifikt drabbat företaget. Risken för fusk och i värsta fall korruption vid handläggningen av ansökningarna är påtaglig.

Detsamma gäller nedsättningen av arbetsgivar- och egenavgifterna för högst 30 anställda och högst 25 500 kronor per anställd. Systemet, som beräknas kosta 33 miljarder kronor, kräver en granskning av att de företag som söker nedsättning uppfyller kraven.

Det föreslagna hyresstödet för vissa branscher lider av liknande svårigheter, inte minst om det ska läggas på den nivå som KD tänker sig. Vänsterpartiet vill att staten ska betala 75 procent av hyresnedsättningen för hyresgäster som inte kan betala hyran.

Boverket, Hyresgästföreningen, värdarna, arbetsgivarna och hyresgästerna ska delta i prövningen av varje ansökan. En riktig rysare är också Vänsterpartiets välmenande förslag att riskgrupper som bor trångt ska få ta in på hotell. Hur ska bedömningen av trångboddhet göras? Vilka individer ska prioriteras? Här finns mycket att bena ut.

Det slopade karensavdraget är också en stötesten. Ansökan görs via Försäkringskassans e-tjänst, varför de som saknar kunskap om hur man går till väga riskerar att gå miste om ersättningen.

Den statliga lånegarantin, som är avsedd för småföretag i första hand, är inte till glädje för dem som inte vill eller kan skuldsätta sig. En möjlighet vore att ge dem ett kontantstöd för att de ska klara livhanken. Det skulle kunna vara precist utformat och tillfalla alla, även dem som inte behöver det, vilket dock blir kostsamt. Men görs det å andra sidan selektivt lockar det till fusk och kan få snedvridande effekter.

Valet av stödform har alltså betydelse också för att snedvridning av konkurrensen mellan företag ska kunna undvikas. Det gäller inte minst större bolag, exempelvis inom transportsektorn. Selektiva subventioner bör därför undvikas.

Men ser sig staten tvungen att subventionera vissa bolag för att de ska kunna överleva kan det vara skäl för att staten ska få aktier i bolaget i utbyte mot finansieringen, så som många föreslagit, bland annat Vänsterpartiet (DN Debatt 7/4). Men risken är påtaglig att just dessa företags konkurrenskraft sviktar varför staten som en ansvarstagande ägare tvingas skjuta till ytterligare medel. Så det kan bli dyrt.

Men det behövs också metoder för att spåra missförhållanden. Meddelarskyddet fungerar väl för dem som tipsar medierna.

Däremot är skyddet för visselblåsare svagt. Vi fick visserligen en skyddslag 2016 men den är tandlös och har veterligen aldrig tillämpats. Dessbättre har EU antagit ett direktiv om betydligt stärkt visselblåsarskydd vilket dock ska vara genomfört av medlemsländerna först 2021. De stödprogram som sjösätts på grund av pandemin borde vara skäl för Regeringskansliet, myndigheter, regionerna och kommunerna att redan nu inrätta eller förstärka system som ger skydd åt visselblåsare som slår larm om missförhållanden. I samma syfte bör även företag se till att de har väl fungerande visselblåsarsystem.
50 europeiska organisationer, som verkar för yttrandefrihet, betonar i ett upprop värdet av öppenhet som medel för att upprätthålla allmänhetens förtroende för samhällets förmåga att övervinna krisen.

Det behövs därför, menar de, en trovärdig offentlig redovisning av beslutsunderlagen så att medborgarna och medierna kan bilda sig en uppfattning om de åtgärder som vidtas. Det gäller både smittbekämpningen och stödprogrammen.

Blickar vi framåt så är det två förhållanden som står i förgrunden. Det ena handlar om lärande. Det krävs grundliga utvärderingar av krisens hantering för att vi ska ha evidensbaserad kunskap som grund för agerandet i kommande kriser men också i den vardag som väntar. Det förhållandet att många institutioner inom sjukvården och omsorgen haft skiftande kunskaper, erfarenheter och framgång visar behovet av kunskapsspridning. Det finns ett sådant behov också i fråga om de ekonomiska insatsernas träffsäkerhet och genomförande.

De nämnda europeiska organisationerna håller även fram vikten av att ansvar krävs ut av politiker och tjänstemän. Visar det sig att genomförandet av stödprogrammen präglats av vanskötsel rubbas tilliten till de offentliga institutionerna.

Men även näringslivet bör agera ansvarsfullt. Om företag systematiskt utnyttjar svagheter i stödsystemen eller på annat vis brister i sitt samhällsansvar får sig också förtroendet för näringslivet en knäck.

Claes Sandgren, seniorprofessor vid Stockholm centre for commercial law, Stockholms universitet, tidigare ordförande för Institutet mot mutor "

”Så sprids falska nyheter om den svenska coronastrategin”

DN ONSDAG 22 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200422
Inflytelserika brittiska The Guardians kritiska, men något missvisande analyser, av den ”svenska modellen” i kampen mot coronaviruset har spritts vidare i Europa som en visklek där varje redaktion lagt till nya felaktiga nyanser. När nyheten till slut når etablerade mediehus i bland annat Centraleuropa är den på gränsen till att vara ”fake news”, skriver Michal Smrek.

Hamnar man på The Guardians svarta lista, så hamnar man sannolikt på liknande listor i hela Europa. Vi har vant oss vid att etablerade utländska mediehus publicerar kritiska analyser av den ”svenska modellen” i kampen mot coronaviruset. Den svenska strategin svartmålas ofta och presenteras på ett sätt som inte tar hänsyn till den svenska politiska och sociala kontexten. En del analyser lyfter fram antalet döda i Sverige utan att sätta det i ett jämförande perspektiv och andra beskriver den nya krislagen som togs fram av regeringen som ett tydligt tecken på att Sverige har lämnat sitt ”liberala” sätt att kämpa mot viruset.

Det är naturligtvis sunt att i ett demokratiskt samhälle publicera såväl beröm som kritik. Det som däremot inte är sunt är att rapportera felaktigheter eller analyser som gränsar till att vara direkt missvisande. Dessutom har kritiska artiklar som publicerats av The Guardian inspirerat nästan identiska analyser i andra länder såsom Tyskland, Italien, Tjeckien och Slovakien. Detta visar på hur inflytelserika

mainstreammedier, som ses som trovärdiga källor av många redaktioner runt om Europa, kan medverka till att felaktig information kan få stor spridning.

Spridningen tycks fungera som en visklek: varje redaktion lägger till nya felaktiga nyanser. När nyheten till slut når etablerade mediehusen i bland annat Centraleuropa är den på gränsen till att vara ”fake news”. Låt mig ge två exempel:

En artikel som publicerades i The Guardian i slutet av mars målar en svart bild av Sverige som ett land utan restriktioner, där folk går runt i lugn och ro medan andra länder i Europa är försatta i strikt karantän. Att beskriva Sverige som fritt från restriktioner är naturligtvis felaktigt och visar på att författaren har misstolkat den nationella kontexten, eller att han inte granskat sina påståenden tillräckligt noga.

Artikeln fick mycket stor spridning och inspirerade till fler liknande artiklar runt om i europeiska tidningar. Då rörde det sig dock om vanliga nyhetsartiklar som okritiskt tog artikeln från The Guardian som grund och lade till nya ensidiga eller direkt felaktiga nyanser. Ett exempel kommer från en etablerad mainstreamnyhetsportal iDnes.cz i Tjeckien som bytte huvudrubriken från ”De leder oss till en katastrof” till ”Vi närmar oss en katastrof”. Den ursprungliga rubriken ger intrycket att artikeln kommer att beröra kritiken mot den svenska smittskyddsmodellen, medan den tjeckiska förmedlar en bild av att svenska experter och politiker erkänner att den svenska modellen har misslyckats.

I en annan artikel om Sverige i The Guardian som kom ut i början av april presenteras den svenska regeringens förslag om en ny krislag. Krislagen tolkas dock av författaren som ett tecken på att den svenska smittskyddsmodellen snart ska brytas ner. Författaren väljer selektivt ut citat från olika svenska källor som leder läsaren till en slutsats att läget är allvarligt och att aktiverandet av den nya krislagen bara är en tidsfråga. Författaren citerar bland annat statsminister Stefan Löfvens uttalande att dödsoffren kommer räknas i tusental. Det är inte en felaktig uppgift men den presenteras på ett sätt som ger läsaren intrycket att statsministern erkänner att den svenska linjen har misslyckats.

För det mesta citeras även bara kritikerna av den svenska modellen medan de expertröster som stödjer den svenska modellen utelämnas. Artikeln med sin ensidiga och onyanserade analys får sedan följdimplikationer. En dag efter att The Guardian släppt sin text publicerar flera etablerade tyska tidningar artiklar som endast bygger på analysdelen i den brittiska ursprungstexten. Exempelvis inleder Süddeutsche Zeitung med att konstatera att allt pekar på att den svenska modellen snart kommer att kollapsa. Det blir en missvisande analys som förmedlar det tydliga budskapet att den svenska strategin har misslyckats. Den italienska La Repubblica lägger till en ytterligare dimension och skriver att brist på vårdplatser i Sverige kan snart orsaka att patienter över 80 år och de mellan 60 och 70 med underliggande sjukdomar förnekas vård.

När varianter av The Guardians artikel så småningom nådde etablerade nyhetsredaktioner i Centraleuropa hade den ursprungliga analysdelen förvandlats till en helt vanlig nyhetsartikel. Till exempel publicerade en av de mest prisbelönta slovakiska tidningarna, Dennik N, en artikel med rubriken ”De har till och med förberett ett fältsjukhus. Sverige lämnar sin liberala ansats.” I artikeln påstår författaren att Stefan Löfven motiverade den nya krislagen med att den svenska modellen misslyckats då den byggde på rekommendationer

snarare än skarpa förordningar. Som källa angavs artikeln i The Guardian samt en slovak boendes i Stockholm.

Det sjunkande förtroendet för myndigheter och vetenskap är en central aspekt av den populistiska våg som svept fram över hela världen. När begreppet ”fake news” populariserades av den amerikanske presidenten Donald Trump höjdes många ögonbryn. Det var inte tidningar med en historia av att publicera påhittade och felaktiga uppgifter han gav sig på. I stället var det exempelvis New York Times och Washington Post han gjorde till föremål för sina attacker – väletablerade och internationellt hyllade tidningar som länge ansetts vara källor till trovärdig nyhetsbevakning och kritisk granskning.

Det mest långsiktigt hållbara sättet att besvara attackerna från populistiska aktörer mot mainstreammedierna är att noggrant granska varje påstående som görs. Coronakrisen gör denna viktiga uppgift än mer aktuell och angelägen. Under den senaste månaden har dock flera etablerade mediehus publicerat reportage och debattartiklar som, om inte direkt felaktiga, har varit missvisande.

Det är möjligen för tidigt att spekulera i varför vi ser det här beteendet och fenomenet kommer säkerligen studeras av forskare efter det att krisen är över. Men detta agerande kan skada tidningarna lika allvarligt som det kan skada bilden av Sverige i utlandet.

Vi har vant oss vid att kunna se dessa etablerade mediehus som källor till trovärdig nyhetsrapportering och kritisk granskning, och vi vill kunna lita på dem. Den pågående coronakrisen visar dock att det inte alltid är fallet, och att vi måste vara källkritiska mot det vi läser i än högre utsträckning än vanligt.
Vem hade kunnat tro att Donald Trumps ”fake news” en dag skulle ha viss verklighetsförankring?

Michal Smrek, forskare i statsvetenskap vid Uppsala universitet "

”Många tänkbara förklaringar till skillnaden i dödlighet”

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200423
Det mesta av debatten i medier har gällt om strikt lagstiftning och förbud eller rekommendationer är den bästa vägen för att få covid-19 under kontroll. Men det är kanske helt andra faktorer som spelar roll: andel äldre i befolkningen, trångboddhet, fattigdom, hög andel med riskfaktorer, med mera, skriver Måns Rosén och Magnus Stenbeck.

Tolkning av coronastatistik i medierna kännetecknas av stor okunnighet om hur epidemiologisk forskning försöker hitta orsaker till de skillnader man ser mellan olika länder. Tyvärr är det en hel del utexaminerade forskare som bidrar till misstolkningarna. Det mesta av debatten i medier har gällt om strikt lagstiftning och förbud eller rekommendationer är den bästa vägen för att få covid-19 under kontroll. Men, det är kanske helt andra faktorer som spelar roll?

Det mest graverande är att selektivt välja ut vissa länder som kanske passar ens förutfattade uppfattningar. Detta kallas för ”confirmation bias” och är vanligt förekommande på sociala medier och i andra sammanhang, men är kanske det mest grundläggande fel som man måste undvika om man vill kalla sig forskare. Ska man göra en rätt-visande jämförelse bör man jämföra alla länder som såväl tillämpar en striktare som en mer rekommenderande strategi.

En del har valt våra nordiska grannländer som jämförelseobjekt för att motivera en striktare strategi. De har hittills haft färre fall och lägre dödlighet än Sverige. Däremot exkluderade man en mängd andra länder som tillämpat en strikt strategi, men som trots det har haft fler fall och fler döda per invånare än Sverige, till exempel Belgien, Frankrike och Storbritannien. Slutsatsen är alltså att bland länder som tillämpat en strikt strategi så har några hittills sämre och några bättre resultat än Sverige. Dessutom befinner sig länderna i olika faser. Vi vet definitivt inte ännu svaret på frågan.

Finns det andra faktorer som kan spela roll än de beslut som fattats? Ja, självklart. En del vet vi sedan Semmelweiss dagar: Tvätta händer, hålla avstånd och skydda de äldre är de flesta överens om är åtgärder som har effekt, men finns det andra förklaringar?

Här är några tänkbara hypoteser om orsaksfaktorer, det kan finnas många fler:

Länder som har en stor andel äldre bör ha ökad risk. Italien har drygt 30 procent fler över 65 år än Norge. Vad spelar det för roll för smittspridningen?

Länder som har stora städer och är mer tättbefolkade bör ha högre risker. Belgien har 21 gånger fler invånare per kvadratkilometer än Finland. Vad spelar det för roll?

Länder där många är trångbodda och fler bor i varje hushåll bör ha högre risker. I större europeiska städer bor det cirka 5 000–6 000 invånare per kvadratkilometer, men i Paris bor cirka 21 000 invånare per kvadratkilometer. Vad spelar det för roll för smittspridningen?

Länder med fler fattiga och en stor andel socio-ekonomiskt utsatta grupper bör ha högre risker. Italien har cirka 29,9 procent eller dubbelt så stor andel av befolkningen som lever under fattigdomsgränsen än Danmark. Vad spelar det för roll?

Länder där äldre omhändertas av många olika personer samtidigt (till exempel med stor personalrörlighet på äldreboenden) bör ha högre risker.

Länder där en hög andel har riskfaktorer (till exempel rökning, övervikt/fetma, lungsjukdomar) bör ha högre risker. Storbritannien och USA har cirka 35 procent respektive 76 procent fler med fetma än Sverige. I Sverige röker cirka 7 procent medan 35 procent röker i Frankrike och 37 procent röker i Grekland. Vad spelar det för roll?

Länder där många reser (såväl utomlands som inrikes) kan ha högre risker.

Med undantag av att Italiens höga andel äldre nämnts i medierna kring pandemin så har dessa andra tänkbara faktorer inte diskuterats mycket eller inte alls. Har man jämfört hur tättbefolkade olika länder är, hur många miljonstäder som finns, andelen äldre, trångboddheten, andelen rökare, andelen med fetma, etcetera?

Nej, inte har vi sett mycket av sådana jämförelser i debatten. Och där finns stora variationer mellan länderna som kan vara väl så viktiga förklaringsfaktorer till den utveckling vi ser som en mer restriktiv eller rekommenderande strategi. För att ta reda på vilken strategi som spelar roll bör man dessutom ha uppgifter om alla tänkbara faktorer samtidigt.

Ur folkhälsosynpunkt bör man även ta hänsyn till om de beslut man tar har negativa effekter på den framtida folkhälsan i form av till exempel ökad arbetslöshet, fler fattiga, ökat riskbeteende såsom alkohol-, drog- och tobaksmissbruk, och mindre resurser till hälso- och sjukvården. Vissa åtgärder kanske gör mer skada än nytta.

Nu har vi diskuterat jämförelser mellan länder, men genomsnittssiffror för länder säger inte heller säkert hur individerna i länderna beter sig. Genomsnittliga siffror på aggregerad nivå behöver inte förklara människors beteenden på individnivå.

Det statistiska sambandet mellan antalet häckande storkpar och nativiteten i Danmark är mycket starkt, båda sjönk i ungefär samma takt under 1900-talet. Detta brukar tas som ett pedagogiskt exempel på att samband på gruppnivå inte alltid gäller på individnivå. Eller är det så att storken kommer med barnen? Så problemen för forskare att få svar på varför pandemin spreds på olika sätt är inte enkel.

När det gäller människors beteende kan man sist men inte minst påminna om den stora skillnad i förtroendet för myndigheter som finns mellan olika länder. I Norden kanske vi är relativt lika, men i många andra länder är misstänksamheten mot det offentliga stor vilket minskar benägenheten att följa rekommendationer oavsett om de baseras på tvingande lagstiftning eller rekommendationer från myndigheterna. Exempelvis i USA har kampen mot coronaviruset försvagats, både av stora sociala skillnader som existerat länge, och av den nuvarande infekterade splittringen mellan centralmakten och delstaterna som den samtidiga kampen om regeringsmakten i landet har inneburit.

Det enda vi säkert vet i dagsläget är att vi inte vet. Mot den bakgrunden bör debatten och bedömningen av våra myndigheters agerande nyanseras avsevärt.

Måns Rosén, fd professor och chef för Epidemiologiskt centrum, Socialstyrelsen
Magnus Stenbeck, docent och tidigare analyschef, Epidemiologiskt centrum, Socialstyrelsen "

”500 miljarder kan ge snabb fossilfri omstart av ekonomin”

DN FREDAG 24 APRIL 2020

"DN. DEBATT 202004
Sverige har unika möjligheter till en fossilfri omstart av ekonomin då näringslivet redan tagit fram 21 färdplaner för fossilfri konkurrenskraft. Därför kan investeringar för att få fart på hjulen göras på kort tid och bidra till att dämpa nedstängningens effekter på samhällsekonomi, skriver företrädare för ABB, Scania, SSAB, Vattenfall och Fossilfritt Sverige.

Världen befinner sig i pandemins grepp. I strävan att motverka de tragiska mänskliga effekterna ser vi allvarliga ekonomiska konsekvenser med risker för en global recession om inte åtgärder vidtas. Akuta stödpaket är helt nödvändiga, men när vi blickar framåt finns också en unik möjlighet att lösa två kriser samtidigt. Vi är övertygade om att vi med rätt åtgärder kan lägga grunden till ett fossilfritt Sverige och en mer robust och hållbar ekonomi. Vi måste alltså både bromsa smittspridningen och hålla ekonomin under armarna – på ett sätt som gör en framtida omstart lättare.

Att utsläppen av växthusgaser och hälsofarliga ämnen tillfälligt minskar när samhället stänger ner är allt annat än en hållbar lösning på miljö- och klimatproblemen. De ekonomiska problemen orsakar inte bara direkt mänskligt lidande utan riskerar också att fördröja den nödvändiga transformationen till hållbar industri och fossilfri energi.

Vi måste säkerställa välfärd och reducera klimatpåverkan samtidigt. Regeringen har redan presenterat flera stödprogram och fler kommer sannolikt att behövas för att rädda företag från konkurser. För att få fart på ekonomin i sin helhet behövs även stora investeringspaket för att stimulera en hållbar ekonomi. Det är genom de åtgärder som vidtas nu vi lägger grunden för det samhälle vi vill ha i morgon och vi får inte tappa siktet på de långsiktiga utmaningar vi står inför.

En huvuduppgift när stimulanspaket nu ska utformas och Sverige ska återstartas är därför att göra framtida ökning av sysselsättning och stärkt konkurrenskraft förenlig med höga ambitioner om att göra Sverige fossilfritt.

Många olika institutioner världen över ser nu värdet av att de ekonomiska stöden styr rätt på lång sikt. Fatih Birol, chef för det internationella energiorganet, IEA, menar att de politiska och finansiella ledarna nu har en unik historisk möjlighet att inleda en ny era för globala klimatåtgärder om de stora ekonomiska stimulanspaketen går till investeringar i energiomställningen.

I Sverige har vi unika möjligheter eftersom näringslivets branscher redan tagit fram 21 färdplaner för fossilfri konkurrenskraft inom ramen för regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige.

Näringslivet ska enligt färdplanerna på mycket kort tid transformera produktionen till att bli fossilfri samtidigt som konkurrenskraften stärks. Det förutsätter att staten tar en aktivare roll för att företagen ska våga investera i sådana tekniska lösningar. Pengar finns hos pensionsfonder och andra investerare som med ljus och lykta letar efter hållbara investeringar. Statens roll är i första hand att minska risken för kapitalet genom till exempel tydliga klimat- och sektorsmål, ambitiösa klimatpolitiska styrmedel och fossilfria upphandlingar av till

exempel vägar, järnvägar och elnät. Därutöver behövs direkta industristöd och olika former av lånegarantier för att underlätta färdplanernas genomförande.

Då analysen om vad som behöver göras redan finns på plats kan investeringar för att få fart på hjulen göras på kort tid. Något som också rekommenderades av klimatpolitiska rådet i dess senaste utvärdering av regeringens klimatpolitik.

Det handlar om stora pengar, men den här typen av satsningar har genomförts förr. Både i samband med oljekrisen på 1970-talet och efter finanskrisen 2008 gjorde staten investeringar på runt 500 miljarder kronor. Sannolikt ligger dagens behov i samma storleksordning.

Med dagens låga statsskuld är dessutom de ekonomiska förutsättningarna för en framsynt investeringssatsning goda, något som också underlättas av att EU i krisens spår lättar på statsstödsreglerna.

Det finns flera investeringar som enligt färdplanerna är aktuella för att minska utsläppen och bidra till att snabbt återstarta ekonomin. Några exempel:

1 Investeringar behöver göras i ett starkare och mer robust elnät. Det gäller inte minst högspänningsledningar som är nödvändiga för bred elektrifiering och klimatomställning samt för att möjliggöra tillgång på el alla tider under årets alla dagar. Elektricitet är en förutsättning för att hantera en större samhällelig kris och behövs än mer när företag och hushåll ska växla upp ekonomin därefter. Det behövs radikalt förändrade och i grunden nya tillståndsprocesser med väsentligt förkortade ledtider så att de inte bromsar viktiga kapacitetsförstärkningar samt initiativ som till exempel utvecklingen av fossilfritt stål inom Hybritprojektet.

2 Sverige bör investera i flera stora elektrolysör-anläggningar för att få i gång en storskalig produktion av grön vätgas i många industrianläggningar i Sverige. På så sätt kan utvecklingen av världens första klimatneutrala raffinaderi påskyndas.

3 Sverige behöver investera i väg-el genom att lägga ut elledningar till de större Europavägarna. På så sätt skapas förutsättningar att sätta upp kraftiga laddstolpar både till ellastbilar som laddar stationärt och överföringssystem till ellastbilar som laddar batterierna under färd.

4 Sverige behöver omgående investera i ett antal bioraffinaderier för att producera mer hållbara biodrivmedel och biogas. Ett snabbt beslut om en ambitiös reduktionsplikt till 2030 för alla drivmedel är förutsättningen för att en sådan marknad snabbt ska utvecklas.

5 Stöd till kapitalintensiv utveckling och tekniksprång som säkerställer att Sverige når klimatmålen, exempelvis genom Industriklivet eller andra satsningar som syftar till att dela på riskerna för stora investeringar för att ställa om exempelvis industrin.

6 Sverige bör omgående investera i koldioxidinfångning och lagring av koldioxid (CCS – carbon capture and storage) för att till exempel utveckla klimatneutral cement på Slite på Gotland. Här krävs också att regeringen verkar för att säkra den framtida elförsörjningen

till och från Gotland, även för att utnyttja potential för mer havsbaserad vindkraft.

7 Sverige behöver bygga ut järnvägen så att en större del av godstransportökningen kan läggas på järnväg.

Rätt utförda kan nya stimulansåtgärder för att dämpa nedstängningens effekter på samhällsekonomin också vara en hävstång för att tidigarelägga transformativa investeringar för ett fossilfritt Sverige. Då kan vi bekämpa två kriser samtidigt och lägga grunden för en mer hållbar framtid.

Svante Axelsson, nationell samordnare, Fossilfritt Sverige
Magnus Hall, vd och koncernchef, Vattenfall
Henrik Henriksson, vd, Scania
Jenny Larsson, vd, ABB Power Grids Sverige
Martin Lindqvist, vd, SSAB

”Regeringen ska utreda fri hyressättning i nyproduktion”

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

"DN. DEBATT 202004
Nu tas ytterligare ett steg i genomförandet av januariavtalet. Våra partier är överens om direktiv till en utredning om fri hyressättning vid nyproduktion. Den nya modellen ska bidra till en välfungerande hyresmarknad och ett effektivt utnyttjande av beståndet, skriver Morgan Johansson (S), Ola Johansson (C), Robert Hannah (L) och Emma Hult (MP).

Det råder brist på bostäder i stora delar av Sverige. En överväldigande majoritet av landets kommuner rapporterar att de har underskott. Unga har svårt att flytta hemifrån. Barnfamiljer bor trångt. Hittar man inte någonstans att bo går det inte att tacka ja till ett arbete eller söka en utbildning. Om utbudet av lägenheter inte motsvarar den efterfrågan som finns blir ekonomin och hela samhället lidande. Det behövs därför både fler bostäder och ett effektivare utnyttjande av beståndet.

Hyresrätten fyller en viktig funktion på bostadsmarknaden.

Bostadsbyggandet har ökat på senare år, men det behövs ännu mer för att möta behoven. Om fler bostäder ska byggas krävs det långsiktiga spelregler som gör det tryggt att bo, lönsamt att bygga och enkelt att flytta.

Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet har i januariavtalet kommit överens om ett antal reformer på det

bostadspolitiska området. Investeringsstödet till bostadsbyggandet på 3 miljarder per år från 2021 och framåt har återinförts och gjorts mer effektivt, vilket förbättrar förutsättningarna för fler hyresbostäder med rimliga hyresnivåer i hela landet.

Vi har också tillsatt en utredning som ska se över strandskyddslagstiftningen med syfte att förbättra förutsättningar för bostäder och näringsverksamhet i områden med lågt exploateringstryck. För att ytterligare öka byggandet ska regelförenklingar genomföras, vilket gör byggandet snabbare och billigare. Utöver det har vi också kommit överens om att den så kallade flyttskatten ska tas bort genom att räntebeläggningen på uppskovsbeloppet avskaffas, klimatdeklarationer blir ett krav och byggandet i trä ska öka.

Nu tas ytterligare ett steg i genomförandet av januariavtalet då våra partier är överens om direktiv till en utredning om fri hyressättning vid nyproduktion, vilket motsvarar januariavtalets punkt 44. Regeringen har i går beslutat om direktiven som har följande utgångspunkter:

1 Fri hyressättning införs vid nyproduktion. Hyran inom dessa bestånd sätts efter en inledande period med fri hyressättning antingen enligt en tariff grundad på jämförbara nybyggda objekt med en gradvis anpassning för att uppnå förutsägbarhet eller genom gängse förhandling. Fastighetsägaren väljer vilken av dessa modeller som tillämpas. Fri hyressättning kommer enbart att omfatta nyproduktionen och berör inte befintligt bostadsbestånd. Utredaren ska även titta på relevanta erfarenheter från andra länder.

2 Den enskilda hyresgästens intressen ska tillvaratas. Information om hyresnivåer ska göras tillgänglig så att den som ska tillträda en nybyggd lägenhet som omfattas av detta kommande system ska kunna göra sig en bild av det aktuella hyresläget i området/kommunen. Det ska även finnas ett skydd mot orimliga hyreshöjningar. Hyresgäster i nybyggda lägenheter kommer att ha ett reellt besittningsskydd.

3 Den nya modellen ska bidra till en långsiktigt välfungerande hyresmarknad och ett effektivt utnyttjande av det aktuella delbeståndet. Förutsättningar ska ges för ett uthålligt och kontinuerligt utbud av hyreslägenheter. Marknaden ska vara välfungerande, stabil och trygg och leda till större öppenhet. Modellen ska ge bostadsområden med olika förutsättningar, möjligheter att utvecklas och möta den lokala efterfrågan som finns på bostäder.

4 Det bör råda en hög grad av transparens och konsumentmakt i fråga om de hyresnivåer som gäller. Därför ska det utredas hur en hög grad av transparens kan åstadkommas för hyror bland nybyggda lägenheter. Det ska även utredas hur statistik om hyresnivåer kan göras tillgänglig. Senast den 31 maj 2021 ska utredaren presentera sina förslag. En proposition om fri hyressättning i nyproduktion ska därför kunna antas av riksdagen i början av 2022 och kunna träda i kraft under året.

Tillsammans med andra åtgärder syftar utredningen till att utveckla bostadsmarknaden och till att fler bostäder byggs i hela landet.

Morgan Johansson (S), justitie- och migrationsminister
Ola Johansson (C), bostadspolitisk talesperson
Robert Hannah (L), bostadspolitisk talesperson
Emma Hult (MP), bostadspolitisk talesperson "

”20 år av nedskärningar har drabbat de äldre hårt”

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200426
Vår granskning av kommunernas budgetar för äldreomsorg visar att dagens situation är resultatet av 20 år av nedskärningar. År 2020 är inget undantag, hela 96 procent av kommunerna skär ner på äldreomsorgen i årets budgetar. Nu behövs en långsiktig plan för att säkra tillräcklig finansiering, skriver Åsa Plesner och Lisa Pelling, Arena Idé.

Spridningen av det nya coronaviruset har blixtbelyst krisen inom äldreomsorgen. Men situationen har varit ohållbar och dessutom försämrats under lång tid. Arena Idé kan i en omfattande granskning av kommunernas budgetar för äldreomsorgen visa att dagens situation inom äldreomsorgen är resultatet av 20 år av nedskärningar. År 2020 är inget undantag, hela 96 procent av kommunerna skär ner på äldreomsorgen i årets budgetar.

I dag arbetar drygt 275 000 personer inom hemtjänsten och på äldreboenden. Det handlar om kompetenta sjuksköterskor, undersköterskor och vårdbiträden som tvingas arbeta med pressade minutscheman som inte ger tid att arbeta smittsäkert. Det handlar också om otillräckligt utbildad personal som ibland saknar förutsättningar att följa basala hygienrutiner. Många har osäkra, tidsbegränsade timanställningar, och har inte råd att vara hemma ens när de har symtom.

Regeringens vårändringsbudget för 2020 innehåller ett välkommet tillskott till välfärden. Redan innan utbrottet av det nya coronaviruset var kommunerna ekonomiskt pressade, trots regeringens satsning i januari på fem extra miljarder i generella statsbidrag.

I vårändringsbudgeten föreslår regeringen ytterligare femton miljarder i generella statsbidrag till kommunsektorn 2020, alltså totalt en ökning på 20 miljarder jämfört med 2019. 14 miljarder ska gå till kommunerna, och 6 till regionerna. Dessutom föreslår regeringen 12,5 miljarder i form av ett permanent tillskott till kommunerna och regionerna.

Vår granskning visar att detta är långt ifrån tillräckligt. Vi har gått igenom samtliga kommuners budgetar år 2020 för kommunalt finansierad hemtjänst och särskilda boenden (som äldreboenden). Vi bygger våra beräkningar på detaljerade data från 155 kommuner där nämndbudget eller frågor till förvaltningen har gett tillräcklig information för att äldreomsorgens förutsättningar ska kunna avgöras.

Kommunerna i urvalet har sammanlagt sju miljoner invånare. Övriga 115 kommuner har antingen inte svarat på vår begäran om handlingar och uppgifter inom datainsamlingsperioden (en månad), eller haft handlingar som inte gått att bedöma med tillräcklig säkerhet.

Vår granskning visar att 96 procent av de undersökta kommunerna gör nedskärningar i budgeten för äldreomsorgen under 2020. Ofta döljs nedskärningarna bakom omskrivningar som effektiviseringskrav, rationaliseringsbeting, effektivitetsuppdrag eller generell besparing.

Det är en förklaring till att nedskärningarna har kunnat pågå utan att uppmärksammas tillräckligt. Oavsett omskrivning innebär

nedskärningarna att de ekonomiska resurserna för äldreomsorgen minskas jämfört med behoven och prisökningarna, samtidigt som de styrande förväntar sig att verksamheten ska prestera samma eller till och med bättre resultat.

Utifrån granskningen gör vi i rapporten tre beräkningar, med olika antaganden, av det totala sparbehovet baserat på kommunernas uppgivna budget för äldreomsorg (hemtjänst och särskilt boende) 2019 jämfört med motsvarande uppgift för 2020. Beräkningarna visar att sparbehovet ligger på mellan 2,5 och 3,5 miljarder kronor i hela landet.

Och nedskärningar av resurserna till äldreomsorgen är inget nytt. Statistik från SKR:s databas Kolada visar att äldreomsorgens andel av kommunernas totala driftskostnader har sjunkit från 21,4 procent år 2002 till 18,4 procent år 2018. Om äldreomsorgen hade haft 2002 års andel av kommunernas driftskostnader även år 2018, hade den haft mer än 20 miljarder kronor mer än den fick – 146,7 miljarder i stället för 126,3. Äldreomsorgens finansiering har alltså stramats åt med 1,3 miljarder kronor per år sedan år 2002 (i 2018 års penningvärde). Detta samtidigt som både antalet och andelen äldre har ökat.

Och vi är inte de enda som konstaterat stora och växande brister i äldreomsorgen.

Enligt äldreforskarna Szebehely, Stranz & Strandell (2017) besökte en medarbetare i hemtjänsten i snitt fyra äldre varje dag i mitten av 80-talet. År 2015 har antalet stigit till nästan 12 per dag. Ett nattpass i hemtjänsten innebar år 2015 besök till i snitt 23,4 personer. Sedan dess har arbetsbelastningen ökat ytterligare, samtidigt som arbetsvillkoren försämrats.

Enligt Socialstyrelsens senaste lägesrapport (mars 2020) var undersköterskor och annan personal i hemtjänst, hemsjukvård och på äldreboenden sjukskrivna dubbelt så många dagar som samtliga anställda – redan före coronakrisen.Den tunga arbetsbelastningen och de otrygga villkoren har gjort det svårt att rekrytera och behålla personal. I dag träffar en äldre med behov av hemtjänst i snitt 16 olika personer under en tvåveckorsperiod, en ökning från 12 personer 2007, enligt Socialstyrelsen. Det ökar risken för smittspridning.

Tidigare i år presenterade Arbetsmiljöverket en nationell tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön inom äldreomsorgen. Arbetsmiljöverket genomförde 1 012 inspektioner. De hittade brister i arbetsmiljön på nio av tio arbetsplatser, och ställde sammanlagt 4 541 krav på arbetsmiljöåtgärder (Arbetsmiljöverket 2020).

Enligt Finansdepartementets egna beräkningar behövs 90 miljarder mer i kommuner och regioner år 2026 än vad de beräknas få i intäkter med dagens skattesats. Det motsvarar intäktsökningar, till exempel ökade statsbidrag, med i snitt 13 miljarder per år.

Enligt Konjunkturinstitutet måste statsbidragen höjas med 14 miljarder per år i fasta priser fram till 2050 för att inte kommunerna ska behöva höja sina skattesatser. Detta belopp bygger på antaganden om att medellivslängden kommer att öka och att arbetslivet kommer bli längre.

Coronaviruset drabbar de äldre hårdast. Vår rapport visar att årliga besparingar har drabbat de äldre och sköra oacceptabelt hårt sedan länge. Kanske kan pandemin vara på väg att mattas av. Men de årliga besparingarna finns kvar.

Nu behövs en partiöverskridande långsiktig plan för att säkra tillräcklig finansiering till äldreomsorgen, oavsett regering. Tillräcklig finansiering innebär som ett minimum att hemtjänsten och äldreboende ges förutsättningar att uppfylla de lagar och regler som gäller för verksamheten, inklusive arbetsmiljölagen.

Det behövs en plan som säkrar att budgeten för den kommunala hemtjänsten och kommunernas äldreboenden år från år innehåller utrymme för såväl pris- och löneökningar och volymförändringar som satsningar för att öka kvaliteten på omsorgen och förbättra de anställdas arbetsmiljö.

Åsa Plesner, tankesmedjan Balans. Författare till ”Budget ur balans – En granskning av äldreomsorgens ekonomi och arbetsmiljö“ (Arena Idé 2020)

Lisa Pelling, statsvetare och utredningschef, Arena Idé "

”Kötid ska inte längre få användas för urval till skolan”

DN MÅNDAG 27 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200427
Utredningen om en mer likvärdig skola föreslår i dag ett förändrat skolval. Bland annat ska kötid inte längre få användas för urval. Sättet att beräkna skolpengen bör ändras då kommuner har ett ansvar som genererar betydande merkostnader. Frågan om ett ännu större statligt ansvar för skolan behöver däremot utredas vidare, skriver utredaren Björn Åstrand.

En elevs möjlighet att lyckas i skolan ska inte på ett systematiskt sätt bero på elevens familjebakgrund, var i landet eleven bor eller i vilken skola eleven går. Det finns tyvärr flera tecken på att detta inte är fallet.

Utredningen om en mer likvärdig skola lämnar i dag förslag om ett förändrat skolval och en förändrad resurstilldelning till skolan för att alla elever ska få samma chans. Den övergripande slutsatsen är att staten behöver ta ett större ansvar för att skolan ska bli mer likvärdig.

Familjebakgrundens betydelse för skolresultaten är stor och har om något ökat under de senaste 20 åren. Elever med starkare studieförutsättningar går i ökande grad i skolor med något högre kvalitet. Den kanske mest slående trenden i svensk skola är emellertid den kraftigt ökade spridningen i skolornas kunskapsresultat sedan början av 1990-talet. Det råder bred enighet om att dessa ökande skillnader mellan skolor i mycket hög grad kan hänföras till ökad skolsegregation. Eleverna har alltså blivit alltmer uppdelade mellan

olika skolor utifrån socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund. Likvärdigheten är svårare att upprätthålla när skolan är segregerad.

En viktig förklaring till den ökade skolsegregationen är den allt större boendesegregationen men skolvalet och den ökade andelen elever i fristående skolor har bidragit till utvecklingen. Sett ur skolans hela uppdrag är allsidigt sammansatta skolor och klasser väsentligt.

Skolans funktion kan beskrivas i termer av kvalifikation för arbetsliv och för ett aktivt samhällsliv, socialisering och personlig utveckling. Allsidigt sammansatta skolor och klasser ger goda möjligheter för alla elevers utveckling i samtliga avseenden och stärker skolans demokratiska roll som mötesplats. Det är centralt att alla elever går i skolor som håller hög kvalitet.

Internationellt sett är den svenska grundskolan som helhet relativt likvärdig och skolsegregationen begränsad. Detta beror dock i hög grad på att svensk grundskola är sammanhållen relativt högt upp i åldrarna. Svensk skola är däremot internationellt sett endast medelmåttig vad gäller att klara det så kallade kompensatoriska uppdraget och uppväga elevernas socioekonomiska förutsättningar och vad värre är, utvecklingen går åt fel håll. Skolsegregationen ökar, vi ser tecken på minskad likvärdighet och att skolan klarar det kompensatoriska uppdraget allt sämre. Detta är allvarligt och en utveckling som måste brytas.

Utredningens analyser av skolors resurser per elev visar på mycket stora skillnader mellan olika delar av landet. Skolor i en del av landet har dubbelt så stora resurser tillgängliga per elev som skolor i en annan. Det kan finnas helt rimliga förklaringar till varför skillnaderna är stora, till exempel påverkar glesbygdsgrad, lokalt löneläge och elevernas förutsättningar kostnaderna. Utredningen finner dock att endast ungefär hälften av variationen mellan kommuner förklaras av de faktorer som utredningen prövat. Det faktum att till exempel kommunens finansieringsförmåga får genomslag i sambandsanalyserna utgör ett tydligt problem i ett likvärdighetshänseende.

Olika styrning svarar mot olika mål och syften. Ett system med starka centrala institutioner och tydlig central styrning svarar mot mål om enhetlighet och likvärdighet. Ett decentraliserat system ger i stället möjlighet till lokal anpassning, variation i skolors inriktning samt en nära kontakt mellan medborgare och beslutsfattare. När målet är ökad likvärdighet och kvalitet innebär det en förskjutning mot ett ökat centralt ansvarstagande men också mot en verksamhet som i högre grad vilar på skolprofessionernas kunskaper.

Utredningen lämnar därför ett antal förslag i denna riktning för att motverka skolsegregationen och öka likvärdigheten i den svenska förskoleklassen och grundskolan däribland:

1 Ett gemensamt skolval där alla vårdnadshavare och alla huvudmän deltar föreslås införas och administreras av Skolverket. Det fria skolvalet, det vill säga att vårdnadshavarnas önskemål beaktas vid skolplaceringen, ska behållas och det ska även fortsatt finnas en garanti för elever att bli placerad vid en kommunal skolenhet i närhet till hemmet om vårdnadshavaren inte önskar en annan skola.

2 Möjliga urvalsgrunder till skolor föreslås förändras och regleras.När det finns fler sökande än platser vid en skola ska skolans huvudman kunna välja att använda någon eller några av urvalsgrunderna syskonförtur, geografiskt baserat urval, urval för att främja en allsidig

social sammansättning av elever (kvoter) eller förtur till en skolenhet med högre årskurser (skolspår eller verksamhetsmässigt samband).

En huvudman ska också kunna välja att ge elever lika möjligheter att få en plats, det vill säga att ett randomiserat urval görs bland de elever som önskar en viss skola. Varken kötid eller verksamhetsmässigt samband mellan förskola och förskoleklass föreslås vara tillåtna urvalsgrunder. Detta för att alla elever ska ha möjlighet att få en plats vid alla skolor vid tidpunkten för det gemensamma skolvalet och inte påverkas av att de till exempel är nyinflyttade.

3 Utredningen föreslår en förändring av hur ersättningen till enskilda huvudmän, den så kallade skolpengen, beräknas. Avdrag ska göras för de merkostnader som uppstår på grund av att olika huvudmän har olika ansvar. Kommunen har, till skillnad från enskilda huvudmän, i ansvar att dels erbjuda alla barn i kommunen en plats i en skola nära hemmet, dels ha beredskap att ta emot nya elever, något utredningen funnit över tid genererar betydande merkostnader. Beräkningen av avdraget ska redovisas och motiveras.

4 Flertalet riktade statsbidrag föreslås slås samman till ett sektorsbidrag till skolan. Sektorsbidraget ska stödja skolverksamheten och stimulera skolutveckling utifrån lokala behov och prioriteringar.

För att erhålla statsbidrag ska huvudmannen utifrån analyser av den egna verksamhetens utvecklingsbehov sammanställa en treårig handlingsplan för att stärka likvärdighet och undervisningskvalitet. Resultatet av handlingsplanen ska följas upp och redovisas och Skolverket ska följa och stödja huvudmännens arbete. Staten föreslås också tillskjuta ytterligare 3 miljarder kronor till sektorsbidraget.

5 Skolverket bör etablera en regional organisation för att säkerställa ett aktivt och nära samarbete med huvudmännen i varje region. Genom en tydlig regional närvaro kan en starkare samlad kapacitet för att genomföra skolans uppdrag åstadkommas samtidigt som samarbetet på regional nivå mellan huvudmän, såväl kommunala som enskilda, och staten inklusive till exempel universitet och högskolor underlättas.

Detta är särskilt nödvändigt för att skolor med svaga resultat, mätt i förhållande till skolans förutsättningar eller elevernas faktiska kunskapsresultat, snabbare ska kunna identifieras och insatser vidtas.

Dessa förslag bedöms relativt omgående kunna införas och ge positiva effekter på den svenska skolans likvärdighet. Frågan om ett ännu större statligt ansvar för skolan behöver däremot utredas vidare. De fördelar som det decentraliserade skolsystemet var tänkta att ge har inte infriats.

Björn Åstrand, regeringens särskilda utredare, lektor vid Umeå universitet och tidigare ledamot av Skolkommissionen 2

"Bakgrund. Utredningen
”Utredningen om en mer likvärdig skola” tillsattes i juli 2018. Artikelförfattaren har varit särskild utredare. Utredningen lämnas till regeringen i dag 27 april. "

”Vi tar fram en handfast plan för en omstart av Sverige”

DN TISDAG 28 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200428
I höst när budgetarbetet börjar och riksdagen öppnar, vill vi bidra med en rejäl och handfast plan för hur Sverige kan starta om efter coronakrisen. Vi vill ge de politiska beslutsfattarna ett klokt och brett underlag för hur Sverige ska återvinna sin styrka – det är fullt möjligt att tänka strategiskt och systematiskt även i brinnande kris, skriver Omstartskommissionen.

Sverige behöver en omstart. Just nu är vi i kris. Massiva åtgärder sätts in för att rädda liv och stoppa det ekonomiska fallet utför. Än vet vi inte när botten nås. Men förr eller senare ska Sverige startas om. Då krävs nya insatser, som hjälper till att dra i gång vårt land – samtidigt som de ska lägga grunden för en sund ekonomi. Sverige behöver då en långsiktig agenda för reformer, omvandling och utveckling.

Stockholms Handelskammare, som samlar en stor del av det svenska näringslivet, har därför beslutat att tillsätta en Omstartskommission. Den ska lägga fram konkreta förslag till hur nystarten ska gå till och hur Sveriges jobb och inkomster ska främjas framöver.

Vi som undertecknat den här artikeln kommer att skriva varsin analys av vad som krävs inom våra respektive områden – arbetsmarknad, finanspolitik, skatter, bostäder, EU-samarbetet med mera. Analys och slutsatser ska överlämnas till regering och riksdag i augusti, i samband med att budgetarbetet kör i gång. Avsikten är att ge de politiska beslutsfattarna klokt och brett underlag för hur Sverige ska återvinna sin styrka efter krisen.

Kommissionens arbete är viktigt. Sverige står inför stora utmaningar:

1 Arbetsmarknaden är segregerad, och arbetslösheten har ökat starkt under krisen. Arbetslinjen måste återupprättas. Hur får vi in de arbetslösa – i synnerhet de svaga grupper som står långt från arbetsmarknaden – i reguljära jobb? Hur ska vi balansera mellan att trygga existerande jobb och skapa drivkrafter för omställning?

2 Sverige behöver en fungerande bostadsmarknad, med rörlighet och bostadsbyggande som löser bostadsbrist och trångboddhet och tacklar de undermåliga livsvillkor som finns i flera av storstädernas förorter.

3 Krisen har tillfälligt slagit sönder undervisning och kompetens-utveckling. När vi nu omstartar Sverige, hur ska framtidens utbildning utformas för att bygga den kompetens som krävs? Hur ska nyanlända med svag skolbakgrund slussas in i utbildning som ger arbete?

4 Bara näringslivet kan utgöra det lok som ska dra Sverige ur krisen. Hur skapar vi starka drivkrafter för företagare och entreprenörer att satsa igen, när mångas livsverk har slagits sönder?

5 Hur bör skattesystemet reformeras för att stimulera till arbete, för-kovran och framtidsinvesteringar? Hur bör relationen mellan skatt på arbete och skatt på kapital se ut? Bör skulduppbyggnad bli mindre attraktiv, för att skapa en sundare ekonomi?

6 Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål har tjänat oss väl. Det har funnits att ta av i ladorna. Staten bör stimulera efterfrågan under omstarten. Men hur långt kan statsskulden öka? Hur ska vi återgå till en mer normal finanspolitik och bygga nya buffertar inför framtida kriser? Hur ska vi klara personalförsörjning och finansiering av välfärdstjänsterna när befolkningen åldras?

7 Under återbyggnaden av Sverige krävs omfattande investeringar i framtidens infrastruktur. Men vilka? Hur väljer vi dem där vi får mest

”bang for the buck”? Hur bör stat och näringsliv samarbeta? Och hur ska framtidens infrastruktur finansieras?

8 När vi startar om produktionen bör den klara höga miljö- och klimatkrav. Hur ska det ske? Vilka investeringar i ny teknik bör göras? Hur ska konsumtionen vridas om? Med vilka styrmedel?

9 Den tekniska utvecklingen tar språng. Under pandemin har vi vant oss vid att mötas via skärmar och appar. Hur bör vi agera för att Sverige bäst ska dra nytta av den nya tekniken, i 5G och artificiell intelligens? Och hur ska tekniken rullas ut utan skadliga effekter på jämlikhet och jobb?

10 Sist men inte minst: krisen fräter på de internationella relationerna och det mellanstatliga samarbetet. EU har svårt att enas om tillräckligt verksamma insatser mot krisen. Hur bör Sverige agera i Europa och världen för att stötta de institutioner som är de små staternas främsta värn mot stöddiga stormakter? Hur ska vi på bästa sätt värna frihandel och ett öppet samhälle?

Frågorna är många och svåra. Men de måste besvaras. Även andra länder kommer att omstarta sina ekonomier. Ett nytt konkurrenslandskap kan öppna sig.
Sverige har både goda och dåliga erfarenheter av krisbekämpning. Under 1970-talet gled vårt land ned i en hemlagad kostnadskris, som slog ut stora delar av industrin. Problemen tacklades inte med framåtsyftande reformer. I stället genomfördes ett antal halvhjärtade insatser för att bevara det gamla, inte minst genom upprepade devalveringar.

Under och efter den djupa kraschen i början av 1990-talet genomfördes däremot en rad strukturella reformer för att göra den svenska ekonomin långsiktigt starkare. Däribland kan nämnas Riksbankens självständighet och ett nytt inflationsmål, nytt ramverk för finanspolitiken, EU-medlemskap, åtgärder för att stärka konkurrensen i flera sektorer, en stor skattereform och så vidare. En viktig inspirationskälla var den så kallade Lindbeck-kommissionen som mitt under krisen lade fram omfattande reformförslag.

Det är således fullt möjligt att tänka strategiskt och systematiskt även i brinnande kris. Omstartskommissionen hoppas kunna bidra till fokus, analys och konkreta policyförslag för att stödja Sveriges långsiktiga inriktning. Vi kommer att under våren och sommaren anordna seminarier och hearings om vårt arbete, delrapporter ska läggas fram – och när budgetarbetet börjar och Riksdagen öppnar, vill vi kunna bidra med en rejäl och handfast plan för hur vi omstartar Sverige.

Susanne Ackum, fil dr nationalekonomi, tidigare statssekreterare vid finansdepartementet
Tor Borg, analytiker, Boverket
Pontus Braunerhjelm, professor, Entreprenörskapsforum, Kungliga Tekniska Högskolan och Blekinge Tekniska Högskola
Lars Calmfors, professor i nationalekonomi, Institutet för näringslivsforskning och Stockholms universitet
Klas Eklund, seniorekonom, Mannheimer Swartling, ordförande för omställningskommissionen
Åsa Hansson, docent, nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet
Lars Hultkrantz, professor i nationalekonomi, Örebro universitet
Amy Loutfi, professor i datavetenskap, Örebro universitet
Cecilia Malmström, gästprofessor, Handelshögskolan vid Göteborgs - universitet, tidigare EU-kommissionär
Oskar Nordström Skans, professor i nationalekonomi och föreståndare för Uppsala universitets centrum för arbetslivsforskning
Maria Wetterstrand, vd, Miltton purpose, tidigare språkrör (MP) "

”Sverige behöver exitstrategi för återstart av ekonomi”

DN ONSDAG 29 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200429
Regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten uppdraget att fastställa kriterier för vilken utveckling i viruset som gör det möjligt att börja återöppna ekonomin. Sverige behöver också genomföra provtagning i mycket större skala än i dag. Dessutom behövs resurser för att bygga ut sjukvård och omsorg efter coronakrisen, skriver Ulf Kristersson (M) och Elisabeth Svantesson (M).

Stora delar av den svenska ekonomin har stannat till följd av coronapandemin. Hundratusentals jobb kan gå förlorade och tusentals livskraftiga företag hotas av konkurs. De beslut som regering och riksdag fattar den här våren kommer bli avgörande för hela 20-talet. I den insikten lägger vi fram Moderaternas ekonomiska strategi för att ta Sverige genom krisen.

Coronakrisen är en tragedi med många bottnar. Över två tusen personer har redan mist livet och långt fler sörjer nu en vän eller en anhörig. Samtidigt har hundratusen svenskar förlorat jobbet när företagare ser sina livsverk gå under. April var den värsta konkursmånaden hittills – under hela 2000-talet. Människor som såg ljust på framtiden i januari, ser nu ingen räddning alls.

Coronakrisen är en helt annan sorts kris än tidigare kriser. Det handlar inte om företag som har misskött sig, om för höga skulder eller djupa obalanser i ekonomin. Det är stor skillnad mot 90-talskrisen och finanskrisen. Därför måste den politiska strategin se annorlunda ut. Svensk ekonomi har den här gången drabbats av en global nedstängning för att förhindra smittspridning. Fabriker har stängt och människor stannar hemma. Det leder till en kombinerad utbuds- och efterfrågechock som vi inte har upplevt sedan andra världskriget. Mot detta står enskilda företagare och anställda maktlösa.

Den enskilt viktigaste lärdomen från tidigare kriser är att när krisen slår till måste staten vara förberedd och ha starka offentliga finanser. Det är i bistra tider resurserna ska mobiliseras som har byggts upp i goda tider. Ska det finnas jobb och företag att komma tillbaka till efter krisen, måste de få en chans att övervintra. När det som ingen kunde förutse händer ska staten agera som ett stort försäkringsbolag.

I Moderaternas vårbudget som vi presenterar i dag lägger vi allt fokus på att bekämpa pandemin och att rädda jobb och företag. Vi tror att Sverige har mycket goda möjligheter att klara krisen – om den politiska viljan verkligen finns. Vi har välskötta företag, starka offentliga finanser och bland EU:s lägsta statsskuld.

Den ekonomiska strategi som regeringen och stödpartierna har valt är uppenbart otillräcklig. De gör för lite, för motvilligt och för krångligt. IMF bedömer att Sverige med dagens politik kommer att få väsentligt högre arbetslöshet än länder som Tyskland, Finland, Nederländerna och Danmark.

Det är särskilt allvarligt då Sverige redan före krisen hade stora problem på arbetsmarknaden. Sedan 2014 har 27 av 28 EU-länder sänkt arbetslösheten. Alla utom Sverige. Och redan före krisen hade Sverige lägst tillväxt per capita i hela EU. Vi har inte råd att bara

hoppas att det kommer gå bra, när länder i vår närhet tar sina jobb och sina företag på så mycket större allvar.

Moderaternas ekonomiska politik för att ta Sverige ur krisen sker i två steg:

1 Byt ekonomisk strategi för att rädda jobben. Över 200 000 personer riskerar att bli långtidsarbetslösa. Sverige måste byta strategi och göra mer för att rädda jobben. Det handlar om slopade arbetsgivaravgifter, korttidspermittering på heltid och ett kraftfullt stöd som täcker fasta kostnader i företag som har förlorat stora delar av sina intäkter. Detta summerar till 100 miljarder kronor per månad under krisens akuta fas.

Det är rent oförsiktigt av den svenska regeringen att inte agera kraftfullare. Tyskland, Norge och Danmark gör större ansträngningar för att rädda sina jobb och företag. Finansminister Magdalena Andersson säger att Sverige måste ”ha råd med barnbidrag även i december”. Det har vi.

Men Socialdemokraternas politiska motvilja att stötta jobben nu kommer tvinga oss att lägga mer pengarna på a-kassa och socialbidrag sen. Det vore en extremt dålig utveckling för Sverige. Redan nu tror regeringen på en arbetslöshet över 10 procent. Det är bara riktiga jobb i riktiga företag som finansierar framtidens barnbidrag.

2 Förbered en exitstrategi. Det går inte att nu sätta ett datum då den akuta fasen är över. Men Sverige måste börja staka ut kursen som återstartar ekonomin när smittspridningen till slut tillåter det. Alla som nu undrar hur länge krisen ska pågå behöver få veta vad som görs för att förbereda en återgång till det normala livet vi saknar.

För det första måste vi veta när smittspridningen är tillräckligt kontrollerad. Regeringen borde ge Folkhälsomyndigheten uppdraget att – tillsammans med även ekonomiska experter – fastställa kriterier för vilken utveckling i viruset som gör det möjligt att börja återöppna ekonomin. Det kan till exempel handla om under hur lång tid antalet nya fall måste minska. Smittskyddstrategin borde knytas närmare en bra ekonomisk strategi.

För det andra måste Sverige genomföra provtagning i mycket större skala än i dag. Det är nödvändigt för att få en bra bild över smittspridningens utveckling. Andra länder testar i betydligt större skala och bygger upp den komplexa kedja av insatser som krävs för att under lång tid testa väldigt många. I Sverige går det alldeles för långsamt.

När ekonomin börjar öppna igen måste vi snabbt kunna mäta om smittspridningen tar fart eller inte. Provtagning är alltså en vital del av en strategi för att återfå vardagen. I längden är det naturligtvis inte alla friska som ska hållas i karantän, utan de som är smittade.

För det tredje behövs det resurser för att bygga ut sjukvården och omsorgen efter coronakrisen. Kommuner och regioner kommer tvingas säga upp personal – eller höja kommunalskatten i en lågkonjunktur – för att täcka kostnader om inte staten skjuter till nödvändiga resurser.

Det finns stor risk att regeringens resurser inte kommer att täcka alla de extraordinära kostnaderna som sjukvården och omsorgen står inför. Moderaterna föreslår därför att fem miljarder kronor ytterligare tillförs sjukvården och omsorgen för att vara säkra på att de verkliga kostnaderna för exempelvis vårdkapacitet och skyddsutrustning fullt ut

täcks. Kampen mot smittspridningen får inte leda till nedskärningar inom andra delar av välfärden.

Få saker är så skadliga för ett samhälle som långvarig ovisshet om framtiden. En genomtänkt och realistisk exitstrategi kan ge hela Sverige värdefull information om hur och när en återstart av ekonomin är möjlig. Vi behöver alla kunna se det ljus som ännu lyser långt bort i tunneln.

Det är många års skatteinbetalningar från löner och vinster som har byggt upp Sveriges goda statsfinanser. Det är hårt arbete som ligger bakom varje krona i statsbudgeten. Tack vare de bidragen, från människor och företag till staten under goda tider, har staten nu råd att ge tillbaka när det är mycket tufft. Men klockan tickar och Sverige har inte råd att vänta.

Ulf Kristersson (M), partiledare
Elisabeth Svantesson (M), ekonomisk-politisk talesperson "

”Alternativ coronastrategi för Sverige kan rädda liv”

DN TORSDAG 30 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200430
Den svenska coronadebatten har missat det allra viktigaste: det fundamentala strategivalet. Svenska Folkhälsomyndigheten bestämde sig tidigt för ”bromsstrategin”. Andra länder har valt den mer ambitiösa ”hammaren och dansen”. Då få nåtts av smittan i stora delar av landet menar vi att ett byte av strategi skulle kunna rädda många liv, skriver fem forskare.

Den svenska coronadebatten handlar till stor del om frågor som Folkhälsomyndighetens kommunikation, huruvida intensivvården klarar trycket och skillnader mellan Sverige och andra länder i åtgärder för fysisk distansering. De är alla viktiga frågor, men vi menar att debatten nästan helt missat det allra viktigaste: ett mer fundamentalt strategival som sällan berörs.

Hur ska man hantera farliga och smittsamma sjukdomar? Ett sätt är att utrota sjukdomen, som skedde med exempelvis smittkoppor. Efter framgångsrik bekämpning kunde den förklaras utrotad 1980. Vad gäller covid-19 hade utrotning kanske varit möjlig på ett tidigt stadium av den inhemskt kinesiska spridningen, men är i nuläget knappast realistiskt.

De alternativ som därmed återstår är huvudsakligen två: å ena sidan vad man kan kalla ”bromsstrategin”, och å andra sidan det som i den internationella debatten har kommit att kallas ”hammaren och

dansen” (i den vetenskapliga litteraturen benämns de oftast ”mitigation” respektive ”suppression”).

Folkhälsomyndigheten bestämde sig tidigt för ”bromsstrategin”. Tanken är att epidemin bara kan hejdas genom att en tillräcklig andel av befolkningen smittas för att uppnå så kallad flockimmunitet. För covid-19 är den vanligaste bedömningen att denna andel är omkring 60 procent. Utmaningen ligger då i att se till att smittan sveper genom befolkningen tillräckligt långsamt och kontrollerat för att sjukvården inte ska överlastas. Smittan ska inte stoppas, endast bromsas.

”Hammaren och dansen” är en mer ambitiös strategi. I inledningsfasen – Hammaren – inför man striktare restriktioner, för att pressa ned smittans utbredning till låga nivåer. Därefter vidtar Dansen, som innebär omfattande testning för att tidigt upptäcka nya regionala utbrott, som man sedan snabbt kväser. Dansen ska fortgå fram tills att vi fått fram ett effektivt vaccin eller annat botemedel – förhoppningsvis någon gång 2021.

Sydkorea är ett bra exempel på en – åtminstone hittills – framgångsrik tillämpning av ”hammaren och dansen”. Det har ibland hävdats att kulturskillnaderna är så stora att samma sak omöjligen kan uppnås i väst, men detta är såvitt vi kan se en öppen fråga, och försök görs på närmare håll. Bland annat Storbritannien har anammat denna strategi.

I Danmark har Kåre Mølbak (”Danmarks Tegnell”) förordat den i en aktuell intervju, och även Norge har gjort ett tydligt val att initialt agera med ”hammaren och dansen” som grundprincip.

Den norska motsvarigheten till Folkhälsomyndigheten, Folkhelseinstituttet, publicerade i slutet av mars en föredömligt klar och pedagogisk rapport som förklarade för- och nackdelar med de båda strategierna. Det vore önskvärt att Folkhälsomyndigheten publicerade en liknande analys.

Det finns flera faktorer som gör ”hammaren och dansen” till ett alternativ värt att överväga. En viktig faktor är virusets dödlighet: andelen smittade som dör. Ju högre dödlighet desto starkare skäl att tillämpa ”hammaren och dansen”, och omvänt. Inledningsvis visste vi inte särskilt väl hur dödlig covid-19 är, och olika hypoteser kunde vara rimliga, alltifrån att den ligger ungefär i nivå med den vanliga influensan (högst 0,1 procents dödlighet), till att den är mycket värre.

På senare tid har dessvärre allt starkare evidens dykt upp för en betydligt högre dödlighet än de 0,1 procent man hoppats på. Ett problem med dödlighetsskattningar har hittills varit att det är svårt att få exakt grepp om hur många som är smittade. Statistik från bland annat New York City och vissa kommuner i norra Italien visar emellertid på långt högre dödlighet än 0,1 procent även om man skulle anta att 100 procent av befolkningen är smittad (den verkliga andelen är naturligtvis klart lägre). Tillsammans med annan evidens pekar detta mot att så hög dödlighet som 1 procent inte kan uteslutas. Exakt hur dödligt viruset är kan av olika skäl variera geografiskt, och visst går det att hoppas att dödligheten är lägre i Sverige än i New York, men det kan inte tas för givet. Utöver dödligheten finns också frågan om omfattande permanenta lungskador och andra men hos en del av dem som överlevt covid-19 – en aspekt som hittills inte fått den uppmärksamhet den förtjänar.

Att sjukdomen är så farlig är förstås dåliga nyheter. Men det finns också goda nyheter. Till en början visste vi inte hur svårt det skulle vara att minska smittspridningen. Det hade kunnat vara så att inte ens

mycket kraftfulla åtgärder hade räckt för att hålla covid-19 stången, något som i praktiken skulle ha gjort ”hammaren och dansen” omöjlig att genomföra. Lyckligtvis har så inte visat sig vara fallet. Alla våra nordiska grannländer har fått bukt med smittan utan att använda sig av långtgående lockdowns.

I Norge har man initialt valt ”hammaren och dansen” delvis för att strategin är flexibel. Vi får hela tiden mer relevant information om sjukdomen, om behandling och om potentiellt mycket kostnadseffektiva åtgärder, såsom ett mer allmänt bruk av ansiktsmasker. Om vi satsar på ”hammaren och dansen” men den visar sig vara orealistisk, kan vi byta strategi om några månader med ekonomiska kostnader som visserligen skulle vara stora, men ändå mindre än de skulle vara om vi fortsätter med den strategin fram tills ett vaccin eller motsvarande kommer. ”Bromsstrategin” har inte riktigt samma flexibilitet, eftersom den på kort tid leder till stora irreparabla kostnader i termer av liv och hälsa.

Dessa överväganden behöver dock införlivas i en bredare kalkyl som tar hänsyn till bland annat de psykologiska och ekonomiska effekter som en mer omfattande tillfällig nedstängning av olika samhällssektorer kan medföra. Vi vill inte låta påskina att det är ett enkelt val. Tvärtom är valet mellan de båda strategierna ett av de svåraste och viktigaste politiska val som Sverige stått inför på många år. Just därför är det viktigt att frågan genomlyses grundligt i en öppen och transparent diskussion.

En aspekt att ta hänsyn till är om det är någon idé att byta strategi så här långt in i epidemiförloppet. Vi har emellertid långt kvar till de nivåer som krävs för flockimmunitet. Vad gäller andelen smittade i Stockholms län går meningarna isär: en forskargrupp på London School of hygiene & tropical medicine tror att den är cirka 5–10 procent, medan Folkhälsomyndighetens beräkningar pekar mot 26 procent. Oavsett det är andelen i landet som helhet helt säkert avsevärt lägre, vilket ger hopp om att ett framgångsrikt genomförande av ”hammaren och dansen” skulle kunna rädda många tusen människor från att dö, och ännu fler från svåra och farliga sjukdomsförlopp. Ingen kan med hundraprocentig säkerhet svara på vad som är rätt vägval i denna oerhört komplexa fråga, där mycket hänger på sådant vi ännu inte vet, om virusets egenskaper och om samhällseffekter av olika åtgärder. Vi får dock inte låta oss paralyseras av denna osäkerhet: beslut behöver fattas snabbt. Frågan om övergripande coronastrategi behöver därför skyndsamt lyftas till sansad och nyanserad debatt, som utifrån nuvarande kunskapsläge och osäkerheter belyser för- och nackdelar med att byta strategi. Här vilar ett tungt ansvar på politiker, myndighetsföreträdare, journalister och forskare i olika discipliner.

Olle Häggström, professor i matematisk statistik vid Chalmers, forskar bland annat om global risk
Olof Johansson Stenman, professor i nationalekonomi, Göteborgs universitet
Joacim Rocklöv, professor i epidemiologi och folkhälsovetenskap, Umeå universitet
Stefan Schubert, forskare vid Social behaviour and ethics Lab, University of Oxford
Markus Stoor, doktorand i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet och sammankallande i den svenska gruppen för studier av existentiell risk "

Debattartiklar i DN maj 2020

”Vi vill att regeringen satsar på uppgradering av infrastruktur”

DN FREDAG 1 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200501
Regeringens insatser mot krisen måste förstärkas ytterligare med bland annat ökade statsbidrag för att renovera och uppgradera svensk infrastruktur, särskilt för elektricitet och datatrafik. Ökade resurser bör också satsas på järnväg och annan transportinfrastruktur samt energi och klimatåtgärder, skriver LO-styrelsen.

Vårt land befinner sig nu i den allvarligaste kris de flesta av oss någonsin har upplevt. Framför allt är det en kris för att människor har drabbats av ett farligt virus. Men också för att pandemin slår sönder så mycket av det vi har byggt upp tillsammans. Corona har tvärbromsat Sverige.

Samtidigt är det LO-förbundens medlemmar som nu håller samhället uppe. De kan sällan välja att arbeta hemma. I stället står de i frontlinjen i kampen mot viruset, alltför ofta utan tillräckligt skydd.

Låt oss därför göra en sak fullkomligt klar: Vi accepterar inte att våra medlemmar utsätts för i värsta fall livsfarlig smitta för att de gör sitt jobb. Det är varje arbetsgivares ansvar att se till att de anställda kan göra sitt jobb utan att riskera liv och hälsa.

Smittskyddet måste givetvis ha högsta prioritet. Samtidigt gör de nödvändiga åtgärderna för att bekämpa smittan stor skada på vår ekonomi. Sverige är på väg mot en arbetslöshetskris. Sedan första mars har nästan 100 000 personer skrivit in sig som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen.

Under samma period har 60 000 personer varslats om uppsägning. Politiken måste nu förhindra att ett stort antal företag läggs ner och att jobb försvinner. Det bäddar också för en snabbare återhämtning.

När vi sen tar oss ur den akuta krisen måste vi skapa en tryggare arbetsmarknad och ett mer jämlikt samhälle. Vi måste rusta vårt land med färre osäkra anställningar, bättre välfärd, tryggare löntagare samt investeringar i det som bygger samhället starkt.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har agerat snabbt och kraftfullt för att hantera krisen. Men insatserna måste förstärkas ytterligare, och kompletteras med fler:

1 Trygga välfärden. Kommuner och regioner behöver minst 30 miljarder kronor ytterligare per år för att klara välfärden, som redan före krisen var underfinansierad. Statsbidragen måste öka och vara permanenta för att kommunerna ska klara både den demografiska utmaningen och lösa underbemanningen inom såväl äldreomsorgen som barnomsorg och LSS. Staten bör också ta initiativ till satsningar på utbildning med syfte att förstärka bemanningen inom framförallt vård och omsorg.

2 Förstärk modellen med korttidspermittering. Redan i dag omfattas omkring två miljoner löntagare, genom drygt 500 nya kollektivavtal, av systemet med korttidspermittering. Det är en mycket bra krispolitik som räddar jobb. Men för att skydda fler löntagare från arbetslöshet och fler företag från konkurs behöver systemet bli ännu bättre. I dag finns möjlighet att permittera på upp till 80 procent. Men under en

kortare period behövs även möjligheten till heltidspermittering, där staten tar största delen av kostnaden.

För att undvika skattefusk och utnyttjande av anställda måste krav ställas på kollektivavtal eller hängavtal. Självklart måste de företag som får stöd från skattebetalarna också stoppa aktieutdelningar och direktörsbonusar. Det behövs också omfattande utbildning och kompetenshöjande åtgärder under den frigjorda tiden för löntagare som permitteras.

3 Skydda de arbetslösa. Många som nu blir arbetslösa har haft osäkra anställningar. För dem är skyddsnätet i Sverige svagt. Många har inte kunnat kvalificerat sig till a-kassan. Men även de måste givetvis få ekonomiskt skydd. Ingen ska behöva be om försörjningsstöd eller tvingas lämna sitt hem enbart för att de förlorat jobbet. Därför är det bra att regeringen snabbt sett till att fler kan omfattas av a-kassan. Men administrationen måste förenklas för att förkorta handläggningstiderna. Folk måste få sina pengar i tid för att kunna betala sina räkningar.

Regeringen har höjt taket i a-kassan till 1 200 kronor om dagen de första 100 dagarna. Därmed försäkras inkomster på upp till 33 000 kronor. Men höjningen är bara tillfällig och många kommer att vara arbetslösa längre än så. Därför bör förstärkningen bli permanent. Taket behöver höjas och gälla hela ersättningsperioden. Det kommer att bli avgörande när arbetslösheten i allt större utsträckning består av de som haft en månadslön över 25 000 kronor.

4 Stöd omställning till de nya jobben. LO välkomnar att staten bygger ut utbildningsformer, inte minst yrkesutbildningar. Nu behöver regering och riksdag också ge arbetslösa goda möjligheter till studiefinansiering. Använd arbetslöshetskrisen till att utbilda till bristyrken. Låt människor studera på Komvux, Yrkesvux och Yrkeshögskola med arbetsmarknadspolitisk ersättning. Det krävs också ett totalt stopp för nyliberala experiment och reformer av Arbetsförmedlingen.

5 Öka stimulanserna till infrastruktur, digitalisering och klimat. Staten bör kraftigt öka statsbidragen till att renovera och uppgradera svensk infrastruktur, särskilt för elektricitet och datatrafik. Tillstånds- och planeringsprocesser behöver förenklas och snabbas upp för att korta startsträckan för infrastrukturprojekt.

Offentliga aktörer bör redan nu planera för att tidigarelägga upphandlingar kring nya infrastrukturprojekt samtidigt som redan planerat underhåll och byggnationer måste fortsätta. Ökade resurser bör också riktas mot järnväg och annan transportinfrastruktur samt mot energi- och klimatåtgärder. Kraven på schyssta arbetsvillkor i offentliga upphandlingar måste också skärpas.

Det som historiskt har byggt Sverige starkt, en väl fungerande välfärd och en arbetsmarknad som ger trygghet vid omställningar, har under lång tid skalats ned. Det starka samhället har i stället ersatts av nyliberala skrivbordsprodukter med fokus på marknadslösningar och privatiseringar.

I krisens tid blir dock fördelarna med gemensamma lösningar tydligare. Det som sker nu kan inte hanteras av marknaden. Det kan bara hanteras gemensamt, genom att bygga vidare på den svenska modellen.

Karl-Petter Thorwaldsson, LO:s ordförande
Therese Guovelin, LO:s förste vice ordförande
Berit Müllerström, LO:s andre vice ordförande
Torbjörn Johansson, LO:s avtalssekreterare
Tobias Baudin, ordförande Kommunalarbetareförbundet
Marie Nilsson, ordförande IF Metall
Susanna Gideonsson, ordförande Handelsanställdas förbund
Johan Lindholm, ordförande Byggnadsarbetareförbundet
Valle Karlsson, ordförande Seko
Tommy Wreeth, ordförande Transportarbetareförbundet
Per-Olof Sjöö, ordförande GS
Malin Ackholt, ordförande Hotell och Restaurangfacket
Magnus Pettersson, ordförande Fastighetsanställdas förbund
Eva Guovelin, ordförande Livsmedelsarbetareförbundet
Urban Pettersson, ordförande Elektrikerförbundet
Mikael Johansson, ordförande Målareförbundet
Pontus Georgsson, ordförande Pappersindustriarbetareförbundet
Jan Granvik, ordförande Musikerförbundet

”Coronakrisen gör behovet av ett heltäckande skuldregister akut”

DN LÖRDAG 2 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200502
Nu måste Sverige omgående införa tvingande rapportering av samtliga beviljade krediter till privatpersoner. Vi står annars inför en betydande risk att låntagare försätts i påfrestande överskuldsättning. Coronakrisen har förvärrat situationen och behovet av ett fullständigt skuldregister har blivit akut, skriver Eva Redhe och Erika Eliasson.

I oktober 2019 skrev vi på DN Debatt att Sverige behöver en mer gedigen kreditbedömning och att en viktig del i lösningen är ett fullständigt skuldregister. I februari 2020 föreslog Finansinspektionen i sin årliga Konsumentskyddsrapport att regeringen tillsätter en utredning för att göra det möjligt för kreditgivare att få en helhetsbild av konsumenternas befintliga skulder.

Men under tiden frågan utreds riskerar enskilda individer att hamna i överskuldsättning, vilket är förödande för både individen och samhället. Coronakrisen medför att risken för överskuldsättning ökar. Därför bör regeringen snabbutreda frågan. En lösning är att ge Finansinspektionen i uppdrag att införa krav på att företag som har tillstånd att ge krediter till konsumenter tvingas rapportera dessa.

En grupp som är särskilt utsatt för risk att hamna i en djup skuldproblematik är personer med spelberoende. Men krisen medför

även att många andra grupper i samhället utsätts för ökad risk för att hamna i en överskuldsättning.

Enligt uppgifter från Kronofogdemyndigheten kan de se en markant ökning av spelrelaterade skulder de senaste fem åren bland de som söker skuldsanering. Coronakrisen riskerar att eskalera problemen med psykisk ohälsa. Enligt Spelinspektionen kan man se en markant ökning av registreringar och inloggningar på onlinespel den senaste tiden.

Isolering och den stigande arbetslösheten medför ökad risk för problematiskt spelande. Den 7 april meddelade TT att antalet registreringar och inloggningar på onlinespel ökat med 33 procent.

Statistiken gäller bara 17 spelbolag av totalt närmare 60, men ger en fingervisning om hur coronapandemin påverkar spelandet. Och före påskhelgen kunde SVT rapportera att antalet hjälpsamtal till Spelberoendes förening i Göteborg ökat med 30 procent.

Anders Håkansson, professor i beroendemedicin på Lunds universitet, uppmärksammar i en studie publicerad den 23 april 2020 i ”The international journal of environmental research and public health” att det behövs ett ökat fokus på sambandet mellan finansiella problem och spelberoende. Håkansson belyser även problemen med spelberoende och överskuldsättning i en rapport till Kronofogdemyndigheten.

Omkring en halv procent av befolkningen i Sverige uppskattas ha ett spelberoende.

Professor Håkanssons studie bekräftar bilden av nätkasino som särskilt förknippat med svåra konsekvenser av spel om pengar. Det är också den vanligaste spelformen hos personer som söker vård på en mottagning för spelberoende i sjukvården. Självmordstankar är vanligt hos personer som söker vård för spelberoende och förekomsten av fullbordat självmord är 15-faldigt förhöjd hos personer med spelberoendediagnos jämfört med befolkningen i övrigt.

Även utanför området spelberoende bedöms ekonomiska skulder vara en viktig prediktor för psykisk ohälsa och suicidtankar. Det ligger därför i samhällets intresse att möjliggöra en säker kreditprövning, speciellt vid utlåning till redan utsatta personer.

Coronapandemin innebär att behovet av en säkrare kreditbedömning blir akut. Den svenska marknaden för konsumtionslån är cirka 239 miljarder kronor och den absoluta merparten av lånen är utgivna av bankerna.

Vid ingången av 2019 var 12 miljarder kronor utgivna av kreditgivare som har tillstånd av Finansinspektionen att enligt Lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter (LVK) ge ut krediter. Sedan förmögenhetsbeskattningen avskaffades 2007 finns ingen övergripande information om hushållens samlade tillgångar eller skulder.

Sverige har i grunden goda förutsättningar för att bedriva en gedigen kreditbedömning. Man kan identifiera de som ansöker om lån genom personnummer, mobilt BankID samt en stor mängd data som är samlad hos kreditupplysningsföretagen.

Samhället och konsumenternas beteenden har dock dramatiskt förändrats de senaste tio åren vilket innebär att man även måste uppdatera synen på gedigen kreditbedömning. Sedan den senaste finanskrisen har onlinehandeln ökat dramatiskt och rekordlåga räntor har ökat intresset att låna. Kreditupplysningsföretagens information är

bra men den är inte tillräcklig. Då det inte är tvingande för samtliga kreditgivare att rapportera in utlåning saknas alltså en fullständig bild av låntagarens totala skulder.

De mest riskfyllda skulderna, som till exempel sms-lån, rapporteras i de flesta fall inte in till något kreditupplysningsföretag. Det innebär att dessa lån inte beaktas vid en kreditbedömningsprocess. Det medför att krediter kan beviljas till personer som redan är överskuldsatta.

För att säkerställa att kreditgivarna har en fullständig bild av den sökandes skulder bör ett centralt skuldregister införas. Ett register dit samtliga kreditgivare är tvingade att rapportera all utlåning. Det bör omfatta alla typer av krediter, både med och utan säkerhet.

Kreditupplysningslagen tillåter redan delning av kreditdata, det som saknas är alltså tvingande inrapportering av samtliga givna krediter. En viktig fråga som lyfts fram då det gäller ett fullständigt skuldregister är integritetsfrågan. Genom att kreditgivare och kreditupplysningsföretag redan i dag har rätt att dela information om privatpersoners skulder kan integritetsfrågan redan anses vara passerad, men utan fördelarna av en samlad bild av låntagarnas skulder.

Kreditgivare är enligt lag skyldiga att genomföra en gedigen kreditbedömning. Men då en samlad bild av den sökandes totala skulder saknas riskerar kreditgivare att bryta mot lagen.

Sverige måste utforma regler för kreditgivning som skyddar låntagarna och skapa förutsättningar för kreditgivare att följa lagen. Ett fullständigt skuldregister som ger en helhetsbild av den sökandes totala lånesituation är nödvändigt för en gedigen kreditbedömning. I skuggan av coronakrisen med isolering och ökad arbetslöshet måste vi skydda människor från överskuldsättning och psykisk ohälsa.

Regeringen bör därför snabbutreda frågan gällande ett fullständigt skuldregister. En lösning är att ge Finansinspektionen i uppdrag att införa krav på att företag som har tillstånd att ge krediter till konsumenter tvingas rapportera dessa. Exakt utformning av ett fullständigt skuldregister kan med fördel tas fram av branschen i samarbete med Finansinspektionen.

Eva Redhe, investerare och styrelsearbetare, tidigare vd Erik Penser bank, grundare av Mercurius financial communications samt ansvarig för Investor relations och arbete med corporate finance på Investor AB, erfarenhet från drygt 20 bolagsstyrelser. Idag bland annat styrelseordförande i Ftrack AB och styrelseledamot i Första AP fonden Erika Eliasson, vice vd Lendify, tidigare private banking Erik Penser bank, institutionell försäljning Evli fonder och talesperson Lindorff Sverige, erfarenhet från två bolagsstyrelser samt i dag ordförande i Swedish fintech association "

”Äldres sämre tandhälsa en riskfaktor för coronasmitta”

DN SÖNDAG 3 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200503
När de äldre över 70 år nu uppmanas stanna hemma finns risken att tandvården nedprioriteras. Då det finns ett tydligt samband mellan dålig tandhälsa och infektioner, hjärt-kärlsjukdom och lunginflammation ökar detta hälsoriskerna. Vi vill därför att regionerna ser till att äldre kan få nödvändig tandvård, skriver Chaim Zlotnik, Sveriges tandläkarförbund.

Tandhälsa har på senare tid mer och mer kopplats till allmänhälsa och sambandet mellan munhälsa och allmän hälsa blir allt tydligare med stigande ålder. Muntorrhet, bland annat på grund av medicinering och oförmågan att göra ordentligt rent i munnen, kan leda till plackbeläggningar som ger karies och tandlossning.

I dess lindriga former kan dessa åkommor verka triviala, men som om de inte åtgärdas kan de leda till allvarliga infektionstillstånd. Vi ser ett samband mellan dessa vanliga infektionssjukdomar och allmänsjukdomar såsom både lunginflammation, diabetes, hjärt- och kärlproblem och inte minst en ökad infektionskänslighet. Det är särskilt allvarligt för de äldre.

Något som Sveriges Tandläkarförbunds medlemmar ser, och som även uppmärksammats i medier, är att hjälpen med tandvård för de mest utsatta äldre inte alltid är så bra som den kunde och borde vara. Svårighet att ta sig till en tandläkare kan också göra att det saknas en etablerad kontakt med tandvården.

I coronakrisens spår och isoleringen av äldre över 70 år har tandhälsan fått stryka på foten. Med uppmaningen att hålla sig inomhus avbryts kontakter med sjuk- och tandvård. Men med en tandstatus som redan tidigare är sämre och problem att få hjälp med munhygien på omsorgsboende och äldreboende riskerar de äldre att bli än mer infektionskänsliga. Om munvården till exempel blir bättre på ett äldreboende så dör färre i lunginflammation, enligt forskningen.

Med nedprioriterad hjälp på vårdboenden och äldrevård nu riskerar detta att bli ytterligare en riskfaktor bland multisjuka äldre med ökad infektionskänslighet som smittas med covid-19. Det är viktigt att vi inte skjuter problemet med äldres tandvård framför oss, fortsatt tandvård och fortsatta behandlingar är av största vikt.

Ett problem med att de äldsta rekommenderas hålla sig inne är att planerade längre och kanske komplicerade behandlingar för äldre blir uppskjutna och avbrutna. Det kan också innebära att dolda akuta problem inte upptäcks och resulterar i ytterligare ökad risk för allvarliga följder av en covid-19-infektion eller av andra sjukdomar.

Även rutinbesök och återkommande kontroller ställs in. Vissa regioner, till exempel Folktandvården i Stockholm, tar inte emot gruppen över 70 år. Det gör att äldres tandvård kan bli lidande, med snabbt försämrad tandhälsa – och allmänhälsa – som följd. Inte bara för de som bor på äldreboende utan för en större grupp äldre. För en fortsatt förbättrad och bibehållen tandhälsa är det viktigt att inte avbryta planerade behandlingar och rutinkontroller för de äldsta patientgrupperna.

Redan sedan tidigare har Sveriges Tandläkarförbund uppmärksammat att de åtgärder som står till buds för sköra äldres tandhälsa inte tas i anspråk. Sköra äldre är en grupp som ofta hamnar utanför de befintliga stöden för mun- och tandvård. I en studie som publicerades 2013 visades att var femte äldre på äldreboende var i behov av akut tandvård. Det finns inget som pekar på att behovet av akuttandvård för äldre har minskat.

Därför är det viktigt att det riktade tandvårdsstöd mot äldre som regioner är skyldiga att erbjuda inte upphör. De tidiga insatserna är viktiga för att behålla en god tandhälsa, i det här läget när en god tandhälsa är livsviktig måste ändå åtgärder vidtas. Alla pensionärer måste informeras om åldrande och munhälsa, erbjudas regelbundna munhälsosamtal, antingen av uppsökande tandvård eller över telefon.

I det långsiktiga handlingsprogram för äldres munhälsa som Sveriges Tandläkarförbund gick ut med 2017 tillsammans med fyra andra förbund, sammanfattade man i fyra punkter:

Uppmärksamma den äldres munhälsa tidigt.

Samordna insatser mellan kommun och tandvård, och mellan tandvård och sjukvård.

Informera den äldre i tid och behåll tandvårdskontakten.

Öka kunskapen om äldres munhälsa.

Med den pågående coronapandemin uppmanar vi Socialstyrelsen att göra äldres munhälsa till en del av vårdplaneringen. De äldres munhälsa är starkt förknippad med allmäntillstånd och risk både för infektioner, lunginflammation och hjärt-kärlsjukdomar. Vi vill att Socialstyrelsen fortsätter att utveckla samverkan mellan tandvård och hälso- och sjukvård med äldre personers behov i fokus.

Vi vill att regionerna lever upp till sitt ansvar och fortsätter att erbjuda kostnadsfri munhälsobedömning och nödvändig tandvård, särskilt just nu. Många av våra medlemmar vill vara med och bidra i bekämpningen av covid-19. Detta kan göras dels genom en kraftig utökning av uppsökande besök på äldreboenden och att utöka uppdraget att omfatta även personer som är över 70 år och som har eget boende och uppmanas att hålla sig hemma, troligen för resten av året. Uppsökande besök kan kompletteras med tandvårdssamtal på telefon eller vid en tandvårdsklinik. Det går att göra nu och Sveriges tandläkare vill vara med och säkerställa en god livskvalitet för landets äldre befolkning och därmed även en effektiv hantering av välfärdens resurser.

Sveriges tandläkarförbund ser med oro på den situation som uppstått i och med covid-19 när det gäller tandhälsa för åldersgruppen 70+, som snabbt kan försämras om det bara finns möjlighet till akuttandvård.

Det är oerhört viktigt att inte tandvården glöms bort. Vi har erfarenhet av den tid då Sverige inte hade regelbundna tandvårdsbesök annat än vid akuta besvär som medförde att många gick med trasiga tänder och tandluckor. Hur vi agerar i dag kan leda till ett stort behov av akuttandvård i framtiden. Kommer tandvården som länge kämpat med stora regionala skillnader vad gäller personalförsörjning, att klara det?

Samtidigt som vi hanterar de dagliga utmaningarna av covid-19 behöver vi lyfta blicken och planera för att möta möjliga framtida scenarier som konsekvenser av vårt agerande i dag.
Chaim Zlotnik, förbundsordförande, Sveriges tandläkarförbund "

”De kloka krissatsningarna syns inte i backspegeln”

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200504
Många bra förslag på satsningar för att ta oss ur krisen har presenterats. Men nya krav på social och miljömässig hållbarhet parat med ett alltmer digitaliserat näringsliv i snabb förändring gör att det inte är givet att dagens dominerande företag har lösningarna. Vi måste vända blickarna framåt, skriver Anders Wijkman och Dennis Pamlin.

I flera artiklar här på DN Debatt har förslag väckts om hur Sverige kan starta om efter coronakrisen. Cheferna för Vattenfall, Scania, ABB power grids och SSAB i samarbete med Svante Axelsson, Fossilfritt Sverige, ger 24/4 en rad förslag på lämpliga investeringsobjekt. Det som lyfts fram är bland annat satsningar på ett mer robust elnät, elvägar, bioraffinaderier, anläggningar för infångning och lagring av koldioxid samt en utbyggnad av järnvägen.

Några dagar senare (28/4) kom förslag från den av Stockholms handelskammare tillsatta Omstartskommissionen med Klas Eklund som ordförande. Där aktualiseras alltifrån reformer på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden, infrastrukturutbyggnad – med höga klimat- och miljökrav – till skattesystemets utformning.

Vi kan instämma i flertalet av förslagen. Det finns uppenbara behov både av reformer och investeringar i vårt samhälle. Det övergripande syftet med åtgärdsprogrammen måste dock vara att balansera tre perspektiv:

Omedelbara insatser mot smittspridningen och för att undvika att sjukvården kollapsar.

Undvika en ekonomisk katastrof där livskraftiga företag går omkull och hundratusentals människor förlorar sina jobb.

”Bygga tillbaka bättre” genom att utgå från de lärdomar som bland annat krisen gett oss.

Coronakrisen ger anledning att reflektera över en rad utmaningar i vårt samhälle. Sårbarheterna finns på många områden och är en konsekvens både av hur globaliseringen tillåtits ta form – inte minst bristen på sociala och miljömässiga regler – men också av en extremt kortsiktigt inriktad ekonomi. Konsekvenserna är allvarliga i form av klimatförändringen och kraftigt överutnyttjade ekosystem.

Sårbarheten finns också i form av ett finansiellt system som sprängt alla ramar och där skuldsättningen i världen redan före covid-19 uppgick till mer än 330 procent av den globala bnp. I spåren har också följt en allt skevare fördelning av inkomster. De ökande ekonomiska skillnaderna kompletteras i många länder av det som den engelske journalisten och författaren David Goodhart beskriver som en ökande känsla av brist på hemhörighet bland ett växande antal människor.

Hans tes om skillnaderna mellan ”anywheres” och ”somewheres” har bara fått begränsad uppmärksamhet i Sverige men är tveklöst en del av förklaringen till de allt större spänningarna mellan olika medborgare i vårt land.

Vår kritik av förslagen i de två artiklarna ovan riktar sig inte främst mot vad de innehåller utan mot vad de saknar. Det är lätt att titta bakåt och lyssna på de företag som i dag har ett dominerande inflytande i ekonomin. Det finns mycket att lära där, men backspegeln hjälper oss inte att se framtiden.

Hållbarhet i en global dimension och den fjärde industriella revolutionen kräver att vi vänder blickarna framåt och tänker utanför boxen. Fossilfritt Sverige har många förtjänster. Risken är dock när man låter dagens dominerande företag i olika branscher ange taktpinnen att det är nu gällande affärsmodeller och sätt att lösa olika behov som får styra förslagen till åtgärder. Deras förslag måste kompletteras av analyser av hur våra olika behov och önskemål i framtiden kan lösas i andra, både socialt och ekologiskt, mer optimala former.

Att kraftigt reducera dagens negativa påverkan – ”pollute less” – är bara en del av svaret. Lika viktigt måste vara att utveckla transformativa lösningar som är globalt hållbara och stödjer en mer produktiv ekonomi. Tydliga exempel på detta finns redan kring digitala lösningar för mobilitet, resfria möten, distansarbete eller telemedicin, men också lösningar med fokus på upplevelser i stället för materiell konsumtion.

En offensiv strategi för omställningen av ekonomin i spåren av covid-19 måste därför baseras på följande utgångspunkter:
Lösnings och behovsdrivet: Med fokus på vad vi behöver – inte primärt på hur vi producerar saker i dag.

Digital transformation: Minst 10 gånger bättre – bortom det marginella.

Globalt hållbar: Fungerande i en rättvis värld med 10 miljarder människor – inte bara fokus på lägre utsläpp av koldioxid utan också resurseffektiva lösningar. Se Sverige som en testbädd där våra egna lösningar kan delas med andra länder och regioner, via bistånd och export.

Potentialen är stor för nya sätt att arbeta, att utbilda/lära, att resa, att leverera hälsa. Till det kommer servicesektorn, konst och kultur. Linjära materialflöden måste ersättas av cirkulära sådana och produktköp kan ersättas av service och leasing.

I centrum för alla dessa lösningar finns en digital infrastruktur och entreprenörer som fokuserar på hur olika behov kan mötas på nya sätt. Goda exempel är bland annat svenska företaget Compodium som levererar smarta lösningar för vården, självkörande fordon från grundarna av Skype som levererar matvaror samt 3D-skrivare och decentraliserad produktion för att leverera sjukvårdsutrustning eller bygga bostäder.

Det är lätt att bli alltför snäv i sitt perspektiv, men de åtgärder vi vidtar för att bygga om till ett innovativare och mera hållbart Sverige behöver ha ett internationellt perspektiv från början. Få känner till att Energimyndigheten redan i dag har stöttat små och medelstora företag vars tekniska lösningar har potential att minska de globala utsläppen med mer än en miljard ton koldioxid. Det representerar cirka 20 gånger mer än Sveriges egna utsläpp. Sådana företag är morgondagens viktigaste arbetsgivare för en hållbar framtid. I Energimyndighetens portfölj finns allt från smarta transportlösningar och planeringsverktyg för byggnader till morgondagens lösningar att lagra energi. Ett brett stöd för dessa och andra mindre företag med morgondagens lösningar är helt centralt.

Covid-19 har visat hur sammankopplad och skör vår värld är. Vi måste nu driva fram lösningar som inte genererar växthusgaser, men som heller inte överutnyttjar vitala ekosystem. Vi behöver lösningar som fungerar i en framtida rättvis värld med 10 miljarder människor. Om vi inte lyckas med det kommer kriserna att avlösa varandra, drivna av klimatkatastrofer, ekologiska kollapser och dödliga pandemier.
IPCC arbetar med ett scenario – Low energy demand – som försöker tackla de aspekter vi nämnt i det föregående. Detta scenario bör vara en av ledstjärnorna i Sveriges arbete för en mer vital och internationellt konkurrenskraftig ekonomi.

Alla de satsningar som föreslås kräver finansiering. För att inte lämna hela notan till våra barn och barnbarn i form av ökad skuldsättning behöver skattesystemet ses över. En sänkning av skatten på arbete och samtidigt högre skatt på att utnyttja naturen är en helt självklar väg att gå. Vidare kan högre skatter på lyxkonsumtion och finansiell spekulation ge viktiga bidrag. Ett återinförande av en skatt på stora förmögenheter bör också övervägas.

Låt covid-19 bli en nystart för ett lösningsorienterat, framtidsoptimistiskt samhälle som tar sitt globala ansvar och ingjuter hopp inför framtiden!

Anders Wijkman, ordförande för Climate-KIC, ett innovationsprogram på EU-nivå för att stimulera klimatsmarta lösningar

Dennis Pamlin, senior rådgivare vid statliga forskningsinstitutet Rise
"

”Använd munskydd i publika miljöer och i äldrevården”

DN TISDAG 5 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200505
Två egenskaper hos covid-19 ligger bakom att länder infört krav på munskydd: virus kan överföras utan att den smittade känner sig det minsta sjuk och forskning visar att smittan kan spridas via aerosoler i utandningen. Vi uppmanar därför Folkhälsomyndigheten att rekommendera att munskydd används i publika miljöer och i äldrevården, skriver sex virologiforskare.

En fråga som mycket sällan ställs i den svenska debatten, och i än mindre grad har tillåtits påverka de svenska smittskyddsrekommendationerna är: Hur kommer det sig att covid-19-pandemin har fått ett så präriebrandsliknande förlopp?

När denna nya sjukdom började uppmärksammas vid årsskiftet såg man omedelbara likheter med det allvarliga sars-utbrottet 2003, som även det orsakades av ett coronavirus. Men covid-19 har visat sig spridas mycket snabbare, och har, trots sin lägre dödlighet, redan skördat många gånger fler offer än sars (där 774 personer avled). Hur förklarar man detta?

Luftvägssjukdomar kan smitta på olika sätt. De flesta sprids genom droppsmitta, när hostningar eller nysningar skapar en kaskad av små droppar som når en annan persons slemhinnor, eller sätter sig på ytor. Dropparna når högst en eller två meter innan de faller mot marken.

Men vissa virus, såsom de som orsakar mässling och vattkoppor, kan bindas i mikrometersmå aerosolpartiklar som hänger kvar i luften. Det är därför man kan smittas av mässlingen om man går in i ett rum där en mässlingssjuk person vistades ett par timmar tidigare. Det behövs inga nysningar för att skapa en sådan aerosolburen smitta. Det räcker med att tala och andas.

Covid-19 har, liksom sars, beskrivits som en droppsmitta. Därför ges rådet att hålla sig på två meters avstånd i offentliga miljöer. Det finns emellertid ett oroande inslag som stör bilden: De riktigt stora utbrotten av covid-19 har skett i miljöer där många människor samlats. Och inte sällan har det härletts till en enda smittad person:

Epidemin i Uruguay tog fart när en febersjuk kvinna som just återvänt från Spanien deltog i en stor bröllopsfest med 500 gäster, varav 44 fick covid-19.

Vid ett stort 40-årskalas i Westport, Connecticut, USA, smittades hälften av gästerna. Det hade tidigare inte funnits ett enda fall i Westport.

I februari hade bioteknologiföretaget Biogen konferens i Boston. Lokalt insjuknade kort därefter 99 av deltagarna och deras familjer. Deltagare spred dessutom sjukdomen över hela USA, och blev i flera stater utsedda till ”patient zero”.

I Stockholm insjuknade i mars 70 personer efter en fest med 100 gäster, och vi undertecknare har personlig kännedom om minst tre ytterligare sådana tillställningar där uppmot hälften smittades.

Och här skiljer sig inte bilden för sars. För även när det gäller sars fann man plötsliga utbrott inom byggnadskomplex utan att människor ens vistats i varandras närhet.

Evidens finns dessutom gällande både sars och covid-19 att virusmaterial kan återfinnas i luften i och utanför rum där sjuka vårdas. Man har också på experimentell väg kunnat skapa aerosoler där luftburet infektiöst virus kunnat isoleras i flera timmar.

Detta har lett de amerikanska vetenskapsakademierna att rapportera till USA:s regering att ”nu tillgänglig forskning stöder möjligheten att sars-cov-2 [viruset som orsakar covid-19] kan spridas via aerosoler som skapas direkt vid en patients utandning”. Och även om WHO alltjämt anger droppsmitta och kontaktsmitta som de huvudsakliga smittvägarna för covid-19 utesluter man inte längre aerosolsmitta. Det är en av anledningarna till att munskyddstvång vid publika aktiviteter nu införs i allt fler länder, senast Tyskland.

Sverige är dock inte ett av dessa länder. Folkhälsomyndigheten uppger alltjämt att ”munskydd behövs inte i vanliga situationer ute i samhället, då är det bättre att hålla avstånd till andra människor och att vara noga med att tvätta händerna.” Och som smittväg anges endast ”droppar som sprids i luften när en sjuk person hostar eller nyser”.

Men om covid-19 och sars liknar varandra så mycket, även i hur de sprids, varför lyckades man så effektivt få stopp på sars, medan covid-19 nu håller hela världen i sitt grepp?

Det finns flera möjliga svar, men ett som alltmer hamnat i fokus rör när – snarare än hur – en infekterad person smittar. Och här lät sig många initialt luras av sars. Vid sars är man som mest smittsam ungefär en

vecka efter att man fått symptom, och inte ett enda fall har beskrivits där någon smittade innan symptomdebut. Det blev därför ganska lätt att isolera smittspridarna.

Men så är alls inte fallet med covid-19. När det gäller denna sjukdom kan virus överföras utan att den smittade känner sig det minsta sjuk.

Runt hälften av dem som utsöndrar virus är symptomfria, och virusmängden är då ungefär densamma. Man kan alltså vara smittsam utan att veta om det. Detta har fått de internationella smittskydds-organisationerna att modifiera sina rekommendationer, och är ännu en anledning till att många länder infört krav på munskydd i offentliga miljöer. Och i en ledare i ansedda New England Journal of medicine rekommenderas nu starkt användandet av ansiktsmasker i ”trånga inom- och utomhusmiljöer”.

Men även här sticker Sverige ut. Folkhälsomyndigheten anger att ”smittspridningen från personer utan symtom står för en mycket begränsad andel”, och inte bör påverka rekommendationerna (”Det som är helt klart är att om får vi stopp på de symtomatiska fallen så kommer pandemin att avstanna helt och hållet” sa Anders Tegnell 14 april i Aktuellt).

Sålunda förordas inte generellt munskydd ens inom äldrevården. Detta trots att covid-19 nu drabbat tre av fyra äldreboenden i Stockholmsregionen, och två av fem hemtjänstsenheter. Testning har visat att en tredjedel av äldre som är smittade, och hälften av personalen, varit helt symptomfria. Att i detta läge avråda från allmänt bruk av skyddsutrustning inom äldrevården är obegripligt, alldeles särskilt som viruset i utandningsluften går ner signifikant om munskydd används.

Vid en så pass smittsam, en så pass allvarlig och bland äldre ofta dödlig sjukdom som covid-19 måste försiktighetsprincipen råda. Det nu säkerställda och signifikanta inslaget av presymptomatisk smitta, likväl som möjligheten att luftburen smitta är en komponent i smittöverföringen, måste leda till stora förändringar i de svenska smittskyddsrekommendationerna. Vi uppmanar Folkhälsomyndigheten att utfärda rekommendationer om användandet av munskydd i publika miljöer och i äldrevården.

Anders Vahlne, professor emeritus i klinisk virologi, Karolinska institutet
Åke Lundkvist, professor i virologi, Uppsala universitet
Fredrik Elgh, professor i virologi, Umeå universitet
Peter Horal, docent i klinisk virologi Sahlgrenska akademin, Göteborgs universitet
Åke Gustafsson, med dr i virologi, tidigare chef för mikrobiologi och vårdhygien i Region Gävleborg och Region Uppsala
Lena Einhorn, med dr i virologi
Till den version av artikeln som publiceras på dn.se/debatt har en rad länkar till källor tillfogats. "

”Coronakrisen synliggör ovärdig syn på ålderdom”

DN ONSDAG 6 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200506
Äldreomsorgen har varit försummad under en längre tid, men covid-19-pandemin gör att det inte längre går att blunda för hur illa det faktiskt är. Äldre måste ses som subjekt med mänskliga behov och erfarenheter snarare än objekt som i värsta fall bara matas och förvaras, skriver Karin M Ekström och Johan Löfqvist.

Under flera år har vi baserat på egna och andras erfarenheter och genom media kunnat konstatera att äldreomsorgen, inklusive äldrevården, inte fungerar optimalt i Sverige.

Covid-19-krisen har ytterligare förstärkt denna bild och gjort att det inte längre är möjligt för ansvariga att köra huvudet i sanden och låtsas som ingenting. Alltför många äldre har smittats trots att Folkhälsomyndigheten och regeringen från första stund sa att de skulle skyddas.

DN rapporterade den 2 maj att coronasmitta finns på minst 541 äldreboenden i Sverige. Hur kunde det gå så fel? Journalisten Thord Ericsson påpekar på DN debatt (17/4) att en viktig förklaring är äldreomsorgens bemanning och kompetens. Han betonar att det inte är äldreomsorgens personal utan i stället ansvariga politiker på alla nivåer och i synnerhet regeringen som har ansvaret för bristerna. Det gäller både nuvarande och tidigare regeringar.

I medierna rapporteras om en hög andel timanställda och vikarier. Åsa Plesner och Lisa Pelling från Arena Idé visar i en annan artikel på DN Debatt (26/4) att att nedskärningar inom äldreomsorgen pågått under 20 år och att 96 procent av kommunerna skär ner på äldreomsorgen i budgeten år 2020.

Äldreomsorgen har varit försummad under en längre tid, men covid-19-pandemin gör att det inte längre går att blunda för hur illa det faktiskt är. Hur har detta kunna ske?

En förklaring är att synen på ålderdom i samhället blivit ovärdig över tid. Principen om lika värde tycks inte gälla för äldre. Har takten för samhällsförändring blivit så hög att det enbart är framåt som gäller utan att faktiskt värdesätta vad tidigare generationer bidragit med i utvecklingen av vårt samhälle, inklusive deras erfarenheter och kompetens?

En annan förklaring är den ökade marknadiseringen av samhället där nyliberala idéer har fått ett alltför starkt fotfäste. Fokus på effektivitet har kommit att överskugga andra värden. Mätverktyg blir viktigare än visioner om hur en god ålderdom skapas. Resursbrister innebär att nyttokalkyler, inklusive känslokyliga beräkningar, får alltför stort gehör inom dagens äldreomsorg.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har inlett en tillsyn med anledning av den smittspridning som förekommer på äldreboenden i Stockholmsregionen och Region Sörmland. Men räcker det?

IVO har ett brett uppdrag genom att ansvara för tillsyn över hälso- och sjukvård, hälso- och sjukvårdspersonal, socialtjänst och verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Myndigheten ansvarar också för viss tillståndsprövning. Med tanke på att brister inom äldreomsorgen länge försummats finns det anledning att fundera över IVO:s roll och ansvar.

I en debattartikel (SvD 10/9 2018) förslog en av oss att en ny tillsynsmyndighet bör inrättas för att granska äldreomsorgen och säkerställa högkvalitativ äldreomsorg inom hemtjänst såväl som på äldreboenden. Samma myndighet skulle även kunna ha en mer proaktiv roll och arbeta för att förbättra äldreomsorgen och vården av de mest sjuka.

I dag har Socialstyrelsen detta uppdrag, men det är en myndighet som också har ett brett uppdrag som rör både socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Vi förslår därför en ny myndighet med uppgift att förbättra, granska och säkerställa högkvalitativ äldreomsorg och vård av äldre.

Men det räcker inte. Dagens alarmerande situation inom äldreomsorgen och det faktum att antalet äldre kommer att öka pekar på att äldreomsorgen behöver organiseras om. I dag ansvarar kommuner oftast för äldreomsorgen, inklusive äldreboenden.

Men många kommuner har ekonomiska begränsningar vilket gör att de inte kan erbjuda tillfredsställande äldreomsorg inklusive äldrevård.

Kommunernas ekonomi kommer troligtvis inte att förbättras inom nära framtid, i synnerhet inte i kommuner varifrån utflyttning sker.

Därutöver drivs många äldreboenden av privata aktörer via aktiebolag som måste tjäna pengar på verksamheten. Detta kan, men behöver inte, innebära att man sparar in på personal, dess utbildning och kompetens.

Vi föreslår att ansvaret för kommunernas äldreomsorg överförs till regioner och till staten. En anledning till detta är att det kan säkerställa bättre ekonomiska resurser, men även sjukvårdsresurser, vilket inte bör förringas med tanke på att boende på äldreboende är i behov av sjukvård i större utsträckning än vad som var fallet på tiden med ålderdomshem. Det behövs därför utökade sjukvårdsresurser på äldreboenden för att motsvara detta behov.

Enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2017:30) skall regionerna samverka med kommunerna vad gäller till exempel sjukvård på äldreboenden. Detta ska enligt lagen ske i samråd mellan kommuner och regioner. Vad innebär detta i praktiken och vilken betydelse har detta för sjukvård inom kommunal äldrevård?

Genom att överföra ansvaret för kommunernas äldreomsorg till regioner och staten ökar sannolikheten för god hälso- och sjukvård som också kan bli mer rättvist fördelat över landet. Det kommer att gynna kommuner med begränsade ekonomiska resurser.

Vårt förslag innebär att regionernas kompetens inom sjukvård och geriatrik blir mer styrande, vilket också innebär att geriatrisk kompetens behöver utvecklas och spridas inom äldreomsorgen.

Eftersom äldre människor med omsorg och deras anhöriga befinner sig i en beroendesituation så behövs någon ojävig som för deras talan. Vi föreslår därför att det inrättas en äldreombudsman i varje kommun.

I en tidigare artikel på DN Debatt (25/12 2018) diskuterade vi problemet med ofrivillig ensamhet på ålderns höst. Äldre behöver rörelse, frisk luft och sociala aktiviteter för att må bra och inte bara ordinerade läkemedel. Vi föreslog att ett nätverk bildas för att försöka

hitta lösningar till en bättre fungerande äldreomsorg med representanter från berörda aktörer, till exempel äldre och deras anhöriga, finansiärer (regioner, landsting, kommun), anställda inom äldreomsorgen, ideella organisationer, näringsliv, geriatrik och forskare.

Äldre bör ses som subjekt med mänskliga behov och erfarenheter snarare än objekt som i värsta fall bara matas och förvaras. Det handlar om mänsklig värdighet. Socialstyrelsen utvecklade 2011 en nationell värdegrund för äldreomsorgen – äldre personer ska kunna leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Nu behövs mindre snack och mer verkstad för att utveckla en fungerande vård och omsorg för äldre. Sammanfattningsvis föreslår vi:

Inrätta en ny myndighet med uppdraget att förbättra, granska och säkerställa högkvalitativ äldreomsorg och vård av äldre.

Överför ansvaret för kommuners äldreomsorg till regioner och staten. Ge äldreboendena utökade sjukvårdsresurser.

Utveckla och sprid geriatrisk kompetens inom äldreomsorgen. Inrätta en äldreombudsman i varje kommun.

Bilda nätverk där olika aktörer samverkar för att hitta lösningar till en bättre fungerande äldreomsorg.

Karin M Ekström, professor i företagsekonomi vid Högskolan i Borås
Johan Löfqvist, pensionerad läkare med specialistkompetens inom allmänkirurgi, allmänmedicin och urologi. Har tjänstgjort 5 år som överläkare på geriatrisk rehabiliteringsklinik samt haft ansvar för demensboende och äldreboende. "

”Ofullständiga kalkyler gör jordbruket till klimatbov”

DN TORSDAG 7 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200507
De internationella klimatkalkylerna tar inte med det kol som binds in i jordbrukets livsmedel. Och den energi som jordbruk producerar till motorer bokförs i en annan sektor. Räknar man in detta så är jordbruket sannolikt klimatneutralt redan i dag. Vi har fyra förslag till hur klimatarbete och produktion kan bli ännu bättre, skriver 13 jordbruksexperter.

I den oroliga tid vi nu upplever går tankarna till grundläggande saker som vänskap, hälsa, husrum och mat. Det gäller här och det gäller i andra länder. David Beasley vid FN:s World food programme sa den 21 april att coronapandemins efterspel kommer leda till en svältkatastrof ”av bibliska proportioner”. Inte konstigt alltså att värdet av jordbruket har uppmärksammats. Men jordbruket har inte alltid framstått som en hjälte i samhället. Under senare år har debattörer allt oftare beskrivit jordbruket som främst en klimatbov.

Jordbruket är inte bara en producent av den livsviktiga maten.

Jordbruket ger oss även annat som till exempel etanol, biodiesel, biogas och linnekläder. Inte nog med det: Jordbruket är en storskalig fotosyntes som gör att luftens koldioxid omvandlas till syre och energirik kol i rötter och växtdelar. Kol binds även i det som skördas. Där hålls kolet bundet ända tills dess att konsumenter äter maten eller

förbränner jordbrukets biodrivmedel. Konsumentsektorn, inte jordbruket, står för utsläppen av koldioxid från den förbränningen.

Rapporten Sveriges självförsörjningsgrad (Silvbergs Miljöteknik, 2019) visar att svenskt jordbruk skapar dubbelt så mycket energi i sina produkter som det förbrukar. Resultatet är dessutom högvärdiga livsmedel och fossilfria produkter som kan ersätta petroleum.

Men märkligt nog får inte jordbruket tillgodoräkna sig alla sina positiva klimattjänster. Kol som binds in i livsmedel, tack vare jordbruk, ingår inte i de internationella klimatkalkylerna. Dessutom bokförs den energi som jordbruk producerar till motorer i en annan sektor. Inte konstigt alltså att jordbruk har framstått mer som en klimatbov än en klimathjälte och att politiker vill ”ställa om” jordbruket.

Tidigare i år presenterade ministrarna Isabella Lövin (MP) och Jennie Nilsson (S) en utredning för ett fossiloberoende jordbruk. Samtidigt har riksdagen beslutat om en livsmedelsstrategi, vars mål är att vi ska producera mer svenska livsmedel. Coronan har aktualiserat frågan om självförsörjning. Att utveckla jordbruket är strategiskt, men hur bör det ske? Vi har fyra förslag som både kan gynna klimatarbetet och öka produktionen:

1 Vi bör övergå till fossilfri drivning av lantbrukets maskiner. I väntan på eldrift behövs förbränningsmotorerna. Dessa bör dock gå på biodrivmedel. Svenskt jordbruk har inga problem att tanka fossilfritt – om ekonomiska ramar ges och om tillgången på bränsle säkras. Ha i minnet det motstånd som finns inom EU mot att odla jordbruksgrödor tänkta för biobränsle.

2 Vi bör vidareutveckla metoder som spar drivmedel. Att bearbeta jord kräver mycket energi och i fallet förbränningsmotorer innebär det utsläpp av koldioxid. Lantbrukare bearbetar jorden bland annat för att få bukt med ogräs, sniglar och svampsjukdomar. Få är dem som i dag kan minimera sin jordbearbetning enligt filosofin ”conservation agriculture” och samtidigt få höga skördar utan att använda kemiska växtskyddsmedel. Med ”conservation agriculture”avses permanent täckning av åkerjorden, smarta växtföljder och minimerad jordbearbetning. Oavsett odlingsfilosofi måste vi vidareutveckla mekanisk hantering av sjukdomar och ogräs så att det blir mer energieffektivt.

3 Vi bör binda ännu mer kol genom bättre brukande av jordarna. Lantbrukets förmåga att binda kol i marken är intressant i ett klimatperspektiv. Enligt tankeexperimentet ”4 per 1000” skulle en årlig ökning av kolinlagringen på 4 promille kunna hejda hela världens ökning av koldioxid i atmosfären. Men hur? Jo:

Viktigt att direkt betona är att goda skördar ökar kolinlagringen i mark. Smart teknik och nya metoder som ökar skördarna bör stimuleras. Vi bör sträva efter grön mark året om. Det mest effektiva för svensk del är vall där skörden kan förädlas till mjölk och kött. Vallen gynnar marklivet, inte minst daggmaskar som gör gångar i jorden vilket gynnar rotutveckling och vattentransport.

En möjlighet är mellangrödor – grödor som odlas mellan huvudgrödorna och fångar in solenergi även efter skörd av huvudgrödan. Försök visar att mellangrödor leder till att cirka 1,2 ton koldioxid per hektar och år fastläggs i marken. Men det detaljrika och snåriga regelverket gör att lantbrukare avstår.

4 Vi bör värna fotosyntesens raketbränslen: kväve, kalium och fosfor. Ju mer fotosyntes desto mer växlighet och därmed kolinlagring. Växtnäring – stallgödsel såväl som mineralgödsel eller restprodukter – stimulerar växtligheten, även om det förstås finns en lagom nivå att sikta på (så kallat biologiskt optimum). Ett nyckelbegrepp är kväveeffektivitet.

Om mineralgödsel: En del av hanteringen ger klimatgaser i form av utsläpp vid produktionen. Men mineralgödsel kan sätta fart på växtligheten. Enligt beräkningar i Svenska jordbrukets klimatpåverkan (2014) binds runt 8 gånger mer energi och växthusgaser i produkterna än vad produktion av mineralgödsel använder och ger upphov till. Dessutom byggs nu pilotanläggningar för att producera mineralgödsel fossilfritt.

Stallgödsel då? Argument framförs ibland att jordbruket borde inrikta sig mer mot vegetabilier i stället för att hålla djur. Debatten om att korna rapar metan har få undgått. Men gräs- och klövervallar fyller en uppgift. Odlas baljväxter, oljeväxter eller rotfrukter ofta, får vi problem med sjukdomar. Vallen är ett avbrott som ger bra möjligheter för nästa gröda. Den ger hög avkastning i hela landet och gynnar kolinlagringen. Och inte minst: Gräs är svårsmält för människor, men nötkreatur kan omvandla gräs till högvärdiga livsmedel och gödsel, som berikar jordarna och dessutom kan ge oss biogas.

Det finns dock en allt starkare opinion mot djurhållning. Exempelvis meddelade flera myndigheter och kommuner förra året att alla luncher skulle vara vegetariska. Men vad händer om den svenska marknaden för animalier viker och andelen import inte förändras? Vad händer med vår biologiska mångfald om vi planterar skog på jordbruksmarken där det inte är möjligt att odla mer än vall och foderspannmål?

Så var landar vår analys? Om vi inkluderar det kol som binds in i jordbruksprodukterna, är svenskt jordbruk till skillnad mot många andra branscher sannolikt klimatneutralt redan i dag. Ändå har jordbruk betraktats som ett stort klimatproblem. Men visst, vi kan göra ännu mer. Dock medför nya komplexa odlingssystem risker för lantbrukare och kräver investeringar i kunskap och teknik. Det förutsätter god lönsamhet, vilket saknas i många lantbruksföretag. Slutligen: För att trygga vår inhemska produktion och samtidigt inte ”exportera våra utsläpp” så bör svenska magar och även bränsletankar fyllas med energi som är bunden av fotosyntesen i Sverige. Därför är det viktigt för oss alla att expandera det svenska jordbruket.

Anita Boman Daniels, lantbrukare, Dalarna
Peter Borring, lantbrukare, fd ordförande LRF Östergötland
Kristina Forsberg, lantbrukare, Fröö Gård
Per Frankelius, docent i företagsekonomi, Linköpings universitet
Stefan Gård, ordförande, Sveriges Mjölkbönder
Johan Karlzén, ordförande, Sveriges Spannmålsodlare
Thomas Keller, professor i markmekanik och jordbearbetning, SLU
Thomas Kätterer, professor i systemekologi, SLU
Kersti Linderholm, agronomie doktor, Silvbergs Miljöteknik
Lars-Johan Merin, ordförande, Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare
Per Pettersson, ordförande, LRF Mälardalen
Tomas Rydberg, tidigare statsagronom, SLU
Crister Stark, uppfinnare och delägare, Väderstad "k

”Regeringen måste snabbt ta fram en vaccin strategi”

DN FREDAG 8 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200508
Den globala kraftansträngningen för att få fram vacciner mot coronaviruset har lett till att allt fler vaccinkandidater nu börjat prövas på människor. Samtidigt pågår internationella diskussioner kring hur vacciner, när de väl är godkända, ska produceras och fördelas. Sverige behöver omedelbart ta fram en nationell vaccinstrategi, skriver Anders Blanck, vd för LIF.

Coronaviruset kommer under överskådlig tid att förbli det mest allvarliga globala hälsohot världen sett under modern tid. Den globala expertisen är tämligen överens om att den nuvarande pandemivågen kommer att följas av flera. Men när, var, och hur svårt dessa pandemivågor kommer att drabba olika länder är okänt. Just nu prövas ett antal läkemedel som bedöms lovande mot covid-19 på svårt sjuka patienter. Förhoppningsvis kan några av dessa läkemedel minska dödstalen och vinna tid – men det står alltmer klart att mänsklighetens största hopp just nu står till vacciner som kan stoppa viruset genom att ge immunitet.

Den inledande delen av den enorma globala kraftansträngningen inom medicinsk forskning vad gäller vacciner är nu i stort sett avklarad, och detta på bara några månader – vilket ingen på förhand hade trott var möjligt. Viruset sars-cov-2 har kartlagts och över hundra forskningsprojekt – ofta i samverkan mellan akademi, små forskningsbolag, institutioner och större läkemedelsföretag – har lett fram till ett stort antal vaccinkandidater. Just nu har kliniska prövningar på människa inletts för sju olika vacciner, och fler är på väg.

I bästa fall kan de första vaccinerna vara helt godkända för bred användning inom drygt ett år. Ibland beskrivs detta som ett slags kapplöpning där det gäller att komma först, att vara det företag som levererar det vaccin som ska rädda världen från coronaviruset. Men så blir det inte. Vi kommer högst sannolikt att få se ett antal olika vacciner som tar sig hela vägen till godkännande av läkemedelsmyndigheter, produktion och vaccinering av befolkningsgrupper. Äldre befolkningsgrupper kan exempelvis komma att behöva en annan typ av vaccin än andra. En del vacciner kan få global användning, andra kan komma att användas i vissa världsdelar men inte i andra.

Det nya läget innebär också att det internationella perspektivet kring vacciner skiftat, från att handla om att sätta fart på forskningen, till att fokusera på hur vacciner ska produceras och göras tillgängliga för länder och olika befolkningsgrupper. Här pågår olika initiativ, processer och diskussioner mellan organ som WHO, FN och EU, internationella finansiärer som Wellcome Trust och Bill och Melinda Gates, regeringar, organisationer som CEPI och GAVI, branschorganisationer och globala företag. Det senaste initiativet var Coronavirus Global Response Summit, som i måndags samlade in 7,4 miljarder euro för utveckling av diagnostik, behandling och vacciner, varav Sverige bidrog med 4,6 miljoner euro.

Det är mycket viktigt, inte minst för Sveriges del, att dessa globala initiativ och diskussioner leder fram till något slags samförstånd eller överenskommelser. Vi har redan sett exempel på länder som helt fokuserar på att tillförsäkra sig vaccin för den egna befolkningen, på

bekostnad av andra länder. I ett medicinskt nödläge är det visserligen naturligt för en statsledning att först se till behoven hos den egna befolkningen – men insikt måste finnas kring att den medicinska lösningen på nödläget är global. Inget land är självförsörjande inom det medicinska området.

Det som står klart är att den globala kapaciteten för vaccintillverkning måste utökas. Europa står i dag för den största andel av tillverkningen med en beräknad kapacitet på 1,7 miljarder doser per år. Det snabbaste sättet att möta de globala behoven under pandemin är att utöka kapaciteten vid befintliga anläggningar, och diskussioner pågår mellan vaccinföretagen, branschorganisationen Vaccines Europe, EU och myndigheter. Frågan är långt ifrån enkel eftersom den inbegriper risk att vacciner som redan i dag produceras får stå tillbaka. På längre sikt kan helt nya anläggningar bli aktuellt. Den senaste tiden har möjligheten till en svensk vaccinfabrik i offentlig regi diskuterats på nytt. Alldeles oavsett alla de frågetecken som måste rätas ut kring ett sådant initiativ kan en fabrik på svensk mark inte lösa det kortsiktiga problemet.

Vad kan Sverige göra i det nuvarande läget – med det givna målet att få tillgång till vacciner mot coronaviruset? Eftersom den medicinska utvecklingen nu sker i rekordtakt finns faktiskt ingen tid att förlora.

Regeringen behöver omedelbart ta fram en nationell strategi för vaccinering mot coronaviruset, exempelvis via ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten i samverkan med regionerna som ju ansvarar för hälso- och sjukvården.

Det behövs troligen tas fram olika scenarier beroende på den aktuella smittspridningen. Utredning behövs kring vilka grupper som ska prioriteras. Kontakter behöver tas med de ledande vaccinföretagen för att ha en ständigt uppdaterad lägesbild. Detaljer behöver utarbetas kring hur vaccination ska gå till. Regionerna kan på egen hand se till att Sverige deltar i de stora kliniska prövningar av nya vacciner, som troligen kommer att inledas senare i år.

Parallellt bör resurser avsättas för att Sverige ska bli en mer aktiv part i alla internationella diskussioner och initiativ, och då inte begränsat till EU-samverkan. Även om vi har starka och kloka myndigheter inom hela det medicinska området är det regeringen som behöver kliva fram i vaccinfrågan på den internationella arenan. På nationell nivå har vi redan ett konstruktivt samarbete vad gäller läkemedelsförsörjningen i stort, där vi inom läkemedelsbranschen står i ständig kontakt med alla inblandade myndigheter. Vi diskuterar aktuell lägesbild och kommer överens om kloka lösningar på olika hinder. Här finns redan en välfungerande struktur som kan växlas upp inför ett läge då vacciner finns framtagna mot coronaviruset.

Vi inom läkemedelsbranschen står till förfogande med vår kunskap och lägesbild nationellt och internationellt inför de diskussioner som nu behöver ske för att Sverige ska stå redo när vacciner finns på plats. Samverkan är redan en svenska paradgren – det vi behöver tillföra just nu är en gnutta snabbhet.

Anders Blanck, vd för LIF, branschorganisationen för de forskande läkemedelsföretagen "

”Coronakrisen kräver ett starkare EU-samarbete”

DN LÖRDAG 9 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200509
Det råder ingen tvekan om att solidariteten och koordineringen inom EU stundtals brast i början av coronakrisen. Så ska inte EU-samarbetet fungera. Men efter de inledande problemen har EU-samarbetet visat sig stå starkt även i kristid. Låt oss nu säkerställa att det europeiska samarbetet står ännu stadigare i framtiden, skriver statsminister Stefan Löfven (S).

Ett vanligt år hade Europadagen uppmärksammats och firats runt om i Europa i dag. Den högtidlighålls till minne av den deklaration som skrevs år 1950, om att skapa ett enat Europa för att bevara freden efter andra världskriget och säkra välstånd. Men i år är det inte ett vanligt år. Europa befinner sig i kris till följd av coronapandemin. Samtidigt som vi har fullt fokus på att hantera den krisen måste EU blicka framåt och planera för tiden efter krisen. Angelägna frågor som klimatet, ekonomin och vår säkerhet kommer att finnas kvar när väl pandemin är över.

Europa har sett många kriser genom årens lopp. Krig, förödelse, dödliga sjukdomar. Finanskriser, massarbetslöshet och stängda gränser. Vi har övervunnit dem alla till slut. Är det något vi har lärt oss av tidigare kriser är det att samarbete är vårt bästa botemedel. Vi behöver ett starkt EU, där vi håller ihop. Både i vardag och i kris.

Ett välfungerande EU är avgörande för ekonomi, jobb och välfärd också i Sverige. Tillsammans blir vi starkare.

Det nya coronaviruset har slagit hårt mot hela världen, liksom mot Europa. Alla länder har drabbats, överallt har människors vardag påverkats. Det har prövat det europeiska samarbetet eftersom det är svårt att dela med sig av skyddsutrustning till andra när det råder brist i det egna landet.

Vi har sett vårdpersonal i europeiska länder som inte har kunnat ta sig till sitt arbete i grannlandet på grund av stängda gränser. Medicinsk utrustning till sjuka patienter har fastnat när några länder infört exportrestriktioner. Det råder ingen tvekan om att solidariteten och koordineringen inom EU stundtals brast i början av krisen. Så ska inte EU-samarbetet fungera.

Men efter de inledande problemen har EU-samarbetet visat sig stå starkt även i kristid. Nära 15 000 miljarder kronor har hittills mobiliserats för att stimulera ekonomin, inte minst i de länder som drabbats värst. Det är summor som saknar motstycke i europeisk historia.

Gemensamma insatser har satts in för att få hem medborgare som strandsatts i länder utanför EU – över en halv miljon EU-medborgare har fått hjälp att ta sig hem. Länder som inte är så hårt drabbade har delat med sig av både skyddsmateriel och intensivvårdsplatser. Även svenska intensivvårdsplatser har erbjudits till vårt grannland Finland.

En sak är säker, vi hade stått betydligt sämre rustade utan EU-samarbetet.

Det är viktigt att komma ihåg att vi fortfarande är mitt uppe i arbetet med att bekämpa smittan och dess konsekvenser. Liv, hälsa och jobb är fortfarande hotade och det kan behövas ytterligare åtgärder för att hantera pandemin. Samtidigt har vi tillsammans i EU påbörjat diskussionen om hur vi ska bygga upp den europeiska ekonomin igen. EU måste hålla ihop och det är viktigt att vi gör vad vi kan för att hålla den europeiska ekonomin igång.

Sverige är ett exportberoende land och 70 procent av den svenska exporten går till andra EU-länder. Därför är det viktigt för oss att också den italienska och spanska ekonomin är stark. När belgiska arbetare avslutar ett skift i Gent, eller en svensk arbetare åker in till sitt jobb i Älmhult är det viktigt inte bara för individen eller företaget utan för hela den europeiska välfärden.

Att få igång ekonomin handlar om strategiskt långsiktiga val som att stärka den inre marknaden, men också om mer akuta åtgärder. Just nu diskuteras ytterligare ett återhämtningspaket i EU. Det är bra. Ett sådant stöd bör vara tidsbegränsat och bygga på en analys av vilka länder och sektorer som behöver det mest.

Sverige ska fortsätta stå sida vid sida med våra europeiska vänner. Tillsammans och med rätt åtgärder kommer vi klara även denna kris. Vi behöver redan nu börja driva på utvecklingen i den riktning vi vill se. Jag vill lyfta några områden där jag ser ett särskilt behov av samarbete för att EU ska ta sig starkare ur coronakrisen:

1 EU:s krishanteringssystem bör utvecklas så att vi kan klara kommande kriser ännu bättre. Vi bör se över hur vi bygger upp fungerande beredskapslager så att Sverige och andra länder är väl förberedda.

2 EU behöver en stark och stabil ekonomisk återhämtning, som är grön och bygger på goda arbetsvillkor. Genom att bygga stabila hållbara ekonomier kan vi också investera i sjukvården och andra områden som behöver stärkas i medlemsländerna.

3 Den inre marknaden ska fördjupas och digitalisering, innovation och grön omställning ska stärkas. Det ger förutsättningar för framgångsrika företag, en forskning i framkant och internationell konkurrenskraft.

4 EU:s grundläggande värderingar ska följas också i kris. Det är viktigt att kommissionen följer upp att de åtgärder som har satts in i medlemsstaterna under krisen verkligen respekterar de demokratiska fri- och rättigheter som vi bygger vårt samarbete på.

5 EU behöver stärka sin roll i världen. Den europeiska unionen ska vara en röst för demokrati och jämlikhet men också för att våra internationella regelverk respekteras. Genom en aktiv dialog och insatser ska EU bidra till fred och stabilitet i vår omvärld.

I dagsläget är det svårt att överblicka de globala konsekvenserna av coronakrisen. Oavsett vilka utmaningar EU står inför är samarbete den bästa vägen framåt. I en osäker omvärld kan vikten av ett välfungerande och sammanhållet EU inte överskattas, och det är uppenbart att det är inom EU som vi har störst förutsättningar att påverka vår framtid.

Europadagen är en påminnelse om allt vi har klarat oss igenom tillsammans genom historien. Låt oss nu säkerställa att det europeiska samarbetet står ännu stadigare i framtiden.

Stefan Löfven (S), statsminister "

”Forskarnas gräl är kärnan i vetenskapen”

DN SÖNDAG 10 MAJ 2020

 # DN. DEBATT 20200510
Nej, den enskilda forskarstudien står inte för Sanningen. Och det är inte så att all vetenskap enkelt avbildar en objektiv yttre värld. Snarare är forskning ett utforskande samtal – och ibland ett initierat gräl. Tyvärr är vi mediekonsumenter sällsynt dåligt rustade för att navigera i detta forskningslandskap, skriver Johan Alvehus.

Vi lever i ett informationstätt medielandskap. Inte bara nyheter utan ibland också rapporter om nya banbrytande forskningsstudier med resultat som har betydelse för hur vi ska leva våra liv strömmar över oss nästan dagligdags. Inte sällan handlar det dessutom om forskningsresultat som säger emot varandra. Ta som exempel kunskapsläget kring coronaviruset, sars-cov-2, och sjukdomen covid-19. Det kan verka högst förvirrande. Ena dagen hjälper inte munskydd, andra dagen hjälper de, tredje dagen hjälper de inte igen. Vad ska man tro på? Vet forskarna inte ett dyft – har de noll koll? Ibland kan den förvirrade känslan bero på dålig

forskningskommunikation, ibland på slapp eller klickjagande journalistik. Kanske handlade den första munskyddsstudien om aerosolers penetrering av olika slags material, den andra om en datorsimulering om munskyddens effekt på populationsnivå, den tredje om effektiv resursallokering i termer av var munskydd gör mest nytta. Detaljer i studiers upplägg, och gränser för slutsatser, kan ibland hoppas över i rapporteringen, och är ofta svåra att upptäcka för den som inte är insatt i det specifika vetenskapliga fältet. (Mina exempel är fiktiva, ska tilläggas.)

Mitt ärende här är emellertid inte corona i sig (det är inte mitt forskningsområde). Vad coronasituationen ger just nu är emellertid en inblick i hur forskning fungerar – och vad som blir fel när forskningsresultat återrapporteras och ”konsumeras” utan hänsyn till detta. Det är inget som är unikt för coronasituationen. Tvärtom ser vi effekterna nästan dagligdags ändå.

I såväl riksmedier som bloggar och på Youtubekanaler presenteras forskningsresultat från enskilda studier som om de vore dagens sanning: ”Kolhydrater är inte bra!”. Nästa dag i nästa artikel eller inlägg: ”Fett är farligt, kolhydrater är bra!” Och ett par dagar senare: ”Tarmfloran är the new shit!”

Detta gäller inte bara frågor om medicin och hälsa, även om just sådana tycks engagera många. Det kan lika gärna röra skolans organisering (”Flippade klassrum!” – ”Lärares ledarskap!” – ”Mer läsning!”), klimatfrågor eller partikelfysik.

Gemensamt för alla dessa områden är emellertid detta: Enskilda studier säger sällan särskilt mycket. Och vidare: All forskning består av en dialog (ibland ett gräl) där vi måste förstå både en rejäl del av vad som sagts tidigare och ha en idé om vilka svar en ny ”replik” kan tänkas generera, för att förstå oss på vad en enskild replik (studie/artikel/rapport) egentligen bidrar med. Vi kan inte bara ta en replik och fokusera på den, isolerat.

Det blir som att kliva rakt in i familjen Johanssons middagsgräl och, utan att ha lyssnat till helheten, bestämma oss för att precis den

repliken är den vi ska lyssna på för att förstå helheten. Det går inte, förstås – men det gäller också kunskapsläget inom forskningen.

Nästa komplikation kommer i form av att olika vetenskapliga traditioner och olika ämnesområden har olika idéer om vad som är kunskap, hur vi når fram till den kunskapen, vilka frågor som ska ställas, och på vilket sätt kunskap och svar ska presenteras. Frågan är inte enkel och leder inte sällan till missuppfattningar även inom vetenskapen; många av de gräl om postmodernism och relativism som kommer till ytan ibland kan hänföras till hur olika vetenskapsideal krockar. Och detta är strängt taget inte ett problem utan, i linje med resonemanget ovan, en naturlig del av det vetenskapliga samtalet.

Kanske bedrivs forskning fel, den modell för kunskapsutveckling som dominerar kan vara helt uppåt väggarna. Det måste vi vara öppna för.

Kanske är styrningen av forskningen i dag, som uppmuntrar till att skära upp studier i små beståndsdelar för att maximera antalet publikationer, ett problem. Så är säkert fallet. Men oaktat det, så är det i detta forskningslandskap som vi som mediekonsumenter i dag måste navigera. Och jag tror att vi tyvärr är sällsynt dåligt rustade för detta.

Ett problem är alltså att förmågan att förstå och hantera detta vetenskapens och forskningens grundläggande villkor – det vill säga, det vetenskapliga samtalet eller grälet – tycks oerhört låg. Jag har i över tjugo års tid undervisat studenter inom samhällsvetenskapliga ämnen, och en ständigt återkommande fråga är den svåra resa studenterna har att göra från en syn på forskningen som ett homogent projekt, där varje studie var för sig står för en Sanning (med stort S) och där all vetenskap enkelt avbildar en objektiv yttre värld, till att se forskning som ett utforskande samtal (eller initierat gräl). De tycks uppvuxna med en vetenskapssyn som är förlegad sedan länge.

Kan, och bör, vi göra något åt denna situation? Svaret på den senare frågan är ett rungande ”Ja!” medan svaret på den tidigare är svårare. Men, om dagens samhälle verkligen är ett kunskapssamhälle, är det då inte rimligt att inte ge medborgarna i detta samhälle de centrala redskap för att förstå kunskapandets villkor som faktiskt finns? Att utveckla kompetensen till att skilja agnarna från vetet i en informationstät verklighet? Att ge redskap för kritiskt tänkande och ifrågasättande som går bortom elementär källkritik av typen ”vem är avsändaren av budskapet?”

Jag har inte enkla lösningar på detta – det vore väl i det närmaste förmätet, med tanke på temat här – men minimalt torde en uppfräschning av vetenskapsteori och vetenskapsfilosofi för gymnasielärare inom alla ämnen vara på sin plats; kanske bör universitets- och högskoleutbildningar inledas med en duvning i vetenskapsfilosofi, inte bara för humanister och samhällsvetare utan även för naturvetare, medicinare och tekniker?

Frågan är alltså hur både icke-specialister och blivande specialister ska kunna förhålla sig till de kunskapsanspråk som de möter, och hur vi kan öka förståelsen för vetenskapens och forskningens villkor. Kunskapande sker alltid utifrån vissa förutsättningar, vi måste låta oss utveckla ett synsätt på kunskap som inte ”klipper banden” mellan de kunskapsanspråk som görs och de förutsättningar under vilka de produceras.

Det jag argumenterar för är alltså inte en nihilistisk kunskapsrelativism, utan för en insikt om att kunskapande framför allt

handlar om ett samtal, en process, där replikerna i samtalet är av en viss typ (filosofen Karl Popper kallade det för falsifierbarhet) som skiljer dem från metafysik eller pseudovetenskap, och att det finns skillnader mellan olika traditioner i hur replikerna utformas (vilket påpekats av filosofen Thomas Kuhn och många andra).

Det handlar om att förstå kunskapandets villkor och skapa en beredskap att kunna navigera i en informationstät medievärld, bland olika kunskapsanspråk, och ges möjligheten att utvecklas till en mer reflekterande resenär i kunskapens landskap.

Johan Alvehus, docent i tjänstevetenskap vid Lunds universitet, har under många år undervisat i vetenskaplig metod och akademiskt skrivande "

”Regeringen måste ta ansvar så att vi klarar välfärden”

DN MÅNDAG 11 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200511
För att kommuner och regioner ska kunna upprätthålla välfärden krävs att regeringen tar ytterligare ansvar. Bland annat behöver de generella statsbidragen öka med ytterligare 8 miljarder år 2021 och det stora inkomstborfallet i kollektivtrafiken behöver ersättas. Och insatserna för arbetsmarknaden måste bli fler, skriver Anders Knape, ordförande SKR.

Kommuner och regioner gick in i 2020 med förväntningar om en ansträngd ekonomi, en dämpad konjunktur och stora utmaningar till följd av ett högt demografiskt tryck. Andelen barn, unga och äldre ökar snabbare än befolkningen i yrkesverksam ålder. När så det nya coronaviruset spreds, blev ett ekonomiskt krisläge snabbt ett faktum.

Inte sedan andra världskriget har välfärdsverksamheterna påverkats så mycket och så snabbt som under den här våren.

De ekonomiska konsekvenserna av covid-19 är i nuläget svåra att överblicka. Det enda vi säkert kan konstatera att det kommer att bli några extra tuffa år framöver.

I Ekonomirapporten, som Sveriges kommuner och regioner (SKR) presenterar i dag måndag, räknar vi med att arbetslösheten i år ökar till knappt 9 procent och att skatteunderlaget ökar med historiskt låga 0,9 procent, vilket kan jämföras med en genomsnittlig ökning på cirka 4

procent de senaste tio åren. Lågkonjunkturen riskerar dessutom att dröja sig kvar och enligt SKR:s beräkningar kan samhällsekonomin ha återhämtat sig först 2023.

En extraordinär kris kräver extraordinära insatser. Och den kräver att alla insatser som är möjliga verkligen sätts in.

Hälso- och sjukvården utsätts nu för stora prövningar. På ett par månader har regionerna ställt om verksamheterna för att ha fullt fokus på pandemin och dess konsekvenser. Vårdens medarbetare gör enorma insatser i ett mycket ansträngt läge. Det är i dag för tidigt att säga exakt vilka kostnader vi kommer att stå med när pandemin är över, men allt tyder på att regionerna kan få ett underskott på 6 miljarder kronor i år. Då utgår vi ändå från att regionerna får full kostnadstäckning för merkostnader inom hälso- och sjukvården till följd av covid-19. Regeringen har avsatt 3 miljarder kronor, men lovat full kostnadstäckning samt ökat de generella statsbidragen med totalt 15 miljarder kronor för i år.

Regionernas förväntade underskott beror till stor del på att kollektivtrafiken förlorar 1 miljard kronor varje månad på grund av minskat resande. Det handlar också om minskade intäkter för tandvården, regionala flygplatser och kulturen samt lägre värde på finansiella placeringar. Dessutom bygger regionerna nu upp en stor så kallad vårdskuld. På grund av behovet av att fokusera på pandemin minskar den förebyggande vården, planerade operationer skjuts upp och det finns en uppenbar risk för ökad psykisk ohälsa till följd av pandemins sociala och psykiska effekter. Antalet samtal till en rad olika stödlinjer har redan ökat lavinartat under mars och april. Även kommunerna drabbas ekonomiskt av den pågående pandemin. Det ekonomiska biståndet ökar i takt med att fler förlorar sina arbeten och få nya jobb tillkommer. SKR beräknar utbetalningar för ekonomiskt bistånd till 3 miljarder kronor mer 2021 än för 2018.

Socialtjänsten har en tung arbetsbörda, inte minst med många barn och unga med oro och sociala problem. Efter pandemin förväntas behoven i socialtjänsten öka ytterligare. Även förbuden att samla fler än 50 deltagare får effekter. Konserter, teaterföreställningar och idrottsevenemang ställs in och intäkter uteblir.

Regeringen har relativt snabbt skjutit till pengar för att mildra krisens effekter. Förutom generella statsbidrag har det varit av stor vikt att staten står för de första 14 sjukdagarna och att stötta näringslivet överlevnad har prioriterats. Men för att kommuner och regioner ska kunna fortsätta upprätthålla en god välfärd och fortsätta vara en stark ryggrad för samhället krävs ändå att regeringen tar ansvar för följande:

1 De generella statsbidragen behöver öka med ytterligare 8 miljarder kronor till kommuner och regioner för 2021 för att undvika att kommuner och regioner tvingas till kraftiga besparingsåtgärder. SKR bedömer dessutom att det behövs gemensamma insatser för att hantera vårdskulden under 2020 och 2021.

2 Staten behöver värna landets kollektivtrafik och ersätta ett extra-ordinärt inkomstbortfall. Tappet på en miljard varje månad är en direkt effekt av pandemin och tung för regionerna att bära.

3 Samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommuner behöver förstärkas och den pågående reformeringen ske i två steg, så att den inte går ut över insatserna för att få arbetslösa i utbildning och arbete. Arbetsmarknadsinsatserna behöver bli fler och riktas än mer till dem

som står långt från arbetsmarknaden. Satsningar behövs på yrkesutbildningar och hinder för att få del av olika insatser rivas snabbt.

4 Staten behöver garantera att kommuner och regioner ersätts för skäliga merkostnader för covid-19 inom hälso- och sjukvården och socialtjänst. I förordningen som reglerar de avsatta tre miljarderna står bland annat att statsbidrag för merkostnader kommer att ges till kommuner och regioner i mån av medel och att Socialstyrelsen prioritera mellan de regioner och kommuner som har störst behov först efter november.

Kommuner och regioner behöver tidiga och tydliga besked och att statens ersättning betalas ut i år. Det behöver även framgå att regeringens intention är att ersättning ska utgå med så litet administrativ merarbete som möjligt, då den beslutade förordningen liknar det förfarande som gällde efter flyktingmottagandet 2015. Då tog hanteringen av utbetalningar många år och osäkerheten hos kommunerna om det överhuvudtaget skulle komma någon ersättning var stor.

Kommuner och regioner är ryggraden i samhället mitt i krisen. Kommunernas och regionernas medarbetare gör enorma insatser för att hindra smittspridning, vårda sjuka och rädda liv. Hälso- och sjukvården har gjort en remarkabel fördubbling av antalet intensivvårdsplatser på mycket kort tid. Regionerna samverkar kring upphandling av livsviktiga läkemedel. De fyra storkommunerna har gått ihop om en borgen och med hjälp av kredit från Kommuninvest köps skyddsmateriel in som fördelas till alla Sveriges kommuner i samverkan. Gymnasieskolor har blixtsnabbt ställt om till distans- och fjärrundervisning, som under omständigheterna fungerar väl.

Även i tiden som följer efter krisen kommer sektorn att vara oerhört viktig. Kommuner och regioner behöver stå starka för att finnas där för de som känner oro och behöver hjälp, motverka arbetslöshet och stödja näringslivet, ge en trygg skola för barn och unga och en god omsorg på ålderns höst. Kommunsektorn står för 25 procent av landets BNP, men för så mycket större del av människors vardag, utveckling och trygghet.

Med väl rustade kommuner och regioner kommer vändpunkten för både samhälle och individer snabbare.

Anders Knape, ordförande Sveriges kommuner och regioner (SKR) "

”Sjuksköterskor tvingas ge coronavård utan skydd”

DN TISDAG 12 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200512
Sjuksköterskorna har fått sina arbetsvillkor kraftigt försämrade med ökad risk för patientsäkerheten och den egna hälsan. Det visar vår nya undersökning av hur coronakrisen påverkat arbetssituationen. Bara fyra av tio sjuksköterskor upplever att de fått tillgång till den skyddsutrustning som behövts under mars och april, skriver Sineva Ribeiro, Vårdförbundet.

I dag uppmärksammas sjuksköterskans yrkesdag över hela världen, liksom varje år, men coronakrisen gör årets yrkesdag mer allvarstyngd än vanligt. Världshälsoorganisationen WHO har utsett 2020 till ”Sjuksköterskans år” eftersom det råder global brist på denna yrkesgrupp och det är 200 år sedan världens mest kända sjuksköterska Florence Nightingale föddes.

Sjuksköterskorna axlar ett stort ansvar för hälso- och sjukvården och nu, liksom redan på Florence Nightingales tid, är god omvårdnad och vårdhygien centralt för att rädda liv. Problemet är att det är brist på sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor i princip i hela Sverige, vilket det var redan före coronautbrottet – och det kommer inte att räcka med applåder och ryggdunkar för att fylla luckorna.

Vårdförbundet har låtit Novus undersöka hur coronakrisen påverkat nära 1 000 av våra sjuksköterskemedlemmars arbetssituation och det är tydligt att många fått sina arbetsvillkor kraftigt försämrade, med ökad risk för patientsäkerheten och sjuksköterskornas egen hälsa.

Bara fyra av tio eller 41 procent av sjuksköterskorna upplever att de fått tillgång till den skyddsutrustning som behövts under mars och april. Samtidigt ser vi återkommande rapporter från regioner i medierna där man hävdar att skyddsutrustning finns, vilket väcker frågor. Regionernas oförmåga att ge personalen rätt skydd har lett till ojämlik vård i landet och utsätter de som nu arbetar i vårdens och omsorgens frontlinje för oro och risk. I undersökningen uppger 47 procent av sjuksköterskorna att de anser att patientsäkerheten har försämrats under coronakrisen och av de som behandlar covid-19-patienter är den siffran 63 procent. Många svenska sjuksköterskor har redan smittats i tjänsten, en del har intensivvårdats och en av våra sjuksköterskemedlemmar i Stockholm som arbetade med att vårda covid-19-patienter har förlorat sitt liv. Det är djupt tragiskt och oacceptabelt och det är på henne, hennes familj, vänner och kollegor som sjuksköterskekåren tänker i dag.

Av sjuksköterskorna känner 33 procent stor oro över att själv bli smittade med covid-19 och 44 procent känner oro för att smitta andra. Vi får rapporter att medlemmar som själva hör till riskgrupper beordras att arbeta med coronasmittade patienter, trots att det sannolikt innebär allvarliga risker för deras liv och hälsa. Folkhälsomyndigheten rekommenderar att gravid personal förflyttas från det patientnära arbetet, vilket arbetsgivarna borde ta hänsyn till. Detta följs dock inte överallt och vi lade exempelvis nyligen personliga skyddstopp för tre gravida röntgensjuksköterskor på Centralsjukhuset i Karlstad.

Sjuksköterskorna har förtroende för myndigheternas och regeringens krishantering, 73 procent av dem känner ganska eller mycket stort

förtroende för myndigheternas förmåga och 70 procent för regeringens förmåga. Bilden av hur sjuksköterskornas arbetsgivare klarar krisen är dock sämre då 57 procent har ganska eller mycket stort förtroende för deras förmåga. Eftersom arbetsgivarna i Sveriges regioner och kommuner inte varit tillräckligt bra på att skydda personalen menar Vårdförbundet att personal som ingår i riskgrupper för covid-19, samt gravid personal, ska undantas från att arbeta i den patientnära vården. Under pandemin bör de i stället få jobba med exempelvis digital- och telefonbaserad vård.

Det är också viktigt att regionerna arbetar intensivt med provtagning så att de 20 procent i sjuksköterskekåren som tillhör riskgrupper skyddas – men också så att de som är hemma med lindriga förkylningssymtom kan få ett ”friande” besked och eventuellt återgå i tjänst. Undersökningen visar att 75 procent av sjuksköterskorna upplever att sjukfrånvaron ökat under mars-april, vilket så klart ökar belastningen på kvarvarande personal.

Sjuksköterskorna står i fronten, axel vid axel med annan sjukvårds- och omsorgspersonal. För att möta det akuta behovet av fler vårdplatser får många byta arbetsuppgifter och arbetsplatser till framför allt intensivvården. 41 procent av de tillfrågade sjuksköterskorna har fått göra det, vilket visar på flexibilitet och lojalitet med uppgiften, men det är också slitsamt och lämnar en vårdskuld efter sig.

Nu upplever 34 procent av sjuksköterskorna att de inte kan ge patienter den omvårdnad som krävs, vilket skapar etisk stress och befogad oro för patientsäkerheten. 23 procent av sjuksköterskorna har varit i situationer av etisk stress över prioriteringar mellan patienter relaterat till covid-19 och i gruppen som behandlar smittade är motsvarande siffra 35 procent. Ytterligare en försvårande omständighet är att 31 procent av sjuksköterskorna tror att de inte kommer att få sommarsemester när de önskat. Av de som behandlar coronapatienter tror 45 procent att de inte kommer få semester när de önskat. De som nu arbetar 12-timmarspass och 60 timmar per vecka behöver en längre sammanhållen semester med sina familjer för att orka även i höst.

För att förbättra situationen både på kort och lång sikt kräver nu Vårdförbundet:

Krispaket för sektorn. Nästa krispaket bör vara satsningar för bättre arbetsvillkor i vården och omsorgen. Florence Nightingale sa redan 1869: ”Det är alltid billigare att betala arbetskraften sitt fulla värde. Underbetald arbetskraft är alltid dyrare.”

Säkra fler sjuksköterskor. Förbättra arbetsmiljö och arbetsvillkor för att locka tillbaka de 12 000 sjuksköterskor som lämnat vården. Se till att ungdomars ökade intresse för att utbilda sig till sjuksköterska leder till nya kollegor, som stannar.

Permanenta det statliga ansvaret att agera nationell inköps- och distributionscentral för medicin och skyddsutrustning. Vårdens personal måste ha korrekt skyddsutrustning. Dagens system där regionerna förväntas ta eget ansvar för detta fungerar inte.

Undanta personal som ingår i riskgrupper för covid-19 eller är gravida från att arbeta i den patientnära vården. Vi får in en mängd rapporter från förtvivlade medlemmar som inte får gehör för detta från arbetsgivarna.

Test av all vårdpersonal. Utöka testkapaciteten i alla regioner och garantera att åtminstone personalen kan testas.

Nationell samordning av sommarvården för att säkra personalens möjlighet till semester. Regionernas och kommunerna misslyckas med att bemanna vården varje sommar, även när det inte är kris.

Nu krävs att staten, regionerna och kommunerna tar ansvar för att vården och omsorgen klarar av det maratonlopp som coronakrisen visat sig vara. Vi förväntar oss att politiker och arbetsgivare tar lärdom av det som inte fungerat och ger sjuksköterskor bättre förutsättningar.

De som nu sliter i vården och omsorgen måste få chans till vila och återhämtning om de ska orka i längden och sjuksköterskeyrkets status måste höjas. Vi har varken tid eller råd att vänta – låt nästa krispaket handla om att förbättra arbetsvillkoren i vården och omsorgen.

Sineva Ribeiro, ordförande Vårdförbundet "

"Fakta. Undersökningen
Gjord av Novus på uppdrag av Vårdförbundet genom webbintervjuer.
Antal intervjuer: 924.
Fältperiod: 29 april–6 maj 2020.
Deltagarfrekvens: 51 procent. Resultaten är representativa för målgruppen (Vårdförbundets sjuksköterskemedlemmar).
32 procent av de sjuksköterskorna i undersökningen (296 svarande) arbetar på en avdelning/verksamhet med ansvar för behandling av covid-19-patienter. "

”Regeringens krispolitik måste rymmas i klimatramverket”

DN ONSDAG 13 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200513
Idén med det av riksdagen beslutade klimatpolitiska ramverket är att klimatomställningen inte ska vara beroende av den ekonomiska eller politiska konjunkturen. Det är alltså helt nödvändigt att återhämtningspolitiken är förenlig med Sveriges klimatmål, något som vi i år kommer att inrikta vår granskning på, skriver Klimatpolitiska rådet.

Vi kommer alla att minnas covid-19-pandemin. Det kommer att finnas ett före och ett efter. Vi kommer att berätta för våra barn och barnbarn om år 2020, hur vi drabbades och hur Sverige och världen agerade.

Den samtidigt pågående klimatkrisen är annorlunda, även om den riskerar att vålla ännu mycket svårare skador på vårt samhälle och välfärd. Vi kommer inte att minnas exakt när den började eller drabbade oss. Våra barn och barnbarn kommer ändå att fråga oss: Vad gjorde ni för att hejda klimatkrisen?

En akut kris mobiliserar handling – frågan är: vilken handling? Hittills har fokus med rätta legat på att möta de akuta effekterna, främst att rädda liv, skydda hälsa och trygga människors försörjning.

Allteftersom perspektivet förskjuts till återhämtning blir frågan alltmer: Hur kan de enorma resurser som nu omsätts underlätta en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling och en fossilfri framtid?

Det finns likheter med sommaren 2009. Mitt under brinnande finanskris och inför FN:s stora klimatkonferens i Köpenhamn övertog Sverige ordförandeskapet i EU. Också då fanns ambitioner om att knyta ihop klimat- och finanskrisen och återstarta Europas ekonomier i en mer hållbar riktning. Det visade sig dock svårt att mobilisera just till den gemensamma handling som de ständiga, men smygande klimatförändringarna krävde. Finanskrisen blev därför bara ett hack i utsläppskurvan – när ekonomin tog fart ökade utsläppen igen.

En ny rapport från internationella energiorganet IEA visar att dagens kris är mer dramatisk och att energianvändningen i år beräknas falla sju gånger mer än något år under finanskrisen. Framför allt minskar fossilbaserad energi kraftigt medan förnybar energi fortsätter att öka. Detta visar på kraften i den energiomställning som vi är mitt inne i och att förutsättningarna nu är bättre för en stark ekonomi utan ökande utsläpp.

I dag finns också en större ambition och beredskap från alla samhällsaktörer att bidra till omställningen till ett fossilfritt samhälle, inte minst i näringslivet. Idéer om hållbar konkurrenskraft och affärer har redan berörts på DN Debatt (Fossilfritt Sverige 24/4, Omstartskommissionen 28/4, Wijkman & Pamlin 4/5).

En skillnad som däremot inte lyfts fram är att klimatomställningen har en helt annan institutionell tyngd nu än tidigare genom det klimatpolitiska ramverk som trädde i kraft den 1 januari 2018. Idén med ramverket, som beslutats i bred enighet i Sveriges riksdag, är att klimatomställningen inte ska vara beroende av den ekonomiska eller politiska konjunkturen, utan präglas av långsiktighet och förutsägbarhet och därmed också skapa bästa möjliga förutsättningar för ekonomisk utveckling.

Det klimatpolitiska ramverket innehåller tre delar:

1 Den första utgörs av Sveriges klimatmål, framför allt det övergripande målet om noll nettoutsläpp av växthusgaser till år 2045 i linje med Parisavtalet. Detta mål upphävs inte av något virus och målet blir bara mer angeläget att uppnå om förbättrad folkhälsa kommer mer i centrum i ljuset av pandemin. Det återstår mindre än tre årtionden tills både Sverige och EU ska ha uppnått klimatneutralitet.

Vi har inte råd att förlora ännu ett årtionde genom att åter tappa fart som efter finanskrisen.

2 Den andra delen utgörs av klimatlagen som säger att regeringens arbete ska utgå från just det långsiktiga, tidsatta utsläppsmål som riksdagen har fastställt. Regeringens arbete ska vidare bedrivas ”på ett sätt som ger förutsättningar för klimatpolitiska och budgetpolitiska mål att samverka med varandra”. Detta krav i svensk lag får särskilt tyngd nu när väldiga budgetmedel förbrukas under mycket kort tid.

Regeringen har hittills fattat beslut om ökade utgifter på över omkring 190 miljarder kronor med anledning av covid-19, vilket motsvarar statens samlade kostnader för barnbidrag, föräldraförsäkring och studiestöd plus rättsväsendet och hela kulturbudgeten under ett helt år – eller minst två tredjedelar av den beräknade kostnaden för svensk snabbjärnväg för hela resten av århundradet.

Att satsningarna nu till stor del sker med lånade pengar understryker vikten av att de investeras på ett sätt som bidrar till långsiktig hållbarhet, nationellt och globalt. Ett exempel är flyget. Det är möjligt att infrastrukturministern har rätt när han till DN uppger (4/5) att Sverige, till skillnad från Frankrike, inte behöver ställa några

klimatkrav på de omfattande garantier som nu erbjuds flygbolagen. Men uttalandet förvånar och det ställer i så fall krav på andra åtgärder för att inte politiken ska bidra till att konservera dagens fossilberoende transportsystem.

Även beslut som behöver tas snabbt bör vara väl underbyggda. Viktiga utgångspunkter för återhämtningspolitiken finns i regeringens klimatpolitiska handlingsplan och i de färdplaner för fossilfri konkurrenskraft som tagits fram inom initiativet Fossilfritt Sverige.

Regeringen behöver starta genomförandet, i samverkan med berörda branscher – men tänka på att inte stödja det gamla så hårt att det utestänger det nya. Omställning innebär med nödvändighet att nya branscher och företag i viss mån kommer att ta över och ersätta de nuvarande, samtidigt som de befintliga förnyas.

Återhämtningspolitiken får inte bli en konserverande kraft utan stimulera önskvärd strukturomvandling.

3 Den tredje delen av ramverket utgörs av det Klimatpolitiska rådet. Vårt uppdrag är att utvärdera hur regeringens samlade politik är förenlig med de klimatmål som regering och riksdag har beslutat.

Vägen ut ur pandemin kommer att prägla den samlade politiken under lång tid framåt. Därför fokuserar vi årets analysarbete på återhämtningspolitiken efter krisen.

Vi avser att utvärdera det som görs – eller inte görs – för att bidra till regeringens och riksdagens beslutsunderlag för hur klimatomställningen kan stödja återhämtningspolitiken och återhämtningspolitiken bidra till klimatmålen. Rådets granskningar 2019 och 2020 har redan fastställt att med befintlig politik kommer målen inte att nås. Vi kan därför redan nu konstatera att det är helt nödvändigt att återhämtningspolitiken ska vara förenligt med Sveriges klimatmål.

Erfarenheterna av den ekonomiska krisen på 1990-talet ledde till att riksdagen – också då i bred enighet – beslutade om Sveriges nuvarande finanspolitiska ramverk. Tack vare att politiken höll fast vid och vårdade överenskommelsen stod Sverige starkare rustat att möta såväl finanskrisen som den nuvarande pandemin.

Tanken med det klimatpolitiska ramverket är egentligen densamma – att skapa långsiktighet och förhindra att en orimlig börda skjuts över på framtida generationer. Den nuvarande regeringen och dagens politikergeneration behöver med samma allvar hålla fast vid det klimatpolitiska ramverket. Då kan Sverige komma ur corona-krisen i en mer hållbar riktning, bidra till det internationella ledarskap som krävs och som land stå starkare rustat att möta den djupgående klimatkrisen.

Ingrid Bonde, ordförande Klimatpolitiska rådet
Johan Kuylenstierna, vice ordförande Klimatpolitiska rådet
Karin Bäckstrand, professor i samhällsvetenskaplig miljöforskning
Katarina Eckerberg, professor i statsvetenskap
Åsa Löfgren, docent i nationalekonomi
Tomas Kåberger, professor i förnybar energi
Markku Rummukainen, professor i klimatologi
Sverker Sörlin, professor i miljöhistoria "

”Låt stat och myndigheter investera oss ur krisen”

TORSDAG 14 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200514
De finanspolitiska stimulanspaketen räcker inte. De måste förstärkas med konkreta investeringar. Vi vill sänka avkastningskraven på statliga bolag så att de kan investera i samhällsviktig infrastruktur. Och vi vill att statliga myndigheter snabbt tar fram aktivitetsplaner för investeringar för de närmaste åren, skriver Nyamko Sabuni (L) och Mats Persson (L).

Under våren har Liberalerna, Centerpartiet och regeringen presenterat flera stödpaket för att i ett akut krisskede rädda jobb och företag. De finanspolitiska stimulanspaketen som hittills presenterats måste nu förstärkas med konkreta investeringar som kan bidra till att underlätta en återstart av ekonomin och värna konkurrenskraften när den akuta fasen är över.

Nyligen presenterade Konjunkturinstitutet en ny konjunkturbild. KI:s uppdatering visar att covid-19 kommer att slå betydligt hårdare mot svensk ekonomi än vad man befarade så sent som i slutet av mars. Läget är allvarligt: Under andra kvartalet sker ett historiskt ras om 11 procent av bnp. Utslaget på hela året förväntas krisen nu kosta 7 procent av bnp.

En del i krisen har sin koppling till smittspridningen i Sverige och de effekter denna ger på människors beteende och riskvilja. Men i ökande grad är utvecklingen nu styrd av världsekonomin. Nu drabbas svenska exportföretag av att den globala ekonomin utvecklas sämre än väntat. I takt med tappad efterfrågan och störda leveranskedjor runt om i världen inträffar en inbromsning av historiskt slag. Vi måste nu förbereda oss för att coronakrisen blir djupare och mer utdragen.

Under våren har Liberalerna tagit ansvar. Vi har förhandlat fram flera stödpaket med regeringen och Centerpartiet för att i ett akut krisskede rädda jobb och företag. Listan av insatser kan göras lång: korttidsarbete, statligt övertagande av sjuklöneansvaret, kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter och ett omställningsstöd till företag med kraftiga tapp i omsättning. Reformerna bygger på övertygelsen att det är företagen som är grunden för vår välfärd. Höga ambitioner med välfärden bygger på att fler människor arbetar. Utan företag stannar Sverige.

Detta är viktiga reformer. Men de räcker inte! De finanspolitiska stimulanspaketen som hittills presenterats måste nu förstärkas med konkreta investeringar som kan bidra till att underlätta en återstart av ekonomin och värna konkurrenskraften när den akuta fasen är över.

1 Låt de statliga bolagen investera. Staten är hel- eller delägare i närmare femtio bolag. Flera av dem är kapitaltunga bolag som äger viktiga delar av den svenska infrastrukturen. Vattenfall sticker ut som den dominerande ägaren av svensk elproduktion och som ägare av stora delar av de lokala och regionala elnäten. Men även flera av de övriga statliga bolagen har stora tillgångar på sina balansräkningar.

Det är viktigt att de statliga bolagen kan fortsätta att investera som planerat i samhällsviktig infrastruktur. I coronapandemins spår minskar nu statliga bolag underhållsinvesteringar. Staten bör agera.

Liberalerna är beredda att tillfälligt sänka avkastningskraven på bolagen för att frigöra medel så att investeringar kan ske här och nu.

2 Genomför myndigheternas planerade investeringar nu. Statliga myndigheter bör nu snabbt ta fram aktivitetsplaner för investeringar som kan initieras under de närmaste 2–3 åren. Nu är läge att brådskande genomföra det bästa från svenska myndigheters liggande att-göra-listor. Vi är beredda att både tillskjuta medel och vidga anslagskrediter för att möjliggöra tidigareläggande av nödvändiga investeringar. Vi ser exempelvis stora möjligheter att snabbare än planerat bygga ut kriminalvårdens anläggningar.

3 Bygg infrastruktur för en ny tid.Det behövs bättre vägar och järnvägar om Sverige ska fortsätta att vara en attraktiv och dynamisk plats trots våra geografiska förutsättningar. Underhållet bör skruvas upp och investeringar som kan tidigareläggas bör tidigareläggas. Signalen behöver vara tydlig till ansvariga myndigheter. Vi behöver också bygga ut framtidens infrastruktur med elvägar och tillgång till bredband i hela landet för att ta steg mot att nå de nationella bredbandsmålen. Och vi behöver höja ambitionen för en grön och effektiv infrastruktur också i övrigt.

4 Säkra tillgången till bostäder där jobben finns. Krisen ökar behovet på en liberal politik för ökat byggande såväl som en hållbar social bostadspolitik med tryggare bostadsområden. Bostadsbrist och trångboddhet ska bekämpas samtidigt som fler ska kunna äga sitt boende. Genom bättre regelverk såsom kortare överklagandeprocesser, fortsatta förenklingar av plan- och byggreglerna och fri hyressättning i nyproduktion kan dämpningen i investeringstakten på bostadsmarknaden motas.

5 Säkra svensk beredskap. Vi behöver rusta vårt militära och civila försvar så att vårt land bättre kan hantera framtidens utmaningar. Hjärtat i detta är försvarsberedningen, vars slutsatser nu blir än mer angelägna. Det finns även anledning att säkerställa att produktion eller lager av nödvändig materiel och läkemedel finns att tillgå också i kristid. De beredskapslager som fanns förr existerar inte längre.

Liberalerna har i motvind drivit att vi enligt finsk modell ska trygga tillgången på läkemedel vid kris och krig. Vi hoppas nu fler partier är beredda att investera i att trygga den svenska beredskapen.

6 Investera för klimatet. Det behövs omtag i svensk klimatpolitik. Utsläppen av växthusgas behöver minskas kraftigt samtidigt som ekonomin står stark. Vi är beredda att bland annat skjuta till medel för en lagringspeng för den som fångar in utsläpp och ställa ut gröna kreditgarantier för att säkra att omställningen i den svenska basindustrin fortsätter.

Sverige och det svenska näringslivet kan gå stärkt ur coronakrisen. Om vi hanterar krisen utan stora konkurser uppstår goda möjligheter för svenska företag att expandera och öka sina marknadsandelar när den globala ekonomin vänder. Men det förutsätter att det svenska näringslivet inte slås sönder under den pågående krisen. Därför behöver vi säkerställa att ekonomins hjul snurrar, att näringslivet kan fortsätta investera och att vi ingjuter framtidstro i Sveriges företagare. Det är så vi kan göra Sverige till möjligheternas land.

Nyamko Sabuni (L), partiledare
Mats Persson (L), ekonomisk-politisk talesperson "

”Sverige saknar etiskt ramverk för beslut vid pandemier”

DN FREDAG 15 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200515
Sverige behöver ett nationellt etiskt ramverk som vägleder beslut inför och under pandemier. Vi föreslår i en rapport en rad etiska värden och principer som kan ligga till grund för ett sådant. Vi menar också att den vetenskapliga grunden för beslut och vald strategi bör göras offentlig, skriver företrädare för Statens medicinsk-etiska råd.

Statens medicinsk-etiska råd (Smer) publicerar i dag fredag rapporten ”Etiska vägval vid en pandemi”. Rapporten är ett första steg i rådets analys av etiska frågor i samband med pandemin. Syftet är att presentera etiska värden, problem och utmaningar som aktualiseras vid en pandemi, såsom den vi nu upplever. I rapporten ges även generella rekommendationer och förslag inom olika områden.

Vi menar att regeringen och riksdagen bör införa ett nationellt etiskt ramverk som ska vara vägledande för beslutsfattare vid pandemier. Sedan sars-cov-2-viruset i mars bedömdes som ett globalt hot och den pågående epidemin klassades som en världsomfattande pandemi, stängdes på kort tid gränser, infördes reseförbud, och i ett stort antal länder begränsades människors rörelsefrihet för att stoppa spridningen av viruset.

Coronapandemin har aktualiserat många svåra etiska frågor och dilemman. Det har till exempel gällt prioriteringar inom intensivvården – vem ska få intensivvård om det inte finns plats för alla? Bristen på skyddsutrustning i hälso- och sjukvården och äldreomsorgen och de svårigheter detta innebär för personal och brukare har varit uppenbara.

Vi har sett hur värdiga avsked vid livets slutskede kan komma i konflikt med begränsning av smittspridning. Bör befolkningen övervakas och smittspåras digitalt? Därtill är debatten intensiv kring vilken övergripande strategi som är bäst i kampen mot viruset. Bör samhället stänga ner helt eller inte? Bör åtgärder för att minska spridningen vara frivilliga eller obligatoriska? Samhället har ställts inför en rad oerhört svåra etiska vägval.

Beslutsfattande vid en pandemi grundas inte enbart på fakta och vetenskapligt underlag. Vid vägning av olika handlingsalternativ måste man också ta ställning till värden och värdekonflikter. En etisk analys är ett användbart redskap för beslut som fattas på olika nivåer med anledning av pandemin. Den kan tydliggöra värde- och intressekonflikter och visa på möjliga handlingsalternativ och deras olika konsekvenser för viktiga etiska och sociala värden. När beslut fattas under en pandemi är det också angeläget att beslutsfattare är öppna och transparenta med de grunder på vilka beslut har fattats och vilka etiska avvägningar som gjorts.

En del länder har etiska ramverk i sina pandemiberedskapsplaner som ska vägleda beslut inför och under pandemier. Våra beredskapsplaner rymmer visserligen etiska värden och principer, men Sverige saknar i dag ett särskilt etiskt ramverk. Vi tror att det är angeläget att ett nationellt etiskt ramverk utvecklas för att stödja beslutsfattandet vid den typ av kriser som vi befinner oss i.

I den rapport som rådet presenterar i dag betonas ett antal etiska värden och principer som Smer anser är särskilt viktiga att beakta vid beslutsfattande inför och under en pandemi och som skulle kunna utgöra grunden i ett nationellt etiskt ramverk:

Minimera skada och rädda liv. Under en pandemi är skada oundvikligt. Det övergripande målet vid en pandemi bör vara att minimera skada och rädda liv. Såväl liv hotade av smittämnet som liv som hotas av motåtgärder som leder till isolering, arbetslöshet och försvagat socialt stöd och skydd.

Människovärde. Människor har lika värde, med samma rätt att få sina rättigheter tillgodosedda. Människovärdet är inte bundet till individers egenskaper utan är knutet till varje enskild människa, oberoende av prestationer, egenskaper, social eller ekonomisk ställning i samhället. Utifrån människovärdesprincipen följer att alla människor ska behandlas med respekt och på lika villkor.

Personlig integritet och frihet. Den enskilde individen har rätt till personlig integritet och frihet. Vid en pandemi kan det vara nödvändigt att inskränka dessa värden för att skydda befolkningen från allvarlig skada. Åtgärder som begränsar människors integritet och frihet bör vara proportionella, nödvändiga och relevanta, och minimeras i relation till vad man önskar åstadkomma.

Rättvisa och jämlikhet. Vid en pandemi kan man vara tvungen att fatta svåra beslut om prioriteringar när resurserna inte räcker till. Vård och andra samhälleliga insatser måste erbjudas på ett rättvist och etiskt godtagbart sätt. Det är viktigt att motverka ojämlikhet både nationellt och internationellt.

Vetenskaplig grund. Beslut om åtgärder ska, så långt som möjligt, vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Proportionalitet. De åtgärder som vidtas måste vara proportionerliga i relation till vad man önskar uppnå.

Tillit. Tillit är en viktig komponent i alla typer av relationer, även mellan medborgare och samhället samt dess institutioner. Det är av avgörande betydelse att beslutfattare upprätthåller befolkningens förtroende vid en pandemi när svåra åtgärder måste vidtas. Ett sätt att skapa förtroende på kort och lång sikt är att hålla sig till fakta.

Solidaritet. Solidaritetsprincipen gäller såväl internationellt som nationellt. En pandemi kan utmana konventionella idéer om nationell suveränitet, säkerhet eller territorialitet. Det är viktigt att stötta de individer som riskerar att fara särskilt illa på grund av smitta eller åtgärder, lika väl som att betona individens ansvar för sina egna val.

Därtill är det viktigt att beslutsprocesserna är legitima. Beslut bör motiveras och bygga på fakta, värderingar och principer vilka samhällsmedborgarna delar eller kan komma överens om.

Beslutsprocessen måste vara öppen för granskning.

Den vetenskapliga grunden för beslut och vald strategi bör göras offentlig. Vidare bör beslutsprocessen vara inkluderande på så sätt att berörda grupper så långt som möjligt involveras i besluten. Det bör finnas möjligheter att omvärdera och ompröva beslut när ny information och nya fakta tillkommer. Det bör även finnas mekanismer för att hantera tvister och klagomål. Beslutsfattare måste kunna hållas ansvariga för sina handlingar.

Den grund för ett nationellt etiskt ramverk som Smer presenterar kan behöva modifieras och utvecklas utifrån erfarenheter från den pågående pandemin. De närmaste månaderna kommer rådet att anordna webinarier och föra en bred dialog med olika experter och intressenter med syfte att ta fram policyrekommendationer och vidareutveckla grunden till ett nationellt etiskt ramverk för beslutsfattande vid pandemier.

Vi har ett moraliskt ansvar att under och efter en pågående pandemi samla kunskap, stödja forskning och dra lärdomar inför framtiden. Utifrån sådan kunskap bör Sverige utveckla en mer robust beredskap inför kommande pandemier.

Kenneth Johannson, ordförande Statens medicinsk-etiska råd (Smer)
Michael Anefur (KD), ledamot Smer
Åsa Gyberg-Karlsson (V), ledamot Smer
Ulrika Jörgensen (M), ledamot Smer
Dag Larsson (S), ledamot Smer
Sofia Nilsson (C), ledamot Smer
Lina Nordqvist (L), ledamot Smer
Malena Ranch (MP), ledamot Smer
Göran Collste, sakkunnig Smer, professor em i tillämpad etik
Lotta Eriksson, huvudsekreterare Smer
Göran Hermerén, fd sakkunnig Smer, professor em i medicinsk etik
Nils-Eric Sahlin, sakkunnig Smer, professor i medicinsk etik
Mikael Sandlund, sakkunnig Smer, professor i psykiatri "

”Coronakrisen mer oroande för dem som går till jobbet”

SÖNDAG 17 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200517
Skillnaderna är stora mellan de som under coronakrisen arbetar som vanligt och de som arbetar hemifrån. Bland annat är de som arbetar som vanligt mer oroade över att Sverige skadas av coronakrisen och anser i högre grad att vi själva bör lösa vårt eget lands problem. Det visar vår nya undersökning, skriver forskarna Bi Puranen, Tomas Axelson och Jonas Stier.

Sex av tio tillfrågade svenskar, 61 procent, har hittills fortsatt att jobba under coronakrisen, enligt en undersökning som Novus har gjort på uppdrag av Institutet för framtidsstudier, Högskolan Dalarna och Mälardalens högskola. Det är bara 7 procentenheter färre än andelen som normalt arbetar i Sverige. Lite drygt hälften av de som jobbar har åkt till sin arbetsplats som vanligt medan den andra knappa halvan har arbetat hemifrån.

Närmare en tredjedel (32 procent) av de tillfrågade är oroade för att Sverige som land blir allvarligt skadat av denna kris, medan en dryg femtedel (22 procent) tror precis tvärtom – att vi går kraftigt stärkta ur krisen. Övriga är osäkra.

Här finns uppenbara risker för en polarisering som kan komma att påverka inte bara den politiska debatten, utan också vår syn på framtiden, vår vilja att tänka och planera post-corona – inte minst inom näringsliv och utbildning. Undersökningen bekräftar bilden av

ett samhälle där tilliten till myndigheter och hälso- och sjukvården är mycket stor. Hela 56 procent av de tillfrågade är inte oroliga för att själva drabbas av viruset. Dessutom tror 17 procent av de tillfrågade att de redan haft sjukdomen och var tredje uppger att de har haft lindriga symtom. Risken är därmed uppenbar att den nödvändiga försiktigheten och respekten för pandemin viker.

När vi har delat upp svaren mellan de som arbetar hemma och de som går till jobbet som vanligt, hittar vi i den senare gruppen i första hand de som är verksamma inom vård och omsorg (åtta av tio) men även inom transport, handel, service och bygg/anläggning.

De som arbetar hemifrån återfinns inom medierna, reklam, bank, försäkring, data/it, konsulter, kultur, idrott och offentlig förvaltning. Inom utbildningssektorn är det mer jämnt fördelat, med en viss övervikt för att arbeta som vanligt, vilket är logiskt med tanke på att delar av utbildningsväsendet har förblivit öppna.

Undersökningen har en bra representativitet vad gäller bakgrundsvariabler såsom ålder, kön, utbildning och yrke. Däremot saknas ett representativt urval av utrikes födda. Om dessa ingick, skulle sannolikt andelen som arbetar som vanligt vara ännu högre, med tanke på att många utrikesfödda arbetar inom service, handel samt vård och omsorg.

I gruppen som arbetar hemifrån återfinns fler som är högutbildade, har högre inkomster och som arbetar inom staten och den ideella eller idéburna sektorn. De innehar dessutom oftare chefsbefattningar – en mer priviligierad grupp på arbetsmarknaden, skulle man kunna fastslå. Detta är sannolikt en av förklaringarna till en tydlig skillnad i synen på hur myndigheterna skött sitt arbete; gruppen som går till jobbet som vanligt anser i mindre utsträckning att hälso- och sjukvården liksom Folkhälsomyndigheten har skött sig mycket bra.

På flera andra sätt är skillnaderna stora mellan de som arbetar som vanligt och de som arbetar hemifrån. De som arbetar som vanligt är mer oroade över att Sverige skadas av coronakrisen. När det handlar om politiska prioriteringar anser en majoritet av alla tillfrågade att det i första hand är den svenska regeringen som borde lösa problemen som följer av coronakrisen (60 procent), medan 40 procent anser att problemen bör lösas genom globalt samarbete. Även här återfinns skillnaderna mellan de två grupperna. De som arbetar som vanligt anser i högre grad att vi själva bör lösa vårt eget lands problem, medan de hemarbetande i väsentligt högre grad anser att problemen bör lösas i samarbete med andra länder.

På frågan hur de läser av dagssituationen upplever de allra flesta i båda grupperna att samhällsklimatet präglas av mer solidaritet. Hos de som upplever en solidaritet människor emellan under coronakrisen finns en rungande majoritet som också vill lösa problemen globalt tillsammans med andra nationer – 95 procent. De har också en mer positiv syn på de långsiktiga konsekvenserna av krisen och har generellt sett högre tillit till andra. Ur ett folkhälsoperspektiv framträder en intressant skillnad i upplevd ”arbetsglädje” mellan grupperna. De som går till jobbet som vanligt under coronakrisen uttrycker mindre problem med ensamhet och ointresse för att göra saker än gruppen som arbetar hemifrån.

När det gäller den omdebatterade svenska stoltheten (DN Kultur 14/5) visar undersökningen inte på någon skillnad mellan grupperna – över 90 procent i båda grupperna är stolta över att vara svenskar utan att för den skull uttrycka patriotism. Båda grupperna ställer sig också bakom

landets covid-19-strategi med sin allmänna uppslutning bakom myndigheter, politiker och medier. Hela 94 procent av deltagarna har stort förtroende för sjukvården och anser att den hittills har hanterat krisen bra eller mycket bra. Nästan lika många, 88 procent av de tillfrågade, anser att samhällsinformationen kring hur vi bör bete oss har varit mycket eller ganska bra. På liknande vis har 78 procent svarat att politikerna har hanterat situationen mycket eller ganska bra, medan 70 procent anser att press, radio och tv hanterat situationen mycket eller ganska bra. Sociala medier får däremot generellt sett mycket låga betyg.

Sammanfattningsvis visar dessa resultat att en förhållandevis stor andel av Sveriges befolkning arbetar. Hur vi uppfattar krisen och dess konsekvenser hänger samman med om man arbetar hemifrån eller går till jobbet som vanligt. Något det dock råder enighet om är att myndigheter, politiker och medier har hanterat situationen bra. Det är uppmuntrande nyheter i en svår tid. Tillit, trygghet och tolerans är begrepp som när orden blir till handling bygger samhällen.

Människors beredskap att ta till sig ny kunskap, att ta sitt ansvar, förutsätter gott omdöme och en vilja att verka för det gemensammas bästa, även i tider då livet och samhället utmanas – om än av ett aldrig så litet virus. Därför blir det mycket viktigt för samhällsforskare och beslutsfattare att följa den underliggande polariseringen som vissa resultat pekar på och som berör konflikter och skilda livsvillkor i det svenska samhället. I det arbete blir det viktigt att alla gruppers röster blir hörda – även de som kommit till Sverige de senaste åren.

Undersökningens resultat ger en nulägesbild av coronakrisen sett genom den svenska allmänhetens ögon. I nästa fas genomförs via World values survey jämförelser med Tyskland, Storbritannien och ett antal länder i andra världsdelar som samtidigt som Sverige genomfört samma värderingsundersökning. Hur skiljer sig deras svar på de frågor som nu redovisats när det gäller Sverige? Dessa kunskaper behövs för att återhämtningen efter coronapandemin ska bli framgångsrik – med bibehållet förtroende från medborgarna.

Bi Puranen, generalsekreterare i World values survey, docent i ekonomisk historia, Institutet för framtidsstudier
Tomas Axelson, docent i religionsvetenskap, Högskolan Dalarna
Jonas Stier, professori interkulturella studier, Mälardalens högskola"

"Fakta. Undersökningen
Intervjudesign: Novus Sverigepanel.
Intervjuperiod: 24 april – 4 maj 2020.
Deltagarfrekvens: 56 procent.
Antal svarande: 2 500.

Undersökningen är steg ett i en panel med tre undersökningstillfällen. Den ingår i World values survey där samma frågor under april och maj månad ställs till paneler i coronadrabbade länder i hela världen. "

”Utredningen om den falske officeren måste göras om"

MÅNDAG 18 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200515
Försvarsmaktens utredning om fallet med den falske officeren är ofullständig och i vissa avseenden direkt missvisande. Både de övergripande slutsatserna och analyserna kan missleda allmänheten att tro att några större fel eller lagbrott inte har skett. Ett antal chefer anses ha agerat felaktigt men inget ansvar utkrävs, skriver Lennart Ohlsson.

Försvarsmakten har redovisat utredningen om ”den falske officeren” (NN). Tyvärr är den ofullständig och i vissa avseenden direkt missvisande för allmänheten. NN har bland annat vid flera tillfällen anställts som reservofficer utan rätt bakgrund eller utbildning. De lagstadgade säkerhetsprövningarna har i vissa fall inte genomförts och när så skett, kan de ha varit bristfälliga. Både de övergripande slutsatserna och analyserna kan missleda allmänheten att tro att några större fel eller lagbrott inte har skett. Ett antal chefer anses ha agerat felaktigt men inget ansvar utkrävs.

När NN antas till en Natokurs sker det utan att hans bakgrund kontrolleras och trots att en säkerhetsrapport om NN har inkommit. Ingen görs ansvarig för att NN utan säkerhetsprövning, anställs vid insatsen i Mali (Mali 12). Att anställningen till Malistyrkan görs utan säkerhetsprövning är särskilt allvarligt, eftersom Försvarsmakten har bedömt Maliinsatsen som kanske det farligaste och mest riskfyllda uppdrag som Försvarsmakten har genomfört på många år. En opålitlig illojal person med felaktig kompetens på en ledande befattning hade kunnat förorsaka stor skada för svenska soldater.
NN utses även till svensk samverkansofficer vid Natohögkvarteret (Shape) i Mons Belgien. Det är inte redovisat vem som felaktigt konstituerar honom till överstelöjtnant. Nato har förmodligen avkrävt Försvarsmakten ett så kallat ”personal security clearance”. Det är ett intyg som garanterar att innehavaren är pålitlig. Vem som undertecknat beslutet vill inte Försvarsmakten uppge.

Det är ett känt faktum att Bryssel är ett av världens spioncentrum. Vilka personer som NN fraterniserat med i Bryssel är inte känt. På grund av arbetsuppgifterna vid Nato och med svensk kryptohantering, kan NN ha kännedom om mycket sekretessbelagd verksamhet. Han hävdar själv att han ”varit med om att utveckla de funktioner som skyddar de mest skyddsvärda uppgifter som staten har, samt testat de mest skyddsvärda systemen i Sverige ur säkerhetssynpunkt”.

är en väl känd omständighet, att en sådan erfarenhetsbakgrund, är skäl för en främmande underrättelseorganisation att närma sig personen i fråga. Vilken information han omedvetet, vid så kallad dold utfrågning, har lämnat, vet vi ingenting om.

I medier har överbefälhavaren och Försvarsmaktens säkerhetsskyddschef (C Must) framfört att Försvarsmakten inte lidit någon skada. Om yttrandena inte är aningslösa, så är de olycksaliga för den just då startade utredningen. Det krävs stor integritet, kunskap och mod, för utredaren att komma fram till ett annat resultat än vad Försvarsmaktsledningen implementerat hos medierna. Följaktningen blir bedömningen att ingen sekretessbelagd information har röjts. Försvarsmaktsledningens påståenden blir verklighet, utan att någon närmare fackmässig prövning och analys redovisas.

Vad NN kan göra med den hemliga information som han erhållit vet vi inte. Därför måste Försvarsmakten göra en skade-alternativt menbedömning på den sekretessbelagda information som han tagit del av. Kanske borde det även juridiskt prövas om han gjort sig skyldig till obehörig befattning med hemlig uppgift, då vi inte vet vilket syfte han har haft med sin ”karriär”. Ett syfte kan ha varit att samla information för så kallade ”rainy days”. Det var vad spionen Stig Bergling gjorde med kvalificerat hemliga uppgifter, som senare mot betalning överlämnades till Sovjetunionen.

Det är anmärkningsvärt att samtalsuppteckningarna med NN inte finns bevarade, eftersom det där kan ha framkommit pinsamheter och klargöranden om felaktigheter som chefer har begått, som Försvarsmakten kan misstänkas för att inte vilja offentliggöra.

Trots att ärendet inkommer som ett säkerhetsärende är det inte Försvarsmaktens säkerhetsskyddschef (C Must) som får uppdraget att hantera ärendet utan kommunikationsdirektören. Det är ett märkligt beslut. En kommunikationsdirektör ska enligt min uppfattning kommunicera en färdig utredning och inte leda verksamheten. Ärendet borde handlagts av C Must med hjälp av Musts säkerhetskontor.

Den som deltar i säkerhetsklassad verksamhet ska säkerhetsprövas. Utredaren hävdar att registerkontroller har genomförts. Någon detaljredovisning finns inte. Vilken kvalitet och hur de viktiga personbedömningarna har genomförts, eller om de alls har genomförts, framgår inte av utredningen. De chefer som inte fullgjort sina skyldigheter med säkerhetsprövningen bryter mot säkerhetsskyddslagen, vilket kan äventyra personalens säkerhet. Att Försvarsmakten väljer att inte utkräva ansvar stärker inte allmänhetens förtroende för Försvarsmakten.

Försvarsmakten är enligt säkerhetsskyddslagen en tillsyningsmyndighet för ett stort antal myndigheter. Försvarsmakten ska vara en förbild för andra myndigheter i avseendet att följa säkerhetskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen, samt att utreda säkerhetsincidenter och kunna utkräva ansvar om någon chef utsätter personal för risk genom att inte följa regelverket. Försvarsmakten klarar i detta fall, vare sig av det ena eller det andra, vilket är beklagligt.

Jag förutsätter att Försvarsmaktens säkerhetsskyddschef (C Must) har tagit del av utredningen innan den fastställdes. Det innebär att C Must har ett stort ansvar för de brister som finns i utredningen samt för de åtgärder och det utkrävande av ansvar som inte skett. För att öka säkerhetsmedvetandet inom Försvarsmakten krävs en tydlig signaleffekt, bland annat genom att utkräva ansvar för de som gjort fel.

C Must har, trots erhållen information om NN, inte tagit sitt ansvar och agerat med tillräcklig kraft och snabbhet för att säkerställa att utredningen genomfördes på ett grannlaga sätt. Det är ödets ironi att ”den falske officeren” har varit anställd på det kontor inom Must, det militära säkerhetskontoret, som har till uppgift att avvärja säkerhetshot och infiltrationsförsök gentemot Försvarsmakten. Beror det kanske på ovilja att agera mot en kamrat som alla tycker om och har förtroende för? Försvarsmakten verkar ha glömt bort ett gammalt valspråk: ”Förtroende är bra – kontroll är bättre.”

Försvarsmaktens värdegrund poängterar att myndighetens agerande ska präglas av en stark vilja till handling, öppenhet och uppriktighet samt tydlighet i sitt sätt att kommunicera. Vidare ska man säga som det är, utan att försköna och dölja verkligheten. Försvarsmakten ska ha ett högt säkerhetsmedvetande och ingripa mot missförhållanden.

Allmänheten har rätt att få reda på om Försvarsmakten i detta fall har levt upp till sin värdegrund. Vi har rätt att få reda på vad som hänt, vem som har gjort fel och vilket ansvar som utkrävs. Utredningen bör därför kompletteras alternativt göras om och redovisas för allmänheten med största möjliga öppenhet. Undertecknad har ställt 23 frågor till utredaren, som skulle kunna klarlägga brister i utredningen samt beskriva hur ärendet handlagts. Ingen av frågorna har besvarats.
Om Försvarsmakten själv inte har för avsikt att göra en ny utredning, uppmanar jag våra försvarspolitiker att agera så att ett klargörande sker.

Lennart Ohlsson, pensionerad överstelöjtnant, tjänstgjorde 1991–2010 vid militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must), bland annat som chef för ÖB:s säkerhetskyddskontrollverksamhet, chef för säkerhetsunderrättelsesektionen samt samverkansofficer, under flera år ansvarig för den säkerhetoperativa verksamheten "

"Bakgrund. Den falske officeren
Den falske officeren har i över ett årtionde fått ledande och känsliga uppdrag inom Försvarsmakten. I flera år hade han en civil anställning på en av försvarets känsligaste arbetsplatser: säkerhetskontoret på den militära underrätelse- och säkerhetstjänsten (Must).

Mannen har också arbetat i flera svenska utlandsinsatser. Under en insats i Afghanistan var han major och anställd som reservofficer. Han har även fått en prestigefull tjänst vid Natos militära högkvarter och arbetat med säkerhetsklassade uppgifter vid Kustbevakningen, där han även utsågs till myndighetens kontaktperson för ryska säkerhetstjänsten FSB.

2019 handplockades han till att bli stabschef för den svenska FN-insatsen i Mali. Han påbörjade uppdraget men kom aldrig i väg innan han stängdes av från sin tjänst.

DN avslöjade mannen i början av 2020 och bevisade att hans karriär byggde på falska meriter. Det ledde till att både åklagare och Försvarsmakten inledde utredningar.

Källa: DN "

”Kommuner och regioner får ytterligare sex miljarder”

TISDAG 19 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200519
Vi har nu kommit överens om ytterligare sex miljarder kronor till kommunsektorn i år, som fördelas i lika mellan kommuner och regioner. Tillskottet kommer i en extra ändringsbudget, men vi uppmanar kommuner och regioner att redan nu planera utifrån tillskottet, skriver Magdalena Andersson (S), Emil Källström (C), Mats Persson (L) och Per Bolund (MP).

Den pågående globala pandemin har medfört både en hälsokris och en ekonomisk kris. Den har allvarliga konsekvenser för hela vårt samhälle och i landets kommuner och regioner märks krisens dubbla natur mer än kanske någonstans. Det är kommuner och regioner som har ansvaret att tillhandahålla sjukvård och äldreomsorg, själva eller genom privata utförare, men också ansvar att finansiera verksamheterna.

Sjukvården, liksom äldreomsorgen, befinner sig under mycket hård press. Arbetet med att vårda smittade har fått ske parallellt med kapacitetsutbyggnad, inte minst i form av fler intensivvårdsplatser, för att skapa beredskap för ett snabbt försämrat läge. Samtliga verksamheter anpassas för att minska smittspridningen, med stora inköp av skyddsutrustning och annan nödvändig materiel. Planerad vård skjuts upp för att frigöra personal och många nya medarbetare anställs.

Att bekämpa smittspridning och ge smittade vård är inte i första hand en fråga om ekonomi. När hela Sverige efterfrågar mer vård- och omsorgspersonal och hela världen efterfrågar sjukvårdsmateriel finns hela tiden en risk att det inte är pengar som sätter gränserna, utan tillgången på personal och utrustning. Men när pengar kan göra skillnad så ska de göra skillnad.

Vårt besked till såväl kommuner och regioner som personal i sjukvård och äldreomsorg är därför tydligt: Brist på pengar ska inte stå i vägen för arbetet med att begränsa spridningen av coronaviruset och vårda patienter med covid-19. Det kan vi lova tack vare att Sverige gick in i krisen med mycket starka offentliga finanser.

Konkret innebär det att staten kompenserar kommuner och regioner för skäliga merkostnader på grund av coronviruset inom sjukvård, äldreomsorg och omsorgen om personer med funktionsnedsättning . Efter synpunkter från Sveriges kommuner och regioner (SKR) ska vi förtydliga och förenkla regelverket för hur pengarna ska betalas ut.

För att kommuner och regioner som agerat tidigt inte ska missgynnas omfattas kostnader från och med 1 februari, samma dag som regeringen beslutade att klassificera viruset som en allmän- och samhällsfarlig sjukdom. Den nuvarande formuleringen om att Socialstyrelsen ska prioritera efter behov kommer att strykas ur förordningen och möjligheten för kommuner och regioner att ansöka om kompensation kommer att tidigareläggas till den sista augusti. Det anslag i statsbudgeten som reglerar utbetalningen kommer att höjas om och när det behövs, vi har redan gjort det vid två tillfällen och vi är redo att göra det igen.

Men den kraftiga ekonomiska nedgången som följer i pandemins spår slår också direkt mot kommuner och regioner. Den försvagade arbetsmarknaden medför både minskade kommunalskatteintäkter och ökade utgifter för ekonomiskt bistånd till arbetslösa som saknar arbetslöshetsförsäkring.

Att låta kommunsektorns finansiering urholkas skulle inte bara slå undan benen för alla som arbetar inom sjukvård och äldreomsorg. Det riskerar dessutom att fördjupa och förlänga den ekonomiska nedgången eftersom kommunsektorn står för drygt tjugo procent av Sveriges BNP och upphandlar varor och tjänster för hundratals miljarder kronor varje år. Att trygga ekonomin för kommuner och regioner skyddar inte bara vår gemensamma välfärd utan stärker också Sveriges motståndskraft mot krisen.

Grunden för all offentligt finansierad verksamhet är jobb och företagande. Det långsiktigt viktigaste sättet att stärka kommunsektorns ekonomi är därför att rädda de jobb och företag som skapar kommunsektorns skattebas. Vi har hittills kommit överens om krisåtgärder för 240 miljarder kronor som direkt eller indirekt bidrar till att stärka kommuner och regioner i hela landet.

Många av dem innebär dessutom direkta ekonomiska tillskott till kommunsektorn. I vårbudgeten föreslås en höjning av de allmänna statsbidragen till kommuner och regioner med 20 miljarder kronor. Enligt regeringens och SKR:s prognoser kompenserar det i nuläget för minskade kommunalskatteintäkter.

Därutöver har vi gett besked om att avsätta tre miljarder kronor som ett bidrag för mildra effekterna av minskade kollektivtrafikintäkter till följd av minskat resande. Vi behöver trygga kollektivtrafik för den som behöver resa till jobb eller skola utan att behöva riskera trängsel. Även det slopade sjuklöneansvaret och den tillfälligt förstärkta arbetslöshetsförsäkringen underlättar för kommuner och regioner. Det ekonomiska läget är dock mycket osäkert och kan förändras snabbt. Trots att det bara gått en månad sedan vårbudgeten överlämnades ser vi många indikationer på en försämrad ekonomisk utveckling.

SKR har också pekat behovet av mer resurser till uppskjuten vård, kollektivtrafik samt nödvändiga kommunala investeringar. Efter diskussioner mellan såväl våra fyra partier som med företrädare för oppositionspartierna i riksdagens finansutskott står det klart att det finns bred samsyn om behovet av att skjuta till mer resurser till kommunsektorn redan i år.

Därför har vi kommit överens om ett tillskott på ytterligare sex miljarder kronor till kommunsektorn i år, som fördelas i lika stora delar på kommuner och regioner. Tillskottet kommer att ske i en extra ändringsbudget som ska överlämnas till riksdagen, men vi uppmanar alla kommuner och regioner att redan nu agera och planera sin verksamhet utifrån tillskottet.

Samtidigt är det tydligt att kommunsektorns behov inte kan lösas med enbart tillskott för innevarande år. Även om vi vet att dagens besked underlättar situationen är vi medvetna om att kommuner och regioner behöver långsiktiga förutsättningar.

När den akuta krisen är över kommer mycket av den planerade vård som nu skjutits upp behöva tas igen samtidigt som äldres behov av omsorg och sjukvård kommer att fortsätta växa. Under 2020-talet behöver vi säkra en trygg ålderdom för den stora 40-talistgenerationen

som nu går in i 80-årsåldern. Det innebär stora investeringar i nya vårdcentraler och äldreboenden men också utbildning och rekrytering av kunniga medarbetare.

Redan innan krisen var vi därför överens om att de allmänna statsbidragen skulle höjas med 20 miljarder kronor under mandatperioden. Sedan virusutbrottet har vi dessutom aviserat en permanent höjning med 12,5 miljarder kronor per år. Senast i samband med budgetpropositionen för 2021 kommer vi att återkomma i frågan om kommunsektorns behov av resurser för kommande år. skatteintäkter.

Därutöver har vi gett besked om att avsätta tre miljarder kronor som ett bidrag för mildra effekterna av minskade kollektivtrafikintäkter till följd av minskat resande. Vi behöver trygga kollektivtrafik för den som behöver resa till jobb eller skola utan att behöva riskera trängsel. Även det slopade sjuklöneansvaret och den tillfälligt förstärkta arbetslöshetsförsäkringen underlättar för kommuner och regioner.

Det ekonomiska läget är dock mycket osäkert och kan förändras snabbt. Trots att det bara gått en månad sedan vårbudgeten överlämnades ser vi många indikationer på en försämrad ekonomisk utveckling.

SKR har också pekat behovet av mer resurser till uppskjuten vård, kollektivtrafik samt nödvändiga kommunala investeringar. Efter diskussioner mellan såväl våra fyra partier som med företrädare för oppositionspartierna i riksdagens finansutskott står det klart att det finns bred samsyn om behovet av att skjuta till mer resurser till kommunsektorn redan i år.

Därför har vi kommit överens om ett tillskott på ytterligare sex miljarder kronor till kommunsektorn i år, som fördelas i lika stora delar på kommuner och regioner. Tillskottet kommer att ske i en extra ändringsbudget som ska överlämnas till riksdagen, men vi uppmanar alla kommuner och regioner att redan nu agera och planera sin verksamhet utifrån tillskottet.

Samtidigt är det tydligt att kommunsektorns behov inte kan lösas med enbart tillskott för innevarande år. Även om vi vet att dagens besked underlättar situationen är vi medvetna om att kommuner och regioner behöver långsiktiga förutsättningar.

När den akuta krisen är över kommer mycket av den planerade vård som nu skjutits upp behöva tas igen samtidigt som äldres behov av omsorg och sjukvård kommer att fortsätta växa. Under 2020-talet behöver vi säkra en trygg ålderdom för den stora 40-talistgenerationen som nu går in i 80-årsåldern. Det innebär stora investeringar i nya vårdcentraler och äldreboenden men också utbildning och rekrytering av kunniga medarbetare.

Redan innan krisen var vi därför överens om att de allmänna statsbidragen skulle höjas med 20 miljarder kronor under mandatperioden. Sedan virusutbrottet har vi dessutom aviserat en permanent höjning med 12,5 miljarder kronor per år. Senast i samband med budgetpropositionen för 2021 kommer vi att återkomma om behov av ytterligare resurser kommande år.

Magdalena Andersson (S), finansminister
Emil Källström (C), ekonomisk-politisk talesperson
Mats Persson (L), ekonomisk-politisk talesperson
Per Bolund (MP), biträdande finansminister "

”Om S inte driver sann S-politik kommer LO vara skoningslöst”

ONSDAG 20 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200520
Mina prioriteringar är att stärka tryggheten på svensk arbetsmarknad, att klara av utmaningarna från den nya plattformsekonomin och att driva på för en politik som ökar jämlikheten. Och vår kritik kommer att vara skoningslös om det socialdemokratiska partiet inte hittar ett sätt att driva en sann socialdemokratisk politik, skriver Susanna Gideonsson.

Som valberedningens förslag till ny LO-ordförande har jag identifierat ett antal utmaningar som LO och Sverige står inför. Utmaningar som LO och medlemsförbunden måste ta tag i.

Beslut om vem som blir LO:s nya ordförande tas av LO:s kongress och strategiska beslut tas där och i andra LO-organ. Men här är mina tankar kring prioriterade områden för LO kommande kongressperiod. 1 Svensk arbetsmarknad måste bli tryggare. Coronakrisen har tydligt visat vilka som håller uppe samhället. Utan undersköterskor,

rörmokare, butiksbiträden, pappersarbetare, lokförare och en mängd andra arbetargrupper hade inte Sverige kunna hålla i gång vare sig ekonomin eller grundläggande funktioner för samhället.

Samtidigt är det arbetargrupper som tagit de största smällarna. Den ekonomiska nedgången har drabbat svensk industri och kommer på sikt att drabba byggsektorn. Tusentals butiker har tappat en stor del av sin omsättning. Inom hotell- och restaurangsektorn har tiotusentals förlorat sina jobb. Många utan att ens varslas om uppsägning. De syns inte i arbetslöshetssiffrorna. Telefonerna som tidigare ringt om extra pass nästa helg har nu helt enkelt slutat ringa. Människor som inte syns i statistiken och omöjligt kan kvalificera sig för a-kassan. Kostnader som i slutändan hamnar hos kommunerna, genom försörjningsstödet.

Den otrygga arbetsmarknaden har vuxit fram under lång tid och dess konsekvenser blir nu tydliga. Konsekvenser som varit en vardag för visstidsanställda under lång tid. Nu är det dags att satsa på en tryggare arbetsmarknad.

Karensavdraget måste permanent avskaffas. Det ska inte finnas ekonomiska incitament för att gå till jobbet när man är sjuk. A-kassan måste permanent stärkas. Det är av yttersta vikt för svensk ekonomi att trygghets- och omställningssystemen är robusta och generösa. Ingen vill vara arbetslös.

Arbetet för en bättre arbetsmiljö måste stärkas, och fackens arbete måste respekteras. Jag välkomnar alla politiker att besöka en lagerarbetsplats med farliga lyft, en städarbetsplats med mögel, ett bygge utan skyddssele, en industri med dåliga skydd på farliga maskiner. De borgerligas retorik mot skyddsombuden är nedrig. Skyddsombuden arbetar inte för något parti, de jobbar för sina kollegor och för fungerande arbetsplatser. De har gedigen kunskap om risker och om sin egen arbetsplats.

Förslagen från borgerliga partier och SD om att ersätta dessa med statliga inspektörer skulle vara dyrt, ineffektivt och ett hån mot de tiotusentals skyddsombud som jobbar för en trygg arbetsmiljö.

Inom vård, omsorg och handel är arbetsmiljöproblemen flagranta. Arbetare smittas dagligen av coronaviruset på sina jobb. Smitta som de kunnat undvika om arbetsgivare tagit sitt lagstadgade arbetsmiljöansvar.

2 Nya utmaningar i ny ekonomi. Parallellt med den ekonomiska nedgången ser vi flera tendenser såväl internationellt som i Sverige som LO måste agera på. En växande plattformsekonomi med otrygga giganställningar och en osynlig företagsledning försvårar fackligt arbete. Arbetare på små arbetsplatser är också svårare att organisera, liksom de med otrygga anställningar. Samtidigt är det dessa som mest behöver ha fackens stöd i ryggen.

Om den svenska modellen ska omfatta hela arbetsmarknaden måste företag och anställda inom dessa sektorer bli bättre organiserade och hitta hållbara gemensamma lösningar. Starka parter är avgörande för att svensk arbetsmarknad ska fungera. Båda parter måste ta ansvaret för att upprätthålla styrkan i modellen.

LO och LO-förbunden måste se utvecklingen och agera för att värva medlemmar, stötta fackklubbar och teckna kollektivavtal på dessa företag. Vi måste vara beredda att möta de internationella jättar som vill etablera sig i Sverige, vissa med direkt antifacklig hållning. När dessa etablerar sig i Sverige är det helt avgörande att hela LO-familjen gemensamt står upp för den svenska kollektivavtalsmodellen. Vi är redo för strid.

3 Sverige måste bli mer jämlikt. Den ökade ojämlikheten i Sverige har inte drivits av ökade löneskillnader, utan av politiska förändringar. Tack vare starka fackförbund och låglönesatsningar har politikens konsekvenser mildrats.

Det politiska läget i Sverige är svårt. Ambitiösa förslag till en ökad jämlikhetspolitik och bättre villkor på svensk arbetsmarknad slås ner av en riksdagsmajoritet döv för 5,4 miljoner arbetande människor. Under coronakrisen har det blivit tydligt hur viktigt det är med en regering som ser arbetsmarknadens villkor som avgörande för trygghet och ett samhälles stabilitet. Slopat karensavdrag och a-kassereformeringen är två exempel som knappast kommit från högerregeringar. Reformer som pricksäkert gynnat de med svårast ekonomiska förutsättningar.

Samtidigt innehåller januariavtalet punkter som går tvärtemot LO:s hållning och som drabbar LO-förbundens medlemmar hårt.
LO kommer aldrig acceptera att en socialdemokratisk regering, eller någon annan regering för den delen, slaktar anställningstryggheten. Lasutredningen måste stoppas. De delar av den vi sett pekar mot en återgång till villkor som rådde på svensk arbetsmarknad på 1930-talet. Mössan i hand, tack och hej.

Det är inte värdigt Sverige att behandla de som driver svensk ekonomi på det sättet. De ekonomiska konsekvenserna av en slaktad anställningstrygghet kommer att synas på kommunernas socialkontor och i barnens skolor. En otrygg arbetsmarknad leder till otrygga människor. Otrygga människor leder till ett otryggt land. Sverige behöver mer trygghet, inte mindre.

Sjukförsäkringsutredningen som nyligen lagts fram innehåller viktiga förslag som förändrar det godtycke och den hopplöshet som långtidssjuka upplever. Sjukförsäkringen måste vara tillgänglig för fler, och den måste ge ersättning när människor blir sjuka. En reformering är nödvändig. Signalerna från högerpartierna pekar dock på att de även fortsättningsvis vill att svårt sjuka människor i slutet av

sitt arbetsliv ska tvingas flytta från hem och familj eller tvingas till total omskolning utan större hopp om anställning.

Socialdemokraternas uppdrag är att verka för arbetarklassens intressen. Om politiska kompromisser hindrar det måste partiet vara tydligt med att det inte är ett frivilligt val. Socialdemokratin är inte detsamma som regeringens dagspolitik. Om väljarna inte förstår det blir valet 2022 mycket svårt.

Medlemmarna i LO-förbunden kan lita på att LO kommer att driva på för en politik som ökar jämlikheten. Det socialdemokratiska partiet kan lita på att vårt agerande och vår kritik kommer att vara skoningslöst om partiet inte hittar ett sätt att driva sann socialdemokratisk politik.

Jag hoppas på LO-kongressens förtroende att leda LO kommande kongressperiod och att Sverige kan gå stärkt ur krisen vi är inne i. Med starka fack, goda relationer mellan arbetsmarknadens parter och en stärkt svensk modell kommer Sverige att utveckla det som gjort oss unika.

Susanna Gideonsson, valberedningens förslag till ny LO-ordförande "

”Ekonomin skadas om vi inte anpassar coronastrategin”

TORSDAG 21 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200521
Sverige uppfattas i nuläget ofta som ett land där virusbekämpningen inte tas på allvar. Bilden kan vara felaktig, men den riskerar att få ekonomiska konsekvenser om den inte ändras. Vi bör därför vara pragmatiska och harmonisera vårt smittskydd med omvärldens. Det kan göras nu när andra länders restriktioner mildrats, skriver Oskar Nordström Skans.

Om Sveriges smittskyddsväg hittills har varit rätt eller fel är ointressant nu – frågan är vad vi gör framåt när ekonomiska överväganden blir allt viktigare. Alla yrken är samhällsviktiga när ekonomin ska återstartas och alla anställda bör därför testas om det krävs för arbetet. Smittskyddsarbetet bör harmoniseras med omvärlden så att internationella kontakter kan återupptas.

Sverige har valt andra vägar än omvärlden i bekämpandet av covid-19. Att skillnader uppstått är inte konstigt då politiken fått utformas hastigt under stor osäkerhet. Vår strategi har bevarat barns rätt till utbildning. Återhållsamma restriktioner har minimerat effekterna på vårt fysiska och mentala välbefinnande. Men smittspridningen har varit större än i grannländerna. Och vi har hamnat i en besvärlig situation relativt omvärlden. Många frågar sig om vi gjort rätt eller inte. Den frågan är dock i nuläget helt ointressant.

Frågan är vad vi ska göra framåt. Och där står vi nu i ett helt nytt läge. Den första smittovågen klingar gradvis av och vår omvärld öppnar upp. Det gör att ekonomiska överväganden kan få större vikt utan att folkhälsan äventyras. Och ekonomin är viktig. Den är grunden för vår förmåga att långsiktigt upprätthålla sjukvård, utbildning och försörjning.

Enbart aktiva krisåtgärder belastar statsbudgeten med 240 miljarder, det vill säga en miljard kronor per dag sen krisens start. Eller 2 000 kronor per svensk och månad under 2020. Om alla åtgärder förlängs året ut så dubblas summan. Det ger en bild av produktionstappets massiva omfattning. Rent ekonomiskt är det orimligt att betrakta nuvarande läge som en varaktig strategi.

Jag har av Omstartskommissionen ombetts att ge förslag på hur arbetsmarknaden kan förbättras efter pandemin. Det är tidigt i det arbetet. Men jag bedömer att det först krävs att smittskyttsarbetet skapar möjligheter för ekonomin att fungera.

1 För det första måste personal kunna återgå i arbete. Rådet att ”stanna hemma från arbetet om du är det minsta sjuk” måste bli ”testa dig om du är det minsta sjuk”. Jag har förståelse för att det har varit omöjligt tidigare. Men minskad spridning och tillgång till testmaterial gör det nu möjligt. Vi testar redan fler än som behövs av medicinska skäl och internationella erfarenheter visar att hundratusen tester per vecka är helt rimligt. Att fortsatt se testning som enbart en del av vården är ett misstag.

De ekonomiska argumenten är starka: Svenska arbetstagare producerar till ett värde av 10 000 kronor per vecka att döma av lönekostnaden. Om testning kan få 100 000 av dessa i arbete så kan produktionen öka med 1 miljard per vecka. Räkneexemplet är förenklat men poängen är viktig. Alla yrken är samhällsviktiga när ekonomin ska startas om – arbetsmarknaden fungerar inte med frånvaro för lätta symtom. De som annars inte kan gå till arbetet bör hänvisas till testning, oavsett medicinska behov. Det är en enormt kostnadseffektiv arbetsmarknadspolitik. För att få fart på testandet bör regionernas ersättning tydligt överstiga kostnaderna.

Framöver behövs även en omfattande immunitetstestning för att lindra distanseringsbehovet och få i gång ekonomin. Den infrastrukturen bör byggas nu, trots att relationen mellan antikroppsresultat och immunitet ännu är osäker. Att i förväg skapa en infrastruktur som kan stå redo för masstestning samma dag som antikroppstester ger en rimlig immunitetsbedömning betalar sig även om den kostar miljarder. Varje vunnen vecka är viktig. Bara genom att agera tidigt kan man säkerställa att immunitetstesterna inte fördröjs på samma sätt som sjukdomstesterna.

2 För det andra måste Sverige åter bli en fullvärdig del av den internationella gemenskapen. Sverige uppfattas i nuläget ofta som ett land där virusbekämpningen inte tas på allvar. Bilden kan vara felaktig, men den riskerar likväl att få ekonomiska konsekvenser om den inte ändras. Hittills har den internationella skepticismen saknat konsekvenser eftersom (andras) restriktioner ändå omöjliggjort internationellt utbyte. Men allt förändras när världen nu öppnar upp.

De tidiga gränsöppningarna gäller inte alla – de är selektiva och lär så förbli.

För att vi ska få vara med krävs både att vi får ned smittalen snabbt och att omvärlden börjar lita på oss. Vi riskerar att väljas bort, både när

länder skapar formella ”resebubblor” och när enskilda väljer vart de är beredda att resa om inte bilden av Sverige förändras. Och det uppnås inte genom resonerande – att vi kanske har haft rätt hittills är ointressant. De som betalat så dyrt för sina extrema vägval kommer inte att ändra sin världsbild för vår skull. Risken är därför att det är vi, och inte Nya Zeeland, som tvingas leva i isolation.

För ekonomins skull bör vi vara pragmatiska och harmonisera vårt smittskydd med omvärldens. Det är görbart nu när andra länders restriktioner mildrats. Vi anpassar oss efter internationella normer på en mängd områden därför att anpassning är nödvändigt om man är liten. En rimlig grundprincip framöver är att göra och säga likadant som omvärlden, om vi inte har bevis för att det är skadligt. Det ekonomiska värdet av att via test och spårning tvinga ner smittan till grannländernas nivå är nu enormt, även om den nivån inte är långsiktigt hållbar.

Om stora delar av omvärlden har munskydd i kollektivtrafiken trots att evidensen är svag bör vi tills vidare göra likadant för att visa att även vi tar smittbekämpning på allvar. Vi måste ändå snart hantera trängsel i kollektivtrafiken på något sätt. Anpassning bör vara regeln om bevisläget är svagt eftersom vår ekonomi kräver omvärldens förtroende – vi behöver fungerande internationella flöden av personer för besöksnäringen, resebranschen, industrin, byggbranschen, lantbruket … För att utbytet ska återuppstå måste vi bli ett land som alla andra.

I värsta fall är den ”normalitet” som nu närmar sig kortvarig, men då är det än viktigare att vi tar vara på möjligheten innan den passerat så att ekonomin får andas. Om – eller när – pandemin förvärras igen kan vi åter låta besluten helt styras av folkhälsohänsyn. Men under perioder med lägre spridning likt de vi nu närmar oss bör ekonomiska överväganden ges en betydande vikt och de talar för att vi ska ”testa för testandets (och ekonomins) skull” – och att det tydligt måste framgå för omvärlden att vi tar virusbekämpningen allvar. ”Det nya normala” får inte vara en värld där vår ekonomi faller isär för att inte genomför ekonomiskt motiverad testning eller för att omvärlden inte förstår vad vi gör. Regeringen bör således använda kraftfulla ekonomiska styrmedel för att snabba på testutbyggnaden och – för ekonomins skull – uppdra åt berörda myndigheter att 1) testa alla som inte kan gå till arbetet på grund av lätta symptom och 2) harmonisera våra insatser och vår retorik med omvärldens i syfte att normalisera bilden av Sverige.

Oskar Nordström Skans, professor i nationalekonomi, Uppsala universitet, ledamot av Omstartskommissionen "

"Bakgrund. Omstartskommissionen
Omstartskommissionen är tillsatt av Stockholms handelskammare för att komma med konkreta förslag till hur Sverige ska kunna starta om efter viruspandemin.

Den består av elva fristående experter som ska skriva varsin analys av centrala områden som arbetsmarknad, utbildning, digitalisering, skatter, finanspolitik, infrastruktur mm.

Arbetet ska vara klart i augusti i år.

Kommissionen presenterade sitt arbete på DN Debatt 28/4. "

”Jakten på byråkrati kan göra biståndet mindre effektivt”

FREDAG 22 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200522
I det svenska internationella biståndet har man har hållit hårt i förvaltningsutgifterna. Det kan låta bra, men det finns också risker förknippade med att spara in på administration och kringkostnader. I en rapport för Expertgruppen för biståndsanalys som publiceras i dag pekar jag på flera möjliga negativa effekter, skriver Daniel Tarschys.

Att jaga byråkrati är sedan länge lovligt, och i många fall mycket motiverat. Men en hel del av det som ryms under det vida paraplyet ”administration” är i själva verket undervärderat och underdimensionerat.

I det svenska internationella biståndet har man har hållit hårt i förvaltningsutgifterna. Det kan låta bra, men det finns också risker förknippade med att spara in på administration och kringkostnader. I en rapport för Expertgruppen för biståndsanalys som publiceras i dag pekar jag på flera möjliga negativa effekter:

Att insatser grundas på alltför svaga kunskaper.

Att man dras mot insatser med låga administrativa kostnader, när andra vore bättre.

Att offentliga medel hamnar i fel fickor.

Att valet av utförare snedvrids.

För att få ner de egna administrationsutgifterna stimuleras Sida att lägga ut uppdrag på aktörer vars förvaltningskostnader inte tas med i kalkylen.

Sverige har höga ambitioner i biståndet. Vid sidan av det svenska, ”bilaterala” biståndet bidrar vi också till det ”multilaterala” arbete som bedrivs genom FN-organen. Därtill utförs många värdefulla insatser av fristående organisationer.

Det handlar om stora pengar, för närvarande omkring 45 miljarder. Används de effektivt? Det är en viktig fråga. Det är inte givet att utfallet blir bättre med minsta möjliga administration.

Alla givare vill se konkreta resultat av sina insatser, men att utvärdera biståndet är av flera skäl inte så lätt. Stora delar av arbetet bedrivs under svåra betingelser. På många håll i världen är freden bräcklig. Målen är breda: att bekämpa fattigdomen i världen, främja en god hälsa, värna miljön, stärka demokratin. Aktörerna är många, och därmed blir det inte så lätt att bedöma effekterna av enskilda insatser.

I brist på tydliga framgångskriterier för biståndet dras många länder mot lätt tillgängliga siffror, såsom anslag eller verkställda utbetalningar. Vad pengarna åstadkommer är svårare att påvisa, trots många försök till kvalitativa analyser.

Den svenska regeringen och Sida har längre intresserat sig för något som kallas ”biståndskronan” och ”den inre effektiviteten”.

Biståndskronan, det är den volym bistånd som förmedlas för varje krona som går till förvaltningsutgifter. Är siffran hög anses det vittna om en god inre effektivitet. Inte riktigt detsamma som produktivitet, men nästan.

Den inre effektiviteten redovisas i Sverige enbart för det bilaterala biståndet, inte för det som bedrivs av internationella organ eller frivilligorganisationer. Bådadera har i regel högre administrativa omkostnader än Sida, men sammanställda uppgifter saknas.
Ett stort problem i biståndet är att varje givare har sina egna ambitioner och villkor. Det skapar mycket arbete för mottagarna. I den så kallade Parisagendan 2005 lovade givarna att försöka samordna sina regler och önskemål.

Det går trögt. De nationella principerna i givarländerna har djupa rötter. Mottagarländerna å sin sida har mestadels svaga förvaltningssystem, som ansträngs hårt av alla motstridiga krav.
I Sverige försöker vi hålla nere förvaltningskostnaderna på olika sätt. En gammal spärrbom ligger i anslagssystemet. Som många andra myndigheter får Sida sina resurser i två påsar: ett sakanslag och ett förvaltningsanslag. Utgiftsslagen ska hållas isär, om inte regeringen medger särskilda undantag.

Sådana ges dock regelbundet. I arbetet med många insatser visar det sig att förvaltningsanslaget inte räcker till. Det gäller för övrigt inte bara Sida. När Riksrevisionen granskade 100 myndigheter med båda sorternas anslag fann man att över hälften av dem hade tillstånd att blanda resurserna, inom vissa ramar.

Vad är då poängen med att hålla isär de båda påsarna? Det kan finnas olika motiv på skilda områden, men just i biståndet är de svagare än på andra håll.

Den underliggande tanken är förstås att förvaltning generellt sett är en minuspost i protokollet, som bör hållas så låg som möjligt. Den föreställningen bygger dock på tvivelaktiga grunder. Administrativa rutiner kan vara feldimensionerade eller illa konstruerade, men förnuftigt utformade är de helt avgörande för insatsernas rättsenlighet, utfall och kvalitet.

Biståndskronan räknas ut för hela det bilaterala biståndet, men också för enskilda länder, teman och insatser. Inga sådana kalkyler redovisas däremot för det multilaterala biståndet, som bereds inom regeringskansliet men sedan betalas ut av Sida.

En del variationer i biståndskronan är närmast självklara och accepterade. Arbetsvillkoren i olika länder varierar, till exempel på grund av säkerhetsläget. Fältinsatser drar större kostnader är sådant som kan hanteras centralt. Längre och större kontrakt ger lägre hanteringskostnader.

Trycket på Sida att hålla administrationen i schack är likväl betydande. I brevväxlingen mellan regeringen och myndigheten är budskapen ständigt desamma. Uppifrån efterlyser man mer av inre effektivitet. Nerifrån påminner Sida om komplexiteten i det uppdrag man har fått att hantera.

En modetrend i olika delar av den offentliga sektorn är att kräva ”mer tid för kärnverksamheten”, utifrån tanken att allt som ligger i periferin är mindre nyttigt. Tidstjuvar, lyder ett populärt uttryck. Men det

omdömet är alltför svepande. Mycket av ”det andra” kan i hög grad bidra till värdet av den verksamhet som bedrivs. Sofistikerat arbete bygger på en långtgående funktionsfördelning, som förutsätter ett samspel mellan olika typer av expertis.

Just expertisen betyder mycket för ett framgångsrikt bistånd. Sverige har under det senaste halvseklet haft stora engagemang i flera olika hörn av världen: Tanzania, Mocambique, Vietnam, Afghanistan och Mali, för att nämna några exempel. Det var mycket vi inte visste om de länderna när vi satte i gång, och det är mycket vi fortfarande inte förstår. Här finns stora analytiska underskott.

Att spara på kringfunktioner och kunskapsuppbyggnad leder lätt till felsteg. Mycket talar för att förvaltningsandelen i biståndet inte är för stor, utan tvärtom för liten.

Administrativa utgifter ska förstås inte ges fritt spelrum, långt därifrån. Sparsamhet, måttfullhet och god hushållning är dygder i all förvaltning, enskild som offentlig, och alla rutiner bör med jämna (eller ännu hellre ojämna) mellanrum värderas mot sin nytta.
Men investeringar i kunskap brukar löna sig i det långa loppet. Den förkättrade byråkratin ger många viktiga bidrag till det internationella biståndet.

Daniel Tarschys, professor em i statsvetenskap vid Stockholms universitet "

”Skam och skuld kommer inte att stoppa covid-19”

LÖRDAG 23 MAJ 2020

" DN. DEBATT 2020523
Skam- eller skuldbeläggandet av individer är ineffektivt och kan till och med vara kontraproduktivt. I stället för att lägga skulden på individen bör vi lägga ansvaret på beslutsfattare som faktiskt kan besluta om regler. Regler som hindrar oss att skada miljön eller förvärra spridningen av covid-19, skriver statsvetaren Faradj Koliev.

Påverkansstrategier som går ut på att skam- och skuldbelägga individer diskuteras flitigt världen över just nu. Aktualiteten av fenomet ”shaming” har nått en ny nivå i samband med spridningen av viruset covid-19 och Greta Thunbergs miljöaktivism. Det antas att skam och skuld kan motivera oss att göra saker som vi annars inte skulle gjort, som att till exempel vilja bidra till ett hållbart samhälle.

Men mycket talar för att skam- eller skuldbeläggandet av individer är ineffektivt eller till och med kan vara kontraproduktivt. I stället för att lägga skulden på individen bör vi lägga ansvaret på beslutsfattare som faktiskt kan reglera aktiviteter som skadar miljön eller som förvärrar spridningen av covid-19.

Skam- och skuldbeläggande är alltmer förekommande i dagens informationssamhälle. Såväl unga som vuxna använder sig av olika former av ”shaming” för att, till exempel, få andra att konsumera mer klimatsmart eller förhindra spridningen av viruset covid-19.

Shaming används dock inte alltid i ”goda syften” och kan ibland övergå i personangrepp och mobbning. Exempel på detta är när överviktiga människor blir föremål för illvillig kritik (så kallad ”fat shaming” eller ”body shaming”) och när individers sexualvanor skambeläggs (så kallad ”slut shaming”). Ett aktuellt fenomen som fått internationell uppmärksamhet och blivit ett väletablerat begrepp är ”flygskam”, vars syfte är att få individer att minska sitt resande med flyg och välja tåg (för det omvända, se ”tågskryt”) eller andra miljövänligare transportmedel.

Just nu är shaming aktuellt i samband med den globala spridningen av covid-19. Hashtaggen ”Covidiot” som refererar till någon som inte följer allmänna råd – som social distansering – kring spridningen av covid-19 trendar nu i sociala medier. Den allmänna uppfattningen verkar vara att skuld och skam kan vara effektiva sätt att få individer att avstå från aktiviteter som riskerar att öka spridningen, och därmed öka belastningen på den offentliga sjukvården, när

myndighetsrekommendationer inte räcker till. Men kan skuld och skam reglera våra beteenden och lösa kollektiva problem?

Skulddrivna påverkansstrategier handlar om självreglering. Skuld är subjektivt och relaterar till individers egna värderingar och idéer kring vad som är gott och ont, bra och dåligt. I klimatförändringarnas tid ombeds individer att lösa kollektiva problem som miljöförstöring. Att skuldbelägga individer var ganska populärt inom miljörörelsen under 1970-talet. Idén var enkel: om efterfrågan förändras så kommer även utbudet att göra det. Skulddrivna konsumenter skulle styra utbudet genom sina plånböcker. Men när fokus är på efterfrågan, det vill säga oss konsumenter, så läggs per automatik mindre ansvar på andra samhällsaktörer, som industrier och stater. På så sätt kan all världens problem kopplas till konsumentbeteenden och därmed blir våra skuldkänslor lösningen. Din och min förmåga att känna skuld och skam blir nyckeln till miljöreformer eller lösningen på andra kollektiva problem.

Mycket tyder på att skuld och skam inte är effektivt för att lösa kollektiva problem. Flygskam kan få en del människor att välja bort flyget, men andra kan välja att flyga mer. Känslan av skuld eller skam kan få oss att handla på olika sätt. En del kan till och med välja att flyga mer trots ”skam i kroppen” eller att fortsätta flyga i samma utsträckning men donera en slant till miljöorganisationer och på så sätt avvärja skulden.

Ett tydligt exempel är internationella certifieringar som främjar hållbart fiske. Dessa certifieringar fungerar genom skuld som antas motivera oss att handla produkter som är skonsamma för miljön och djuren. Men faktum är att certifieringar av detta slag har haft en mycket begränsad effekt. Exempelvis har certifieringen Marine stewardship council (MSC) misslyckats med sin uppgift att hindra överfiske och många tunga miljöorganisationer har därmed vänt sig emot MSC.

En vidare risk kopplad till certifieringar och andra liknande initiativ är att individer kan bli passiva och slutar sätta press på industrier och beslutsfattare i tron att de gjort tillräckligt. Kollektiva problem som plast i haven, ökande utsläpp av växthusgaser och slavliknande förhållanden inom industrier i vissa länder kan inte lösas genom skuld – såtillvida vi inte alla kollektivt drabbas av en masskuld, vilket är mycket osannolikt. Om vi väljer att sluta köpa produkter med palmolja medan andra fortsätter att göra det så kommer Amazonas regnskogar att fortsätta skövlas för att göra plats åt palmoljepalmer.

Samma logik kan appliceras på spridningen av covid-19. Om du avstår från att åka till äldreboendet för att hälsa på din mamma för att minimera risken för spridningen av covid-19 så kanske andra väljer att göra det ändå. Och just i fallet med covid-19 kan det räcka med att en person inte följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer för att spridningen ska öka. En del kan också stoltsera med epiteten ”covidiot” och därmed blir shaming kontraproduktivt.

Ett konstruktivt alternativ är att lägga ansvaret på beslutsfattare eller aktörer som möjliggör individers oetiska handlande, som exempelvis förvärrandet av virusspridningen eller avskogningen. Om vi inte vill att individer ska besöka äldreboenden så kan vi lägga skulden och ansvaret på de samhällsaktörer som möjliggör det eller inte aktivt hindrar det. Regeringsföreträdare som tycker att folk inte ska resa till Gotland under sommaren bör vidta relevanta åtgärder, i form av regler. Beslutsfattare bör med andra ord komma med tydliga regler som förhindrar oss att till exempel åka till Gotland. Virusspridningen är trots allt ett kollektivt problem.

I en ideal värld skulle skam- eller skuldbeläggandet inte behövas. Men som bekant så lever vi inte i en sådan värld. Och världen blir sannolikt inte bättre om vi vill styra individers beteenden genom skam och skuld. När problemen är kollektiva så har beslutsfattare ett särskilt ansvar att komma med kollektiva lösningar. Då räcker det inte att tycka om hur individer bör handla.

Rekommendationer är effektiva bland de som lyder dessa men när det finns motstånd mot dessa så krävs andra angreppssätt.

Faradj Koliev, statsvetare vid Stockholms universitet, leder ett forskningsprojekt om shaming och miljöregleringar, finansierat av Formas "

”Kärnkraften inte nödvändig för ett fossilfritt Sverige”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

" DN. Debatt 20200524
Flera partiföreträdare har hävdat att ”kärnkraft behövs i det svenska energisystemet” bland annat för att klara klimatomställningen, för konkurrenskraften och för att trygga elförsörjningen. Vi vill bidra till en faktabaserad debatt och därför publicerar vi i dag en rapport där vi granskar vanliga påståenden, skriver sju forskare inom energiområdet.

Kärnkraftens roll i den framtida svenska elförsörjningen har fått stor uppmärksamhet. Flera partiföreträdare har hävdat att ”kärnkraft behövs i det svenska energisystemet” bland annat för att klara klimatomställningen, för konkurrenskraften och för att trygga elförsörjningen. Som forskare inom energiområdet vill vi bidra till en faktabaserad debatt, och därför publicerar vi i dag en rapport där vi granskar vanliga påståenden.

Först är det viktigt att skilja på befintlig och ny kärnkraft. Enligt Energiöverenskommelsen kan den befintliga kärnkraften finnas kvar till början av 2040-talet, eller ännu längre om det bedöms vara lönsamt och säkert att livstidsförlänga reaktorerna. Men stämmer det, som en del aktörer hävdar, att det är nödvändigt att bygga ny kärnkraft för att få ett stabilt och fossilfritt svenskt elsystem?

- Behövs kärnkraften för att elektrifiera industrin och transporterna? Även om elanvändningen väntas öka kraftigt till 2040 och all

kärnkraft försvinner, finns det mer än tillräcklig potential att bygga ut de förnybara kraftslagen. Naturvårdsverket och Energimyndigheten arbetar nu med en strategi för 100 TWh vindkraft till 2040 och vindkraftens produktion kan bli ännu större. Tillsammans med en stor potential för solenergi och bioenergi samt dagens vattenkraft finns en stor möjlighet att producera den efterfrågade elen, och även att kunna fortsätta exportera el till grannländerna.

- Behövs kärnkraften för att klara klimatmålen? En ökad elproduktion är ett mycket effektivt sätt för Sverige att minska klimatpåverkan, både genom att elektrifiera transporterna och industrin i Sverige och genom att exportera el till Europa. Den kvarvarande kärnkraften kan bidra med klimatnytta så länge den kan drivas vidare med lönsamhet och på ett säkert sätt. Men för att klara klimatmålen behöver elproduktionen byggas ut, och den förnybara elen kan byggas ut snabbt och den tekniken är inte förenad med de långa ledtider som kärnkraften kännetecknas av.

- Behövs kärnkraften för leveranssäkerheten så att vi alltid kan få el? Detta har analyserats i Svenska kraftnäts ”Långsiktig marknadsanalys 2018” där de studerat ett scenario utan kärnkraft, men där i stället vindkraft, solkraft, biokraft och dagens vattenkraft står för elproduktionen och elanvändningen antas vara cirka 30 procent högre än i dag. Resultatet är att det finns risk för att elen inte räcker till alla under i genomsnitt 42 minuter per år, och att den saknade elen motsvarar årsförbrukningen i 25 villor. Vår bedömning är att detta kan undvikas till låg kostnad, bland annat genom flexibilitet i elbilar, biokraft, elvärme, batterier eller vätgaslager.

- Behövs kärnkraften för att ansluta nya elförbrukare i storstadsområdena? Det senaste året har det uppmärksammats att det ibland inte går att ansluta större elförbrukare till elnätet i storstadsområdena. Ofta missuppfattas detta som att det skulle bero på att det inte finns tillräckligt med elproduktion. Så är det inte, Sverige hade ett rekordstort elöverskott under 2019 och Energimyndighetens prognos är att detta överskott kommer bli än större 2022. Men däremot har utbyggnaden av elnäten inte hängt med när elförbrukningen ökat i vissa regioner. Detta behöver åtgärdas snabbt, framför allt genom att bygga ut och stärka elnäten, främja lokala ellager och införa incitament för konsumenter att använda el när den är billig. Mer eller mindre kärnkraftsproduktion har dock ingen betydelse för detta, såvida inte nya kärnkraftverk placeras inne i storstäderna. Detta är knappast ett rimligt alternativ.

- Behövs kärnkraften för att ge stödtjänster till elsystemet? I ett elsystem måste det varje sekund vara balans mellan produktion och konsumtion, även vid snabba eller oväntade störningar. Detta hanteras genom stödtjänster som Svenska kraftnät handlar upp på olika marknader. Det är främst vattenkraften som levererar dessa tjänster och kärnkraften bidrar inte till dessa. Vidare finns det en stark teknisk utveckling av olika typer av tjänster som kan bidra till balanseringen, som nya typer av energilager och smart styrning av olika processer och elbilars batterier.

- Behövs kärnkraften för att få tillräckligt med rotationsenergi? När ett stort kraftverk oförutsett snabbstoppas eller en stor elledning slutar fungera krävs att annan energi omedelbart och automatiskt tillförs elnätet för att undvika avbrott. Det kan ske genom att det finns lagrad rotationsenergi i tunga, roterande turbiner och generatorer (svängmassa). I ett framtida elsystem kan detta klaras med andra

typer av snabba reserver (batterier, efterfrågeflexibilitet och syntetisk svängmassa i vindkraft). Svenska kraftnät och deras nordiska kollegor tar nu fram en marknadsbaserad lösning för detta, med målet att upphandla sådana reserver redan i år.

Den slutsats vi drar från detta, och baserat på mer underlag i rapporten, är att kärnkraften inte är nödvändig för att vi ska kunna få ett stabilt, säkert och fossilfritt elsystem i Sverige i framtiden. Ett elsystem med stor mängd sol- och vindkraft ser dock annorlunda ut än ett med stor mängd kärnkraft. Frågan är då om detta system blir dyrare. Ingen vet vad olika kraftslag kommer att kosta år 2045, men under senare år har det skett en kraftig minskning av kostnaderna för sol- och vindkraft.

Samtidigt har kärnkraftens kostnader i stället ökat kraftigt. Den är nu betydligt dyrare än ny vindkraft.

Med stora mängder sol- och vindkraft kommer det att behövas andra investeringar i elsystemet, inklusive i elnät och smart styrning. Vår bedömning är att totalkostnaden för dessa extra investeringar under de närmaste decennierna kommer vara betydligt lägre än den merkostnad som kärnkraftsalternativet innebär.

Det finns en risk att föreställningen om att ny kärnkraft behövs i framtiden kan bromsa utbyggnaden av förnybar el och ny teknik för lagring och flexibilitet. Det finns förvisso utmaningar med att få ett förnybart elsystem på plats men Sverige har mycket goda förutsättningar med bra vindlägen, rikligt med biomassa och flexibel vattenkraft samt en industri som visar alla tecken på att vilja gå före i klimatarbetet och ställa om till förnybart.

Givet det allvarliga i klimathotet är det naturligtvis viktigt att vi inte stänger dörrarna för någon teknik som har potentialen att bidra till klimatomställningen. Men även om det pågår forskning om ny och potentiellt mer kostnadseffektiv kärnkraft pekar dock allt på att en sådan ligger ganska långt fram i tiden – knappast innan år 2045 när Sverige har ett mål om netto nollutsläpp. Det kan finnas regioner i världen där förutsättningarna för förnybar energi är sämre och där kärnkraften kan komma att spela en roll, men Sverige har utmärkta geografiska förutsättningar att bli ett fossilfritt välfärdsland utan att behöva bygga ny kärnkraft.

Ola Carlsson, biträdande professor i förnyelsebar elproduktion, Chalmers
Lisa Göransson, forskare i energisystem, Chalmers
Filip Johnsson, professor i energisystem, Chalmers
Tomas Kåberger, affilierad professor i industriell energipolicy, Chalmers
Staffan Laestadius, professor emeritus i industriell utveckling vid KTH
Lars J Nilsson, professor i miljö- och energisystem, Lunds universitet
Lennart Söder, professor i elektriska energisystem, KTH "

”Stryp inte valfriheten för att lösa coronakrisen”

MÅNDAG 25 MAJ 2020

DN. Debatt 20200525
" Ta inte kampen mot pandemin till intäkt för att begränsa valfriheten inom välfärdssektorn. Gå i stället vidare med en satsning på ökat företagande och stärkt valfrihet i välfärden. Det kan ske genom att göra Lagen om valfrihet (lov) obligatorisk för välfärdssektorn i hela landet, skriver fem entreprenörer.

En ökad osäkerhet och oro över covid-19 har fört med sig krav på såväl bredare som tyngre roller för politiskt beslutsfattande.

Hos vissa socialister har staten med tillhörande lagstiftningsmakt alltid varit det primära verktyget för enhetliga lösningar och offentliga monopol. Nu väcks förhoppningar om att de inskränkningar i medborgares och företags handlingsutrymme som kampen mot pandemin naturligen nödvändiggjort, framöver ska begränsa valfrihet till förmån för enhetliga lösningar. Eller som en nostalgisk socialist uttryckte det: ”Corona kan bli det verktyg löntagarfonderna aldrig blev.”

Runt om i landet har det rapporterats om problem med hanteringen av coronaviruset på äldreboenden. Det är av värde att detta grundligt utreds.

Den gängse metoden hos socialister är att hitta fel i de privata välfärdsföretagen i syfte att ifrågasätta deras existens. För det fall det skulle visa sig att privata äldreboenden är överrepresenterade i dödsfallen på äldreboenden finns stor risk att detta skylls på ägarformen och vinsterna. Om de kommunala äldreboendena är överrepresenterade drivs inte motsvarande debatt. På detta sätt angrips valfriheten systematiskt i vårt land.

I en ny bok som Nätverket valfrihetens vänner publicerar i dagarna beskrivs Sverige i början av 1980-talet. Det fanns två statliga tv-kanaler. Televerket hade monopol på telefoni. Den som ville lyssna på popmusik i etern på lördagskvällen fick skruva in Radio Luxemburg på mellanvåg. Sverige var ett land där valfriheten var satt ur spel.

Ett område där bristen på egenmakt var tydligast var välfärden. I Stockholm fördelade skolstyrelsen de tiotusentals eleverna ut på stadens skolor enligt centralplaneringens logik, utan att de inblandade hade något att säga till om. Årslånga köer för rutinoperationer hörde till det normala. Tusentals platser saknades i barnomsorgen. Inom äldreomsorgen låstes för att citera Hans Alfredsson, de äldre och deras konjak in i olika skåp. För alla utom de riktigt rika fanns inga andra alternativ än det offentliga.

Den maktutredning som dåvarande vice statsminister Ingvar Carlsson (S) hade tillsatt konstaterade år 1990: *”Den offentliga sektorn är till stora delar uppbyggd enligt de standardiserade enhetslösningarnas princip. Medborgarundersökningen visar att många som kommer i kontakt med den offentliga sektorn känner tyst vanmakt. Områden som skola och sjukvård kännetecknas av brist på valalternativ.”*

Är det detta samhälle de som nu vill strypa valfriheten vill tillbaka till? Ska vi återvända till en tid då människors relation till det offentliga präglades av vanmakt?

Sedan 1980-talet har valfrihet och privat företagande ökat, såväl i samhället som helhet som i välfärden. Vi har fått ett större utbud av telefoner, radioprogram och tv-kanaler. Vi kan dessutom välja den förskola och skola vi tycker passar åt våra barn, gå till den läkare som vi tycker ger bäst vård på de tider vi föredrar och hjälpa våra åldrande föräldrar med att välja det boende som de tycker är bäst. Lärdomen är att människors vanmakt bryts om vi som medborgare får göra våra egna val.

Ta inte kampen mot pandemin till intäkt för att begränsa valfriheten inom välfärdssektorn. Gå i stället vidare med en satsning på ökat företagande och stärkt valfrihet i välfärden.

Det kan ske genom att göra Lagen om valfrihet (lov) obligatorisk för välfärdssektorn i hela landet. Vi behöver ökade investeringar från den privata sektorn i välfärden. Då duger det inte att denna vart fjärde år hotas av nedläggning av de politiker som vill ha offentliga monopol.

Vi behöver frigöra nya ekonomiska resurser så den grundläggande välfärden sköts bättre. Det kan ske genom att ökad egenfinansiering och privata försäkringar avlastar offentliga åtaganden så att mer resurser kan tillföras såväl grundläggande samhällsåtaganden som högkvalificerad sjukvård. Vi behöver slutligen värna det grundläggande samhällskontraktet genom att det offentliga lägger fast ramverket med gemensam finansiering och värnar bra kontrollsystem för vård, skola och omsorg, så att privata aktörer ska kunna utföra tjänsterna på samma villkor som offentliga.

Vi vill inte ha ett samhälle där offentliga monopol ses som idealet. De som lägger ner stor möda på att hitta brister i privata alternativ förnekar ofta problem i det offentliga. Undermåliga kommunala skolor får leva kvar, år efter år, decennium efter decennium. Om dynamiken och valfriheten ökar samtidigt som likabehandlingsprincipen stärks kommer dåliga skolor – såväl kommunala som fristående – att försvinna snabbare än i dag. Om fler akutsjukhus fungerade som privata Sankt Görans skulle problemen vara avsevärt mycket mindre än i dag.

Vi menar att det är marknadsekonomin som skapat vårt välstånd och att denna bygger på en grundläggande frihet såväl hos den som levererar en tjänst som hos den som nyttjar tjänsten. Vi utgår från att människor är olika och har varierande behov. Vi bejakar alternativ och medborgarnas förmåga att själv göra egna val, samtidigt som det offentliga står upp för gemensam finansiering och kvalitetsuppföljning.

Vi ifrågasätter starkt att undersköterskor i äldreomsorgen får mest stimulans i arbetet om det endast finns en arbetsgivare, det offentliga. Vi är övertygade om att när alternativa driftformer utvecklas så blir det sammantaget bättre. Vi hyser en stor skepsis mot centralistiska politikerstyrda tjänsteverksamheter.

För näringslivet är investeringar naturligt eftersom det skapar bättre tjänster och varor och ökar produktiviteten. Utan investeringar försvinner ett företag. Översatt till välfärdstjänster innebär investeringar att resurserna räcker till mer välfärd. Framtidens välfärd behöver också präglas mer av den tekniska utvecklingen där digitaliseringen möjliggör anpassning till varje individs behov.

När det gäller kommunernas välfärdsverksamhet är det tyvärr inte investeringar utan neddragningar som dominerar. Kommunernas stora utmaning är att kunna upprätthålla oförändrad service när i stället alla

goda krafter skulle behövas för investeringar, positivt förändringsarbete och bättre välfärdstjänster.

Förra året var det 30 år sedan Berlinmuren revs. Den förra Maktutredningen presenterades året efter. Under 1990-talet revs sedan ett antal av de mentala murar som hade rests runt olika offentliga monopol. Vi behöver nu åter lyfta blicken och få en ny våg av reformer för att öka såväl människors makt över sina liv som dynamik och utveckling i välfärden.

Johan Andersson, vd Mellby gård
Mariana Burenstam Linder, entreprenör, grundare av Burenstam & partners och Proactive medicine
Peje Emilsson, grundare av Kreab, Demoskop, Kunskapsskolan och Silver life
Dan Olofsson, entreprenör, grundare av Sigma
Maria Rankka, arbetar med egna investeringar och olika styrelseuppdrag "

”Sverige måste låta Merkel och Macron rädda EMU”

TISDAG 26 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200526
Angela Merkels och Emmanuel Macrons förslag om en gigantisk krisfond för att stimulera ekonomin i EU-länder som drabbats hårt är en bra idé. Coronakrisen riskerar att driva utvecklingen i EU:s valutaunion EMU helt bortom kontroll. Det ligger inte någons intresse och Sverige bör därför inte ställa sig i vägen för förslaget, skriver Leif Pagrotsky.

Kommer veckan som gick att gå till historien som en av de avgörande i EU:s och kanske Europas historia? Det finns en del som använder stora ord om förslaget om en gigantisk krisfond för att stimulera ekonomin i EU-länder som drabbats hårt av coronapandemin från Tysklands förbundskansler Angela Merkel och Frankrikes president Emmanuel Macron.

De två föreslår att 500 miljarder euro ska lånas upp av EU och ges i bidrag till återhämtning i krisdrabbade EU-länder. När lånen ska betalas tillbaka ska det ske genom EU:s ordinarie budget, det vill säga av de skattemedel som medlemsländerna betalar till EU. För Sveriges del skulle vår andel av finansieringen ställa krav på budgetmedel på inte mindre än 150 miljarder kronor. I år är Sveriges bidrag till EU:s budget 43 miljarder kronor.

Sverige, Nederländerna, Österrike och Danmark har kontrat genom att föreslå lån i stället för bidrag.

Det sensationella är Angela Merkels helomvändning. Tyskland har aldrig för ett ögonblick velat acceptera att tyska skattebetalare ska betala till andra länder något som kan kallas bidrag, utöver det som är EU:s generella bidrag till jordbruk, forskning eller regionalpolitik. Den tyska politiker som ens andats om sådant har riskerat avsked, antingen av sitt parti eller av väljarna.

Jag tycker bidragsfonden är en bra idé. Frågan är rent av om den är tillräckligt stor med tanke på uppgiften.

Eurosystemets akilleshäl är att det inte finns några mekanismer för att minska skillnaderna mellan medlemsländerna. I längden kan en valutaunion inte fortsätta om olikheterna i ekonomisk utveckling blir för stora. En gemensam centralbank och ränta kan i längden knappast fungera utan en någorlunda gemensam finanspolitik.

Att sjösätta en valutaunion utan att lösa detta var ett allvarligt misstag. Detta är en inbyggd fundamental svaghet i valutaunionens konstruktion, som från början skarpt påpekades av till exempel tunga amerikanska ekonomer, men tyvärr möttes av kompakt förnekelse i Europa.

Särskilt allvarlig är denna brist när euroområdet råkar ut för en så kallad asymmetrisk chock, en störning som träffar områdets delar olika hårt. Det är precis en sådan som inträffat nu. Italien och Spanien har drabbats mycket hårdare än till exempel Tyskland, Österrike och Finland.

Varje försök att lindra denna ofullkomlighet i unionens konstruktion har hittills blockerats av Tyskland, där väljarna avskyr tanken på att betala för andras problem. När den ekonomiska och monetära unionen, EMU, infördes lovades Tysklands väljare också att valutaunionen aldrig skulle bli någon transfereringsunion. Men nu föreslår Angela Merkel likafullt en gigantisk fond där Tyskland skulle bli den största finansiären. Vad är det som hänt?

Jag tror att det beror på en insikt om att situationen i valutaunionen håller på att bli akut, att krisen riskerar att driva utvecklingen helt bortom kontroll. Efter snart 20 år är divergensen mellan olika medlemsländer på väg att bli ohanterbar.

Redan efter eurokrisen för ett decennium sedan var utvecklingen i framför allt Grekland och Italien mycket bekymmersam och nu har därutöver just Italien drabbats extra hårt av denna nya kris. EU-kommissionen förutspår i sin alldeles färska prognos att Italiens bnp krymper med nästan 10 procent i år, och att landets redan alltför stora statsskuld växer kraftigt till 160 procent av bnp. Utfallet kan mycket väl bli ännu sämre.

Möjligheterna att hantera uppkommande svårigheter begränsas samtidigt av att den tyska författningsdomstolen i Karlsruhe har ifrågasatt handlingsmöjligheterna för euroområdets enda effektiva krisbekämpare, den Europeiska centralbanken ECB. Domstolen kräver att ECB inom tre månader redovisar att deras planerade stora köp av obligationer till stöd för finansmarknaderna är ”proportionerliga”.

Annars kommer den att förbjuda tyska Bundesbank att delta. Att euroområdets oberoende centralbank skulle acceptera att enskilda medlemsländers domstolar kan överpröva deras penningpolitiks lagenlighet är svårt att tro. Men denna soppa skadar förtroendet för att en effektiv penningpolitik mot krisen kan bedrivas.

De risker för euron som nu tornar upp sig gör det nödvändigt att agera. Insikten om allvaret tror jag har fått makthavarna i Berlin att tänka om. Efter författningsdomstolens överraskande och för Tysklands regering pinsamma inhopp känns ansvaret säkert extra tungt för Tyskland. Det handlar mer om att rädda EMU än om att kickstarta efter corona.

Eurogruppens ordförande, Portugals finansminister Mario Centeno, beskriver också förslaget som ett stort steg mot en finanspolitisk union och en välfungerande valutaunion.

Det är väldigt positivt att det äntligen, 20 år efter eurons införande, tas initiativ att börja ta i denna valutaunionens akilleshäl. Men EU och EMU är inte samma sak. Det är ett ansvar för de länder som valt att utforma systemet och som valt att delta i valutasamarbetet att tillsammans utveckla och vårda det i ljuset av de problem som visat sig.

Andra EU-länder som inte ingår i valutaunionen, till exempel Sverige och Danmark, bör inte motsätta sig de ändringar i EU:s regelverk som kan krävas – så länge de inte berör oss. Valutaunionens medlemmar behöver få skapa gemensamma finanspolitiska instrument. Att EMU kraschar ligger i ingens intresse.

Att svenska skattebetalare ska vara med och ta notan för valutaunionens bristande funktion vore självklart orimligt. Men lösningen är inte att förvägra EMU-länderna möjligheten att ge varandra bidrag. De behöver den förändring som Merkel och Macron föreslår.

Vi andra ska givetvis delta i de bidragssystem som finns inom EU:s ordinarie budget. I det läge som uppstått är det rimligt att omprioritera i budgeten så att de nya behoven i coronakrisens spår kan ges kraftfullt ökat stöd. Jag tycker också att vi kan visa öppenhet för nya ideer om lånebaserade stöd utanför EU:s budget. Men bidrag för att rädda EMU ska hanteras av EMU-länderna.

Kanske har det gått tillräckligt lång tid för att EU:s makthavare ska våga rätta till de allvarliga brister som hotat eurosamarbetet ända sedan dess tillkomst. Bland kommissionärer och politiker som tidigare blankt förnekat att det skulle finnas några problem har en ny ödmjukhet börjat visa sig.

En mer gemensam finanspolitik kommer att medföra nya prövningar för valutaunionens medlemmar. Men i det läge som uppstått, och som var dömt att uppstå förr eller senare, är det svårt att se att de har något annat val.

Låt oss inte stå i deras väg.

Leif Pagrotsky, tidigare bland annat närings- och handelsminister (S)"

”Det finns ingen återgång till det normala med Kina”

ONSDAG 27 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200527
Det finns de som bara ser världen i siffror och kvartalsrapporter – som menar att vi inte har råd att stå upp mot Kina. Att det kommer att kosta oss för mycket att bryta lukrativa handelsavtal och säkra vårt industriella oberoende. Men det är inget mot det pris vi kommer att få betala om Kina blir världsdominant, skriver Ebba Busch (KD) och David Lega (KD).

Efter Sovjets fall trodde de flesta att det bara var en tidsfråga innan Kina skulle följa övriga världen mot demokrati och frihet. Man trodde sig kunna bistå till en sådan förändring genom fri handel, ökat utbyte och goda internationella relationer. Efter 30 år måste vi nu konstatera att denna strategi misslyckats. Kina är i dag farligare, både ekonomiskt och militärt, och längre från att demokratiseras än 1989. Den kinesiska eliten har använt västvärldens goda vilja för att berika sig själv, öka förtrycket av det egna folket och ta kontrollen över viktiga delar av den globala ekonomin. Coronakrisen visar hur olycksbådande denna utveckling är men det finns fortfarande tid att stoppa den kinesiska imperialismen.

De senaste veckorna har relationerna mellan Kina och USA försämrats efter att Vita huset menar att man funnit tecken som pekar mot att coronaviruset av misstag läckt från ett kinesiskt laboratorium. Men huruvida det är så eller om viruset kom från den nu okända djurmarknaden är till syvende och sist irrelevant. För oavsett pandemins exakta ursprung så ljög, fördröjde och vilseledde Kina världen om viruset och dess farlighet.

Vi vet nu att den kinesiska regimen tystade dem som försökte slå larm.

Att man teg om hur kraftig smittspridningen var och censurerade sökord på internet. Att man tycks ha undanhållit information om att viruset kunde spridas från människa till människa och dolt hur många i landet som verkligen har dött. I stället för att snabbt sätta in åtgärder och uppmärksamma världen på faran lät Kina smittan spridas vidare ut ur landet och utövade diplomatiska påtryckningar för att andra länder skulle hålla sina gränser öppna. Samtidigt pekar handelsdata på att man ströp exporten och ökade importen av medicinsk utrustning.

Ansvaret för denna pandemi ligger till fullo i knät på den kinesiska regimen.

För att förstå varför de agerar på detta sätt måste man inse att Kina i dag är en kleptokratisk och imperialistisk stat. Mer än någon annan regim är den kinesiska eliten besatt av pengar, prestige och makt. Den har infört det värsta massövervakningssamhället världen någonsin skådat för att kunna nedtrycka sin befolkning. Den har satt närmare en miljon uigurer i koncentrations- och omskolningsläger och kidnappat kritiker i andra länder och fört dem till Kina för att döma dem för fiktiva brott – som till exempel svenska Gui Minhai. Bara det senaste året har vi fått se Kina stärka sina imperialistiska ambitioner. Kina rustar militärt, har försökt ta makten i Hongkong och bedriver i praktiken hybridkrigföring mot Filippinerna i Sydkinesiska havet.

Samtidigt använder den kinesiska regimen sin ekonomiska makt för att köpa upp strategiskt viktiga företag och infrastruktur i utlandet. I dagarna bekräftades att Kina köper stora andelar i Norwegian.

Den kinesiska regimen har ingen respekt vare sig för internationell rätt eller mänskliga rättigheter. Trots regimens nationalistiska fasad har den inte heller någon kärlek till sitt eget folk. För att behålla sin prestige offrade regimen med öppna ögon människor i Wuhan och det är inte första gången man agerar så. Redan under Peking-OS fick myndigheter reda på att kinesiska storföretag sålde bröstmjölksersättning som drygats ut med giftiga ämnen. Men i stället för att begära omedelbar återkallelse av pulvret skickade man order om att allt skulle tystas ner. Över 300 000 barn drabbades. 50 000 blev inlagda på sjukhus. Spädbarn dog av njursvikt. Medan västvärlden hyllar människovärdet så offrar kinesiska regimen kinesiska spädbarn för bra press.

Nu försöker Kina desperat tysta kritik i utlandet genom påtryckningar, ekonomiska muskler och desinformationskampanjer. Att WHO kröker ryggen för Kina i Taiwanfrågan är nu vida känt. Men alltför få känner till att WHO också sprider kinesiska talepunkter om hur lyckat dess arbete mot viruset varit. Det är talande att två av WHO:s goodwillambassadörer är kinesiska lakejer. Den ena är diktatorns fru. Den andra är en inflytelseagent betalad för att sprida desinformation utomlands.

Kina använder mycket medvetet vår medmänsklighet och vår omsorg om minoriteter emot oss. Man har satt i system att anklaga dem som riktar kritik mot landet för att vara ”rasister”. Man har sett att det är ett effektivt verktyg för att förvandla diskussioner om Kinas brott mot mänskliga rättigheter till en metadiskussion om etiketter.

Vi tar starkt avstånd från den rasism och främlingsfientlighet som drabbat personer med östasiatiskt ursprung. Det kinesiska folket är regimens första och värst drabbade offer. Men man bör veta att någon genuin oro för rasismens ondska finns inte hos den kinesiska ledningen, som passivt accepterar öppen rasism mot utlänningar i det egna landet.

Faktum är att Kinas regim inför de egna medborgarna hävdade att viruset planterades i landet av utlänningar och vände bort blicken när personer med afrikansk bakgrund kastades ut från sina lägenheter, stoppades från att handla i livsmedelsbutiker och förvägrades vård. Diskrimineringen av svarta har blivit så omfattande att flera afrikanska länder skickat öppna diplomatiska protester till Kina.

Exemplen är många på Kinas försök till desinformation. Man har hävdat att Sverige hotar den internationella folkhälsan och att Australien är rasistiskt för att vilja ha svar på virusets ursprung.

Kina vill nu gärna måla upp sig självt som räddaren i nöden som kommer med medicinsk utrustning. I realiteten vägrar regimen att dela med sig av information om viruset som skulle möjliggöra ett framtida vaccin och hotar i statsmedier andra länder med att om de blir för kritiska kommer de medicinska exporterna att strypas. För regimen är pandemin en möjlighet att öka sin makt – inte visa medmänsklighet.

Kina är ännu inte den ledande globala aktören. Det finns fortfarande tid för väst att ändra den strategi som misslyckats de senaste 30 åren. Det handlar om att i den fria världen säkra tillgången till grundläggande logistikkedjor. Att sätta hårt mot hårt kring kinesiskt industrispionage. Och skapa rättvisa konkurrensvillkor mellan

europeiska och kinesiska företag. Sverige kan inte göra detta ensamt. I denna fråga behöver vi samla hela EU kring en gemensam strategi.

Det finns de som bara ser världen i siffror och kvartalsrapporter – som menar att vi inte har råd att stå upp mot Kina. Att det kommer att kosta oss för mycket att bryta lukrativa handelsavtal och säkra vårt industriella oberoende. Men det är inget mot det pris vi kommer få betala om Kina blir världsdominant.

När pandemin är över kommer vi att börja återgå till det normala. Men det finns ingen återgång till det normala i relationen till den kinesiska regimen.

Ebba Busch (KD), partiledare
David Lega (KD), Europaparlamentariker och ledamot i EU:s utrikesutskott "

”Företag kan behöva fortsatt stöd för att överleva krisen”

TORSDAG 28 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200528
Regeringens stöd till företagen är framtunga och börjar fasas ut redan i maj. Här måste finnas en beredskap för att fortsätta skydda våra företag mot pandemin. När sedan den akuta krisen är över behövs en återstart. Vi kommer att presentera reformförslag för att stärka klimatet för företagande, innovation och jobb, skriver Jan-Olof Jacke, vd Svenskt näringsliv.

Svensk ekonomi går igenom en kris av en omfattning och ett djup som ingen av oss tidigare har upplevt. Krisen liknar inget annat – den slår mot alla länder, nästan alla branscher och både på efterfråge- och utbudssidan i ekonomin. Kunderna försvinner, samtidigt som förutsättningarna för investeringar, arbete och företagande försämras snabbt.

Konjunkturinstitutets Barometerindikator ligger på en lägre nivå än under finanskrisens djupaste svacka. Arbetsförmedlingen har över 430 000 arbetslösa registrerade och varslen fortsätter i hög takt, trots omfattande korttidspermittering. Ungdomsarbetslösheten är över 11 procent och risken är stor att massarbetslösheten biter sig fast. Vi vet vilka långsiktiga ekonomiska och sociala kostnader som följer av det.

Mycket tyder dessutom på att det kan bli sämre innan det blir bättre.

Svenskt näringslivs beräkningar visar att de månatliga konkurserna kan komma att fördubblas jämfört med mars och april. Den värsta utslagningen kan alltså ligga framför oss.

Situationen är pressad. Men det finns skäl att ändå känna tillförsikt för att vi ska kunna ta oss igenom detta:

Sverige har mycket starka statsfinanser och goda möjligheter att låta sunda och fungerande företag övervintra denna naturkatastrof. Sverige har ett i grunden starkt och konkurrenskraftigt näringsliv som kan återstarta Sverige när den akuta krisen är över.

Vi har framtiden i våra egna händer. De beslut som behöver fattas för att stärka företagsklimatet och låta växande företag skapa jobb och välstånd rår vi över själva.

Den omedelbara krishanteringen – den fas som vi befinner oss i just nu – måste kännetecknas av följande:

Krishanteringen måste vara tillräcklig. Krisen pågår här och nu. Det råder bred enighet bland ekonomer om att kostnaden för den arbetslöshet och utslagning som följer av otillräckliga åtgärder kommer att överstiga de investeringar vi kan göra nu. Misslyckas vi blir det ingen återstart, utan en mödosam återuppbyggnad.

Krishanteringen måste vara uthållig. För Svenskt näringsliv är det självklart att tillfälliga stöd ska fasas ut så fort som möjligt. Varje åtgärd som inte är långsiktigt välståndsskapande behöver avslutas när krisen är över. Detta gäller både de akuta stöd som nu går till företagen, men det måste också gälla exempelvis de förändringar av a-kassan som minskar arbetskraftsutbudet.

Svenska företag räds inte konkurrens och varje företagares grundläggande instinkt är att själv bära sin verksamhet.

Men detta är en extrem situation, där många företag ser mer än hälften av sin omsättning försvinna. Regeringens stödåtgärder i form av förstärkta permitteringsmöjligheter, sänkta arbetsgivaravgifter och ersättning för fasta kostnader har hittills både räddat människor undan arbetslöshet och hjälpt många företag att klara sig.

Men stöden är framtunga och börjar fasas ut redan i maj. Här måste finnas en beredskap för att fortsätta skydda våra företag mot pandemin. En fortsatt eller eskalerande kris kan inte mötas med en nedväxling. Krishanteringen måste gå att lita på. Trovärdighet och stabilitet i besked från politiker och myndigheter är centralt under normala omständigheter, men är helt avgörande i en akut kris. Oklarheten kring korttidspermitteringarna är djupt olycklig. Ett stort antal företag har redan gjort utdelningar och ställs nu inför osäkerhet kring om de ska få permitteringsstöd. Detsamma gäller korttidspermittering under semestern, där nya besked helt ändrat spelreglerna. Svenskt näringsliv har all respekt för att situationen är unik – men oklarhet och ryckighet har en kostnad.

Mycket kommer att vara annorlunda när den akuta krisen är över. Men företagens centrala roll för samhället förblir densamma. Det är de strukturella förutsättningarna för företagande, arbete, forskning och utveckling, investeringar och handel som kommer att avgöra hur bra och hur snabbt vi tar oss tillbaka till ett nytt normalläge.

Svenskt näringsliv kommer därför under kommande månader att presentera konkreta policyförslag som stärker Sveriges förmåga till en återstart och som långsiktigt stärker klimatet för företagande,

innovation och jobb. Tillsammans med våra medlemsorganisationer kommer vi att ställa all vår expertis till förfogande för att stötta politikens beslutsfattare i detta för landet svåra läge. Vårt projekt Återstarta Sverige kommer att bidra med konkreta reformförslag och prioriteringar i krisens kommande faser.

Återstarten av Sverige kommer att kräva åtgärder inom en bredd av områden. Men riktningen behöver vara tydlig:

1 Incitamenten att investera och ta risk. Många företag har försvagade balansräkningar, samtidigt som investeringsbehoven kommer att vara stora. Kapital- och företagsbeskattningen kommer att behöva ses över för att stärka kapitalförsörjningen. Men det kommer också att finnas ett behov av investeringar i infrastruktur, ny klimatsmart teknik, samt forskning och utveckling.

2 Viljan att anställa. Företagens kompetensförsörjning och möjlighet att återanställa kommer att vara avgörande i återstarten.

Utbildningssystemets förmåga att kompetensförsörja företagen blir än mer betydelsefull i den nya verklighet vi kommer att ha efter krisen. Stimulanser för att få tillbaka människor i arbete behöver ses över.

3 Incitamenten att arbeta. De som nu permitteras, varslas eller sägs upp behöver komma tillbaka till jobbet. Arbetskraftsutbudet spelar stor roll för vår konkurrenskraft, för att minska trycket på de offentliga utgifterna och för att vi ska lyckas med den integrationsuppgift som har blivit ännu tuffare. De tillfälliga förändringar av a-kassan och karensdagen som genomförts under den akuta krisen behöver återställas.

4 Handeln med omvärlden. De institutioner som skyddar handeln inom EU och globalt behöver stärkas. De nya hinder som krisen ställt upp behöver undanröjas och arbetet för fri handel återupptas. Sveriges engagemang i EU blir ännu viktigare.

Det kommer en tid efter den akuta krisen, då Sverige och världen återigen öppnar upp och företagen kan börja producera, sälja och anställa. Vi vet att det i svenska företag finns fantastiska medarbetare, en världsledande innovationskraft och en vilja att alltid ta för sig också i den tuffaste konkurrensen.

Det är så vi byggt vårt välstånd. Det är det som skapat resurser för den akuta krishanteringen. Och det är det som kan bygga Sverige vidare till ett rikare, mer klimatsmart och bättre samhälle.

Gör vi rätt i den akuta krisen och under vägen framåt finns det all anledning till optimism.

Jan-Olof Jacke, vd Svenskt näringsliv "

”Regeringen måste ändra svenska coronastrategin"

FREDAG 29 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200529
När vi nu ser i vår omvärld att det åtminstone tillfälligt är möjligt att trycka tillbaka smittan och därmed minska antalet döda bör vi dra lärdom och ändra den svenska coronastrategin. Ytterst är det regeringens ansvar. Smittan behöver bekämpas med större precision och vi föreslår fem tydliga fundament för en ändrad strategi, skriver Anders W Jonsson (C).

Coronapandemin har på några månader förändrat en hel värld. Ett nytt virus, som det saknas både vaccin och läkemedel mot, har snabbt spridit sig över världen och fått ofattbara konsekvenser globalt.

Miljontals människor smittade och hundratusentals avlidna världen över. Länder som stängt ner sina samhällen och gränser. Svåra ekonomiska följder, med konkursdrabbade företag och växande arbetslöshet. Vi befinner oss i en global kris som på många sätt är historisk i sin omfattning.

Den samlade vetenskapen arbetar för närvarande intensivt med att samla in data och kunskap om covid-19. Kunskapsläget kring det nya viruset förändras därmed i en mycket hög takt. Det innebär att samtliga länder kontinuerligt måste följa forskningen och dra ny lärdom av de senaste månadernas erfarenheter kring virusbekämpningen. Detta gäller även Sverige.

Den svenska strategin för smittbekämpning har hittills avvikit på vissa punkter från vad som har tillämpats i andra länder. Därmed har vi fått stor uppmärksamhet internationellt. Ingen kan i dag säga med säkerhet vilken strategi för smittbekämpning som i slutändan kommer att visa sig ha varit mest verkningsfull.

Vi kan dock konstatera att Sverige i dagsläget sticker ut jämfört med flera av våra grannländer vad gäller dödlighet. Ett annat område där Sverige delvis skiljer sig från bland annat våra nordiska grannländer, är antalet genomförda tester i befolkningen. Även om Sverige tycks vara på väg in i en ny fas av pandemin med en potentiellt minskad smittspridning, finns det skäl att se över delar av den strategi vi hittills tillämpat. Utifrån de senaste månadernas erfarenheter ser Centerpartiet ett behov av en utvecklad och något förändrad svensk strategi.

Att minimera smittan i samhället är en tydlig målsättning för alla länder. Nu, efter några månader med pandemin, ser vi i vår omvärld att det åtminstone tillfälligt är möjligt att trycka tillbaka smittan och därmed minska antalet döda. Detta är erfarenheter som Sverige bör dra lärdom av. Vår bedömning och målsättning är att det med några viktiga förändringar går att behålla grunderna med rekommendationer och frivillighet i Sveriges arbete. Vi behöver dock med större individuell precision bekämpa smittan och bygga vidare vår strategi på fem tydliga fundament:

1 Vi måste testa fler och göra det mer aktivt. Det är bara genom en aktiv testning som vi kan få ordentlig kunskap om hur utbredd smittan i samhället är, var den finns och vilka som behöver avstå från kontakter med andra för att undvika smittspridning. Trots att kapaciteten för ökad testning finns på plats i regionerna, befinner vi oss långt från målet om 100 000 testade i veckan.

Om vi ska få i gång en bred testning måste den nuvarande ordningen, där varje individ själv ska avgöra huruvida man tillhör en samhällsviktig yrkesgrupp, förändras. Försöket att dela upp befolkningen i prioriteringsgrupper för testning fungerar inte när de två första prioritetsgrupperna är avklarade.

Att inför provtagning avväga om patienten tillhör en samhällsviktig yrkesgrupp eller ej är i praktiken omöjligt och förhindrar en bred testning. Det behöver i stället bli tydligt att alla med symtom ska kunna testas. Detta tillvägagångssätt tillämpas i dag för vissa andra smittsamma sjukdomar, som exempelvis klamydia, där det finns ett enkelt självtest som sedan skickas i kuvert och där svar ges digitalt. Om det fungerar med omfattande testning i till exempel Tyskland måste det kunna gå att göra även i Sverige.

2 Återuppta den aktiva smittspårningen i samhället. Kopplat till en utökad testning måste vi börja arbeta med klassisk smittspårning igen. När coronaviruset började spridas i snabb takt i framför allt Region Stockholm och testkapaciteten var begränsad, gjorde Folkhälsomyndigheten bedömningen att det inte längre var meningsfullt att arbeta med smittspårning. Nu finns testkapaciteten och många regioner har en minskad smittspridning. I de regioner där det är möjligt bör man därför återgå till klassisk smittspårning baserad på omfattande tester.

3 Gör en tillfällig förändring av smittskyddslagen. Den svenska smittskyddslagen är inte anpassad efter en situation där en betydande del av befolkningen är smittad. Kravet på behandlande läkare och anmälningsplikt är ett hinder för effektiv snabbt utökad testning och därmed begränsning av smittan.

Eftersom ingen behandling finns för den som inte har allvarliga symtom är dessutom sjukvårdens uppgift begränsad till att förmedla råd till självbehandling och instruktioner om hur man inte ska föra smittan vidare. I syfte att möjliggöra en mer aktiv och effektiv bekämpning av smittan vill vi därför att ansvaret för att rapportera läggs på individen och att primärvården får ansvaret för den eventuella smittspårningen och fortsatta testningen. Att ändra denna ordning kräver regeringsbeslut.

4 Säkerställ att smittkedjan bryts. Vid förkylningssymtom ska rekommendationen att undvika kontakt med människor tills man vet att det inte är covid-19 självklart kvarstå. Men med en utökad testning och återupptagen smittspårning, krävs också tydliga råd för personer med bekräftad smitta. Då måste man på individnivå tydligt rekommenderas att stanna hemma vid ett positivt provsvar. Det måste finnas en klarhet för den enskilde om vikten av att hålla sig hemma och hur länge en sådan isolering behöver pågå för att hindra smittspridning. Sannolikt behöver sådana råd också omfatta eventuell familj/sammanboende samt personer som varit i kontakt med den som konstaterats smittad.

5 Öka möjligheten för regionala insatser utifrån den sammanhållande nationella strategin. Smittspridningen skiljer sig stort mellan olika delar av landet, vilket kräver olika former av insatser. Tätbefolkade storstadsområden med hög smittspridning kräver andra åtgärder än områden med mindre orter och landsbygd. Därför behöver strategin kring smittbekämpning anpassas till lokala förhållanden. Vi vill att det ska bli möjligt att tillämpa lokala strategier och riktlinjer. På så sätt kan vi få en mer dynamisk och verkningsfull smittbekämpning.

Coronapandemin har satt vårt samhälle under stor press. Med ett strukturerat arbete och gemensamma krafter kommer vi att klara oss ur krisen, men det kräver en tydlig, lättbegriplig och långsiktigt hållbar strategi. Detta behövs för att varje individ ska kunna ha full kunskap och förståelse för vilka regler och skyldigheter som gäller. Det är också en viktig del i att öka omvärldens förtroende för vårt sätt att bekämpa corona – något som är angeläget för ett litet exportberoende land som Sverige.

Vilken strategi och vägval ett land väljer är ytterst regeringens ansvar. Vi uppmanar därför regeringen att ta in det förändrade kunskapsläget och presentera en uppdaterad riktning för Sveriges bekämpning av coronasmittan. Människor och företag måste åter kunna planera sina liv och vi behöver ett fungerande samhälle igen.

Anders W Jonsson (C), vikarierande partiledare "

”Döden på äldreboendena visar att vi behöver flockhumanitet”

LÖRDAG 30 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200530
Coronapandemin har exponerat det eroderade folkhemmet. Människor som lever långa liv betraktas som tärande och blir sedan avhumaniserade pinnar i dödsstatistiken. Sverige behöver omedelbart en etikkommission, som kritiskt granskar beslutsfattandet och återupprättar en värdig syn på människan, skriver Annika Borg och Johanna Andersson.

Gerd, Ingmar, Ragnar, Britta, Anna-Lisa. Dagstidningarna innehåller sida efter sida med dödsannonser denna kalla coronavår. Några månader in i pandemin är det uppenbart att Sverige misslyckats med det övergripande målet: att skydda de äldre och sårbara. Strategin att låta smittan spridas i samhället för att uppnå immunitet, och inte göra fler restriktiva åtgärder i ett tidigt skede, har inte fungerat. Facit är i stället att Sverige under maj haft dagar med flest döda i covid-19 per invånare i världen.

Men döden är ingen siffra. En människas liv är inte en pinne i statistiken, utan ett liv med värdighet och rätt till hälsa. Livet räknas i år, men också i månader, dagar och timmar. Vi vet genom såväl personliga som professionella erfarenheter att varje dag i livet räknas för den som är sjuk eller har hög ålder. De beslut vi som samhälle fattar i dag går inte att ställa till rätta i morgon, för döden är oåterkallelig och inget vi kan utvärdera eller förhandla med senare.

Berättelsen om Sverige handlar om ett land där alla människor har lika värde, där vi skyddar våra äldre och där ålder är en diskrimineringsgrund. Men den berättelsen skorrar falsk.

Människovärdet har uppenbarligen en åldersgräns. Äldre människor har i allt högre grad osynliggjorts, avhumaniserats och blivit betraktade som ett kollektiv som tär på samhällskroppen. De har gjorts till anonyma representanter för en hotande och resursmässigt uppslukande demografisk utveckling: Det är äldre människors fel att välfärden och Sveriges ekonomi är under press, de lever för länge och kräver för mycket. Förskjutningen av människosynen skedde inte över en natt, utan har ägt rum under decennier. Grupp har ställts mot grupp och människor som lever långa liv har sällan rönt uppmärksamhet, status eller intresse.

I själva verket är hög medellivslängd en triumf för ett land, en konsekvens av god levnadsstandard. Men kvinnors höga medellivslängd problematiseras och i pandemins spår får mödrar, farmödrar och mormödrar, systrar, fastrar och mostrar som många gånger fött och fostrat nya generationer läsa om sig själva att de ändå ska dö snart, ett halvår eller några veckor hit eller dit av deras liv spelar ingen roll. Trots att samhällskontraktet och alla decennier av skatteinbetalningar till det gemensamma skulle garantera att du får den hjälp du behöver och inte betraktas som en belastning för att du lever ett långt liv.

I decennier har larmrapporter om ensamma och utlämnade äldre människor duggat tätt och intresseorganisationer och enskilda har försökt att få upp frågorna på såväl de politiska agendorna som in i människors, i vårt, medvetande. Avsaknaden av manifestationer, upprop och demonstrationer för äldre människors rätt till värdighet är uppseendeväckande och speglar samhällets syn.

Särskilt allvarligt är kyrkornas ointresse för att i ord och handling synliggöra den cyniska och åldersföraktande människosyn som präglar Sverige och förändra den. Svenska kyrkans ledning talar ofta om att civilsamhället har en avgörande roll, men vi ser inte kyrkan axla den rollen och det ansvaret under epidemin. De redan begränsade aktiviteterna på äldreboenden ställs in. Inga närstående får vara med sina sjuka nära och kära, ingen kyrka är där heller. Ensamheten, utsattheten ökar och de äldre blir ännu mer utlämnade.

Det vi står i och inför är ett nationellt trauma. De som har en anhörig som smittats på ett äldreboende kan inte träffa sin sjuka anhöriga. Många äldre är även hemma, isolerade utan besök. Läkare vi talat med menar att riktlinjerna med totalt stopp för anhöriga är för trubbiga.

Den som har en anhörig på ett boende eller hemmaboende med hemtjänst brukade redan innan covid-19 vara försiktig i kontakterna för att inte riskera att smitta. Det behövs således inte enbart medicinska övervägningar, utan också etiska och lyhördhet inför människors önskemål och val.

Brytpunktssamtal, då döden närmar sig, är svåra och ofta chockartade för anhöriga även när de sker som det ska, genom ett fysiskt samtal mellan patient, läkare och anhörig. Det tar tid att ta in de omskakande orden, förstå och frågorna är många. Utan fysiska möten är det ännu svårare. Anhöriga behöver vara involverade och delaktiga. Uppgifter om att äldre coronasmittade börjar behandlas som döende, det vill säga inte får hjälp för att bota infektioner eller ens mat och dryck utan i

stället morfinplåster, utan att anhöriga involverats tillräckligt och fått insyn är djupt oroväckande.

Tanken på att en älskad anhörig ligger för döden utan sina närstående är ångestladdad och outhärdlig för de flesta. Att vaka med den som är döende och att en människa i den stunden vill ha en välkänd eller självvald person närvarande borde utgöra en självklar del av en demokratisk stats grundvärderingar. Vården och samhället kan inte, och ska inte, ersätta detta fundament i vår tillvaro. Är det något pandemin blixtbelyser är det att familjen, släkten och närstående är avgörande för oss människor och att det ansvarstagandet för varandra inte kan ersättas av statens sociala ingenjörskonst.

I takt med att Sveriges vägval alltmer ifrågasätts behöver folkhemmets människosyn synas i ljuset av pandemin. Det är inte första gången i det svenska folkhemmets historia som grupper avhumaniseras och ställs åt sidan för det som från myndigheter och stat anses vara flockens bästa. Historien förskräcker.

Och vem är egentligen äldre i dag? Nyss var 70 år det nya 50. Men nu med covid-19 i samhället tycks dock 70 år ha blivit det nya 90 och 50 år det nya 70. Vi behöver ge akt på dessa förskjutningar i synsätt.
Vi har tre förslag för att återupprätta en människosyn som inte kompromissar med alla människors lika värdighet:

1 Det behöver omedelbart inrättas en oberoende etikkommission för covid-19 bestående av medicinska experter, filosofer, teologer, författare och konstnärer som kritiskt granskar politiska samt myndigheters beslut utifrån människosynsfrågan.

2 Svenska kyrkan och andra kyrkor behöver ofördröjligen samla sina många resurser kring hur äldres ensamhet och lidande kan lindras. Skyddsutrustning till grupper av präster och diakoner för att kunna avlasta personal inom vården och hemtjänsten genom att utföra den kristna kyrkans kärnuppdrag att lindra andlig och existentiell nöd är en väg att prova. Arbetet med traumatiserade sörjande behöver förstärkas.

Kyrkan måste lyfta fram kristen människosyn för att bryta igenom och förändra de ovärdiga synsätt på människan som fått fäste i vårt samhälle. Kampanjer och aktiviteter saknas inte när det gäller andra grupper, nu är det de äldre som behöver vara i kyrkans blickfång – och självklart hade skulle ha varit det långt tidigare.

3 På väg mot så kallad flockimmunitet har Sveriges flockinhumanitet blivit synlig. Vi har alla egna ansvar för de synsätt vi förmedlar. Sverige behöver en kampanj för äldre människors värdighet och rätt till hälsa. Det kan vi alla bidra till.

Det Sverige måste uppnå är flockhumanitet.

Annika Borg, teol dr, präst i Svenska kyrkan och skribent
Johanna Andersson, fil dr, tidigare präst i Svenska kyrkan "

”Barn som deltar i organiserad idrott lyckas bättre i skolan”

SÖNDAG 31 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200531
Den strukturerade fritiden, med aktiviteter som att spela i ett fotbollslag eller sjunga i kör, ger positiva effekter på ungas betyg, utbildningsambitioner och hälsa. Resultaten kvarstår även när hänsyn tas till klassbakgrund, etnicitet och andra egenskaper. Därför är det oroande att föreningsidrotten nu minskar och att tillgången till den är så ojämlik, skriver fem forskare.

Allt färre barn och ungdomar deltar i idrottsföreningar, en utveckling som riskerar att förstärkas i skuggan av covid-19-pandemin.

Häromveckan kunde vi läsa om det historiskt låga idrottsdeltagandet bland barn. Minskningen gäller både pojkar och flickor oavsett ålder. Även om idrottsdeltagandet i föreningar minskar, tycks intresset för motion och hälsa fortfarande vara stort. Allt fler ungdomar tränar på egen hand. Många springer och tränar på gym. Har denna förändring någon betydelse för ungas allsidiga utveckling, skolprestationer och välmående?

Genom ett brett forskarsamarbete har vi närmat oss dessa frågor i boken ”Ungdomars fritidsaktiviteter – deltagande, möjligheter och konsekvenser”. Vi har studerat fritidsaktiviteter och dess betydelse för dagens ungdomar. Och vad organisationsformen av fritidsaktiviteterna kan tänkas spela för roll. I våra resultat understryks värdet av organiserade fritidsaktiviteter som pågår inom föreningslivet, inte minst inom idrottsföreningar.
Flera delstudier visar att den strukturerade fritiden, med aktiviteter som att spela i ett fotbollslag eller sjunga i kör, ger positiva effekter på ungas betyg, utbildningsambitioner och hälsa. Resultaten kvarstår även när hänsyn tas till klassbakgrund, etnicitet och andra egenskaper. I en enkätundersökning i 42 svenska grundskolor framkom att deltagande i idrottsföreningar är den mest populära aktiviteten bland elever i årskurs 9, följt av kulturella och därefter religiösa aktiviteter. Föreningsidrott är också den aktivitet som har störst inverkan på ungas psykiska välbefinnande. Ungdomar som är engagerade i en idrottsförening känner sig mindre pressade, okoncentrerade och nedstämda än ungdomar som inte deltar i någon idrottsförening. De uppger dessutom att de har mer ork, bättre sömn, godare självförtroende och känner sig lyckligare än ungdomar som inte ägnar sig åt föreningsidrott. Vi fann även ett positivt samband mellan deltagande i idrottsföreningar och ungdomars slutbetyg (i årskurs 9) och deras framtida utbildningsplaner. Likaså leder ungas deltagande i organiserade kulturella och religiösa aktiviteter till högre betyg och ökade utbildningsförväntningar.

Intervjuer har också gjorts med elever och lärare i årskurs 9 i storstadsområden med lägre inkomst och högre arbetslöshet. Elevernas berättelser visar att deras aktiviteter – som fotboll, thaiboxning, dans och basket – ger dem möjligheter till en mängd olika typer av lärande. Om lärandet blir positivt eller negativt beror på hur fritiden organiseras och vilket innehåll den ges.

Våra resultat visar att den strukturerade fritiden ofta fungerar som en arena för olika former av lärande; inte bara genom aktiviteten i sig, utan också genom att ungdomarna få ta ansvar, träna sociala förmågor

och vidga sina horisonter. De berättar själva att de genom exempelvis fotbollsträningar utvecklar samarbete, självkontroll och sociala relationer. Även orsaker till att unga väljer att sluta med fritidsaktiviteter togs upp, där följande orsaker nämns:

Aktiviteterna upplevs inte som tillräckligt meningsfulla.
Problem i familjen gör att det inte finns ork eller energi att engagera sig i fritidsaktiviteter.

Fritidsaktiviteter väljs bort för att hinna med skolarbetet.
Intervjuade lärare pekar också ofta på risken för att fritidsaktiviteterna skulle påverka skolan negativt, även om vår forskning tyder på motsatsen.

Våra resultat går i linje med internationell forskning som visar att den främsta fördelen med ungas deltagande i föreningar och mer organiserade fritidsaktiviteter är att de lär sig så kallade soft skills, såsom samarbetsförmåga, självdisciplin och samhälleligt engagemang.

Sådana färdigheter, som de kan lära sig av sina lagkamrater och mentorer i form av idrottstränare och andre ledare, kan vara till stor hjälp för unga i vidare studier och när de senare söker jobb. Vi menar att föreningslivets sociala aspekter är viktiga för barn och ungas utveckling, skolresultat, välmående och livschanser.

Samtidigt erbjuds långt ifrån alla unga likvärdiga möjligheter att delta i idrottsföreningar och andra organiserade fritidsaktiviteter. Våra resultat visar tydligt vilka som har tillgång till organiserade aktiviteter.

Eller snarare vilka som inte har det. Barn till föräldrar som är låginkomsttagare och har lägre utbildning har inte alls samma tillgång som barn till högutbildade föräldrar med högre inkomster. Ungdomar som bor i marginaliserade bostadsområden tycks ha tillgång till organiserade idrottsliga och kulturella aktiviteter i mindre utsträckning än de som bor i mer privilegierade områden.

Begränsad tillgång till en välstrukturerad fritid kan ha negativ inverkan på ungas individuella utveckling såväl som på deras samhälleliga engagemang och möjligheter att påverka – en ond spiral av ojämlikhet skapas. På 1970- och 80-talen finansierades och organiserades barn och ungas fritidsaktiviteter vanligtvis av samhället och föreningslivet.

I dag förväntas familjerna i högre grad själva finansiera aktiviteterna. Föreningsdeltagandet och tillgången till en utvecklande fritid riskerar därför att bli till en allt tydligare klassmarkör, som i stället för att minska ojämlikheter riskerar att öka dem alltmer.

Vi menar att forskningen om ungas fritid manar till tydligare ställningstaganden om prioriteringar på såväl nationell som lokal nivå. Organiserade fritidsaktiviteter för barn och ungdomar tenderar att vara berikande i sig och generera ett lärande som är positivt för såväl individ som samhälle. Det är därför oroväckande att föreningsidrotten nu minskar och att tillgången till den är så ojämlik.

I tider av ökad psykisk ohälsa bland unga, med stora utmaningar rörande skolprestationer och med ökande socioekonomiska ojämlikheter krävs omfattande och välintegrerade satsningar inom många politikområden. Det är vår uppfattning att en satsning på barn och ungdomars fritid borde vara en prioriterad fråga då en strukturerad och lärande fritid har positiva effekter på en rad områden rörande ungas välbefinnande – förutom, eller tack vare, att den oftast också är rolig i stunden.

Alla barn och ungdomar – oavsett bakgrund eller bostadsort – bör ha tillgång till en meningsfull och berikande fritid.

Alireza Behtoui, professor i sociologi, Södertörns högskola
Sara Ferlander, docent i sociologi, Södertörns högskola
Torbjörn Forkby, professor i socialt arbete, Linnéuniversitetet
Fredrik Hertzberg, docent i pedagogik, Stockholms universitet
Anders Neergaard, professor i sociologi, REMESO, Linköpings universitet "

Debattartiklar i DN juni 2020

”Fler gymnasister borde välja yrkesutbildningar”

MÅNDAG 1 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200601
Yrkesförberedande gymnasieutbildningar leder till fler jobb och bättre inkomster för de unga vuxna som väljer att inte studera vidare. Samtidigt finns det stora skillnader inom gruppen. Yrkesutbildning ger bäst resultat för unga män med svensk bakgrund, skriver forskarna Jonas Olofsson och Martin Kvist.

En gymnasieutbildning möjliggör vidare utbildning, arbete och egenförsörjning. Den politiska debatten handlar i hög grad om hur fler, framför allt med utländsk bakgrund, ska nå målen i grundskolan och få bättre förutsättningar att fullfölja en gymnasieutbildning.

Vi delar uppfattningen att en fullbordad grundskole- och gymnasieutbildning måste ses som en grundläggande förutsättning för övergången till vuxenlivet, för ekonomiskt oberoende och delaktighet i och utanför arbetslivet. Mycket talar ocks å för att den ekonomiska krisen i spåren av coronapandemin kan få särskilt allvarliga följdverkningar för unga som inte fullbordat utbildning på grundläggande nivå.

Samtidigt menar vi att utbildningsdebatten behöver nyanseras. Utbildningen har inte samma betydelse för alla. Alla får inte samma utdelning av till exempel yrkesutbildning. Mönstren ser väldigt olika ut beroende på könstillhörighet och familjebakgrund. Till detta kommer ett matchningsproblem.

Stora grupper av unga väljer högskoleförberedande program i gymnasieskolan utan att studera vidare efter gymnasieskolan. Den sistnämnda gruppen ställs inför mindre gynnsamma villkor i arbetslivet jämfört med de som har gått på ett yrkesprogram.

Den bristfälliga matchningen mellan elevers utbildningsval och kompetensbehoven på arbetsmarknaden har behandlats av Lars Stjernkvist i ”Utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola” (U 2018:01) som släpps i dagarna. Förhoppningsvis kan den utredningen bidra med förslag som minskar den påtagliga felmatchning vi kan se i dag.

Vi har i en studie gjort en uppföljning baserad på SCB:s registerdata avseende den årskull som gick i årskurs 6 i grundskolan 2008. Vi har följt individerna över tid fram till 2017, det vill säga till dess de var 21–22 år. För att urskilja villkoren i arbetslivet och förutsättningarna för egenförsörjning har vi sorterat bort samtliga som bedrev studier 2017 och alltså enbart tittat närmare på etableringsförhållandena för dem som primärt var hänvisade till arbetskraftsdeltagande för sin försörjning. Av dessa hade 42 procent en bakgrund på yrkesprogram i gymnasieskolan, 45 procent på högskoleförberedande program och 10 procent på introduktionsprogram. 3 procent hade inte några registrerade gymnasiestudier över huvud taget.

Ett förhållande kan konstateras omedelbart. De som hade gått ett nationellt program i gymnasieskolan hade en högre sysselsättningsgrad än de som inte hade en utbildning på ett nationellt program, det vill säga jämfört med de som hade gått ett introduktions-program eller inte hade någon registrerad gymnasieutbildning.

Samtidigt var sysselsättningsgraden högre för yrkesutbildade jämfört med individer med högskoleförberedande utbildning, 90 jämfört med 86 procent. Den genomsnittliga förvärvsinkomsten var 18 procent högre. Det sistnämnda talar för att yrkesutbildning, generellt sett, inte bara skapar större jobbmöjligheter utan också leder till arbeten som är

av mer stadigvarande och kvalificerad karaktär. Att så många unga väljer ett högskoleförberedande program i gymnasiet utan att studera vidare leder till välfärdsförluster för de berörda, kopplat till osäkra anställningsförhållanden och lägre inkomster, och utgör också ett problem ur ett arbetsmarknadsperspektiv. Branscher och enskilda arbetsgivare får svårare att rekrytera personal med de kvalifikationer som efterfrågas.

Men det finns flera utmaningar. Bryter vi ner uppgifterna om unga vuxna som studerat på ett yrkesprogram kan vi konstatera att utfallet av utbildningen ser olika ut beroende på individernas kön och familjebakgrund. Kvinnor som har gått ett yrkesprogram i gymnasieskolan, i den årskull som vi har undersökt, har ungefär samma sysselsättningsgrad som männen men 20 procent lägre inkomster. Personer med utländsk bakgrund har både en lägre sysselsättningsgrad och en avsevärt lägre förvärvsinkomst jämfört med unga med svensk bakgrund som har fullföljt ett yrkesprogram.

Det finns alltså en rad olika utmaningar utöver att fler bör ges möjligheter att fullfölja en gymnasieutbildning:

1 För det första är det ett problem att för många väljer högskoleförberedande program och för få yrkesprogram. Det är ett underbetyg för vägledningen i den svenska skolan och återspeglar också att arbetslivets parter inte tar ett tillräckligt stort ansvar för att informera elever om utbildningsvalen och arbetsmarknaden.
2 För det andra är det ett problem att unga kvinnor får sämre utdelning av yrkesutbildning. Mer av normbrytande utbildningsval bör uppmuntras. Könskodningen av yrkesutbildningarna bör brytas. Här har både vägledningen i skolan och branscherna själva en utmanande framtida arbetsuppgift.

3 För det tredje måste branscher och arbetsgivare bli bättre på att ta till vara de unga vuxna med utländsk bakgrund som faktiskt har en yrkesutbildning. Det finns uppenbara problem med felmatchning på svensk arbetsmarknad och arbetslivets parter talar mycket och högt om rekryteringssvårigheter och att fler måste välja yrkesutbildningar. Men då måste man rimligen också ge alla som har en yrkesutbildning chansen.

Avslutningsvis, det är en betydande utmaning att så många unga inte klarar grundskolan och gymnasiet. Men finns också andra grundläggande problem. För många väljer högskoleförberedande program och yrkesprogrammen fungerar bäst för killar med svensk bakgrund. De sistnämnda utmaningarna behöver uppmärksammas mer framöver.

Jonas Olofsson, professor i hälsa och samhälle med socialpolitisk inriktning, docent i ekonomisk historia, Malmö universitet
Martin Kvist, doktorand i hälsa och samhälle med socialpolitisk inriktning, Malmö universitet "

"Bakgrund. Forskarstudien
Artikelförfattarnas studie utgör en uppföljning av individer som gick i årskurs 6 i Sverige år 2008 och syftar till att synliggöra sysselsättnings-och försörjningsvillkor för den berörda gruppen år 2017 i relation till gymnasieutbildning, familjebakgrund, födelseland och kön.

Studien avser enbart dem som inte bedrev någon utbildning under 2017, det vill säga de individer som huvudsakligen var hänvisade till arbetskraftsdeltagande för sin försörjning.
Totalt handlar det om 49 383 individer."

”Forskarna har lärt av krisen – men inte beslutsfattarna”

TISDAG 2 JUNI 2020

"DN. DEBATT 20200502
Vi behöver hela tiden lära så mycket som möjligt om covid-19 eftersom vi kommer att leva med sjukdomen under överskådlig tid, även om vi hittar ett vaccin. Så här långt har lärandet varit mycket effektivt forskare emellan. Däremot har beslutsfattare och ansvariga myndigheter alltför sällan ändrat sig när ny information tillkommit, skriver nationalekonomen Erik Berglöf.

Var covid-19-pandemin en ”svart svan” eller ”grå noshörning”? En ”svart svan” är en händelse som är oförutsedd och ovanlig, som har extrema och svåröverskådliga konsekvenser och som vi inte förstår till fullo förrän den är över. En ”grå noshörning” har den amerikanska författaren och debattören Michele Wucker definierat som ett fenomen som vi mycket väl kunde ha förutsett, men vi såg det bara inte, eller ville inte se det, för att det var så överväldigande och så sannolikt.

Vi kunde utan tvekan ha förutsett en pandemi – WHO:s och världsbankens Global preparedness monitoring board varnade så sent som hösten 2019 – men när det specifika viruset covid-19 slog till var det ändå oväntat. När Sverige nu ska tillsätta en coronakommission – jag har själv förmånen att vara del av Wellcome trusts internationella covid-expertgrupp – så måste vi ha ödmjukhet inför den fundamentala osäkerhet som beslutsfattarna stod inför när det första utbrottet rapporterades till WHO den 31 december.

Osäkerheten gällde de biologiska och epidemiologiska dimensionerna, som virusets egenskaper, hur det påverkar människokroppen, och hur vi bäst behandlar patienter, men vi var minst lika osäkra när det gällde de samhälls- och beteendevetenskapliga aspekterna. Hur kommer människor att reagera på information om pandemin och myndighetsåtgärder? Hur snabbt och effektivt kommer olika myndigheter att reagera? Hur varierar detta mellan länder – inte minst mellan länder på olika utvecklingsnivå?

Sedan de första fallen rapporterades har forskarvärlden arbetat på högtryck – nationalekonomen Avinash Dixit har talat om en ”pandemi av pandemiforskning”. Många vetenskapliga tidskrifter har förenklat granskningsprocessen och lyft bort sina betalningsmurar för att snabbare sprida kunskapen. Frågan är nu – fem månader senare och efter mer än 6 miljoner officiellt konstaterat smittade och 370 000 döda – vad har vi lärt oss om hur människor och myndigheter beter sig i en pandemi.

Osäkerheten är fortfarande stor på många områden, men låt mig ändå lista några lärdomar som blir särskilt viktiga i utvecklingsländerna där pandemin ännu inte nått sin kulmen, i virusets nästa våg och när framtida, mer smittsamma och dödligare, varianter dyker upp:

Vi har mycket svårt att ta till oss en pandemi om vi inte tidigare upplevt en. Trots årtionden av varningar och otaliga simuleringar så var världen med få undantag mycket dåligt förberedd. Undantagen återfinns främst i Asien bland de länder som tidigare drabbats hårt av verkliga epidemier som sars och mers. Världen kommer att lära sig mycket av covid-19-pandemin.

När vi står inför fundamental osäkerhet, måste vi applicera försiktighetsprincipen. Om vi väljer mellan två olika handlingar vars utfall är osäkra och konsekvenser potentiellt katastrofala, bör vi – allt annat lika – föredra den med minst risk för liv och hälsa. Principen är inte oomstridd, men applicerad på covid-19-pandemin borde den leda till att vi föredrog en strategi som minimerade antalet infekterade (”suppression”) framför en som tillät ett kontrollerat utbrott utan överlastning i intensivvården (”mitigation”).

Till försiktighetsprincipen kommer att vi under pandemin gradvis blir bättre på att skydda människor och rädda liv. Det faktum att vi över tiden upptäcker svagheter i samhällsförsvaret, som i den svenska äldrevården, och blir bättre på att behandla patienter, gör att vi vill förhindra smitta i dag även om samma personer skulle kunna bli smittade senare.

När vi valt en viss strategi är det mycket svårt att ändra den, även när all information tyder på att en annan strategi hade varit bättre. Vi måste därför kombinera tydlig ansvarsfördelning med starka mekanismer för kontroll och maktdelning. Den svenska strategin fick alltför länge stå formellt oemotsagd – detta trots att alla indikationer pekade på dess katastrofala effekter. Mekanismerna måste omfatta både vetenskapen och statsapparaten.

Forskningen är sällan entydig – modeller, data och slutsatser kan alltid ifrågasättas. De ansvariga svenska myndigheterna har sedan början av pandemin hävdat att deras strategi var, till skillnad från andras, ”evidensbaserad”. Det vidare forskarsamhället och politikerna fallerade i att ifrågasätta deras påståenden.

Kontrollmekanismerna blir särskilt viktiga när vi, som i en pandemi, är benägna att inte ifrågasätta ansvariga personer och beslut till dess att faran är över. Vi vill ogärna kritisera och omorganisera brandkåren mitt under en eldsvåda, men ibland är det nödvändigt för att mer effektivt bekämpa elden.

Lärandet har varit mycket mer effektivt mellan forskare än mellan forskare och beslutsfattare och mellan beslutsfattare. Trots tydliga data och forskningsresultat från omedelbart jämförbara länder, till och med från andra delar av samhällsapparaten i samma land, har ansvariga myndigheter alltför sällan ändrat sig.

De ekonomiska effekterna av myndighetsåtgärder ska jämföras med hur ekonomin skulle fungera utan dessa åtgärder – inte med hur ekonomin skulle fungera utan en pandemi. Ekonomin kommer att gå tillbaka även utan bindande regler därför att individer självmant agerar – tvättar händer, stannar hemma från jobbet, inte går på restaurant och så vidare – baserat på egna bedömningar av risker. Dessa beteenden fanns inte med i de ursprungliga modellerna.

Individerna kommer inte att anpassa sig i tillräcklig utsträckning utan bindande regler. De tar inte hänsyn till effekterna av att de smittar andra som i sin tur för smittan vidare och till de effekter de skulle ha på knappa intensivvårdsresurser om de blev smittade. Det är dessa, vad vi nationalekonomer kallar, externaliteter som motiverar att myndigheter ingriper.

Tester är helt avgörande för att forskningen och det vidare civil-samhället effektivt ska kunna ifrågasätta beslutsfattare – utan data om vilka som smittas kan vi inte utvärdera insatser. Varför har det varit så

svårt att expandera testningskapaciteten? Rika länder har ingen ursäkt, men vi måste se till att även utvecklingsländer får resurser att testa.

Det är mycket stora skillnader mellan hur olika länder agerat och vilka effekter samma strategi har haft i enskilda länder. Dessa variationer ger oss forskare ett rikt material, men de förmanar oss också att förstå den lokala kontexten innan vi utvärderar insatser eller blint kopierar.

Det är människans viktigaste överlevnadsmekanism att hon inför utmaningar lär sig och ändrar beteende. Vi har starka incitament att lära känna covid-19 bättre eftersom vi kommer att leva med det under överskådlig tid, även om vi hittar ett vaccin. Det är nu fast etablerat, endemiskt, i miljöer dit vi aldrig kommer att nå med immunisering, och risken är stor att vi inte kommer att lyckas vaccinera tillräckligt många även i rika länder. Precis som vi lärt oss leva med terrorhot och säkerhetskontroller, måste vi stå ut med rädsla för nya utbrott och irriterande rutiner och påbud överallt i samhället. Men kanske kan de också påminna oss om att noshörningen står där framför oss.

Erik Berglöf, professor, London school of economics and political science och medlem av Wellcome trusts “Horizon scanning covid-19 2020–2025” (Wellcome trust är efter Gates foundation världens största forskningsstiftelse och en av grundarna till Human genome project) "

”Bristerna i äldreomsorgen kan sänka välfärdspolitiken”

DN ONSDAG 3 JUNI 2020

"DN. DEBATT 20200503
Det är en tragedi att många avlidit på grund av brister i äldreomsorgen som relativt enkelt skulle ha kunnat åtgärdats. Om inte ett omfattande renoveringsarbete nu kommer till stånd kan det innebära slutet för det sociala kontrakt som den generella välfärdspolitiken i Sverige vilar på, skriver Bo Rothstein.

Sedan 1970-talet har samhällsvetare bedrivit en omfattande forskning om vad som kan förklara de avsevärda skillnaderna i hur pass omfattande välfärdspolitiken är i de utvecklade industriländerna.

Bakgrunden till denna forskning var att de generella teorier som fram till dess dominerade den samhällsvetenskapliga forskningen inte kunde förklara varför vissa av de länder som kunde betecknas som demokratiska marknadsekonomier, eller om man så vill kapitalistiska stater, hade en mycket mer omfattande välfärdspolitik än andra. Dessa teorier menade att den samstämmiga ekonomiska utvecklingen i dessa länder skulle tvinga fram likartade former av välfärds- och socialpolitik.

Empiriskt visade detta sig inte stämma alls. I vissa länder, till exempel i USA, inriktades välfärdspolitiken på att främst hjälpa ”de fattiga” medan resten av befolkningen fick tillgodose sina behov av till exempel sjukvård via olika privata arrangemang. I andra länder, främst där kristdemokratiska partier dominerade som till exempel i Tyskland,

blev välfärdspolitiken starkt segmenterad på så vis att olika sociala grupper hade olika slags system.

I åter andra länder, främst de nordiska, kom generella offentligt finansierade program som riktade sig till hela eller väldigt breda befolkningsgrupper att dominera. De senare visade sig klart mera framgångsrika både i att råda bot på utbredd fattigdom men också i att vara mera effektiva eftersom man inte behövde bygga upp omfattande administrativa system för att hantera vilka medborgare som var berättigade till vad.

Olika förklaringar till dessa stora skillnader har presenterats under åren. Under lång tid pekade man på att förklaringen låg i hur starkt arbetarklassen var organiserad i fackliga organisationer som var kopplade till socialdemokratiska partier. Efterhand har emellertid kraften i denna politiska förklaring tunnats ut, inte minst därför att de nordiska länderna i huvudsak behållit sina generella system trots att man de senaste årtiondena ingalunda kommit att styras enbart av socialdemokratiska partier.

En annan vanlig förklaring var att i länder med en etnisk homogen befolkning var det lättare att få politiskt stöd för en generell välfärdspolitik medan detta var svårare i mera etniskt splittrade länder som till exempel i USA. Inte heller denna förklaring har visat sig riktigt hålla måttet i takt med att sammansättningen av befolkningen i de nordiska länderna ändrats .

Ytterligare en vanlig förklaring var att detta handlade om skillnader i de grundläggande normerna om vikten av social solidaritet i olika länder. Tillgängliga surveyundersökningar ger emellertid inte något övertygande stöd för detta.

Vad som i stället visat sig ha alltmer bäring för att förklara dessa skillnader i social- och välfärdspolitik är hur människor har kommit att uppfatta det sociala kontraktet i deras samhällen. Ett socialt kontrakt kan förstås som en inofficiell överenskommelse mellan medborgarna och staten. Medborgarna ställer upp på att betala en viss del av sina inkomster i skatt och staten utfäster sig att för dessa medel leverera olika ”nyttigheter”. Dessa kan skifta från att enbart handla om rättssäkerhet, försvar och viss infrastruktur till att också omfatta sådant som pensioner, sjukvård, utbildning och äldreomsorg.

I många utvecklingsländer är således viljan att över huvud taget betala skatt väldigt låg, men inte för att man är mindre solidarisk med sina medmänniskor utan för att man, oftast på goda grunder, misstror sin stats möjligheter att kunna leverera dessa slags nyttigheter på ett adekvat och kompetent vis. Här är oftast den omfattande korruptionen av avgörande betydelse.

I andra länder, inte minst i Latinamerika men också i USA, är medelklassen ofta ytterst ovillig till skatter som ska finansiera offentliga program eftersom man, igen på goda grunder, uppfattar att till exempel offentliga skolor och äldreomsorg håller väldigt låg kvalitet.

Kruxet är att om man inte får med medelklassen så räcker inte skattemedlen till för att bygga ut och öka kvaliteten i de offentliga programmen. Därmed är man inne i en ond spiral. De offentliga programmen håller låg kvalitet men man kan inte göra något åt detta eftersom den grupp som skulle ha ekonomiska förutsättningar för att bekosta en förbättring av verksamhet, det vill säga medelklassen, inte ställer upp just på grund av att man uppfattar kvaliteten på verksamheten som undermålig.

I generella välfärdsstater som de nordiska bygger det sociala kontraktet på en tämligen omfattande kedja av tillit. Medborgarna måste lita på att staten förmår ta in tillräckligt med skatter för att finansiera verksamheten och att beskattningen sker på ett någorlunda likvärdigt och rättvist sätt. De måste också lita på att staten förmår förvalta dessa väldigt stora resurser på ett ansvarsfullt sätt och att medlen verkligen används till det de är avsedda för. Till detta kommer att de måste kunna lita på att när de (eller deras närstående) blir sjuka eller sköra av ålderdom så får de vård och omsorg av hög kvalitet.

Slutligen måste man kunna lita på att omvårdnaden sker på ett acceptabelt och kompetent vis, till exempel att bemötandet sker med respekt för den enskildes integritet och värdighet. Faller någon del av denna komplicerade tillitskedja så faller förmodligen också hela systemet.

Det är här som man har anledning att frukta för vad som kommer att ske i Sverige när nu så svåra missförhållanden i äldreomsorgen har lagts i dagen. Det i jämförelse med våra nordiska grannländer katastrofala utfallet av coronaepidemin för de som varit föremål för äldreomsorgen förskräcker.

Man kan bland många vittnesmål citera även landets statsepidemiolog Anders Tegnell som uttalat att han anser vad som skett vara ”förskräckligt” och att vad som skett avslöjar omfattande brister i denna verksamhet. Det förtjänar att framhållas att även om det i många kommuner varit privata företag som på kontrakt har haft att utföra verksamheten så är det likväl kommunerna och Socialstyrelsen som har ansvaret för att kvaliteten i äldreomsorgen upprätthålles. Att kommunernas intresseorganisation utövat påtryckningar på ansvariga myndigheter för att minska kravet på skyddsutrustning för personalen och att dessa myndigheter då har vikit ner sig är ingenting annat än ett rättsligt och moraliskt haveri för den offentliga förvaltningen i Sverige.

Tragedin med så många som av allt att döma har avlidit på grund av brister i verksamheten, som relativt enkelt skulle kunna ha åtgärdats, ställer frågan om det sociala kontrakt som underbygger den generella välfärdspolitiken i Sverige kommer att överleva. Det skulle inte förvåna mig om många med någorlunda goda ekonomiska resurser nu kommer att köpa sig privata försäkringar med förhoppningen att detta ska ge dem adekvat sjukvård och inte minst ett värdigt slut på livet.

Därmed kommer de sannolikt att ställa sig frågan varför de ska ”betala två gånger”. Parallellt med att förtroendet för den offentliga omsorgen går i kvav så kommer skatteviljan att sjunka. Om inte ett omfattande renoveringsarbete kommer till stånd kan detta innebära slutet för det sociala kontrakt som den generella välfärdspolitiken i Sverige vilar på.

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet "

”M måste ha en politik som inte fastnar i symbolfrågor”

TORSDAG 4 JUNI 2020

" DN. DEBATT 20200604
Ställningstaganden i symbolfrågor som anonyma vittnen, slöjförbud och förbud mot böneutrop kan inte vara bärande för politiken. Politikutvecklingen inom M släpar efter, särskilt på tre områden: utbildning, miljö och klimat samt migration, skriver Matilda Ekeblad och Fredrik Hultman, Moderata ungdomsförbundet.

Just nu absorberar coronakrisen allt politiskt utrymme. Men efter det att den omedelbara krisen är över står Moderaterna inför ett vägskäl. Partiets politikutveckling håller inte måttet, och mer krävs för att Moderaterna ska kunna leda en regering, senast efter valet 2022.

Sverige har fått ett nytt politiskt landskap i och med januariöverenskommelsen. Men redan före valet 2018 var det uppenbart att en alliansregering sannolikt inte skulle kunna regera.

Utan att samla en majoritet av riksdagen, går det inte att bilda regering. Det är därför osannolikt att Sverige kommer att få en alliansregering efter nästa val. Att upprepa debaclet med decemberöverenskommelsen måste vara uteslutet, oavsett i vilken form det än må vara.

Målet för Moderaterna bör därför vara att gå till val ensamma. Utöver Kristdemokraterna är det oklart om något annat parti kan eller vill ingå i en moderatledd regering. En sådan regering måste därför förlita sig på hoppande majoriteter i riksdagen. Men det kräver också att partiet kan driva regeringsarbetet på egen hand och ha en sakpolitisk bredd.

Då kan inte Moderaterna svaja i avgörande frågor. Väljarna måste kunna lita på Moderaterna. Att tumma på principer för kortsiktiga vinster i opinionen leder bara in i en återvändsgränd. Partiet har historiskt sett stått upp för rättssäkerhet och ett starkt rättighetsskydd.

Moderaterna var det första partiet i riksdagen som föreslog införandet av en rättighetskatalog i regeringsformen. Länge var partiet drivande för att stärka domstolarnas lagprövning. Inom loppet av några år har det förtroendet undergrävts genom att partiet tagit ställning för en rad olika förslag som tummar på grundläggande rättigheter.

Vad har det exempelvis för betydelse för brottsligheten i stort om anonyma vittnen införs, men grundlagen sätter stopp för att det ska kunna tillämpas annat än i undantagsfall? Vad har egentligen åstadkommits om de två moskéer i Sverige som har tillstånd för böneutrop tystnar? Om slöjor förbjuds i skolan, vad har det för betydelse för integrationen i utsatta områden? Ställningstaganden i sådana symbolfrågor kan inte vara bärande för politiken.

Partiets fokus på migration och integration är förståeligt, eftersom de frågorna är avgörande för Sveriges utveckling de kommande decennierna. Som Moderaternas valanalys visade kom det största opinionstappet under valåret strax efter att Centerpartiet gjort gemensam sak med den rödgröna regeringen och röstat igenom gymnasieamnestin.

Moderaternas förtroende skadades helt klart av det nära samarbetet med Centerpartiet. Det är viktigt att Moderaterna fortsätter återuppbygga förtroendet i migrations- och integrationsfrågor.

En strikt migrationspolitik får dock inte urarta i populism. I och med den tillfälliga flyktinglagen har många åtstramningar gjorts. Det är lätt att peka på nödvändigheten av en generellt sett restriktivare migrationspolitik, men varje åtstramning bör bedömas för sig. Det är exempelvis inte klart varför övrigt skyddsbehövande har tagits bort som skyddsgrund, när den berör en ytterst begränsad grupp.

Sverige behöver en högerpolitik som inte fastnar i symbolfrågor. En viktig lärdom från åren med Alliansen är att stora politiska förändringar börjar med Moderaterna. Utan Moderaterna skulle grunderna för den ekonomiska politiken och de stora alliansreformerna ha uteblivit.

Om Moderaterna ska vara motorn i reformarbetet, behövs omtag. Väljarna ska kunna lita på att Moderaterna klarar av att hålla linjen mot socialdemokrater, centerpartister och sverigedemokrater, och inte vika ner sig i principfrågor. På flera områden släpar partiet dessutom efter i politikutvecklingen. Moderaterna måste ha en välutvecklad politik på fler områden.

Vi vill särskilt lyfta tre områden där Moderaterna behöver utveckla sin politik, som vi menar är nödvändiga för att vinna valet 2022 och leda en regering framgångsrikt:

1 Moderaterna behöver förnya sin utbildningspolitik. Under allians-åren överläts utbildningspolitiken i hög utsträckning åt Liberalerna. Det misstaget får inte upprepas. Svensk utbildning har systematiska brister. Den progressiva pedagogiken har fått fullt genomslag i svensk skola. Såvida inte sådana idéer undergrävs med genomgripande reformer, kommer utbildningssystemet fortsätta vara undermåligt.

2 Förnya miljö- och klimatpolitiken. Moderaterna har på många sätt en skarpare miljöpolitik nu än under regeringsåren, men den är fortfarande inte tillräckligt skarp. Klimatet räddas inte enbart genom mer kärnkraft. Internationella klimatinvesteringar behövs, men det finns inte obegränsat med projekt utomlands där de investeringarna kan komma till godo. Moderaterna måste leverera fler innovativa förslag – och inte bara motsätta sig regeringens nya miljöskatter – för att fortsätta utveckla miljö- och klimatpolitiken.

3 Moderaterna bör undvika populism i migrationsfrågor. Sverige behöver ha en reglerad invandring under överskådlig framtid. Men Moderaterna bör undvika att söka de enkla svaren. Partiet bör verka för att förnya reglerna om arbetskraftsinvandring, och inte bara för att skärpa kontrollerna av oseriösa arbetsgivare. Svenska företag behöver rekrytera utländsk spetskompetens. Reglerna för asyl bör inte heller skärpas så till den grad att de hindrar politiska dissidenter och HBTQ-personer som flyr från förföljelse att få asyl. Det skulle riskera att undergräva förtroendet för migrationspolitiken i stort.

En ny regering kan inte bildas enbart på den nuvarande regeringens tillkortakommanden. Reformbehovet är stort, och mycket arbete återstår för att Moderaterna ska kunna vara ett statsbärande regeringsalternativ efter valet år 2022.

Matilda Ekeblad (M), distriktsordförande, Moderata ungdomsförbundet Östergötland
Fredrik Hultman (M), ledamot i förbundsstyrelsen, Moderata ungdomsförbundet "

”Coronakrisen kan leda till en förlorad generation forskare”

FREDAG 5 JUNI 2020

" DN. DEBATT 20200605
Den ekonomiska kris som covid-19-pandemin medför innebär att stödet till svensk forskning minskar – just när det behövs som mest. Nu måste staten kliva in och öka anslagen till de statliga forskningsfinansiärerna. Annars riskerar vi att få en förlorad generation i svensk forskning, skriver Göran K Hansson och Hans Ellegren, Kungl. Vetenskapsakademien.

Precis som under finanskrisen kommer covid-19-pandemin att begränsa näringslivets möjligheter att bidra till forskning och utveckling. Det får stora konsekvenser eftersom de privata forskningsstiftelserna spelar en avgörande roll i finansieringen av svensk forskning.

Stiftelsernas bidrag kommer till stor del av aktieutdelningar, vilket gör att de drabbas hårt när bolagen sänker sina utdelningar eller helt måste avstå. Även insamlingsstiftelser kommer att påverkas av krisen när sämre privatekonomi och ökad arbetslöshet minskar möjligheten att skänka pengar till forskning.

De fristående forskningsstiftelserna finansierar ofta forskare tidigt i karriären, som ännu inte etablerat sig i forskningsvärlden. För många är anslagen från stiftelserna en förutsättning för att forska vidare. Anslagen från de större stiftelserna är dessutom ofta långsiktiga och breda i sin ämnesinriktning, två viktiga förutsättningar för fri forskning.

Stora delar av stiftelsernas anslag är redan öronmärkta till pågående projekt, så det ekonomiska utrymmet för nya projekt kommer att vara litet framöver. Krisen kommer därför att påverka forskningsfinansieringen på både kort och lång sikt. Vi riskerar därför att förlora en hel generation forskare när stiftelserna får mindre medel att dela ut – samtidigt som den fria forskningen är viktigare än någonsin.

Den rådande covid-19-pandemin är ett skrämmande tydligt exempel på hur svårt det är att förutse exakt vilka hot och utmaningar vi kan behöva forskning om. Den visar också hur forskningsresultat kan komma till nytta på oväntade sätt.

Den immunologiska analysmetod som nu används för att påvisa antikroppar hos människor som haft en infektion uppfanns av Eva Engvall och Peter Perlmann på Stockholms universitet, och tekniken för att hitta antikroppsbildande celler utvecklades av Cecil Czerkinsky och Andrzej Tarkowski vid Göteborgs universitet. Vaccinkomponenter som tagits fram av Bror Morein och medarbetare i Uppsala, används i dag i utvecklingen av vaccin mot covid-19. Inget av dessa forsknings-projekt syftade uttryckligen till att möta ett coronavirus i en pandemi, men nu är de viktiga pusselbitar i kampen mot covid-19.

Ibland kan det vara frestande att försöka styra forskningsmedel för att hitta lösningar på specifika samhällsutmaningar. När vi står mitt i hanteringen av en global utmaning som covid-19-pandemin måste vi förstås satsa på forskning kring det nya coronaviruset. Men vill vi ha bättre beredskap för ännu okända hot mot vårt samhälle kan en alltför

detaljstyrd forskningsfinansiering riskera att vi söker på fel ställe och missar avgörande upptäckter. När forskningen är fri och öppen för olika slutsatser och mål finns möjligheterna att göra det oväntade men avgörande forskningsframsteget.

Därför vill vi uppmana regeringen att vidta tre konkreta åtgärder för att kompensera för bortfallet av finansiering från de privata forskningsstiftelserna och bevara Sveriges position som en ledande forskningsnation.

1 Höj Vetenskapsrådets anslag under krisen. Statens anslag till Vetenskapsrådet för 2020 och 2021 bör höjas för att rädda den forskning som i dag riskerar att gå förlorad när privata forskningsstiftelser tvingas minska eller helt dra in sina utlysningar av anslagsmedel. Vetenskapsrådet är Sveriges största forskningsfinansiär.

Det ger stöd till forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom alla områden. Rådet har byggt upp ett gediget system, där forskarna konkurrerar om medlen på lika villkor och deras projektansökningar granskas av oberoende utvärderare.

2 Stärk den fria forskningen på lång sikt. För att säkra kvaliteten och hållbarheten i svensk forskning behöver regeringen göra ett långsiktigt åtagande för den fria forskningen. Vi föreslår en stegvis höjning av anslagen till Vetenskapsrådet – så att de fördubblas och omfattar 12 miljarder om fyra år jämfört med 6 miljarder 2019. Satsningen bör riktas till projektmedel för fri forskning.

3Inför ett enprocentsmål i forskningspropositionen. Den omedelbara krisen får inte skymma sikten för forskningens långsiktiga behov. Företagens satsningar på forskning är tydligt styrda. Staten har därför en särskilt viktig roll som finansiär av den fria forskningen.

När krisen är över behöver satsningarna på den fria forskningen stärkas. Därför föreslår vi att regeringen inför ett enprocentsmål i forskningspropositionen så att de statliga anslagen till forskning och utveckling stegvis höjs till 1,0 procent av bnp jämfört med dagens 0,75 procent. På så sätt skapas förutsättningar för att Sverige ska fortsätta att vara en ledande forskningsnation.

När vi nu står mitt uppe i covid-19-pandemin måste regeringen våga stå upp även för forskningen. Sverige riskerar att förlora en forskargeneration och gå miste om upptäckter som kan vara avgörande i framtiden. Låt inte denna kris påverka våra förutsättningar att klara nästa.

Göran K Hansson, ständig sekreterare, Kungl. vetenskapsakademien
Hans Ellegren, ordförande för Kommittén för forskningspolitiska frågor, Kungl. vetenskapsakademien "

”En ny myndighet ska stoppa välfärdsfusket”

MÅNDAG 8 JUNI 2020

" DN. DEBATT 20200608
Beredskapen mot felaktigt utnyttjande och bedrägerier riktade mot välfärden är otillräcklig och behöver stärkas. Vi föreslår därför att en ny myndighet inrättas, Myndigheten för utbetalningskontroll. Den bör inrättas snarast för att skattemedel inte ska fortsätta att betalas ut felaktigt, skriver regeringens utredare Ann-Marie Begler, med flera.

Brottsliga upplägg riktade mot välfärden är många gånger komplicerade att upptäcka, utreda och stoppa. Särskilt om de utförs av flera personer och riktas mot mer än en myndighet. Variationen är stor och man försöker på olika sätt dölja både själva upplägget och vem som ligger bakom. Det kan handla om målvakter i välfärdsbolag, lånade eller stulna identiteter, skenanställningar, påhittade eller överdrivna assistansbehov, överdrivna eller dolda inkomster, tandvård som inte utförts men ändå debiteras, studiestöd för fiktiva studier, med mera. Felaktiga uppgifter kan lämnas till en myndighet för att få utbetalningar från en annan myndighet.

De som vill lura systemen bryr sig inte om sekretessregler, GDPR och organisatoriska avgränsningar mellan myndigheter. Tvärtom, för dessa personer är sådana begränsningar till fördel, de kan gömma sig bakom regler och myndighetsgränser. De upptäcker och utnyttjar snabbt svagheter i kontrollsystemen. Och för rättsväsendet är det resurskrävande att utreda och lagföra. Det finns en rad olika rättsfall som illustrerar detta.

De senaste två decennierna har det skett stora förändringar i samhället med betydelse för våra välfärdssystem. Inslaget av privata utförare har ökat markant, liksom rörligheten av arbetskraft mellan länder.

Teknikutvecklingen har lett till en ökad digitalisering av samhället i stort och också av välfärden. Förändringarna har på flera sätt bidragit till utveckling och förbättring. En allvarlig och negativ konsekvens av detta är emellertid att riskerna för mer avancerat, systematiskt och medvetet missbruk av välfärdssystemen ökat. Samtidigt förtjänar det att påpekas att de allra flesta utbetalningar av ersättningar är korrekta, och att de allra flesta välfärdsföretag är seriösa. Utmaningen är att upptäcka de utbetalningar som är felaktiga och att upptäcka när någon eller några vill lura systemen.

En rad utredningar och myndighetsrapporter har det senaste decenniet analyserat de felaktiga utbetalningarna från välfärdsystemen. För att komma tillrätta med problemen har lagar ändrats och myndighetssamarbeten utvecklats. Trots detta uppgår de felaktiga utbetalningarna varje år till miljardbelopp. Det är svårt att uppskatta den totala omfattningen och mörkertalet är stort. En statlig utredning gjorde nyligen uppskattningen att mellan 11 och 27 miljarder kronor varje år betalas ut felaktigt från välfärdssystemen.

Myndigheterna lägger ner ett omfattande arbete på att förhindra felaktiga utbetalningar och motverka bedrägerier riktade mot välfärden, men det räcker inte. Ingen enskild myndighet har i dag i uppdrag att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och bidragsbrott som helhet.

Inte heller finns någon myndighet som har tillgång till all den data man många gånger behöver för att upptäcka och förhindra felen. Vi konstaterar att den samlade beredskapen mot felaktigt utnyttjande och bedrägerier riktade mot välfärden är otillräcklig och behöver stärkas. Felen måste identifieras och stoppas i ett mycket tidigare skede. Bidragsbrotten måste förhindras.

Därför föreslår vi att en ny myndighet inrättas, Myndigheten för utbetalningskontroll. Myndighetens övergripande uppdrag ska vara att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Det krävs ett skyndsamt agerande för att skattemedel inte ska fortsätta betalas ut felaktigt, myndigheten bör inrättas snarast.

Vår välfärd måste ses som ett sammanhängande system. Det krävs långsiktighet, kontinuitet samt ett sammanhållet och förebyggande kontrollarbete. Framför allt behövs ett helhetsperspektiv i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar och därigenom bidragsbrott.
För att uppnå detta krävs fyra verktyg:

Träffsäkra dataanalyser för att upptäcka felaktiga utbetalningar, med väl valda data från de centrala välfärdssystemen.

Nya utredningsmöjligheter av felaktiga utbetalningar som rör flera myndigheter.

Ett transaktionskonto för alla välfärdsutbetalningar till individer och företag.

En plattform för myndigheternas gemensamma arbete med att motverka felaktiga utbetalningar.

Myndigheten för utbetalningskontroll ska använda de fyra verktygen för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Utbetalningar från Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och arbetslöshetskassorna ska omfattas av myndighetens arbete. Träffsäkra dataanalyser med väl valda data från dessa myndigheter, tillsammans med utbetalningsinformation från transaktionskontot, leder till att betydligt fler felaktiga utbetalningar kan upptäckas. Därigenom kan vi förhindra de brottsliga uppläggen som riktas mot välfärden.

Det behövs tydliga och långsiktiga samarbeten mellan myndigheter, inte bara mot den allvarligaste och den allra grövsta organiserade brottsligheten, utan också mot den ekonomiska brottsligheten som riktas mot välfärdssystemen. Att angripa den ekonomiska brottsligheten som riktas mot välfärdssystemen kan också bli ett verktyg i kampen mot den allra grövsta kriminaliteten. Den nya myndigheten blir ett komplement till övriga myndigheters arbete med att motverka välfärdsbrottslighet.

Vi måste slå vakt om de tillitsbaserade välfärdssystemen, som bygger på att den sökande lämnar korrekta uppgifter. Det gör vi genom att fokusera målmedvetet och träffsäkert på att upptäcka felaktiga utbetalningar och förhindra de som brottsligt vill utnyttja välfärden.

Ett sådant arbete bidrar till att välfärdens resurser används på rätt sätt, men det är också till fördel för alla som gör rätt för sig, för seriösa företag, organisationer och föreningar. Kontroller ska riktas mot felen. En ny myndighet är nödvändig för att vi ska komma tillrätta med att enorma belopp betalas ut felaktigt varje år.

Våra förslag kommer att leda till en ökad tilltro till såväl välfärden som samhällsinstitutionerna. Ambitionen måste vara att inte en enda skattekrona ska hamna i fel ficka.

Ann-Marie Begler, generaldirektör och särskild utredare
Juha Alskog, huvudsekreterare
Anna Fransson, utredningssekreterare
Mattias Karlsson, utredningssekreterare
Sofia Kinnunen Bengtsson, utredningssekreterare
Emma Millberg, utredningssekreterare
Marie Nordmarc, utredningssekreterare "

”Sverige valde coronastrategi med 2004 års smittskyddslag”

TISDAG 9 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200609
Den nya smittskyddslagen 2004 innebar ett perspektivskifte. Möjligheten att begränsa smittspridningen genom tvångsåtgärder finns visserligen kvar. Men den enskilde individen fick här ett stort ansvar för smittskyddet. Lagens filosofi vittnar om något historiskt unikt – ett land har en statsledning som litar på sina medborgare, skriver statsvetaren Olof Petersson.

Sveriges strategi för att hantera coronapandemin har blivit ett centralt debattämne, både inom och utom landets gränser. Medan många andra länder har infört hårda restriktioner har Sverige valt att i större utsträckning förlita sig på människors frivillighet. Men regeringen hävdar att den inte har valt väg, i den meningen att man vid något tillfälle fattat beslut om en samlad strategi.

Så vem har rätt? De som hävdar att Sverige har valt en viss strategi? Eller regeringen som hävdar att man bara har vidtagit en serie åtgärder som man vid varje tidpunkt ansett vara lämpliga?

Båda har rätt. Sverige har valt en speciell strategi. Men detta val gjordes inte nu, i samband med coronakrisen, utan för knappt tjugo år sedan.

Principen om den enskildes personliga ansvar finns inskriven i smittskyddslagen. Som alla lagar är den stiftad av riksdagen, som

enligt grundlagen är folkets främsta företrädare. Den nuvarande smittskyddslagen kom till 2004. Dessförinnan fanns en smittskyttslag av traditionellt snitt. Denna riktade sig till de statliga och kommunala myndigheterna och bestämde vilka åtgärder som skulle sättas in under vilka omständigheter.

Den nya lagen 2004 innebar ett perspektivskifte. Möjligheten att begränsa smittspridningen genom tvångsåtgärder finns visserligen kvar. Men nu fick också den enskilde individen ett stort ansvar för smittskyddet.

En rubrik i dagens smittskyddslag lyder: ”Den enskildes skyldighet att förebygga smittspridning.” I den centrala paragrafen heter det: ”Var och en skall genom uppmärksamhet och rimliga försiktighetsåtgärder medverka till att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar.”

”Var och en” är nyckelbegreppet. Från denna tidpunkt bygger landets smittskydd på förutsättningen att ”var och en” kan och vill medverka till att förhindra smittspridning. Därmed fick myndigheterna en utvidgad roll. Information blev nu avgörande. Myndigheterna ska, heter det i lagen, ”se till att allmänheten har tillgång till den information och de råd som behövs för att var och en ska kunna skydda sig mot smitta som kan hota liv eller hälsa”.

Det är dessa principer som vi nu ser tillämpas i praktiken. Myndigheterna försöker, så långt dataunderlaget tillåter, ge en aktuell och korrekt bild av smittspridningens förlopp. Råden till allmänheten koncentreras till några enkla och grundläggande förhållningsregler.

Stanna hemma om du är sjuk. Arbeta hemma om det går. Skydda de äldre. Tvätta händerna. Håll avståndet till andra. Sedan är det upp till var och en att tillämpa dessa förhållningsregler efter bästa omdöme och därmed motverka smittspridningen genom ”rimliga försiktighetsåtgärder”.

Perspektivskiftet 2004 var noga genomtänkt. I själva verket innebar den nya smittskyddslagen att staten bytte människosyn. Den utredning som kom med lagförslaget lade stor vikt vid etiska och principiella synpunkter. Man utgick från att ”smittskyddsarbetet måste vara förankrat i en humanistisk människosyn”. Viktiga inslag var principerna om alla människors lika värde samt den enskilda människans värdighet och självbestämmanderätt.

Utredningen förklarade att en humanistisk människosyn innebär att människan är ett subjekt, ett jag, som har frihet, ansvar och mänsklig värdighet. Hon får aldrig betraktas eller behandlas som medel. Människan är alltid ett mål i sig. Den humanistiska människosynen förutsätter att individen kan välja mellan olika alternativ på basis av sina egna etiska överväganden.

Denna tilltro till den enskilda människan finns också i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen, där det talas om ”självbestämmande och integritet”. En av grundprinciperna inom den medicinska etiken är rätten till självbestämmande, autonomi.

Flera förutsättningar måste vara uppfyllda för att den svenska modellens medborgaransvar ska fungera. Myndigheterna måste kontinuerligt hålla allmänheten informerad. Medborgarna måste kunna och vilja ta ett samhällsansvar.

Medborgarnas förmåga att ta ansvar för sitt samhälle har blivit allt större. Denna slutsats blev ett av Maktutredningens huvudresultat för

nu trettio år sedan. Våra undersökningar av hur svenskarna såg på sina möjligheter att påverka sin situation och sitt samhälle visade att utvecklingen gick i riktning mot stigande självständighet, engagemang och kompetens.

Maktutredningens stora fråga blev: Hur kan man förena önskan om social trygghet på grundval av gemensamma ordningar med önskan om individuell valfrihet? Ytterst är detta, avslutade vi, en fråga om hur man kan kombinera fria personliga val med solidarisk gemenskap. Ett svar på denna fråga kommer att ges av dagens coronakris. Om individernas fria val tar hänsyn till samhällets gemenskap finns en möjlighet att förverkliga ett effektivt smittskydd byggt på medborgarnas personliga ansvar.

Därmed aktualiseras de problem som är förknippade med det kollektiva handlandets logik. Den svenska modellens medborgaransvar bygger på förtroende. Dels att människorna litar på myndigheterna. Dels att människor litar på varandra.

Detta gemensamma förtroendekapital är en färskvara. Förtroende kan snabbt raseras. Men förtroende kan också stärkas, inte minst av egna erfarenheter av att man faktiskt litar på varandra. Om det visar sig att andra människor följer smittskyddets rekommendationer så blir man själv mer benägen att följa förhållningsreglerna.

Hur coronakrisen kommer att sluta vet ingen. Sveriges strategi bygger på förtroende. Man måste kunna lita på att myndigheter, organisationer, företag och individer gör sitt bästa för att hjälpas åt.

Genom smittskydddslagen har de enskilda individerna fått ett stort ansvar. Smittskyddslagens filosofi vittnar om något historiskt unikt. Ett land har en statsledning som litar på sina medborgare.

Ytterst handlar detta om hur demokratin fungerar. Demokrati betyder frihet. Frihet betyder makt. Makt betyder ansvar. Smittskyddslagen ger medborgarna frihet och makt och därmed också ansvar. En kommande coronakommission lär också behöva granska hur medborgarna har skött sitt uppdrag.

Olof Petersson , Statsvetare, ordförande för Maktutredningen 1985–1990 "

”Sverige får inte hamna sist i kön till coronavaccinet”

DN TORSDAG 11 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200611
Bristande engagemang, dålig planering och otydlig ansvarsfördelning har gjort att Sverige har halkat efter andra länder vad gäller coronatestning. Nu måste regeringen drar lärdom av misstagen när det framtida vaccinationsprogrammet planeras. Det måste bli tydligt vem som ska göra vad, och när det ska göras, skriver Ulf Kristersson (M) och Camilla Waltersson Grönvall (M).

Runt om i världen arbetar forskare intensivt med att framställa ett säkert och effektivt vaccin mot covid-19. Förhoppningsvis kommer ett vaccin att kunna tas fram snabbt: Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) har uttalat att det kan finnas ett vaccin mot covid-19 klart inom 12–18 månader. Det ger framtidshopp. Men vi måste också vara redo att hålla i och hålla ut om det dröjer ännu längre än så.

Förberedelserna inför den dag då ett vaccin finns tillgängligt måste oavsett det vara noggranna. Världsmarknaden riskerar att snabbt dammsugas på tillgängligt vaccin, och om Sverige halkar efter kommer det att få stora mänskliga och ekonomiska kostnader.

Därför var det positivt när regeringen den 20 maj gav Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell plan för framtida vaccination mot covid-19. Men nu kommer flera oroande signaler om att Sverige står illa förberett även när det gäller att säkra tillgången till ett framtida vaccin: Regeringen meddelade för tre veckor sedan att den skulle tillsätta en nationell vaccinsamordnare och återkomma med ett namn ”inom kort”. Samordnarens uppgift ska vara att säkra tillgången på vaccin till Sverige. Men någon samordnare har inte synts till.

Regeringen behöver dra lärdom av sitt misslyckande med att skala upp den nationella testningen, som försenades på grund av att det saknades en operativ plan och av att ansvarsfördelningen var otydlig. Efter flera vändor – och ännu fler pressträffar i Regeringskansliet – har i praktiken regionerna och privata företag tagit på sig det ansvar som var statens.

Regeringens senfärdiga hantering för att skyddsutrustning skulle nå dem som behövde den allra mest, är ett annat exempel på regeringens otydliga styrning. Konsekvensen blev att kommunernas och äldreomsorgens behov kom i skymundan när ansvaret bollades mellan olika myndigheter.

Vår uppmaning till regeringen är enkel: Det räcker inte att ta fram en plan som blir ännu en papperstiger som inte klarar av resan från skrivbordet till verkligheten. Regeringen borde numera veta att en plan är nödvändig men inte tillräcklig. Den måste genomföras också. När det finns ett vaccin måste Sverige stå i startgroparna – redo att springa fort och målmedvetet.

Därför måste regeringen nu agera. Moderaterna har fyra förslag som bör ligga till grund för kommande beslut. Vi vill att regeringen återkommer med svar under nästa veckas partiledarmöte, som också är det sista planerade.

1 För det första krävs tydlighet i ansvarsfrågorna. Samarbete, samverkan och samordning är ord som upprepats gång på gång under våren. De är goda utgångspunkter i de flesta sammanhang, oavsett om det rör sig om privat- eller arbetslivet. Men för att få någonting gjort behövs också en tydlig ansvarsfördelning och ett tydligt ledarskap. Det gäller inte minst i en pandemi. Exakt vem har ansvaret för att göra vad och när ska det göras? Det finns regler i smittskyddslagen som ger regeringen möjligheter att agera med stor handlingskraft. Den lagstiftningen bör regeringen nyttja om det behövs. Hittills har det inte skett.

2 För det andra handlar det om att säkra tillgången till vaccin. Den internationella samarbetsorganisationen Gavi har varnat för att det kommer bli huggsexa när ett vaccin finns tillgängligt. Tidigare har vi sett hur en sådan situation uppstod avseende skyddsutrustning, när länder i vår absoluta närhet stoppade export av munskydd och förkläden. Nu måste regeringen säkerställa att Sverige deltar i flera olika internationella samarbeten. Sverige får inte hamna sist i kön när det är dags att köpa in vaccin.

3 För det tredje handlar det om vem som ska vaccineras – och hur det ska gå till. Det finns risk att det åtminstone inledningsvis kommer att råda brist på vaccin. Då krävs en prioriteringsordning för vilka grupper som först ska vaccineras. En sådan prioriteringsordning blir dock värdelös om det inte också finns en väl förberedd organisation för att snabbt distribuera vaccinet. Här måste regionernas stora erfarenhet tas tillvara. Men ytterst måste regeringen ta styråran och säkerställa att regionerna har de tillräckliga resurser – eller upprätta nya strukturer om det behövs. Att återigen hamna i en diskussion om vem som ska ta ansvar för vilken prioriteringsgrupp vore förödande.

4 För det fjärde handlar det om att regeringen måste vara tydliga med att kostnaderna inte ska få sätta käppar i hjulet för att få i gång storskalig vaccination. Nu, inte om flera månader.

Moderaterna kommer att fortsätta göra allt vi kan för att bistå i arbetet med att bekämpa coronaviruset. Och vi kommer att fortsätta driva på regeringen för att Sverige ska vara väl förberett den dag ett vaccin mot covid-19 har utvecklats. Man ska kunna lita på att staten tar sitt ansvar på allvar när det är kris.

Ulf Kristersson (M), partiledare
Camilla Waltersson Grönvall (M), socialpolitisk talesperson"

”Tillsammans klarar Sverige och Tyskland utmaningarna”

FREDAG 12 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200612
Det är av central betydelse att skapa en gemensam, europeisk syn på hot. Därför måste samarbetet mellan EU och Nato stärkas ytterligare. Det känns bra att kunna räkna med våra svenska vänner i detta ambitiösa arbete. Tyska Bundeswehr och Försvarsmakten kan lita på varandra, skriver Tysklands försvarsminister Annegret Kramp-Karrenbauer.

Sverige och Tyskland ser ut över en värld som präglas av omvälvningar och oro – geopolitiska rivaliteter tilltar, Kinas maktanspråk ökar, Ryssland agerar allt aggressivare. Farorna från cyber- och informationsvärlden ökar, våra kritiska infrastrukturer blir sårbarare, försöken till riktad desinformation genom ”fake news” blir allt fler.

Vi har också globala utmaningar, till exempel terrorhandlingar över landsgränserna och effekter av klimatomvandlingen i bland annat Arktis och Sahelregionen. En annan utmaning är pandemier, som vi i Europa ju inte heller förskonas ifrån. Coronaviruset har gjort detta smärtsamt tydligt.

Våra båda länder står inför gemensamma utmaningar som vi endast kan möta tillsammans. Och att detta resulterar i ett konkret agerande, det vet vi. För mig är återhämtningsförmågan av särskild betydelse. I kris gäller det att visa motståndskraft och att gå stärkt ur den. Med andra ord: att visa förmåga till handling. Om vi på europeisk nivå blir handlingskraftigare och kommer fram till en gemensam strategisk inriktning, kan vi stärka vår förmåga att bemöta nya kriser och konflikter.

Coronakrisen ger oss en möjlighet: att inte enbart återställa saker och ting till vad de var före pandemin, utan också att blicka framåt och att se krisen som en chans för Europa. Så uppfattar jag även mottot för Tysklands EU-ordförandeskap från 1 juli och ett halvår framåt: ”Tillsammans åter stärka Europa.”

För den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken innebär detta att vi fortlöpande måste kunna garantera säkerheten i Europa, oavsett i vilket krisläge vi befinner oss i. I detta samarbete inkluderar jag explicit våra brittiska vänner – Storbritannien är och förblir vår samarbetspartner och bundsförvant, trots det beklagliga utträdet ur EU. Europas säkerhet är odelbar.

Det är av central betydelse att skapa en gemensam, europeisk syn på hot och att tillsammans lägga om prioriteringarna. Därför måste samarbetet mellan EU och Nato stärkas ytterligare. Konkreta exempel på detta är European medical command, som sammanbinder våra medicinska tjänster ännu mer, eller våra investeringar i militär mobilitet, som stärker infrastrukturen i hela Europa.

Det känns bra att kunna räkna med våra svenska vänner i detta ambitiösa arbete. Våra länder har sedan lång tid tillbaka visat vad ett gott och förtroendefullt samarbete betyder. Ett bra exempel är det tysk-svenska samarbetet med vapenkontroll inom OSSE. Under de senaste åren fick Tyskland använda ett specialflygplan från Sverige och kunde med detta genomföra kontrollflyg över hela Europa.

Våra länder har också ett nära samarbete inom ramen för den konsekventa uppbyggnaden av våra europeiska försvarsinitiativ samt FN:s fredsbevarande arbete. Detta samarbete, präglat av ömsesidigt förtroende, tar sig mycket praktiska uttryck hos våra försvarsmakter: Oavsett om det rör sig om gemensamma övningar, som den pågående viktiga maritima övningen i Östersjön, eller om insatser i Mali eller Afghanistan: tyska Bundeswehr och Försvarsmakten kan lita på varandra! Detta uppskattar jag verkligen.

Jag hade egentligen planerat att personligen vara på plats i Stockholm i slutet av maj och träffa min kollega Peter Hultqvist. På grund av corona-pandemin har dessa planer tyvärr omintetgjorts. Men jag är glad över att kunna fördjupa vårt samarbete när det gäller säkerhet och försvar under en ”virtuell resa” med mina departementskollegor från de nordiska länderna via videokonferenser och med säkerhetspolitiska experter vid temakonferenser på nätet.

Europas nordiska länder har en särskild strategisk betydelse och Tyskland står fast vid sina nordeuropeiska vänners sida. Vi i Europa utgör en gemenskap; våra värderingar och intressen förenar oss. Det är det som vår styrka baseras på. Det är det som vi måste tillämpa. Vi måste fatta mod och vi måste på ett medvetet sätt avvärja alla försök att splittra oss: med en stark röst och med förenade krafter.

Tillsammans stärker vi Europa igen.

Annegret Kramp-Karrenbauer, Tysklands försvarsminister och förbundspartiordförande för CDU "

”EU:s återhämtning gynnar Sverige, Finland och Danmark”

LÖRDAG 13 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200613
EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har presenterat ett kraftfullt återhämtningspaket på 750 miljarder euro. Det gynnar hela EU:s gemenskap. Att hela vår inre marknad återhämtar sig är i högsta grad i de nordiska medlemsstaternas intresse, skriver EU-kommissionärerna Ylva Johansson, Jutta Urpilainen och Margrethe Vestager.

Ett virus har dragit in och skakat om världen kraftigare än en gigantisk, global orkan. Ingen jordbävning, ingen konflikt, ingen finanskris, inte ens ett krig har på så kort tid påverkat så mycket i så stora delar av världen. Hela industrier har stannat, gränser har stängts, människor har förlorat jobb och försörjning och inte minst: över 400 000 har hittills dött i sviterna av covid-19.

Också vårt europeiska projekt står nu inför sin största utmaning hittills. Inom EU har viruset drabbat alla, men olika regioner och länder olika hårt. Det kom in tidigt med våldsam kraft i Italien och Spanien, medan andra länder fick mer tid att vidta åtgärder och förbereda sina sjukvårdssystem. Alla har sökt skydda sina medborgare med nedstängningar och restriktioner, som i sin tur slagit hårt mot samhällens hela funktionssätt.

Hur möter man en kris av så här stora mått? En sak är vi säkra på: man gör det inte ensam. Varken som enskild människa eller som enskilt land.

När insikten kom om vidden av krisen agerade EU snabbt och kraftfullt. Med stöd till utveckling av vaccin och diagnostik, med gemensam upphandling av sjukvårdsutrustning, med hjälp till permitteringsstöd, med samordning och råd kring tillfälligt stängda gränser och mycket annat.

Nu är det dags för nästa steg.

Den 27 maj presenterade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen ”Next generation Europe”. Det är ett kraftfullt återhämtningspaket på 750 miljarder euro som läggs utöver det reviderade budgetförslaget för åren 2021–2027 på 1 100 miljarder euro. Ett finansiellt stöd på totalt 1 850 miljarder euro alltså, för en återstart av Europas ekonomier.

Det här är inte pengar som kravlöst går in i medlemsländerna statskassor. Pengarna i återhämtningsplanen är kopplade till EU:s strategiska mål och ska användas för investeringar i grön omställning, digitalisering, forskning och utbildning. Det handlar om att sunda företag som kraschlandat i coronakrisen ska få hjälp att överleva och investera för framtiden.

I exceptionella tider som denna är det rimligt att EU lånar på kapitalmarknaden med unionens starka kreditvärdighet som grund. Pengarna kanaliseras sedan till medlemsländerna via program för återuppbyggnad som följs upp och kontrolleras av kommissionen och EU-parlamentet. 500 miljarder euro går som bidrag, 250 miljarder som lån.

En del av de föreslagna resurserna ska gå till omedelbara insatser för forskning på vaccin och behandlingsmetoder och till ett nytt hälsoprogram.

Det är ett enormt åtagande av medlemsländerna och EU gemensamt. Förslaget präglas av solidaritetstanken; de regioner som drabbats hårdast får mest stöd. Men det är också ett förslag som gynnar hela EU:s gemenskap, inte minst de länder vi känner bäst i EU:s norra del. Att hela vår inre marknad återhämtar sig är i högsta grad också i de nordiska medlemsstaternas intresse:

Hälften av Sveriges bnp kommer från utrikeshandel, största delen av handeln sker med andra EU-länder. Cirka 1,5 miljoner svenskar försörjer sig på jobb i exportindustrin.

I Danmark bidrar utrikeshandeln till över hälften av bnp, och cirka 25 procent av arbetsstyrkan, 730 000, är beroende av den.

Finland är extremt exportberoende, 60 procent av exporten går till den europeiska inre marknaden och exportindustrin sysselsätter 1,1 miljoner.

Ett Europa med massarbetslöshet och konkursade företag skulle slå direkt in i de nordiska ekonomierna. Om EU:s hjul slutar snurra har vi ingen fungerande inre marknad att sälja till.

Inga av EU:s medlemsländer är betjänta av fattigdom och utslagning i en annan del av kontinenten. Misär är en farlig grogrund för social oro

och politiskt kaos som kan sprida sig. Nu gäller det för oss att ta vara på våra ungdomar och allas vår framtid.

Förslaget i Next generation handlar verkligen om nästa generation, våra barn och ungdomar. Det finns inget gott med det virus som lamslagit stora delar av världen. Men nu har det hänt, och återhämtningspaketet är konstruerat för investeringar för framtiden.

Kopplat till EU:s traditionella budget med uppföljning för varje land, går det att styra mot våra strategiska mål, bland annat ett koldioxidfritt Europa 2050. Paketet är avsett att erbjuda oss en bro till det framtida Europa.

Nu handlar det om att ta sig ur en kris tillsammans eller försöka på egen hand. I den globala, tuffa marknad vi befinner oss är det en enorm skillnad att vara i en gemenskap med 450 miljoner invånare i stället för 10 miljoner.

Kostnaderna för EU-medlemskapet diskuteras ofta och det är bra. Men fördelarna glöms tyvärr lika ofta. För att nämna några: en enorm konsumentmarknad för företag och tjänster, fri rörlighet för människor, möjligheter att jobba i hela EU, möjligheter till studier, samarbetsprojekt inom innovation och forskning, kulturutbyte, brottsbekämpande samarbete och inte minst: en starkare röst i internationella sammanhang och vid förhandlingar.

Kanske dessa fördelar alltför lättvindigt tas för givna. Den europeiska integrationen bygger på en kedja av generationer och avgörande ögonblick. Nu är det vårt ögonblick att skapa ett bättre Europa för våra barn.

Ylva Johansson, EU-kommissionär med ansvar för migration och inrikes frågor
Jutta Urpilainen, EU-kommissionär med ansvar för internationella partnerskap
Margrethe Vestager, EU-kommissionär med ansvar för digital strategi och konkurrensfrågor, verkställande vice ordförande i EU-kommissionen
Artikeln publiceras också i danska Berlingske tidende och i finska Hufvudstadsbladet "

”Vi vill satsa på Arlanda i omstarten av Stockholm”

DN SÖNDAG 14 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200614
Stockholmsregionen har drabbats kanske hårdast av alla av coronautbrottet. För att få i gång tillväxten vill vi satsa på infrastruktur med Arlanda-förhandling, omskolning och bostäder. Vi vill återinföra tillväxtmiljarden och sätta målet att Stockholm ska bli Europas främsta tillväxtregion, skriver samtliga moderata ledare i Stockholmsregionen.

Stockholmsregionen med närmare 2,5 miljoner invånare har drabbats hårt av coronautbrottet, kanske hårdast av alla. Företag går omkull och tiotusentals riskerar att fastna i arbetslöshet om regionen inte återhämtar sig. Stockholms utveckling är viktig för hela Sverige och i dag presenterar vi fem viktiga åtgärder för att snabbt få i gång tillväxten igen. Insatser behövs såväl på lokal och regional nivå som nationellt och det är inte läge att vänta:

1 Satsa på infrastruktur och inled en Arlandaförhandling. Satsningar på infrastruktur är klassisk krispolitik och mycket är också på gång. Stockholmsförhandlingen innebär att tunnelbanan byggs ut med nio nya stationer och Sverigeförhandlingen att bland annat Spårväg syd byggs, som knyter ihop strategiska områden som Flemingsberg, Skärholmen och Älvsjö. Men trots att det snart är byggstart vägrar regeringen att ge besked om de tänker stå för sin del av notan för de fördyringar som vare sig Region Stockholm eller kommunerna orsakat. Besked behövs för att fortsätta processen och det behövs omgående.

Stockholmsområdet har också en helt nyöppnad hamn, Norvik, där merparten av alla varor och gods till regionen ska passera. Det förutsätter dock att det finns vägar att frakta godset på och därmed att Tvärförbindelse Södertörn prioriteras. Lika viktigt är det att regeringen startar upp arbetet med att förverkliga Östlig förbindelse för att leda trafik runt staden. Stockholm behöver vägar, spår och flygkapacitet värdiga en storstad.

Arlandas betydelse för såväl Stockholmsregionen som hela Sverige kan inte underskattas. Redan i dag är infrastrukturen runt Arlanda kraftigt underdimensionerad och på sikt behöver även kapaciteten för fler starter och landningar utökas. En Arlandaförhandling behöver inledas där berörda parter likt Stockholmsförhandlingen kommer överens om framtiden. Det är inte läge att bedriva en tillväxtfientlig politik i tron att Stockholm klarar sig utan flyget. Hela Sverige behöver tydliga besked om Arlanda.

2 Återinför tillväxtmiljarden. Grundtanken med skatteutjämningssystemet var att utjämna förutsättningarna mellan ekonomiskt starka kommuner och kommuner i glesbygd. Men så fungerar inte systemet i dag. Enbart Malmö får mer pengar än de 52 minsta kommunerna tillsammans och vanstyret betalas av välskötta kommuner i Stockholm. Dessutom är systemet riggat så att det knappt lönar sig för kommuner att växa och skapa tillväxt utan snarare tvärtom. För att inte systemet direkt ska motverka tillväxt fanns förut en så kallad tillväxtmiljard för kommuner som växte fort och hade kostnader för det. Den tog regeringen bort så i dag är incitamenten för att skapa tillväxt för en kommun i Stockholm mer eller mindre noll.

Detta är fel och måste ändras om vi ska få i gång både Stockholm och Sverige igen. Tillväxt ska löna sig och inte bestraffas.

3 Utbildning kopplad till arbetsmarknaden. Sverige hade redan före krisen svårt att möta efterfrågan på arbetskraft i bristyrken. I och med den ekonomiska kraschlandning som coronautbrottet innebär är behovet av matchning ännu större. Det krävs en väsentligt snabbare hantering av de som nu har blivit varslade eller uppsagda för att inte arbetslösheten ska fastna på en högre nivå.

Arbetsförmedlingen måste lyckas bättre med att få arbetslösa i arbete och höja kvaliteten på sina yrkesutbildningar. Detta gör man främst genom att möta de behov som finns i näringslivet. Vi vill rusta upp våra yrkesutbildningar i kommunerna för att möta arbetslösa som nu behöver omställning. Kommunerna i Stockholm måste tillåtas bygga upp egna jobbspår för att ta hand om sina medborgare efter coronakrisen när Arbetsförmedlingen inte klarar av sitt uppdrag.

Det finns många framgångsrika exempel på snabb omskolning av personal i nu permitterade branscher till jobb inom vård och omsorg. Flera sådana initiativ till om- och vidareutbildning bör tillsättas för att säkra medarbetare och kompetens inom viktiga bristyrken, både under och efter krisen.

4 Fler bostäder. Det är orimligt att människor som växer upp i Stockholmsregionen eller flyttar hit har så svårt att hitta bostad. En region som växer måste möta upp med fler bostäder och en mer flexibel bostadsmarknad. Vi företrädare för länets kommuner bidrar med ambitiösa mål och leveranser för bostadsbyggande, men det är inte hela lösningen. Bostadsmarknaden måste bli mer flexibel och flyttkedjor främjas. Det kräver krafttag också nationellt.

I och med Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen har ett antal Stockholmskommuner åtagit sig att bygga 160 000 nya bostäder mot att staten gör infrastruktursatsningar i vägar, tunnelbana och spårväg. Vi kan tänka oss att bygga ännu mer och på fler platser, men det förutsätter också att staten skjuter till pengar för att möta upp med infrastruktur och förenklar för bostadsbyggande. Länsstyrelsen med landshövdingen i spetsen bör ta initiativ till en sådan kraftsamling för samarbete i Stockholmsregionen.

5 Gör Stockholm till Europas främsta tillväxtregion. Stockholmsregionen är samlingspunkt för många viktiga industrier. I och med kopplingen mellan akademi och arbetsliv, satsningen på Nya Karolinska sjukhuset och Hagastaden har Stockholm möjlighet att vara förstahandsalternativet för bolag och forskning inom exempelvis Health tech och Life science. Stockholm är även framstående inom tech- och modeindustrin och har potential att konkurrera som huvudstad i Europa för finansbranschen, inte minst nu när Storbritannien har lämnat EU.

Sverige tackar varje dag nej till nya jobb och företag genom att motarbeta exempelvis finanssektorn med bankskatt och tunga regleringar. Detta måste förändras så att Stockholm blir ett självklart förstahandsalternativ för stora industrier som bidrar till både jobb och utveckling.

Vi arbetar dagligen med coronautbrottets effekter, både praktiskt med sjukvården och äldreomsorgen, men också med de ekonomiska konsekvenserna som krisen för med sig. Sverige hade näst lägst tillväxt per person i EU redan före krisen och nästan högst arbetslöshet. Det bådar inte gott inför en lågkonjunktur.

Läget är mörkt för många hushåll och företag och det är därför avgörande att inte bara agera på krisen här och nu, utan även ha en plan framåt. Jobb, bostäder, utbildning och infrastruktur hänger ihop och Stockholm behöver insatser på alla dessa områden för att kunna starta om. Vi jobbar varje dag för att ta oss ur krisen och då behöver även regeringen möta upp för regionens och därmed Sveriges bästa.

Irene Svenonius (M), regionstyrelsens ordförande, Region Stockholm,
Anna König Jerlmyr (M), kommunstyrelsens ordförande (KSO), Stockholms stad,
Daniel Dronjak (M), KSO Huddinge,
Mats Gerdau (M), KSO Nacka,
Alexander Rosenberg (M), oppositionsråd Södertälje,
Stina Lundgren (M), oppositionsråd Botkyrka,
Sven Gustafsson (M), oppositionsråd Haninge,
Pehr Granfalk (M), KSO Solna,
Emma Feldman (M), KSO Järfälla,
Henrik Thunes (M), KSO Sollentuna,
Erik Andersson (M), KSO Täby,
Bino Drummond (M), KSO Norrtälje,
Axel Conradi (M), oppositionsråd Sundbyberg,
Olov Holst (M), KSO Sigtuna,
Anki Svensson (M), oppositionsråd Tyresö,
Daniel Källenfors (M), KSO Lidingö,
Oskar Weinmar (M), KSO Upplands Väsby,
Michaela Fletcher (M), KSO Österåker,
Deshira Flankör (M), KSO Värmdö,
Parisa Liljestrand (M), KSO Vallentuna,
Hanna Bocander (M), KSO Danderyd,
Fredrik Kjos (M), KSO Upplands Bro,
Adam Reuterskiöld (M), KSO Ekerö,
Harry Bouveng (M), KSO Nynäshamn,
Lennart Kalderén (M), KSO Salem,
Tina Runhem (M), gruppledare M Vaxholm,
Johan Hägglöf (M), kommunalråd Nykvarn,
Joakim Larsson (M), förbundsordförande M i Stockholms stad,
Kjell Jansson (M), förbundsordförande M i Stockholms län

”<u>Om politikerna vågar kan de hjälpa oss att äta rätt</u>”

DN MÅNDAG 15 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200615
I dag är det svårt för människor att välja bra mat. Genom marknadsföring och annan påverkan uppmuntras vi ständigt att äta för mycket och fel. Den miljösmarta maten är många gånger dyrare än den som är dålig för miljön. Vilka partier kommer att visa handlingskraft och vilka fortsätter stoppa huvudet i spenaten? skriver nio forskare.

Våra matvanor skapar i dag stora hälso- och miljöproblem. Matproduktionen står för en stor del av vår klimatpåverkan och är den största orsaken till utrotning av djur och växter. Maten vi äter orsakar dessutom många av våra vanligaste sjukdomar och förkortar våra liv.

Vi behöver ändra vad vi äter. Det går men kräver modiga politiker som vågar införa kraftfulla åtgärder som i stort sett saknas helt i dag. Vi släpper i dag en rapport med tre råd om hur styrmedel för hållbar matkonsumtion kan införas redan nu.

Vad är då hälsosam och miljövänlig mat? Framför allt är det en kost med mindre kött, salt och socker och mer växtbaserad mat, så som fullkornsspannmål, ärtor, bönor, frukt och grönsaker. I dag sker en explosionsartad utveckling av nya växtbaserade livsmedel som gör det enkelt att dra ned på köttet. Och genom att välja ekologiska livsmedel kan vi minska användningen av bekämpningsmedel. I dag orsakar den mat vi importerar skövling av skog och användning av giftiga bekämpningsmedel och antibiotika i andra länder. När vi äter så mycket kött och så mycket livsmedel från tropiska regioner som vi gör i dag i Sverige överstiger vi flera gånger om de gränser för planeten som forskare etablerat. Överkonsumtion och matsvinn gör oss sjuka och orsakar onödig miljöpåverkan.

Varför äter vi då som vi gör? Framför allt för att vi tycker det är gott! Men vad vi äter styrs i stor utsträckning också av vanor och normer.

När vi är små växer vi upp med en viss typ av mat som blir det normala. Vi blir också ständigt matade med reklambudskap från butiker, industri och restauranger, ofta för ohälsosam mat. Lockvaran är ofta billigt och dåligt kött. Vart vi än vänder oss – i simhallen, i byggvaruhandeln, på fotbollsmatchen, i kassan på macken – erbjuds vi ohälsosam och miljöbelastande mat till låga priser.

Kan vi ändra på detta? Ja det går! Vi är nio forskare som i dag lanserar en rapport som sammanfattar vad forskningen säger om hur offentligheten, det vill säga staten, regioner och kommuner, kan hjälpa människor att göra bättre val för sig själva och miljön. Till exempel kan märkning av produkter och informationskampanjer öka kunskapen hos människor om vad som är hälsosam och miljövänlig mat. Men det räcker inte. Staten måste också se till att den mat som är ohälsosam och miljöfarlig kostar mer och den som är nyttig och miljösmart är billigare. Det kan göras med skatter eller med olika moms på olika typer av mat. Sådan momsdifferentiering finns redan i till exempel Storbritannien, där liknande åtgärder just fått ett nytt fan i Boris Johnson.

I Sverige har i stället all mat en lägre moms (12 procent, jämfört med 25 procent för de flesta andra varor). Det betyder att Sverige i dag subventionerar dålig mat som godis, läsk och nötkött och palmolja från skövlad regnskog.

Ett ännu radikalare grepp är köttransonering där ett system med handel med ”kötträtter” kan etableras, precis som företag i dag inom EU handlar med rätt att släppa ut koldioxid. Vidare kan man genom olika typer av regleringar se till att den mat som erbjuds och marknadsförs är mat som är bra för oss och vår jord.

Utifrån rådande kunskapsläge som vi sammanfattar i vår rapport vill vi ge tre rekommendationer till våra beslutsfattare:

1 Gör ännu mer inom offentlig sektor. De görs redan i dag mycket bra inom offentlig sektor för att åstadkomma en hälsosammare och miljövänligare matkonsumtion. Många kommuner har måltidspolicyer med riktlinjer att upphandla och servera mer hållbar mat, man ställer krav på miljövänlig mat vid inköp av råvaror till offentliga måltider, och man ändrar menyer för att minska köttkonsumtionen. Forskning visar att sådana initiativ är effektiva och ofta gillas av matgäster och personal.

Samtidigt så står maten i offentlig sektor endast för 4 procent av Sveriges totala matkonsumtion. Men den har ett mycket viktigt signalvärde och detta kan användas mer. Förslag vi lyfter fram i rapporten är utbildning av landets förskole- och skolkockar i vegetarisk matlagning, att använda skolmåltiderna mer i undervisningen och att bra mat även serveras i annan verksamhet som finansieras av skatter såsom på sjukhus, i idrottsanläggningar och science centers. Genom skolmåltiden kan barn få upp ögonen för bra mat. Den offentliga måltiden kan visa vägen och inspirera till en mer hälsosam och miljövänlig livsstil.
2 Sätt upp mål för en hälsosam och miljövänlig matkonsumtion. Utan tydliga mål är det svårt att veta vad vi försöker åstadkomma. Sverige bör sätta upp mål för hur en matkonsumtionen som är bra för människor och planeten ska se ut.

Genom att göra det pekas en tydlig riktning ut som visar vart vi ska, det blir lättare för alla att förstå vad som måste göras för att nå målen och det kan öka stödet för kraftigare åtgärder. Målen behöver omfatta både miljö och hälsa – ofta går dessa hand i hand. Att ta tag i överkonsumtion av mat är ett uppenbart exempel på detta, minskad konsumtion av rött kött ett annat.

3 Gör det lätt för människor att göra rätt. I dag förväntas att varje konsument ska vara upplyst och göra rätt val för sig själv och planeten. Men det blir ofta övermäktigt för oss. Samhället måste i mycket större utsträckning göra det lätt att göra de bra matvalen. Ohälsosam och miljöskadlig mat måste bli dyrare. Intäkterna från en skatt kan användas till att subventionera bra mat, se till att produktionen av mat blir mer hållbar, eller till att kompensera låginkomsttagare.

På produktionssidan kan skatteintäkterna till exempel användas för ökade ersättningar till betesmarker som är viktiga för den biologisk mångfalden och satsningar för att producera mer frukt, grönsaker, bönor och ärtor i Sverige. Vid utformningen av olika åtgärder är det viktigt att beakta många olika aspekter såsom olika miljöfrågor, folkhälsa, djurvälfärd, självförsörjningsgrad, sysselsättning, jämlikhet, sjukvårdskostnader, lönsamhet för svenskt jordbruk och livsmedels-industri och effekter på landskapet och landsbygden. Genom smarta kombinationer av åtgärder kan målkonflikter minimeras.

Men ska politiker verkligen försöka styra vad folk äter? Självklart ska människor själva avgöra vad de väljer att äta. Vi förespråkar inga absoluta förbud eller detaljstyrning. Men offentligheten har ett ansvar för vår folkhälsa och miljö. I dag är livsmedelssystemet organiserat på

ett sätt som gör det svårt för människor att göra bra val. Genom marknadsföring och annan påverkan uppmuntras vi ständigt att äta för mycket och fel. Den miljösmarta maten är många gånger dyrare än den som är dålig för miljön. För detta har offentligheten ett ansvar, även om individen till slut alltid avgör vad hen stoppar i munnen. Det är hög tid att visa politiskt mod och ta det ansvaret. Vilka partier kommer visa handlingskraft och vilka fortsätter stoppa huvudet i spenaten?

Erik André, kommundoktorand inom hållbar konsumtion, institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap, Chalmers
Niklas Harring, docent i statsvetenskap, Centre for collective action research, statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet
Malin Jonell, fil dr i systemekologi, forskare hållbara livsmedelssystem, Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi, Kungliga vetenskapsakademien
Jörgen Larsson, fil dr i sociologi, docent och forskare i hållbar konsumtion, institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap, Chalmers
Therese Lindahl, fil dr nationalekonomi, forskare inom beteende- och miljöekonomi, Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi, Kungliga vetenskapsakademien.
Martin Persson, docent i fysisk resursteori, institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap, Chalmers
Elin Röös, lektor i miljösystemanalys av livsmedel, Sveriges lantbruksuniversitet
Kajsa Resare Sahlin, forskningsassistent inom hållbara livsmedelssystem, Sveriges lantbruksuniversitet
Sarah Säll, fil dr i nationalekonomi, postdoktor inom miljöekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet "

”Återstart av hela Europa krävs för återstart av Sverige”

DN TISDAG 16 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200616
Det finns delar i EU-kommissionens förslag till återhämtningspaket som skulle kunna förbättras. Men vi menar att det är tillräckligt väl utformat och att det är avgörande att det kommer på plats snarast. Vi uppmanar därför den svenska regeringen och riksdagen att anta en konstruktiv attityd till paketet, skriver företrädare för företag och fackföreningar.

Den pågående covid-19-pandemin har försatt Europa och Sverige i den värsta ekonomiska krisen sedan andra världskriget. Många i grunden starka, framgångsrika och välmående europeiska företag har hamnat i en akut situation när efterfrågan på deras produkter och tjänster försvunnit från en dag till en annan, eller deras försörjningskedjor havererat, till följd av de historiskt kraftfulla åtgärder som vidtagits för att hindra smittspridning världen runt.

Till skillnad från många andra ekonomiska kriser handlar det alltså inte om strukturella förändringar där vissa företag eller branscher spelat ut sin roll eller inte hängt med i utvecklingen.

Den svenska regeringen har presenterat en rad mycket välkomna åtgärder för att stödja det svenska näringslivet, både företag och anställda, i denna kris. Dessa åtgärder har varit nödvändiga för att hantera det akuta läget.

För att få riktig kraft i återhämtningen är Sverige dock som litet exportorienterat land helt beroende av att andra länder lyckas med sin återhämtning. Endast så kan den svenska ekonomin, det svenska näringslivet och det svenska samhället återhämta sig långsiktigt.

I detta sammanhang är Europaperspektivet och Sveriges medlemskap i EU mycket betydelsefullt. Hela 60 procent av Sveriges export går till andra EU-länder och 70 procent av vår import kommer från andra EU-länder. Detta betyder att takten i den svenska återhämtningen i hög grad är avhängigt utvecklingen i resten av Europa. Utöver detta företräder EU Sverige i internationella handelsfrågor och skapar bättre förutsättningar för svenska företag på exportmarknader utanför Europa.

Vi som ledare för svenska företag och fack är därför övertygade om att svensk ekonomisk återhämtning och välståndsutveckling måste baseras på europeisk sammanhållning och samarbete. Vi är också övertygade om att en återstart av den svenska ekonomin blir framgångsrik först om den koordineras inom EU. Ensam är inte stark i en sammankopplad värld.

Därför välkomnar vi det återhämtningspaket som den Europeiska kommissionen presenterade den 27 maj i syfte att mildra pandemins ekonomiska skadeverkningar i Europa. 750 miljarder euro ska genom olika program ges som lån och bidrag till EU-länder för att stabilisera läget och rusta för framtiden. En del av paketet innehåller akuta åtgärder, men det mesta syftar till investeringar på medelfristig och lång sikt. Investeringar för att understödja hållbarhet, digitalisering samt för att understödja nödvändiga strukturreformer.

Vi anser att detta stödpaket är avgörande för Europas ekonomiska återhämtning och att dessa stimulansåtgärder bör komma på plats snarast.

Genom detta stödpaket kan vi solidariskt hjälpa de regioner i Europa som har drabbats hårdast av corona-virusets härjningar. Många av dem har besvärliga statsfinansiella situationer. Denna solidaritetshandling är viktig för EU:s sammanhållning och bidrar till lugn, stabilitet och förtroende i en omvärld som just nu karakteriseras av motsatsen.

Genom att stödja de delar av Europa som drabbats värst eller inte har samma statsfinansiella förutsättningar som Sverige, så hjälper vi emellertid också oss själva genom att stimulera efterfrågan och framtidstro i hela Europa. Om det går bra för Europa så går det helt enkelt bra för svensk ekonomi.

Därtill ligger kommissionens förslag i linje med de satsningar som vi själva önskar se såväl i Sverige som i hela EU: en ökad betoning på innovation, digitalisering, inte minst 5G, och infrastruktur, men framför allt på en hållbar tillväxt. Detta skapar möjligheter för de svenska exportföretagen att bidra med lösningar inom hållbarhet och grön teknologi. Områden där vi i dag ligger långt framme.

Det finns delar i kommissionens förslag som skulle kunna utvecklas och förbättras. Givet den tidskritiska situationen vi befinner oss i vore det dock ett misstag att låta ”träden skymma skogen”. I andra vågskålen ligger det ekonomiska lidande och den sociala oro som växer för varje vecka. Vår bedömning är därför att stödpaketet är tillräckligt väl utformat för att adressera kärnan i Europas nuvarande ekonomiska utmaningar.

En försening skulle innebära att det tar längre för Europas och därmed Sveriges ekonomi att återhämta sig. Europa riskerar därutöver att hamna på efterkälken med strukturellt minskad konkurrenskraft över tid. Vidare är det viktigt att Sverige uppfattas som en konstruktiv och positiv kraft i EU-samarbetet. Sverige har alldeles för mycket att förlora för att stå vid sidlinjen i ett avgörande skede av matchen.

Mot denna bakgrund ser vi, näringsliv och fack tillsammans, att Sverige behöver visa på delaktighet och agera som en positiv kraft kring EU:s återstartspaket. Vi uppmanar därför den svenska regeringen och riksdagen att anta en konstruktiv attityd till det föreslagna stödpaketet.

Våra historiska framgångar har byggt på handlingskraft, delaktighet och ett pragmatiskt förhållningssätt. Nu är tid att agera ansvarsfullt och bidra till en återstart av Europa och därmed även Sverige. Sverige behöver Europa, och Europa behöver Sverige.

Börje Ekholm, vd och koncernchef, Ericsson
Henrik Henriksson, vd och koncernchef, Scania
Leif Johansson, styrelseordförande Astra Zeneca
Martin Linder, förbundsordförande Unionen
Ulrika Lindstrand, förbundsordförande Sveriges ingenjörer
Martin Lundstedt, vd och koncernchef, AB Volvo
Marie Nilsson, förbundsordförande IF Metall
Helena Stjernholm, vd, AB Industrivärden
Marcus Wallenberg, ordförande SEB "

”Om politikerna vågar kan de hjälpa oss att äta rätt”

DN MÅNDAG 15 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200615
I dag är det svårt för människor att välja bra mat. Genom marknadsföring och annan påverkan uppmuntras vi ständigt att äta för mycket och fel. Den miljösmarta maten är många gånger dyrare än den som är dålig för miljön. Vilka partier kommer att visa handlingskraft och vilka fortsätter stoppa huvudet i spenaten? skriver nio forskare.

Våra matvanor skapar i dag stora hälso- och miljöproblem.

Matproduktionen står för en stor del av vår klimatpåverkan och är den största orsaken till utrotning av djur och växter. Maten vi äter orsakar dessutom många av våra vanligaste sjukdomar och förkortar våra liv.

Vi behöver ändra vad vi äter. Det går men kräver modiga politiker som vågar införa kraftfulla åtgärder som i stort sett saknas helt i dag. Vi släpper i dag en rapport med tre råd om hur styrmedel för hållbar matkonsumtion kan införas redan nu.

Vad är då hälsosam och miljövänlig mat? Framför allt är det en kost med mindre kött, salt och socker och mer växtbaserad mat, så som fullkornsspannmål, ärtor, bönor, frukt och grönsaker. I dag sker en explosionsartad utveckling av nya växtbaserade livsmedel som gör det enkelt att dra ned på köttet. Och genom att välja ekologiska livsmedel kan vi minska användningen av bekämpningsmedel. I dag orsakar den

mat vi importerar skövling av skog och användning av giftiga bekämpningsmedel och antibiotika i andra länder. När vi äter så mycket kött och så mycket livsmedel från tropiska regioner som vi gör i dag i Sverige överstiger vi flera gånger om de gränser för planeten som forskare etablerat. Överkonsumtion och matsvinn gör oss sjuka och orsakar onödig miljöpåverkan.

Varför äter vi då som vi gör? Framför allt för att vi tycker det är gott! Men vad vi äter styrs i stor utsträckning också av vanor och normer. När vi är små växer vi upp med en viss typ av mat som blir det normala. Vi blir också ständigt matade med reklambudskap från butiker, industri och restauranger, ofta för ohälsosam mat. Lockvaran är ofta billigt och dåligt kött. Vart vi än vänder oss – i simhallen, i byggvaruhandeln, på fotbollsmatchen, i kassan på macken – erbjuds vi ohälsosam och miljöbelastande mat till låga priser.

Kan vi ändra på detta? Ja det går! Vi är nio forskare som i dag lanserar en rapport som sammanfattar vad forskningen säger om hur offentligheten, det vill säga staten, regioner och kommuner, kan hjälpa människor att göra bättre val för sig själva och miljön. Till exempel kan märkning av produkter och informationskampanjer öka kunskapen hos människor om vad som är hälsosam och miljövänlig mat. Men det räcker inte. Staten måste också se till att den mat som är ohälsosam och miljöfarlig kostar mer och den som är nyttig och miljösmart är billigare. Det kan göras med skatter eller med olika moms på olika typer av mat. Sådan momsdifferentiering finns redan i till exempel Storbritannien, där liknande åtgärder just fått ett nytt fan i Boris Johnson.

I Sverige har i stället all mat en lägre moms (12 procent, jämfört med 25 procent för de flesta andra varor). Det betyder att Sverige i dag subventionerar dålig mat som godis, läsk och nötkött och palmolja från skövlad regnskog.

Ett ännu radikalare grepp är köttransonering där ett system med handel med ”kötträtter” kan etableras, precis som företag i dag inom EU handlar med rätt att släppa ut koldioxid. Vidare kan man genom olika typer av regleringar se till att den mat som erbjuds och marknadsförs är mat som är bra för oss och vår jord.

Utifrån rådande kunskapsläge som vi sammanfattar i vår rapport vill vi ge tre rekommendationer till våra beslutsfattare:

1 Gör ännu mer inom offentlig sektor. De görs redan i dag mycket bra inom offentlig sektor för att åstadkomma en hälsosammare och miljövänligare matkonsumtion. Många kommuner har måltidspolicyer med riktlinjer att upphandla och servera mer hållbar mat, man ställer krav på miljövänlig mat vid inköp av råvaror till offentliga måltider, och man ändrar menyer för att minska köttkonsumtionen. Forskning visar att sådana initiativ är effektiva och ofta gillas av matgäster och personal.

Samtidigt så står maten i offentlig sektor endast för 4 procent av Sveriges totala matkonsumtion. Men den har ett mycket viktigt signalvärde och detta kan användas mer. Förslag vi lyfter fram i rapporten är utbildning av landets förskole- och skolkockar i vegetarisk matlagning, att använda skolmåltiderna mer i undervisningen och att bra mat även serveras i annan verksamhet som finansieras av skatter såsom på sjukhus, i idrottsanläggningar och science centers. Genom skolmåltiden kan barn få upp ögonen för bra mat. Den offentliga måltiden kan visa vägen och inspirera till en mer hälsosam och miljövänlig livsstil.

2 Sätt upp mål för en hälsosam och miljövänlig matkonsumtion. Utan tydliga mål är det svårt att veta vad vi försöker åstadkomma. Sverige bör sätta upp mål för hur en matkonsumtionen som är bra för människor och planeten ska se ut.

Genom att göra det pekas en tydlig riktning ut som visar vart vi ska, det blir lättare för alla att förstå vad som måste göras för att nå målen och det kan öka stödet för kraftigare åtgärder. Målen behöver omfatta både miljö och hälsa – ofta går dessa hand i hand. Att ta tag i överkonsumtion av mat är ett uppenbart exempel på detta, minskad konsumtion av rött kött ett annat.

3 Gör det lätt för människor att göra rätt. I dag förväntas att varje konsument ska vara upplyst och göra rätt val för sig själv och planeten. Men det blir ofta övermäktigt för oss. Samhället måste i mycket större utsträckning göra det lätt att göra de bra matvalen.

Ohälsosam och miljöskadlig mat måste bli dyrare. Intäkterna från en skatt kan användas till att subventionera bra mat, se till att produktionen av mat blir mer hållbar, eller till att kompensera låginkomsttagare.

På produktionssidan kan skatteintäkterna till exempel användas för ökade ersättningar till betesmarker som är viktiga för den biologisk mångfalden och satsningar för att producera mer frukt, grönsaker, bönor och ärtor i Sverige. Vid utformningen av olika åtgärder är det viktigt att beakta många olika aspekter såsom olika miljöfrågor, folkhälsa, djurvälfärd, självförsörjningsgrad, sysselsättning, jämlikhet, sjukvårdskostnader, lönsamhet för svenskt jordbruk och livsmedelsindustri och effekter på landskapet och landsbygden. Genom smarta kombinationer av åtgärder kan målkonflikter minimeras.
Men ska politiker verkligen försöka styra vad folk äter? Självklart ska människor själva avgöra vad de väljer att äta. Vi förespråkar inga absoluta förbud eller detaljstyrning. Men offentligheten har ett ansvar för vår folkhälsa och miljö. I dag är livsmedelssystemet organiserat på ett sätt som gör det svårt för människor att göra bra val. Genom marknadsföring och annan påverkan uppmuntras vi ständigt att äta för mycket och fel. Den miljösmarta maten är många gånger dyrare än den som är dålig för miljön. För detta har offentligheten ett ansvar, även om individen till slut alltid avgör vad hen stoppar i munnen. Det är hög tid att visa politiskt mod och ta det ansvaret. Vilka partier kommer visa handlingskraft och vilka fortsätter stoppa huvudet i spenaten?

Erik André, kommundoktorand inom hållbar konsumtion, institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap, Chalmers
Niklas Harring, docent i statsvetenskap, Centre for collective action research, statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet
Malin Jonell, fil dr i systemekologi, forskare hållbara livsmedelssystem, Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi, Kungliga vetenskapsakademien
Jörgen Larsson, fil dr i sociologi, docent och forskare i hållbar konsumtion, institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap, Chalmers
Therese Lindahl, fil dr nationalekonomi, forskare inom beteende- och miljöekonomi, Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi, Kungliga vetenskapsakademien.
Martin Persson, docent i fysisk resursteori, institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap, Chalmers
Elin Röös, lektor i miljösystemanalys av livsmedel, Sveriges lantbruksuniversitet
Kajsa Resare Sahlin, forskningsassistent inom hållbara livsmedelssystem, Sveriges lantbruksuniversitet
Sarah Säll, fil dr i nationalekonomi, postdoktor inom miljöekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet

”Återstart av hela Europa krävs för återstart av Sverige”

DN TISDAG 16 JUNI 2020

DN. DEBATT 200616
Det finns delar i EU-kommissionens förslag till återhämtnings-paket som skulle kunna förbättras. Men vi menar att det är tillräckligt väl utformat och att det är avgörande att det kommer på plats snarast. Vi uppmanar därför den svenska regeringen och riksdagen att anta en konstruktiv attityd till paketet, skriver företrädare för företag och fackföreningar.

Den pågående covid-19-pandemin har försatt Europa och Sverige i den värsta ekonomiska krisen sedan andra världskriget. Många i grunden starka, framgångsrika och välmående europeiska företag har hamnat i en akut situation när efterfrågan på deras produkter och tjänster försvunnit från en dag till en annan, eller deras försörjningskedjor havererat, till följd av de historiskt kraftfulla åtgärder som vidtagits för att hindra smittspridning världen runt.

Till skillnad från många andra ekonomiska kriser handlar det alltså inte om strukturella förändringar där vissa företag eller branscher spelat ut sin roll eller inte hängt med i utvecklingen.

Den svenska regeringen har presenterat en rad mycket välkomna åtgärder för att stödja det svenska näringslivet, både företag och anställda, i denna kris. Dessa åtgärder har varit nödvändiga för att hantera det akuta läget.

För att få riktig kraft i återhämtningen är Sverige dock som litet exportorienterat land helt beroende av att andra länder lyckas med sin återhämtning. Endast så kan den svenska ekonomin, det svenska näringslivet och det svenska samhället återhämta sig långsiktigt.

I detta sammanhang är Europaperspektivet och Sveriges medlemskap i EU mycket betydelsefullt. Hela 60 procent av Sveriges export går till andra EU-länder och 70 procent av vår import kommer från andra EU-länder. Detta betyder att takten i den svenska återhämtningen i hög grad är avhängigt utvecklingen i resten av Europa. Utöver detta företräder EU Sverige i internationella handelsfrågor och skapar bättre förutsättningar för svenska företag på exportmarknader utanför Europa.

Vi som ledare för svenska företag och fack är därför övertygade om att svensk ekonomisk återhämtning och välståndsutveckling måste baseras på europeisk sammanhållning och samarbete. Vi är också övertygade om att en återstart av den svenska ekonomin blir framgångsrik först om den koordineras inom EU. Ensam är inte stark i en sammankopplad värld.

Därför välkomnar vi det återhämtningspaket som den Europeiska kommissionen presenterade den 27 maj i syfte att mildra pandemins ekonomiska skadeverkningar i Europa. 750 miljarder euro ska genom olika program ges som lån och bidrag till EU-länder för att stabilisera läget och rusta för framtiden. En del av paketet innehåller akuta åtgärder, men det mesta syftar till investeringar på medelfristig och lång sikt. Investeringar för att understödja hållbarhet, digitalisering samt för att understödja nödvändiga strukturreformer.

Vi anser att detta stödpaket är avgörande för Europas ekonomiska återhämtning och att dessa stimulansåtgärder bör komma på plats snarast.

Genom detta stödpaket kan vi solidariskt hjälpa de regioner i Europa som har drabbats hårdast av corona-virusets härjningar. Många av dem har besvärliga statsfinansiella situationer. Denna solidaritetshandling är viktig för EU:s sammanhållning och bidrar till lugn, stabilitet och förtroende i en omvärld som just nu karakteriseras av motsatsen.

Genom att stödja de delar av Europa som drabbats värst eller inte har samma statsfinansiella förutsättningar som Sverige, så hjälper vi emellertid också oss själva genom att stimulera efterfrågan och framtidstro i hela Europa. Om det går bra för Europa så går det helt enkelt bra för svensk ekonomi.

Därtill ligger kommissionens förslag i linje med de satsningar som vi själva önskar se såväl i Sverige som i hela EU: en ökad betoning på innovation, digitalisering, inte minst 5G, och infrastruktur, men framför allt på en hållbar tillväxt. Detta skapar möjligheter för de svenska exportföretagen att bidra med lösningar inom hållbarhet och grön teknologi. Områden där vi i dag ligger långt framme.

Det finns delar i kommissionens förslag som skulle kunna utvecklas och förbättras. Givet den tidskritiska situationen vi befinner oss i vore det dock ett misstag att låta ”träden skymma skogen”. I andra vågskålen ligger det ekonomiska lidande och den sociala oro som växer för varje vecka. Vår bedömning är därför att stödpaketet är tillräckligt väl utformat för att adressera kärnan i Europas nuvarande ekonomiska utmaningar.

En försening skulle innebära att det tar längre för Europas och därmed Sveriges ekonomi att återhämta sig. Europa riskerar därutöver att hamna på efterkälken med strukturellt minskad konkurrenskraft över tid. Vidare är det viktigt att Sverige uppfattas som en konstruktiv och positiv kraft i EU-samarbetet. Sverige har alldeles för mycket att förlora för att stå vid sidlinjen i ett avgörande skede av matchen.

Mot denna bakgrund ser vi, näringsliv och fack tillsammans, att Sverige behöver visa på delaktighet och agera som en positiv kraft kring EU:s återstartspaket. Vi uppmanar därför den svenska regeringen och riksdagen att anta en konstruktiv attityd till det föreslagna stödpaketet.

Våra historiska framgångar har byggt på handlingskraft, delaktighet och ett pragmatiskt förhållningssätt. Nu är tid att agera ansvarsfullt och bidra till en återstart av Europa och därmed även Sverige. Sverige behöver Europa, och Europa behöver Sverige.

Börje Ekholm, vd och koncernchef, Ericsson
Henrik Henriksson, vd och koncernchef, Scania
Leif Johansson, styrelseordförande Astra Zeneca
Martin Linder, förbundsordförande Unionen
Ulrika Lindstrand, förbundsordförande Sveriges ingenjörer
Martin Lundstedt, vd och koncernchef, AB Volvo
Marie Nilsson, förbundsordförande IF Metall
Helena Stjernholm, vd, AB Industrivärden
Marcus Wallenberg, ordförande SEB "

”<u>Fel att bara testa personer som har covid-symtom</u>”

DN ONSDAG 17 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200617
Våra tester visar att mycket få, förutom personal på äldreomsorg och i sjukvård, har varit smittade. Vi är väldigt långt från en flockimmunitet. Dessutom visar tester på Island att så många som 43 procent av de smittade saknade symtom. Vi föreslår därför att Sverige genomför masstestning utan krav på symtom, skriver forskarna Mathias Uhlén och Lars Engstrand.

I början av juni annonserade regeringen att de satsar 6,9 miljarder kronor på att genomföra masstester för covid-19-smitta i Sverige. För oss som tidigt pekat på vikten av testning (DN Debatt 28/3) är detta väldigt positivt. Enligt de nya riktlinjerna ska alla personer med symtom erbjudas testning och detta ska genomföras inom ramen för sjukvårdens normala journalsystem. Vi anser att denna målgrupp för tester är bra men inte tillräcklig och behöver omprövas, eftersom analyser av personer med symtom bör kompletteras med strategier som också tar hänsyn till att det finns aktivt smittade personer som är symtomfria.

Under den senaste månaden har vi lärt oss mycket om virusets biologi och även om utbredningen av smitta både i Sverige och utomlands. Information kommer dels från tester som identifierar personer med aktiv smitta (så kallade PCR-tester) dels tester som syftar till att analysera tidigare smitta (så kallade serologiska tester eller antikroppstester). Antikroppstester är viktiga för att på en samhällelig nivå få kunskap om hur många som tidigare har smittats. Dessa är dock inte användbara för att hindra smittspridning i samhället eftersom ett positivt antikroppstest för en individ inte bör utmynna i en rekommendation för ändrat beteende avseende social distansering eller minskad användning av skyddsutrustning. PCR-testerna får därför en särställning när det gäller att identifiera personer med aktiv smitta och därmed bidra till att hindra vidare smittspridning.

Däremot har antikroppstester som genomförts under de senaste veckorna lärt oss mycket om utbredningen av viruset i samhället. Vi har själva varit involverade i tester som har gjorts med den laboratoriebaserade analys som utvecklats på KTH och Scilifelab vilket möjliggjort att så kallade snabbtester med tveksam precision kunnat undvikas.

I dessa studier från mitten av maj hade ungefär 10 procent av personalen på Karolinska sjukhuset förekomst av specifika antikroppar mot coronaviruset. Vi har nyligen (slutet av maj och början av juni) kompletterat dessa analyser med tester av personalen på ett äldreboende i Stockholm och personal på ett företag i Uppsala (Cytiva). Resultatet från dessa analyser visar att 18 procent av personalen på detta äldreboendet har specifika antikroppar mot sars-cov-2, medan endast 5 procent av de 1 500 personer som testats på företaget i Uppsala hade antikroppar.

Dessa och andra likande analyser ger en tydlig bild att mycket liten andel av Sveriges befolkning utanför personal på äldreomsorg och sjukvården har varit smittade och vi måste konstatera att vi är väldigt långt ifrån en så kallad flockimmunitet och arbetet med att identifiera aktivt smittade kommer att fortsätta vara viktigt under överskådlig tid. PCR-testerna är därför viktiga för att undvika att personer med aktiv smitta träffar andra personer, vilket är särskilt viktigt för personal inom sjukvård, äldreomsorg och yrken där social distansering är svårt eller

till och med omöjligt. I de studier som refererats ovan har vi också analyserat förekomsten av aktiv smitta med PCR-test. Detta har genomförts på Nationellt pandemicenter som satts upp i en universitetsmiljö i samarbete mellan Karolinska institutet och Folkhälsomyndigheten. Analyserna av personalen på Karolinska sjukhuset visar att 7 procent hade aktiv smitta, medan 3 procent av äldreboendets personal testades positivt för förekomst av virus. Som kontrast så konstaterades bara 0,3 procent av personalen på företaget i Uppsala ha aktiv smitta, vilket visar att den sociala distanseringen varit framgångsrik och gjort att smittan kunde hållas på en relativt låg nivå inom företaget.

En intressant fråga i detta sammanhang är om de personer som konstaterats med virus också har eller har haft symtom. I en tidig studie (april) på Island så konstaterades att så många som 43 procent av personerna positiva i PCR-testen inte hade symtom. I våra studier så har alla personer svarat på frågor om symtom och även om underlaget är litet så var många av de personer som testats positiva helt omedvetna om att de var smittade. Ett flertal av dessa personer var därför förvånade över resultatet, men samtliga sattes i karantän i en vecka och ombads sedan att göra ett nytt test för att konstatera att viruset var borta innan de kunde gå tillbaka till arbetet.

Vad får då dessa nya lärdomar för konsekvenser för regeringens nya satsning på masstester som planeras i Sverige? Vi är naturligtvis mycket glada för det ökade fokus på tester som denna satsning medför, men vi anser att den annonserade strategin har flera allvarliga problem som måste diskuteras:

1 Personer med aktiv smitta men utan symtom. En stor andel av personer med aktiv smitta har inte symtom. Det går inte att utesluta att många av dessa är smittspridare och dessa borde därför identifieras och sättas i karantän. Med regeringens nuvarande strategi kommer dessa aldrig att testas och de kommer inte att veta att de är smittade.

2 Testning tär på sjukvårdens resurser. Genom att kräva att tester går via sjukvårdens normala rutiner måste sjukvårdens personal vara inblandad. Eftersom testningen kan genomföras med självprovtagning på ett logistiskt mycket enkelt sätt vore det bättre att genomföra stora delar av testningen utan att ta resurser från sjukvårdens redan ansträngda situation.

3 It-systemen inom sjukvården är fragmenterade. Sverige består i dag av 21 regioner och alla har sina egna varianter på journalsystem och it-anpassning. Detta försvårar testning eftersom provhantering måste anpassas för varje region på individuell basis. Detta gör att möjlighet för testning skiljer sig åt i olika regioner vilket inte är önskvärt.

4 Nollvision för smitta försvåras. En viktig strategi för testning, enligt oss, är att kunna genomföra regelbundna tester av alla personer i en grupp (till exempel en arbetsplats) för att eliminera smitta och möjliggöra en försiktig återgång till normala rutiner. Den nuvarande strategin för tester tillåter inte detta eftersom bara personer med symtom ska testas.

Vi föreslår därför att Sverige genomför masstestning utan krav på symtom och med ett förenklat förfarande för provtagning utan att kompromissa med personsekretess: Använd samma system i hela landet baserat på en mobilapp-lösning med identifiering och provsvar via Bank-id. Tillåt provtagning av hela grupper för att identifiera personer utan symtom och börja med prioritet av personal inom

samhällsviktiga områden, såsom äldreboende, kollektivtrafik, tandläkare etcetera för att sedan utöka till alla delar av samhället. På detta sätt kan en nollvision för smitta utarbetas där en bred testning genomförs för att snabbt identifiera personer med aktiv smitta.

Mathias Uhlén, professor i mikrobiologi, Kungliga tekniska högskolan
Lars Engstrand, professor i smittskydd, Karolinska institutet "

”Allt fler självmord bland yngre kvinnor”

TORSDAG 18 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200618
Nya siffror visar att självmorden ökar bland yngre kvinnor (25–44 år) och bland unga (15–24 år). Det är ett misslyckande i ljuset av riksdagsbeslutet 2008 om en nollvision för självmord. Den pågående pandemin riskerar att ytterligare förvärra situationen. Nu krävs ett systematiskt förbättringsarbete inom vården, skriver Rickard Bracken, Elin Fröding och Danuta Wasserman.

Varje år tar cirka 1 500 personer livet av sig i Sverige. Färska analyser av den senaste självmordsstatistiken från Socialstyrelsen som gjorts av Nasp (Nationellt centrum för suicidforskning och prevention) visar dessutom att självmordstalen i genomsnitt har ökat med cirka 1 procent per år, under de senaste tjugo åren, bland kvinnor i åldersgruppen 25–44 år och bland unga i åldrarna 15–24 år. Ökningen bland kvinnor är en trend som först nu har gått att fastställa.

Utvecklingen är inget annat än ett misslyckande för hela samhället, inte minst i ljuset av riksdagsbeslutet från 2008 om en nollvision för självmord med tillhörande nationellt program för självmordsprevention.

Den pågående pandemin riskerar att ytterligare förvärra situationen, och WHO har bland annat varnat för en ny våg av psykisk ohälsa. När vi nu börjar diskutera hur vi ska stärka våra samhällsviktiga funktioner i pandemins kölvatten måste vi göra det som borde ha gjorts för länge sedan – rusta hälso- och sjukvården och ge den förutsättningar att faktiskt minska självmordstalen.

Självmord har för länge betraktats som ett uteslutande psykiatriskt problem. Men detta stämmer inte. Tvärtom visar en nyligen publicerad studie som granskat lex Maria-anmälningar efter självmord att självmordsnära patienter ofta söker olika sorters vård en kort tid före dödsfallet. 90 procent hade haft fler än en kontakt med vården. 50 procent hade gjort tidigare självmordsförsök och 33 procent hade under de tre månaderna före dödsfallet varit inom slutenvården, men ändå hade bara 9 procent identifierats med hög suicidrisk. Trots upprepade kontakter med vården kort inpå självmordet hade man i 64 procent av fallen inte identifierat någon suicidrisk alls. Slutsatsen är att vården helt enkelt missar att människor är självmordsbenägna – dels saknas den nödvändiga kunskapen, dels sköter varje enhet sitt, och samverkan kring patienten saknas.

Det är därför nödvändigt att hela hälso- och sjukvården får kunskapen att identifiera suicidrisk hos patienter, samt att prata om självmordstankar och självmordshandlingar. Vårdkedjan behöver stärkas genom en förbättrad samverkan och samsyn i behandlingen av självmordsnära patienter. Samarbetet med patienter och anhöriga måste utvecklas så att de blir delaktiga i det förebyggande arbetet genom tät dialog.

Det är därför glädjande att det finns flera exempel på framgångsrika förändringsarbeten som vi kan inspireras av. Många av dem utgår från Henry Ford zero suicide model. Arbetssättet som först testades i Detroit bidrog till en 75-procentig minskning av självmordstalen inom hälso- och sjukvården. Arbetet utgår från ambitionen att utveckla en lärande kultur inom organisationen med fokus på noll självmord.

Vi behöver ta vara på lärdomarna från dessa initiativ och på så sätt stärka vårdens och samhällets insatser för att förebygga självmorden i Sverige. Ska vi lyckas behöver vi satsa på hälso- och sjukvården och dess samarbete med andra relevanta aktörer, som exempelvis socialtjänsten, polisen och räddningstjänsten.

Vi välkomnar Riksrevisionens nyligen aviserade granskning av det suicidpreventiva arbetet i Sverige och hoppas att den blir en stark signal till regeringen och ansvariga myndigheter att stödja landets regioner och kommuner att förverkliga en genomgripande satsning som innebär:

Att samtlig personal som arbetar patientnära ska ha kunskaper kring hur man kan prata om självmord och självmordstankar och hur riskindivider för suicid identifieras. Det behöver finnas tillgång till psykoterapeutiskt skolad personal med inriktningar som har bevisats kunna bidra till en förändring gällande en patients självmordsrisk.
Att patienten görs delaktig i den vård och behandling som behövs. Det ska finnas ett uttalat patientorienterat perspektiv som bygger på en allians mellan profession och patient.

Att hälso- och sjukvården i samarbete med socialtjänsten stöder alla patienter som befinner sig i direkt risk med självhjälpsstrategier som en väg mot ett bättre mående.

Att säkerhetsplaner upprättas tillsammans med patienten som är ett stöd vid en suicidal kris eller hotande kris, där patienten stegvis ringar in egna varningssignaler.

Att närstående, och andra för personen viktiga personer, görs allierade och delaktiga i målet att förebygga självmord.

Att i samarbete med till exempel socialtjänsten, äldreomsorgen eller elevhälsan i kommunerna tillförsäkra att det finns ett socialt skyddsnät runt patienten utöver de som står patienten närmast, som fångar upp patienten i mellanrummen som uppstår i kontakten med vården och tiden däremellan.

Inte sällan hör vi debattörer argumentera för att vi nu måste rivstarta ekonomin och få samhället på fötter så fort det är möjligt. Utöver allt lidande den orsakar och kommer att orsaka har coronapandemin med all önskvärd tydlighet visat på behovet av att stärka våra viktigaste samhällsfunktioner med nödvändiga resurstillskott och väl underbyggda reformer. I kölvattnet av den här krisen måste hälso- och sjukvården få de resurser som krävs för att minska självmorden i Sverige. Kunskapen finns redan – nu är det dags att gå från ord till handling.

Rickard Bracken, generalsekreterare Suicide zero
Elin Fröding, chefsläkare och specialist i psykiatri, Region Jönköping
Danuta Wasserman, chef för Nasp (Nationellt centrum för suicidforskning och prevention) vid Karolinska institutet "

”Regeringen splittrar stad och land med bredbandspolitiken”

FREDAG 19 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200619
I Sverige är 8 av 10 hushåll anslutna till fibernät. Trots det saknar närmare hälften av landsbygdsborna anslutning. Regeringens tystnad om bredbandspolitiken splittrar stad och landsbygd på ett oroväckande sätt. Fiberutbyggnaden måste nå också landsbygden för att sluta det digitala gapet mellan stad och land, skriver fem organisationsföreträdare.

Situationen ser inte ut att förbättras framöver. Statistik som nyligen presenterades av ansvarig myndighet, Post- och telestyrelsen, visar att takten i bredbandsutbyggnaden fortsätter att bromsas. Under förra året flaggade därför myndigheten för att det nationella bredbandsmålet, som lovar snabbt bredband till alla senast 2025, är i farozonen.

Dessutom ser de statliga stöden till bredbandsutbyggnaden ut att minska under de kommande åren vilket skapar ytterligare orosmoln. Till skillnad från de miljardstöd som tidigare delats ut till bredbandsutbyggnad på landsbygden ser det nu ut att bli en bråkdel.

Vi som undertecknar den här debattartikeln representerar invånare, företagare och bredbandsaktörer. Våra medlemmar är beroende av att hela Sverige ges möjlighet till en snabb bredbandsuppkoppling.

Detta har blivit extra tydligt under de senaste månaderna där rådande pandemi snabbt tvingat offentlig sektor, företag och allmänhet att

ställa om sig till en ny vardag. Vi har dragit nya lärdomar och blivit bättre än någonsin på att nyttja digitaliseringens möjligheter. Men för många har lärdomen i stället handlat om hur påtagligt det digitala utanförskapet är för alla som saknar en tillräcklig bredbandsuppkoppling.

Frågan brådskar och vi upplever en oroväckande tystnad i bredbandsfrågan från regeringens sida. Vi har därför startat bredbandsuppropet i syfte att skapa ökad förståelse för behovet att fiberutbyggnaden också når landsbygden och sluter det digitala gapet mellan stad och land.

Att tro att landsbygdens behov av att nyttja digitaliseringens möjligheter skiljer sig åt från stadens är fel. Digitaliseringen kan i stället hjälpa till att kompensera för långa avstånd och avlägsna marknader. För de gröna näringarna skapas möjligheter till nya affärsmodeller samt effektivare och mer precis produktion, såsom uppkopplade lantbruk och bättre logistik i skogsbruket. För företagen betyder digitalisering och automatisering stora möjligheter att nå bättre lönsamhet och ökad produktion med en lägre miljöpåverkan. Infrastrukturen är en grundbult i möjligheten att stärka svenska lantbrukare och landsbygdens företagarvillkor.

Även företag från andra näringar som är etablerade utanför tätorterna drabbas av att fiberinfrastrukturen inte är utbyggd i hela landet. En förutsättning för den 5G-utbyggnad, som just nu befinner sig i startgroparna, är ett väl utbyggt fibernät – även på landsbygden. Med andra ord innebär avsaknaden av fiber att nästa generations mobillösningar, som väntas medföra en mängd möjligheter för framför allt näringslivet, inte blir tillgängliga för företag utanför tätorterna alternativt att de får avsevärt sämre prestanda.

Även civilsamhället påverkas negativt av avsaknaden av fiberbredband. I takt med att en bredbandsuppkoppling blir en nödvändighet både för att studera eller arbeta så riskerar områden som inte är anslutna att få allt svårare att behålla och locka till sig nya invånare. När stora delar av den offentliga sektorn digitaliseras och allt från hemtjänst till myndighetskontakter kräver uppkoppling för att kunna ta del av de senaste tjänsterna så blir klyftan mellan stad och land allt tydligare.

Om regeringen står fast vid sitt bredbandsmål krävs skyndsamma beslut. Därför efterfrågar vi:

1 Ytterligare stödmedel. Det är kostsamt att bygga ut fibernät på landsbygden. Dock vet vi att det finns stora samhällsvinster att göra på att koppla upp både företag och hushåll utanför tätorterna. Post- och telestyrelsen bedömer i sin rapport ”Uppföljning av regeringens bredbandsstrategi” att det behövs cirka 22 miljarder kronor i ytterligare stödmedel. Utan dessa riskerar stora delar av landsbygden att inte kunna nyttja digitaliseringens möjligheter.

2 Rättvist regelverk vid utdelning av stödmedel. Alla marknadsaktörer måste ges möjligt att på lika villkor ta del av de stödmedel som delas ut från den offentliga sektorn. Det innebär att både mindre, lokala aktörer, som exempelvis byanät eller stadsnät, ska kunna söka stödmedel på samma villkor som nationella aktörer. Det innebär att det ska vara möjligt att söka stöd för mindre geografiska områden men även att redovisningsprocesserna ska vara enkla och förutsägbara.

3 Enklare tillståndsgivning. En utmaning med att bygga ut bredband är mängden tillstånd som krävs, exempelvis vid grävning nära vägar eller på kommunal mark. Dessa processer behöver fungera för att skapa förutsägbarhet hos den aktör som bygger bredband.

4 Likvärdig uppkoppling på landsbygd som i tätort. Röster har höjts för att ersätta fiberutbyggnaden på landsbygden med enklare alternativ

som inte klarar framtidens krav på uppkoppling av hög kapacitet. Landsbygden har samma behov av tillgång till digital infrastruktur som övriga samhället. Även utbyggnaden av 5G kommer att påverkas av tillgången till fibernät vilket tydliggör behovet ytterligare. Att sänka kraven på den teknik som erbjuds landsbygden riskerar därför att skapa ett digitalt utanförskap för de företag och hushåll som lever och verkar på landsbygden.

5 Regelverk som möjliggör effektiv utbyggnad. Sveriges kommuner är, via sina stadsnät, sammantaget den största aktören på bredbandsmarknaden. Nuvarande regelverk gör att de inte får ansluta kunder utanför sina egna kommuner. Detta skapar en ineffektiv utbyggnad där hushåll och företag befinner sig nära ett fibernät men där lagstiftningen gör att de inte ges möjlighet att anslutas. Därför behöver dagens regelverk ändras så att landets stadsnät undantas från den så kallade lokaliseringsprincipen.

Vi vet att Sverige vill ligga i framkant jämfört med många andra länder. Men att hushåll och företag i städerna har en flora av högkvalitativa uppkopplingsalternativ är ingen tröst för den företagare eller invånare som befinner sig i ett område dit fiberutbyggnaden inte nått fram. Det övriga samhällets snabba omställning riskerar i stället att förstärka det digitala utanförskapet ytterligare.

Sverige har råd att säkerställa likvärdig tillgång till bredband. Efterfrågan och behovet finns. Nu är det politikens vilja som avgör.

Terese Bengard, verksamhetsledare Hela Sverige ska leva
Palle Borgström, ordförande LRF
Mikael Ek, vd Svenska stadsnätsföreningen
Günther Mårder, vd Företagarna
Thomas S Nilsson, ledare Byanätsforum "

”Svårt förbjuda handel med vilda djur för att stoppa smitta”

LÖRDAG 20 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200620
Risken är stor att nya epidemiska sjukdomar uppkommer – nästa år, om tio år eller om tjugo år. Sannolikt kommer även dessa nya sjukdomar att ha sitt ursprung hos vilda djur. Rika länder måste satsa brett för att hejda förödande framtida pandemier, skriver sex forskare på Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

Mer än 70 procent av de nya smittsamma sjukdomar som uppstår bland människor kommer ursprungligen från vilda djur, de är alltså så kallade zoonoser. Detta gäller exempelvis de två senaste pandemiska sjukdomarna svininfluensan och covid-19. Tamdjur kan fungera som en brygga, eller mellanvärd, för överföring av viruset från vilda djur till oss människor. Detta är vanligt i låginkomstländer där till exempel fjäderfä och grisar hålls frigående eller i större grupper under obefintligt smittskydd, vilket innebär att de lätt exponeras för smitta från vilda djur. En annan spridningsväg för zoonotiska smittämnen är jakt och handel med vilda djur för konsumtion. Detta förhållande debatteras flitigt i dag och det finns stark evidens för att såväl ebola, sars som covid-19 har överförts till oss människor på det viset.

En internationellt vedertagen princip för bekämpningen av smittsamma sjukdomar är att försöka stoppa dem vid sitt ursprung, det vill säga innan de riskerar att spridas över världen. För detta behövs reglering och övervakning för att minska riskbeteenden och tidigt upptäcka nya smittor i områden och verksamheter där risken är hög,

samt lokal kapacitet att snabbt stoppa spridning av sjukdomar som upptäcks. Här talar vi alltså om insatser i låg- och medelinkomstländer. I dessa länder lever många människor, både på landsbygden och i städernas slumområden, nära inpå sina djur under dåliga sanitära förhållanden. Risken att utsättas för zoonotiska smittämnen, inklusive sådana med pandemisk potential, är alltså stor. Vissa beräkningar gör gällande att hela 10 procent av sjukligheten i låginkomstländer kan härledas till zoonoser, medan motsvarande siffra för höginkomstländer är 0,02 procent. Att modernisera djurhållningen, där förbättrad djurhälsa och smittskydd är viktiga komponenter, är ett strukturellt arbete som går hand i hand med annan fattigdomsbekämpning. Detta tar tid och kräver uthållighet och politisk prioritering.

Mer direkta åtgärder för att förhindra zoonotiska epidemier är övervakning och kontroll av smittor hos djur, inklusive vilda djur. När den zoonotiska fågelinfluensan spreds bland fjäderfä över världen för 15 år sedan gick världssamfundet samman – Sverige var en stor bidragsgivare – och byggde övervakningskapacitet också i låg-inkomstländer. Många nyckelpersoner fick relevant utbildning och värdefulla nätverk skapades. Men några år senare stod tyvärr avancerad analysutrustning och dammade oanvänd på laboratorier runt om i den fattiga delen av världen – det fanns vare sig pengar till insamling av prover eller till att analysera dem. Världssamfundet tröttnade snabbt när de mest akuta hoten hade avklingat. Uthålligheten i förebyggande sjukdomsövervakning hos såväl människor som djur är, det vet vi erfarenhetsmässigt, en utmaning i resurssvaga länder. Det handlar här inte bara om tillgång till avancerad laboratorieutrustning utan än mer om strukturer och organisation och om kapacitetsutveckling av olika yrkeskategorier för basal klinisk diagnostik i fält. Det senare är en nödvändig del i att stärka uthålligheten i dessa ansatser. Att bygga kapacitet inom relevanta professioner i låg- och medelinkomstländer är något som svenska universitet har lång erfarenhet av, och sådant samarbete har internationellt ett mycket gott anseende.

Röster har höjts för ett globalt förbud mot försäljning av både döda och levande vilda djur på matmarknader. Det finns goda skäl för ett förbud – utöver riskerna för smittspridning finns också hot om utrotning av vissa arter samt påtagliga djurskyddsaspekter då vilda djur fångas och hanteras. Men saken är, dessvärre, mer komplicerad än så – i låg- och medelinkomstländer utgör många gånger jakt och försäljning av vilda djur en viktig inkomstkälla för fattiga människor på landsbygden. För vissa är sådant kött också den enda källan till högvärdigt protein i en annars mycket ensidig kost. Att handla med levande djur – såväl vilda som tama – är också ett sätt att försäkra konsumenter om att köttet är färskt och tjänligt i ett sammanhang där fungerande kylkedjor saknas. Förbud fungerar dessutom ofta dåligt i resurssvaga miljöer där människor kämpar mot undernäring och där myndigheter många gånger nödgas till andra prioriteringar. Vi bedömer därför att ett förbudsivrande från den rika världens sida är kontraproduktivt i låginkomstländer och att en balanserad reglering av matmarknader skulle gagna folkhälsan bättre. Däremot är det svårt att finna argument för att på marknader i medelinkomstländer med en stark och effektiv stat tillåta försäljning av döda eller levande vilda djur för gourmetkonsumtion eller tillverkning av traditionell medicin.

Detta gäller oavsett om det handlar om tusenåriga traditioner.
För att förhindra framtida förödande pandemier måste vi dra lärdom av det som nu sker. Vi behöver utveckla ett förebyggande synsätt inte bara med fokus på vår egen nationella nivå. Vi måste arbeta brett, både vad gäller vetenskapliga discipliner och geografiska områden:

1 Pandemier inbegriper människor, djur och miljö – detta måste beaktas och bättre integreras i ett one health-perspektiv där veterinärer, läkare, biologer, ekonomer, beteendevetare och andra arbetar tillsammans.

2 Övervakning och kontroll av nya zoonotiska smittor hos djur och i livsmedel är mest kostnadseffektivt i låg- och medelinkomstländer. Där är risken störst att nya pandemiska sjukdomar uppstår, men där är också resurserna som svagast. Det är därför viktigt att stärka det ekonomiska stödet för en strategisk och långsiktig kompetensuppbyggnad av djurhälsorelaterade professioner vid myndigheter och universitet i låginkomstländer.

3 Världshälsoorganisationen (WHO) är i dag välkänd för de flesta. Motsvarande internationella expertorgan för djurhälsa (OIE) är inte lika bekant, liksom FN:s jordbruks- och livsmedelsorgan (FAO) som arbetar för att förbättra djurhälsan i låg- och medelinkomstländer. För att öka kraften i det livsviktiga globala förebyggande arbetet mot pandemier måste WHO, OIE och FAO arbeta tätt tillsammans. Sverige har stött sådana strävanden tidigare och det är i dag viktigare än någonsin att detta stöd till internationella organisationer förstärks.

Regeringar i världens rika länder har visat att det går att ta fram gigantiska ekonomiska resurser för återuppbyggnad av de egna samhällena efter covid-19-pandemin. Om en bråkdel av sådana medel satsades på uppbyggnad av infektionsförebyggande strukturer i fattiga länder skulle möjligheterna att hejda nästkommande pandemier avsevärt förbättras. För detta krävs politisk framsynthet och långsiktigt engagemang. Det är livsnödvändigt att dessa insikter slår rot bland makthavare i Sverige och andra rika länder.

Ulf Magnusson, professor i husdjursreproduktion, SLU
Mikael Berg, professor i veterinärmedicinsk virologi, SLU
Sofia Boqvist, docent i infektionsepidemiologi, SLU
Inge Gerremo, fd lantbruksråd, vet med hedersdoktor
Susanna Sternberg Lewerin, professor i epizootologi och smittskydd, SLU
Arvid Uggla, professor em. i parasitologi, SLU"

"Bakgrund. One health
Ett tvärvetenskapligt synsätt att se på smittämnen som cirkulerar mellan djur, människor och i naturen. Smittan kan överföras via vatten, livsmedel eller med smittbärare som myggor och fästingar. Läkare, veterinärer och ekologer samverkar för att förstå hur nya smittor uppstår och sprids. "

”Lär av Norge: Utred svenska uthängningar under metoo”

SÖNDAG 21 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200621
Metoohösten 2017 spreds avslöjanden om sexuella trakasserier i bransch efter bransch och påstådda förövare hängdes ut med namn och bild. Hur kunde riksmedier publicera grova obelagda anklagelser? Det måste utredas för att undvika att enskilda skadas och att förtroendet för nyhetsmedierna äventyras, skriver Torbjörn von Krogh och Lars Truedson.

Hösten 2017 spred nyhetsmedierna viktiga kunskaper om sexuella trakasserier i bransch efter bransch under vinjetten metoo. Men efter att Expressen börjat exponera påstådda förövare med namn och bild spreds liknande uthängningar i stora delar av riksmedierna.

Det frivilliga medieetiska systemet har gjort sitt jobb. Pressens opinionsnämnd har behandlat 38 anmälningar mot övertramp i metoorapporteringen. Vi vet nu att en medieetisk gräns har överträtts i 24 fall. Men vi vet inte hur detta kunde ske.

Vad hände med etiken på de stora redaktionerna? Vad var det som fick dem att trycka grova obelagda anklagelser? Kan det hända igen?
Vi vet inte och därför behöver detta utredas. Mot bakgrund av norska erfarenheter bör utredningen göras av personer som respekteras både av medier och allmänhet.

Aftonbladet var illa ute metoohösten 2017. Tidningen hade en feministisk profil men hamnade på efterkälken i rapporteringen om patriarkala strukturer och sexuella trakasserier. I stället hängdes medarbetare på Aftonbladet ut i andra medier som förövare och tidningsledningens beslut om hur medarbetarna skulle behandlas dröjde.

Värste konkurrenten Expressen var uthängningsledare och Aftonbladets försök att ta ett grepp om situationen med en rapport om sexism och trakasserier på den egna redaktionen slutade med publiceringsförbud – och ännu kraftigare intern misstro mot ledningen. I denna situation kontaktades kulturchefen Åsa Linderborg av källor som ville förmedla en bild av Kulturhuset Stadsteaterns vd Benny Fredriksson som en förtryckande manlig despot. Ett upprop i teaterkretsar för att få bort honom cirkulerade. Berättelserna togs emot med öppna armar. Dels stämde de med rykten som Åsa Linderborg hört under flera år, dels var detta en möjlighet för Aftonbladet att uppmärksammas för en metooinsats i stället för att ständigt kritiseras.

Samma dag som Aftonbladets publisher Sofia Olsson Olsén sjukskrev sig till följd av akut stress skickades en lista med anklagelser om missgrepp och övergrepp till Benny Fredriksson för kommentar; artikeln skulle publiceras dagen därpå. Listan var lång, tidsfristen kort och Benny Fredriksson överlät till Kulturhuset Stadsteaterns ägare att kommentera.

Anklagelseakten publicerades, enbart kritiska åsikter släpptes fram, Teaterförbundets klubbordförande på Stadsteatern intervjuades exempelvis inte. Texten kompletterades med en fördömande ledartext och en demoniserande kolumn av Åsa Linderborg på kultursidan.

Benny Fredriksson avgick efter några dagar och tre och en halv månad senare tog han sitt liv.

Vad hände inne på Aftonbladet veckan när artikeln om Benny Fredriksson sattes samman? Inför en skrift som publiceras i dag av Institutet för Mediestudier har frågor om detta ställts till Aftonbladets ledning, men svaren förmedlar inte några nya uppgifter.

Däremot har Åsa Linderborg svarat att hon var oerhört frustrerad över sakernas tillstånd när hon skrev sin kolumn om Benny Fredriksson, vilket påverkade texten. ”Jag skrev att Benny Fredriksson bedrev ett ’skräckregemente’, vilket är otroligt osakligt och hårt, när det verkliga skräckregementet var metoojournalistiken, där alla regler åsidosattes och folk inte vågade säga emot, varken internt i mediehusen eller i offentligheten.”

Den nya skriften kan inte beskriva processerna inne på Aftonbladet, men den visar tydligt att ledningens syn på anklagelseakten mot Benny Fredriksson har förändrats över tid. 2018 ansåg Aftonbladets nya publisher Lena K Samuelsson att artikeln inte kunde ha gjorts annorlunda, den utgjorde en ”gedigen och genomarbetad” granskning som var ”väl underbyggd och noggrant genomförd”. Efter Pressens opinionsnämnds klander för grovt brott mot god publicistisk sed ett år senare skrev Lena K Samuelsson att mycket kunde och borde ha gjorts annorlunda. Man borde inte ha spridit felaktiga uppgifter, borde ha låtit fler komma till tals och varit varsammare med orden. Men orsaken till problemen, varför de uppstod och hur de kan förebyggas, får vi inte hjälp att förstå. För detta krävs en fristående utredning. Det var inte enbart Aftonbladet som hade problem hösten 2017.

Therese Rosenvinge visar i skriften vilka som blev uthängda, av vilka redaktioner och när det skedde. Det är slående hur inkonsekventa besluten var. Enskilda redaktioner bytte hållning från uthängning till anonymisering, ibland flera gånger fram och tillbaka. Och det går inte alltid att förstå varför, inte ens i efterhand. Therese Rosenvinge summerar beslutscirkusen med att den äventyrade enskildas liv, förtroendet för medier och även för det medieetiska systemet.

En hypotes som framförts är att det var trycket från metookampanjen i sociala medier som påverkade de traditionella medierna. Metoo var en god sak, ämnet hade inte fått tillräcklig uppmärksamhet och gensvaret var stort. När Sveriges Radio 12 december 2019 ordnade ett öppet seminarium om den ”engagerade journalisten” fick hypotesen stöd. Normal källkritik ersattes tidvis av flockmentalitet. Hanna Toll, kanalchef för Sveriges Radio Göteborg, sammanfattade:

”Det var ett personligt driv, eget engagemang, och sociala medier som drev på. Och då tappade vi allt av det som vi pratade om tidigare och alla de saker som vi vanligtvis är otroligt duktiga på – där vi har säkra system – de fallerade. Det var ett sorts stresstest tror jag, där det inte gick så bra.”

Den uthängningskultur som utvecklats i sociala medier analyseras i skriften av Olle Lidbom. Han urskiljer fyra huvudsakliga argument för namnpubliceringar i denna sfär. De gäller rättsskipning (när polis och åklagare inte agerar), rätten till sin egen historia (sina egna upplevelser), David mot Goliat (litet konto på sociala medier mot mäktiga nyhetsmedier) och medieappropriering (sociala medier efterliknar traditionella medier).

Den svenska självsaneringen inriktar sig främst på enskilda fall. I Norge har man förutom de enskilda fallen utvecklat en möjlighet att behandla stora och gemensamma problem. Man tillsätter då en

utredning som lyfter problemställningen från det enskilda fallet på den enskilda redaktionen till hela branschen. Erfarna medieforskare, mediepraktiker och medieanvändare tar reda på vad som hänt och formulerar sedan rekommendationer som skickas ut på remiss och debatt.

I skriften redovisas norska utredningar som gett nya insikter och nya etiska riktlinjer om journalisters arbetsmetoder vid stora händelser i små orter, om närgången granskning som bidragit till självmord och om den riskabla obalansen mellan en driven reporter och en oerfaren källa. Insikter som enligt intervjuer i skriften bidragit till en bättre journalistik och till en ökad tilltro till medier som visar att de tar tag i sina problem. Kraften i mediernas viktiga granskningar minskar om de utsätter enskilda människor för onödiga skador.

I Sverige behöver vi förstå vad som hände hösten 2017 för att inte upprepa misstagen och ytterligare äventyra förtroendet för nyhetsmedierna.

Utgivare, publicister och fackförbund: Tillsätt en utredning!

Torbjörn von Krogh, medieforskare, föreståndare för Institutet för mediestudier 2009–2014
Lars Truedson, journalist, föreståndare för Institutet för mediestudier sedan 2014

Bakgrund. Skriften
Institutet för Mediestudier publicerar i dag skriften ”Uthängd! – om medieetik efter #metoo”.
Där skriver Torbjörn von Krogh, Olle Lidbom och Therese Rosenvinge om #metoo, medieetik och samspelet mellan traditionella och nya medier. "

”Så kan krisen i Sveriges lärarutbildning lösas”

DN MÅNDAG 22 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200622
Regeringens har hittills ökat antalet platser på lärarutbildningen för att komma till rätta med lärarbristen. Det är en tveksam metod då utbildningen är så oattraktiv i dag. I stället bör lärarutbildningen reformeras. Blivande lärare bör först studera de ämnen de vill undervisa i och därefter gå en ettårig avlönad och skolförlagd lärarutbildning, skriver Inger Enkvist.

Svensk lärarutbildning måste reformeras både för att minska lärarbristen och för att höja elevresultaten. Rapporter om lärarbrist förmedlar olika siffror. Statistiska centralbyrån (SCB) talade 2018 om en möjlig brist på 80 000 lärare fram till 2030, och Skolverket talade 2019 om 45 000 fram till 2033. Det står i vart fall utom allt tvivel att Sverige står inför en allvarlig lärarbrist. Krisen går inte att lösa om man inte inser att den är både kvantitativ och kvalitativ.

SCB konstaterade 2018 att det råder brist på alla slag av lärare: *”År 2016 arbetade drygt 205 000 lärare i skolan. Eftersom inte alla lärare arbetar heltid motsvarade detta 182 000 heltidstjänster. Totalt sett var 73 procent av lärarna behöriga att undervisa i den skolform eller ämneskombination de arbetade i.”*

Det saknas alltså redan nu en fjärdedel av de behöriga lärare som landet har behov av. Under de närmaste åren beräknas elevantalet öka

samtidigt som många lärare går i pension och andra lämnar yrket av andra skäl.

Det första som måste göras är att arbetsmiljön måste förändras. SCB nämner att det finns 40 000 lärarutbildade i arbetsför ålder som inte arbetar i skolan. Det måste bli slut med att lärare utsätts för hot och våld och kan anmälas för kränkning, om de tillrättavisar en elev. Lönerna har höjts, men arbetsmiljön har försämrats.

Hittills har regeringens åtgärd varit att öka antalet platser i lärarutbildningen. Det är en tveksam metod.

Universitetskanslersämbetet, UKÄ, påpekade 2017 att av 37 jämförda akademiska utbildningar tillhörde lärarutbildningarna de tio med lägst antagningspoäng och flest avhopp. Svaga studenter har längre studietider och lägre examinationsfrekvens och är därför också dyrare än andra. ”Lärarstudenter. Utbildningsbakgrund och social bakgrund 1977–2007”, en studie från Uppsala universitet, konstaterar att det har skett en markant sänkning i betygsnivå hos dem som söker till lärarutbildningar. Enligt färsk statistik från UKÄ var söktrycket 1,4 hösten 2019. Det betyder i praktiken att alla som ville ha en plats togs in. Då ska man veta att länder med bra elevresultat har många sökande till lärarutbildning. Till klasslärarutbildning i Finland brukar man ta in ungefär en av tio.

Lärarutbildningens brist på attraktivitet är ”elefanten i rummet” som ingen talar om. Det kan passa att tala om ”elefant” därför att det finns lärarutbildning vid 28 lärosäten, och varje år antas runt 14 000 lärarstuderande. De lärarstuderande utgör runt 20 procent av alla studenter som antas till högskolan. Området disponerar runt 175 professorstjänster. Ändringar i lärarutbildningen genomfördes såväl 1988, 2001 och 2011 samtidigt som läraryrket har fortsatt att sjunka i popularitet. Något måste göras.

OECD-rapporten ”Improving schools in Sweden” (2015) pekar på att Sverige har en exceptionellt stor omsättning av lärare och skolledare. Detta är ett problem som kan vändas till en fördel. Mellan 2020 och 2030 kan så mycket som 50 procent av personalen komma att nyanställas. Om Sverige tar vara på det här tillfället när man rekryterar, utbildar och ger fortbildning, kan hela systemet vara annorlunda 2030.

I min nyutgivna studie ”Ny lärarutbildning nu!” (Dialogos 2020) analyserar jag varför Sverige bör reformera sin lärarutbildning, pekar på goda exempel från andra länder och ger konkreta förslag till förändringar. Några förslag i punktform:

1 Blivande lärare bör först studera de ämnen de vill undervisa i. Själva lärarutbildningen genomförs under ett avslutande skolförlagt år som är avlönat. Under det året arbetar de blivande lärarna halvtid, får praktisk handledning och studerar undervisningsrelaterade ämnen. På det sättet förstärks praktiken, som är det som blivande lärare säger sig lära sig mest av. Detta är kärnpunkten i förslaget.

2 Elever och föräldrar måste vara säkra på att tilldelas kvalificerade lärare. För att tas in till lärarutbildning ska lärarstuderande därför ha klarat ett prov i kommunikation, det vill säga främst hantering av svenska språket. Provet bör också omfatta engelska och en viss nivå i matematik. Dessutom bör alla lärarutbildningar avslutas med ett prov i ämneskunskap avpassat till utbildningen i fråga.

3 Utbildningarna till förskollärare och yrkeslärare kan avkortas, och man bör överväga om även lågstadielärarutbildningen kan komprimeras. Förkortningen möjliggörs därför att kvaliteten samtidigt stärks av inträdes- och avslutningsprov. För andra inriktningar förstärks lärarens ämneskunnighet jämfört med i dag genom att en termin flyttas från pedagogik till ämnesstudier.

4 Möjlighet öppnas för fristående utbildningsanordnare att ge lärarutbildning. Det finns exempel från andra länder på alternativa lärarutbildningar som bland annat kan inriktas mot speciella ämnen eller elevgrupper. Sådana utbildningar kan locka välmeriterade studenter som annars inte skulle ha sökt lärarutbildning.

5 Lärarutbildning ska som all högskoleutbildning vila på vetenskap och beprövad erfarenhet, och i förslaget förstärks det vetenskapliga genom ökad ämneskunskap och den beprövade erfarenheten genom handledning under det verksamhetsförlagda året.

I dag är det egendomligt tyst kring lärares arbetsmiljö och kring lärarutbildningen, fast det rör sig om teman av stor betydelse för Sveriges framtid. Dagens dysfunktionella lärarutbildning är ett svek mot de lärarstuderande, mot eleverna, mot universitetets kvalitetsideal och mot skattebetalarna. Vi behöver en ny lärarutbildning nu.

Inger Enkvist, professor i språk och litteratur, Lunds universitet"

”Varför hindras medier att granska coronapandemin?”

DN TISDAG 23 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200623
En rad kommuner, regioner och myndigheter har hindrat medier från att ta del av allmänna och offentliga handlingar om coronapandemin. Det visar vår kartläggning. Nu måste JO eller JK utreda fallen och den kommande coronakommissionen måste ge svar på varför offentlig förvaltning struntar i grundlagarna, skriver styrelsen för Utgivarna.

Hur många äldreboenden eller särskilda boenden har drabbats av covid-19? Hur många är smittade inom äldreomsorgen? Hur stor andel av vårdpersonalen är drabbad?

Och vilka brister finns det när det gäller bemanning, utbildning och skyddsutrustning som påverkar vården av de sjuka?

Detta är bara ett axplock av de frågor som medier runt om i Sverige har ställt under de senaste månaderna när pandemin lamslagit hela samhället.

Frågor som medier ställer för att kunna ge medborgarna relevant information och inblick i offentligt finansierad verksamhet. Frågor som ställs för att kunna granska och visa på missförhållanden, något som i sin tur kan leda till att eventuella fel och missgrepp rättas till.

Men i alltför många fall har frågorna aldrig fått några svar. När medier har riktat frågor relaterade till covid-19 till kommuner, regioner och myndigheter har dessa bland annat hänvisat till patientsekretess, trots att det inte handlat om att få uppgifter om enskilda personer.

Dessutom har en rad kommuner försökt hindra medarbetare att prata med medier, trots att meddelarfriheten stadgas i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, två grundlagar som självklart omfattar alla offentliganställda.

Göteborgs-Posten, SVT, Gotlands Tidningar, Nerikes Allehanda, TTELA, Dalarnas Tidningar, Eskilstuna Kuriren och Sveriges Radio – listan över medier som under den senaste tiden hindrats att göra sitt jobb kan göras betydligt längre.

I vissa fall har kommunerna tvingats att till sist lämna ut information, men först efter att medier drivit frågan om att få ta del av de offentliga uppgifterna vidare till högre instanser, alternativt när de genom publiceringar visat hur kommunerna vägrat medier information eller satt munkavle på sina medarbetare.

Göteborgs-Posten är en av flera medier som överklagat till kammarrätten efter att inte fått ut offentliga handlingar för att kunna berätta för sina läsare om coronans smittspridning. Tidningen väntar nu på utslag därifrån.

Region Dalarna nekade länge Dalarnas Tidningar att få ut statistik om covid-19. Men tidningen låg på regionen, som nu börjat redovisa siffrorna.

Tidningarna inom Sörmlands Media – Eskilstuna-Kuriren, Strengnäs Tidning, Södermanlands Nyheter och Katrineholms-Kuriren – fick i ett samordnat svar nobben från åtta av nio kommuner när de ville visa sina läsare hur många som var smittade inom äldreomsorgen.

Efter det har Sörmlands Medias JO-anmält kommundirektörer, region-direktören och alla kommunikationsdirektörer i länets kommuner samt Region Sörmland efter att de undanhållit uppgifter om antal smittade. Dessutom har man överklagat alla avslag på att få ut handlingar från kommunerna liksom från socialstyrelsen. I början av juni gav kammarrätten i Jönköping bakläxa till de åtta kommunerna så att de tvingas ta upp Sörmland Medias begäran igen.

Även P4 Sörmland har försökt få ut uppgifter om smittläge och antal dödsfall inom äldreomsorgen i Sörmlands nio kommuner. De vägrade ge svar och hänvisade antingen till att sådana sammanställningar inte finns eller att det skulle bryta mot patientsekretessen. P4 Sörmland har överklagat besluten och den 8 juni gav kammarrätten i Jönköping även i detta fall bakläxa till tre av de sörmländska kommunerna.

När Sveriges Radios Ekoredaktion begärde ut uppgifter om beställningar av andningsskydd från en av landets regioner, nekades man detta med hänvisning till rikets säkerhet. En annan region satte stopp för att lämna ut uppgifter om tillgång till skyddsutrustning till Ekot, eftersom regionen menade att det inte finns ett formellt beslut om detta utan att det fortfarande handlar om arbetsmaterial.

När TTELA vände sig till kommunerna inom sitt bevakningsområde Trollhättan, Mellerud, Lilla Edet och Vänersborg, för att få ut uppgifter om covid-19-smitta inom bland annat äldreomsorg och förskolan hänvisade kommunerna till patientsekretess respektive

tystnadsplikt. Tidningen har fått hjälp via sina läsare att ändå få uppgifter, men har haft svårt att få en fullständig bild.

På samma sätt agerade Region Gotland då Gotlands Tidningar ställde frågan om antalet smittade på öns särskilda boenden och om vilka boende som var drabbade.

Patientsekretess och riktlinjer från länsstyrelsen i Västra Götaland var skälen när Bohusläningen nobbades uppgifter om smittspridning inom äldreboenden och hemtjänst i Uddevalla, Lysekil, Munkedal och Sotenäs.

Det vi sett exempel på under senare tid är en mycket oroande utveckling. En av de starkaste drivkrafterna för Utgivarna, som samlar Sveriges publicister, har sedan starten varit att värna den sedan 1766 grundlagsfästa tryck- och yttrandefriheten. Med den följer en långtgående rättighet för alla att i medier med ansvariga utgivare få framföra åsikter, beröm och kritik – men också en skyldighet för tjänstemän och politiker i offentlig förvaltning att följa samma grundlagar.

Demokratin sätts på prov i svåra stunder och när kommuner, regioner och myndigheter inte följer våra grundlagar måste detta prövas juridiskt. Utgivarna uppmanar därför publicister att driva eventuella underlåtelser mot offentlighetsprincipen vidare i rättsliga instanser.

Utgivarna utgår ifrån att Justitieombudsmannen eller Justitiekanslern prövar alla fall och påminner svensk offentlig förvaltning om värdet av offentlighetsprincipen. Utgivarna utgår också ifrån att regeringen i sina direktiv till den utlovade coronakommissionen inkluderar frågan om hur kommuner, regioner och myndigheter hanterat offentlighetsprincipen under krisen.

Ytterst handlar det här om medborgarnas rätt att kunna ta del av information om och få inblick i den gemensamt finansierade verksamheten. Utan publicistiska mediers genomlysning av det allmänna ökar risken både för att falska rykten sprids och att den nödvändiga kontrollen av makthavare uteblir.

Artikelförfattarna utgör styrelsen för Utgivarna, en intresseorganisation för svenska publicister:

Christofer Ahlqvist, chefredaktör Göteborgs-Posten
Casten Almqvist, vd, TV4
Andreas Bedinger, divisionschef programdivisionen, SVT
Cilla Benkö, vd Sveriges Radio
Anna Careborg, vd och chefredaktör, SvD
Unn Edberg, publisher, Vi Media
Jan Fager, jurist, TU-Medier i Sverige
Charlotta Friborg, programchef, SVT nyheters riksredaktion
Viveka Hansson, programdirektör nyheter och allmän-tv, TV4
Mimmi Karlsson-Bernfalk, chefredaktör Blekinge Läns Tidning
Helle Klein, chefredaktör och vd, Dagens Arbete
Anna Körnung, ordförande, Utgivarna
Anne Lagercrantz, divisionschef nyheter och sport, SVT
Björn Löfdahl, programdirektör, Sveriges Radio
Thomas Mattsson, senior advisor, Bonnier News
Kerstin Neld, vd, Sveriges Tidskrifter
Mikael Nestius, affärsområdeschef Bonnier News Local
Anna Rastner, utbudschef, UR
Åsa Sjöberg, innehållsdirektör, TV4
Hanna Stjärne, vd, SVT
Johan Taubert, förlagsdirektör, Egmont Publishing
Ewa Thorslund, vd TU-Medier i Sverige

”Hur nära dödshjälp har coronavården av äldre varit?”

DN ONSDAG 24 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200624
Vi läser om äldre som avlidit på sina boenden, där det i efterhand har ifrågasatts om de inte borde ha fått mer adekvat vård. Vi vet i dag inte om dessa berättelser är unika eller om de utgör toppen på ett isberg. Frågan måste ställas: Hur nära är den praktik som vi har sett i Sverige under denna pandemi det som kallas eutanasi? skriver företrädare för Sveriges kristna råd.

Coronapandemin har inneburit drastiska förändringar för oss som personer och samhälle. Begränsningar av resor och fysiska kontakter har påverkat oss alla. Samtidigt som viruset inte gör skillnad på rika och fattiga har följderna av pandemin drabbat högst olika. Människor som redan lever i utsatthet har drabbats hårdare. Den som inte har något hem kan inte stanna hemma med symtom. För den som lever i ett otryggt hem ökar risken för våld i nära relationer. Den som saknar säker uppkoppling och en god studiemiljö har sämre villkor för att tillgodogöra sig distansundervisning.

Under rubriken ”De valdes bort av vården” läser vi i Dagens Nyheter (12/6) om att covidsjuka äldre i flera fall har nekats vård – trots att vårdplatser stod tomma. ”Noll intensivvård, noll hjärt-lungräddning, noll respirator”, ljöd läkarbeslutet om en 81-årig man som skulle ha avlidit, om inte hans anhöriga hade stridit för att han ändå skulle få behandling. Han överlevde och siktar nu mot sin 33:e Vätternrunda. Det må vara ett undantag. Men hur många äldre som skulle ha haft en chans att överleva har bortprioriterats och dött därför att de inte hade en anhörig som stred för dem?

Vi läser om äldre personer som avlidit på sina boenden, där det i efterhand ifrågasatts om de inte borde ha fått mer adekvat vård. Var det så att det utgicks ifrån att alla som bor på särskilt boende automatiskt befinner sig i livets slutskede – även om detta ”slutskede” redan kan ha varat i åtskilliga år? Läkare som jobbar hemifrån och på distans beslutar om morfin och ångestdämpande som åtgärd när dropp och syrgas skulle kunna göra en skillnad på liv och död – är det så vi vill att det ska vara?

Vi vet i dag inte om dessa berättelser är unika eller om de utgör toppen på ett isberg. Även om det rör sig om enstaka fall är det allvarligt nog. Frågan måste ställas: Hur nära är den praktik som vi har sett i Sverige under denna pandemi det som kallas eutanasi?

Pandemins tid är en orons tid, en besinningens och sorgens tid, men också en lärandets tid. Kommissionen för coronapandemin kommer att vara betydelsefull för hur vårt gemensamma lärande kommer att se ut.

Därför är det oerhört viktigt att den har de rätta ingångsvärdena med sig in i arbetet. Om den ska bidra till vårt gemensamma lärande måste den höja sig över partipolitiska begränsningar och ta sin utgångspunkt i grundläggande värderingar när det gäller människor och deras okränkbara värdighet. Pandemin har avslöjat att hur vi har organiserat vårt samhälle inte står i full överensstämmelse med de mänskliga rättigheter som vi annars stöder.

Dödsfallen i covid-19 har passerat 5 000 och medierna försöker på olika sätt att hålla medvetenheten vid liv att bakom varje siffra finns en hel livsberättelse – ofta en mycket lång sådan – och människor som på olika sätt har berörts av den människa vars liv nu har tagit slut.

Sjukvårdsresurserna har koncentrerats för att möjliggöra avancerad vård av de svårast sjuka. Personalen i vården har gjort ett enastående arbete under hård press. Samtidigt har en ”vårdskuld” byggts upp som skapar oro hos dem som ska vårdas framöver och dem som ska vårda.

Företrädare för sjukhuskyrkan berättar om ett växande behov av existentiella samtal bland vårdpersonal som ställts inför frågor om liv och död på ett nytt och ovant sätt.

Anhöriga har inte kunnat ta avsked på brukligt vis. En av de pastorer och präster som arbetar i sjukhuskyrkan berättar: ”Det kändes ovant att sitta och hålla en kort andakt vid en döende persons sida iklädd visir, andningsskydd och övrig skyddsutrustning. I min tjänst har jag varit med vid flera avskedstaganden inom vården men detta blev något nytt.

Vi fick dock tillfälle att dela ett bibelord, nynna en psalm och be en bön.”

Sjukhuskyrkan har också hjälpt till att ta fram livsåskådningsoberoende texter som kan användas i vården i syfte att hjälpa till att öppna upp det existentiella samtalet även för icke-troende. Möjligheten till existentiella samtal med en präst, pastor eller diakon ska finnas i vårdsammanhanget. Formerna för själavård och andra samtal anpassas till de villkor som uppstått när viruset omöjliggör vanliga samtalsformer.

I kristider blir det särskilt tydligt att vi människor har behov av riter och igenkänningsbara ordningar. Det är djup visdom och grundläggande existentiella behov som kommer till uttryck i de gudstjänstordningar som vuxit fram i kyrkorna. Känslan att få ingå i ett större sammanhang spelar en ofrånkomlig roll i bearbetning av kris och sorg.

En lärdom från tsunamin 2004 är att det behövs tillgång till riter. Då skapades en ordning som före begravningen kunde användas i väntan på identifieringen av en avliden person. Nu har kyrkor och begravningsbyråer samarbetat kring värdiga former för begravning under pandemins villkor.

Alla dessa sätt att värna om människors värdighet ska förverkligas i en verklighet där ofta krassa prioriteringar är nödvändiga. Här uppstår konflikter som inte får sopas under mattan.

Hur ett samhälle behandlar sina mest sårbara medlemmar är ett mått på allas trygghet och tillit. Vi är alla beroende av vetskapen om att det finns någon som ser och värnar människans värdighet även när hon är som svagast. Det är en existentiell grundbult i ett demokratiskt samhälle som bygger på tillit, respekt och delaktighet.

Och just här finns anledning för Sverige att gå långt i sin självrannsakan. Hur har det förhållit sig med beredskapen? Med tillgång till skyddsutrustning, rutiner och utbildning för personalen? Hur har vi egentligen behandlat våra äldre?

När staten nu tillsätter en kommission för att beskriva, analysera och bedöma hur vårt samhälle agerat under covid-19-pandemin är en naturlig fråga hur respekten för alla människors värde och värdighet

har påverkats av de åtgärder som vidtagits. Människovärdesfrågan bör vara en självklar grund för bedömningen. I kommissionens arbete bör därför representanter för trossamfunden självklart finnas med.

För Sveriges kristna råd, presidiet:
Daniel Alm , föreståndare, Pingst – fria församlingar i samverkan
Anders Arborelius , biskop, Stockholms katolska stift
Benjamin Dioscoros Atas , ärkebiskop, Syrisk-ortodoxa kyrkan
Antje Jackelén, ärkebiskop, Svenska kyrkan
Karin Wiborn, generalsekreterare, Sveriges kristna råd

"Bakgrund. Sveriges kristna råd
Inom Sveriges kristna råd finns 26 medlemskyrkor som fördelar sig i fyra kyrkofamiljer vilket representerar de kristna traditionerna i vårt land.

Rådet länkar samman medlemskyrkornas eget arbete inom flera olika områden. Det görs genom att erbjuda mötesplatser för idéutbyte, skapa nätverk, stöd för ekumenisk utveckling och samordning av gemensamma aktiviteter. "

”Så kan Sverige få en stark och uthållig äldreomsorg”

DN TORSDAG 25 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200625
Coronapandemin har lett till ett yrvaket intresse för äldreomsorgen. Det får inte resultera i kortsiktiga lösningar och analyser. Äldreomsorgen behöver ökad kontinuitet, stärkt kompetens, avskaffade minutscheman, större frihet och digitalisering, skriver Tobias Baudin, Kommunal, Anders Henriksson (S) och Katrin Stjernfeldt Jammeh (S).

I Sverige blir vi allt fler äldre och vi lever allt längre. Det är en fantastisk utveckling och ett resultat av den svenska välfärden som levererar. Det är också en utveckling som ökar kraven på välfärden i allmänhet och på äldreomsorgen i synnerhet. Krav och förväntningar som behöver uppfyllas, för den som möter äldreomsorgen som brukare, som anställd eller som anhörig.

Äldreomsorgen är en förutsättning för och en grundbult i vår gemensamma välfärd. Medan omsorgen om äldre i många länder anses vara en familjeangelägenhet, ofta med resultat att döttrar och svärdöttrar tvingas lämna arbetslivet, har den i Sverige utvecklats till en professionell verksamhet som ger omsorg och avancerad vård på både boenden och i hemmet. Äldreomsorgen är en komplex verksamhet som innehåller hela bredden från lättare stöd i vardagen och en social kontakt till avancerade vårdinsatser i livets slutskede. Den har utvecklats från den gamla långvården till att vara en

verksamhet som ger stöd, omsorg och vård i hemmet. Det ställer högre krav på såväl kompetens som flexibilitet.

Äldreomsorgen, likt sjukvården, har under den pågående pandemin visat sin stora förmåga till att växla upp och ställa om. Äldreboenden har ändrat karaktär från att stimulera till samvaro och gemenskap till att skydda sköra äldre genom avskildhet och isolering. Det har inte gått lätt och det har heller inte alltid gått bra. Men inget kan ta ifrån personalen deras stora insatser som skapat lugn och trygghet i en hektisk och orolig tid, ofta med för små resurser och under svåra förhållanden.

Det yrvakna intresse som coronapandemin lett till får inte resultera i kortsiktiga lösningar och analyser, som följden kan bli när en verksamhet hamnar i den nationella politikens och mediernas sökarljus. Äldreomsorgen förtjänar och behöver uthållighet.
För att möta dessa utmaningar behövs en ökad samverkan mellan den kommunala, regionala och statliga nivån. Fem punkter som Socialdemokraterna i Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Kommunal menar måste till är:

1 Ökad kontinuitet. Att bli vårdad och omhändertagen av människor du känner, att känna den du ger vård och omsorg är en grundbult för god kvalitet. Det bygger på kontinuitet vilket enbart kan uppnås genom en stabil bas av tillsvidare- och heltidsanställningar. Vi vill därför att Heltidsresan – det partsgemensamma arbetet som Sveriges kommuner och regioner och Kommunal har tillsammans – förlängs, intensifieras och kompletteras med mål att öka andelen tillsvidareanställda till 90 procent.

Äldreomsorgen har de högsta sjuktalen på svensk arbetsmarknad och det krävs krafttag för att öka frisktalen. En förutsättning för det är nära och tillgängliga chefer som har tid att se personalens utmaningar och göra förändringar i tid. Därför vill vi införa ett riktmärke om 25 medarbetare per chef inom äldreomsorgen, för att förbättra arbetsmiljön och stärka kontinuiteten.

2 Stärk kompetensen. Kvalitetssäkra undersköterskornas kompetens genom att införa en skyddad yrkestitel och en nationellt enhetlig vård- och omsorgsutbildning. Fler undersköterskor behöver specialistutbildas. Omsorgslyftet som nu inleds där visstidsanställda inom äldreomsorgen på betald arbetstid får möjlighet att studera till vårdbiträde eller undersköterska är centralt för att höja kompetensen och få fler att söka sig till äldreomsorgen. Detta ska utvecklas till att gälla även den som har en tillsvidareanställning, men inte är utbildad undersköterska, för att ytterligare höja kompetensen.

Samtidigt behöver hela organisationen kompetensförstärkas, där har kommuner och regioner ett gott stöd i kompetens- och omställningsavtalet. En grundförutsättning för att lyckas är att yrkesutbildning lönar sig också inom välfärden. Vi ser också behov av att garantera läkarmedverkan i äldreomsorgen för att höja vårdkompetensen.

3 Låt proffsen vara proffs. Äldreomsorgens utsatthet för detaljerade styrmodeller behöver brytas. Vi vill se ett avskaffande av minutscheman. Det är bra för personalen, men det är också viktigt för brukaren. Vi mår olika från dag till dag och behöver olika stöd. Det ska finnas tid att ge den vård och omsorg brukaren behöver utan att ta från raster eller andra brukare. Det ökar också tryggheten för den som är anhörig när ens förälder eller partner blir väl omhändertagen.

4 Friheten ska växa. Äldreomsorgen behöver förnyas utifrån krav och förväntningar från kommande generationer. Den som flyttar till ett äldreboende ska inte bara kunna förvänta sig en god vård och omsorg. Man ska kunna fortsätta att leva sitt liv fritt, kanske till och med friare än i det tidigare hemmet. Vi vill se en satsning för fler aktiviteter – matlagningskvällar, konserter och friluftsaktiviteter – genom till exempel pensionärsorganisationer och studieförbund.

5 Modernisera äldreomsorgen. Digitalisering inom äldreomsorgen ska vara en väg att stärka den personliga integriteten. Genom trygghetskameror kan den som vill slippa nattliga besök som stör, robotar kan påminna om medicinering och det uppkopplade besöket till läkaren gör resan till vårdcentralen onödig. Det digitala ska inte vara ett sidospår, utan arbetas in och bli det normala. Därför föreslår vi en utbildningsinsats för både anställda och för brukare inom äldreomsorgen.

Till sist, dagens äldreomsorg är alldeles för fragmentiserad, det har pandemin tydliggjort. Marknadiseringen har slagit sönder möjligheterna till samverkan och upparbetade samarbeten. Lov i hemtjänsten och primärvården ger dåliga förutsättningar för en fungerande integrerad omsorg och vård kring sjuka äldre. För brukarna blir resultatet att de tvingas få ihop sin egen omsorg och ansvaret hamnar ofta på anhöriga som får agera samordnare av de äldres kontakter med biståndsbedömare och olika utförare. Utmaningen är nu att bygga ihop äldreomsorgen så att brukaren hamnar i centrum.

Äldreomsorgen ska inte stå stark för att klara kommande kriser, den ska byggas stark för att ge bästa möjliga vård och omsorg i alla lägen. Då kommer den också att klara eventuella kriser i framtiden. Men den långsiktiga finansieringen av välfärden måste säkras. Det handlar om generella, höjda och långsiktiga statsbidrag, men också om att vi tar ett gemensamt ansvar för finansieringen. Ett lyft av äldreomsorgen kräver stora insatser från och ökad samverkan i hela landet samtidigt som det utgår från nuvarande ansvarsfördelning. Sverige ser olika ut och det lokala självstyret är centralt för att möta behoven som finns hos den enskilde. Så bevarar vi den mångfald Sverige är byggt av.

Tobias Baudin, förbundsordförande Kommunal
Anders Henriksson, gruppledare (S) i Sveriges kommuner och regioner
Katrin Stjernfeldt Jammeh, vice gruppledare (S) i Sveriges kommuner och regioner, kommunstyrelseordförande i Malmö "

”Subventionerade bostäder för fattiga fel väg för Sverige”

FREDAG 26 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200626
Alternativet till den svenska generella bostadspolitiken är att införa en mer renodlad modell med sociala bostäder, liknande den som finns i de flesta andra länder. Men det skulle bli dyrare och få mindre stöd än att reformera dagens politik med bland annat höjt och breddat bostadsbidrag och statliga hyresgarantier, skriver forskaren Martin Grander.

Dagens bostadspolitik och allmännyttan klarar sämre än någonsin av att täcka behovet för grupper med låg betalningsförmåga. Två alternativ finns för en mer jämlik bostadsförsörjning: antingen införs en modell för sociala bostäder, där subventioner riktas till bostadsmarknadens aktörer. Eller också uppdateras den nuvarande modellen med mer precisa och ändamålsenliga subventioner. Den senare varianten bör vara enklare att genomföra, mer kostnadseffektiv och ha större folkligt stöd.

Det är huvudslutsatsen i min nya SNS-rapport ”Allmännyttan och jämlikheten” som lanseras i dag.

Regeringen tillsatte i maj utredningen ”En socialt hållbar bostadsförsörjning” med uppdraget att skapa förutsättningar för att underlätta för ”hushåll som har svårt att skaffa en bostad på marknadens villkor”. Ett välkommet initiativ, men det kommer i elfte timmen.

Bostadsmarknaden, framför allt i större städer, kännetecknas av både brist på bostäder och ökad ojämlikhet. Ekonomiska resurser och sociala kontaktnät har blivit viktigare för att få en bostad – att kunna flytta till arbete eller utbildning är inte självklart för alla. Den ojämlika bostadsförsörjningen riskerar därmed att även ge upphov till ojämlika levnadsvillkor i stort.

I Sverige har vi sedan 1945 haft vad som kallas för en generell bostadspolitik, framför allt uppbyggd kring kommunala allmännyttiga bostadsföretag och bostadsbidrag till hushållen. Den utgår från att alla ska kunna efterfråga en hyresbostad på en och samma marknad, oavsett ekonomisk situation. Den generella politiken har dock alltid varit beroende av selektiva inslag. De med låg inkomst ska ändå kunna hävda sig. Riktade offentliga stöd, inte minst bostadsbidraget, ska möjliggöra detta. För de som inte kan efterfråga en bostad på grund av social problematik, exempelvis missbruk, finns en sekundär bostadsmarknad där kommunen hyr bostäder från fastighetsägare och sedan i sin tur hyr ut dessa i andra hand.

I dag exkluderas dock även grupper utan sådan problematik. Det talas om en strukturell hemlöshet som slår mot dem vars huvudsakliga problem är otillräckliga ekonomiska resurser.

Min analys visar att den generella bostadspolitiken, och allmännyttan, sämre än någonsin klarar av att täcka behovet för grupper med låg betalningsförmåga. Ökade krav på affärsmässighet har gjort det svårare för de kommunala bostadsföretagen att vara allmännyttiga. Samtidigt har demografisk utveckling, urbanisering och urholkade sociala stödstrukturer, parallellt med förändringar i skattepolitik och redovisningsregler, förändrat förutsättningarna för allmännyttan.

Förändringarna yttrar sig i hårdare inkomstkrav på nya hyresgäster, begränsad nyproduktion i det lägre prissegmentet och att kommunala hyresbostäder med låg hyra säljs av för att finansiera nyproduktion. Resultatet blir färre åtkomliga bostäder och högre trösklar. Framför allt hamnar ensamstående föräldrar, unga vuxna och utrikes födda utanför bostadsmarknaden.

En slutsats av min forskning är att vi inte kan bemöta 2020 års bostadssociala utmaningar med en uppsättning verktyg som smiddes 1945. Men frågan är då om det är verktygen som behöver slipas om, eller om vi är i behov av en helt ny verktygslåda?

Den ena vägen är att införa en mer renodlad modell med sociala bostäder, liknande den som finns i de flesta andra länder. Det innebär att vi ger upp den generella bostadspolitiken till förmån för att särskilda subventionerade bostäder byggs och reserveras för låginkomsthushåll. Ett starkt argument för denna väg är att grupper som i dag faller utanför skulle få en bostad.

Argument mot är att det kan bli kostsamt, inbegripa svårigheter kring vilka grupper som ska inkluderas, skapa inlåsningseffekter och bidra till stigmatisering av såväl bostäder som boende. Det skulle också sannolikt innebära att hyressättningen för andra bostäder än de sociala bostäderna på sikt blir helt marknadsanpassad. Jag anser att nackdelarna med denna väg överväger fördelarna.

Den andra vägen är att reformera den generella bostadspolitiken för att svara mot dagens förutsättningar. Här är grundprincipen att subventionera individen snarare än bostaden. Det kan ske genom att:

1 Reformera bostadsbidraget för att med högre precision hjälpa hushåll med låg inkomst. I dag kan unga, barnfamiljer och pensionärer få bostadsbidrag. Utred om dessa kriterier ska slopas och om enbart inkomst i stället ska avgöra vem som får bidrag, oavsett ålder. Nivån på bidraget bör även höjas.

2 Utveckla det kommunala och/eller regionala bostadsförsörjningsansvaret. Allmännyttan bör som huvudprincip godkänna personer med försörjningsstöd och andra typer av bidrag. Skapa incitament för, och ställ krav på, privata hyresvärdar att göra detsamma. Ge regionerna ökat inflytande för att minska kommunala skillnader i bostadsförsörjningsstrategier och motverka så kallad ”social dumpning” mellan kommuner.

3 Utveckla en modell för statliga hyresgarantier. Dagens kommunala hyresgarantier, där kommunen kan bli borgenär för individer som har egen inkomst men som stängs ute på grund av exempelvis betalningsanmärkningar eller hyresskulder, fungerar dåligt. Få kommuner gör garantin tillgänglig för sina medborgare. Reformera därför hyresgarantierna till en modell där staten ansvarar för, informerar om och betalar ut garantierna.

4 Reformera fördelningssystemen med förturer och alternativ till kötid. En bostadskö är inte rättvis för alla. Utred hur förturer för särskilt ekonomiskt utsatta grupper till bostäder i det lägre prissegmentet kan genomföras. Fördela delar av bostadsbeståndet genom lottning. Inrätta regionala bostadsförmedlingar och skapa incitament för privata hyresvärdar att ansluta sig till dessa.

Utöver dessa förändringar av den generella bostadspolitikens selektiva inslag krävs en skattereform för att utjämna skillnaderna mellan ägt

och hyrt boende. Hyresrätten kan då bli en mer attraktiv boendeform för alla grupper och den generella bostadspolitiken kan fungera som den en gång var tänkt.

Mitt förslag är inte fritt från problem kring gränsdragningar, inlåsningseffekter och stigmatisering. Att införa en mer socialt jämlik bostadsförsörjning kommer att innebära avvägningar. Men en bärande idé i förslaget är att vi i dag har ett stort bestånd av prisvärda bostäder.

De behöver bevaras i detta prissegment, nyttjas bättre och göras tillgängliga för dem med stora behov och liten betalningsförmåga. Det är feltänkt att i detta läge bygga nya subventionerade bostäder till personer med mycket låga inkomster. Att i stället reformera den generella bostadspolitiken skulle förmodligen också vara billigare för statsfinanserna, ha större folkligt stöd och åter placera bostaden som en central del av välfärden.

Martin Grander, fil dr i urbana studier, Institutionen för urbana studier, Malmö universitet "

"Fakta. Rapporten
SNS-rapporten ”Allmännyttan och jämlikheten” lanseras i dag, fredag. Rapporten diskuterar allmännyttans och den generella bostadspolitikens utveckling över tid samt hur väl den är lämpad för att möta dagens bostadspolitiska utmaningar.
Rapportens författare, Martin Grander, svarar för analys, slutsatser och förslag. SNS som organisation tar inte ställning till dessa.
SNS är en oberoende ideell förening. Verksamheten består av forskning, möten och utbildning om viktiga samhällsfrågor."

”Elbilssatsning räcker inte för att nå klimatmålen”

LÖRDAG 27 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200627
Biodrivmedel är nödvändigt för att nå transportmålet. Andelen biodrivmedel inom transportsektorn har ökat från 5,7 procent år 2010 till 19,4 procent år 2018. Det har varit starkt bidragande till minskningen av utsläppen från transporterna på 20 procent, skriver Svante Axelsson, Lena Ek, Petter Holland, Magnus Kagevik och Hilde Wahl.

Även om försäljningen av laddbara bilar har ökat under året måste inblandningen av biodrivmedel i reduktionsplikten öka för att vi ska nå målet om att minska utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter med 70 procent till 2030. Branschen behöver nu få besked om hur reduktionsplikten ska utvecklas mellan 2021 och 2030, det finns inte tid att invänta osäkra prognoser om hur snabbt elektrifieringen kan komma att gå.

Enligt Klimatpolitiska rådet krävs en kraftfull politik för att nå målet om 70 procents minskning till 2030 och enligt Naturvårdsverkets senaste analys leder hittills beslutade styrmedel bara till en minskning med 39–46 procent. Mycket kvarstår således att göra.

Elektrifiering är den långsiktiga huvudstrategin när det gäller personbilstrafiken globalt. I Sverige har laddbara bilar hittills i år utgjort 25 procent av nybilsförsäljningen men även om siffran skulle stiga till nära 90 procent rena elbilar till 2030 skulle det bara bidra med

en utsläppsminskning på cirka 15 procent för inrikes transporter totalt. Hur tempot i elektrifieringen påverkas av coronakrisen är dessutom oklart och därför är det i detta skede säkrast att inte skruva upp förväntningarna på vad den kan bidra med för högt.

Mot den här bakgrunden är det viktiga nu en tydlig och ambitiös reduktionskurva för biodrivmedel till 2030 som kan korrigeras efter hand.

Biodrivmedel är nödvändigt för att vi ska nå transportmålet. Andelen biodrivmedel inom transportsektorn har ökat från 5,7 procent år 2010 till 19,4 procent år 2018 och det har varit en starkt bidragande orsak till den minskning av utsläppen från transporterna på 20 procent som redan skett.

För att öka andelen är det viktigt att skattereduktionen finns kvar ett tag till för höginblandade biodrivmedel. Regeringen har nyligen skickat in en ansökan till EU-kommissionen och det finns stora förhoppningar om att den ska gå igenom. Det skulle innebära att biogasen får tio års befrielse från energi- och koldioxidskatt, medan grödbaserade biodrivmedel som till exempel etanol befrias från skatt i endast ett år i väntan på att EU:s nya statsstödsregler antagits.

För att grödbaserade biodrivmedel ska få stabila spelregler över tid måste Sverige använda tiden för att påverka EU att utveckla en mer pragmatisk och positiv syn på biodrivmedel. Skattereduktion för biodrivmedel måste vara möjligt i länder som likt Sverige kan påvisa att produktionen av biodrivmedel hindrar åkermarken från att växa igen snarare än att livsmedelsproduktionen trängs undan. Regeringen bör också arbeta för att biodrivmedelsproduktion blir en del av den gröna giv som EU-kommissionen presenterat.

Störst betydelse för att minska utsläppen från trafiken fram till 2030 har dock utvecklingen av reduktionsplikten. Nivåerna är än så länge så pass lågt satta att bränslebyteslagen inte haft någon större betydelse på inblandningen av biodrivmedel i bensin och diesel. Men styrmedlet har tagits emot positivt eftersom konstruktionen är långsiktigt hållbar och för att det är reduktionen av växthusgaser som regleras och inte mängden biodrivmedel. Det gör att de bränslen som har hög

klimatnytta per liter värderas högre, vilket gynnar både etanolen från det svenska jordbruket och de stora volymer flytande biodrivmedel med god klimatprestanda som går att producera på restprodukter från skogsbruk och skogsindustri. Det är bra både ur klimat- och självförsörjningssynpunkt.

En ambitiös reduktionsplikt är oerhört viktig för att minska riskerna för investeringarna i de bioraffinaderier som nu behöver byggas, så att Sverige kan ta fram mer hållbara biodrivmedel än det som marknaden i dag erbjuder.

När regeringen beslutar om nivån i reduktionsplikten för drivmedel bör de därför utgå från Energimyndighetens beräkningsunderlag om att utsläppen ska reduceras med 66 procent för diesel och 28 procent för bensin 2030. Denna siffra kan korrigeras vart tredje år i kontrollstationerna beroende på hur snabbt fordonsflottan elektrifieras.

Det viktigaste för att få i gång investeringar i bioraffinaderier är att regeringen omgående genomför en tydlig skärpning för att sedan i jämn takt skruva upp reduktionen. För bioraffinaderierna, som nu står i en aktiv investeringssituation, är det viktigt att det finns en tydligt växande efterfrågan redan från start så att inte reduktionsplikten blir

ett begränsande tak utan en drivkraft för ökad inblandning och produktion av biodrivmedel över tid.
Våra förslag till regeringen är:
1 Bestäm en linjär reduktionskurva från dagens nivå till en nivå, som i enlighet med Energimyndighetens förslag landar på sammantaget 60 procents reduktion av utsläppen 2030 (summerad effekt för diesel och bensin).

2 Behåll två separata kvoter ett tag till, en för bensin och en för diesel. På sikt är det mest kostnadseffektivt att marknaden själv får avgöra mixen av biodrivmedel i bensin respektive diesel i en gemensam kvot, men nu är det viktig att ge tydliga incitament för produktion av biodrivmedel som kan blandas in i respektive bensin och diesel.

3 Bestäm att bensinkvoten tar ett rejält kliv från start så att E10 kan etableras i alla bensinpumpar 2021 för att succesivt öka inblandningen till minst 30 procent före 2030. För att omgående komma upp till E10 krävs att reduktionskvoten höjs från dagens 4,2 procent till upp mot 8 procent.

4 Beskatta biodrivmedel utifrån energiinnehåll i stället för volym. I dagsläget missgynnas etanol och biogas skattemässigt, vilket leder till högre pris vid pump.

5 Bestäm dieselkvoten till 25,3 procent 2021 för att linjärt öka till 66 procent till 2030.

Nu när ekonomin ska kickas i gång efter coronakrisen finns det dubbel anledning att forcera arbetet med att ställa om trafiken. Det behövs mer pengar till stadsmiljöavtalet så att kommunerna och regionerna kan bygga ut kollektivtrafiken samt cykelvägarna och det krävs investeringar i laddinfrastruktur och tankställen.

Det kan också finnas anledning att gå in med en tillfällig skrotningspremie för att få till ett snabbare utbyte av fordonsflottan och ett konverteringsstöd till både etanol och biogas skulle radikalt minska utsläppen från de bensinbilar som redan kör på vägarna. Dessa stöd bidrar till omställningen samtidigt som de stimulerar ekonomin i återstarten. Detsamma gäller tydliga styrmedel för att utveckla en marknad för produkterna och viktigast för det är ett beslut om en ambitiös reduktionsplikt.

Svante Axelsson, nationell samordnare Fossilfritt Sverige
Lena Ek, ordförande Södra
Petter Holland, vd Preem
Magnus Kagevik, chef division energi, Lantmännen
Hilde Wahl, vd ST1 "

"Fakta. Reduktionsplikt
Lagen om reduktionsplikt infördes 2018 och innebär att drivmedels-företagen som säljer bensin och diesel måste blanda in en viss mängd biodrivmedel så att utsläppen av växthusgaser från drivmedlet minskar per liter i den takt som lagen har bestämt. "

”Trots lagstiftning saknades bra beredskap för pandemier”

SÖNDAG 28 JUNI 2020

"DN. DEBATT 200628
Enligt en lag från 2006 ska kommuner och regioner göra risk- och sårbarhetsanalyser av hot som kan leda till extraordinära händelser och med beredskapsplaner förebygga dessa. Ändå fanns inga väl genomtänkta åtgärdspaket på plats för att hantera coronapandemin. Sårbarhetsanalyserna var allt för elementära, skriver riskforskaren Göran Bengtsson.

Sverige har en stark blåljuskultur, trimmad av räddningsinsatser vid både ordinära olyckor och katastrofer. Förmågan att förebygga och hantera samhällets sårbarhet vid en extraordinär händelse är däremot svag. Det märktes på de rådvilla och handfallna reaktionerna från kommuner, sjukvård och företag när covid-19-pandemin gjorde entré i Sverige. Men det skulle inte behöva vara så illa.

Riksdagen antog nämligen 2006 en lag om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser, sådana som avviker från det normala och som kan ge allvarliga samhällsstörningar. Det har identifierats 40–50 olika hot som kan leda till sådana händelser. Enligt lagen ska sårbarheten i den egna verksamheten, till exempel äldreomsorg, analyseras i risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) och förebyggas i beredskapsplaner.

Därtill har kommunen enligt samma lag ett geografiskt områdesansvar att samordna analyser och åtgärder med olika aktörer före, under och efter en krissituation. Lagstiftaren gav i propositionen exempel på sådana aktörer – statliga myndigheter, landsting, organisationer och företag. Utan tillgång till sårbarhetsanalyser och beredskapsplaner för aktörerna blir det klart svårt, för att inte säga omöjligt, för kommunens beredskapsansvarige att samordna och samverka. På det här sättet har lagstiftaren gett ett heltäckande förebyggande skydd mot bland annat pandemier över hela Sverige.

Och ändå fanns inga väl genomtänkta och analyserade åtgärdspaket på plats för att avväpna sars-cov-2. Jag menar att det beror på att kommuner, regioner, företag, länsstyrelser och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) inte lever upp till lagens krav på att förebygga och hantera samhällets sårbarhet. Sårbarhetsanalyserna är nämligen fortfarande, fjorton år efter lagens tillkomst, elementära och schabloniserade, utan konkret stöd för hur verksamheten ska förbereda sig för det extraordinära.

Beredskapsplanerna är i bästa fall mångordiga organisationsscheman med marginell förankring i internationell vetenskaplig diskurs inom till exempel beslutsteori och sannolikhetsbaserad riskanalys. Det är som om beslutsfattare från kommun till nationell nivå har svårt att övertyga sig själva och medborgarna om överlevnadsvärdet av beredskapsplanering.

Riksrevisionsverket (RRV) har sett liknande brister. Redan 2008 föreslog man regeringen att den skulle försäkra sig om att RSA av bland annat pandemisk influensa höll en ”tillräcklig kvalitet” och dessutom att nyttan av föreslagna förebyggande åtgärder motiveras av kostnaderna.

Sju år senare kritiserade RRV länsstyrelserna för att inte ställa tillräckligt skarpa krav på kvaliteten på kommunernas RSA och för att inte gå på djupet och göra analyserna användbara. Just användbar är ett nyckelord i sammanhanget, inte minst när man förbereder ett samhälle för en pandemi. En kommun, region och företag måste kunna visa hur stora skador som en pandemi riskerar att ge på människor, egendom och verksamhet, hur effektiva olika motåtgärder skulle kunna vara, hur mycket hjälpmedel som måste finnas på plats från början, hur ett företag ska kunna förbereda sig för en tillfällig och alternativ verksamhet. För sådan kvantitativ RSA finns metoder som hanterar den utmanande osäkerhet, som är ett signum för all risk- och sårbarhetsanalys.

Men det hör till undantagen att beredskapen för det extraordinära förlitar sig på riskberäkningar. Ett sådant undantag är de analyser som de nio kommunerna i Storstadsregion Malmö gjorde 2010 av sin sårbarhet för nästa influensapandemi och av effektiviteten av olika motåtgärder i regionen. Men i ett stickprov av större företag med samhällsviktig verksamhet i regionen fanns inget med dokumenterad sårbarhetsanalys eller beredskapsplan för pandemi.

Det senare resultatet skulle förmodligen blivit detsamma i andra delar av landet där beredskapsansvariga inte begärt användbara RSA från företag för samordning och för att företagens kontinuitetsplanering och investeringshorisont ligger närmare kvartalet än de 10–15 åren för återkommande pandemier. Ändå är det sedan länge välkänt att branscher såsom hotell, restaurang, konst, underhållning och turism kan förlora 80 procent av efterfrågan och transport och lagerhållning 70 procent under en allvarlig pandemi. Därför är det anmärkningsvärt att regering och riksdag räddar krisande företag med flera hundra miljarder kronor utan krav på motprestationen RSA och beredskapsplaner för pandemier och andra extraordinära och samhällsfarliga hot.

I en strategi för en hållbar samhällsutveckling måste arbetet att förebygga sårbarheten för kommande pandemier uppenbarligen få ta större plats och gå med snabbare steg mot ökad professionalism. Här är några råd:

1 Kommunens beredskapsansvariga måste inse, att det inte går att bara prata sig fram till verksamhetens sårbarhet utan man måste räkna på riskerna, pandemins känslighet för olika beroenden samt naturligtvis tolka osäkerheten i skadornas omfattning och bekämpning. De ansvariga måste peka med hela handen på företag och sjukvård i kommunen för att få kvalitetssäkrat samordningsunderlag. Där de egna resurserna inte räcker till, måste kommuner samverka och kanske köpa konsultexpertis.

2 MSB måste skärpa kraven på kommunernas och länsstyrelsernas RSA och beredskapsplaner, så att de kan användas för framgångsrika åtgärder i en krissituation. Om länsstyrelser och MSB inte har egna resurser att kritiskt granska kommuners RSA, måste man hyra in externa experter. Kvalitetsförbättringen av kommuners RSA kan kopplas till en morot i form av högre statligt bidrag.

3 Sjukvården har traditionellt motsatt sig kvantitativa RSA med hänvisning till att systemet är för komplext med för många flaskhalsar, som ger för stor osäkerhet. Alternativet stabsläge fungerar uppenbarligen dåligt. Jämfört med den osäkerhet som hanteras av RSA vid analys av globala klimatförändringar, förefaller svensk sjukvårds pandemiberedskap vara en mindre utmaning.

4 Företag som riskerar att förlora 70–80 procent av sina kunder vid en pandemi borde se överlevnadsvärdet av en RSA och beredskapsplan. Branschorganisationerna och Svenskt näringsliv bör ge sitt stöd till metodutveckling, varför inte i samarbete med forskningsråden Forte och Vinnova.

5 Regering och riksdag har det yttersta ansvaret för hur väl samhället är förberett för extraordinära händelser, genom bland annat anslag och lagstiftning. Om krisberedskap blir en hjärtefråga för rikspolitiker, kan några hundra miljoner i ökade anslag, en bråkdel av kostnaden för statens räddningspaket, häva den grava underfinansieringen.

Riksdagen bör också avsluta sitt legala stöd till företeelser som ökar sårbarhet för pandemier. Sålunda borde man omgående ta bort möjligheten för kommuner och domstolar att förtäta städer, detta fullskaleexperiment med människors hälsa, som bygger på en förhoppning om att förtätning reducerar sårbarheten, men där evidensen mestadels pekar i motsatt riktning. Till denna bank av evidens kan nu också läggas pandemier, eftersom virussmitta är mera utbredd i förtätade än glesare stadsdelar.

Göran Bengtsson, professor emeritus i ekologi och tidigare lärare i riskanalys vid Lunds universitet och tekniska högskola "

”Kärnkraftsintressen bakom Svenskt näringslivs elrapport”

MÅNDAG 29 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200629
Svenskt näringsliv har under våren drivit ett viktigt projekt för att beskriva behoven för den framtida svenska elförsörjningen. Tyvärr saknar projektet trovärdighet, eftersom branschorganisationen anlitat förespråkare för kärnkraft för genomförandet av centrala delar, skriver Charlotte Unger Larson, Johanna Sandahl och Anna-Carin Windahl.

Sverige står inför omvälvande förändringar i elförsörjningen. De kommande åren väntas elanvändningen öka kraftigt till följd av elektrifiering av transporter och industrin, samtidigt som den befintliga elproduktionen och vårt elnät blir allt äldre. Ovanpå detta är klimatkrisen akut och svensk elexport spelar en viktig roll för att minska utsläppen från fossil elproduktion i våra grannländer.

För det svenska näringslivet är låga elpriser, låg klimatpåverkan och hög leveranssäkerhet avgörande konkurrensfördelar. Därför är det bra att Svenskt näringsliv vill ta ett samlat grepp om elförsörjningen och identifiera nödvändiga politiska beslut för att Sverige ska kunna möta utmaningarna med ett hållbart och konkurrenskraftigt elsystem. En central del av initiativet är att modellera den svenska elförsörjningen för att identifiera ”kostnadsoptimala systemlösningar”. Tyvärr väcks stora frågor om studiens syfte då rapportförfattare, modellerare och finansiärer alla har tydliga kärnkraftskopplingar.

Vi ifrågasätter inte de inblandade parternas vilja att genomföra ett gediget arbete. Men den samlade bilden är att resultatet är bestämt på förhand, till fördel för kärnkraft:

1 Rapportens huvudförfattare, Staffan Qvist, forskar inom kärnkraft och är delägare i kärnkraftsbolaget Blykalla Reaktorer (Leadcold) som i samarbete med Newclearenergy har visionen att år 2032 ha ny, kommersiell kärnkraft på plats i Sverige. Qvist är även författare till boken ”Klimatnyckeln” med budskapet att kärnkraft är helt nödvändig för att nå klimatmål och möta ett ökande elbehov. Samma slutsats drar han i en studie publicerad i Energy Policy.

2 Rapportens två modellerare är från USA, verksamma vid MIT respektive Princeton, och har kärnkraftsinriktning. Både i gemensam forskning och på debattsidor är budskapet att förnybar elproduktion inte räcker till.

3 Rapportens finansiärer är, utöver Svenskt näringsliv, två amerikanska stiftelser. Rodel foundation har tidigare finansierat ett amerikansk kärnkraftsforum och dess grundare är rådgivare till en pågående kärnkraftskampanj i USA. Den andra stiftelsen Rasmussen foundation tycks vara instiftad efter en professor i kärnfysik på MIT.

I en intervju om projektet framhöll Svenskt näringsliv att: *”Vi förväntar oss att politikerna tar bort skygglapparna och ägnar sig åt seriösa och faktamässiga analyser för att kunna vidta korrekta åtgärder. Vi får inte heller ha skygglapparna på. I ljuset av det är det viktigt att vi inväntar de här analyserna innan vi tar tydligt ställning för hur framtidens energisystem ska se ut.”*

Men tyvärr gör valet av utförare och samarbetspartner att resultatet av den stundande utredningen riskerar att bli förutsägbart. Det vore inte förvånande om kärnkraftsforskarna kommer fram till slutsatser som är till fördel för både ny och gammal kärnkraft i det svenska elsystemet.

Författarens och experternas bakgrund skulle förstås inte behöva påverka slutresultatet. Med relevant indata och en välbyggd modell kan resultaten bli korrekta oavsett vem som utför arbetet. Det underlag som hittills presenterats tyder dock på att projektet är mycket vinklat.

Lennart Söder, professor i elkraftsystem vid KTH, har pekat på en lång rad allvarliga brister i val av simuleringsmetod som inte beaktar vare sig existerande eller framtida flexibilitet och därmed systematiskt missgynnar det förnybara och alltså gynnar kärnkraften.

Dessa brister gör att ett elsystem baserat på förnybar elproduktion förefaller bli dyrare än ett system med kärnkraft. Här är några av de största bristerna:

Modellen är inte anpassad efter svenska och nordeuropeiska förhållanden där den stora andelen vattenkraft kombineras med olika typer av flexibilitet och en stor handel mellan länderna. Metoden baseras dessutom på att alla år skulle vara så kallade torrår, med låg tillrinning och låga nivåer i vattenmagasinen.

Modellens sätt att hantera import och export bortser helt från Norges omfattande vattenkraft och stora vattenmagasin som gör det möjligt att spara vatten (energi) från en tidpunkt till en annan. På samma sätt beaktas inte heller vatten- och pumpkraft i Finland, Tyskland eller Litauen.

Modellen underskattar grovt framtida flexibilitet i till exempel vätgasproduktion, batterier och elbilar. Potentiellt viktig teknik som ”vehicle-to-grid” där elbilar levererar el till nätet ryms inte i modellen, trots att studien gäller år 2045 och tekniken redan i dag har börjat användas på flera håll.

Därtill kan man fråga sig varför modellen utgår från att kalkylräntan skulle vara densamma oavsett kraftslag. Det riskerar att bli mycket missvisande då vissa investeringar är mer riskfyllda än andra.

Det är allvarligt att Svenskt näringsliv låter företrädare för ett produktionsslag, kärnkraft, utreda den framtida elproduktionen i Sverige. Det kan liknas vid att regeringen låter marinen – och inte överbefälhavaren – utreda och lägga förslag om hur Försvarsmaktens budget ska fördelas mellan marinen, armén och flygvapnet.

I andra delar av Svenskt näringslivs initiativ, när det gäller studier kring exempelvis energieffektivisering, transportsektorns elektrifiering och elmarknadsdesign har oberoende konsulter anlitats. Varför gör man inte detsamma när det gäller elproduktionen? Det är en fråga vi ställde till Svenskt näringsliv redan i februari, men fortfarande inte har fått något svar på.

Framtidens elsystem måste vara hållbart och konkurrenskraftigt i förhållande till andra länder. Vi välkomnar alla initiativ som bidrar till ökad kunskap om hur det kan åstadkommas på bästa sätt. Vi hoppas att Svenskt näringsliv har tagit till sig av kritiken och gör en objektiv analys av elproduktionen, där både Sveriges unika förutsättningar och modern och flexibel teknik beaktas. Annars kommer studien tyvärr inte tillföra något av värde till energidebatten.

Charlotte Unger Larson, vd Svensk vindenergi
Johanna Sandahl, ordförande Naturskyddsföreningen
Anna-Carin Windahl, kanslichef 100 % förnybart "

”Det kommunala självstyret kostar liv under pandemin”

TISDAG 30 JUNI 2020

" DN. DEBATT 200630
Sveriges statsskick gör att styrningen av samhällets tjänster inte fungerar i krislägen. Väldigt många människor har gjort stora insatser under pandemin, men systemfel gör att deras insatser ofta inte leder till resultat. Gemensamt för dessa systemfel är det kommunala självstyret som hindrar rationella krisfunktioner och gör det möjligt att skylla på andra, skriver Martin Ingvar.

Den svenska tanken om det goda samhället klarade inte verkligheten när pandemin slog till. Sverige har inte klarat av organisatoriska utmaningar som vi egentligen trodde att vi var världsbäst på. Vi står inför en smärtsam korrigering av den nationella självbilden. Bara genom att formulera problem och lösningar i klartext kan vi klara framtida kriser: Sveriges alla enskilda kommuner och regioner har inte förutsättningar och resurser för att klara välfärdsuppdraget eftersom de är för små.

Internationella data visar preliminärt att det inte är sämre i Sverige avseende vården när man drabbats av covid-19 än på jämförbara platser i världen. Det beror till stor del på att tillräckligt många har följt de allmänna råden från Folkhälsomyndigheten, smittspridningen saktats ner och belastningen på sjukvården kunnat hållas på en rimlig nivå. Sjukvården har klarat uppdraget tack vare extraordinära insatser från personalen men också för att vården vilar på professionens starka inflytande på verksamheten och har rötter i en krigsorganisation –

linjeorganisation med avdelningar, divisioner, stabsläge, förstärkningsläge och etablerade principer för prioritering. Det gick snabbt att ställa om för nya krav.

Utanför sjukvården finns det däremot tydliga tecken på flera systemfel som kostat liv. Gemensamt för dessa systemfel är det svenskaste av allt – det kommunala självstyret. Det hindrar rationella krisfunktioner och gör det möjligt att skylla på andra. När det gått så långt att vår utrikesminister lägger skulden på enskilda medarbetares sjuknärvaro i äldrevården blir det närmast som en scen ur ”Fawlty Towers” där servitören får bära hundhuvudet för de fatala bristerna i pensionatets ledning.

Pandemin är inte över men det går redan att se ett tydligt mönster: Sveriges statsskick gör att styrningen av samhällets tjänster inte fungerar i krislägen. Väldigt många människor har gjort stora insatser men systemfel gör att deras insatser ofta inte leder till resultat.

Det är regionernas ansvar att hålla beredskapslager av sjukvårdsmateriel, tillräckliga för att klara en kris. Det har inte skötts – i stället har man fått dela på det som finns av munskydd, visir, handdesinfektion, plastförkläden, narkosläkemedel och provtagnings-pinnar. Sjukvårdens behov har prioriterats och kommunerna har fått vänta, en väntan som kostat liv. Genom att upprätta en krisorganisation för fördelningen av tillgängliga resurser försökte Socialstyrelsen i praktiken organisera bort skadeeffekterna av det regionala och kommunala självstyret. Sveriges kommuner och regioner begär enligt upparbetad praxis miljarder av staten för att regioner och kommuner – trots egen beskattningsrätt – ska kunna sköta sitt grunduppdrag.

Regionernas ansvar i krisberedskapen är otvetydig för sjukvården. Men ansvaret är otydligt på kommunal nivå. Det är kanske kommunernas ansvar men kanske ändå inte, eftersom man i olika omfattning lagt ut driften privat. Om vi ska klara nästa kris bättre måste detta redas ut.

Sverige har inte kunnat öka kapaciten för testning och smittspårning tillräckligt snabbt. Folkhälsomyndigheten insåg detta och övergav tidigt principen om allmän smittspårning för att i stället fokusera på sjukvården. Det räddade sjukvården men kostade liv. Oförmågan att bygga en nationell organisation för testning visar återigen effekterna av det landstingskommunala självstyret: Man kan inte uppfinna 21 olika regionala sätt att lösa samma sak och samtidigt ha den nationella samordning som krävs för att få kontroll på smittspridningen.

Inför öppen ridå har vi sett hur olika parter skyller på varandra, och hur staten tappat greppet och tagit på sig samtliga kostnader för att över huvud taget få något att hända. Regeringens ”plåster” på byråkratisk fraktionering i många myndigheter och kommunalt självstyre var att tillsätta en ”testsamordnare” som efter tre veckor konstaterade att det inte fanns några tveksamheter när det gällde ansvaret; det var bara att testa brett, isolera och smittspåra. Ändå gick det plågsamt sakta.

En nationell skam är att det på många håll saknas organisation och kompetens för att klara basal hygien på äldreboenden. Svagt arbetsgivarskap där 30–40 procent av baspersonalen saknar utbildning kombinerat med brister i långsiktig planering/krisberedskap har gjort att många fått sätta livet till i onödan. Det blir särskilt tydligt när det finns lokala exempel där man gjort rätt och förhindrat smittspridning

genom att tillämpa hygienprinciper som varit kända i hundra år och som finns i Socialstyrelsens allmänna råd.

Den nationella blamagen fullbordades när Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, tog fram en app för smittspårning som ingen beställt, ingen ville ha och som saknade mottagare för levererade data. Den byggde på tron om en fungerande kommunal samordning, en tydlig ansvarsfördelning när det gäller prevention, och fungerande testning och smittspårning med god kapacitet. Bristerna i den landstingskommunala digitaliseringen bidrog till haveriet.

En kommande pandemikommission kommer sannolikt inte att peka ut en enskild aktör som ansvarig för eländet som varit men det organisatoriska kaos som pandemin blottade får bara inte upprepas.

Det är alla politiska partiers ansvar att med kraft driva fram en minskning av antalet regioner och kommuner i syfte att stärka kompetens, ekonomisk uthållighet och därmed möjliggöra att lokalt kunna ta ansvar för det offentliga uppdraget. Utredningarna är klara (SOU 2016:48, SOU 2020:8) så det handlar bara om politisk ork. Demokratin är ömtålig, särskilt i kriser. Ett fungerande samhällskontrakt är bästa sättet att vårda den.

Martin Ingvar, professor vid Karolinska institutet, forskar om kunskapsdelning inom vård och prevention "

Debattartiklar i DN juli 2020

”Dansk-tyska tågsatsningar gör Öresundsbron allt viktigare”

DN ONSDAG 1 JULI 2020

" DN. DEBATT 200701
De satsningar som Danmark och Tyskland nu gör på snabbare järnväg stärker argumenten för en svensk satsning på höghastighetsjärnvägar. Ett statligt projektbolag bör nu få ansvar för att snarast planera och bygga nya järnvägsspår mellan Lund och Hässleholm och därefter övriga delar av stambanorna för höghastighetståg, skriver Anders Olshov.

I dag, 1 juli 2020, är det tjugo år sedan Öresundsförbindelsen invigdes och Sverige förenades med Danmark och resten av kontinenten landvägen. Såväl coronaviruset som försämrade svensk-danska relationer är smolk i bägaren, men brons trafikframgång, ekonomiska överskott och vidare betydelse får den ändå att skina som en sällsynt lyckad investering.

Sedan den historiska dagen har 120 miljoner fordon och 190 miljoner tågpassagerare korsat bron och betalat motsvarande 40 miljarder svenska kronor i dagens växelkurs till bolaget Øresundsbrokonsortiet.

För hälftenägarna svenska och danska staten är Öresundsbron en formidabel affär. Trafikanterna betalar förbindelsen med bro och tunnel, landanläggningarna, moms och slutligen utdelningar till staterna. Kalaset är således inte bara gratis för staterna – de får betalt för det! Redan i dag uppgår brons årliga intäkter till cirka 2,8 miljarder kronor, ett belopp som förväntas stiga successivt när trafiken fortsätter öka. Efter hand amorteras lånen ned och statskassorna kommer att fyllas med årliga mångmiljardbelopp.

Öresundsbron har skapat stora värden för Sverige och Danmark, utvecklat Malmö och Köpenhamn som städer och förenklat vardagen för de människor och företag som använder den. Trots framgångarna kunde trafiken och intäkterna ha ökat mer. Det senaste decenniet har motvinden blåst.

Det började med att visionen om en integrerad Öresundsregion fick sig en törn 2010–2011 när den danska sidan monterade ned Öresundsuniversitetet, Öresund science region och 2015 den politiska samarbetsorganisationen Öresundskomiteen för att bilda Greater Copenhagen.

De nationella strukturerna hade då visat sig svårforcerade och nationalstaterna vände regionen ryggen. Men de skulle också göra något som tidigare föreföll otänkbart: kontrollera och stänga nationsgränsen. 2015 införde Sverige id-kontroller av resenärer från Danmark för att begränsa antalet asylsökande. 2019 införde Danmark stickprovskontroller mot den svenska gränsen för att bekämpa de kriminella nätverken. Med coronakrisen infördes ett temporärt stopp för svenskar att åka till Danmark.

Det samförstånd som rådde mellan länderna från det att avtalet om Öresundsförbindelsen slöts 1991, som utvecklades inför det svenska EU-inträdet 1995 och under anläggningsprocessen av Öresundsförbindelsen och som nådde klimax 2000 har ersatts av dispyter och nationell likgiltighet inför Öresundsregionen.

Trätoämnena har bland annat handlat om invandringen, kriminaliteten och senast hanteringen av coronaviruset samtidigt som konkurrensen mellan Köpenhamn och Stockholm har lyst igenom.

”Den dansk-svenske vision synker i Sundet” skrev Berlingske i Köpenhamn – en av Danmarks stora dagstidningar – i juni 2018. ”Något är ruttet i konungarikena kring Bron” sammanfattade Malmötidningen Sydsvenskan nyligen tjugo år med bron. ”I Danmark finns i dag samtidigt en mycket stark anti-svensk trend”, säger Jacob Nielsen, chefredaktör för den politiska nyhetssajten Altinget.

Ingen som följer utvecklingen mellan Sverige och Danmark kan undgå att Öresundsregionen har skadats och att relationerna mellan länderna har försämrats. Det försvagar Sverige och Danmark i EU i ett läge då Storbritannien, som stått nära, har lämnat. Det bidrog även till att den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA placerades i Amsterdam.

Här på DN Debatt uppmanade jag för tio år sedan till att se Öresundsförbindelsen som en del av Sveriges närmande till Europa och bygget av det europeiska huset. Vi har inget att vinna på att återfalla i nationalistiska murar, utan måste som små ekonomier samarbeta. Jag uppmanade även länderna att bygga en andra fast förbindelse över Öresund. Trafikunderlaget finns, men meningsskiljaktigheterna antyder att frågan måste anstå en längre tid.

När jag intervjuade Danmarks före detta statsminister Poul Schlüter inför en bok jag skrev om Öresundsregionen talade han om att utnyttja Öresundsmöjlighetens timme, som på den tiden handlade om att bygga bron och utveckla ön Amager och Kastrups flygplats, medan tid var. I två demokratier med folkviljor präglade av komplicerade inhemska strukturer och med ett krigiskt förflutet är det mycket som kan störa en process. Det finns alltid svåra politiska prioriteringar att hantera.

Om Danmark under 1990-talet blickade åt Sverige och Östersjöområdet är blicken sedan länge riktad inåt och söderut. Järnvägen mellan Danmarks fem största städer rustas upp och elektrifieras för höghastighetståg i 250 km/h och en Kattegattförbindelse som ska förbinda Århus på Jylland med Köpenhamn på Själland utreds.

Mest intressant för Sverige är att en bred politisk majoritet nyligen beslutade att sätta i gång anläggningsarbetet av Fehmarn Bält-tunneln mellan Danmark och Tyskland den 1 januari 2021 med målsättningen att den ska öppna för bilister och tåg i mitten av 2029. Den dubbelspåriga och elektrifierade höghastighetsjärnvägen (250 km/h) söderut från Köpenhamn till Ringsted öppnade förra året och sträckan vidare från Ringsted mot tyska Femern har påbörjats och får en hastighet av 200 km/h.

Danmark investerar motsvarande 100 miljarder svenska kronor på utbyggnader av väg och järnväg för högre hastigheter på sträckan Köpenhamn–Hamburg. Flaskhalsar vid Copenhagen airport,

Öresundsmotorvägen och Ny Ellebjerg station byggs bort. När de tyska investeringarna mellan Lübeck och Puttgarden så småningom blir klara blir restiden mellan Hamburg och Köpenhamn under tre timmar. Det innebär att Malmö hamnar i Kontinentaleuropas norra periferi och kan kopplas på Deutsche bahns höghastighetstågnät,

liksom att förutsättningarna för godståg förbättras. Till exempel tar det mindre än två timmar från Hamburg till den tyska huvudstaden Berlin

varifrån det tar fyra timmar till München. Intercityturismen och affärsförbindelserna mellan Malmö-Köpenhamn, Hamburg och Berlin kommer att få ett uppsving. Skåne kan skapa värden som Sveriges port till Europas största ekonomi och bidra till ökad handel.

Sverige måste se det större europeiska perspektivet och de fördelar för svensk höghastighetsjärnväg som följer av Danmark och Tysklands infrastrukturinvesteringar.

Därför bör ett statligt projektbolag bildas med ansvar för att snarast planera, projektera, finansiera och bygga de två nya järnvägsspåren mellan Lund och Hässleholm och därefter övriga delar av stambanorna för höghastighetståg. Synergier kan uppnås genom att projektbolaget använder sig av Öresundsbrons administration för drift och underhåll och – liksom Danmark har gjort med nio bolag – av dess finansavdelning. Därutöver är det rimligt att Öresundsbrons överskott används till infrastrukturinvesteringar, varav nya järnvägsspår bör få en del av medlen. När Öresundsförbindelsen om tio år fyller trettio är vi med dansk hjälp närmare Tyskland än någonsin förut. Det får inte stanna där.

Anders Olshov, chef för och grundare av tankesmedjan Intelligence watch, ekonom från Handelshögskolan i Stockholm, grundare av Öresundsinstitutet 2002 och chef till 2014 samt författare till boken ”Øresundsregionen – Københavns outnyttjade möjlighet” som gavs ut av Gyldendal förlag på svenska och danska 2013 "

”Integrationsskulden: halv miljon utrikes födda riskerar fattigdom”

DN TORSDAG 2 JULI 2020

"DN. DEBATT 200702
Sju procent av Sveriges vuxna befolkning, över en halv miljon, utgörs av utrikes födda med risk för fattigdom. Det är Sveriges integrationsskuld. Liberalerna presenterar i dag en plan med tydliga delmål för att minska Sveriges stora integrationsskuld. Dessutom kräver vi att svenska regeringar varje år redovisar hur stor integrationsskulden är, skriver Nyamko Sabuni (L).

Coronakrisen är en av de svåraste prövningarna för Sverige i modern tid. I dagsläget har över 5 000 människor dött och många människor har förlorat sina jobb eller sina företag.

Coronakrisens mest akuta skede ebbar ut i takt med att smittspridningens första våg nu avtar. Liberalerna har i vårt samarbete med regeringen bidragit till viktiga reformer för att rädda jobb och företag för att undvika en akut finanskris i Sverige. Men trots detta är den ekonomiska nedgången oundviklig och de strukturella problem vi såg före corona kommer att förvärras.

Redan före krisen har integrationsproblemen i Sverige varit alarmerande. Alltför många människor lever i utanförskap. Mångas frihet och möjligheter är begränsade eftersom de saknar jobb och har bristande språkkunskaper. Framför allt många utrikes födda kvinnors situation är allt annat än vad vi kan förvänta oss i ett av världens mest jämställda länder. I landets utanförskapsområden är arbetslösheten mer

än dubbelt så hög och andelen som lever med försörjningsstöd mer än tre gånger så hög som i övriga Sverige. Liberalerna vill vända denna utveckling.

Med coronakrisen kommer den redan höga arbetslösheten bland utrikes födda att öka. Vår misslyckade integrationspolitik, där vi öppnat dörren till Sverige som land, men inte till vårt samhälle, kommer att bli förödande. För att återstarta Sverige krävs det att Sveriges främsta prioritering i spåren av corona ska vara att lösa integrationen och vända utvecklingen i våra utsatta områden.

Vårt parti varnade tidigt för problemen: Redan år 2004 tog Liberalerna fram rapporten ”Utanförskapets karta” där en kartläggning gjordes såväl av omfattningen som av utvecklingen av utanförskapet i utsatta områden. Den illavarslande utveckling vi då larmade om har, inte minst efter flyktingkrisen, fördjupats långt mer. En ny underklass växer fram och vi ser nu, i vissa områden i Sverige, en återgång till ett Fattigsverige.

Det går inte blunda för denna utveckling. Människor som fastnar i utanförskap har begränsade möjligheter att bygga en framtid för sig och sina barn. Detta tar sig uttryck på många sätt och kräver åtgärder inom många sektorer och från en mängd ansvarstagande samhällsaktörer.

När en politik nu formuleras för att resa oss ur coronakrisen måste vi samtidigt utforma en politik som reser oss ur den integrationskris som rådde före pandemin. Integrationskrisen har byggts upp under lång tid genom att nyanlända invandrare gjorts bidragsberoende och maktlösa, ofta i utsatta och otrygga områden. Denna skuld efter politisk underlåtelse måste nu betalas av.

Sverige ska inte vara ett delat land. Vi vägrar acceptera en återgång till ett nytt Fattigsverige. Därför måste vi sätta ord på den skuld som byggts upp. Vi väljer att kalla denna skuld för integrationsskuld, inte för att det är en skuld som några enskilda bär utan för att vårt samhälle har en skuld mot alltför många enskilda.

Politiken måste under lång tid handla om vårt samhälles avgörande glapp i egenförsörjning mellan grupper. Politiken måste också komma att handla om den skuld många år av politisk bidragsmentalitet och lågt satta förväntningar på nya medborgare bidragit till att skapa. En missriktad välvilja har lämnat ett stort antal migranter utanför samhället därför att samhället inte har ställt upp med tydliga förväntningar om att också människor som har flyttat till vårt land ska kunna försörja sig själva, tala svenska och bidra till samhället. Denna skuld efter politisk underlåtelse måste nu betalas av.

Vad är det då som ska mätas? Vilken fråga ska politiker behöva svara på varje år tills integrationsskulden är avbetald? Samhällsekonomiskt fångas integrationsmisslyckandet väl av skillnaden i medianinkomst mellan utrikes födda och samhället i stort. Bakom sådana siffror döljer sig arbetsmarknadsetablering och humankapital men också pensionsutsikter, arbetsplatsgemenskap och ekonomiska möjligheter i vardagen. Räknat på detta sätt tydliggörs hur Sverige sticker ut från viktiga jämförbara länder. EU-gemensamma definitioner visar att gruppen utrikes födda med oroande låga inkomster (under 60 procent av medianinkomsten) uppgår till cirka 560 000 personer. Det motsvarar 7 procent, var femtonde person, av den totala vuxna befolkningen i Sverige. Dessa personer måste få förutsättningar att bli delaktiga och lyckas.

I nya siffror från riksdagens utredningstjänst, som på Liberalernas uppdrag har bearbetat data från Eurostat, jämförs dessa 7 procent med övriga Europa. EU-snittet för utrikes födda med risk för fattigdom är

4,3 procent. I Norge och Danmark är siffran 4,6 respektive 4,9 procent. Tyskland utmärker sig likt Sverige med ett generöst

flyktingmottagande under åren runt flyktingkrisen 2015. Trots detta är motsvarande siffra i Tyskland 4 procent av befolkningen.

Ett första delmål i Sveriges integrationspolitiska arbete bör vara att upprätta en plan för att integrationsskulden ska sjunka till tyska nivåer. En sådan bör bland annat innehålla åtgärder för kunskaper i svenska språket, morötter för kvinnors deltagande i arbetslivet, åtgärder för att till exempel bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, förenklade villkor för småföretag och samverkan för upprustade förorter.

Vi föreslår att detta delmål ska beslutas av riksdagen och regeringar ska årligen berätta hur arbetet går. Sedan 1994 lämnar svenska regeringar årligen en fördelningspolitisk redogörelse. Liknande redogörelser görs också om jämställdhet och klimatet. Det behövs en redogörelse också för integrationen och integrationsskulden.

Liberaler ser varje människas värdighet. Det är hennes frihet och möjligheter vi slåss för. Integrationskulden innebär ett enormt svek mot varje människa som kommit till vårt land utan att ges chansen att lyckas här och mot varje enskilt barn som växer upp i utsatta områden utan förhoppningar att lyckas i skolan eller att få ett bra jobb.

Liberalerna har satt upp ett övergripande mål: Sverige ska inte ha några utsatta stadsdelar 2030. Vi ska inte vara ett delat land med ett utanförskap som föder förakt, frustration och konflikter.
Vi löser bara detta genom att i arbetet med politiken här och nu, med coronakrisens första fas till ända, skapa nya möjligheter till klassresor. Så kan vi börja betala av på den svenska integrationsskulden.

Nyamko Sabuni (L), partiledare

”Både katederundervisning och elevcentrering fungerar”

DN FREDAG 3 JULI 2020

" DN. DEBATT 200703
Katederundervisning och elevcentrerad undervisning ställs ofta mot varandra. I en ny rapport visar vi att dessa perspektiv inte ska ses som två ytterligheter som lärare måste välja mellan. De kan vara mer eller mindre lämpliga i olika undervisningssituationer och för olika elever i en och samma klass, skriver företrädare för Skolforskningsinstitutet.

Sedan decennier har det förekommit en debatt mellan förespråkare för lärarcentrering (ofta allmänt benämnd katederundervisning) och anhängare av elevcentrerad undervisning där elever ges ett större eget ansvar för sina egna lärprocesser. I debatten är båda perspektiven både omhuldade och kritiserade. Inte sällan har de ställts mot varandra. På vilken vetenskaplig grund sker det? Skolforskningsinstitutet visar i en forskningsrapport att lärar- och elevcentrerad undervisning inte ska betraktas som två ytterligheter som lärare måste välja mellan. Undervisning av hög kvalitet kännetecknas snarare av lärarens väl avvägda blandning av de två perspektiven.

Lärar- och elevcentrering är två begrepp som i lite olika former och med något varierande innebörd förekommer i jämförelser mellan olika sätt att undervisa och lära. Diskussioner berör bland annat ansvarsfördelningen mellan lärare och elever samt deras mer eller mindre aktiva roller i undervisnings-lärande-processen.

Lärarcentrerad undervisning bygger på lärandeteorier som bland annat säger att kunskap förmedlas av läraren och tas emot av eleven.

Katederundervisning är ett begrepp som förekommer för att beskriva den typ av lärarcentrering där lärare föreläser och förevisar.

Elevcentrerad undervisning brukar ofta beskrivas som att elever är aktiva i och tar mer ansvar för sina egna lärprocesser, under vägledning av och i kommunikation med läraren och andra elever.

Ofta har de två synsätten ställts mot varandra och inte sällan har debatten framstått som att lärarens enda alternativ är att välja mellan två ytterligheter, helt lärarcentrerad eller helt elevcentrerad undervisning. En bidragande faktor till att debatten försvåras kan vara att begreppen lärar- och elevcentrering inte är entydigt definierade, vilket gör att den exakta innebörden kan variera mellan olika aktörer.

Skolforskningsinstitutet publicerar i dag rapporten ”Lärarcentrerad och elevcentrerad undervisning i samspel”, där vi sammanfattar och kommenterar forskningsöversikten ”Twenty-first century adaptive teaching and individualized learning operationalized as specific blends of student-centered instructional events: A systematic review and meta-analysis”, framtagen av det internationella forskarnätverket Campbell collaboration. Forskningsöversikten baseras på 299 experimentella och kvasiexperimentella studier, genomförda i motsvarande grundskola och gymnasieskola, som utvärderat effekter på elevers utveckling av ämneskunskaper, för undervisning med olika grad av elevcentrering.

Forskningsöversikten beskriver lärar- och elevcentrering inom fyra olika undervisningsdimensioner:

ledarskap.
undervisnings- och lärandetakt.
planering.
individanpassning.

För varje område karakteriseras undervisningen på en femgradig skala från helt lärarcentrerad till helt elevcentrerad. Genom att sätta ord på lärarens och elevens handlingar i de olika stegen i skalan blir det tydligt hur lärare och elever agerar vid olika grader av lärar- respektive elevcentrering.

Forskningsöversikten synliggör att undervisning i realiteten nästan alltid är en blandning av lärar- och elevcentrering, men att lärare kan lägga olika tonvikt på de två perspektiven. Att tolka och debattera lärar- och elevcentrering som två ytterligheter är alltså en mycket kraftig förenkling.

Forskningsöversikten visar också att lärar- och elevcentrering kan vara mer eller mindre lämpligt i olika undervisningssituationer. Läraren kan dessutom behöva lägga olika tonvikt för olika elever i en och samma klass. På en generell nivå visar resultaten att:

1 Ett mer elevcentrerat ledarskap, det vill säga ett mer vägledande ledarskap, ger i genomsnitt en något bättre kunskapsutveckling än ett mer lärarcentrerat ledarskap.

2 En mer lärarcentrerad undervisnings- och lärandetakt ger i genomsnitt en något bättre kunskapsutveckling än då elever själva får ta ett större eget ansvar för studietakten.

3 Lärare som i högre grad främjar ett elevcentrerat arbetssätt både när det gäller ledarskap och individanpassning kan i genomsnitt förvänta sig den bästa kunskapsutvecklingen. Däremot dämpas de positiva effekterna av ett mer elevcentrerat ledarskap om läraren samtidigt låter eleverna ta ett stort eget ansvar för planering av lärandemål, kursinnehåll och val av studiemateriel.

I linje med forskningsöversiktens resultat bekräftar också andra forskningsöversikter om lärar- och elevcentrering vikten av lärarens aktiva och varierade undervisning. Vid arbetssätt som i grunden klassas som elevcentrerade, förefaller tydliga uppgifter och ramar, aktiv och strukturerad undervisning och kontinuerlig återkoppling vara centrala ingredienser för att undervisningen ska ge bästa resultat.

En elevcentrerad undervisning är alltså inte synonym med en process som ligger helt i händerna på eleverna. Det är läraren som är huvudansvarig för att, utifrån kunskap om elevernas individuella behov, sätta mål, planera arbetsområden, ta fram lämpligt material och styra arbetstakten. Det faktum att läraren är huvudansvarig är dock inte synonymt med att eleverna inom ramen för detta görs passiva, snarare handlar det om att läraren är den pedagogisk-didaktiska experten.

Det är vår förhoppning att forskningsöversikten kan bidra till en mer nyanserad allmän debatt om elev- och lärarcentreringens förtjänster och brister i relation till undervisning. Men framför allt hoppas vi att skolans verksamma kan ha nytta av forskningsöversikten som ett underlag i kollegiala diskussioner om undervisningens kvalitet, i relation till när det som lärare kan vara lämpligt att agera mer eller mindre lärar- och elevcentrerat.

Eva Bergman, projektledare, Skolforskningsinstitutet
Åsa Hirsh, fil dr, docent i pedagogik vid Göteborgs universitet, extern sakkunnig
Camilo von Greiff, myndighetschef, Skolforskningsinstitutet

Bakgrund. Skolforskningsinstitutet
Skolforskningsinstitutet är en statlig myndighet som verkar för att undervisningen i förskolan och skolan bedrivs på vetenskaplig grund. Institutet sammanställer forskningsresultat och fördelar forskningsbidrag för praktiknära forskning.
Det inrättades år 2015
Webbplats: www.skolfi.se "

”Kommunala ordningsvakter signalpolitik för miljoner”

DN LÖRDAG 4 JULI 2020

"DN. DEBATT 200704
Allt fler kommuner ansöker om att få använda ordningsvakter i det offentliga rummet. Ofta saknas dock en ordentlig kartläggning av problemen vilket gör att ordningsvakternas syfte många gånger blir oklart. Effekterna av insatserna utvärderas sällan. Det framgår av vår kartläggning av kommunernas brottsförebyggande arbete, skriver Magnus Lindgren.

Just nu pågår en infekterad debatt om kommunernas användande av ordningsvakter för att upprätthålla ordningen i det offentliga rummet. Bakgrunden är att många kommuner har stora utmaningar när det gäller brott och otrygghet. Förklaringen är en förändrad demografi, växande utanförskapsområden och omfattande ordningsproblem.

Situationen kompliceras ytterligare av att det på många håll fortfarande saknas en närvarande och lokalt förankrad polis samtidigt som kommunerna själva saknar ett lagstadgat ansvar att förebygga brott.

Tillsammans med att polisens resurser i allt större utsträckning flyttas från det offentliga rummet har detta inneburit att den typ av brott och ordningsstörningar som påverkar människors trygghet i vardagen inte alltid prioriteras. Det gäller exempelvis livskvalitetsbrott i form av ungdomsgäng som stör ordningen i offentlig miljö, buskörning i bostadsområden, skadegörelse, nedskräpning etcetera.

För att upprätthålla ordningen och öka tryggheten och hantera det maktvakuum som uppstått har därför allt fler kommuner börjat upphandla ordningsvakter som ”patrullerar” i det offentliga rummet.

Bara under det senaste året upphandlade kommunerna denna typ av ordningsvakter till ett värde av cirka 120 miljoner kronor, vilket motsvarar cirka 120 polistjänster.

Initiativet förefaller i förstone naturligt och bra eftersom ordningsvakter, rätt använda, kan vara ett bra komplement till polisen i arbetet med att upprätthålla ordningen. Men det finns skäl att ifrågasätta om lösningen på kommunernas situation och utmaningar per definition är just ordningsvakter. Den för tillfället populära ”medicinen” sätts nämligen ofta in utan att någon tagit diagnosen på patienten, alltså utan att problembilden i kommunen först har kartlagts.

Det är därför fullt möjligt att lösningarna på kommunernas problem kan vara något helt annat än just ordningsvakter. Kanske krävs i stället fler väktare eller en ny typ av service- och trivselvärdar eller helt enkelt fler socialarbetare. I vissa fall kanske lösningarna snarare handlar om att förändra platsen med ny belysning, bra skalskydd, fler kameror och öppna siktlinjer. Utan en ordentlig analys vet ingen vad som är rätt.

En del kommuner har dessutom valt att ha ordningsvakter som rör sig över stora områden. Även ett sådant arbetssätt kan tyckas naturligt då ordningsvakterna blir synliga för fler och har möjlighet att ingripa över ett större område. En förutsättning för ett framgångsrikt arbete handlar dock om att bygga tillit och legitimitet, vilket i sin tur bygger på en lokal förankring där ordningsvakterna känner och är kända av invånarna.

En analys av hur ordningsvakterna används visar också att de sällan finns på de platser där behoven är som störst, det vill säga i de 22 av polisen utpekade särskilt utsatta områdena. Orsaken är att de kriminella grupperingarna hotar bort ordningsvakterna. Det är helt enkelt för farligt för ordningsvakterna att arbeta i dessa områden, med skyddsstopp som följd.

Ordningsvakter var tänkt som en tillfällig lösning och som ett komplement till polisen där ordningsvakterna står under en polismans förmanskap. I praktiken har ordningsvakterna på många platser fått rollen som den kommunala polisen, dock ofta utan vare sig lokal förankring eller ledning och styrning av polisen. Det har alltså skett en maktförskjutning där polisens våldsmonopol i allt större utsträckning överlåts åt privata vinstdrivande företag.

Till detta kommer att ordningsvakter endast har två veckors utbildning, vilket ska jämföras med 130 veckors högskoleutbildning för de poliser som har huvudansvaret att upprätthålla ordningen i det offentliga rummet. På bara tio arbetsdagar ska alltså personer, som i vissa fall helt saknar förkunskaper, lära sig ett yrke där de har långtgående befogenheter att frihetsberöva människor och bruka våld om så krävs. Ett yrke där de också ställs inför svåra situationer med våldsamma, psykiskt sjuka och påverkade personer.

Det ska också noteras att flera kommuner har börjat använda ordningsvakter i en mer serviceinriktad funktion, vilket för dem längre ifrån det som är ordningsvaktens huvuduppgift nämligen att medverka till att upprätthålla den allmänna ordningen när det finns ett särskilt behov.

Sammanfattningsvis har ordningsvakter blivit en ”quickfix” för att försöka komma till rätta med de problem som finns i kommunerna. I bästa fall är det ett tecken på desperation eller okunskap, i värsta fall handlar det om signalpolitik där politiker av varierande kulörer vill visa handlingskraft.

Det är hög tid för kommunerna att professionalisera sitt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. I detta ligger att först kartlägga hur situationen och utmaningarna egentligen ser ut innan åtgärder i form av fler ordningsvakter eller helt andra lösningar sätts in.

Magnus Lindgren, generalsekreterare, Stiftelsen tryggare Sverige

"Bakgrund. Kartläggningen
Under våren 2020 har tankesmedjan Stiftelsen tryggare Sverige genomfört en kartläggning av kommunernas brottsförebyggande arbete med särskilt fokus på användandet av ordningsvakter för att medverka till att upprätthålla ordningen i det offentliga rummet.

Utgångspunkten för kartläggningen var en genomlysning av Polisens diarium som visar att sammanlagt 122 kommuner har så kallade paragraf 3-områden där ordningsvakter får verka enligt 3 § lagen (1980:578) om ordningsvakter (lov).

Inom ramen för kartläggningen har nyckelpersonsintervjuer genomförts med kommunföreträdare som visar att majoriteten av dessa så kallade Lov 3-områden avser sjukhus/vårdlokaler, köpcentrum/butiker, kommunala fastigheter etcetera, snarare än ordningshållningen i det offentliga rummet.

Resultaten visar att sammanlagt 36 kommuner under det senaste året har ansökt om och aktivt använt ordningsvakter för att medverka till att upprätthålla ordningen i det offentliga rummet.

Kostnaden för dessa ordningsvakter uppgick till cirka 120 miljoner kronor, vilket motsvarar cirka 120 polistjänster.

I de allra flesta kommuner har ordningsvakter satts in utan en ordentlig kartläggning av problembilden. Dessutom är det ovanligt att effekterna av insatserna har utvärderats.

Till det kommer en stor begreppsförvirring där många kommuner inte förefaller känna till om de upphandlat ordningsvakter eller väktare, eller vad skillnaden är mellan dessa olika funktioner.

Det kan också konstateras att ordningsvakter i allt större utsträckning används i stället för polis, vilket aldrig varit tanken.

Sammanfattningsvis visar resultaten att det har skett en maktförskjutning där polisens våldsmonopol i allt större utsträckning överlåts åt privata vinstdrivande företag.

Fakta. Väktare och ordningsvakt
Väktare är anställd i auktoriserat bevakningsföretag med bevakningstjänst som uppgift. Godkänns liksom all personal i bevakningsföretag av länsstyrelsen och skyddas av regler om hot och våld mot tjänsteman. Rätt till frihetsberövande är begränsad till allas rätt till envarsgripanden.

Ordningsvakter har vissa polisiära befogenheter och rätt att frihetsberöva även enligt dessa. Kan tas i bruk av polisman om polisen finner det nödvändigt. Förordnas av Polismyndigheten för att medverka till att upprätthålla allmän ordning och är skyldig att lyda order från polisman. Kan arbeta som anställd av bevakningsföretag eller annan organisation, myndighet eller frilansande.
Källa: Säkerhetsföretagen "

”Stärk svensk humanitet: låt de ensamkommande stanna”

DN SÖNDAG 5 JULI 2020

"DN. DEBATT 200705
Den plågsamma hanteringen av de barn och ungdomar som kom till Sverige under flyktingkatastrofen 2015 har skapat sår i det svenska samhället, sår som riskerar att ta lång tid att läka. Nu är det dags att göra rätt och bevilja ungdomarna permanenta uppehållstillstånd, skriver Hans Blix, Jan Eliasson och Alf Svensson.

Under 2015 inträffade en av vår tids stora flyktingkatastrofer. Mer än en miljon människor tvingades på flykt genom Europa.

Flyktingströmmen kom framför allt från krigen i Syrien och Afghanistan, men även från andra länder såsom Eritrea och Somalia.

Till Sverige kom många ensamma barn. De flesta hade sitt ursprung i Afghanistan. Enligt barnkonventionen skulle de haft rätt att få uppehållstillstånd i Sverige, eftersom de var minderåriga och eftersom Afghanistan är ett av världens farligaste länder att leva i. Så hade också varit fallet, om allt hade fått förbli som vanligt i Sverige.

Men Sverige förändrades. Ungdomarna som sökte skydd undan krig och förföljelser i sina hemländer drabbades av extremt långa handläggningstider på Migrationsverket. De drabbades av den förändrade migrationslagstiftningen i form av den tillfälliga lagen som sänkte Sveriges asylregler till den miniminivå som krävs enligt EU-rätten och internationella konventioner. Den tillfälliga lagen tillämpades även retroaktivt, vilket gjorde att ansökningarna behandlades enligt andra regler än vad som gällde när de sökte asyl.

Vissa ungdomar hann fylla 18 år under pågående process och drabbades av kontroversiella åldersuppskrivningar. Detta resulterade i avslag på flertalet asylansökningar och placerade Sverige i botten av västeuropeiska länder när det gäller beviljande av asyl för ensamkommande ungdomar från Afghanistan.

Som ett plåster på såren kom den nya gymnasielagen, som skulle ge vissa av ungdomarna en andra chans. Denna lag är en byråkratisk snårskog, fylld av datumgränser för att ungdomarna ska omfattas, oklarheter kring vilka utbildningar som är godkända och orimliga krav på fast och snabb anställning för att få uppehållstillstånd efter examen. Kraven minimerar antalet beviljade permanenta uppehållstillstånd för dessa ungdomar, trots att många har utbildat sig i våra bristyrken.

Denna plågsamma hantering av barn och ungdomar har skapat sår i det svenska samhället, sår som riskerar att ta lång tid att läka. De har sina vänner och nätverk här. Tusentals familjer har öppnat sina hem för dem. De har snart tillbringat en fjärdedel av sina liv i Sverige. Om de nu ska utvisas så är det inte sällan familjemedlemmar som gränspolisen ska hämta. Det svenska civilsamhället ställde upp på ett sällan skådat sätt under flyktingkrisen 2015. Mottagandet av dessa unga borde stå som förebild för hur en lyckad integration kan gå till.

Allra mest drabbade av de förestående utvisningsbesluten är förstås de berörda ungdomarna, som riskerar att deporteras tillbaka till krigsliknande områden. Eller att åter lämna allt och fly vidare ut till ett land i Europa som har en mer kritisk syn på säkerhetsläget i

Afghanistan. Ett tredje alternativ är ett liv som utsatt och papperslös i det växande svenska skuggsamhället. Inget av de tre alternativen är att rekommendera.

Det är därför dags att göra rätt när det gäller Sveriges hantering av barn och unga som kom till vårt land i samband med den stora flyktingströmmen 2015/2016. Regering och riksdag ska snart besluta om migrationskommitténs förslag till en långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv framtida migrationspolitik. Det är en svår och grannlaga uppgift. Man bör börja med att rätta till den misslyckade hanteringen av dessa ungdomar. För den hanteringen har Sverige mött kritik från bland annat Human rights watch och FN:s kommitté för mänskliga rättigheter.
Permanenta uppehållstillstånd bör beviljas ungdomarna som kom hit innan den tillfälliga lagen trädde i kraft, sommaren 2016. Låt ungdomarna äntligen få andas ut, tryggt fortsätta sina liv här och bidra till Sveriges framtid. De – och många med dem – har väntat länge nog på detta. Så kan ett sår i vårt samhälle börja läkas och Sveriges humanitära traditioner stärkas.

Hans Blix, tidigare utrikesminister (L)
Jan Eliasson, tidigare utrikesminister (S)
Alf Svensson, tidigare biståndsminister (KD) "

”Pandemin kan leda till att cancerfall upptäcks för sent”

DN MÅNDAG 6 JULI 2020

" DN. DEBATT 200706
Också avancerade åtgärder mot cancer är verkningslösa om de inte sätts in vid rätt tidpunkt. Därför är det olyckligt att införandet av screening mot olika typer av cancer i hela landet går långsamt och inte når alla. Dessutom har pandemin bromsat existerande program och byggt upp en stor vårdskuld, skriver cancerläkarna Roger Henriksson och Göran Edbom.

Varje år drabbas närmare 70 000 svenskar av cancer. Samtidigt avlider omkring 23 000 personer årligen i någon cancersjukdom. En väsentlig del av dessa dödsfall skulle kunna ha förhindrats om sjukdomen upptäcktes i tid. Tack vare nya läkemedel och modern behandling överlever allt fler sin cancer eller lever med den som en kronisk sjukdom. Men för att sjukdomen ska vara möjlig att bota eller för att göra att patienten kan leva med den under många år är tidig upptäckt helt avgörande.

Socialstyrelsen har tillsammans med vårdens olika aktörer under lång tid arbetat fram rekommendationer för nationella screeningprogram. I dag erbjuds screening av bröst- och livmoderhalscancer och i vissa regioner har även screening av tjock- och ändtarmscancer pågått en längre tid. Men tyvärr har många regioner halkat efter med just denna screening.

I vissa regioner har arbetet med att införa screening för prostatacancer just startat. Ett arbete som tyvärr stannat av under trycket av coronavirusets framfart.
Sedan en tid diskuteras även screening för lungcancer. En omfattande amerikansk studie i den ansedda medicinska tidskriften New England Journal of Medicine (N Engl J Med 2011; 365:395–409) liksom en europeisk studie, som även den nyligen publicerades i New England Journal of Medicine (N Engl J Med 2020; 382:503–513), visar att lungcancerscreening kan minska dödligheten i sjukdomen med cirka 20 procent hos högriskgrupper. Översatt till svenska förhållanden skulle lungcancerscreening kunna rädda 400–500 liv per år. Detta tillsammans med en aktiv rökprevention kan rädda ännu flera liv.

Rökprevention är dessutom särskilt aktuellt i dessa dagar då det är en riskfaktor för att drabbas extra svårt av covid-19.

I USA har lungcancerscreening redan införts och även andra länder har kommit långt i införandeprocessen. Men i Sverige väntar vi fortfarande på mer aktiva åtgärder.

Socialstyrelsens rekommendationer gäller hela landet. Målet är att skapa förutsättningar för en jämlik vård oavsett bostadsort, kön eller socioekonomisk status. Det är dock upp till varje region att bestämma om och när ett screeningprogram ska påbörjas. Medan Stockholm–Gotland införde screening av tjock-och ändtarmscancer redan 2008 drar andra regioner i gång först i år. Vissa har inte ens börjat planera för ett införande och många människoliv kommer därför att gå förlorade. När det gäller screening av livmoderhalscancer finns fortfarande stora olikheter trots nationella beslut.

Men det är inte bara regionala skillnader som avgör vilken chans man har till överlevnad. Även socioekonomisk status spelar roll. Ofta är det just de med lägst utbildning och inkomst som drar nitlotten, något som under rådande coronapandemi blivit skrämmande tydligt.
I en norsk populationsbaserad studie som nyligen publicerades i den medicinska tidskriften Acta Oncologica (volume 59, 2020) har en norsk forskargrupp med hjälp av det Norske Kreftregisteret undersökt väntetider mellan cancerdiagnos och behandlingsstart för invandrare från icke-västerländska länder jämfört med infödda norrmän. Det man bland annat såg var att tiden mellan diagnos och behandling vid bröst- och lungcancer var större i invandrargruppen än hos infödda norska medborgare. Förutom längre väntetider visade det sig också att asiatiska kvinnor i mindre utsträckning fick bröstbevarande kirurgi jämfört med infödda norska kvinnor. En anledning kan vara att de kommer senare till mammografi. Vi har mycket goda skäl att tro att det ser likadant ut i Sverige och även för andra tumörsjukdomar.

Var i landet du bor och vilken socioekonomisk status du har påverkar alltså chansen att få en optimal behandling och därmed möjligheten till ett långt bra liv. Även de mest avancerade åtgärderna är verkningslösa om de patienter som behöver dem inte får tillgång till dem vid rätt tidpunkt. Rätt åtgärd till rätt individ i rätt tid ska vara det självklara målet. Detta gäller även prevention.

Införandet av screening i hela landet går långsamt och kommer inte alla till del. Det är dessutom helt klart att perioden med coronaviruset orsakat ett ännu större glapp med en stor vårdskuld. Risken är också uppenbar att många kommer att avlida i en avancerad tumörsjukdom, då många regioner av förklarliga skäl stoppat screeningarbetet.

Därför är den viktigaste uppgiften att samtliga regioner och de som fattar politiska beslut nu följer Socialstyrelsens nationella rekommendationer kring screening och även tar krafttag mot de socioekonomiska skillnader som finns i vårt land. Här behövs en större insikt och kunskap hos våra beslutsfattare. Det är inte acceptabelt att driva prioriteringar så långt att man avstår från möjligheten att tidigt upptäcka en svår sjukdom som man vet ger ökad sjuklighet och död. Ingen region får halka efter. Inte ens i dessa tider.

Det är också viktigt att alla medborgare förstår värdet av att tidigt upptäcka cancer, så att ingen förlorar dyrbar tid och därigenom möjlighet till bot eller längre överlevnad.

Roger Henriksson, professor, överläkare, Umeå universitet och Norrlands universitetssjukhus (fd chef Radiumhemmet. Karolinska sjukhuset och Regionalt cancercentrum Stockholm Gotland)
Göran Edbom, överläkare Umeå universitet och Norrlands universitetssjukhus (fd chef Cancercentrum Norr) "

”Brådskar med åtgärder mot dem som hotar folkvalda”

DN TISDAG 7 JULI 2020

"DN. DEBATT 200707
Mona Sahlin berättade i sitt sommarprogram om de hot hon utsattes för som politiker. Efter programmet fördömdes hon i sociala medier, inte hoten. Det visar på en allvarlig utveckling i Sverige. De omfattande hoten mot folkvalda underminerar demokratin och måste nu leda till en rad åtgärder, skriver Olle Wästberg.

Sverige är unikt genom att en statsminister och en utrikesminister mördats. Det skedde innan det var självklart att ledande politiker följdes av livvakter. Olof Palme hade som statsminister livvakt, men ansåg sig ofta kunna avstå. Anna Lindh gick och handlade på egen hand. Sedan dess har det fysiska skyddet för ministrar och partiledare kraftigt ökat.

Samtidigt har hot mot folkvalda blivit allt mer utbrett. I sitt sommarprogram strax efter midsommar talade Mona Sahlin åtskilligt om de omfattande hot hon blivit utsatt för innan hon lämnat politiken; hot som också riktades mot hennes barn.

När jag själv på Facebook refererade till detta och kommenterade det i P1-programmet ”God morgon, världen”, dök en mängd inlägg upp på Facebook där Mona Sahlin fördömdes, inte hoten. Det illustrerar den allvarliga utvecklingen i Sverige.

I slutet på förra året kom Brottsförebyggande rådet (Brå) med rapporten ”Politikernas trygghetsundersökning”. Den har genomförts fem gånger och visar hur hot och trakasserier mot folkvalda ökar.

Under senaste valåret, 2018, blev var tredje förtroendevald utsatt för våld, hot eller trakasserier. De sociala medierna har blivit ett forum för allt fler hot.

De folkvalda som blivit utsatta för våld, skadegörelser eller stöld har polisanmält det. Däremot har de politiker som enbart hotats oftast avstått därför att de inte tror att anmälan kommer att leda till något.

Det är inte ogrundat. Nyligen avgjorde Svea hovrätt ett mål som väckts av Stockholms socialborgarråd Jan Jönsson (L), en politiker som blivit svårt hotad eftersom han vill använda sociala förfaranden för att bekämpa ungas kriminalitet. En 17-åring skrev till honom: ”Åk till Rinkeby och ha allvarssamtal med folk. Du kommer få en pistol upp i ditt rövhål din lilla bög”.

Eftersom 17-åringen inte sagt att det var just han som skulle ta till pistolen frikändes han. Det visar att lagstiftningen inte ger grund för att fälla den som enbart hotar.

Hot och våldsdåd är något som ökat kraftigt. För länge sedan (på 1960-talet) när jag satt i ledningen för elevorganisationen Seco skulle jag få politiker att ställa upp bakom elevdemokratin. Jag gick in i riksdagen med ett förslag till motion och hejdade ett antal ledamöter som jag bad skriva under. Riksdagen höll öppet och det gick bra för medborgare att komma in och spontant träffa folkvalda. Det är omöjligt i dag.

En gång ville jag föra fram ett ärende till Olof Palme, som då – långt innan han blev statsminister – satt i flera skolutredningar och jobbade åt Tage Erlander. Jag gick in i kanslihuset på Mynttorget och frågade vaktmästaren var Palme satt. ”Två trappor upp, andra dörren till vänster” svarade han, och släppte in mig. På den tiden hade heller inte några politiker livvakter. Att riksdagen och Regeringskansliet är omgivna av vakter illustrerar hur Sverige förändrats.

Under Almedalsveckans första decennier kunde man ständigt stöta på partiledare och ministrar på gatan, mingel eller kaféer. I dag är det sällsynt, eftersom de måste övervakas.

De som blev utsatta för hot och trakasserier under 2018 var främst yngre kvinnor. Samma sak gällde inför 2014 års val. En undersökning som 2014 års Demokratiutredning gjorde visade att kvinnor i högre grad än män lämnade sina politiska uppdrag under mandatperioden.

Hoten spelade en viktig roll för detta. Effekten av att hoten skrämmer bort vissa valda är att fler förtroendevalda är hårdhudade karriärister och färre ideella fritidspolitiker, något som minskar det politiska systemets legitimitet. Undersökningen 2014 visade också att en av fyra hotade uppger att de censurerat sig själva på grund av rädslan. Det innebär att hoten får effekt på yttrandefriheten.

Den vanligaste konsekvensen av utsatthet, eller oro för att utsättas, var att den förtroendevalda undvikit att engagera eller uttala sig i en specifik fråga, främst att plädera för humanitär flyktingpolitik. Brå:s trygghetsundersökning visar också att utrikes födda politiker är mer utsatta för hot, våld och trakasserier än de med svensk bakgrund. Brå har också frågat de utsatta vilka det är som hotad dem. Det

genomsnittliga svaret är att förövaren var en medelålders man och att han oftast uppfattades tillhör en högerextremistisk grupp.

Politiker bör vara synliga och tillgängliga för väljarna. Effekten av de omfattande hoten är att förtroendevalda håller sig mer isolerade.

Svenska politiker är tämligen frånvarande på sociala medier trots att de sociala medierna spelar en allt större roll i opinionsbildningen. Ett av skälen till detta kan vara att hoten främst kanaliseras via de sociala medierna. De politiskt valda som är mest aktiva på sociala medier blir också mest hotade. Det bidrar till den ökade klyftan mellan väljare och valda.

Att de omfattande hoten mot folkvalda underminerar demokratin måste leda till en rad åtgärder.

1 Den kartläggning Demokratiutredningen redovisade visade att över 60 procent av kommunerna och runt vart tredje landsting saknar handlingsplan för att motverka hot och våld mot förtroendevalda. Demokratiutredningen föreslog att det ska ingå i kommunallagen att kommunerna och regionerna har ansvar för ett trygghetsskapande arbete. När en ny kommunallag beslöts 2017 inkluderades detta märkligt nog inte. Ett tillägg bör göras nu.

2 Om detta genomförs bör samtliga kommuner utse en anställd som är kontaktperson för de förtroendevalda som hotas. Kontaktpersonen ska kunna förmedla information, ge praktiskt stöd både i säkerhetsfrågor och för att polisanmäla hot. Rutiner för att hantera hot bör också upprättas.

3 I USA har nyligen kampanjen ”Stop Hate for Profit” startat med uppmaning till företag att sluta annonsera på Facebook om inte Facebook börjar blockar hatiska inlägg, något som flera storföretag slutit upp bakom. Det borde ske också i Sverige.

4 Lagstiftningen bör bli tydligare kring att hot om folkvalda är brottsligt. Straffen för hatbrott borde skärpas. Dessutom bör Rikspolisen få en särskild avdelning för att hantera anmälningar om hat, våld och trakasserier mot politiskt valda.

Åtgärderna brådskar. Om ett drygt år börjar partiernas interna nomineringar. De kommer att begränsas om många avstår på grund av risken för hot. 2022 års val kommer sannolikt – i corona-krisens spår – att på flera sätt vara starkt kontroversiellt. Det gör det nödvändigt att förebygga hot.

”Ordningsvakterna i Stockholm har haft god effekt” Li Jansson, branschchef Säkerhetsföretagen, svarar Tryggare Sverige (4/7).

”Kommunala ordningsvakter är inte ’signalpolitik’” Erik Slottner, trygghetsborgarråd i Stockholms stad, svarar Tryggare Sverige (4/7). ”Varför motarbetar SKR en modernisering som räddar liv?” Slutreplik från Martin Ingvar (30/6).

Olle Wästberg, ordförande i 2014 års Demokratiutredning "

”Så kan Arlanda bli en framtida mönsterflygplats”

DN ONSDAG 8 JULI 2020

" DN. DEBATT 200708
Under coronakrisen har flygresandet minskat väsentligt, men det är inte för alltid. För att möta framtidens efterfrågan på resor måste flyget bli hållbart, och för att Sverige och Arlanda ska klara det krävs satsningar. Därför tar vi nu initiativ till en ny utredning om Arlandas framtid, skriver Andreas Hatzigeorgiou, vd för Stockholms handelskammare.

En ny analys framtagen på uppdrag av Stockholms handelskammare och utförd av några av världens främsta experter tyder på att coronakrisen inte kommer att skapa ett permanent lägre flygande. Mot bakgrund av oförmågan hos dagens ansvariga politiker att ge Arlanda möjlighet att utvecklas så tar vi nu initiativ till en utredning om vad som behövs för att göra Arlanda till det hållbara flygnav som Sverige behöver för att inte bli omsprunget.

I stället för en samlad framtidsvision för Arlanda har regeringen levererat spretiga budskap som nu målar upp bilden av att man inte avser att satsa på Arlanda. Det var i sig anmärkningsvärt att man valde att begrava Arlandarådets slutrapport. Vad som är än mer allvarligt är att företrädare för regeringen meddelat att man avser att stoppa utvecklingen av Arlanda. Insatserna i detta politiska spel är alldeles för höga för att acceptera i det formativa skede som Sverige befinner sig i med anledning av coronakrisen.

Regeringens besked om att inte ge Arlanda förutsättningar att utvecklas innebär ett slag mot Sveriges förmåga att långsiktigt och hållbart konkurrera om jobb och investeringar.

Stockholms handelskammare var drivande bakom etablerandet av Arlanda 1962. Vårt engagemang bakom byggandet av Arlanda baseras i övertygelsen om att Sverige med sin enorma landareal – större än Tyskland, Danmark och Nederländerna tillsammans men endast med en tiondel så stor befolkning, kombinerat med vårt geografiska avstånd från befolkningstäta kluster – måste ha en infrastruktur i världsklass för att kunna stå oss i den globala konkurrensen. Huvudstadsregionens flygplats är i detta avseende helt avgörande.

Vi kommer tillsammans med svensk och internationell expertis att ta fram en framtidsvision samt underlag för hur Arlanda på bästa och mest hållbara sätt ska bidra till att stärka hela landets konkurrenskraft och välstånd.

Rapporten kommer att lanseras i höst. Då är det inte bara två år kvar till valet, utan också två år till dess att Arlanda fyller 60 år.

Om Arlanda och för den delen hela Sverige med dess globalt orienterade huvudstadsregion ska kunna vara framgångsrikt även de kommande 60 åren behövs en tydlig framtidsvision och plan framåt.

Den nya utredningen ska ta sikte på hur det ”nya” Arlanda – som gärna får döpas till Alfred Nobel airport – behöver se ut och fungera.

Utredningen kommer bland annat besvara följande avgörande frågor:

Elflyget och biobränsle kommer att rita om kartan för framtidens flyg. Vad krävs för att Arlanda ska kunna ta ledartröjan i omställningen och bli en mönsterflygplats för omvärlden att inspireras av?

Vad krävs för kapacitet på Arlanda? Finns det behov av en eller ytterligare rullbanor eller klarar sig flygplatsen med den kapacitet som finns i dag? Framtidens elflyg är sannolikt mindre än dagens konventionella plan, vilket kan förändra kapacitetsbehovet.

Men den gröna omställningen stannar inte vid flygplanens drivmedel, utan infrastrukturen runt omkring Arlanda är även den mycket viktig. I dag har Arlanda i ett internationellt perspektiv en mycket hög andel resenärer som anländer med bil. Vad krävs för att få fler att välja kollektivtrafik?

En rapport om Arlanda måste beröra hela regionens flygkapacitet. I vår rapport kommer vi att analysera Brommas roll för Stockholms framtida flyginfrastruktur.

Coronakrisen har inte gjort frågan om Arlanda och flygets roll mindre relevant, tvärtom. Krisen motiverar inte heller att satsningar på Arlanda läggs i malpåse. Pandemin kommer inte för all framtid att strypa människors och företagens behov av att mötas, utbyta erfarenheter och vidga sina vyer. Att pandemin har intensifierat digitaliseringen är i allt väsentligt positivt. Mycket tyder på att vi lärt oss arbeta digitalt på distans. Detta har potential att gynna företagens effektivitet och klimatet.

En helt färsk analys som företaget Tourism Economics – en del av brittiska Oxford Economics – och internationella flygorganisationen IATA tagit fram på uppdrag av Stockholms handelskammare, talar för att Sveriges flygresande på allvar börjar återställas till 2022. Därefter väntas tillväxten i flyget bestå och till 2040 kan antalet nationella flygresenärer ha ökat från 2019 års dryga 34 miljoner till drygt 50 miljoner resenärer. Prognoser är behäftade med osäkerhet så därför bör de tolkas med försiktighet, men indikationen är fortsatt att flyget återhämtar sig.

Omställningen och utbyggnaden av Arlanda är därför nödvändig. Även om resandet under coronapandemin hindrats så är trenden och prognoserna tydliga.

Den stora passagerarökningen sätter fingret på vår tids stora ödesfråga: hur vi ska klara klimatomställningen? För att möta efterfrågan på ytterligare flygresor måste flyget bli hållbart. Vad som är hoppfullt är att flygindustrin befinner sig i ett tekniksprång med biobränslen och elektrifiering runt hörnet.

Tåget drevs en gång av kol – nu är det ett av de renaste resesätt som finns. Nu är det dags för flyget att göra samma omställning. Men för att flygets gröna omställning ska vara möjlig måste satsningar ske och inte minst gäller det att landinfrastrukturen kommer på plats. Vår utredning kommer därför utvärdera hur nya gröna styrmedel kan ersätta exempelvis flygskatten för att skapa bättre förutsättningar för att främja flygets gröna omställning.

Sverige måste bli mer tillgängligt och sammankopplas med övriga omvärlden. Coronakrisen har stängt gränser och förstört globala värdekedjor. För att Sverige ska kunna exportera, attrahera investeringar samt lyckas samla fler globala huvudkontor är ett utvecklat och hållbart flyg avgörande. Politiken måste bidra till att främja en större internationell tillgänglighet och i det arbetet krävs en utveckling av Arlanda.

Andreas Hatzigeorgiou, vd Stockholms handelskammare "

”Nu skriver vi ett nytt samhällskontrakt”

DN TORSDAG 9 JULI 2020

" DN. DEBATT 200709
Redan innan coronakrisen var det uppenbart att Sverige har stora utmaningar när det gäller välfärd, integration och demokrati. Hundra år efter demokratins genombrott i Sverige går nu civilsamhället samman för att skapa en strategi för Sveriges framtid inom sex centrala utvecklingsområden, skriver representanter för fem stora paraplyorganisationer.

Det är civilsamhällets ställning i Sverige som gör vårt land unikt. Tack vare det har det svenska samhällskontraktet, kittet som håller oss samman, varit starkt sedan demokratins genombrott för hundra år sedan. Men coronakrisen har visat på en rad brister som vi behöver tackla gemensamt – i dag startar vi därför arbetet med att utveckla ett nytt samhällskontrakt.

Coronaviruset har påverkat vårt samhälle på oöverblickbara sätt och följderna kommer att drabba människor under en lång tid. Samtidigt måste vi börja samtalet om hur Sverige ska utvecklas efter krisen. Det pågår redan flera viktiga initiativ för att få Sverige på fötter efter coronakrisen och det är utmärkt eftersom vi behöver en bred debatt om hur landet ska utvecklas.

Vi – som företräder fem paraplyorganisationer som representerar miljoner medlemmar, ideellt engagerade och hundratusentals anställda – vill bidra till debatten genom att inrätta Civilsamhällets nystartsgrupp för ett nytt samhällskontrakt, förkortat Nysta. Gruppen får i uppdrag att formulera en offensiv strategi för Sveriges framtid inom sex centrala utvecklingsområden.

Hundra år efter demokratins genombrott i Sverige är det dags att formulera ett nytt samhällskontrakt. Att vi inom civilsamhället tar detta initiativ är logiskt eftersom det samhällskontrakt som håller samman Sverige sedan drygt ett sekel till stor del hänger samman med civilsamhällets bidrag till samhällsutvecklingen.

Det var de samlade ansträngningarna hos hundratusentals svenskar i frikyrkor, nykterhetsrörelse, arbetarrörelse och partiväsende som ledde fram till det demokratiska genombrottet för hundra år sedan.

Folkrörelserna har också spelat en mycket stor roll i Sveriges utveckling under dessa år och även i dag ser vi hur sociala innovationer och socialt entreprenörskap möter viktiga samhällsproblem.

Vi vet genom forskning att det finns ett klart samband mellan ett lands civilsamhälle och dess ekonomiska och sociala framgångar. Föreningar och organisationer av olika slag ökar tilliten i samhället, vilket är positivt för hela samhällsutvecklingen.

Civilsamhället rymmer allt från scouter, idrottsklubbar och rättighetsorganisationer till kyrkor, fackliga organisationer och idéburna välfärdsproducenter. Över tre miljoner svenskar är aktiva i någon av de fler än 250 000 föreningar och organisationer som, förutom sitt direkta syfte, även spelar en enorm roll för Sveriges utveckling. Under de senaste decennierna har vi sett mängder av nya verksamheter som exempelvis Missing People, Mattecentrum och Berättarministeriet växa fram för att lösa samhällsproblem.

Coronakrisen har satt fingret på ytterligare ett antal problem som måste tacklas, det gäller inte minst äldrevårdens struktur och utsattheten hos stora grupper i samhället. Redan innan krisen var det uppenbart att Sverige hade stora utmaningar när det gäller välfärdens organisering, integrationen av nyanlända och breda folkgruppers deltagande i den demokratiska processen. Dessa utmaningar kommer inte att bli mindre när arbetslösheten ökar snabbt samtidigt som de ekonomiska reserverna töms för att hålla hjulen rullande.

Det nya samhällskontrakt som vi avser att presentera om ett år – under Järvaveckan 2021 – behöver därför ta ett brett grepp om hela samhällsutvecklingen de kommande decennierna. Nysta – under ledning av Röda Korsets generalsekreterare Martin Ärnlöv – ska därför fokusera på sex centrala områden:

1 Det demokratiska utrymmet. Hannah Kroksson, generalsekreterare LSU, leder gruppen som arbetar med demokratifrågan och kommer att presentera förslag på hur civilsamhället kan ta en ny roll i utvecklingen av en vitalare demokrati i Sverige.

2 Arbetsmarknad och kompetensutveckling. Efter coronakrisen blir arbetsmarknadsfrågorna helt avgörande för att motverka den ökande utsattheten i Sverige. Civilsamhället har en nyckelroll i att hjälpa grupper som står längst från arbetsmarknaden tillbaka till ett reguljärt yrkesliv. Arbetet inom denna grupp leds av Wanja Lundby-Wedin, 1:e vice ordförande Svenska kyrkan.

3 Forskning & utveckling samt innovation. Civilsamhället bedriver redan i dag en omfattande forsknings- och utvecklingsverksamhet. Men samarbetet mellan civilsamhället och privata och offentliga aktörer behöver utvecklas. Magnus Karlsson, professor vid Centrum för civilsamhällesforskning, Ersta Sköndal Bräcke Högskola, leder arbetet i denna grupp.

4 Digitalisering och AI. Digitaliseringen innebär enorma möjligheter för utvecklingen av demokratin. Tyvärr har mycket av utvecklingen i stället skapat polarisering. Gruppen kommer att fokusera på hur civilsamhället kan utnyttja tekniken för att stärka sammanhållningen i Sverige. Helena Thybell, generalsekreterare Rädda Barnen, leder arbetet.

5 Civilsamhällets övergripande förutsättningar. Gruppen kommer att presentera de viktigaste reformerna och lagförändringarna som krävs för att stärka utvecklingen av civilsamhället. Arbetet leds av Johan Oljeqvist, vd Fryshuset.

6 Välfärd i förändring. Gruppen ska arbeta med frågor som vilken välfärdsmix (andelar offentligt, idéburet och vinstdrivande utförd välfärd) som är bäst för en hållbar utveckling samt vilken roll frivilligheten bör spela i välfärden. Arbetet leds av Marika Markovits, senior advisor, Stockholms Stadsmission.

Arbetet inom de sex grupperna och för Nysta som helhet ska bedrivas med stor öppenhet. Vi välkomnar deltagande i diskussionen från alla som vill bidra. Grupperna kommer att arrangera publika seminarier och publicera idéer löpande under året.

Sverige har varit ett föregångsland tack vare det starka civilsamhället. Vi är övertygade om att vi tillsammans kan lösa de problem vi har och står inför. Nyckeln ligger i att låta alla delta i arbetet med att inte bara definiera problemen utan även utforma lösningarna. Vi börjar nu.

Tobias Nilsson, förbundsdirektör Idea – Arbetsgivarförbundet för ideella organisationer
Charlotte Rydh, generalsekreterare Giva Sverige
Patrik Schröder, ordförande Forum – idéburna organisationer med social inriktning
Petter Skogar, förbundsdirektör Arbetsgivarföreningen KFO
Ulrika Stuart Hamilton, generalsekreterare Famna – riksorganisationen för idéburen välfärd "

”Låt även döva ta del av våra sommarprogram”

DN FREDAG 10 JULI 2020

"DN. DEBATT 200710
Sommar i P1 är ett av de mest uppskattade radioprogrammen i Sverige, som väcker känslor och debatt. Men alla får inte vara med och lyssna. Det är dags för public service och Sveriges radio att ta sitt demokratiska ansvar och göra programmen tillgängliga även för hörselskadade, skriver tolv sommarpratare.

Vi är utvalda som sommarvärdar i P1:s traditionsenliga sommarserie. Det är en ära att ta på sig blomsterkransen och att få en och en halv timme exklusiv och intim tid tillsammans med det svenska folket. Sommar i P1 är ett av de mest uppskattade programmen i Sverige – om inte det mest uppskattade. Det väcker känslor och skapar debatt.

Det är för många en självklar snackis på såväl arbetsplatsen som i sommarstugan. I år lyfter många ett extra starkt behov av något som förenar oss, med tanke på de senaste månadernas kristillstånd. Sommar i P1 är ett sommarnöje, men fyller också så många viktigare syften. En stark och sammanhållande tradition helt i enlighet med public service anda – i allmänhetens tjänst.

Men inte alla får möjlighet att vara med. Vi har under en tid nu tagit del av berättelser av debattörer om hur personer som är döva eller hörselskadade kan följa hyllningarna, debatterna och media runt omkring, men aldrig får ta del av själva programmen. I Sverige finns

ungefär 10 000 döva personer och cirka 1,3 miljoner personer med nedsatt hörsel. För denna grupp är Sommar i P1 inte tillgängligt.

Hörselskadades Riksförbund (HRF) har under många år arbetat intensivt med tillgänglighet för alla till public service och Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) jobbar ständigt med att rätten till teckenspråk ska vara självklar. De senaste åren har dessa organisationer och många andra lyft ett önskemål om att erbjuda textade och teckenspråkstolkade versioner av programmen men detta har inte hörsammats av Sveriges Radio.

Därför har vi sommarpratare nu, tillsammans med organisationen Make Equal, valt att alliera oss och skriva denna artikel med en önskan om att på nytt överväga detta. Vi vill självklart att alla ska kunna ta del av det vi berättar och som vi via förtroendet från Sveriges Radio får förmedla.

Myndigheten för press, radio och tv har gett flera uttalanden om transkribering av radio där de menat att textning gynnar demokratin och att detta borde rymmas inom Sveriges Radios uppdrag. I sändningstillståndet står följande: ”SR ska beakta behoven hos personer med funktionsnedsättning. Ambitionsnivån när det gäller möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att tillgodogöra sig SR:s utbud ska höjas och tillgängligheten förbättras. Det långsiktiga målet är att hela utbudet görs tillgängligt för alla medborgare.”

Public service gör i dag lite olika när det kommer till att tillgängliggöra sitt utbud. SVT valde till exempel att teckenspråkstolka och texta de dagliga presskonferenser som Folkhälsomyndigheten och de andra myndigheterna haft under våren. Detta motiverades med vikten att alla ska kunna ta del av den viktiga information pressträffarna förmedlat.

Men public service uppdrag är större än så. Just Sommar i P1 är en av Sveriges Radios mest omtalade program och fyller ett viktigt kulturellt och sammanhållande syfte.

Det handlar om demokrati och rätten till delaktighet men också om något så enkelt som en önskan om att ta del av underhållning.

För andra året i rad har ideella krafter gått samman för att på eget initiativ transkribera och teckenspråkstolka sommarprogrammen. Vi har tagit del av berättelser om hur äldre döva personer äntligen för första gången i sitt liv kan dela upplevelsen och innehållet med sina vuxna barn. Något de tidigare inte fått möjlighet att göra.

Att det finns människor i Sverige som äntligen kan ta del av dessa program som så många följer och i efterhand diskuterar – det är fantastiskt och på tiden.

Att det inte möjliggörs genom public service och Sveriges Radios försorg utan förutsätter ideella krafter som arbetar på sina semestrar och under kvällar och helger är dock beklagligt.

De flesta av oss har ett skrivet manus som vi utgår från. Detta borde kunna användas så att public service själva kan låta transkribera och publicera sommarprogrammen i skriven form samt anlita teckenspråkstolkar.

På så sätt kan alla svenskar ta del av våra berättelser och samtalen omkring dem och Sommar i P1 kan leva upp till public service fina

syfte att vara ”kollektiv demokratisk nyttighet som gynnar alla medborgare”.

Snälla Sveriges Radio, låt alla ta del av våra sommarprogram.

Johan H. Andresen, företagsledare
Martin Hägglund, filosof, litteraturforskare
Yngve Gustafson, professor i geriatrik
Björn Natthiko Lindeblad, civilekonom, f.d buddhistmunk, föreläsare
Therése Lindgren, influencer
Ulf Lundell, musiker, författare, bildkonstnär
Björn Olsen, överläkare, professor i infektionssjukdomar
Awad Olwan, imam
Rojda Sekersöz, filmregissör
Hedda Stiernstedt, skådespelare
Patrik Svensson, journalist, författare
Rasmus Troedsson, skådespelare, journalist
Maria Johansson, Make Equal
Kristina Wicksell Bukhari, Make Equal "

”Ökad nationell styrning av hälso- och sjukvården krävs”

DN LÖRDAG 11 JULI 2020

"DN. DEBATT 200711
Vårdskulden växer dag för dag. Fortsätter utvecklingen som nu kommer fler än 200 000 operationer att ställas in i år. Att administrera 21 olika vårdsystem är ett resursslöseri som skapar orättvisor mellan regionerna. Det krävs ett nationellt ansvar för centrala funktioner och gemensamma behov, skriver Heidi Stensmyren, ordförande i Sveriges läkarförbund.

Pandemin visar tydligt på behovet av en ökad nationell styrning av hälso- och sjukvården. Varje enskild region mäktar inte själv med att axla de utmaningar som pandemin ställt oss inför. En redan ojämlik vård har blivit ännu mindre jämlik. Den ekonomiska kris som landet är på väg in i kommer att försämra regionernas förutsättningar och vissa kommer inte att kunna leverera sitt åtagande gentemot sina invånare.

Det är nödvändigt med ett nationellt ansvar för vissa vitala delar av vården.

Redan före pandemin fanns stora brister i svensk hälso- och sjukvård. Köerna till operation och behandling ringlade långa. Antalet vårdplatser har minskat med 3 000 bara de senaste fem åren och vi har lägst antal platser per invånare i hela EU. Undermålig tillgänglighet och brist på kontinuitet i kontakten mellan läkare och patienter har permanentats. Pandemin har fördjupat dessa brister och blottlagt andra.

Normalt genomförs det 19 000 vårdtillfällen i somatisk specialistvård varje månad. Nu har många av dessa skjutits upp. Ett exempel är inställda ögonoperationer; bara de uppgår till cirka 2 300 varje månad.

Vid pandemins början hade vi cirka 113 000 patienter i kö till operation och behandling. Sedan utbrottet har därtill nästan 70 000 operationer ställts in. Under sista veckan i maj utfördes 60 procent färre planerade operationer jämfört med en normalvecka. Fortsätter utvecklingen kommer det enligt våra beräkningar att handla om mer än 200 000 operationer fram till årsskiftet. Bara detta kostar drygt tre miljarder kronor. Därtill kommer ytterligare miljarder för annan undanträngning, rehabilitering och primärvård. Vårdskulden växer dag för dag.

Pandemin kommer att ha långsiktig negativ påverkan på ekonomin. Resursåtgången för att administrera 21 olika vårdsystem kan inte längre försvaras, än mindre att invånare beroende på bostadsort får olikt vårderbjudanden.

I situationer där regioner behöver ekonomiskt stöd av staten för att klara löpande verksamhet läggs viktig tid och kraft på att förhandla om statsbidrag medan rätt medicin borde vara strukturella reformer som åtgärdar grundproblemet; att det inte är ändamålsenligt med så många och olika sjukvårdsystem i Sverige.

Det krävs ett nationellt ansvar för vissa centrala funktioner och gemensamma behov.

Det är inte rimligt att 21 regioner var för sig ska ut på världsmarknaden och konkurrera med stora aktörer, som exempelvis Frankrike, för att säkerställa läkemedelsförsörjningen gentemot sina invånare. Detsamma gäller för beredskapslagren där ansvaret har varit decentraliserat, delat och oklart.

Här behöver staten framöver ta ansvar för helheten. På samma sätt krävs ett statligt ansvar för och investeringar i digital infrastruktur. Tekniska och digitala lösningar som kan öka effektiviteten och göra att personalen kan arbeta mera effektivt finns, men det saknas

gemensamma standarder och varje region och kommun gör efter bästa förmåga investerar i egna lösningar. Resultatet är ett myller av olika lösningar som ofta inte är kompatibla med resultatet att det läggs mängder med arbetstid på onödig manuell hantering.

Behovet av ökad läkarmedverkan inom äldrevården med medicinskt ansvariga läkare är stort. Det hade inte förhindrat all smittspridning, men tydliga medicinska kvalitetskrav och kontinuitet med en läkare med kännedom om patienten hade gett en bättre utgångspunkt.

Vi går nu in i en tuff tid med stigande arbetslöshet och en mycket svår finansiell situation. Med de förutsättningarna kommer inte alla regioner att klara sitt välfärdsuppdrag. Risken är att medborgarnas tillit till vår välfärdsmodell och till hälso- och sjukvården och äldrevården undergrävs när ansvarstagandet är oklart. Tillit måste förtjänas i varje generation och samhällskontraktet riskerar att krackelera. Därför behöver staten ta ett större ansvar.

Sjukvården förmådde att skala upp intensivvården, men nu behöver primärvården förstärkas för att kunna möte de växande behoven.

Andra jämförbara länder har genom listning gett hela befolkningen en egen läkare i primärvården och har därmed säkrat en smidig tillgång

till läkare under pandemin. I länder som exempelvis Belgien där befolkningen är listade har dessutom testningen under pandemin fungerat väl.

Nu förbereder regeringen och samarbetspartierna en nationell primärvårdreform. Den behöver ge invånarna en reell rätt att få en egen läkare så att vården kan bli enklare och smidigare. Dessutom behöver Sverige precis som grannländerna tillföra ekonomiska resurser för att stärka primärvården. Det är resurseffektiv vård som har stor betydelse för folkhälsan.

Primärvården kommer dessutom att behöva ta hand om rehabilitering i kölvattnet av coronapandemin.

Tyvärr förmår inte regionerna leva upp till sitt lagstadgade ansvar att utbilda tillräckligt många specialistläkare med resultatet att Sverige har kronisk brist på specialister i allmänmedicin. En statlig utredning har konstaterat att det behövs ett nettotillskott av minst 1 400 läkare i primärvården.

Regeringen har redan före pandemin konstaterat att om primärvården ska bli navet i hälso- och sjukvården är kompetensförsörjningen central, men konkreta initiativ uteblir. Det är obegripligt.
Sverige behöver:

Ökad nationell styrning av vården och statligt ansvar för beredskapen. Socialstyrelsen bör på kort sikt få ett särskilt samordningsansvar för vårdköerna för att hantera vårdskulden.

Nationella väntelistor till behandlingar som kan komma att ha allra längst vårdköer och där individer riskerar att fara illa av väntetiderna.

Statligt ansvar för och investeringar i den digitala infrastrukturen. En riktad ökad satsning till primärvården utöver redan aviserade satsningar fram till 2022.

Listning på läkare och konkreta incitament för att flera läkare ska etablera sig inom primärvården.

Ta in företrädare för näringslivet i Välfärdskommissionen och slopa vårdmomsen. Privata aktörer och egenföretagare utför en stor del av välfärden och Sverige behöver kraftigt skala upp verksamheten. Tillgång till medicinskt ansvariga läkare i den kommunala äldrevården. Klarar Sverige att expandera primärvården så kan den ta ett större ansvar för detta.

Problemen fanns tidigare, men pandemin har blottat revorna. Det behövs grundläggande reformer av styrning och organisering av hälso- och sjukvården.

Under våren har Sverige visat förmåga att agera snabbt och kraftfullt. Detta behöver fortsätta för att invånarna ska säkras vård med de ekonomiska förutsättningar vi har framför oss.

Heidi Stensmyren, ordförande Sveriges läkarförbund "

”Bristande mångfald hos biståndsorganisationer”

DN SÖNDAG 12 JULI 2020

"DN. DEBATT 200712
Black Lives Matter (BLM) har fått en lång rad olika aktörer att, i alla fall på ett symboliskt plan och i ord, stödja rörelsens mål. Nu har även delar av det internationella biståndet anslutit sig. Den internationella ledningen för Läkare Utan Gränser medgav nyligen att organisationen är en ”del av en vit, privilegierad kultur”, att de ”misslyckats med att hantera den strukturella rasismen inom organisationen” och att de kommer att inleda ett reformarbete. Detta är en mycket välkommen utveckling.

Biståndsorganisationer har länge omgivits av ett ”godhetsskimmer”. I den mån branschen ifrågasätts handlar det ofta om problem med korruption, uteblivna resultat eller negativa sidoeffekter. Det har länge varit tyst om hur även biståndet precis som andra branscher – eller kanske till och med ännu mer – har problem med strukturell rasism.

En aspekt av detta är den påfallande bristen på mångfald inom organisationerna, en fråga som länge varit ett känsligt kapitel, vilket ofta yttrat sig i oviljan att bidra med information om och delta i debatter om ämnet. De fåtal mindre undersökningar som har gjorts visar att medarbetarna vid de flesta svenska biståndsorganisationer till övervägande del består av kvinnor från medelklassen och att människor födda utanför, eller av föräldrar födda utanför Europa, lyser med sin frånvaro, inte minst i organisationernas styrelser. Detta trots att organisationerna bedriver en internationellt inriktad verksamhet. Att lyfta fram och diskutera varför det ser ut så vore ett första steg mot ett mer aktivt arbete för att öka mångfalden.

Ett annat problem som präglar branschen – och även många internationella företag – är ojämlikheter i relation till samarbetspartner och anställda i det globala syd, tidigare kallat tredje världen eller utvecklingsländer. Detta yttrar sig bland annat i ofta milsvida skillnader i löner, förmåner och skyddsnät mellan så kallade ”internationellt anställda” och de som anställs i samarbetsländerna. Det är också de sistnämnda som lämnas kvar, ofta utan några som helst säkerhetsnät, om situationen i landet anses så riskabel att ”de internationella” måste evakueras hem till säkerheten.

Mer unikt för just biståndsorganisationer är att insamlingsarbetet och kommunikationen med allmänheten inte sällan göder stereotyper där vita människor utmålas som kompetenta, modiga räddare av passiva och hjälplösa personer på andra platser. Vanligt förekommande – inte minst i Läkare Utan Gränsers insamlingar – är att den vita människan intar huvudrollen medan mottagarna framställs som passiva hjälplösa offer, som saknar förmåga att rädda sig själva.

Problemet med dessa bilder är många. De innebär ett systematiskt osynliggörande av de som utför det mesta av organisationernas arbete. Därför ger den här typen av marknadsföring en snedvriden bild av hur bistånd bedrivs i dag. Lokalt anställd personal står i de flesta organisationer nästan uteslutande för arbetet i samarbetsländerna. Minst nio av tio av de som arbetar inom Läkare Utan Gränser är till exempel lokalt anställd personal, något som inte speglats i organisationens insamlingsmaterial.

Ytterligare ett problem, som framlidne professor Rosling påtalade, är att informationsmaterialet ofta kommunicerar en bild som osynliggör hur levnadsvillkoren de senaste decennierna förändrats radikalt på många platser i det globala syd, med minskad fattigdom, bättre hälsa och utbildning samt högre förväntad levnadsålder.

Varför fortsätter biståndsorganisationer då att använda sig av bilder som inte speglar verkligheten?

Ibland legitimeras de utifrån en idé om att de genererar mer insamlingsmedel och att behoven är så stora att ”målen helgar medlen”. Biståndsorganisationer fungerar – liksom mycket statlig verksamhet – alltmer som privata företag som arbetar på sina varumärken, mäter sina andelar på marknaden, arbetar genom gåvohandel, samarbetar med företag och kändisar och utför marknadsundersökningar.

Internationell forskning tyder på att det leder till en viss typ av framställningar i insamlingsmaterial såsom kränkande bilder av lidande kroppar och ett oproportionerligt stort fokus på flickor eftersom de ses som särskilt värdiga mottagare och därmed genererar mer medel. Dessutom bibehålls ett fokus på hur vita människor räddar hjälplösa andra. Detta bygger på en idé om att bidragsgivarna är vita och ger mer medel om de kan identifiera sig med och litar på personerna på bilderna. Men tanken om att ”målen helgar medlen” är ytterst problematisk. Strukturell rasism och fattigdom kan inte ställas emot varandra då de är intimt sammanbundna – både globalt och i Sverige.

Biståndsorganisationer måste således i högre grad beakta att de riskerar att bidra till rasistiska stereotyper och därmed diskriminering. Människor som fysiskt liknar de som porträtteras som lidande (det vill säga icke-vita) sammankopplas med hjälplöshet, passivitet och underordning oavsett var de befinner sig. I Sverige uttrycks det i en väl dokumenterad diskriminering både i relation till myndigheter och till arbetsgivare.

Biståndet står således för stora utmaningar om de vill ta BLM-rörelsen på allvar. Läkare Utan Gränsers självkritiska utspel är mycket positivt och vi hoppas att dessa ord följs av handling och att andra följer efter. Men vi behöver också fler kritiska studier som granskar strukturell rasism inom biståndet och ger förslag till vägar framåt.

Biståndet är viktigt och lyfter fram globala rättvisefrågor, samtidigt som det arbetar konkret för att alla liv – även icke-vitas – har ett värde och måste räddas. Just därför är det särskilt centralt att de engagerar sig i kritisk självgranskning i relation till strukturell rasism. Det gäller självklart också de som är satta att granska biståndet – förutom myndigheter som Expertgruppen för Biståndsanalys också journalistbranschen och universitet.

De omfattande protesterna mot polisvåld i USA har fått en rad aktörer att ansluta sig till rörelsens mål, däribland biståndsorganisationer. Men branschen måste först själv granska sina problem med strukturell rasism, skriver

Maria Eriksson Baaz
professor i statsvetenskap, inriktning internationell politik, Uppsala universitet "

”Katastrofmedicin måste bli obligatorisk utbildning”

DN MÅNDAG 13 JULI 2020

"DN. DEBATT 200713
Svenska läkare och sjuksköterskor får otillräcklig utbildning för att kunna ge vård i kris och krig. Ämnesområdet måste bli en - obligatorisk del i grundutbildningen så att vi står rustade även inför nästa kris, oavsett om det är en pandemi, naturkatastrof eller ett terrordåd, skriver experter inom svensk katastrof- och försvarsmedicin.

Katastrofmedicin är enligt Socialstyrelsen den del av den medicinska vetenskapen som studerar, undervisar i, utvecklar och utvärderar metoder för att bedriva hälso- och sjukvård på effektivast möjliga sätt i situationer med bristande resurser. År 2015 föreslog Socialstyrelsen att katastrofmedicin skulle införas i grundutbildningarna för läkare och sjuksköterskor. Katastrofmedicin upptog nämligen enligt en kartläggning från Umeå universitet mellan noll timmar och tre dagar vid landets läkarutbildningar och ingick vid endast 10 av 25 sjuksköterskeprogram som obligatoriskt moment. Den 1 juli 2020 infördes en ny läkarutbildning, men i den nya utbildningen lyser katastrofmedicin fortfarande med sin frånvaro som ett obligatoriskt ämne.

Det nyligen publicerade delbetänkandet ”Hälso- och sjukvård i det civila försvaret” (Statens offentliga utredningar) konstaterar att ”all hälso- och sjukvårdspersonal behöver ha grundläggande kunskaper i katastrofmedicin. ”Det är en förutsättning för en fungerande krisberedskap och för befolkningens säkerhet och trygghet i krig […] och en förutsättning för tillhandahållandet av en jämlik vård över hela landet”. Det är också visat i studier att förmågan hos den enskilde sjukvårdsanställde att hantera masskadesituationer kan vara avgörande både för de drabbades överlevnad och för samhällets samlade respons.

En ny sammanställning som vi nyligen tagit fram visar att läget på den katastrofmedicinska utbildningsfronten dessvärre är oförändrat. Vid ett svenskt lärosäte anses än i dag katastrofmedicin för blivande läkare vara så irrelevant att undervisning i ämnet inte erbjuds. Inom grundutbildningen för sjuksköterskor är bilden som år 2014, medan det på specialistsjuksköterskeprogram med inriktning mot ambulans-, anestesi-, intensivvård och operationssjukvård finns inkluderat i högskoleförordningens nationella examensmål.

Pandemin, som nu lamslår sjukvården i Sverige, visar tydligt att varje läkare, sjuksköterska och annan sjukvårdspersonal behöver ha grundläggande kunskaper om hur svensk krishantering fungerar, hur svensk sjukvård organiseras och ställs om vid särskilda händelser, pandemier och höjd beredskap. För att mentalt förbereda sig för arbete även i situationer som kan upplevas som skrämmande och som kräver betydligt mer av oss som individer och yrkespersoner än i vardagen, behövs en stabil grundutbildning och återkommande övningar där katastrofmedicinska grunder och metoder tas upp som ett obligatoriskt inslag.

Den svenska sjukvårdens beredskap för allvarliga händelser är just nu satt under lupp. Regeringen har i dagarna tillsatt en kommission som brett ska granska hur svenska myndigheter agerat under pandemin och vilka lärdomar som kan dras inför nästa kris. Katastrofmedicin har i Sverige aldrig varit mer aktuellt än nu. Den omilda nedmonteringen av

svensk försvarsmedicin i början av 2000-talet är ännu ett öppet sår med betydande effekter på den katastrofmedicinska kompetensen i riket. Där det tidigare fanns ett stort antal fältsjukhus, kurser och övningar för sjukvårdspersonal, finns nu bara spår kvar. Efter Rysslands invasion av Krim och östra Ukraina 2014 skedde dock ett sent uppvaknande i Myndighetssverige och man försöker nu med ständigt begränsade resurser komma ikapp.

Den sedan flera år planerade totalförsvarsövningen (TFÖ 2020) där sjukvården, som en del i totalförsvaret, skulle övas, blev paradoxalt nog uppskjuten på grund av pandemin, den största samhälls- och sjukvårdskris vi sett i modern tid. Men pandemier är inte de enda allvarliga händelser som sjukvården ska kunna hantera; terrordåd, svåra olyckor och väpnade angrepp står på samma lista som pandemier för bara några månader sedan – listan över samhällsfarliga ”sällanhändelser”.

Dessa listor kallas på myndighetsspråk för risk- och sårbarhetsanalyser. Myndigheter som Socialstyrelsen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) samt alla regioner är ålagda att genomföra analyserna regelbundet för att stå förberedda den dagen krisen står för dörren. Analyserna var gjorda, men förberedelserna var otillräckliga, det kan redan slås fast.

Det är dock svårt att bygga genuin kunskap kring krishantering och katastrofmedicin enbart genom teori. Sverige har en internationellt erkänd kader av yrkespersoner med olika bakgrund som regelbundet sedan många år arbetat internationellt vid naturkatastrofer, pandemier och i väpnade konflikter. Nu är deras kunskap och erfarenhet avgörande för att ställa om svensk sjukvård. Här finns personer som efter arbete för Försvarsmakten, MSB eller olika humanitära organisationer förstår utmaningarna med att bygga en tillfällig vårdavdelning i ett tält, att prioritera i en ansträngd situation och fatta beslut om resurser och strategier.

Ett flertal av dessa personer rekryterades för många år sedan till nationella resurser som exempelvis den så kallade Stödstyrkan, som sattes upp några år efter tsunamin 2004 för att stödja utrikesdepartementet att bistå svenskar i utlandet i händelse av extrema händelser, med medlemmar från MSB, Socialstyrelsen och Polismyndigheten, eller den högspecialiserade jordbävningsstyrkan.

Ambitionerna för de nationella förmågor som iståndsattes var initialt stora, personal engagerades, övningar hölls, men med åren falnade intresset, finansieringen föll och nu återstår endast ett skelett. Detta är den svenska katastrofmedicinens förbannelse: Hur upprätthålla en insikt hos befolkningen, myndigheter och ansvariga departement om det nödvändiga i att ständigt utbilda och öva inför allvarliga sällanhändelser?

1 Vi uppmanar utbildningsdepartementet att se över högskoleförordningen och de nationella kunskapsmålen för läkar- sjuksköterske- och andra vårdutbildningar, och uppdra åt de lärosäten som utbildar läkare och sjuksköterskor att se över undervisningen i katastrofmedicin. Målet bör vara att alla läkare, sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor har både teoretisk kunskap om och har fått öva på katastrofmedicinska situationer, gärna interprofessionellt.

2 Vi föreslår att regionerna årligen genomför egenkontroll i den katastrofmedicinska beredskapen som inkluderar regelbundna övningar och simuleringar med ett plötsligt behov av många fler

vårdplatser. Uppnås inte övningsmålen bör utbildningsinsatser intensifieras.

3 Vi anmodar Sveriges kommuner och regioner att i samråd med regionerna ge svensk civil sjukvårdspersonal rätt till tjänstledighet för arbete vid kriser och katastrofer utomlands för att öka den svenska katastrofmedicinska erfarenhetsbanken.

4 Vi kräver att offentlig finansiering av svensk katastrofmedicinsk forskning och utveckling ses över. För närvarande sker den i form av en komplex upphandling med ringa insyn i hur bedömningar sker.

För att uppnå en acceptabel katastrofmedicinsk beredskap hos svensk sjukvårdspersonal, måste Sveriges departement, myndigheter, och samtliga kommuner och regioner agera. Status quo är oacceptabelt.

Karin Hugelius, specialistsjuksköterska, medicine doktor, lektor, Örebro universitet
Yohan Robinson, adj.universitetslektor och docent i ortopedi, Göteborgs universitet
Johan von Schreeb, professor i global katastrofmedicin, Karolinska institutet
Andreas Wladis, professor i katastrofmedicin och överläkare i kirurgi, Linköpings universitet "

”Viktigt att upprätthålla trycket på Netanyahu”

DN TISDAG 14 JULI 2020

"DN. DEBATT 200714
Med världen upptagen av coronapandemin planerar Israel för en - annektering av Västbanken. Trots skarpa varningar från omvärlden lär konkreta reaktioner från EU utebli. Sverige och likasinnade måste agera för att chanserna till en hållbar palestinsk stat inte ska omöjliggöras, skriver folkrättsexperterna Ove Bring, Said Mahmoudi och Pål Wrange.

Enligt koalitionsavtalet mellan de israeliska regeringspartierna Likud och Blåvitt kan en annektering av 30 procent av Västbanken påbörjas när som helst. Med världen upptagen av covid-19 och med president Trump i Vita huset har Israels premiärminister Netanyahu sitt livs chans att omöjliggöra en hållbar palestinsk stat.

Ändå synes han tveka. Medierna i Israel fylls av rapporter om en andra, och värre coronavåg i landet, hans koalitionspartner verkar hålla tillbaka och USA sägs ännu inte ha gett ett slutligt ja. Dessutom har kritiken från omvärlden varit hård.

Det är nu viktigt att trycket på Netanyahu inte bara upprätthålls, utan hårdnar. Vi ska här förklara både varför och hur det kan ske.

Annekteringsplanerna bygger på Trumps så kallade fredsplan och omfattar alla bosättningar samt större delen av Jordandalen. Resten (cirka 15 procent av det ursprungliga mandatområdet Palestina) skulle

kunna bli en palestinsk stat, men bara om palestinierna går med på att i praktiken bilda en vasallstat under israelisk kontroll.

Annekteringen skulle få mycket allvarliga konsekvenser för Israels säkerhet eftersom samarbetet med såväl palestinska som jordanska säkerhetsstyrkor troligen skulle upphöra (palestinierna har redan brutit kontakten). Dessutom kan det bli dyrt. I dag finansierar skattebetalare i andra länder den israeliska ockupationen genom att FN, EU med flera bekostar en stor del av välfärd och säkerhet i de ockuperade områdena, vilket administreras av den palestinska myndighet som bildades efter Osloavtalen 1993–1995. Palestinierna har meddelat att en annektering betyder att alla avtal upphör och att Israel får återta det fulla ansvaret som ockupationsmakt. Höga EU-representanter har sagt att fortsatt EU-bistånd blir svårt.

För den palestinska befolkningen blir konsekvenserna ödesdigra. Såväl de palestinier som bor i annekterade områden som de som lämnas utanför kommer att leva i ett lapptäcke av enklaver mellan israeliska bosättningar, vägar och militärposteringar. Ingen vet exakt hur styret i de annekterade områdena kommer att se ut, men säkert är att de mänskliga rättigheterna kommer att inskränkas ytterligare. Många har länge beskrivit den israeliska ockupationen som apartheid, där invånare av olika etnicitet lever åtskilda under helt olika villkor. Vid en annektering skulle denna jämförelse bli än mer relevant, med de allra flesta palestinier hänvisade till ett slags bantustans, likt de marionettstater dit Sydafrika föste ihop större delen av sin svarta befolkning.

Hoppet om att kunna utöva palestinsk självbestämmanderätt i en egen, livskraftig stat kommer att släckas slutligt. Redan en inledning av annekteringsprocessen signalerar att Israel inte längre är redo att förhandla om hela Västbanken och innebär mycket sannolikt att visionen om en tvåstatslösning är död. Som generalsekreterare Guterres sagt kommer det att vara en vattendelare.

Västbanken inklusive östra Jerusalem liksom Gaza (samt de syriska Golanhöjderna) ockuperades efter sexdagarskriget 1967. Arabstaterna och PLO har med tiden accepterat gränserna från tiden före kriget som gränser för en palestinsk stat (1967 års gränser).

Dock har Israel under lång tid, och parallellt med den allt mer haltande fredsprocessen, bedrivit en annekteringspolitik av områden bortanför dessa gränser genom att bygga bosättningar och den så kallade muren (huvudsakligen på ockuperad palestinsk mark). Som vi beskrivit tidigare (SvD Brännpunkt 170610) strider ockupationen i dag mot folkrätten, och i resolution 2334 från år 2016 fann FN:s säkerhetsråd att bosättningarna var illegala och att inga förändringar av 1967 års gränser som inte förhandlats fram kan erkännas.

Det palestinska folkets folkrättsliga rätt till självbestämmande och att bilda en egen stat har erkänts otaliga gånger av FN. En annan fundamental FN-princip är att territorier inte kan erövras genom våld, vare sig offensivt eller defensivt – bara genom fredliga förhandlingar.

Principen har i stort sett upprätthållits. På senare tid har emellertid Putin utmanat den genom sitt krig mot Ukraina och Xi Jinping genom Kinas agerande i bland annat Sydkinesiska sjön. Att Netanyahu, med Trumps entusiastiska stöd, nu avser bryta mot denna grundläggande princip är synnerligen allvarligt, inte bara för palestinierna utan för hela den internationella ordningen.

En annektering är ett grovt brott mot folkrätten som måste få allvarliga konsekvenser. Som Internationella domstolen slog fast år 2004 får omvärlden varken erkänna eller understödja ett sådant olagligt tillstånd och man ska dessutom samarbeta för att få ett slut på det.

Naturligtvis måste det ställas krav också på Palestina, som till fullo måste respektera Israels rätt att existera liksom den egna befolkningens mänskliga rättigheter samt göra sitt bästa för att stoppa terroristangrepp mot Israel. Det är dock Israel som bland annat genom ett närmast villkorslöst stöd från USA har herravälde över situationen, både politiskt och militärt.

Skarpa varningar har kommit från Tyskland, Frankrike och Storbritannien och inom EU har olika former av sanktioner diskuterats. Ann Linde har sagt att vid en annektering kommer relationen med Israel inte att se likadan ut.

Trots de många varningarna framförs få om några konkreta hot om motåtgärder. Israel räknar med att Ungern – som sedan 2016 stoppat EU-kritik – tillsammans med bland annat Polen och Tjeckien kommer att stoppa starka reaktioner. Som Obamas Mellanösternförhandlare Dennis Ross påpekar tror Netanyahu sannolikt att EU:s protester efter en annektion kommer att blåsa över.

Ungefär en tredjedel av Israels handel sker med EU, och Israel och EU har ett nära samarbete, inklusive ett associationsavtal om tullfrihet med mera, vilket slöts strax efter Osloavtalen. Sedan flera år tillämpar EU en politik där man försöker skilja på det egentliga Israel och de ockuperade områdena för att därigenom avhålla sig från allt som kan uppfattas som stöd åt ockupationen.

Det finns god folkrättslig grund att gå längre. EU har infört sanktioner mot en rad länder för brott mot folkrätten av olika svårighetsgrad. Det mest jämförbara fallet är sanktionerna mot Ryssland efter annektionen av Krim och invasionen i östra Ukraina. EU har fryst tillgångar och förbjudit inresa för 175 personer och 44 enheter, infört importförbud för varor från Krim, restriktioner för handel och investeringar på Krim samt begränsat ekonomiska samarbetsprojekt med Ryssland.

Frågan måste nu ställas om EU kan fortsätta sina nära förbindelser med Israel och samtidigt undvika att understödja en olaglig annektering. Sverige erkände Palestina år 2014 och det är ingen folkrättslig skillnad på annektering av palestinskt och ukrainskt territorium. Sverige bör tillsammans med andra EU-länder verka för att samarbetet med Israel inte fördjupas så länge annekteringspolitiken pågår, att sanktioner införs mot de personer som är direkt involverade i annekteringen samt att investeringar i och handel med bosättningar på annekterade och ockuperade områden helt upphör. Därutöver bör Sverige och meningsfränder agera självständigt så långt det går, till exempel genom inreseförbud samt genom att avbryta eventuellt försvars- eller försvarsindustriellt samarbete.

EU är bundet av folkrätten och får alltså inte på något sätt bidra till en olaglig annektering. Om Viktor Orbán med flera inte vill dra slutsatser av det måste Sverige

Ove Bring, professor emeritus i internationell rätt, före detta folkrättsrådgivare på UD
Said Mahmoudi, professor emeritus i internationell rätt
Pål Wrange, professor i folkrätt, före detta folkrättsrådgivare på UD "

”Sverige bör bejaka EU:s koldioxidtull”

DN ONSDAG 15 JULI 2020

"DN. DEBATT 200715
Införandet av en koldioxidtull är den viktigaste klimatåtgärden EU kan genomföra, men det är inte utan risker. Sverige bör släppa frågan om skatten ska vara nationell eller på EU-nivå, och i stället bejaka möjligheten att rätta till en konkurrensnackdel som skickat svensk produktion utomlands, skriver ekonomerna Anders Olshov och Håkan Pihl.

Sverige är för litet, Kina har inget intresse av det och USA:s president Trump begriper inte. Då stiger EU fram och föreslår en koldioxidtull (carbon border tax) mot omvärlden som en central åtgärd i ”European Green Deal”. Sverige har av olika skäl varit tveksamt, men när EU nu agerar så bör Sverige helhjärtat stödja EU-förslaget på Europeiska rådets nästa möte den 17–18 juli. Det kan innebära ett genombrott i kampen mot klimatförändringar. Det hjälper nämligen dubbelt:

införandet av ett pris på koldioxidutsläpp är den viktigaste klimatåtgärden i dagsläget och innebär samtidigt att konkurrensen inom och utanför unionen likställs. Den konkurrensnackdel europeiska företag upplevt korrigeras.

Ambitionsnivån i klimatfrågan måste höjas och då kan inte stora utsläppsländer fortsätta låta koldioxidutsläpp ske gratis eller subventionerat. Att strunta i klimatet måste få konsekvenser. En gränsskatt på koldioxidutsläpp motsvarande en EU-tull är en sådan ekonomiskt kännbar konsekvens. EU kan som supermakt på handelsområdet påverka andra länder att införa egen prissättning för klimatpåverkan (för att undgå EU-tullen) och i takt med att allt fler länder ansluter sig kommer ett allt mer globalt pris på koldioxidutsläpp att etableras. Det skapar avgörande ekonomiska drivkrafter på alla plan. Förorenare finner det lönsamt att genomföra utsläppsminskningar. Klimatvänliga alternativ vinner konkurrenskraft och kan skalas upp. Klimatsmarta investeringar får nödvändiga långsiktiga förutsättningar för att genomföras.

Med endast 10 procent av världens utsläpp räcker det inte att EU minskar sina utsläpp. Kinas årliga utsläpp är 10 900 miljoner ton koldioxid, dubbelt så mycket som USA och tre gånger utsläppen från EU. Kina saknar i dag ett pris på sina utsläpp med följd att dess export blir för billig. Klimatvinster som sker i Europa ersätts till stor del av ökade utsläpp i Kina.

Det kan vara dessa insikter som successivt infunnit sig. I Europa har Frankrike länge argumenterat för en koldioxidtull, medan Tyskland under förbundskansler Angela Merkel avvaktat. Industriförbundet BDI med starka kopplingar till Merkels CDU har varit emot. När EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen – partikollega till Merkel – förra året lade fram sitt program uttalade Tyskland och Frankrike för första gången sitt gemensamma stöd för en koldioxidtull.

De har därefter blivit allt tydligare med att sådana skall införas, även om inget är klart förrän alla EU-länder fått säga sitt och gett godkännande.

Såväl inom det internationella samfundet som inom näringslivet finns förväntningar om att klimattullar kommer att förverkligas och det finns konstellationer, såsom Carbon Pricing Leadership Coalition knutet till Världsbanken och amerikanska Climate Leadership Council, som

aktivt driver på. Frågan är hur tullarna utformas och hur företag kan förbereda sig, vilket diskuteras i en aktuell rapport från Boston Consulting Group.

Själva utformningen är föremål för fortsatt utredning och förhandlingar. IMF skriver i en rapport att dagens genomsnittspris för utsläpp på 2 dollar per ton är otillräckligt och beräknar att det behövs en global koldioxidskatt på 75 dollar per ton koldioxid (strax under Sveriges inhemska koldioxidskatt på 1 000 kronor per ton) för att hejda jordens uppvärmning till två grader eller mindre jämfört med den förindustriella nivån. Det skulle även ha en rad andra positiva effekter, såsom att rädda uppskattningsvis 725 000 personer från en förtida död på grund av luftföroreningar under 2030, enbart i G20-länderna.

En koldioxidtull är emellertid inte riskfri. Om den uppfattas som en protektionistisk åtgärd från EU:s sida, som ett försök från EU att favorisera sina egna företag genom att pålägga utländska företag avgifter, kan det leda till motåtgärder och till ett handelskrig med USA och Kina.

EU måste därför visa att den skapar konkurrensneutralitet mellan företag i olika länder och är i linje med WTO:s handelsregler, något som samtliga EU-företrädare noga betonar. EU är den största och rikaste multinationella marknaden i världen. Även om Kina och USA är emot tullen har de inte råd att ha ett långvarigt och storskaligt handelskrig med EU. Genom EU ges här Sverige chansen att rätta till ett missförhållande, en konkurrensnackdel, som sänt svensk produktion utomlands samtidigt som en avgörande insats görs för klimatet.

EU måste för sin trovärdighets skullvisa att koldioxidtullen inte primärt handlar om egenintresse – om att finansiera sin återhämtningsfond på föreslagna 750 miljarder euro och att rädda jobb i EU – utan om att hjälpa världen att hejda klimatförändringen.

Det vore därför värdefullt om tullen, såsom Harvardprofessorn Kenneth Rogoff har föreslagit, kunde kombineras med etableringen av en ”World Carbon Bank”. Den skulle som specialist på energitransformation bistå låg- och medelinkomstländer i behov av hjälp med teknisk kompetens och finansiellt stöd för att kunna genomföra en energiomställning.

En sådan klimatbank är ett förslag Sverige kan driva, liksom Sverige bör välkomna Frankrike och Tysklands förslag om att transformera Europeiska investeringsbanken till en europeisk klimatbank. Redan finns beslut om att den slutar finansiera projekt med fossila bränslen i slutet av 2021.

För att EU skall nå sina mål om att reducera koldioxidutsläppen med 50–55 procent 2030 jämfört med 1990 och att medlemsländerna skall vara klimatneutrala 2050 behövs ett internt pris på koldioxidutsläpp och en gränsskatt på koldioxid. Sverige skall glädja sig över att EU denna sommar kan skapa en europeisk handels- och klimatpolitik som styr Europa och världen i övrigt rätt, en politik som efter viss debatt mycket väl kan välkomnas av starka krafter i USA och förändra också amerikansk politik för att därefter få globalt genomslag.

Sverige har i hög grad mött klimathotet med att flytta produktionen utomlands de senaste decennierna. Det ger lägre utsläpp på hemmaplan, men nu är det dags för åtgärder som har verklig betydelse. Den svenska debatten har hängt upp sig kring frågan om

beskattningsrätten skall vara nationell eller flyttas till EU-nivå. Vi menar att Sverige alldeles oavsett vem skatten tillfaller bör bejaka ett internt EU-pris på koldioxidutsläpp och införandet av en koldioxidtull på EU-nivå.

Anders Olshov, chef och grundare av tankesmedjan Intelligence Watch, ekonom från Handelshögskolan i Stockholm
Håkan Pihl, rektor vid Högskolan Kristianstad, docent i företagsekonomi och författare till boken ”Miljöekonomi för en hållbar utveckling"

”Låt oss återuppta samtalen om migration”

DNTORSDAG 16 JULI 2020

"DN. DEBATT 200716
Sammanbrottet i migrationsuppgörelsen är ett nederlag för alla - inblandade partier, vilket kan leda till att SD och MP får för stort inflytande efter valet 2022. Vår bild är att vi var nära en överenskommelse, trots den svåra frågan om volymmål. Det är därför viktigt att S, M, C, KD och L åter försöker på nytt, skriver Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni.

Sverige ska vara möjligheternas land. Kommer du hit ska det vara så öppet att du genom egna ansträngningar kan etablera dig, komma in på arbetsmarknaden och lära dig svenska.

Så är det inte i dag. Vi har under lång tid öppnat våra gränser för de som kommer utan att samtidigt öppna upp vårt samhälle.

Det har lett till att delar av Sverige i dag präglas av utanförskap och bidragsberoende. I Sverige bor i dag över 550 000 vuxna utrikes födda med så låga inkomster att de riskerar fattigdom och social utestängning. Det motsvarar ett helt Göteborg eller var 14:e vuxen svensk. Det är ett stort misslyckande för oss som vill se Sverige som ett öppet samhälle. Dessa personer måste nu få förutsättningar att lyckas i Sverige, integrationsskulden måste betalas av.

Att detta utanförskap byggts upp är ett av huvudskälen till varför en stor majoritet av Sveriges riksdag och svenska folket vill ha en mer restriktiv migrationspolitik. Liberalerna omprövade efter valet 2014 en

del ståndpunkter i flyktingpolitiken och var hösten 2015 en del av sexpartiöverenskommelsen om migrationspolitiska åtstramningar. Vi står som parti nu för att tillfälliga uppehållstillstånd ska vara huvudregel i stället för permanenta, och för behovet av striktare försörjningskrav. Vi vet att drivkrafterna till integration fortsatt behöver stärkas.

Att vi lagt om politik i några konkreta sakfrågor innebar naturligtvis inte en omprövning av vår ideologiska grundhållning. Liberaler drömmer om en värld där gränser har mindre betydelse och människor och kulturer kan berika varandra. I den hållningen ingår också solidaritet och medmänsklighet. Vi ska medverka till att människor som måste fly hittar en trygg tillvaro. Kommer du till Sverige ska du alltid få dina asylskäl prövade och vi ska som land prioritera dem med störst skyddsbehov.

De senaste veckornas försök att få på plats en migrationsöverenskommelse mellan forna Allianspartier och Socialdemokraterna var ett viktigt initiativ som ingav hopp. Skulle vi fem partier lyckas komma överens gör vi det möjligt för Sverige att få en långsiktigt hållbar migrationslagstiftning med bred förankring i båda de politiska blocken.

Därför är det ett stort nederlag för alla de inblandade partierna att migrationsförhandlingarna brutit samman. Ryckigheten och bristen på folklig förankring måste ersättas av en långsiktig, rättssäker och brett accepterad politik.

Chansen att nå detta finns fortfarande kvar innan den tillfälliga lagen måste ersättas nästa år. Insikten om fördelarna med en uppgörelse finns hos fem av de sex partier som träffade den förra överenskommelsen år 2015. Men för varje månad som går och vi närmar oss valet blir lockelsen att tänka taktiskt och kortsiktigt allt starkare.

Jag vill vädja till mina kollegor i de andra fyra partierna: låt oss göra ett nytt försök. Vår bild är att vi för några dagar sedan var nära en uppgörelse och att de skillnader som kvarstod inte är omöjliga att överbrygga.

Frågan om ett så kallat volymmål var svår under förhandlingarna. Liberalerna var inte ensamma om att påpeka att mål där andra faktorer än ens egna åtgärder påverkar utfallet riskerar att skapa svekdebatter. Storbritannien råkade ut för just detta. David Cameron hade lovat att minska invandringen genom ett volymmål, men när statistiken sammanställts för året visade det sig att den ökat.

Vi tror det är viktigare att fokusera på de faktiska omständigheter som gör att människor söker sig till Sverige i stället för till andra länder. Det rör sig exempelvis om regelverket för anhöriginvandring och att Sverige saknat en lista med så kallade säkra länder varifrån asylansökningar regelmässigt ska kunna avslås. Det är för mitt parti viktigare än ett mål som aldrig kommer kunna, eller ska få kunna, påverka prövningen för den enskilda asylsökande.

Men vi ska heller inte låtsas som att vår flyktingpolitik inte redan under lång tid präglats av volymer, tak och riktmärken även om de aldrig varit preciserade. Det är uppenbart att målet för flyktingöverenskommelsen 2015 var att minska antalet människor som kom till Sveriges gräns. Visumtvånget för bosnier under Balkankrigen, infört av Bildt-regeringen, är ett annat exempel, liksom regeringen Carlssons så kallade luciabeslut.
Liberalernas ståndpunkt är att Sverige fortsatt ska försvara asylrätten.

Rättssäkerheten måste stärkas och den som inte får rätt att stanna ska lämna landet så snart som möjligt. Vi ska också genom agerande i EU och FN verka för att andra länder och det internationella samfundet ser till att det finns ett fungerande asylsystem i världen. Svensk migrationslagstiftning ska inte göra Sverige mer attraktivt än något annat land.

Vi fem partier som alla vill se en stram men human flyktingpolitik, det vill säga en som också är anpassad till vår förmåga att integrera nyanlända, bör tänka på vad som händer efter valet 2022.

Utan en brett förankrad parlamentarisk överenskommelse kan vi hamna i mycket olyckliga lägen. Det skulle i ett alternativ ge utrymme för Sverigedemokraterna att pressa en moderatledd regering med förslag som nollvision för flyktingmottagande, i ett annat får en socialdemokratiskt ledd regering fortsätta leva med Miljöpartiets krav på en återgång till den situation vi hade fram till 2015.

Svenskarna vill ha långsiktighet och ordning och reda i migrationspolitiken – det kan vi fem partier lyckas med om viljan finns.

Jag hoppas därför att ansträngningarna att komma överens fortsätter. Min uppmaning till Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna är denna: Låt oss försöka på nytt. Jag föreslår att vi sätter oss vid förhandlingsbordet igen.

Nyamko Sabuni (L), partiledare

”Frivillig dödshjälp är en mänsklig rättighet”

DN FREDAG 17 JULI 2020

"DN. DEBATT 200717
I tisdags hjälpte läkaren Staffan Bergström den svårt sjuke Per Maritz att avsluta sitt liv (DN 200716). Nu kräver han, tillsammans med 87 andra debattörer med bakgrund inom juridik, medicin, kultur, politik och trossamfund, att regeringen utreder förutsättningarna för laglig dödshjälp.

Riksdagen beslöt den 13 maj i år att kräva att regeringen ska lägga fram ett lagförslag som förbjuder hjälp till självmord. Så som beslutet är formulerat inryms även sådana fall där en svårt sjuk och plågad person vädjar till en anhörig om hjälp för att själv kunna ta sitt liv. Så här formulerade sig nämligen riksdagen:

”Regeringen bör skyndsamt återkomma till riksdagen med ett lagförslag som kriminaliserar att uppmana, instruera eller på annat sätt hjälpa någon att begå självmord.”

Riksdagsbeslutet anknyter till ett utredningsförslag som för närvarande bereds i justitiedepartementet och där det straffbeläggs att hetsa, uppmana eller på annat sätt utöva psykisk påverkan mot någon att begå självmord. Detta förslag framstår som synnerligen välmotiverat. Men riksdagens tillägg, ”eller på annat sätt hjälpa någon att begå självmord”, är givetvis något helt annat. Och det är mycket oroande. Det skulle innebära en kriminalisering av rent medmänskligt handlande, även av sådan hjälp där den som vill ta sitt liv själv företar

den avgörande handlingen. Det vore ett steg många år tillbaka i utvecklingen, och det är uppseendeväckande att den svenska riksdagen tycks förespråka något sådant.

I Tyskland har man nyligen tagit ett viktigt steg i rakt motsatt riktning.

Där har en människa sedan tidigare en grundlagsskyddad rätt att ta sitt liv. Nu har det klargjorts att den rätten också inrymmer en rätt att få hjälp med detta. I februari uttalade landets författningsdomstol i en prejudicerande dom att staten måste säkerställa att det finns tillgång till frivillig suicidhjälp för de personer som önskar det. Rätten till dödshjälp härleds ur en grundlagsbestämmelse som säger att ”människovärdet är okränkbart” och att ”var och en har rätt att fritt utveckla sin personlighet så länge han eller hon inte skadar andras rätt”.

I Kanada slog landets högsta domstol år 2015 fast att det är en mänsklig rättighet för beslutsföra vuxna att få hjälp att dö om man har en smärtsam och obotlig sjukdom som orsakar bestående och outhärdligt lidande. Rätten finns genom en bestämmelse i konstitutionen som säger att var och en har ”rätt till liv, frihet och personlig säkerhet”. Ett förbud mot detta strider enligt domstolen mot rätten till liv, eftersom vissa människor kan se sig tvingade att ta sitt liv i förtid av rädsla för att de inte förmår avsluta livet vid en senare tidpunkt då lidandet har blivit outhärdligt. Vidare ansågs ett förbud strida mot rätten till frihet och personlig säkerhet, eftersom det förvägrar vissa människor rätten att fatta beslut beträffande den egna kroppsliga integriteten och tvingar dem att utstå outhärdligt lidande.

I USA finns en rätt till läkarassisterat döende i tio delstater med totalt närmare 70 miljoner invånare. Fler lär tillkomma, trots starkt motstånd från bland annat katolska kyrkan. Rätten innebär att läkare efter flera bekräftande viljeyttringar och mycket noggrann prövning får överlämna en dödande dos medicin som patienten kan ta när han eller hon själv väljer det.

Assisterad dödshjälp är tillåten också i bland annat Belgien, Nederländerna och Schweiz, länder vars lag och tillämpning har granskats av FN:s kommitté för mänskliga rättigheter som funnit att de är i överensstämmelse med rätten till liv (artikel 6 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter).

I Sverige har ingen rätt att få hjälp att ta sitt liv. Den som är obotligt och plågsamt sjuk och verkligen vill dö är beroende av att någon anhörig eller vän är beredd att ge den hjälp som kan behövas. Sådan hjälp är tillåten så länge den sjuke själv vidtar den avgörande åtgärden, till exempel tar den dödande medicinen. Men hjälpen får inte ges inom sjukvården. Den läkare som överlämnar ett dödande läkemedel som den sjuke bönfaller om att få riskerar att förlora sin legitimation.

En person som är förlamad eller annars oförmögen att själv företa den avgörande handlingen kan inte över huvud taget få hjälp i vårt land att avsluta sitt liv. Den som i ett sådant fall av medkänsla hjälper personen att dö döms för dråp. I normalfallet är straffet fängelse i ett år.

Det är svårt att förstå att det som är grundlagsskyddat i Tyskland och Kanada som en del av människovärdets okränkbarhet respektive rätten till liv och frihet – att samhället tillhandahåller hjälp för den som begär att få dö – är förbjudet och ibland kriminaliserat i Sverige.

Upprepade undersökningar i ett stort antal länder, bland annat Sverige, visar att en stor majoritet av befolkningen är positiv till frivillig

dödshjälp när allt hopp är ute. Visserligen är det också många som på religiösa eller andra grunder anser att dödshjälp inte kan försvaras. Det finns anledning att ha respekt för en sådan övertygelse. Men det hindrar inte att den drabbade måste få bestämma själv. Utan valfrihet går respekten bara i den ena riktningen.

Den svenska rättsordningens syn på läkarassisterat döende är enligt vår mening föråldrad. Den är inte bara i strid med det som bör vara människans fria vilja, den kränker den enskildes självklara rätt till ett värdigt och uthärdligt slut på sitt liv. Som är omvittnat av många palliativläkare är palliativ vård inte alltid tillräckligt. Vad återstår då av åtgärder när den palliativa verktygslådan är tom?

Den enligt vår mening ofrånkomliga slutsatsen är att obotligt sjuka och svårt lidande människor som inte längre vill leva bör ges en möjlighet att avsluta sitt liv på ett värdigt sätt. Givetvis måste den drabbades vilja säkerställas och hans eller hennes situation prövas. Hur det ska ske bör prövas genom grundliga överväganden, där ledning kan sökas från förhållandena i andra länder.

Riksföreningen Rätten till en värdig död (RTVD) har i Sverige verkat för rätten till frivillig dödshjälp i över 45 år. Föreningen är i sina stadgar noga med att betona att frivillig dödshjälp måste vara en del av och integrerad i den palliativa vården, vars utbyggnad och förbättring är en av föreningens huvudmålsättningar.

Undertecknarna av denna artikel uppmanar regeringen att ta riksdagens tillkännagivande och de internationella erfarenheterna till utgångspunkt för en utredning om förutsättningarna för att hjälp ska kunna ges också i Sverige till den som verkligen vill dö. Riksdagens beslut visar att vi behöver få klarhet i vad som principiellt sett bör gälla för att uppfylla en döendes önskan med respekt för dennes integritet och självbestämmande.

Margareta Appel, diakonissa, sjuksköterska, fd ordförande i RTVD
Staffan Bergström, läkare och professor emeritus i internationell hälsa, Karolinska institutet, ordförande RTVD
Carl-Reinhold Bråkenhielm, präst, professor emeritus i systematisk teologi, Uppsala universitet
Kerstin Hagenfeldt, läkare, professor i obstetrik-gynekologi, Karolinska institutet
Göran Hermerén, professor emeritus i medicinsk etik, Lunds universitet
PC Jersild, författare, läkare
Kjell Kallenberg, präst, docent i empirisk livsåskådningsforskning
Theodor Kallifatides, författare
Tuulikki Koivunen Bylund, teol. dr, biskop emeritus
Göran Lambertz, fd justitieråd
Stefan Lindskog, fd ordförande i Högsta domstolen
Niels Lynöe, seniorprofessor i medicinsk etik, Karolinska institutet
Anna Skarhed, fd justitiekansler
Krister Thelin, fd domare och ledamot av FN:s kommitté för mänskliga rättigheter
Torbjörn Tännsjö, professor emeritus i praktisk filosofi, Stockholms universitet
Björn Ulvaeus, musiker, textförfattare och låtskrivare
Johan Unger, senior domprost, docent i religionsvetenskap
Bengt Westerberg, fd socialminister, fd partiledare (L)
Barbro Westerholm, professor emeritus i klinisk farmakologi, riksdagsledamot (L)
Birger Winbladh, professor emeritus i pediatrik, Karolinska institutet
På dn.se/debatt finns hela listan med debattörer

”Ny myndighet behövs för att klara cirkulär ekonomi”

LÖRDAG 18 JULI 2020

"DN. DEBATT 200718
Utan omprövning av gamla sanningar riskerar den ekonomiska återhämtningen att stjälpa mer än hjälpa. Omstarten efter coronakrisen är en möjlighet att skapa ett mer hållbart samhälle. Regeringen bör inrätta en ny myndighet med ansvar för resurseffektivitet och cirkularitet, skriver företagsledare och experter inom hållbarhet och sophantering.

Varje stor kris innebär nya möjligheter. Coronapandemin är inget undantag. När den akuta smittspridningsfasen passerat börjar det mödosamma arbetet med att resa samhället efter den största ekonomiska chock sedan den stora depressionen på 1930-talet. Aldrig tidigare har talesättet ”slarva aldrig bort en rejäl kris” varit så passande som just nu. Dessvärre är historien full av exempel där statliga stödåtgärder snarare stjälpt än hjälpt. Ofta på grund av att allt fokus har legat på att återställa det som varit i stället för att se krisen som en möjlighet till utveckling och förbättring. För att travestera managementgurun Peter F. Drucker: ”Den största faran i turbulenta tider är inte turbulensen själv”, utan att möta nya utmaningar med föråldrade metoder och verktyg. Detta blir extra viktigt i en tid då behovet av progressiva klimat- och miljöåtgärder är större än någonsin.

Coronapandemin har förändrat våra liv i grunden. Både när det gäller hur vi arbetar, kommunicerar och umgås med andra människor. Samtidigt har många företag tvingats anpassa sina produktions- och affärsmodeller som en följd av nedstängningar i världsekonomin. När globala värdekedjor kapas eller begränsas har behovet av att hushålla med befintliga resurser blivit allt viktigare.

De senaste månadernas undantagstillstånd i världsekonomin har sått frön till nya tankesätt, inte minst när det gäller att utnyttja energi och material mer effektivt och samtidigt minska beroendet av slösaktiga konsumtionsmönster och linjära materialflöden. Krisen har helt enkelt tvingat oss att bli mer resursfokuserade och effektiva. Dessa nya lärdomar bör vi ta fasta på och utnyttja även när ekonomin vänder uppåt.

EU-kommissionen presenterade nyligen en handlingsplan för en cirkulär ekonomi. Planen syftar till att bryta de linjära materialflöden som dominerar i dag och resultera i en smartare användning av både produkter och material. Bland förslagen märks skärpta krav kring hur produkter designas, hur vi återvinner ingående material och återanvänder komponenter och vad som händer när produkter tjänat ut.

Om produktionen och konsumtionen ställs om i riktning mot cirkularitet finns stora vinster att hämta. Pengar sparas, trycket på naturen minskar och utsläppen av växthusgaser, främst koldioxid, reduceras kraftigt. I dag står materialanvändningen för nära hälften av de globala koldioxidutsläppen. Det råder därför inget tvivel om att ekonomin måste bli mer materialeffektiv och cirkulär för att vi ens ska ha en chans att uppnå målen i Parisavtalet.

Ekonomisk tillväxt och klimat- och miljöhänsyn framställs ofta som oförenliga. Men faktum är att den omställning av ekonomin som nu förestår – mot fossilfrihet – öppnar stora möjligheter för affärslivet att

utveckla smarta lösningar som bygger på resurseffektivitet och cirkularitet.

Samstämmiga studier visar att cirkulär politik och lagstiftning skulle ha positiva samhällsekonomiska effekter, både när det gäller att skapa nya jobb, spara pengar och reducera klimat- och miljöpåverkan. I dagsläget saknar emellertid Sverige en sammanhållen resurseffektivitetspolitik. I stället görs många små punktinsatser, men som regel utan samordning. Detta innebär att det är omöjligt att övergripande kvantifiera och kartlägga den svenska resursanvändningen och ännu svårare att komma tillrätta mer onödigt resursslöseri.

En av samhällets största ödesfrågor – hur vi utnyttjar både energi och material – måste hanteras på ett mer effektivt och ansvarsfullt sätt. Dagens linjära produktionsmodeller håller inte i en värld med snart åtta miljarder människor och där materialanvändningen har stor och ökande negativ påverkan på både klimatet och den biologiska mångfalden.

För att klara den planetära gränsen för hållbar resursanvändning måste det svenska utnyttjandet av jungfruliga råvaror minska med 75 procent till år 2050. Sverige är dock sent på bollen och trots ett gott utgångsläge har vi hamnat på efterkälken jämfört med många andra EU-länder, däribland Finland och Nederländerna som ligger långt före.

I flera europeiska länder har nationella myndigheter reformerats och lagstiftning skärpts för att öka tempot i den cirkulära omställningen.

Vi välkomnar och uppmuntrar regeringens arbete med en nationell strategi för cirkulär ekonomi och anser att inrättandet av ett tvärpolitiskt klimatkollegium är ett steg i rätt riktning. Det är dock långt ifrån tillräckligt. Historiska erfarenheter visar att lagstiftning och styrmedel är det mest effektiva sättet att främja teknisk innovation och klimatsmarta beteendeförändringar. För att Sverige ska kunna komma ikapp omvärlden uppmanar vi regeringen att inrätta en ny expertmyndighet för cirkularitet och resurseffektivitet.

En central uppgift för den nya myndigheten bör vara att utveckla nya regelverk, riktlinjer och styrmedel för att främja smartare resursanvändning – inom såväl privat som offentlig sektor.

I uppdraget skulle också ingå att utveckla metoder och tillvägagångssätt för att ställa om offentliga varu- och tjänsteinköp i en mer cirkulär och resurssmart riktning.

Omställningen till en mer cirkulär ekonomi omfattar ett stort antal politikområden och sfärer – därför behövs det också en central samordningsmyndighet som genom sammanvägning och analys alltid sätter resurseffektivitet i främsta rummet.

Ökad resurseffektivitet leder inte bara till ett klimatsmartare samhälle. Det gör oss också mer motståndskraftiga och uthålliga i händelse av framtida kris och konflikter. Låt oss därför ta tillfället i akt i samband med återstarten av den svenska ekonomin att låta den cirkulära ekonomins principer vara vägledande. Det sparar pengar, det skapar jobb, det ökar tryggheten i materialförsörjningen och det minskar drastiskt trycket på både miljö och klimat.

Genom en dedikerad expertmyndighet skulle Sverige ges ett kraftfullt verktyg som på sikt skulle kunna göra oss till en global ledarnation inom cirkularitet och resurseffektivitet.

Ola Alterå, ordförande Mistra REES
Evalena Blomqvist, senior forskare RISE
Tony Clark, vd Avfall Sverige
Carl Dalhammar, Mistra REES
Nina Ekelund, generalsekreterare Hagainitiativet
Annika Fernlund, styrelseordförande Polyplank
Rajni Hatti-Kaul, programchef Mistra STEPS
Viveke Ihd, vd Återvinningsindustrierna
Mattias Lindahl, programchef Mistra REES
Björn-Ola Linnér, programchef Mistra Geopolitics
Fredrik Pettersson, vd Stena Recycling AB
Joel Smedberg, vd Brighteco AB
Anders Wijkman, styrelseordförande Circular Sweden
Lars Zetterberg, IVL Svenska Miljöinstitutet

"Fakta. Cirkulär ekonomi
Cirkulär ekonomi är ett uttryck för ekonomiska modeller som kännetecknas av en hög grad av återvinning och effektivt resursutnyttjande. Detta till skillnad mot linjär ekonomi, där produkter säljs, konsumeras och slängs.

Biologiskt material ska kunna komposteras, och övrigt material designas så att det i fallande ordning går att återanvända, materialåtervinna och energiutvinna.
Källa: NE och Wikipedia "

”Flodvåg av långtidssjuka covid-19patienter väntar”

SÖNDAG 19 JULI 2020

"DN. DEBATT 200719
Hittills har sjukvård och forskning fokuserat på de som är svårt sjuka i covid-19. Samhällsspridningen i Sverige gör att även primärvården måste förbereda sig på ett stort antal patienter med komplexa och långdragna symtom. Nu publiceras en av de första vetenskapliga fallbeskrivningarna av en långtidssjuk patient, skriver forskare vid Uppsala universitet.

Covid-19 har endast varit känt under ett halvår och vi förstår ännu inte alla mekanismer som styr sjukdomsutvecklingen. Det finns därför en mycket stor risk för att vi kommer att få fler obehagliga överraskningar än de vi redan fått.

Från Italien kom precis oroväckande nyheter om att många smittade som inte befinner sig i riskgrupperna kan löpa stor risk att aldrig bli friska efter covid-19. I Holland genomfördes nyligen en studie på 1 622 covid-19-patienter med långvariga symtom. Genomsnittsåldern för dessa patienter var 53 år och 91 procent av dem hade inte behövt sjukhusvård under sjukdomsförloppet och faller således under kategorin med ”milda symtom”. Innan de insjuknade klassade sig 85 procent av dessa personer som friska. En till flera månader efter insjuknande i covid-19 var det bara 6 procent som ansåg sig vara friska.

Den stora samhällspridningen i Sverige gör att primärvården måste förbereda sig på en flodvåg av människor med komplexa och långdragna symtom *(se faktaruta)* under de kommande åren.

Stödgrupper för människor som inte blivit friska efter covid-19 har bildats i många länder. En av de svenska grupperna har nu nästan 12 000 medlemmar som desperat försöker ge varandra råd om hur deras symtom kan lindras. Flertalet av dessa är tidigare friska unga och medelålders kvinnor och män.

Alla i dessa grupper har inte tagit positiva virus- eller antikroppstest och man kan därför inte med säkerhet veta att deras symtom beror på covid-19. Fler och fler i gruppen får dock påvisade antikroppar i de test som nu erbjuds. De uppvisar samma typ av symtom som de som ännu inte hunnit testa sig. Nästan samtliga, inklusive de som redan testats positiva, vittnar om svårigheter att få behandlingsstöd hos primärvården som just nu saknar erfarenhet och riktlinjer om hur denna patientgrupp ska behandlas.

Många blir dessutom misstrodda och får diagnosen ”ångest”, en diagnos som också nämndes i en artikel i DN (7/7 –20), som möjlig förklaring till patienternas symtom. Vi har mycket svårt att hänföra dessa typer av besvär till ångestsjukdom.

Vid ångestsyndrom kan hyperventilering vara ett symtom som kan leda till syrebrist i hjärnan. Covid-19-patienter hyperventilerar inte, tvärtom har de ofta svårt att andas. Att några av symtomen hos patienter med långvarig covid-19 överensstämmer med ångestsymtom är dock helt logiskt och förväntat. Många forskningsrapporter visar nämligen på en förhöjd risk för blodproppar, så kallade venösa och arteriella tromboser, hos covid-19-patienter. Blodproppar kan leda till syrebrist i en mängd olika vävnader och därmed framkalla liknande symtom som vid en ångestattack.

Med alla svåra intensivvårdsfall är det inte konstigt att sjukvård och forskning har fokuserat på att ta fram vårdprogram med behandlingsstrategier för de svåraste covid-19-fallen. Man har inte hunnit fokusera på de som kämpar med ett långdraget sjukdomsförlopp i en vardag som står i mycket stark kontrast till det nyligen friska liv de levde innan smittan.

Samtliga undertecknare av debattartikeln har kopplingar till sjukvården och sjukvårdsrelaterad forskning och har varit engagerade i patienter med covid-19, några har själva haft sjukdomen och vissa har anhöriga som är drabbade. Några av oss har precis rapporterat i en preprint-artikel, som just nu genomgår peer review-granskning, en av de första vetenskapliga fallbeskrivningarna som i detalj följer hela sjukdomsförloppet, från smittotillfället i mitten av mars fram till i dag, för en patient med långdragna och komplexa covid-19-symtom.

Det handlar om en tidigare helt frisk maratonlöpande kvinna som nu, 125 dagar efter insjuknandet i konstaterad covid-19, fortfarande har dagliga besvär efter infektionen. Under den aktiva virusfasen av sjukdomen hade hon endast lätta symtom med irriterade lungor och kunde då leva och träna som vanligt. En så kallad Elisa-analys av blodprover som togs efter denna fas visade att kvinnan smittats av sars-CoV-2-viruset.

Dag 45 efter smitta fick hon plötsligt väldigt svårt att andas och fördes till sjukhus med ambulans. Efter några timmar med syrgas kunde hon syresätta normalt igen. Värt att notera är att man så här länge efter smittotillfället inte kunde hitta virus i kvinnans luftvägar. Hon fick åka

hem dagen efter då lungröntgen och EKG inte kunde visa sjukdomstecken.

Några dagar senare, det vill säga cirka nio veckor efter att de första milda symtomen dök upp, blev hon väldigt sjuk. Många symtom kom i skov (symtom 1–8 i faktarutan).

Kvinnans antikroppar mättes var tredje dag under hela sjukdomsförloppet. Hon testades antikroppspositivt från dag 28 efter smitta till dag 85, alltså i totalt 57 dagar.

I rapporten beskrivs hur kvinnan hade turen att få bra behandlingsstöd från primärvården. Hon behandlades med både receptbelagda och icke-receptbelagda mediciner för att minska risken för blodproppar och lindra övriga komplexa symtom. Flera av dessa symtom kan härröra från virusets påverkan på nervsystemet som är svårstuderad. I rapporten betonas också vikten av empatiskt och informativt bemötande av drabbade patienter.

Det är glädjande att regeringen nu har gett Socialstyrelsen i uppdrag att nagelfara situationen för personer med långvarig covid-19. Det är dock av yttersta vikt att primärvården får det stöd som behövs för att kunna ta till sig alla tillgängliga forskningsresultat vad gäller diagnostisering och behandling av denna patientgrupp. Utan denna kunskap riskerar många tidigare friska personer som tappat arbetsförmågan på grund av långdraget covid-19-förlopp att bli misstrodda och stå utan hjälp från Försäkringskassan. På så sätt drabbas de dubbelt, vilket kan öka risken för sekundär psykisk ohälsa.

Det är svårt att tillräckligt betona vikten av skyndsam utvärdering av olika terapier för att hjälpa alla med långdragna covid-19-symtom. Detta är viktigt även för att förstå om tidig behandling av individuella symtom kan mildra och förkorta långtidssjukdom hos tidigare helt friska människor. Nu när vi börjar få fungerande virus- och antikroppstestning på plats i Sverige är det enklare att identifiera individer vars besvär kan hänföras till covid-19 och därmed rekrytera patienter till denna typ av utvärdering.

Anna Rostedt Punga, professor och överläkare i klinisk neurofysiologi, Uppsala universitet och Akademiska sjukhuset
Maria Strømme, professor i nanoteknologi
Mohammad Alimohammadi, specialistläkare, docent i dermatologi, Uppsala universitet
Mohamed Eltahir, läkare, doktorand i farmaceutisk biovetenskap, Uppsala universitet
Anita Eshraghi, specialistläkare i dermatologi
Maria Godås, specialistläkare i dermatologi
Hirsh Koyi, överläkare, Gävle sjukhus, docent i lungsjukdomar, Uppsala universitet
Sara Mangsbo, biträdande lektor i antikroppsläkemedel, docent i experimentell immunterapi, Uppsala universitet
Ida Olsson, doktorand i farmaceutisk biovetenskap, Uppsala universitet
Ingela Svedberg, specialistläkare i dermatologi "

"Fakta. Vanliga post-virala långtidsbesvär efter covid-19
Brännande känsla i lungor, luftvägar
Brännande, stickande, domnande hud
Svårigheter med temperaturreglering
Ändrad eller förlorad smak
Abnorm törst. Yrsel och huvudverk
Hudåkommor som vätskeblåsor på fötter, blödningar i huden och inflammation i små blodkärl
Ökad hjärtfrekvens (takykardi)
Utmattning. Långtidsfeber"

”Utbytet mellan vård och forskning måste stärkas”

MÅNDAG 20 JULI 2020

"DN. DEBATT 200720
Vårdens medarbetare besitter en enorm innovationskraft, vilket - blivit tydligt under pandemin. En ny undersökning visar samtidigt att en majoritet av Sveriges regionpolitiker vill ge dem ett större - mandat. Det är dags att ge vården ett nytt kunskapsuppdrag, skriver 16 representanter från hälso- och sjukvården samt forskning.

I februari, innan covid-19-pandemin lamslog Sverige, skickade Tankesmedjan Vård och Vetenskap ut en enkät till landets regionpolitiker med ansvar för hälso- och sjukvård, där man ställde frågor om sjukvårdens relation till forskning och vetenskap. Resultatet kunde inte varit tydligare.

Över 90 procent av de svarande politikerna vill att hälso- och sjukvården ska ha en närmare relation till forskning och vetenskap än i dag. Lika många anser att det behövs ett mer systematiskt arbete för att göra forskning, förbättringsarbete och lärande till en naturlig del av sjukvårdens vardag. Och viktigast av allt – 90 procent av politikerna tycker att vården behöver ge medarbetarna ett större eget ansvar och mandat.

Svaren visar att det finns en vilja att ge hälso- och sjukvården bättre förutsättningar att jobba med den egna verksamhetens kunskapsutveckling. Det verksamhetsnära utbytet mellan vård och forskning i Sverige behöver stärkas, och arbetet bör ske nära medarbetarna och patienterna för att bli en del av vardagen.

När covid-19 drabbade sjukvården med full kraft sattes de etablerade styrsystemen ur spel. Medarbetare långt ner i organisationen fick större utrymme att prioritera och fatta beslut. Problemformuleringarna växte på alla nivåer fram ur det dagliga sjukvårdsarbetet. Som ett resultat av detta har vi under de senaste månaderna gång efter annan fått bevittna den enorma innovationskraft som vårdens medarbetare runt om i landet besitter.

När de första fallen av covid-19 togs om hand i sjukvården var kunskapen om komplikationer och deras behandling närmast obefintlig. Metoderna för att mäta virussmitta var dåligt utvecklade. Inom några veckor startade hundratals forskningsprojekt på laboratorier och sjukhus runt om i landet. Både statliga forskningsfinansiärer och privata insamlingsstiftelser ställde upp med ekonomiskt stöd. Nya metoder för virusdiagnostik och antikroppsbestämning har redan tagits fram, och forskning om allt från vaccin till effekten av social isolering för äldre pågår med full kraft.

Nya former och forum för att snabbt tillämpa forskningsresultaten i sjukvården har också utvecklats. Svenska Läkaresällskapet ordnar varje vecka nätbaserade seminarier där forskare och personal som arbetar med covid-19-patienter redogör för det aktuella kunskapsläget.

Fler än tusen personer följer regelbundet dessa seminarier. Exempelvis rapporterades tidigt från flera sjukhus om en ökad risk för blodpropp, varpå riktlinjer för hur detta skulle förebyggas kunde tas fram. Ett ytterligare exempel är de regionala enheterna för evidensbaserad medicin i bland annat Skåne och Västra Götaland. De samverkade

dagligen med Statens beredning för medicinsk och social utvärdering för att snabbt ta fram vetenskapligt kvalitetsgranskade kunskapssammanställningar till stöd för vårdens medarbetare.

Inom primärvården har verktyg för nätbaserade patientkontakter utvecklats på rekordtid och innovativa lösningar tagits fram för att stärka samverkan med den kommunala vården och omsorgen. I Region Jönköping kan sjuksköterskor i hemsjukvården ”ronda” sina patienter tillsammans med läkare på distans via en app. I Stockholm har vårdcentraler bildat samverkanskluster för att stödja hemsjukvården i sin kommun.

Vi har alltså i detta extremt pressade läge sett en sällan tidigare skådad innovativ verkshöjd i vården. Frågan är nu: hur får vi denna viktiga kraft att bli vardag och verklighet – hur institutionaliserar vi detta? Vårt svar är att vi vill att Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och ansvariga politiker i respektive region ger hälso- och sjukvården ett kunskapsuppdrag som utvidgar den nationella kunskapsstyrningen. I detta uppdrag bör följande delar ingå:

Arbeta systematiskt för att forskning, förbättringsarbete och lärande ska bli en naturlig del av sjukvårdens vardag i både regioner och kommuner. Fokus ska både vara på att utveckla den medicinska kvaliteten och på hur patienter och anhöriga upplever att deras behov tillgodoses. Det senare kräver att patienter och anhöriga blir mer delaktiga i vårdens utveckling. Denna utveckling bör ske med nära anknytning till den befintliga nationella kunskapsstyrningen.

Ta fram mätbara mål och strategier för att snabbare ta till sig ny kunskap som utvecklar den egna verksamheten. Sjukvårdens forskningsstrategier har tidigare främst fokuserat på att skapa goda förutsättningar för den forskning som bedrivs av universitetssjukvården. Detta har varit viktigt för den internationellt starka kliniska forskning Sverige har i dag, men har samtidigt gjort att den forskning som sjukvården behöver för att utveckla den egna verksamheten, även utanför universitetssjukhusen, ofta har blivit eftersatt. Därför behöver till exempel sjukvårdens it-plattformar utvecklas så att medicinska data görs tillgängliga för forskning och utveckling som syftar till att förbättra vården.

Utveckla ett styr- och ledningssystem som låter proffsen vara proffs och stimulerar långsiktigt utvecklingsarbete, forskning och utbildning.

De ekonomiska styrsystem som i dag dominerar karaktäriseras av stor detaljstyrning och hög administrativ belastning. Det har gått ut över medarbetarnas arbetsmiljö och möjligheter att baserat på sitt professionella kunnande utveckla den egna verksamheten. I Tillitsutredningen har regeringen tagit fram förslag till nya styr- och ledningssystem för offentlig sektor. SKR behöver ta utredningens förslag vidare och utforma konkreta förslag på hur tillitsbaserade ekonomiska styrmodeller kan tillämpas i sjukvården.

Frågan är extra komplicerad eftersom besluten som behöver fattas i dagsläget ligger hos varje region i Sverige. För att få fart på arbetet behöver därför regeringen ta en aktiv roll, där socialminister Lena Hallengren (S) leder en ny strategisk samverkansgrupp på temat ”God och nära vård” med representanter från SKR och regionerna.

Covid-19-pandemin har orsakat stort lidande och belastat sjukvården svårt men har samtidigt öppnat ett fönster för att ta tillvara medarbetarnas förmåga att utveckla den egna verksamheten. Det är med stor glädje vi ser att en överväldigande del av de politiker som

arbetar med hälso- och sjukvård också vill se en sådan utveckling. Utmaningarna ska inte underskattas, men låt oss tillsammans börja detta arbete medan möjligheternas fönster ännu står på glänt.

Tobias Alfvén, ordf Svenska Läkaresällskapet
Lars B Dahlin, prefekt institutionen för translationell medicin, Lunds universitet
Henrik Engblom, ordf Svenska hjärtförbundet
Ami Hommel, ordf Svensk sjuksköterskeförening
Stefan James, ordf Svenska Kardiologföreningen
Bengt Johansson, vice ordf Svenska Kardiologföreningen
Mats G Karlsson, forsknings- och utbildningschef, Region Örebro län
Bertil Lindahl, ordf i Nationella programområdet hjärta-kärl
Stefan Lindgren, seniorprofessor i medicin, Lunds universitet
Hannie Lundgren, forskningschef Region Skåne
Jan Nilson, ordf Tankesmedjan vård och vetenskap, ordf Kungl. Vetenskapsakademins hälsokommitté
Jonas Oldgren, verksamhetschef UCR
Ingemar Petersson, forskningschef Skånes universitetssjukvård
Ingalill Rahm Hallberg, professor emeritus i vårdvetenskap, Lunds universitet
Kristina Sparreljung, generalsekreterare för Hjärt-Lungfonden
Kristina Åkesson, prodekanus vid medicinska fakulteten, Lunds universitet "

”Sverige har inte råd med att vänta med investeringar”

TISDAG 21 JULI 2020

"DN. DEBATT 200721
För att nå målet om nollutsläpp 2045 krävs hållbara investeringar redan nu. En ny rapport visar att om omstarten görs i en tvåstegsraket – först ekonomin och sedan hållbarhet – tar den svenska utsläppsbudgeten slut redan innan de viktiga investeringarna hunnit genomföras, skriver Eva Alfredsson, Mikael Malmaeus och Sandro Scocco.

För att nå regeringens mål om nollutsläpp 2045 måste omstarten av ekonomin efter coronapandemin bygga på hållbara investeringar. I en ny rapport från Arena Idé kan vi visa att om omstarten görs i en tvåstegsraket, först ekonomin och sedan hållbarhet, tar den svenska utsläppsbudgeten slut redan innan de viktiga investeringarna hunnit genomföras. Även med ett omedelbart fokus på hållbara investeringar efter pandemin är det långt ifrån säkert att koldioxidbudgeten räcker till nödvändiga investeringar för att nå klimatmålet.

Investeringar är i hög grad det som byggt vårt välstånd. De investeringar vi gör i dag avgör framtidens möjligheter och vår framtida konsumtionsnivå. Investeringar är också nödvändiga för att nå klimatmålen, men även hållbara investeringar leder till utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser. Att ställa om till nollutsläpp förutsätter att koldioxidbudgeten räcker till dessa investeringar.

Trots kraftigt minskad ekonomisk aktivitet och minskat resande i spåren av det nya coronaviruset beräknas de globala utsläppen av växthusgaser under innevarande år bara minska med 4–7 procent enligt en nyligen publicerad artikel i Nature. Det är betydligt lägre än den minskningstakt på 8–15 procent per år som krävs för att vi ska klara Parisavtalets mål om max 1,5–2 graders temperaturhöjning.

Det räcker dock inte att minska utsläppen med en viss procentandel varje år. Klimathotet är en konsekvens av att koldioxid ackumuleras i atmosfären. För att klara Parisavtalet måste de sammanlagda utsläppen hållas inom ramen för den resterade koldioxidbudgeten.

Utgångspunkten för vår rapport är att Sveriges återstående utsläppsbudget för att klara 2-gradersmålet är knappt 670 miljoner ton. Skattningen utgår utifrån en studie i Nature. Det finns dock klimatforskare som menar att den är avsevärt mindre. Totalbudgeten kan jämföras med våra årliga utsläpp som ligger i storleksordningen 50 miljoner ton (inom Sverige).

I rapporten från Arena Idé, baserad på en forskningsartikel vi publicerade i Ecological Economics förra året, har vi beräknat koldioxidutsläppen för en rad olika investeringar – både konventionella och så kallade gröna investeringar – och tagit fram ett antal scenarier för en omställning av ekonomin.

Analysen visar att stimulansåtgärder post-corona måste fokusera på hållbara investeringar. Vi har inte råd – ur ett koldioxidbudgetperspektiv och inte heller finansiellt – med en tvåstegsraket, det vill säga att först få igång ekonomin (vilket kan ta flera år) och sedan rädda klimatet.

Enligt OECD krävs det närmare 7 000 miljarder dollar per år de närmaste 20 åren för att nå FN:s hållbarhetsmål. Och Internationella energimyndigheten har räknat ut att energiomställningen kräver fördubblade investeringsnivåer samt att befintliga och kompletterande investeringar inriktas mot hållbar energi.

Men, samtidigt som investeringar är nödvändiga för att ställa om orsakar de, liksom all annan produktion och konsumtion, utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser och kräver energi och naturresurser.

Beräkningar visar att en miljon svenska kronor i investeringar orsakar utsläpp på i genomsnitt 30 ton koldioxid. Investeringar är därmed ungefär dubbelt så koldioxidintensiva som konsumtion och produktion. Investeringarna äter alltså upp koldioxidbudgeten snabbare än vad konsumtion och produktion gör men om investeringar är klimatsmarta bidrar de till att minska utsläppen långsiktigt. Då är de investeringar i begreppets verkliga mening och ger avkastning i minskade utsläpp över tid.

Rapporten visar att investeringar som sannolikt är nödvändiga för att ställa om ekonomin till att bli fossilfri, i kombination med andra nödvändiga investeringar såsom bostadsinvesteringar, kommer att ta en betydande del av vår koldioxidbudget i anspråk.

Samtidigt leder dessa investeringar till minskade utsläpp över tid. I beräkningarna antas investeringarna kunna minska de nationella CO2-utsläppen med 25–50 procent och att de får effekt successivt under en 10-årsperiod.

I det optimistiska scenariot blir de ackumulerade utsläppen trots detta 455 miljoner ton CO2-utsläpp fram till 2030, och i det mer

pessimistiska scenariot 580 miljoner ton CO2-utsläpp (reguljära utsläpp plus investeringar).

Även med ett extremt starkt fokus på omställning innebär det att vi förbrukat mellan 70–85 procent av vår budget fram till 2045 redan 2030. Att klara netto-noll-utsläpp 2045 ser ut att bli tufft även om vi gör allt rätt.

Å andra sidan, om investeringarna skjuts upp två år för att först fokusera på att bara få igång ekonomin kommer hela koldioxidbudgeten vara förbrukad år 2032 i det pessimistiska scenariot. I det optimistiska scenariot skulle motsvarande ske om investeringarna dröjer mer än fyra år.

För att vi ska kunna investera i en omställning till en koldioxidneutral ekonomi inom ramen för Sveriges resterande koldioxidbudget måste investeringsbesluten verkställas snarast och samtidigt vara väl avvägda. En svår kombination men en situation vi försatt oss i genom att inte agera tidigare.

Eftersom BNP är lika med konsumtion plus investeringar är en lösning att under en period öka andelen investeringar och minska andelen konsumtion. Detta skulle kunna göras genom ökad skatt – en ”klimatvärnskatt” – som används till ökade investeringar i hållbara transporter, energiomställningen och investeringar i bostäders energieffektivitet samt investeringar i hållbara FoU-projekt.

Det skulle också kunna ske genom skatteincitament som stimulerar hushåll och företag att öka investeringarna i det som bidrar till ökad hållbarhet. Ur ett koldioxidperspektiv är rätt investeringar mycket lönsamma. Våra beräkningar indikerar en möjlig avkastning på tre gånger insatsen på tio års sikt.

Att göra ekonomin hållbar är en investering vi inte har råd att avstå ifrån. Men ska vi hinna ställa om inom ramen för koldioxidbudgeten är det bråttom. Ju tidigare vi kommer igång desto bättre kan vi leva framöver.

Eva Alfredsson, fil. dr, forskare miljöstrategi, KTH
Mikael Malmaeus, docent i miljöanalys
Sandro Scocco, chefsekonom, Arena Idé

”Brysselavtalet är början på en ny historia”

ONSDAG 22 JULI 2020

"DN. DEBATT 200722
Natten mot tisdagen slöts ett historiskt avtal mellan EU-länderna. Räddningspaketet är inte bara ett svar på coronakrisen och dess ekonomiska efterverkningar, utan också en fingervisning om framtidens politik, skriver Sverker Sörlin, professor i miljöhistoria.

”En historisk dag för Europa!”, twittrade Emmanuel Macron. Ja, men inte bara för Europa. Avtalet i Bryssel är i själva verket ett tecken på en historisk förskjutning av politikbegreppet och en fingervisning om vad vi kan vänta av politiken i det nya och helt annorlunda århundrade som vi alltmer börjar inse att vi lever i. Det är en större och rikare form av politik. Och det beslut som just tagits har tydligare än någon annan enskild politisk handling hittills förmått fånga hur de kriser som vi nu upplever tillsammans kan hanteras – om de alls ska kunna lösas.

Det yttre motivet för att agera på en ekonomisk skala världen förut aldrig skådat är en pandemi och dess följder. Men det enorma stödprogrammet har potential att inte bara att rädda Europa, eller för den delen euron som de mest klentrogna försökt göra gällande. Avtalet bygger på att genomföra en ny fas i moderniseringens historia. Det vilar faktiskt på något så otidsenligt som en politisk idé om att det är möjligt att ta sig ur kriser och tänka sig framtiden som radikalt annorlunda och bättre. Inte en återgång till det normala 2019, utan en politik för den värld vi ska leva i.

Europa gör detta samtidigt som Kina och USA väljer helt andra vägar. Dessa kolosser lever ännu kvar i en realpolitik som vilar på kontroll av naturresurser, särskilt fossil energi, och exklusiv nationell säkerhet. De för ett farligt geopolitiskt nollsummespel som successivt höjer konfliktnivån och inte erbjuder någon lösning på klimatkrisen. Den åsidosätter också mindre staters intressen och mänskliga fri- och rättigheter överallt.

Brysselavtalet är bekräftelsen på att det ”slut på historien” som Francis Fukuyama förkunnade med sin bok 1989 var en alldeles felaktig idé. I Bryssel den 21 juli 2020 är historien tillbaks på världens scen. Den skapas mitt framför våra ögon.

Och det sekel som våra barn ska leva i dess helhet kommer att vara i alla delar lika storslaget, tragiskt och märkvärdigt som det vi nyss lämnade bakom oss.

Och det skapas av människorna själva i ännu fler och djupare betydelser än det förra som innebar demokratins födelse och genombrottet för jämställdhet och frihet.

Man bör se på Brysselavtalet som den punkt där flera förut åtskilda kriser och processer möts. En nivå är den globala, geopolitiska nivån där Europas väg innebär bevarad välfärd och solidaritet med svårt coronadrabbade länder, men samtidigt ett delat ansvarstagande för världens gemensamma klimatsäkerhet.

En annan är den nationella politikens nivå. Dagordningen under det senaste årtiondet har satts av populister som förenas av sin misstro mot överstatliga lösningar och förakt för mångfald och skapande. De har lyckats pressa liberala, gröna och reformistiska krafter över hela det politiska spektrum att kompromissa med sin insikt att lösningarna på

de flesta stora utmaningar kräver inte bara samarbete utan också investeringar. Att bygga det tjugoförsta århundradets samhälle är inte billigare än att bygga nittonhundratalets. Gröna infrastrukturer, digitalisering, välfärd och omsorg är just vad våra resurser behövs till.

Att avskaffa fossila bränslen på ett eller ett par årtionden är en extrem utmaning som kommer att mobilisera Europas budgetar, företag och hushåll som om det rådde krig. Men det är den klokaste investering vi kan göra och även den mest fredsbefrämjande och den som allra bäst säkrar liv, hälsa och välstånd.

Den tredje och den mest grundläggande är den nya politiska nivå som erbjuds av begreppet antropocen. Tanken är nu välbekant. Världens samhällen och människor har blivit den största verkande kraften på planetär nivå, större än naturens egna processer. Vi deltar alla i omgestaltningen av jorden och alla dess livsuppehållande system.

Jorden själv har därmed blivit en del av oss, en politisk aktör, omöjlig att tänka bort.

Hittills har vi mest av allt skadat jorden och de livsuppehållande systemen och vi hotar nu planetens gränser. Den antropocen vi lever i är också orättvis och ohållbar. De rikaste och största skadar mest och bär det största ansvaret – utan att ta det. Den kloka vägen ut är att göra det möjligt att bygga välfärdssamhällen som inte bygger på orättvisa uttag av gemensamma resurser i atmosfären, världshaven, den biologiska mångfalden.

Antropocen politik är en historiskt ny politik för vårt nya århundrade. Begreppet introducerades år 2000 av Nobelpristagaren Paul Crutzen. På senare år har det kopplats allt närmare till en förståelse av ”global environmental governance”. En tidig milstolpe i detta tänkande var FN:s miljökonferens i Stockholm 1972. Men under många årtionden var detta ännu väsentligen en politik för miljön i snäv mening. Den levde åtskild från de stora sociala, ekonomiska och geopolitiska skeendena. Så kan det inte förbli.

Det är just därför avtalet är så väsentligt: det kopplar samman en hel kontinents politiska prioriteringar med en förståelse av det samtidiga och oupplösliga sambandet mellan alla dessa politiska nivåer. Den politik som här tar form är framprovocerad av en kris, men dess djupare och långsiktiga drivkrafter finns i en förståelse som för bara ett par årtionden sedan inte ens var möjlig att tänka. Den begreppsliggjordes, som så ofta, först inom forskning och idédebatt.

Men verkligt genomgripande nya förståelser stannar sällan där. De omgestaltar den värld vi lever i och de skapar i en yttersta instans villkoren för vår framtid.

Beslutet i Bryssel bekräftar också vad vi länge vetat om kriser. De är påskyndare och förlösare. Pandemin, föregången av finanskrisen 2008–2009 och den underliggande klimat- och miljökrisen och de geopolitiska spänningar som ökar i Mellanöstern, Sydkinesiska havet, Arktis – dessa kopplade kriser ser nu en politik födas som äntligen inger en smula hopp. Den politik som här tar form med Europa som global ledare och progressiv kraft har också en skala som gör den omöjlig att genomföra för enskilda länder. Den pressar tillbaks den samhällsundergrävande populismen.

Ända sedan Europa uppstod som politisk idé på 1600-talet har det förts en aldrig avstannande debatt om var ansvaret ska ligga. Hos nationalstaterna – furstarna, parlamenten – eller på en gemensam nivå?

Svaret har aldrig varit ett antingen-eller utan ett både-och. Men trenden går obevekligen mot ett mer och mer gemensamt ansvarstagande.

Sverige har klokt drivit på för rättsstatsmekanismen och ökat klimatåtagandena i avtalet. Men i övrigt har detta inte varit vårt lands största stund. Sveriges idéer ledde en gång utvecklingen. Nu förhandlar man med oss så att vi åtminstone inte bromsar den. Vad Europa nu genomför tillsammans är vår tids version av den politik för modernisering, välfärd, solidaritet och rättvisa som den svenska samhällsmodellen vilat på och som gjort Sverige till ett av världens mest framgångsrika och framsynta länder. Från Bryssel har det nu utgått ett budskap till världens folk och en av de platser där man borde lyssna mest uppmärksamt är Stockholm. Det är dags att bejaka.

Sverker Sörlin, professor i miljöhistoria, KTH "

”Löneskillnader finns – men inte inom låglönesektorn”

TORSDAG 23 JULI 2020

" DN. DEBATT 200723
Flertalet studier av löneskillnader mellan flyktinginvandrare och -infödda svenskar tar inte hänsyn till yrkestillhörighet. På nästan halva den svenska arbetsmarknaden tjänar personer med flyktingbakgrund som etablerat sig på arbetsmarknaden lika mycket eller mer än kontrollgruppen, skriver fyra professorer.

Svensk integrationspolitik har misslyckats. Därför måste flyktinginvandringen stramas åt. Det är i alla fall vad som hävdas i den politiska debatten. Men om ett av huvudmålen är att migranterna skall bli produktiva medlemmar i arbetskraften har politiken varit lyckad. Sysselsättningen för de nya medborgarna startar visserligen svagt.

Men över tiden hamnar den i närheten av genomsnittet för Europas medborgare. Med lönen som mått på duglighet är resultatet ännu starkare. Flyktinginvandrare har lika hög eller högre lön än jämförbara infödda svenskar på nästan halva den svenska arbetsmarknaden.

Med över 80 miljoner flyktingar i dag och prognoser om ännu fler i framtiden är möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden i nya hemländer en viktig fråga för allmänhetens välvilja att öppna landets gränser. Men omfattande studier från olika länder visar på problem.

Sysselsättning närmar sig nivån för den infödda befolkningen först efter ett par decennier i de nya hemländerna. Lönen som en

värdemätare på produktivitet fortsätter att släpa efter även på längre sikt. Hur ser det ut i Sverige, som har Europas största andel av befolkningen med flyktingbakgrund?

För att få svar har vi mellan åren 2003 och 2013 studerat drygt 100 000 personer som kom till Sverige före 1997 och som etablerats på arbetsmarknaden. Som kontrollgrupp används 100 000 män och kvinnor födda i Sverige med statistiskt liknande egenskaper som immigranterna. Många tidigare studier kännetecknas av att de inte tar hänsyn till att flyktinginvandrare främst arbetar inom samhällssektorer med de lägsta lönerna. Vad vi känner till har det heller inte gjorts någon matchning liknande vår för att skapa en kontrollgrupp som är jämförbar med flyktinggruppen.

Med undantag för den globala finanskrisen 2007–2008 var svensk arbetsmarknad stark under den period vi undersökt. Hela 84 procent av kontrollgruppen hade sysselsättning, vilket är unikt högt inom västvärlden i modern tid. Motsvarande medeltal för perioden uppgick till 65 procent för de som anlände till Sverige som flyktingar före 1990 (många från Mellanöstern), 60 procent för icke-europeiska flyktingar som beviljades asyl mellan 1990 och 1996 (en stor grupp från Nordafrika) och 72 procent för europeiska flyktingar som fick Sverige som nytt hemland under samma period (huvudsakligen före detta Jugoslavien). Fram till 2013 hade dessa invandrares sysselsättning vuxit till strax under nivån för hela EU:s befolkning.

I vår studie delas arbetsmarknaden upp i fyra olika kategorier beroende på arbetsuppgifternas karaktär. Det framgår då att flyktinggruppen har en lägre sannolikhet än kontrollgruppen att hamna inom kategorin kognitiv och icke-rutin, med de mest välbetalda jobben. Personer som kommit till Sverige som flyktingar har även något sämre chanser än jämförbara svenskar att få arbete inom administration och försäljning (kognitiv rutin). Däremot har migranter med flyktingstatus en större sannolikhet att jobba med manuella arbetsuppgifter inom både service (icke rutin) och varuproduktion (rutin). Här finns också huvuddelen av låglönejobben i Sverige.

Skillnaden i lön mellan flyktinginvandrare och den inhemskt födda befolkningen är störst inom de mest välbetalda jobben. För området kognitiv icke rutin är gapet 25 procent. Förklaringar till invandrarnas lägre lön kan vara att de är mindre produktiva, lönediskriminering, att det är lättare för infödda svenskar att göra lönekarriär där ersättningarna är höga, samt olika lång arbetslivserfarenhet. Tar vi hänsyn till det sistnämnda halveras gapet. Inom kategorin

administration och handel är skillnaden 4 procent högre för inhemskt födda, men i stort sett hela gapet kan förklaras av att svenskfödda har fler år på arbetsmarknaden. Med lika lång arbetslivserfarenhet finns ingen löneskillnad. Även inom området manuella rutinbaserade jobb försvinner lönegapet mellan de två grupperna när man kontrollerar för andra skillnader än födelseland. Motsvarande resultat för arbete som vård och omsorg är 4 procents högre lön för invandrare med asylbakgrund.

Vad kan vi lära av denna studie från tidigare vågor av flyktinginvandring för att bättre förstå arbetsmarknadsintegrationen för dagens och morgondagens flyktinginvandrare? Integrationspolitikens misslyckande eller framgång kan bara avläsas i ett mera långsiktigt perspektiv. Integrationen måste få ta tid och erbjuda goda möjligheter för invandrarna att rusta sig för en föränderlig och krävande arbetsmarknad. För infödda svenskar tar det minst tolv års skolgång för att kunna kvalificera för arbetsmarknaden. Om ett huvudmål för

migrationspolitiken är att flyktingar som beviljats asyl skall bli produktiva medlemmar i arbetskraften måste resultatet bedömas som lyckat. Den stora grupp flyktinginvandrare som vi studerat uppnår en sysselsättningsgrad nära EU-nivå på drygt 70 procent över tiden, och inom en stor del av arbetsmarknaden är de minst lika produktiva som jämförbara svenskar.

Christopher F Baum, professor i ekonomi och socialt arbete, Boston College
Hans Lööf, professor i nationalekonomi, KTH
Andreas Stephan, professor i nationalekonomi och finans, JIBS, Jönköping
Klaus F Zimmermann, professor i arbetsmarknadsekonomi och befolkningsekonomi, United Nations University, Maastricht "

"Fakta. Så gjordes undersökningen

100 000 män och kvinnor födda 1954–1980 som kom till Sverige före 1997 ingår i undersökningen. Med hjälp av årlig individdata från SCB, kombinerat med arbetsgivaruppgifter om yrkestillhörighet och löner har personerna följts på arbetsmarknaden under perioden 2003–2013.

Som kontrollgrupp användes 100 000 män och kvinnor födda i Sverige som är så identiska med flyktinggruppen som den offentliga statistiken tillåter. Matchningsvariabler som använts är kön, ålder, utbildning, bostadsort, familjesituation, yrkeserfarenhet, företagskategori och bransch. I studien delas arbetsmarknaden upp i fyra olika huvudkategorier.

Kognitiv icke rutin som i allmänhet kräver akademisk utbildning med arbetsuppgifter inom bland annat teknologi, finans, forskning, utbildning, media, medicin, sjukvård och ledarskap. Drygt fem av tio jobb i Sverige finns inom detta växande område. Här betalas också de klart högsta lönerna samtidigt som lönespridningen är större än på andra områden.

Kognitiv rutin med arbetsuppgifter inom administration och försäljning. Mer än var tionde person på arbetsmarknaden tillhör detta yrkesområde.
Manuella kognitiva arbetsuppgifter. Hit hör exempelvis barnomsorg, äldreomsorg, hotell- och restaurangarbete, taxi och rengöring. Totalt 15 procent av de sysselsatta tillhör denna kategori.

Manuellt rutinarbete. Många av dessa jobb finns inom varuproduktion, reparation och underhåll. Mer än var femte person på den svenska arbetsmarknaden tillhör detta område. "

”Coronakrisen visar att vi kan vinna kriget mot demens”

FREDAG 24 JULI 2020

" DN. DEBATT 200724
Äldre och demenssjuka är särskilt utsatta under pandemin, men - kraftsamlingen för att hitta ett botemedel har också varit hoppingivande. När världen väl hittat ett vaccin mot covid-19 är det dags att ta sig an nästa utmaning, nu när 40-talisterna går in i riskzonen för demens, skriver Henrik Frenkel, som i ett års tid fick leva med en felaktig alzheimerdiagnos.

Världen väntar med spänning på ett vaccin mot covid-19. Den kraftsamling som sker just nu bland politiker, forskare och läkemedelsbolag är helt unik. Men också hoppingivande. Det visar att när mänskligheten är tillräckligt hotad kan man satsa vilka resurser som helst för att vinna kriget mot en dödlig sjukdom.

För en speciell grupp, de 50 miljoner världen över som har den dödliga och obotliga sjukdomen alzheimer, betyder ett vaccin mot covid-19 mer än för andra. Det är ju faktiskt de demenssjuka som haft den högsta dödligheten under pandemin.

Det är också en grupp som väntat i över 30 år på ett banbrytande botemedel mot sin egen sjukdom. Det senaste läkemedlet kom ut på marknaden 2004 och har enbart symtomlindrande effekt. Forskningen kring alzheimer har ideligen sprungit in i väggen. Över 200 miljarder kronor har plöjts ner i stora läkemedelsstudier världen över, och samtliga har misslyckats. Det är väl därför alla som har diagnosen alzheimer ser kraftsamlingen runt vaccin för covid-19 med både förväntan och en viss avund.

Alzheimer är inget normalt åldrande. Det är en sjukdom i hjärnan skapat av ett protein i kroppen som klibbar ihop sig till plack. Patientens hjärnceller förtvinar sakta men obönhörligt, och helt utan återvändo. Patienten förlorar gradvis alla sina kognitiva förmågor. Det kan börja smygande med dåligt närminne. Och så går det sakta utför till dess att man inte ens känner igen sin egen familj.

Man ska inte relativisera olika sjukdomar, men till skillnad mot covid-19, som har dödstal på några procent per antal smittade, så dör alla som har alzheimer. Man dör med eller av alzheimer.

Jag var själv en av de över 25 000 svenskar som varje år drabbas. Jag fick våren 2019 diagnosen kognitiv svikt och trolig alzheimer efter omfattande utredningar på Karolinska Universitetssjukhuset i Solna. För en dryg månad sedan ändrades min diagnos till endast kognitiv svikt. Diagnosen alzheimer togs bort efter nya avancerade

röntgenundersökningar. Osäkerheten är dock fortfarande stor, eller som min specialistläkare sagt flera gånger: ”Riktigt säkra blir vi först vid obduktionen!”

Jag har under det här året på nära håll sett hur vården fungerar för de över 160 000 människor i Sverige som har alzheimer. Allt fler svenskar kommer att drabbas av sjukdomen under de närmaste 10–20 åren. Det är den stora gruppen 40-talister, rock & roll-generationen, som nu går in i riskzonen för demens.

Alzheimer är också den sjukdom som kostar samhället mest, mer än cancer, stroke och hjärt-kärlsjukdomar tillsammans. Socialstyrelsen har beräknat de årliga kostnaderna till över 60 miljarder per år (mer än hela försvarsbudgeten), och den summan kommer att stiga kraftigt de kommande åren och bli en börda för hela samhällsekonomin.

Samtidigt är alzheimer en dold sjukdom i vårt samhälle, trots att den drabbar snart sagt varje familj eller släkt. Det enda som uppmärksammas är en del lovande forskningsrön samt ömmande fall.

Sjukdomen är omgärdad av ett stigma. Det är sålunda få eller inga som rapporterar med insikt om hur sjukdomen verkar, och hur sjukvården hanterar patienter. Det är också typiskt att man säger att alzheimer är de anhörigas sjukdom. Det här är en patientgrupp som nämligen saknar röst.

Därför kommer här några slutsatser från mitt eget år i ”Alzheimerland”.

1 Diagnostiken kring alzheimer är outvecklad. Sverige ligger långt framme när det gäller forskning kring nya och enklare former av diagnostik. Ändå är precisionen när man i dag sätter diagnoser för låg.

Den kanske mest ledande auktoriteten i Sverige på diagnostik, professor Oskar Hansson på Lunds Universitet, berättade i Studio Ett nyligen att 30 procent av alzheimerdiagnoserna är felaktiga.

Det är slumpartat beroende på var i landet man kommer med sina minnesproblem. Dessutom får många vänta på sin diagnos alltför länge, ibland över ett år. Hamnar man på sjukhusens specialistkliniker för kognitiva sjukdomar ökar chansen att få en träffsäker diagnos. Men inte ens det är säkert. Jag fick själv bära en felaktig Alzheimerdiagnos i ett drygt år, vilket i praktiken innebär att leva med en dödsdom.

2 Ingen individuell vårdplan. Får du cancer sätts det omedelbart in en vårdplan som kan bestå av operation, strålning och cytostatika. Sju av tio som får cancer i dag blir följaktligen botade.

Med alzheimer finns det ingen botande behandling. Man får som patient en symtomlindrande medicin och i bästa fall en kuratorkontakt.

I övrigt lämnas patienten därhän med all sin chock och förtvivlan. Det görs mer eller mindre regelbundna uppföljningar men bara för att följa sjukdomens nedbrytning av din hjärna. Den som får en diagnos kan få höra att hen har ”5–7 friska år” kvar innan demensen tar över. Men patienten får ingen som helst hjälp att hantera sin sjukdom under de här friska åren.

Det mest häpnadsväckande är att det finns färsk forskning från Karolinska institutet som visar att patienter med milda symtom, och som får hjälp med att sätta upp program för motion, kost, sömn och hjärngymnastik, förbättrar sin kognition med i snitt 25 procent. De som får hjälp kan följaktligen bromsa sitt insjuknande. Men den hjälpen finns inte i sjukvården.

3 Patienten glöms bort. Internationellt försöker både sjukvård och forskning tillvarata patientens kompetens att förstå och hantera sin egen sjukdom. Det lyser helt med sin frånvaro inom alzheimervården. Som patient träffar man sin läkare 1–2 timmar per år. Det är som om patienten blir omyndigförklarad i samband med diagnosen. Sannolikt har det att göra med att alzheimer är kopplad till hög ålder och

bristande kognition, och därmed räknas patienter som i övrigt är helt friska bort som en resurs för sin egen friskvård.

4 Ingen kraft i opinionsbildningen.
Forskningen kring alzheimer får i Sverige bara en tiondel av de resurser som till exempel går till cancerforskningen. En förklaring kan vara att genombrotten inom cancer har varit fler och mer uppmärksammade, men också att aktörernas opinionsbildning inom alzheimerområdet är både splittrat, kraftlöst och närmast uppgivet.

Varför kan cancer samla in över 60 miljoner på bara en tv-sänd gala, medan det är helt tyst kring alzheimer? Jag saknar den samlade kraften från forskare, läkare, politiker, myndigheter, organisationer, patienter och anhöriga. Utan opinion blir det inga framsteg.

Så när forskningen väl har vunnit kampen mot covid-19, liksom man lyckades stoppa dödligheten i hiv, anser miljontals patienter världen över att det är på tiden att bryta stigmat och tystnaden, och dags att knäcka den medicinska forskningens allra svåraste gåta, alzheimer.

Henrik Frenkel, journalist, ambassadör för Alzheimerfonden och skapare av bloggen och podcasten ”Hjälp, har jag Alzheimer?!”

”En flytt från Grythyttan hotar svensk gastronomi”

LÖRDAG 25 JULI 2020

" DN. DEBATT 200725
Örebro universitet vill flytta den gastronomiska utbildningen från Grythyttan. Orten anses vara för liten och för avlägsen. Men det är Grythyttans särpräglade miljö som är dess styrka och dess identitet. En flytt skulle innebära att en 50-årig kulinarisk tradition bryts, skriver ledande namn inom svensk gastronomi och restaurangbranschen.

Världens första statligt finansierade gastronomiska universitetsutbildning, Restaurang- och hotellhögskolan vid Campus Grythyttan, Örebro universitet, är ifrågasatt av lärosätets ledning som föreslår en flytt från Hällefors kommun till Örebro.

Anledningen är ortens litenhet och avståndet till Örebro.

Det fordras en politisk viljeyttring för att rädda utbildningen.
Varför har Campus Grythyttan en världsledande gastronomisk utbildning och forskning? Här kommer tre skäl:

1 Utbildningen och forskningen vid Campus Grythyttan har, och kommer att fokusera på, hantverksutbildning för matsal och kök samt sensorisk analys med koppling till retorik, lingvistik och semantik. Här har 3 000 yrkesutövare inom upplevelseindustrin utexaminerats och 14 doktorsavhandlingar producerats.

Institutionens alumnstudenter återfinns inom såväl svensk som internationell gastronomi och har i sin gärning gett global status åt Sverige och lärosätet. Som ambassadörer med sin mentala och intellektuella hemvist i Grythyttan utgör alumnstudenterna dessutom en bas för rekrytering av sökande till Campus Grythyttan.

Hösten 1990 startade den första högskoleutbildningen riktad mot servitörer och kockar. Genom riksdagsbeslutet den 6 maj 1992 med efterföljande regleringsbrev för Örebro universitet permanentades platsen för Restauranghögskolan. Anledningen till val av ort var Grythyttans gästgivaregårds förankring i den svenska restaurangbranschen sedan 1970-talet samt lokaliseringspolitiska skäl. 2 De flesta världsledande restauranger och gastronomiska institut finns i särpräglade miljöer. Grythyttan utgör en sådan plats. Historiskt intressant och naturmässigt särartad har Grythyttan vunnit världsrenommé. Gastronomi är ett tvärvetenskapligt ämne med konstnärlig inriktning, och en inspirerande miljö är en förutsättning för innovation och konstnärligt skapande.

Gastronomi är platsanknuten som få andra ämnen. Valet av plats är en viktig förutsättning för att lyckas med gastronomiska projekt.

Medarbetare, studenter, forskare och gästföreläsare har poängterat den kreativa atmosfär som råder vid Campus Grythyttan. Geografisk placering är inte bara en fråga om fysisk lokalisering, det handlar också om professionalitet, nätverk och tradition. Grythyttan har etablerat en identitet under det nära halvsekel som platsen varit känd i gastronomiska sammanhang.

3 Det svenska måltidsundret har blivit verklighet genom en ny akademiskt utbildad generation av måltidshantverkare som lärt sig att analysera gastronomiska upplevelser på ett metodiskt och hållbart sätt. Campus Grythyttans alumnistudenter har genom sina nätverk och praktiska erfarenheter från kök och matsal blivit inspiratörer för såväl svensk primärproduktion av livsmedel, livsmedelsindustri som dagligvaruhandel och besöksnäring och är synliga i den mediala världen. Genom en 30-årig tradition inom gastronomisk forskning har det kunnat utvecklas europeiska och internationella nätverk med tvärvetenskapliga forskningskontakter.

En annan viktig faktor för utbildningen och forskningen är kokboksmuséet som bland annat innehåller hovtraktören Tore Wretmans samling, omgärdad av måltidsbiblioteket med mer än 40 000 ämnesanknutna böcker. Tack vare Gourmand World Cookbook Awards har internationella kontakter utvecklats inom måltidslitteraturens område och svenska kokboksförfattares alster har kunnat översättas och sprida kännedom om det svenska måltidsundret. Biblioteket är ett av världens tio främsta i sitt slag.

Att flytta till Örebro innebär att kopplingen till en 50-årig gastronomisk tradition går förlorad, utbildningen tappar sin geografiska förankring och därmed sin identitet. En flytt skulle medföra att verksamheten hamnar på en gastronomisk icke-plats. Det fysiska avståndet till moderuniversitetet är av underordnad betydelse då pandemin visat att den digitala tillvaron kan bjuda på möjligheter till undervisning av studenter i skilda världar.

I en resolution beslutad av Europaparlamentet fastställs att Europa har ett gastronomiskt arv att ta ansvar för. Beslutet har ratificerats av EU:s 27 medlemsstater vilket innebär att utbildningen står på politisk stabil grund. Den svenska Gastronomiska Akademien och Måltidsakademien har arbetat fram ett dokument – Symbolum – om hur Sverige kan

profilera en akademisk grundutbildning och forskning i en europeisk kontext inför framtiden. Dokumentet har förankrats i den Europeiska Gastronomiska Akademien och den Internationella Gastronomiska Akademien. Dessa akademier besökte Skandinavien våren 2018 och genomförde bland annat ett mycket uppskattat besök vid Campus Grythyttan.

Med en kommunal och regional strategi och vilja att skapa ett restauranggymnasium med riksintag intill Campus Grythyttan kan orten bli ett av Europas mer kompletta utbildningscentrum inom besöksnäringen – ett nordiskt gastronomiskt hem.

Sverige är det enda landet i världen med en statligt finansierad akademisk utbildning för yrkesverksamma kockar, servitörer och sommelierer. Låt Måltidens Hus i Norden förbli en inspirationskälla och ett centrum för måltidens estetiska gestaltning på universitetsnivå även i framtiden.

Malin Ackholt, förbundsordförande Hotell- och Restaurangfacket
Palle Borgström, förbundsordförande Lantbrukarnas Riksförbund
Alexandra Charles, fd nattklubbsdirektör, ordförande och grundare av 1,6 miljonerklubben för kvinnors hälsa
Björn Frantzén, mästerkock med Sveriges första 3-stjärniga restaurang
Christina Möller, KF:s fd provkökschef, ordförande i Lilla Sällskapet – Sveriges äldsta gastronomiska samfund
Henrik Norström, president för den svenska satsningen i Bocuse d'Or
Karsten Thurfjell, kulturjournalist Sveriges Radio, ständig sekreterare i Gastronomiska Akademien
Andreas Stenberg, vd för Årets Kock AB
Agneta Yngve, professor emeritus i kostvetenskap, Uppsala universitet, preses i Måltidsakademien

"Fakta. Gastronomisk utbildning
I dag finns tre universitetsutbildningar i Sverige inom gastronomi. Äldst och med flest studenter är Campus Grythyttan med start 1990. Därefter kommer Umeå universitet som i dag har fokus på arktisk gastronomi med anknytning till samisk kultur samt ledarskap och Kristianstad Högskola med inriktning mot gastronomi inom så kallad ”food service” och livsmedelsproduktion, det vill säga vardagslivets gastronomi. "

”Vår definition av teknik är alldeles för begränsad”

SÖNDAG 26 JULI 2020

"DN. DEBATT 200726
Även byggnader, städer och vägar är ett slags maskiner; varaktiga strukturer som sätter ramarna för ny teknologi. Om de utformas på fel sätt skapas en uppförsbacke som hindrar långsiktig hållbarhet. Sveriges teknikutbildningar måste ta sig an nya kunskapsfronter i samarbete med samhällsvetenskaperna, skriver Lars Marcus och Christian Isendahl.

Få sitter i en så privilegierad position när det gäller att göra skillnad i de kritiska hållbarhetsutmaningar vi i dag står inför som ledningarna på landets tekniska högskolor och universitet. Hoppet i dessa frågor ställs i dag nästan helt till ny teknik. Samtidigt är det just vår snabba teknikutveckling som försatt oss i denna belägenhet. Teknikutveckling är nödvändig, men vi kan inte längre blunda för kontrasten mellan förfiningen hos ny teknik och vår naivitet kring dess samhälleliga effekter. Vi lever helt enkelt med en för snäv definition av teknologi och missar därmed nödvändig kunskapsutveckling för en omställning till långsiktig hållbarhet. Tekniska högskolor och universitet måste här ta sig an nya forskningsfronter.

Dagens snäva förståelse av teknik gör att vi uppfattar en elvisp som en mer avancerad artefakt än en skolbyggnad. Vi kan illustrera detta med diskussionen om smarta städer, det vill säga hur våra städer skall bli ”enklare att använda” med hjälp av informationsteknologi. Detta förutsätter att vi installerar ett lager av teknik över våra städer, bestående av sensorer, sändare och bärbara enheter som smartmobiler. Därmed möjliggörs ett oerhört flöde av information där vi själva i lika hög grad är sändare som mottagare. Detta kan ge oss kännedom om köbildningar, tillgång på elsparkcyklar eller personliga erbjudanden när vi närmar oss olika butiker. Dessa exempel skrapar bara på ytan på de möjligheter som öppnar sig.

Den byggda staden framstår här som en ren bakgrund som främst bidrar med trivsel genom attraktiv utformning. Men i praktiken är våra städer i sig sofistikerade artefakter som vuxit fram under lång tid, där generationer av erfarenhet och kunskap allt eftersom byggts in. Med mycket litet underhåll gör de ett lika bra jobb i dag som för ett eller två hundra år sedan. I dag kan vi behändigt susa nedför Sveavägen i en Tesla där man tidigare åkt spårvagn eller häst och vagn, och Brunnsparkens specifika läge gör den till den plats där man kan möta flest göteborgare i dag precis som vid förra sekelskiftet.

”Maskiner” av detta slag, som byggnader, städer och vägar, är synnerligen långlivade strukturer som sätter ramarna för det mesta vi gör, inte minst annan teknologi. De kan förefalla enkla men är i praktiken mycket avancerade i sin förmåga att strukturera både våra vardagsliv och övergripande samhällsprocesser. Våra bostäder sorterar och sätter ramarna för något så komplext som familjelivet, och den rumsliga strukturen hos våra städer är avgörande för att upprätthålla social integration, lokala marknader och urbana ekosystem. Utformar vi dessa ”maskiner” på rätt sätt, ser vi hur de kan stödja dessa processer över mycket lång tid. Gör vi det inte, har vi byggt en uppförsbacke som försvårar alla andra åtgärder.

Antropologin som sorterar människans verktyg i olika grupper kan hjälpa oss se hur det vi i dag betraktar som teknik bara är en kategori bland flera, något vi kan kalla instrument. Det handlar om optimerade högenergiverktyg som aktivt kan utföra ett fåtal specifika uppgifter med hög effektivitet, exempelvis elektriska köksredskap. Städer och byggnader däremot utgör en annan typ av teknologi som vi kan kalla anläggningar, vilka i kontrast är lågenergiverktyg som med stor anpassningsförmåga ger passivt stöd till en mängd skilda funktioner. I dag ser vi inte den oerhörda forskningsfront dessa utgör utan söker lösningarna inom konventionella teknikramar. Vi glömmer att det nya per definition inte ser ut som vi förväntar oss.

En annan underutvecklad kunskapsfront är hur teknik förändras beroende på de sociala sammanhang den landar i. Uttrycket ”guns don’t kill people, people kill people” summerar idén om teknik som något oberoende. Men all teknik är en förlängning av människan och kommer därmed alltid att förändra oss, med en pistol i handen har vi blivit ett vapen. Ett annat fall är bilen, som först sågs som en outtröttlig häst, men som i det nyckfulla sammanhang samhället utgör kom att förändra vårt sätt att leva. Ett aktuellt exempel är sociala medier, vilka skulle förenkla utbytet inom små lokala nätverk, men som även blev ett verktyg för centraliserad övervakning. Vi bör därför fråga oss vad de stora effekterna av självkörande fordon och 5G blir.

Det handlar inte bara om ökad trafiksäkerhet och snabbare internet. Här finns all orsak för teknikvetenskaperna att samarbeta med samhällsvetenskaper och humaniora, som är vana att utveckla kunskap om komplex materia som hur människor samverkar i samhällen. Dagens kunskapsutmaningar handlar således inte bara om ny teknik utan även om att förstå hur teknik fungerar i ett samhälleligt sammanhang. Exempelvis behöver smarta städer-lösningar utvecklas utifrån en djup förståelse av våra städer som byggd miljö och tillsammans med de juridiska ramverk de ska verka inom; dessa är en del av det tekniska systemet, utan dem är maskinen helt enkelt inte färdig.

Problemet är således inte teknikutveckling i sig utan ett på tok för begränsat teknologibegrepp. En orsak till detta är att teknisk innovation i dag upprätthålls tämligen okritiskt av ett institutionellt system av universitet, myndigheter och företag, där det spelar stor roll att teknikutveckling är en grundpelare för ekonomisk tillväxt, men detta riskerar utestänga nya forskningsfronter och utvecklingen av andra former av teknologi av största betydelse om vi ska anta dagens utmaningar.

Det finns således all anledning för ledningarna på landets tekniska högskolor och universitet att tillsammans med ansvariga politiker och myndigheter se till att teknikforskningen antar de utmaningar som ett mer komplett teknologibegrepp öppnar för, så att den kunskapsutveckling som nu så väl behövs leder till långsiktig hållbarhet och inte fortsätter driva oss mot ödesdigra katastrofer. Det är dags att få upp ögonen för teknikforskningens fullständiga kunskapsfront. Sveriges relativt små och snabbfotade tekniska universitet med god förankring i det övergripande samhällsbygget har här goda förutsättningar att vara tidigt på bollen.

Christian Isendahl, professor i arkeologi, Göteborgs universitet
Lars Marcus, professor i stadsbyggnad, Chalmers tekniska högskola "

”Sverige behöver en ny kärnkraftslag-stiftning”

MÅNDAG 27 JULI 2020

"DN. DEBATT 200727
För tio år sedan drev Alliansen igenom en ny kärnkraftslagstiftning. Nu är den hopplöst föråldrad och är i stället ett hot mot en långsiktigt hållbar energiförsörjning. Sverige behöver fler små reaktorer, och på fler platser än vid de tre befintliga kärnkraftverken, skriver Ulf Kristersson (M) och Nyamko Sabuni (L).

Ren, konkurrenskraftig och leveranssäker svensk el är en förutsättning för välfärd, jobb och klimatomställningen. Därför behöver Sverige kärnkraften. Moderaterna och Liberalerna föreslår nu politiska åtgärder som krävs för att möjliggöra nästa generations kärnkraft.

Svensk elproduktion som bygger på vattenkraft, kärnkraft och en växande andel vindkraft är renast i hela EU. Här finns unika förutsättningar att leda den gröna omställningen – inte bara i Europa utan i världen. För att det ska bli möjligt krävs kraftfulla politiska åtgärder: Vi måsta ställa om Sverige och fasa ut de fossila bränslena.

De stora koldioxidutsläppen sker i dag i industrin och i transportsektorn. Att göra dessa sektorer fossilfria kommer att kräva en omfattande elektrifiering med målet att bilar, lastbilar och industri går på el – då måste den leveranssäkra elproduktionen byggas ut. Det kommer att behövas ny elproduktion, framför allt i södra Sverige, och energikällor som levererar under årets alla dagar och timmar.

Det här kan vi lösa, och vi kan lösa det både kostnadseffektivt och miljövänligt. Men då måste Sverige säkerställa en robust och långsiktig elförsörjning som bygger på en kombination av alla fossilfria kraftslag, inklusive kärnkraften.

Det första som krävs är att säkerställa en energipolitik som bygger på långsiktighet och klimatnytta. Det kräver kraftfulla elnätsinvesteringar, att vi säkrar lokal elproduktion, inte minst i södra Sverige, och att vi tar en förutsättningslös diskussion om fortsatt drift av befintliga kärnkraftsreaktorer. Att stänga reaktorer i förtid är ett misstag som kommer att stå Sverige dyrt.

Utöver detta måste vi också säkerställa förutsättningar för att bygga nästa generations kärnkraft. Kärnkraften producerar energi utan att påverka klimatet. Den kan producera el när den efterfrågas och behöver inte kompletteras med exempelvis energilagring för att fungera. De här egenskaperna är ovärderliga när de fossila bränslena över hela världen i snabb takt behöver ersättas med ren energi.

Här har våra partier varit tydliga med att det krävs en färdplan för nästa generations kärnkraft i Sverige. För att möjliggöra detta krävs långsiktigt arbete och en bred palett av åtgärder. Det handlar bland annat om att säkerställa möjligheter till forskning och utveckling, stabila investeringsförutsättningar samt lagstiftning och standardiseringar som möjliggör fler reaktorer.

Kärnkraftsindustrin är inne i ett spännande skede. Just nu sker en intressant utveckling från få stora till många små reaktorer. Dagens största reaktorer kan försörja hela Stockholm med el. De små reaktorerna är lagom stora för att försörja städer i Katrineholms storlek.

Inspirerade av flyg- och varvsindustrins effektiva tillverkningsprocesser görs reaktorerna tillräckligt små för att kunna serietillverkas i fabriker. Med moderna tillverkningsmetoder kan kostnaden för reaktorerna tryckas ned och riskerna för förseningar och fördyringar minska avsevärt.

Små reaktorer öppnar också för helt nya användningsområden, som att leverera fjärrvärme även till små eller medelstora städer eller att förse en processindustri med ånga. Detta skulle på många håll direkt kunna ersätta fossila bränslen. Reaktorer kan också producera vätgas eller avsalta havsvatten.

För ganska precis tio år sedan, den 17 juni 2010, beslutade riksdagen att avskaffa Lagen om kärnkraftens avveckling. Samtidigt beslutades om en ny paragraf i miljöbalken som åtminstone i teorin gör det möjligt för regeringen att ge tillstånd för nya reaktorer. Det får dock bara finnas tio reaktorer placerade på i förväg utpekade platser. Dessutom får nya reaktorer bara byggas vid de tre platser där det finns kärnkraftverk i dag.

Utvecklingen av de små reaktorerna gör att de här begränsningarna nu ter sig som hopplöst föråldrade. Utvecklingen inom kärnkraften har gått fort. Det som för tio år sedan skulle kunna ha varit en robust lagstiftning för att på sikt säkra energiförsörjningen har nu blivit ett hot mot just en långsiktigt hållbar energiförsörjning. Därför föreslår Moderaterna och Liberalerna i dag att:

- Ta bort förbudet mot att driva fler än tio reaktorer för att kunna möta utvecklingen inom kärnkraftsindustrin. Det kan bli aktuellt att bygga många mindre reaktorer snarare än några stora för att möta Sveriges ökande behov av el och för att säkerställa att det finns elproduktion som fungerar oberoende av väder och vind.
-
- Tillåt byggnation av reaktorer på fler platser än de tre befintliga kärnkraftverken. Nya reaktorer har fler tillämpningsområden än elproduktion. Det och att de är små gör dem intressanta både för industrin och för fjärrvärmenäten. Vi kan inte ha en lagstiftning som hindrar oss att dra nytta av de nya möjligheterna.
-

Klimatkrisen och utmaningarna i den svenska energiproduktionen kan och måste mötas med ny teknik. Men då får inte politiken omöjliggöra teknikutvecklingen genom föråldrad lagstiftning.

Ulf Kristersson (M), partiledare
Nyamko Sabuni (L), partiledare "

"Fakta. Kärnkraft i Sverige
Det finns i dag totalt sju kärnreaktorer i drift, på tre platser. Forsmarks kärnkraftverk har tre reaktorer i drift. Oskarshamn har en reaktor i drift, sedan två reaktorer stängdes 2017. Vid Ringhals är i dag tre reaktorer i drift varav en ska stängas under 2020, en fjärde stängdes av 2019.

Tidigare har kärnkraft producerats i bland annat Barsebäck (reaktorerna stängdes 1999 och 2005) och Ågesta, som stängdes 1974. Kärnkraften står för cirka 40 procent av elproduktionen i Sverige. Källa: Strålskyddsmyndigheten "

”Sveriges koloniala arv lever vidare”

TISDAG 28 JULI 2020

" DN. DEBATT 200728
I land efter land gör man upp med rasism och historia i spåret av rörelsen Black lives matter. Samtidigt ska Sveriges behandling av nationella minoriteter inom kort raderas ur grundskolans kursplan i historia. Trots stark kritik från berörda grupper väljer departementet att köra vidare i det koloniala arvets spår, skriver Lennart Rohdin.

Rörelsen Black lives matter sprids över världen. I land efter land lyfter man fram och gör upp med hur rasism och förtryck drabbat landets minoriteter. Rasismens förövare raderas bort. Då väljer den socialdemokratiska skolministern Anna Ekström inom kort att radera Sveriges nationella minoriteter, rasismens offer, ur grundskolans kursplan i Sveriges historia. Sveriges koloniala arv lever vidare.

Sveriges fem nationella minoriteter – judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar – erkändes 1999 av riksdagen. Bakgrunden är hur Sverige – kungariket Sverige och det demokratiska Sverige som tog över för hundra år sedan – fram till i dag sett på och behandlat de historiska minoriteterna i Sverige.

Kungariket koloniserade successivt de vidsträckta landområden vi i dag kallar Norrland. Där levde samer och finsktalande långt innan riket etablerade sin närvaro. Redan 1977 uttalade riksdagen därför att samer är ett urfolk i Sverige.

Intresset för naturtillgångarna i norr inleddes redan under Vasakungarna. Men först med industrialismens framväxt blev tillgångarna ovan och under jord och i vattendragen särskilt värdefulla.

Lagstiftningen ordnades så att tillgångarna kunde exploateras maximalt. Så byggdes det moderna Sverige. Priset fick minoriteterna betala. Det demokratiska Sverige fortsatte förvalta och exploatera det kungamakten lagt beslag på, och som särskilt samer berövats. Juridiskt kallas det väl närmast häleri.

Sveriges historia har fler mörka fläckar – ofta i modernitetens och framstegets namn. Folkskolan blev ett instrument för att osynliggöra och undanträngа det som inte var ”svenskt”. Skolan undervisade bara i och på svenska språket. Historia handlade bara om den ”svenska” historien. Generationer skolbarn har gått ut skolan utan kunskap om att det alltid också funnits ett annat Sverige vid sidan om. Det präglar ännu i dag många beslutsfattare.

Skolan drev fram till mitten av 1900-talet en massiv tvångsförsvenskning av samisk- och finsktalande elever i norr. Man sågs som andra klassens medborgare. I många fall bars skammens inre sår vidare. Tornedalingar, som på 60- och 70-talet av statens intensiva rationaliseringspolitik i skogs- och jordbruk tvangs flytta söderut, bytte ofta bort sina finska familjenamn för att känna sig välkomna i det ”svenska” Sverige – till och med blivande ministrar i regeringen.

Antisemitism tvingar också dagens svenska judar till omfattande säkerhetsarrangemang. I slutet av 1930-talet nekades judar att söka skydd i Sverige undan nazismens folkmord. Vid svenska universitet demonstrerade studenter som såg arbetstillfällen hotade av en handfull

judiska flyktingar. Många av dessa studenter har sedan dess fyllt framträdande positioner i Sverige.

Länge saknade romer och resande möjlighet att slå sig ned och leva ett ordnat liv någonstans, De drevs runt i Sverige under ständiga hot om övergrepp. ”Tattar-kravallerna” i Jönköping i slutet av 1940-talet är bara ett av otaliga exempel. I bygget av välfärdssamhället förordade bland annat paret Myrdal folkhygieniska experiment för att få bort icke önskvärda folkelement. Tvångssterilisering drabbade inte bara, men i särskilt hög grad, romer och resande. Först med systrarna Taikons kamp fick romer i Sverige på 1960-talet rätt att bosätta sig i en kommun, bosätta sig i en fast bostad och gå i svensk skola.

Det rasbiologiska institutet i Uppsala tillkom för övrigt under den svenska demokratins första årtionden. Uppgiften var att kartlägga ”lägre stående grupper”. Det handlade, som man benämnde dem då, om ”finnar”, ”lappar”, ”zigenare” och ”judar” – Sveriges fem nationella minoriteter.

Synen på minoriteter har ingen grund i socialdemokratisk ideologi. Men, efter att under lång tid ha lett det moderna välfärdsbygget och särskilt ha värnat arbetstillfällen i skog, gruvor och vattenkraftsutbyggnad, har maktapparaten haft särskilt svårt att erkänna det pris minoriteterna fått betala på vägen. Allt fler, särskilt yngre, socialdemokrater runt om i landet ser nu att mänskliga rättigheter också måste omfatta de nationella minoriteterna.

Det var först när Bildt-regeringen 1994 lovat utreda Sveriges anslutning till Europarådets minoritetskonventioner, som den tillträdande socialdemokratiska regeringen insåg att den inte kunde backa – om än utan någon större entusiasm. De som utrett minoritetspolitiken under socialdemokratiska regeringar har verkligen inte upplevt något större intresse för sitt arbete.

När Sverige ratificerade minoritetskonventionerna innebar det bland annat att elever i Sveriges skolor skulle få kunskap också om de nationella minoriteterna. Sedan 2002 står det i skolans olika läroplaner, och har sedan utvecklats i kursplanerna i historia, religion, samhällskunskap och historia. I höstas lade Skolverket fram förslag på reviderade kursplaner. Det väckte stor uppståndelse att antikens historia hade plockats bort ur undervisningen i historia på grundskolans högstadium. Stoffträngsel angavs som motiv, men Skolverket tvingades backa.

Föga uppmärksamhet väckte det däremot att Skolverket med samma motiv plockade bort de nationella minoriteterna ur kursplanen för historia på högstadiet. Först sedan förslaget lagts tvingades Skolverket inse att man ”missat” att samråda med de nationella minoriteterna. Krav på samråd i frågor som rör de nationella minoriteterna bygger på Europarådets minoritetskonventioner och sedan 2010 också på Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

För syns skull kallade Skolverket till ett möte som inte ens uppfyllde minimikrav på möjlighet att påverka förslag som läggs. Skolverkets undanflykt blev nu att lägga allt om nationella minoriteter i undervisningen om mänskliga rättigheter i ämnet samhällskunskap. Att minoriteternas historia inte är en egen historia utan en följd och en integrerad del av Sveriges historia har Skolverket ingen susning om.

Skälet för att koncentrera undervisningen om nationella minoriteter någon annanstans skulle vara på att det råder stoffträngsel i ämnet historia. Hittills har alla kursplaner oavsett ämne inneburit att det

förutom om de nationella minoriteterna också ska undervisas om jämställdhet, kön och sexualitet, även i historia. Dessa aspekter anser Skolverket däremot fortsatt måste återfinnas i samtliga kursplaner, även i historia. Då råder ingen stoffträngsel. Då handlar det ju om något som rör majoritetsbefolkningen. De nationella minoriteterna kan väl inte kräva likabehandling?

Först i början av juni inbjöds de nationella minoriteterna med kort varsel till samråd med utbildningsdepartementet. Trots en samfällt starkt kritisk opinion från de nationella minoriteterna fanns det inget utrymme för verklig dialog. Departementet kör vidare i det koloniala arvets spår. Hur skulle det se ut om svenska elever fick lära sig om hur samhället, inte minst under socialdemokratiskt styre, sett på och behandlat de nationella minoriteterna i Sverige? Vart tog uppgörelsen med rasism och kolonialism i spåren av Black lives matter vägen i Sverige?

Lennart Rohdin, regeringens särskilda utredare av en stärkt minoritetspolitik "

”Värdlands-stödsavtal med Finland planeras”

ONSDAG 29 JULI 2020

" DN. DEBATT 200729
Sveriges försvarssamarbeten är viktiga för Sverige och för andra länder i vår del av Europa. Om freden utmanas måste vi ha möjlighet att agera gemensamt. Nu fördjupar vi samarbetet ytterligare med Finland genom ett värdlandsstödsavtal, skriver försvarsminister Peter Hultqvist (S).

Sveriges försvarssamarbeten med andra länder är avgörande för försvaret av vårt land. En skarp situation någonstans i Östersjöregionen påverkar alla länder i området. Därför måste vi redan i fredstid skapa möjlighet att agera gemensamt om freden utmanas. Samarbetena har vuxit fram för att skapa förutsättningar för att kunna gemensamt agera i kris eller krig.

Bakom varje försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete finns ett djupt allvar. Likaså har varje försvarsövning med andra länder en strategisk mening. Att tillsammans skapa en starkare militär förmåga handlar om att sända tydliga säkerhetspolitiska signaler.

De samarbeten Sverige deltar i har som syfte att höja tröskeln för en eventuell antagonist som planerar att agera mot vårt land i strid mot internationell rätt. Därför bidrar våra samarbeten i närområdet till säkerhetspolitisk stabilitet och är att betrakta som konfliktförebyggande. Denna stabilitet är beroende av de nära bilaterala samarbetena med bland andra USA och Storbritannien samt

av vårt aktiva engagemang i FN, EU, OSSE och inom partnerskapet med Nato. Territoriell integritet, suveränitet och rätten att göra självständiga säkerhetspolitiska vägval är nödvändiga för vår egen säkerhetspolitik och säkerheten i vårt närområde. Värnandet av den europeiska säkerhetsordningen som baseras på folkrätten är ett nationellt intresse och står i centrum för det svenska ordförandeskapet i OSSE under 2021. I tider som dessa är det viktigt att demokratiska stater som respekterar internationell rätt samverkar.

I vårt absoluta närområde är behoven av nära kontakt och samordning som störst. Samarbetet med Finland är det mest långtgående och omfattar i dag även operativ planering för gemensamt agerande i krig.

Det är strategiskt viktigt och handlar om att bygga både militär förmåga och operativt djup vilket är till fördel för båda länderna. Nu stärker vi det samarbetet ytterligare genom att förbereda en ny lagstiftning som ger förutsättningar för att snabbare kunna ge och ta hjälp i en kris, ett avtal om värdlandsstöd mellan Sverige och Finland.

Värdlandsstöd innebär att finska och svenska förband ska kunna verka och lösa sina uppgifter på respektive lands territorium. I praktiken omfattar det både militärt och civilt stöd och kräver noggranna administrativa och praktiska förberedelser.

Det nordiska försvarssamarbetet Nordefco har fått en starkare roll och fördjupas stegvis. Att snabbare kunna flytta militära förband mellan länderna, utveckla våra totalförsvar och övningar som skapar förutsättningar för operativ samverkan är några viktiga delar. I andan av den nordiska vision som antagits skapar vi nu bättre förutsättningar för att kunna agera gemensamt i fred, kris och konflikt. Det omfattar även bilaterala samarbeten med Danmark och Norge. Nordefco är även en viktig plattform för kopplingen till de baltiska länderna vars utsatta position i förhållande till Ryssland kräver särskild uppmärksamhet.

Vårt partnerskap med Nato är mycket viktigt för utvecklingen av svensk militär förmåga. Den svensk-finska dialogen och samarbetet med Nato har en tydlig säkerhetsbyggande funktion i vår del av Europa. Övningsverksamheten, informationsutbytet och det nätverk som partnerskapet med Nato ger skapar förutsättningar för att tillsammans hantera en kris i vårt gemensamma närområde. Från svensk horisont är både Natos så kallade Enhanced Forward Presence (EFP) och USA:s närvaro i Baltikum något som bidrar till säkerhetspolitisk stabilitet.

Den över tid ökade övningsverksamheten i vårt närområde i kombination med ökad militär närvaro i Östersjöområdet ställer krav på våra samarbeten. Att Ryssland visat sig berett att använda militära medel i strid med internationell rätt för att nå politiska mål i Georgien och Ukraina är något att ta på allvar. Den svenska etableringen av ett nytt regemente på Gotland och den gemensamma övningsverksamheten med partners i Östersjöregionen har en balanserande effekt. Sverige är en del i ett säkerhetspolitiskt pussel där vi tillsammans med andra tar ansvar för tryggheten i vår del av Europa.

Även försvarssamarbetena med Frankrike, Nederländerna, Polen, Storbritannien, Tyskland och USA är viktiga för Sverige. Det handlar om samarbete såväl i vårt eget närområde som i internationella operationer. För stabiliteten i Norden och Baltikum är brittisk närvaro och länken till USA avgörande.

När det gäller vår relation till USA är det viktigt att understryka att det som överenskommits när det gäller övningar, materiel, forskning, underrättelser och interoperabilitet också har levererats. Nu senast i form av en övning i Sverige mellan amerikanskt bombflyg och Jas 39. Under de snart sex år jag varit försvarsminister har relationen till såväl amerikansk försvarsmakt som landets försvarsdepartement fungerat utmärkt. Vi avser att fördjupa och utveckla detta samarbete.

I Storbritanniens fall har steg tagits till ett samarbete om nästa generations stridsflyg efter 2040. Att hitta en partner för detta långa tidsintervall är ytterst strategiskt. Det visar också att vårt land med vår tradition och vårt kunnande att utveckla stridsflyg är en intressant och attraktiv partner. Vi ska våra stolta över det och vårda den positionen.

Det brittiska ledarskapet och det svenska medlemskapet i Joint Expeditionary Force (JEF) är viktigt. Samarbetet kan vara av strategisk betydelse för Sverige och Norden i händelse av en kris. Strukturen inom JEF gör det möjligt att planera, fatta beslut och agera tillsammans. Att de länder som ingår i JEF-samarbetet är likasinnade och har regionens bästa i sitt intresse bidrar sannolikt till snabbt beslutsfattande. Från svensk utgångspunkt är det av stor betydelse att Storbritannien är berett att ta ett säkerhetspolitiskt ansvar i norra Europa.

Genom det ökade ryska militära intresset för Arktis och Nordatlanten är det viktigt att följa utvecklingen i regionen. Sverige är en arktisk nation och påverkas av den ökade geopolitiska konkurrensen i Arktis. Kontinuerlig övningsverksamhet inom ramen för Cross Border Training, där Sverige, Norge och Finland deltar, visar att vi kan agera tillsammans och ge en betydande signaleffekt. Den stora flygövningen Artic Challenge Exercise 2019, med huvudbas på F21 i Luleå, var Europas största flygövning med förband från bland annat USA och Storbritannien. Under arméövningen Nordanvind 2019 deltog cirka 10 000 soldater och med stora bidrag från Finland och Norge.

Svenskt deltagande i internationella operationer inom ramen för FN, EU och Nato i exempelvis Irak och Mali har en nationell dimension utöver de mandat som våra bidrag arbetar inom och är en del av vår solidariska säkerhetspolitik. Förmågan att samverka med andra länder internationellt ökar trovärdigheten även i vår samverkan i närområdet. EU:s säkerhets- och försvarspolitiska samarbete har gått i ett snabbspår de senaste åren. Förmågeutveckling, internationella insatser och den försvarsindustriella basen är just nu viktiga frågor inom EU där Sverige arbetar aktivt.

Den militära alliansfriheten är den självklara grunden för de samarbeten Sverige bedriver. Men att inte vara medlem i någon militär allians är inte detsamma som att inte samverka med andra eller att inte ha djupa och långtgående militära relationer. Ytterst är det så att förmågan att samverka med andra är en viktig del i arbetet med att bygga de säkerhetspolitiska trösklar och balanser som är nödvändiga i vår tid.

Så ser realiteterna ut.

Peter Hultqvist (S), försvarsminister "

”Distansarbete är inte enbart av godo”

TORSDAG 30 JULI 2020

"DN. DEBATT 200802
Coronapandemin har gjort att arbetsgivare och lärosäten snabbt har ställt om till digitalt distansarbete. Det faktum att tekniken fungerat väl på många håll tas som intäkt för att öppna kontorslandskap nu kan ersättas med hemarbete. Men bilden att ny teknik alltid är bättre än gammal är felaktig, skriver Nina Wormbs, professor i teknikhistoria.

De som vurmar för digitalisering har förnöjt betraktat pandemins återverkningar när det gäller distansarbete. När Folkhälsomyndigheten deklarerade att vi befann oss i en pandemi och senare att smittspridningen var allmän gick flera arbetsgivare ut med dekret om att de anställda skulle arbeta hemma om så var möjligt. Många branscher ställde om och Spotify – ikon för den nya digitala ekonomin – fick stor uppmärksamhet.

Den svenska universitets- och högskolesektorn ställde som helhet om mycket snabbt till både hemarbete och distansundervisning. Svårigheterna har varit många och inte minst innebar tentamen på distans utmaningar eftersom många lärare, förstås, inte hade kunnat anpassa sin pedagogik och examination i förväg utan försökt göra salstentamina digital.

Situationen påminner oss om det som ofta händer med ny teknik, nämligen att vi försöker ta den i bruk för redan existerande verksamheter, snarare än att anpassa efter vad tekniken klarar av. Resultatet är inte sällan att verksamheten blir lidande.

Det finns nu många vittnesmål från ett stort antal sektorer om hur vårens distansarbete fungerat i praktiken. I en serie artiklar har DN presenterat resultat från en statistisk undersökning av Ipsos som ger oss vissa siffror. Det verkar som om tekniken har fungerat för många, även om denna slutsats inte är uppdelad i verksamhetsområde. Detta stöds också av Post- och telestyrelsen, PTS. Å andra sidan anser ungefär hälften att ensamheten är mest besvärlig och att det inte är så lätt att vara chef på distans. Zoomfatigue – den trötthet som uppstår vid oavbrutna skärmmöten, förklaras av amerikanska forskare med att vi bland annat inte är vana vid att se oss själva hela tiden, att inte kunna möta andras blickar, eller att andras ansikten på så nära håll ger adrenalinpåslag. Vad bristen på rörelse gjort för folkhälsan återstår väl att se.

Den övergripande slutsatsen att det går att arbeta mycket på distans har emellertid fått olika aktörer att trendspana och återigen förutspå nära förestående förändringar av arbetslivet. Det faktum att tekniken har fungerat på många håll tas som intäkt för att det nu är fritt fram för inte bara det papperslösa samhället utan även för att avskaffa arbetsplatsen och övergå till hemarbete. Öppna kontorslösningar har givit plats för ambulerande arbetsplatser som nu kan avskaffas helt.

Men vi bör vänta på fler utvärderingar och också ta tillvara den kunskap som faktiskt visar att även om vissa saker kan göras digitala så gäller det inte allt. Och även när det gäller det som kan göras digitalt är bilden inte entydig, vissa saker fungerar bättre och andra sämre. Det gäller även studier, en del studenter klarar sig bättre med distansundervisning och för andra är det precis tvärt om, de kan i några fall få komplettera med sommarkurser. Detta tycks gälla på alla nivåer.

På arbetsmarknaden kommer ett ökat hemarbete som drivs av föreställningar om effektivitet som enda mål att skapa en ny segregering och påverka de anställdas möjlighet till ett gott arbetsliv.

Många kan visserligen få större frihet, men det kommer att slå olika. I akademin har det varit tydligt under våren. Doktorander, postdoktorer och gästforskare i små lägenheter har helt andra förutsättningar än den professor med en stor våning som redan innehåller ett arbetsrum. Även de som bor lite större men i familjer med eller utan barn kan bevisligen ha svårt att skapa goda möjligheter för samtidiga ostörda videomöten. Denna demografi gäller sannolikt även i andra branscher där välbetalda äldre medarbetare har andra förutsättningar än unga och barnfamiljer.

Distansarbete kräver också bredband som visserligen är relativt väl utbyggt, även om regeringen enligt PTS fortfarande inte når upp till sina egna mål, men lätt blir en kostnad för den enskilde arbetstagaren, inte för arbetsgivaren. Listan kan kompletteras med övrig utrustning och ergonomi. Hemarbetet reser frågor om vad som är arbetsgivarens respektive arbetstagarens ansvar.

Sveriges digitala strategi är att vi ska bli ”bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter”. Det är ett problematiskt mål eftersom det är relativt, vilket riskerar att reducera våra digitala satsningar till en tävling, i stället för att ställa frågan när det verkligen är ny teknik vi behöver. Alltför länge har debatten genomsyrats av en idé om den digitala tekniken som alltid bättre, just för att den är digital och ny.

Denna syn på ny teknik som alltid bättre än gammal är felaktig och bygger på en selektiv, obalanserad och ohistorisk rapportering och diskussion av teknik i samhället.

Jag har tidigare kallat detta rop på digital teknik för sin egen skull för ”det digitala imperativet” och det är överlag en obruten företeelse sedan lång tid. Detta trots tydliga bakslag som till exempel journalhantering i vården, skolplattformar som inte levereras eller fungerar, eller Cambridge Analytica och dess konsekvenser för demokratin på vissa håll.

Men den svenska digitala strategin kan vara meningsfull om fokus flyttas från ”bäst” till ”möjligheter” och kopplar dessa till konkreta och ideologiska mål. Regeringen har på senare tid också lyft fram nödvändigheten av att digitaliseringen genomförs hållbart. Det är bra. Tvärtemot retoriken omkring digital teknik så drar denna sektor mer och mer energi och utmanar jordens resurser i sin jakt på exempelvis rara jordartsmetaller. För konsumenten är hållbarheten i flera av våra elektroniska produkter fortfarande alldeles för låg och livslängden för kort, det gäller både maskin- och programvara.

Digitalisering som en samhällelig process har länge varit en ideologi i paritet med framsteget självt och den som ifrågasätter satsningar på digital teknik har blivit betraktad som en bakåtsträvare. Det är dags att inse att allmänna rop på digitalisering avpolitiserar satsningar som faktiskt får ideologiska konsekvenser.

Digital teknik? Visst! Men först ett svar på frågorna varför, till vilket pris och med vilka konsekvenser. Det gäller även arbetslivet och distansarbete.

Nina Wormbs, professor i teknikhistoria med inriktning mot informationssamhällets infrastruktur, KTH "

”Transpersoner väljs bort av arbetsgivarna”

FREDAG 31 JULI 2020

"DN. DEBATT 200731
Arbetsgivare sållar i högre grad bort arbetsansökningar från transpersoner, visar en ny studie. Tendensen är särskilt tydlig i mansdominerade yrken, där cismän får svar på nästan dubbelt så många ansökningar som transkvinnor, skriver tre forskare från Linköpings universitet.

Sverige är ett av världens mest progressiva länder i termer av positiva attityder till och skyddande lagstiftning för hbtqi-personer. Samtidigt visade den statliga offentliga utredningen, Transpersoner i Sverige, att transpersoner upplever diskriminering samt kränkande behandling i samhällets många arenor. Exempelvis rapporterade en undersökning, genomförd av EU:s byrå för grundläggande rättigheter bland 370 transpersoner i Sverige under 2012, att 17 procent av respondenterna hade upplevt diskriminering vid rekrytering och att 22 procent upplevt diskriminering på arbetsplatsen under de senaste tolv månaderna.

Enskilda exempel på diskriminering av transpersoner i olika sammanhang har allt oftare blivit uppmärksammade i medier. Diskriminering av transpersoner framför allt i arbetslivet kan ha allvarliga konsekvenser för dem. Utöver de uppenbara ekonomiska konsekvenserna, kan diskriminering på arbetsmarknaden även vålla psykisk ohälsa. En undersökning av Folkhälsomyndigheten bland 800 transpersoner under 2014 uppmärksammade bland annat att försämrade livsvillkor bland transpersoner till och med kunde vara associerade med självmordstankar.

Trots att transpersoners situation allt mer uppmärksammas i såväl medier som den politiska debatten och trots det faktum att sysselsättning är en av de viktigaste förutsättningarna för att människor ska kunna skapa sig ett fungerande och meningsfullt liv saknas forskning, både i Sverige och i andra länder, som på ett otvetydigt sätt undersöker huruvida transpersoner diskrimineras på arbetsmarknaden.

I en nyligen genomförd studie vid Linköpings universitet har vi för den skull studerat i vilken utsträckning transpersoner diskrimineras då de söker jobb i Sverige. Studien utgjordes av ett korrespondens-testexperiment, vilket tidigare visat sig vara en effektiv ansats för att direkt påvisa förekomsten av diskriminering. Ansatsen har använts i tidigare forskning för att bland annat dokumentera diskriminering mot homosexuella personer och personer med utländskklingande namn vid rekrytering.

I experimentet skickades över 2 000 fiktiva jobbansökningar till arbetsgivare med verkliga jobbannonser på Arbetsförmedlingens hemsida under våren 2019. I ansökningarna signalerades könsidentiteten genom att uppmärksamma arbetsgivarna om att de sökande genomfört ett namnbyte, med motivationen att undvika missförstånd relaterade till dokumentation under olika namn.

Transpersoners könsidentitet signalerades genom ett byte av tilltalsnamn från ett traditionellt mansnamn till ett traditionellt kvinnonamn, eller vice versa, medan cispersoners könsidentitet signalerades med ett byte av tilltalsnamn från ett traditionellt

kvinnonamn till ett annat traditionellt kvinnonamn eller från ett traditionellt mansnamn till ett annat traditionellt mansnamn. För varje skickad ansökan noterade vi sedan om de sökande fick ett positivt svar från arbetsgivarna i form av en förfrågan om mer information om den sökande, en inbjudan till intervju eller ett jobberbjudande.

Av resultaten framkom att transpersoner diskrimineras av arbetsgivare i Sverige. Cispersoner fick ett positivt svar från arbetsgivarna på ungefär 40 procent av sina jobbansökningar, jämfört med transpersoner som fick ett positivt svar på ungefär 34 procent av sina jobbansökningar. Med andra ord fick cispersoner nästan 18 procent fler svar på sina jobbansökningar än transpersoner. Denna skillnad var statistiskt säkerställd.

Bilden visade sig vara något mer komplex när vi bröt ner analysen på olika könsidentiteter och på yrken där antingen män eller kvinnor var överrepresenterade. Våra resultat visade att andelen ansökningar som ledde till ett positivt svar från arbetsgivarna i de kvinnodominerade yrkena för sökande som var ciskvinnor var 48 procent. Motsvarande andelar för sökande som var transkvinnor, cismän och transmän var 39, 29 respektive 33 procent. De statistiskt säkerställda skillnaderna fanns mellan ciskvinnor och män, oberoende av om de var cismän eller transmän.

I de mansdominerade yrkena fann vi att cismän fick ett positivt svar från arbetsgivarna på sina ansökningar i 44 procent av fallen, medan transmän, ciskvinnor och transkvinnor fick ett positivt svar i 35, 40 respektive 24 procent av fallen. De statistiskt säkerställda skillnaderna fanns mellan cismän och transpersoner, oberoende av om de var transmän eller transkvinnor. Cismän fick alltså nästan dubbelt så många positiva svar från arbetsgivare som transkvinnor i de mansdominerade yrkena. I de yrken som var neutrala, det vill säga yrken med ungefär lika många män som kvinnor, såg vi inga statistiskt säkerställda skillnader mellan de olika sökande.

I denna undersökning kunde vi alltså konstatera att diskriminering av transpersoner förekommer på den svenska arbetsmarknaden.

Resultaten bekräftar således transpersoners egna upplevelser i arbetslivet, vilka dokumenterats i tidigare studier. Resultaten visar dessutom att diskriminering på grund av könsidentitet verkar ta sig olika uttryck i kvinno- respektive mansdominerade yrken. I de kvinnodominerade yrkena verkade diskrimineringen främst bero på vilket kön den sökande identifierade sig med vid ansökningstillfället, medan det i de mansdominerade yrkena istället verkade bero på huruvida den sökandes könsidentitet matchade det kön de fått registrerat vid födseln.

Som nämnts tidigare i artikeln kan diskrimineringen av transpersoner ha allvarliga konsekvenser, inte minst för deras psykiska hälsa.

Diskriminering är dessutom kostsamt för samhället. Enligt svensk lag är diskriminering av transpersoner förbjuden under diskrimineringsgrunderna kön samt könsöverskridande identitet eller uttryck. Politiker och beslutsfattare har således goda skäl att uppmärksamma och vidta åtgärder för att motverka diskrimineringen av transpersoner på arbetsmarknaden.

Eftersom undersökningen var den första av sitt slag, vet vi ännu inte hur situationen ser ut i andra länder. Det är emellertid rimligt att tro att diskrimineringen av transpersoner är mer utbredd i mindre toleranta länder. Initiativ för att inkludera transpersoner i diskrimineringslagen

har dock tagits i många länder, exempelvis togs nyligen ett uppmärksammat beslut i Högsta domstolen i USA. Framtida forskning är således nödvändig, dels för att fördjupa sig i de resultat som denna studie tagit fram, och dels för att få en internationell överblick över omfattningen av diskriminering mot transpersoner i arbetslivet.

Ali Ahmed, professor i nationalekonomi, Linköpings universitet
Per A. Andersson, doktorand i psykologi, Linköpings universitet
Mark Granberg, doktorand i nationalekonomi, Linköpings universitet

Debattartiklar i DN augusti 2020

”Minskande befolkning är inte problemet”

LÖRDAG 1 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200801
En uppmärksammad studie i The Lancet pekar mot en lägre befolkningsökning i världen än tidigare prognoser. Men en miljard människor till är fortfarande långt över vad jorden klarar. Befolkningstrenden måste snarare vända neråt, och det kräver åtgärder för att stärka kvinnors rättigheter världen över, skriver nätverket Population Matters Sweden.

Ett nytt arbete om jordens befolkningsutveckling i medicintidskriften The Lancet har rönt stor uppmärksamhet i medierna, internationellt och i Sverige, bland annat på nyhetsplats i DN den 23 juli. ”Nyheten” är rapportens slutsats att världsbefolkningen kommer att börja minska redan kring år 2060–2070 och hamna på ”bara” 8,8 miljarder år 2100, jämfört med 7,8 miljarder i dag. Detta är betydligt lägre än FN:s prognos från 2019 på 10,9 miljarder.

Båda beräkningarna grundas på en lång rad osäkra antaganden. Den angivna felmarginalen är i båda fallen cirka 2 miljarder åt vartdera hållet. Den stora osäkerheten hos detta slags beräkningar visas av att FN:s befolkningsframskrivning för år 2100, som förnyas vartannat år, ökat från cirka 9 till nästan 11 miljarder sedan år 2000.

Det är tveksamt om Lancet-studien har större säkerhet. Modellen antar till exempel snabbare minskning i Afrikas födelsetal än vad senare års empiriska resultat pekar på. Prognoser över 75–100 år är genuint osäkra. Notabelt är dock att både Lancet-studien och FN 2019 pekar mot en befolkning på 9–10 miljarder människor år 2050.

Den stora frågan är därför – eller borde vara – om 9–10 miljarder, eller ens dagens 7,8, är långsiktigt hållbart ur klimat-, miljö- och försörjningsperspektiv. Eller om en befolkning på dessa nivåer är hållbar ur ett socialt och mänskligt perspektiv? Att vi redan nu överutnyttjar jordens naturresurser blir allt mer uppenbart.

Den snabba klimatförändringen är en illavarslande konsekvens, men långt ifrån den enda. Skogsskövling, särskilt i tropikerna, liksom markexploatering, förintar miljön för djur och växter och leder till att den biologiska mångfalden snabbt minskar. Ständigt större uttag då befolkningen ökar leder till utarmning av fiskbestånd, sinande vattentillgångar och snabb förbrukning av andra livsviktiga naturresurser.

Till bilden hör naturligtvis också livsstilar och konsumtionsvanor hos över- och medelklassen i länder världen över. Fotavtrycken från en höginkomsttagare i till exempel Sverige, USA, Kina eller Indien kan vara 50–100 gånger större än från en bonde i Mali eller Bangladesh. Men befolkningens totala storlek spelar avgörande roll på sikt, och vägs alltför sällan in i diskussionen om vår gemensamma framtid.

En paradox är att Lancet-studiens projektion om en minskande befolkning i vissa regioner och länder tycks fånga största intresset. Inte den snabba ökningen av befolkningen i Afrika, där många länder söder om Sahara väntas dubbla sina befolkningar redan till 2050. Många kommentatorer ifrågasätter hur Japan, Sverige, EU med flera skall klara sin välfärd med topptung befolkningspyramid.

Men man frågar sig inte hur exempelvis Nigerias cirka 200 miljoner invånare, hälften av dem extremt fattiga, skall kunna öka till 800 miljoner som alla behöver mat, vatten och rimliga levnadsvillkor. FN:s

livsmedels- och jordbruksorganisation visar i sin rapport 2020 att undernäringen i världen ökat de senaste fem åren. Situationen är värst i Afrika, med 19 procent undernärda. Ökningen i matproduktionen håller inte jämna steg med den snabba folkökningen, som främst beror på att Afrika söder om Sahara har det i särklass högsta födelsetalet bland världens regioner, i genomsnitt 4,7 barn per kvinna. Moderna preventivmedel nyttjas bara av cirka 25 procent av kvinnorna, något som sällan rapporteras i medier.

I våra ögon är befolkningsminskningen som sker i många utvecklade länder hanterbar medan de långsiktiga konsekvenserna av global och regional överbefolkning är ödesdigra. De har ännu inte mötts med tillräckliga humanitära lösningar och åtgärder. Allmän optimism räcker inte, konsekvenserna av folkökningen är oerhörda, både ekonomiskt, socialt och miljömässigt, särskilt i Afrika.

Redan i dag visar opinionsundersökningar att en stor del av den unga befolkningen i många afrikanska länder har siktet inställt på att emigrera – i första hand till Europa. Orsaken är bristen på jobb, och livsförhållanden som lämnar mycket i övrigt att önska. Och fortsatt folkökning kommer förvärra situationen.

En del debattörer hävdar att det enda vi kan göra för att minska födelsetalen är att satsa på fattigdomsbekämpning. Det är helt centralt, men åtgärder för att stärka kvinnors ställning och utbildning, förändrade sociala normer kring familjestorlek, samt familjeplanering är också mycket viktiga.

Lancet-rapporten och dess okritiska spridning i medierna riskerar att ytterligare marginalisera och minska de åtgärder som världssamfundet – inklusive det svenska biståndet – ägnar åt att möta de stora sociala och ekologiska problem som en fortsatt snabb folkökning innebär. Frågan är inte ny. Under 1960- och 70-talen ägnades reproduktiv hälsa, familjeplanering och skolgång för flickor stort intresse.

Befolkningskonferensen i Kairo 1994 antog ett hyggligt ambitiöst program, men därefter följde en successiv nedtoning av ambitionerna.

Ofta antar man tyvärr att folkökningen löser sig själv. Detta utan att visa hur mänskligheten – som redan överutnyttjar jordens resurser – skall kunna nå balans med de livsuppehållande systemens förutsättningar. Även de resurser vi kallar förnybara är ändliga och minskar då vi förbrukar dem snabbare än de återskapas, vilket ofta sker i dag.

Målet bör vara en världsbefolkning som minskar till hållbar nivå, och att en vändning nedåt sker så tidigt som möjligt.

För detta krävs en rad åtgärder. Primärt en ekonomisk utveckling där fattigdomen bekämpas och materiella resurser omfördelas från rika till fattiga. Studier visar att utvecklingsländer med framgångsrik frivillig familjeplanering och starkt minskande födelsetal har snabbare ekonomisk utveckling än länder som saknar sådana insatser.

Tillgången till reproduktiv hälsa och familjeplanering måste åter ges hög prioritet, både i världens biståndsinsatser och i mottagarländernas egen politik. Det gäller både där överbefolkning redan råder eller hotar, och i de ”rika” länder/befolkningsgrupper som i dag står för merparten av miljö- och klimatförsämringen.

Det är lika, eller till och med mer ohållbart med höga födelsetal i Sverige och andra högkonsumerande länder som i slumstädernas och landsbygdens befolkningar i Afrika.

All världens kvinnor behöver få kunskap, rättighet, tillgång och råd att skaffa moderna preventivmetoder. Så är långt ifrån fallet i dag. Mer än 200 miljoner kvinnor världen över önskar tillgång till preventivmedel men förvägras detta av olika skäl.

Ambitiösa nya insatser krävs för att stärka kvinnors ställning och så snart som möjligt vända världens ohållbara folkökning till minskning.

Malte Andersson, professor emeritus i ekolog, Göteborgs universitet
Cecilia Boldemann, docent i folkhälsa, Karolinska institutet
Johanna Deinum, docent i biofysikalisk kemi, Göteborgs universitet
Frank Götmark, professor i ekologi, Göteborgs universitet
Lars Wedén, klimat-och miljödebattör, civilekonom
Anders Wijkman, hedersordförande Club of Rome
Se alla undertecknare på dn.se/debatt "

”Grundlagen sätter ramarna för Sveriges coronastrategi”

SÖNDAG 2 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200802
Sveriges vägval under pandemin skapar debatt. Det sägs att vi är ”fredsskadade” eller vill vara ”oberoende”. Men svaret på varför Sveriges ledare agerat som de gjort återfinns i svensk lag. Den nytillsatta kommissionen måste nu granska två centrala frågor: Har regeringen följt grundlagen – och måste lagen förändras? skriver Lars Jonung och Joakim Nergelius.

Den svenska coronapolitiken har väckt uppmärksamhet och skapat debatt – såväl i Sverige som internationellt. Politiken har beskrivits som ansvarslös, oetisk och alltför liberal. Andra har sett Sverige som ett föredöme som har undvikit skadliga och frihetsberövande nedstängningar av samhället.

Varför är den svenska reaktionen på pandemin så unik internationellt sett? Svaret måste i första hand sökas i vår grundlag – det vill säga i regeringsformen. Den anger ramen för coronapolitiken – ett faktum som knappast kommit fram i debatten eller i uttalanden från ledande politiker och representanter för förvaltningen. Vi anser också att denna ram bör ligga till grund för coronakommissionens kommande utvärdering.

Tre paragrafer i regeringsformen förklarar pandemipolitiken. Den första, och mest centrala, paragrafen finns i 2 kapitel som anger de grundläggande fri- och rättigheterna. Texten i 8 § lyder:

Var och en är gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövanden. Den som är svensk medborgare är även i övrigt tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och lämna det.

Här finns huvudorsaken till varför regeringen inte har kunnat använda sig av så kallad lockdown, det vill säga en allmän nedstängning av samhället. Paragrafen garanterar nämligen svenska medborgare full rörelsefrihet inom landet och över våra gränser. Denna frihet kan begränsas, men grundlagen förbjuder undantagstillstånd under fredstid. Den typ av husarrest som använts flitigt internationellt går alltså inte att använda i Sverige under en pandemi. Förvisso finns möjlighet för lokala nedstängningar genom smittskyddslagen, men denna lag öppnar inte för ett allmänt undantagstillstånd för hela landet.

Den andra paragrafen i grundlagen som lägger grunden för corona-politiken gäller statliga myndigheters självständighet, vilken garanteras i regeringsformens 12 kapitel, 2 §:

Ingen myndighet, inte heller riksdagen eller en kommuns beslutande organ, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild eller mot en kommun eller som rör tillämpning av lag.

Paragrafen gör statliga myndigheter oberoende från regeringen i sin myndighetsutövning. Traditionen går tillbaka till regeringsformen från 1634 och från 1720. Denna ”administrativa dualism” är troligen ensam i sitt slag internationellt sett – det vill säga med regeringsdepartement som styrs av ministrar och oberoende myndigheter som traditionellt lyder under generaldirektörer. Här finns förbudet mot den typ av ministerstyre som är allmänt förekommande utomlands, inte minst i våra grannländer.

Genom grundlagen har således Folkhälsomyndigheten garanterats en stark ställning. Här har epidemiologisk expertis – främst statsepidemiologen Anders Tegnell – tagit över rodret och utformat den svenska coronapolitiken. Regeringen är inte formellt sett bunden att följa myndighetens politik, men av hävd har så varit fallet.

Dessutom finns den medicinska expertisen hos myndigheten, inte hos departementet, vilket försvårar ett inhopp av regeringen.

Den tredje paragrafen i regeringsformen som bestämmer den svenska coronapolitiken gäller självstyrelsen för kommuner och regioner. Regeringsformens 14 kapitel definierar deras självständighet i 2 § på följande sätt:

Kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund.

Sveriges 290 kommuner och 21 regioner är således fria att utforma politiken på den lokala nivån efter eget huvud. Även här går traditionen tillbaka i vår historia, åtminstone till 1862. Grundlagen ger därmed Sverige ett decentraliserat ansvar för pandemin, till skillnad från omvärlden där den nationella regeringen som regel har större makt i förhållande till lokala politiska enheter.

Sammanfattningsvis har grundlagen bestämt Sveriges coronapolitik genom att den anger handlingsutrymmet för regeringen,

myndigheterna och kommunerna. Den förklarar varför någon allmän nedstängning inte har kommit till stånd, varför Folkhälsomyndigheten styrt coronapolitiken och varför kommuner och regioner har svarat för skilda insatser i avsaknaden av en nationell strategi.

Vi finner det märkligt att grundlagens roll har varit så nedtonad i den allmänna debatten. I stället har diverse andra mer eller mindre anekdotiska förklaringar lanserats som att svenskarna är ”fredsskadade”, att vi är ”moderna”, vill vara ”oberoende” och så vidare. Men ingen seriös förklaring kan bortse från grundlagens roll.

Nu ska det svenska agerandet granskas av den så kallade coronakommission som regeringen nyligen har tillsatt. Uppdraget är att ”utvärdera regeringens, förvaltningsmyndigheternas, regionernas och kommunernas åtgärder för att begränsa spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 och spridningens effekter.” Vi anser att detta uppdrag kräver att kommissionen analyserar grundlagens roll och då besvarar två centrala frågor.

1 Den första gäller om regeringen har följt grundlagen. Här ser vi exempel på ministrar som förefaller ha slirat på regeltolkningen.

Utrikesminister Ann Linde har uttalat sig om att åka utomlands som om hon har makt att förhindra vår grundlagsenliga rätt att resa fritt. Linde kunde ha varit ärligare och, innan hon kommit med rese-rekommendationer, tydligt ha deklarerat att hon inte kan hindra någon svensk att lämna landet och fritt återvända.

På liknande sätt deklarerade statsminister Stefan Löfven i mitten av maj att ”resor som motsvarar en till två timmar med bil från hemorten kan genomföras under vissa förutsättningar.” Han talade här i realiteten om ett reseförbud som strider mot grundlagen. Som statsminister borde han först ha förklarat att svenska medborgare har friheten att resa hur långt som helst i landet så länge ingen lag har införts som hindrar rörelsefriheten. Några veckor senare var det ”fritt fram” att resa i Sverige. Men så hade läget varit hela tiden – något som statsministern borde ha meddelat från början.

2 Den andra frågan som kommissionen måste diskutera gäller om grundlagen bör förändras i ljuset av pandemin. Spörsmålet är svårt men går knappast att undvika eftersom mycket av kritiken har gällt bristande samordning och oklar ansvarsfördelning mellan skilda beslutsfattare inom den offentliga sektorn. Det faktum att det redan finns en sittande grundlagsutredning med ett annat mandat får inte hindra coronakommissionen från att granska de konstitutionella aspekter som pandemin aktualiserat.

Mycket talar för att vår grundlag har gett oss ett gott skydd mot politiker som vill verka handlingskraftiga genom att använda sig av destruktiva åtgärder. Nedstängning av hela samhället som i Italien, Belgien, Frankrike och Storbritannien är en utomordentlig kostsam strategi för samhällsekonomin. Den slår hårdast mot låginkomsttagare, kvinnor och barn. Dessutom är det högst tveksamt ur ett demokratiskt perspektiv att låsa in väljarna i husarrest. Fördelarna med en sådan tvångspolitik i form av lägre dödlighet i pandemin förefaller inte övertygande.

Vi vill avslutningsvis poängtera att den frivillighet och decentralisering som den svenska grundlagen erbjuder under en pandemi har mycket som talar för sig. Naturligtvis utesluter vi inte att pandemipolitiken kan förbättras inom de ramar som grundlagen ger. Men vi vill varna för ökad maktkoncentration och förhastade lagändringar.

Lars Jonung, professor emeritus i nationalekonomi, Lunds universitet, tidigare forskare vid EU-kommissionen där han studerade ekonomiska följder av pandemier.
Joakim Nergelius, professor i rättsvetenskap, Örebro universitet, författare till ”Svensk statsrätt”.

”Forskningen blir lidande när databaser låses igen”

MÅNDAG 3 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200803
I förhandlingarna om konventionen för biologisk mångfald håller Europa på att ge upp sina tidigare positioner och gå med på en reglering av användningen av genetisk information. Det skulle kraftigt begränsa möjligheterna att möta globala utmaningar inom sjukdomsbekämpning och livsmedelsförsörjning, skriver Jens Sundström och Torbjörn Fagerström.

Den pågående covid-19-pandemin visar på vikten av öppen tillgång till forskningsresultat och bakomliggande data. I ett inledande skede av pandemin var övriga världen beroende av att kinesiska forskare delade med sig av information om virusets arvsmassa, för att vi här snabbt skulle kunna utveckla tillförlitliga testmetoder.

På samma sätt är andra forskningsområden beroende av att data görs tillgängliga. Inom den molekylärt inriktade biologiska grundforskningen och dess medicinska, tekniska och agrara tillämpningar sker detta huvudsakligen genom att forskningsresultat publiceras i vetenskapliga tidskrifter, samt att bakomliggande data deponeras i databaser i form av så kallad digital sekvensinformation.

Med detta menas information i digital form om organismernas arvsmassa, som kan avse dna-, rna- eller proteinsekvenser. Det finns ett internationellt nätverk av databaser där forskare kan deponera sin information. Dessa databaser är i huvudsak finansierade av skattemedel och de främsta noderna är lokaliserade till Storbritannien (ENA), Japan (DDBJ) och USA (NCBI).

Forskare och studenter över hela världen kan fritt söka och använda den information som finns i databaserna. Värdet av dessa ligger i att man som enskild forskare kan jämföra sina egna resultat (till exempel en dna-sekvens som gör att en viss gröda är känslig för en viss sjukdom) med all annan sekvensinformation (till exempel motsvarande sekvens hos närbesläktade arter som är motståndskraftiga).

På så sätt kan forskaren snabbare och med större precision peka ut möjliga vägar framåt, vare sig det gäller växtförädling, utvecklandet av nya mediciner, eller att förstå grundläggande aspekter på livets utveckling.

Dessa värden är nu hotade. I de stundande förhandlingarna om konventionen för biologisk mångfald (CBD) kommer frågan om digital sekvensinformation att behandlas. Det finns krafter som vill reglera tillträde till och användning av sådan information i enlighet med det så kallade Nagoyaprotokollet. Något förenklat innebär det att man vill tillerkänna informationen ett nationellt ägarskap, där enskilda länder dels ges rätt att bestämma vem eller vilka som får tillträde till informationen, dels ges rätt att få någon form av betalning vid användning av informationen. Nagoyaprotokollet reglerar redan i dag tillträde till fysiska biologiska prover men man vill nu utvidga detta till att även omfatta digital sekvensinformation. Bakgrunden är att länder från framför allt det globala syd upplever att de inte fått tillräckligt betalt från det nuvarande systemet, samt att uteblivna monetära ersättningar beror på den alltmer dominerande användningen av digital sekvensinformation.

Om det ligger något i denna uppfattning låter vi vara osagt, men vi kan i alla fall konstatera att det finns en motsättning mellan principen om öppen tillgång till den publika forskningens resultat, och tillämpningen av konventionen för biologisk mångfald. Under tidigare förhandlingar om CBD har Europas linje varit att digital sekvensinformation inte ska regleras enligt Nagoyaprotokollet, bland annat med hänvisning till principen om öppen tillgång till forskningens resultat. Europa är nu på väg att överge den linjen. I de kommande förhandlingarna är det Tyskland som håller i den europeiska taktpinnen och därifrån kommer nu signaler om att någon form av nyttodelning och reglering av digital sekvensinformation måste införas, annars riskerar förhandlingarna att braka samman. Till saken hör att de som förhandlar om CBD inte per automatik har jurisdiktion över databaserna, som i sina stadgar har tydligt inskrivet att data ska vara öppet tillgänglig. USA, som administrerar NCBI, är inte ens part i konventionen.

I ett remissvar från 2015 uppmanade Sveriges lantbruksuniversitet regeringen att inte ratificera Nagoyaprotokollet, bland annat med hänvisning till osäkerheten kring en framtida reglering av digital sekvensinformation. Regeringen följde dock inte det rådet, och tillsammans med övriga universitet arbetar vi nu hårt med att minska skadeverkningarna. Redan detta befintliga protokoll tvingar den enskilde forskaren att navigera i ett snårigt internationellt regelverk där man riskerar att dömas för ohederlighet i forskningen och upp till två års fängelse om man inte styr rätt. En reglering av digital sekvensinformation skulle lägga ytterligare sten på den bördan. Bara en enkel sökning i databaserna kan omfatta en jämförelse mellan miljontals sekvenser från världens samtliga länder. Hur bilaterala avtal om tillträde och nyttodelning ska kunna skrivas för en sådan användning är högst oklart – för att uttrycka det milt.

Hur ska man förstå detta? En bärande tanke bakom konventionen om biologisk mångfald är att länder har rätt till sina egna genetiska resurser och att i det här sammanhanget resursrika länder, framför allt belägna i syd, ska skyddas från utländska företags rovdrift. Problemet är att skrivningarna i Nagoyaprotokollet slår vitt, och att de även omfattar offentligt finansierad forskning, till och med ren nyfikenhetsdriven grundforskning. I någon sorts kollektiv postkolonial samvetsnöd lägger sig Europa platt och accepterar en inlåsning av skattefinansierad forskning. Det vittnar om en aktivistdriven kunskapssyn där en publicering av ett vetenskapligt arbete ses som ett sätt för den enskilda forskaren att berika sig, inte som ett led i att nyttiggöra och sprida forskningens resultat.

Vi kan också konstatera att Sverige och många andra länder i Europa visserligen har ratificerat Nagoyaprotokollet men inte infört någon egen tillträdeslagstiftning. Det står alltså andra länders forskare fritt att forska på de arter som finns i dessa länder. Den grandatabas som svenska forskare byggt upp är alltså fritt tillgänglig för forskare från alla länder. Orsaken är att svenska beslutsfattare naturligtvis inser att en inlåsning och ökad akademisk byråkrati gynnar vare sig den biologiska mångfalden eller svensk forskning.

Detsamma gäller naturligtvis för länderna i syd. En nationell inlåsning och begränsning av tillträdet till sekvenser påverkar ett lands möjlighet att fullt ut delta i det internationella forskningssamarbetet. Om ett nationellt ägarskap över sekvensinformation blir regel riskerar det dessutom att kraftigt begränsa våra möjligheter att möta framtida globala utmaningar inom bland annat sjukdomsbekämpning och livsmedelsförsörjning. Vi uppmanar därför de svenska och europeiska förhandlarna att utnyttja den tankepaus och de lärdomar som covid-19-pandemin gett oss. En fortsatt fri och öppen tillgång till digital

sekvensinformation är nödvändig för både medicinsk och biologisk forskning.

Jens Sundström, docent i växtfysiologi, Sveriges lantbruksuniversitet, sammankallande i SLU:s Nagoyagrupp, ledamot av Nationalkommittén för biologi vid Kungliga Vetenskapsakademien
Torbjörn Fagerström, professor emeritus i teoretisk ekologi vid Lunds universitet, tidigare prorektor vid Sveriges lantbruksuniversitet, ledamot i Kungliga Vetenskapsakademien och Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien "

”Svensk el gör större nytta i Europa än här”

TISDAG 4 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200804
Sveriges klimatpolitik är för nationalistisk, och tar inte hänsyn till vårt gemensamma ansvar med övriga EU-länder att uppnå Parisavtalets mål. I stället för elbilar borde vi satsa på energieffektiviseringar. Överskottet på el som skulle uppstå gör större klimatnytta i andra länder än i Sverige, skriver fem debattörer.

Svensk energi- och klimatpolitik borde utformas efter det faktum att Sverige är en del av Europa. Dagens svenska politik utgår till avgörande del fortfarande från det nationella synsätt som gav oss 1900-talets energisystem, vilket förvisso på många sätt har tjänat oss väl men som nu – inte minst efter Parisavtalet – ter sig irrationellt.

Låga elpriser har historiskt präglat svensk energimarknad och har därmed bidragit till att industrin saknat incitament för att effektivisera elanvändningen. För att tillverka en produkt i Sverige – till exempel Volvobilar – har det tidigare gått åt både två och tre gånger så mycket el som i produktionsanläggningar i andra länder vars elpris varit mer än det dubbla. Det har blivit bättre med åren, så har exempelvis Volvo kunnat halvera elförbrukningen per bil utan större investeringar. Ändå är svensk elförbrukning i europeisk jämförelse fortsatt ineffektiv, oviljan att investera i den bästa och mest effektiva tekniken finns kvar.

Detta kommer att få konsekvenser för svensk industri när elpriset stegvis ökar.

Klimatkonsekvenserna av denna eftersläpning blir avsevärda. En direkt följd av att effektiviseringstrycket inte ökar i Sverige blir att vi själva använder el som annars skulle kunna gå till länder där brunkol och andra fossila bränslen dominerar (och troligen kommer att finnas kvar under årtionden framåt). Politiken borde rimligen – om målet är en aktiv klimatpolitik – öka trycket på effektivisering för att därmed frigöra el som kan användas för export. Detta bör ske oavsett hur mycket förnybar el som tillkommer. Elen gör störst nytta då den ersätter brunkol: alltså i länder som Tyskland och Polen. Kolkraftverk har bara 30 procents verkningsgrad och som riktmärke kan 1 kWh svensk el ersätta 3 kWh tysk eller polsk kol.

Eftersom brunkol och andra fossila bränslen med nuvarande ordning inte kommer att fasas ut tillräckligt snabbt för att nå Parisavtalets klimatmål – tiden är knapp – så bör vi kritiskt problematisera våra egna vägval för elanvändningen när Sverige ställer om mot en fossilfri framtid. De besvärliga frågorna måste ställas: Är det rationellt att marknadsföra visionen om att alla fossildrivna fordon snabbt ska bytas ut mot eldrivna? Är det klokt att en ny svensk elbilsflotta – inom den korta tidsram som gäller för att minska klimatpåverkan – drar undan möjligheten att exportera el till marknader som ännu är akut beroende av brunkol?

Vore det inte hederligare att betona vikten av hushållning och på alla upptänkliga sätt prioritera kollektivtrafik och energieffektiva strukturer och levnadsval? Det gäller att uppnå en rimlig balans mellan hushållning och effektivisering, sett till begränsningarna som finns för ökning av såväl el- som biobränsleproduktion. Balansen blir än knepigare när vi också har som mål att skydda biologisk mångfald.

Den debatt som råder tycks oss således aningen enögd. Att konvertera svenska masugnar från kol till el är naturligtvis bra ur flera perspektiv.

Men det gäller att inse att det kan komma att gå åt el från minst två kärnkraftverk – eller motsvarande el från vatten- och vindkraft. Var gör denna el mest klimatnytta under den korta tid vi har för att uppnå Parisavtalet? I svensk ståltillverkning eller för att få bort tysk eller polsk kolkraft med 30 procents verkningsgrad?

Vad som på ytan kan tyckas vara goda klimatprioriteringar har inte sällan en baksida. Inte minst tydligt blir detta när svensk klimatpolitik betraktas utifrån EU-kontextens gemensamma koldioxidbudget och strävan att skyndsamt nå Parisavtalets mål.

Det vi gemensamt – från våra vitt skilda bakgrunder – vill påpeka är att den snävt nationalistiska syn som fortfarande dominerar såväl retorik som handlande är olycklig.

Den korta tidsram vi har att ställa om i EU medför att de besvärliga solidaritetsfrågorna måste ställas även om svaren är obekväma.

Björn Forsberg, författare, statsvetare, omställningsforskare
Björn G Karlsson, professor emeritus i energisystem, Linköpings universitet
Björn O Karlsson, professor emeritus i energiteknik, Mälardalens högskola
Birger Schlaug, författare, tidigare språkrör för MP
Parul Sharma, tidigare ordförande i Agenda 2030-delegationen "

”Stelbenta regler drabbar motionslopp och folkhälsa”

ONSDAG 5 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200805
Vi har anpassat våra motionslopp till covid-19-utmaningarna. Men när vi tar ansvar och vill reglera start och målgång blir loppen ”allmän sammankomst” vilket leder till att polisen avslår våra ansökningar. Regeringen måste nu ändra förordningen så att inte stora värden och folkhälsan drabbas, skriver företrädare för idrottsrörelsen.

Motionsloppen i Sverige inom många olika idrottsdiscipliner såsom löpning, cykling, simning, skidor, orientering och triathlon, spelar en enormt viktig roll för folkhälsan i Sverige. Miljontals svenskar deltar årligen i våra arrangemang, och tränar regelbundet för att klara sina mål. Under vårens covid-19-utmaningar har träningen för många varit både viktig och nödvändig för att bibehålla psykisk och fysisk hälsa.

När riktlinjer för allmänna sammankomster under våren infördes, med en gräns på maximalt 50 deltagare, anpassade sig motionsloppen självklart till den rådande situationen. Vi motionsloppsarrangörer hittade olika modeller för att ställa om, inte ställa in.

Deltagare som ger sig ut själva på sitt alternativa, virtuella lopp får ta eget ansvar för att inte starta sitt lopp samtidigt som många andra deltagare. Det fungerar i många fall, men inte i alla. När vi motionsloppsarrangörer ibland i stället väljer att ta fullt ansvar för evenemanget på plats blir det en ”allmän sammankomst”, och då måste vi förhålla oss till gränsen om maximalt 50 personer.

I sammanhanget är begreppet ”tävlingsområde” viktigt. Såsom lagen är utformad är i dagsläget ”tävlingsområde” start, en bana och mål.

Det är logiskt utifrån principen att alla typer av idrottsevenemang ska behandlas lika, men Sveriges idrottsevenemang är långtifrån lika varandra. När det handlar om ett motionslopp blir principen orimlig.

Att tillämpa ett 50-personerstak på en bana på 10 km, 30 km, 42 195 meter eller 300 km kan knappast ha varit lagstiftarnas avsikt.

När vi lopparrangörer, stora som små, vill ta ett ansvar för att reglera starter och målgångar i syfte att se till att inte för många deltagare startar eller går i mål samtidigt blir vi helt plötsligt en ”allmän sammankomst”, och får avslag på våra ansökningar hos polismyndigheten.

Från motionsloppen ser vi att enorma värden står på spel om rådande, snäva tolkning av ”tävlingsområde” tillämpas. Inställda lopp kommer att ge svåra och långtgående konsekvenser för idrottsrörelsen. I slutändan blir därigenom folkhälsan den stora förloraren. Vi motionsloppsarrangörer har en lång erfarenhet från att arrangera evenemang. Vi är vana att ta ansvar för att genomföra våra evenemang med hänsyn tagen till ett stort antal lagar. Det är därför befogat att låta oss ta ansvar också för att genomföra loppen med hänsyn tagen till nödvändigheten av social distansering.

En rimlig lösning är att tillståndsgivande myndighet ges befogenheten att tolka ”50-personers-regeln” utifrån respektive idrottsevenemangs

karaktär och upplägg, självklart med beaktande av nödvändigheten av att undvika trängsel och folkmassor. Vi vädjar därför till regeringen att fatta beslut om en förändring av nuvarande förordning på ett sätt som är verkningsfullt, men som inte lämnar för folkhälsan kontra-produktiva resultat.

Daniel Almgren, verksamhetschef, Marathongruppen
Martin Bergman, förbundschef, Göteborgs friidrottsförbund
Stig Bergman, ordförande, Föreningen Engelbrektsloppet
Henrik Brovell, verksamhetsansvarig, Ironman Sweden
Gunilla Brynell, vd, Vätternrundan
Johan Eriksson, t f vd, Vasaloppet
Lars Eriksson, vd, Midnattsloppet Nordic
Cecilia Gyldén, generalsekreterare, Lidingöloppet
Tomas Hoszek, ordförande, Föreningen Blodomloppet
Stefhan Klang, ordförande, Svenska Cykelförbundet
Maria Krafft-Helgesson, ordförande, Svenska Orienteringsförbundet
Jens Lindquist, t f vd, O-ringen
Karin Mattsson Weijber, ordförande, Svenska skidförbundet
Stefan Persson, ordförande, Svenska simförbundet
Johan Storåkers, ordförande, Svenska friidrottsförbundet
Jesper Svensson, ordförande, Svenska triathlonförbundet
Michael Thorén, vd, En Svensk Klassiker
Tomas Viker, generalsekreterare, Vansbrosimningen "

”Vi inrättar forskningscentrum om kärnvapennedrustning”

TORSDAG 6 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200806
Regeringen inrättar nu ett kunskapscentrum om kärnvapennedrustning. Tio miljoner kronor avsätts årligen för tvärvetenskaplig forskning och utbildning. Centret ska dessutom bidra med forskning och analyser till regeringens arbete för att ge ytterligare tyngd åt vårt diplomatiska arbete för en kärnvapenfri värld, skriver Stefan Löfven (S) och Ann Linde (S).

I dag – den 6 augusti – är det 75 år sedan en atombomb fälldes över staden Hiroshima i Japan. Tre dagar senare gick Nagasaki samma fruktansvärda öde till mötes. Uppemot 200 000 människor miste livet i samband med bombningarna. Den radioaktiva strålningen fortsätter än i dag att skörda offer.

Med Hiroshima och Nagasaki tog världen steget in i kärnvapnens tidsålder. Lärdomarna från dessa dagar för 75 år sedan får aldrig glömmas. Vittnesmålen som hibakusha – de japanska atombombsöverlevarna – lämnat om kärnvapens ofattbara humanitära konsekvenser får inte vara förgäves. I slutet av kalla kriget enades de två ledande kärnvapenmakterna – USA och Sovjetunionen – om devisen att ett kärnvapenkrig inte kan vinnas och aldrig får utkämpas.

Det följdes av en period av omfattande minskningar av kärnvapenarsenalerna. Globala avtal slöts. Den trenden har nu brutits. Nya försvarsdoktriner tas fram som i flera fall ger kärnvapen en mer

framträdande roll i den militära planeringen. Stick i stäv med de utfästelser som tidigare gjorts utvecklar kärnvapenländer nya generationer av stridsspetsar och vapenbärare avsedda att garantera fortsatta innehav långt in i detta århundrade. Det försämrar säkerheten för oss alla.

Flera av de avtal om rustningskontroll som under årtionden varit viktiga för global säkerhet har övergivits. Det riskerar att lämna fältet fritt för en oreglerad nukleär kapprustning. I denna nya kapprustning ser även rymden ut att bli en arena för storpolitiska motsättningar. I världsbilden som tonar fram är risken för kärnvapenanvändning större än på mycket länge.

Den gemensamma säkerheten hotas av kärnvapen. Den som hävdar att kärnvapen är ett skydd glömmer att de har förmågan att förgöra oss alla. Kärnvapenhotet bryr sig inte om landgränser, utan berör mänskligheten gemensamt. Världens länder måste därför samarbeta för att bemöta kärnvapenhotet. Det är en gemensam skyldighet att förhindra fler atombomber.

Få utrikes- och säkerhetspolitiska uppgifter är mer angelägna än att skapa gemensam säkerhet genom att verka för kärnvapennedrustning.

För att nå framgång behövs en bred politisk mobilisering av konstruktiva, nedrustningsengagerade länder. Sverige ska vara en stark kraft i det arbetet. Det är en viktig del av vår strategi för att bygga gemensam säkerhet. Genom vår nedrustningspolitik har vi under mer än ett halvt århundrade haft ett starkt politiskt och diplomatiskt engagemang för en kärnvapenfri värld. Det ska vi hålla fast vid.

Ett trovärdigt engagemang förutsätter kunskap. Vårt land har under lång tid haft världsledande forskning och expertis om kärnvapennedrustning och regeringen tar nu steg för att ytterligare stärka och bredda denna kunskap:

Tio miljoner kronor kommer nu att avsättas årligen för inrättandet av ett kunskapscentrum om kärnvapennedrustning, med uppgift att bedriva tvärvetenskaplig forskning och utbildning på området.

Nedrustningscentret ska dessutom bidra med forskning och analyser till regeringens arbete och ha nära kontakt med internationella organisationer och aktörer som arbetar med kärnvapennedrustning.

Regeringens avsikt är att ett lärosäte ska få i uppdrag att inleda denna verksamhet under hösten. På så sätt tryggar vi den framtida svenska kompetensen och ger ytterligare tyngd åt vårt diplomatiska arbete för en kärnvapenfri värld.

Den kompetensen kommer bli användbar när världen behöver fokusera på några av de viktigaste frågorna som rör kärnvapen, sådant som gömmer sig bakom förkortningar som NPT, IAEA, Nya START och CTBT:

1 För att nedrustningen ska bli verklig krävs en aktiv medverkan av kärnvapenstaterna. Om inte de är med blir det ingen nedrustning. Sverige och Tyskland har samlat ytterligare 14 länder för ett globalt initiativ för ökad nedrustning. Gruppen har på kort tid etablerat sig som en av de mest tongivande grupperingarna i den globala nedrustningsdiplomatin. Gruppen har som målsättning att vid nästa års högnivåkonferens inom icke-spridningsfördraget, NPT, få kärnvapenstaterna att göra konkreta framsteg för stärkt nedrustning.

Sådana steg skulle minska kärnvapenhotet i världen och stärka samarbetsklimatet.

2 Utöver nedrustning är det även viktigt att se till att befintliga kärnvapen inte sprids. Arbetet med icke-spridning samordnas av det internationella atomenergiorganet IAEA, som har i uppgift att säkerställa att länder efterlever sina icke-spridningsåtaganden. Sverige är ordförande i IAEA under 2019–2020. Under svenskt ordförandeskap har IAEA aktivt verkat för att Iran ska ge organisationen tillgång till all relevant information kring landets kärntekniska program. Arbetet kommer med kraft och beslutsamhet att drivas vidare även i höst.

3 Flera avtal om kärnvapen har de senaste åren i praktiken upphört. Utöver NPT är det enda återstående avtalet också det kanske viktigaste, det så kallade Nya START. Det är ett avtal som ännu respekteras av USA och Ryssland. Nya START innefattar ömsesidiga inspektioner och begränsar de strategiska arsenalerna hos Ryssland och USA. Dessa två länder har tillsammans cirka 90 procent av världens samlade kärnvapen. Sverige fortsätter uppmana USA och Ryssland att enas om en förlängning av Nya START. Avtalet behövs som ett skyddsnät mot kapprustning och för att skapa nödvändigt utrymme för fortsatta samtal och förhandlingar. Samtal pågår mellan länderna, men det kommer bli en komplicerad och tidskrävande process att enas om ett nytt avtal. En förlängning är en första prioritet.

Vi vill också att Kina engageras i denna process samt att ytterligare kategorier av vapensystem inkluderas i framtiden. Inte minst gäller det kärnvapen med kortare räckvidd – sådana utgör redan i dag en säkerhetspolitisk utmaning i vårt närområde.

4 Med ett undantag, Nordkorea, har den globala normen mot kärnvapenprov successivt kunnat befästas sedan millennieskiftet. Det är av avgörande betydelse att denna norm upprätthålls. Den bör också formaliseras genom att det fullständiga provstoppsavtalet CTBT, som i dag har ratificerats av 168 länder, kan träda i kraft.

En internationell politisk kraftsamling för att bevara och utveckla dessa avtal är det bästa sättet att hedra minnet av de hundratusentals offren från Hiroshima och Nagasaki. Att värna mänskligheten och vår planets gemensamma säkerhet är vår plikt och skyldighet, något den svenska regeringen kommer försätta att driva på för.

Den gemensamma säkerheten förstärks av kärnvapennedrustning. Målet måste fortfarande vara en värld fri från kärnvapen. Målet kan bara vara att vi aldrig mer ska behöva uppleva det mörker som för i dag 75 år sedan bredde ut sig efter atombomberna i Hiroshima och – tre dagar senare – i Nagasaki.

Stefan Löfven (S), statsminister
Ann Linde (S), utrikesminister "

”Risk att migrationskommittén går emot svenska folkets vilja”

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200807
Det som läckt ut från den migrationspolitiska kommittén tyder på att de kommande förslagen kommer att gå emot grundläggande humanistiska värderingar. Värderingar som delas av en majoritet av svenska folket. Vi kan inte acceptera att medmänniskor på flykt avhumaniseras och reduceras till ett hot, skriver tolv svenska kyrkoledare.

I dag – fredag den 7 augusti – möts den migrationspolitiska kommittén till ett av sina sista möten innan man lägger fram sitt förslag senare i augusti. Inför den fortsatta processen är det viktigt att vi som bor i Sverige ställer oss frågan om kommitténs förslag verkligen bygger på värderingar som delas av en majoritet av oss. Eller är det så att flera av förslagen bör avstyrkas, just därför att de strider mot de grundläggande humanistiska värderingar som Sverige och Europa vilar på? Utifrån de förslag som har läckt ut från kommittén ser vi en överhängande risk att vår oro besannas då den tillfälliga lagen kan komma att permanentas.

Sverige delar med många länder både inom och utanför EU ett antal humanistiska värderingar. Synen att människans värde och värdighet inte får kränkas, vikten av att värna mänskliga rättigheter, familjens betydelse, barnens bästa. Men viljan i flera av partierna tycks vara att göra en eventuell tillvaro i Sverige så ogästvänlig och svår att betydligt färre än tidigare ska försöka nå vårt land. Motivet för denna strävan att kraftigt minska antalet asylsökande sägs ofta vara problem med integrationen av de flyktingar och andra migranter som redan finns här. Kyrkorna finns på plats över hela vårt avlånga land och visst ser vi integrationsproblem på flera platser. Men bilden av ett genomgående misslyckande bör bestridas eftersom vi också ser många goda exempel på integrationsglädje.

Vad händer om politiker talar och handlar enbart utifrån vad de tror folk vill höra eller vad som lockar tillbaka väljare i stället för att utgå från grundläggande värderingar? Blir också värderingarna till sist förändrade, förvridna av ord och handlingar som avhumaniserar vissa grupper av människor? Vi fruktar att Sverige i så fall riskerar att förlora sin förankring i det som varit våra grundläggande värderingar.

Det är oroande att kommittén väntas föreslå åtgärder som kommer att göra integrationen ännu svårare. Det gäller exempelvis tillfälliga uppehållstillstånd som huvudregel och mycket hårda försörjningskrav för familjeåterförening. Sverige är redan i dag ett av de länder i Europa som ställer hårdast krav och detta motverkar tveklöst god integration av dem som kommit till Sverige.

Är detta då vad Sveriges befolkning önskar? Ska det i praktiken vara omöjligt att kunna återförenas med sin familj? Svenska kyrkan presenterade i februari, tillsammans med Röda korset och Rädda Barnen, en Novus-undersökning av befolkningens syn på några viktiga migrationsfrågor. Den visade att 59 procent av de tillfrågade helt eller delvis instämde i att barn och föräldrar på flykt som splittrats ska ha möjlighet att återförenas i Sverige. Bara 23 procent tog helt eller delvis avstånd från detta. Några andra viktiga frågeställningar, som ifall svårt sjuka barn eller vuxna (exempel på ”humanitära skäl”), eller barn som vistats flera år i Sverige och lärt sig svenska ska ha möjlighet att få stanna här, instämde ännu större andelar i.

Vad skulle det då innebära om Sverige hade permanenta uppehållstillstånd som huvudregel, en reell möjlighet att få uppehållstillstånd på grunden ”humanitära skäl” och försörjningskrav för familjeåterförening på en rimligare nivå än i den tillfälliga lagen?

Vi tror att svaret är minskat mänskligt lidande, bättre förutsättningar för integration av nyanlända och en långsiktigt hållbar migrationspolitik som bättre motsvarar grundläggande humanistiska värderingar.

Migrationsfrågorna är en del i arbetet för global utveckling, mänskliga rättigheter och en hållbar fred. Vi uppmanar ansvariga politiker att med uthållighet och stolthet stödja varandra i arbetet för en bättre värld att leva i – för alla människor. Vi anser att hur vi talar om och agerar i den nuvarande situationen är en avgörande faktor för hur vi ska lyckas i detta viktiga uppdrag.

Kyrkorna i Sverige har sedan länge ett starkt engagemang för människor på flykt. Detta grundar sig i en kristen människosyn, som är barmhärtighet och kärlek, vilken värnar varje människas okränkbara värde som skapad till Guds avbild och i bibelns enträgna maning att värna om ”främlingen”.

Detta engagemang yttrar sig genom stöd och gemenskap med människor på flykt i våra lokala församlingar i Sverige men även genom vårt internationella humanitära arbete på många platser i världen. Givetvis kan inte alla jordens flyktingar få en fristad i Sverige och gränsdragningar är svåra, dock nödvändiga. Men dessa behovs hanterande gör inte bara skillnad för de som nu lider, en inhuman flyktingpolitik kommer också påverka oss själva.

Speglar intentionen hos den migrationspolitiska kommittén verkligen svenska folkets vilja? Sedan årsskiftet har företrädare för Sveriges kristna råd mött kommittéledamöter från sju av riksdagens åtta partier. Sverigedemokraterna har hittills inte svarat på vår förfrågan.

I våra samtal har vi fört fram fem punkter gällande de frågor som den parlamentariska kommittén enligt direktiven ska behandla:
Alla asylsökande har rätt att söka och få sin ansökan om skydd prövad.

Asylsökande som uppfyller kriterierna för att beviljas uppehållstillstånd i Sverige bör som huvudregel beviljas permanenta uppehållstillstånd . I den mån tillfälliga uppehållstillstånd ges, bör tillståndstiden vid det första tillfället för alternativt skyddsbehövande vara längre än 13 månader.

Synnerligen ömmande omständigheter för vuxna och särskilt ömmande omständigheter för barn bör återinföras som en humanitär grund.

Såväl konventionsflyktingar som alternativt skyddsbehövande ska ha rätt till familjeåterförening.

Nivån på försörjningskraven för familjeåterförening bör sänkas.
Vi kan inte acceptera att medmänniskor på flykt avhumaniseras och reduceras till ett hot. Vi behöver ge människor på flykt ett värdigt bemötande i form av en fungerande asylrätt där Europas länder tar ett gemensamt ansvar.

Vi uppmanar politikerna i Sveriges riksdag att i utformningen av en ny migrationslagstiftning utgå från medmänsklighet och humanistiska värderingar!

Kyrkoledare inom Sveriges kristna råd:
Clive Adams, kommendör, Frälsningsarmén
Daniel Alm, föreståndare, Pingst – Fria församlingar i samverkan
Anders Arborelius, biskop, Stockholms katolska stift
Dioscoros Benjamin Atas, ärkebiskop, Syrisk-ortodoxa kyrkan
Antje Jackelén, ärkebiskop, Svenska kyrkan
Kjell Larsson, missionsföreståndare, Svenska Alliansmissionen
Joakim Lundqvist, pastor, Livets ord
Linalie Newman, missionsdirektor, Evangeliska Frikyrkan
Kerstin Oderhem, missionsföreståndare, EFS
Bobby Sjölander, missionsföreståndare, Adventistsamfundet
Lasse Svensson, kyrkoledare, Equmeniakyrkan
Karin Wiborn, generalsekreterare, Sveriges kristna råd"

Bakgrund. Sveriges kristna råd
I Sveriges kristna råd möts 26 medlemskyrkor och tre observatörer fördelade på fyra kyrkofamiljer. I dessa ryms de olika kristna traditionerna i vårt land.

Rådet länkar samman medlemskyrkornas eget arbete inom flera olika områden. "

”Juridiskt ohållbart med förbud mot besök på äldreboenden”

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200808
Regeringens förbud mot besök på äldreboende är olyckligt med hänsyn tagen till de äldres status som enskilda subjekt med egna rättigheter, vänskaps- och familjerelationer. I en omprövning behöver bättre hänsyn tas till att lagstiftning som påverkar fri- och rättigheter inte får vara mer långtgående än vad som verkligen behövs, skriver rättsexperten Jan Melander.

I nyhetsflödet rapporterades nyligen om anhöriga som i frustration över regeringens besöksförbud helt enkelt klättrat in genom fönster och gömt sig för personalen för att träffa sina släktingar.

I denna text ska rättsliga perspektiv ges på den extraordinära situation som pandemin inneburit för de äldre på landets äldreboenden och för deras anhöriga. Dessa perspektiv ska också ses i ljuset av att regeringen inom kort kommer att lämna besked om det nationella besöksförbudet (SFS 2020:163 och 2020:506) ska kvarstå eller inte.

I förarbetena till socialtjänstlagstiftningen heter det att ”varje människa måste betraktas som en unik individ – inte ett vårdobjekt.” (Proposition 1996/97:124 sidan 122). Citatet är hämtat från en reform av den äldre socialtjänstlagen, men är fortfarande vägledande för det synsätt som ska råda enligt 2001 års socialtjänstlag. Lagstiftningen om äldreomsorg utgår alltså från att i största tänkbara

utsträckning bevara de äldres möjligheter att bestämma över sina liv, sina relationer och sin vardag.

De särskilda boendena regleras i socialtjänstlagen (5 kap. 5 §) och är utformade så att de äldre hyr sina lägenheter och möblerar dem själva eller med hjälp av anhöriga. I boendeformen ingår olika typer av service, som matlagning och städning men även rena omvårdnadsinsatser. Denna service betalar den boende för genom en särskild avgift som tas ut varje månad och beräknas på den äldres ekonomiska förmåga. Lägenheterna som de äldre bor i är alltså deras hem – boendet är inte en institution och det är definitivt inte ett fängelse. Och personalen är där för att ge service, inte agera väktare.

Det är uppenbart att regeringens besöksförbud skapat ett olyckligt spänningsförhållande till de äldres status som enskilda subjekt med egna rättigheter, vänskaps- och familjerelationer. Detta kunde till en början kanske accepteras, men nu har fyra månader av isolering passerat. Med demens följer en nedsatt förmåga att förstå varför de närmaste anhöriga plötsligt ”försvinner”. Det är en traumatisk upplevelse som kan gå väldigt djupt och vara direkt hälsofarlig. De fysiska möten som numera kan ordnas lämnar även mycket i övrigt att önska.

Vid ett äldreboende i Stockholm kan anhöriga boka ungefär en halvtimmes möte i veckan. Mötet med den boende sker bakom en plexiglasskiva – som effektivt dämpar ljudet och starkt försvårar ett samtal – och under överinseende av personal. Det liknar mer ett möte på en anstalt än en familjesammankomst.

I samband med regeringens omprövning av besöksförbudet behöver bättre hänsyn tas till proportionalitetsprincipen. Denna princip, som skyddas både i svensk grundlag och i Europakonventionen, innebär att lagstiftning som påverkar fri- och rättigheter inte får vara mer långtgående än vad som verkligen behövs för att uppnå det önskade ändamålet. Med andra ord innebär detta krav något av en inbyggd ”broms” i det rättsliga maskineriet – en broms som ska garantera att statsmakten inte går för långt. Erfarenhetsmässigt är det just vid händelser av omvälvande betydelse för samhället – som terrordåd eller nu en pandemi – som det finns en risk att stater och regeringar tar i för mycket.

Många äldre, i synnerhet i Stockholm, har haft och överlevt pandemin. Enligt Folkhälsomyndighetens ställningstagande ska dessa individer anses ha uppnått en immunitet, om än fortfarande oklart hur stark eller varaktig. Nuvarande mötesrestriktioner på särskilda boenden är emellertid desamma oavsett om den äldre är immun eller inte. Det kan starkt ifrågasättas om detta är proportionerligt. Att i linje med denna tanke skruva ned restriktionerna något kan exempelvis vara att tillåta besök mellan immuna boende och deras anhöriga utomhus, i synnerhet om de anhöriga respekterar ”tvåmeters-regeln” och bär munskydd. Det är då fortfarande hängsle och livrem, men inte längre en rigid och skadligt formalistisk hållning.

Med hänvisning till 4 § i regeringens förordning om besöksförbud har verksamhetschefer redan i dag möjlighet att lätta på restriktionerna i enskilda fall. Så sker av allt att döma emellertid inte, utöver besök i livets slutskede. Rädslan att göra fel och råka illa ut stryper effektivt initiativmöjligheterna. Det är inte tillfredsställande (eller rättvist) att i nuläget lägga detta tunga ansvar på verksamhetschefer som varken har juridisk eller högre medicinsk kompetens. Statlig styrning måste ske.

Det måste också ifrågasättas hur länge de äldres rättigheter överhuvudtaget kan begränsas. Vi börjar nå vägs ände nu, vilket de fasadklättrande anhöriga är ett tydligt exempel på. Europakonventionen ger i artikel 8 ett tydligt skydd för familjelivet och därmed ytterligare juridisk tyngd till vad som ovan sagts om de äldre som egna individer med egna rättigheter.

Regeringen behöver slutligen ta hänsyn till de praktiska svårigheter som nuvarande besöksförbud medför. Svårigheter verksamhetschefer och omsorgspersonal inte har någon träning i att hantera. Hur ska personalen exempelvis bete sig om en anhörig ringer upp och kommer överens med den äldre om att träffas utanför boendet? Kan personalen vägra att hjälpa den boende till hiss, slå in passerkod med mera? Sannolikt inte, ur ett juridiskt perspektiv.

Denna situation måste nämligen behandlas likadant som den där den boende på egen hand, vilket förekommer, kan ta sig ut från boendet. I dessa fall vore det olaga tvång eller olaga frihetsberövande att hindra dem från detta. Likabehandlingstanken kräver att även de som behöver hjälp till hiss, slå portkod med mera ska ha denna möjlighet om de begär det.

Även för någon med många års juridisk erfarenhet av konstitutionell rätt kräver dessa och liknande frågor eftertanke och det är dessutom sannolikt att även skickliga jurister kan ha olika uppfattningar. Det kan då inte vara acceptabelt att staten lägger denna typ av svåra juridiska bedömningar i knäet på vårdpersonalen och utan något verkligt stöd från Socialstyrelsen eller andra myndigheter.

Nuvarande besöksförbud är inte hållbart, varken ur ett mänskligt eller juridiskt perspektiv.

Jan Melander, jur kand, fd domare, ämnesexpert för Norstedts juridik i socialrätt och tidigare kursföreståndare för ämnet konstitutionell rätt på juristprogrammet vid Uppsala universitet "

”Lärare och rektorer verkar leva i skilda världar”

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200809
Med en ny undersökning kan vi visa på anmärkningsvärt stora skillnader i hur lärare och rektorer uppfattar lärares förutsättningar för att förbereda och efterarbeta undervisning. Lärare har svårt att hinna med, rektorer menar att tid finns. Lärare säger sig ha svårt att arbeta ostört, medan rektorer säger att det är möjligt, skriver fyra forskare vid Karlstads universitet.

Grundläggande för elevers lärande är väl strukturerad undervisning och uppföljning. Vi har tidigare genomfört en omfattande enkätundersökning om lärares förutsättningar att förbereda och efterarbeta undervisning, där flertalet lärare uppgav att deras arbetstid inte räcker till. Resultaten av lärarenkäten diskuterades på DN Debatt 14 juli 2018.

Vi har nu följt upp denna enkätstudie genom att vända oss med liknande frågeställningar till landets rektorer. När resultaten är sammanställda kan vi konstatera att lärare och rektorer verkar leva i skilda världar.

Innan vi går närmare in på resultaten är det viktigt att stanna upp vid tematiken. Skoldebatt och även skolforskning har ofta fokus på elevers prestationer. Orsaker till svaga skolresultat söks i övergripande strukturer såsom elevdemografi, lärarutbildning, karriärtjänster eller pedagogiska idéer.

Det finns emellertid skäl att intressera sig för hur skolor organiserar det vardagliga arbetet runt undervisning. Vi vet att lärares undervisning gör skillnad för elevers lärande. Infrastrukturen runt detta arbete torde därför ha en mer direkt inverkan på elevers måluppfyllelse än åtgärder som att öka löneskillnader mellan lärare eller förändra lärarutbildningen.

Från ett forskningsperspektiv är vi intresserade av lärares möjlighet till samarbete runt planering och efterarbete. Även om lärare självklart behöver egen tid, finns det också mycket som talar för att samarbete kan öka kvaliteten och spara tid genom delade planeringar och erfarenheter. Lärarenkäten visar att de lärare som har möjlighet att arbeta kollegialt överlag är mer nöjda med sin undervisning, sina arbetsvillkor – och även med sina rektorer.

1. Lärarna anser att arbetstiden inte räcker men rektorerna menar att tid finns. Drygt hälften av lärarna menar att arbetstiden för att planera inte är rimligt tilltagen. När det gäller efterarbetet, det vill säga tiden att ge eleverna återkoppling, sätta betyg samt utvärdera i vilken utsträckning de använda metoderna fungerade, uppger drygt 70 procent av lärarna att tiden inte är tillräcklig. Ungefär lika många uppger att de varje vecka planerar eller efterarbetar utanför arbetstiden.

Denna bild delas inte av rektorerna. Av rektorerna uppfattar nämligen 83 procent att lärarna på deras skolor har tillräckligt med utrymme för att planera och efterarbeta. Nära 65 procent bedömer att lärarna inte behöver arbeta utanför sin arbetstid.

Nära hälften av lärarna menar att de har svårt att för- och efterarbeta ostört på sin arbetsplats. Nästan samtliga rektorer menar tvärtom att lärarna visst kan arbeta ostört.

2. Lärarna saknar tid för samarbete men rektorerna menar att tiden finns. Vi frågade lärarna hur ofta de har avsatt tid för att planera och efterarbeta undervisningen tillsammans med kollegor. Drygt 25 procent av lärarna uppgav att de aldrig har tid avsatt för ett sådant samarbete och knappt 30 procent att de har sådan tid varje vecka.

Bland rektorerna var det nästan 75 procent som uppgav att sådan tid finns varje vecka. Drygt hälften av rektorerna uppgav att de inte specifikt styr att den avsatta tiden används för just planerings- och efterarbete.

3. Lärarna menar att de sällan deltar i systematiskt formativt arbete men rektorerna menar att detta sker ofta. Ungefär hälften av lärarna menar att de inte regelbundet hinner reflektera över val av metoder och över utfallet av den egna undervisningen.

Endast 10 procent av lärarna uppgav att de varje vecka arbetar systematiskt för att utveckla undervisningen och nära 30 procent av lärarna menar att de aldrig gör detta. Av rektorerna menar drygt hälften att ett sådant arbete sker ofta på deras skolor – endast 10 procent valde svarsalternativet ”i mycket låg grad” för denna fråga.

Det är anmärkningsvärt att arbetstagare och chefer har så olika uppfattningar om vad som sker i verksamheten. Lärare uppfattar att de saknar förutsättningar medan rektorerna menar att sådana finns. Enkätundersökningarna ger inte tydliga svar på varför de två svarsgrupperna gör så olika bedömningar. Däremot indikerar den

några möjliga orsaker. Här finns enbart utrymme för lyfta fram två delförklaringar.

Flertalet lärare har förtroendearbetstid, vilket innebär att de själva disponerar cirka 20 procent av årsarbetstiden. Det kan därmed vara svårt att avgöra vad som faktiskt ryms inom en arbetsdag. Enligt avtalet ska förtroendetiden användas just för planering och efterarbete.

Studier av lärares arbetstid visar att planeringen ofta sker när det blir tid över, i korta pass, utspridda över arbetsveckan. Detta gör det svårt att bedriva systematiskt utvecklingsarbete och att finna gemensam tid för samarbete. Det verkar med andra ord som att båda kan ha rätt: tid kan finnas, men den är svår att använda effektivt.

Ett annat grundläggande problem förefaller vara att lärare och rektorer inte riktigt menar samma sak med planering och efterarbete. Rektorer tycks ofta uppfatta planerings- och efterarbete som ganska allmänna sysslor. Detta återspeglas i organiseringen av den arbetsplatsförlagda tiden, där lärare i huvudsak är indelade i ämnesövergripande arbetslag. För lärare hör planerings- och efterarbete i högre grad till

undervisningens specifika ämnesinnehåll. Detta påverkar möjligheten till samarbete. Ska lärare samplanera lektioner i exempelvis historia behöver det ske med andra historielärare. Problemet kan vara att ämneskollegorna inte finns inom samma arbetslag eller inte är undervisningsfria samtidigt.

Den viktigaste frågan är därför inte vem som har mest rätt i sin upplevelse av tid – utan hur lärares planerings- och efterarbete kan organiseras på ett adekvat och flexibelt sätt. Dessa arbetsuppgifter är kvalificerade och behöver uppmärksammas som avgörande för undervisningens kvalitet, men också för en välfungerande skolorganisation.

Kenneth Nordgren, professor och forskningsledare, Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik, Karlstads universitet
Daniel Bergh, universitetslektor, Centrum för forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa, Karlstads universitet
Susanne Duek, universitetslektor, Rektorsprogrammet, Karlstads universitet
Yvonne Liljekvist, docent, Science, Mathematics, and Engineering Education Research, Karlstads universitet "

"Fakta. Undersökningen
Enkätundersökningen distribuerades till totalt 3 998 rektorer, av dessa valde 2 094 personer att besvara enkäten.

Lärarenkäten genomfördes hösten 2017 och rektorsenkäten hösten 2019. Internationella studier tyder på att attityder inom området är stabila.

Undersökningen leds av Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik (CSD) i samarbete med Rektorsprogrammet, Karlstads universitet inom ramen för ULF-projektet. "

”Sveriges coronastrategi behöver ändras inför hösten”

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200810
Inför hösten bör den svenska coronastrategin modifieras med kontaktspårning i enstaka fall och förstärkta lokala restriktioner vid lokala utbrott. Men lättnader i fysisk distansering för gruppen 70+ och befolkningen i stort bör vänta till mitten av september. Och munskydd bör användas vid trånga folksamlingar inomhus, skriver forskaren Tom Britton.

Sverige har som alla vet drabbats ovanligt hårt av covid-19. Orsaken till att smittspridningen varit större i Sverige än i våra nordiska grannländer är med största sannolikhet en kombination av att Sverige initialt hade en brantare smittspridningsökning än övriga nordiska länder och att Sverige stängde ned samhället i lägre grad än våra nordiska grannar. Folkhälsomyndigheten och regeringen har framför allt lyft fram fyra viktiga preventiva åtgärder: stanna hemma vid minsta symptom, håll fysisk distans, tvätta händerna och skydda riskgrupperna.

De tre första verkar ha lyckats relativt väl medan vi alla vet att det sista inte lyckats, men här får vi nog skylla på samhället i stort snarare än Folkhälsomyndigheten och regeringen. Dessutom har vården fungerat över allas förväntan och med rätta fått hjältestatus. Att försöka reda ut vilka de viktigaste bakomliggande orsakerna till Sveriges sämre utgång är ett viktigt arbete som utreds och kommer utredas än mer.

En kanske ännu viktigare frågeställning än vilka rätt och fel som hittills begåtts är frågan om hur vi ska agera under den annalkande hösten. Just nu ser utvecklingen i Sverige positiv ut med tydligt minskad smittspridning, vilket manifesteras i kraftigt sjunkande dödstal och inläggningar på sjukhus. Hur mycket smittspridning som sker i en region beror på ett intrikat sätt på 1) Potentialen för smittspridning, 2) Vilka restriktioner som råder och 3) Hur mycket immunitet som finns i området.

Ny forskning visar att även relativt låg befolkningsimmunitet minskar smittspridningen mer än vad man tidigare trott. Eftersom Sverige redan drabbats hårt under våren bedöms därför risken för en omfattande andra våg som relativt låg när vi börjar lätta på våra restriktioner. Ett mer troligt scenario är i stället ett antal lokala utbrott och att dessa företrädesvis inträffar i städer med låg immunitet snarare än i glesbygd eller städer med hög immunitet.

Denna förändrade situation motiverar vissa ändringar i policy inför hösten som här motiveras:

1. Kontaktspåra enstaka fall och inför förstärkta lokala restriktioner vid lokala utbrott. När smittspridningen nu kommit ned på låga nivåer finns det anledning att i högre grad testa misstänkta fall och att kontaktspåra runt personer som testats positivt (kontaktspåra innebär att man testar anhöriga till personer som testats positivt och alla som testas positivt anbefalls isolering).

Om ett större antal nya fall upptäcks i en region finns även anledning att snabbt stävja utbrottet genom ett antal lokalt införda restriktioner likt dem som gjordes i Gällivare (inställd kommunaltrafik, skolstängning, stängning av restauranger med mera). I en tid med låg

nationell smittspridning kan snabbt införda lokala restriktioner stoppa vidare spridning.

2. Reservera förstärkta nationella restriktioner, samt reserestriktioner, för situationer med mer omfattande smittspridning inom landet respektive i andra länder. Vid ett lokalt utbrott med hög regional smittspridning kan smittspridningen på nationell nivå vara fortsatt låg.

Nyttan av att i sådana situationer införa förstärkta nationella restriktioner står då inte i paritet med dess kostnad i termer av påfrestningar på individer och samhället, speciellt som att risken nu är klart lägre för en omfattande nationell andra våg. Risken för en stor andra våg kan såklart aldrig uteslutas, och vid minsta tecken till mer omfattande smittspridning i ett flertal regioner bör förstärkta nationella restriktioner införas.

Vad gäller reserestriktioner bör sådana endast införas till länder med omfattande och väsentligt högre smittspridning än i Sverige – endast då finns risk för omfattande import av smitta. Reserestriktioner bör däremot inte införas vid mindre lokala utbrott i andra länder så som till exempel nu bland utländska gurkarbetare i södra Tyskland eller ett lokalt utbrott Katalonien. Det mänskliga lidandet av att införa reserestriktioner är förstås inte särskilt stort, men återgången mot ett normalt europeiskt liv försvåras om länder ofta inför olika nya reserestriktioner.

3. Vänta med att lätta på ytterligare restriktioner till mitten av september. I andra halvan av augusti, då vi svenskar återvänder till jobb och skola efter sommarledigheten, så ändras en hel del i våra beteenden vilket kan påverka smittspridningen.

Det är dessutom redan beslutat att gymnasierna ska återgå till undervisning i skolorna, och även våra högskolor kommer ha fysisk undervisning av mindre grupper (medan storföreläsningar kommer fortsätta ske digitalt). Det vore därför vanskligt att i nuläget släppa på ytterligare restriktioner.

4. Inför därefter successivt lättnader i fysisk distansering för gruppen 70+ och befolkningen i stort. Under förutsättning att vi ser en fortsatt minskning av smittspridningen i augusti och början av september finns däremot skäl att försiktigt gå vidare med lättnader i våra restriktioner om fysisk distansering. En grupp som gjort stora uppoffringar under vår och sommar är den stora gruppen av 70+ som därför rimligen bör prioriteras.

Sådana lättnader behöver dock ske successivt eftersom varje enskild lättnad är att likna med att aningen öka syretillförseln till en slocknande brasa. Bäst är förstås att införa sådana lättnader som underlättar för många och samtidigt har liten ökad risk för smittspridning, men olika prioriteringar kan göras och i vilken ordning som lättnader införs är något som bör diskuteras på ett bredare plan.

5. Rekommendera användande av munskydd vid trånga folksamlingar inomhus. Mer empiri talar nu för att munskydd både kan skydda från att smittas och framför allt från att smitta vidare.

Eftersom vi kan förutse ökad trängsel under hösten inom bland annat kommunikationer och affärer, men också när lättnader om fysisk distansering och folksamlingar införs, är det rimligt att nu rekommendera användande av munskydd i situationer med trånga folksamlingar, speciellt inomhus. Det är även självklart att behålla

rekommendationerna om självisolering vid minsta symptom samt att hålla god handhygien.

Genom resolut agerande enligt ovan bör Sverige relativt snart kunna ta ett flertal steg mot ett normalare liv, till nytta och glädje för hela befolkningen, samhället och ekonomin.

Tom Britton, professor vid Stockholms universitet med smittspridningsmodeller som forskningsområde "

”EU-satsning på ekojordbruk riskerar livsmedelstryggheten”

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200811
"EU-kommissionens förslag till ny jordbruksstrategi med en övergång till ekologisk odling riskerar att bli ett vågspel med världens livsmedelstrygghet då skördarna minskar och mer mark krävs. Det vore bättre att kombinera ekologisk och konventionell odling till ett helt nytt ”ekokonventionellt” jordbruk, skriver Göte Bertilsson och Peter Sylwan.

I förslaget till ny jordbruksstrategi för EU – ”Farm to fork” – föreslår kommissionen att 25 procent av jordbruket ska odlas ekologiskt 2030.

Sveriges livsmedelsstrategi har som mål att 30 procent av åkermarken ska odlas ekologiskt 2030. Men de utmaningar vi står inför kan inte lösas med vare sig dagens eko-jordbruk eller dagens konventionella jordbruk. Det behövs en helt ny grön revolution som kombinerar det bästa från bägge odlingssystemen till ett helt nytt ”ekokonventionellt” jordbruk.
2050 kan vi vara 10 miljarder människor på jorden. Dit är det bara 30 år. Om det då inte finns mat att köpa till priser som människor har råd att betala vet vi hur det går. Få saker i historien förutsäger framtiden så säkert som skenande livsmedelspriser. I värsta fall blir det kris, krig och förlust av allt vad hållbarhet heter.
Med historien som kristallkula och ”business as usual” som vägvisare betyder det att världens bönder måste odla cirka 500 miljoner hektar ny jordbruksmark fram till 2050. Det är en yta ungefär tre gånger hela

EU:s nuvarande jordbruksareal. Och egentligen borde vi inte odla upp en enda hektar ny mark. I dag använder jordens jordbrukare nästan 40 procent av jordens isfria landyta. Resten är bebyggd mark, berg, tundra, öken eller annan mark som inte duger till jordbruksmark, eller reservat, tropisk regnskog och savann som för klimathotets och sin biologiska mångfalds skull borde bevaras till nästan vilket pris som helst.

Från denna existentiella rävsax finns rimligen bara ett sätt att befria sig. Att lyckas ta fler, högre och bättre skördar från den mark som redan odlas. Och det gäller även om vi i väst och norr lyckas göra det vi måste – få stopp på matsvinnet, minska vår överdrivna köttkonsumtion och bromsa en omfattande pågående förlust av jordbruksmark. De framsteg vi gör på de områdena kommer att ätas upp av befolkningsökning, den växande bioekonomin och ökad köpkraft i syd och öst.

Dessutom har vi inte alls trettio år på oss. Den globala livsmedelsmarknaden är en känslig marknad. Den har sina återkommande tipping points. Också små förändringar mellan tillgång och efterfrågan kan skicka i väg världsmarknaden på en svårhanterlig global bergsklättring. Senast det begav sig och priset på jordbruksprodukter nådde ett ”all time high” var 2010–2012. Det blev då en avgörande faktor bakom oroligheterna som ledde till den ”arabiska våren”. Det kommer att hända igen. Vi vet att, men inte när – ungefär som med nästa pandemi.

Och precis som vi vet vad som behövs för att hantera en pandemi så vet vi hur man tyglar en orolig livsmedelsmarknad: Genom att göra klyftan så liten som någonsin är möjligt mellan vad jorden kan leverera och de skördar världens jordbruk faktiskt producerar.

Problemet är att detta så kallade ”skördegap” inte går att sluta med vare sig dagens konventionella jordbruksmetoder eller med ett jordbruk som bedrivs inom ramen för nu tillåtna ekologiska metoder. Dagens konventionella jordbruksmetoder är inte ekologiskt hållbara och metoderna som ryms inom dagens ekoregler ger mellan 20–40 procent lägre skördar jämfört med de konventionella.

När EU-kommissionen nu föreslår att 25 procent av EU:s jordbruk ska bli ekojordbruk betyder det att världens största importör och exportör av livsmedel kommer att minska sina egna skördar med mellan 20–40 procent på över 40 miljoner hektar jordbruksmark – eller 20 gånger mer mark än hela den svenska jordbruksmarken. Det är ett minst sagt anmärkningsvärt förslag – för att inte säga äventyrligt.

Från denna existentiella rävsax kan vi bara befria oss längs en tredje väg: att både lyckas få ut högre skördar av den mark som redan odlas, göra det med mindre insatser och samtidigt minska eller helt få stopp på jordbrukets alla ohållbara konsekvenser – inklusive

klimatpåverkan. Dessbättre ser vi nu hur en växande skara praktiska jordbrukare är på god väg att lyckas med den saken.

Deras nya agrara revolution har fått många namn, bland annat ”Conservation agriculture” eller ”Regenerative agriculture”. Vi sammanfattar hellre till ekokonventionellt eftersom det kombinerar det bästa från två odlingssystem till ett tredje som överträffar bägge.

Inspiration och vägledning kommer från naturen. Där är marken alltid skyddad av levande växter och jorden alltid genomvävd av levande rötter – och har ett myllrande mikroliv. Från skogs- och gräsmarker är näringsläckaget och jorderosionen minimal. Den biologiska

mångfalden är hög och motståndskraften inbyggd. Från naturliga marker läcker det inte heller ut mer växthusgaser än klimatet tål – tvärtom begraver skog och gräsmarker mer kol i jorden än vad som slipper ut och det nybildas mer jord än vad som rinner bort.

”Ekokonventionella” jordbrukare har slutat plöja sina marker. De håller marken grön året om genom att så en så kallad mellangröda direkt efter – och ibland samtidigt med – huvudgrödan. De gödslar med precision från rymden och aldrig mer än växterna tar upp och behöver. Marken är alltid bevuxen och jorden alltid skyddad. De använder kemiska medel efter behov som medicin och aldrig på rutin.

De har en starkt varierad växtföljd och odlar blommande kanter runt sina fält. Tack vare den höga biomångfalden kan de avstå bekämpning och med plogen borta sparar de bortåt halva mängden diesel.

Dessutom begraver de mer än 1 ton koldioxid i jorden per hektar. Om 1 miljon hektar odlades ”ekokonventionellt” i Sverige skulle de begrava 1 miljon ton koldioxid – eller 10 procent av Sveriges hela årliga nettoutsläpp. De här jordbruken uppfyller rimligen alla krav man kan ställa på ett ekologiskt hållbart jordbruk – som samtidigt tar lika stora eller större skördar.

Nästa steg är att också odla den egna energin. Jordbruket är i sig en makalös solfångare och energiomvandlare. Forskning från SLU har visat att för varje kWh som används till gödsel, traktorer och tröskor kommer det tio kWh tillbaka i skörden. Skörderester och mellangrödor kan förvandlas till biogas som mer än väl kan ersätta all fossil energi som behövs i driften. Det som blir kvar när biogasen är utvunnen är värdefull biogödsel. Och vad som är ännu mer intressant – numera finns det teknik för att i små regionala anläggningar framställa kvävegödsel ur luften med hjälp av biogas.

Vårt jordbruk kan alltså bli mycket mindre sårbart, fossilfritt och helt självförsörjande på både energi, organisk och mineralisk kvävegödsel från anläggningar som kan ägas och drivas lokalt och av bönderna själva. Nästan hela den fosforgödsel som behövs och i dag importeras från gruvor med begränsade förråd, kan med ny teknik återvinnas i renframställd form från reningsverken.

När alla de här pusselbitarna finns på plats har vi i princip gjort det omöjliga möjligt och skapat en perpetuum mobile – en evighetsmaskin. Eller åtminstone ett självgående och högavkastande jordbruk som kan existera så länge solen lyser och det finns bönder på jorden. Det förefaller oss vara ett eftersträvansvärt nytt mål för en ny livsmedelsstrategi för både Sverige och EU. En strategi med en politik som belönar eller belastar brukarna efter hur väl de fyller fastlagda och mätbara mål för hur hållbart de brukar sin jord – oavsett vilken etikett vi sätter på dem i övrigt.

Göte Bertilsson, agronomie doktor och oberoende rådgivare
Peter Sylwan, agronom och vetenskapsjournalist
Artikelförfattarna är ledamöter av Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien "

”Låt inte prestige hindra en omprövning av coronastrategin”

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200812
Covid-19 har inneburit en nationell katastrof för Sverige. Långsamt och otillräckligt agerande har troligen bidragit till detta. Och medicinare upplever att Folkhälsomyndigheten inte omprövar när ny information tillkommer. Nu krävs ett omtag där effektiva åtgärder sätts in för att skydda befolkningen, skriver forskarna Lars Calmfors och Göran K Hansson.

Hittills har nästan 5 800 människor avlidit i covid-19 i Sverige. Det är en nationell katastrof med mer än elva gånger fler döda svenskar än vad Estoniaförlisningen krävde. Enligt Johns Hopkins-universitetets statistik är antalet döda i covid-19-infektion per invånare nästan lika högt i Sverige som i Spanien och Italien. Det är fortfarande högre än i USA. Det är fem gånger högre än i Danmark och runt tio gånger högre än i Finland och Norge. Det kan finnas flera orsaker inklusive inslag av slump, men det är ändå rimligt att tro att mindre långtgående, och senare införda, restriktioner haft avgörande betydelse.

Det går inte att se den stora smittspridningen på äldreboenden som någon självständig faktor. Den hängde med största sannolikhet samman med den allmänna smittspridningen i samhället i en situation med brist på skyddsutrustning och oklara rutiner då mer restriktioner kunde ha köpt oss tid. Det förefaller också osannolikt att den högre smittspridningen i Sverige än i våra nordiska grannländer kommer att ”kompenseras” av lägre spridning framöver.

Under sommaren har ändå smittläget i Sverige förbättrats högst väsentligt. Men samtidigt sker en oroande försämring i många andra länder som tidigare kraftigt reducerat smittspridningen. Det är inte förvånande eftersom de lättat på hårda nedstängningar av ett slag som vi inte haft. Men samtidigt kan man se de svenska sommarsemestrarna som ett slags frivillig ”lockdown” av ekonomin. När den ekonomiska aktiviteten kommer i gång igen finns därför anledning att befara en ökande smittspridning även hos oss.

Det motiverar en proaktiv politik för att förhindra att vi ännu en gång försätter oss i en liknande situation som under våren:

Såväl andras som våra egna erfarenheter visar hur svårt det är att minska smittspridningen sedan den en gång kommit upp på en hög nivå.

En sådan situation utsätter gruppen 70+ och andra riskgrupper, som tvingats leva med närmast fullständig social isolering i flera månader, för orimliga uppoffringar.

Med förnyad stor smittspridning kan inte den vårdskuld som byggts upp betas av utan kommer att förvärras med svåra hälsoeffekter som följd.

Den vägledande principen för smittbekämpningen under hösten bör vara att tidigt sätta in sådana åtgärder som har en rimlig sannolikhet att vara effektiva samtidigt som de inte är alltför ekonomiskt kostsamma.

Givet att dessa villkor uppfylls är det bättre att göra för mycket än för lite. Det gäller att till varje pris undvika en situation där vi måste välja

mellan att bevara liv och att inte stänga ner ekonomin med alla de negativa konsekvenser det skulle medföra.

Lämpliga åtgärder skulle kunna innefatta:

Tydligare regler för kollektivtrafiken: förslagsvis krav på högst 50-procentig beläggning.

Rekommendationer om munskydd i offentliga miljöer inklusive affärer och kommunikationer samt på möten med fler än, säg, tio deltagare. Karantän även för asymtomatiska resande från områden med stor smittspridning och asymtomatiska personer som haft nära kontakt med smittade.

Återkommande testning i riskmiljöer, även av symtomfria personer. Statsbidrag till regionerna för att utöka resurserna för smitt- och kontaktspårning.

Statligt investeringsstöd för coronaanpassning av arbetsplatser, skolor och kommunikationer.

Fortsatta begränsningar för idrotts- och kulturevenemang med mer än 50 deltagare trots påtryckningar om lättnader från dessa sektorer. Debatten om den svenska coronastrategin har varit polariserad.

Folkhälsomyndigheten har fått hård kritik från till exempel ”de 22 forskarna” bland annat för att underskatta risken för asymtomatisk smittspridning och för att inte ta till sig nya resultat angående effekterna av munskydd. Statsepidemiologen Anders Tegnell har svarat med att de kritiska forskarna i själva verket är ute efter mer forskningsanslag och ”inte är ledande på området”.

Det finns uppenbarligen en djup förtroendeklyfta där många medicinare upplever en ”bunkermentalitet” hos Folkhälsomyndigheten som gör att den inte är beredd att ompröva tidigare ställningstaganden när ny information tillkommer. Att denna situation uppstått måste även det ses som ett misslyckande för den svenska coronahanteringen.

Smittskyddsmyndigheter och regeringar ställdes inför en extrem utmaning när covid-19 spreds över världen. Trots att forskare snabbt kunde kartlägga virusets arvsmassa var mycket oklart i början av året.

Detta bidrog till att olika länder valde skilda strategier. Sverige hanterade inledningsvis coronapandemin ungefär som en influensaepidemi. I dag vet vi att covid-19 inte kan jämföras med influensa, att immunförsvaret reagerar på ett annat sätt, och att de insatser som gjorts i Sverige inte har räckt till för att skydda de mest utsatta grupperna i befolkningen. Därför är det nu dags att se över coronastrategin.

Inledningen av hösten kan vara avgörande för coronapandemins fortsatta utveckling i landet. Det behövs ett rejält omtag för den fortsatta smittbekämpningsstrategin så att smittspridningen hålls nere i väntan på både bättre behandlingsmetoder och vaccin. Prestigemässiga låsningar får inte hindra en sådan omprövning.

Den bör tydligt grundas på en försiktighetsprincip. Denna bör innebära att åtgärder med stora potentiella vinster men begränsade kostnader vidtas även om det finns osäkerhet om hur stora effekterna är. Den får inte betyda försiktighet med billiga insatser som skulle kunna ha betydande positiva verkningar. Så ska inte krav på att åtgärder måste ha vetenskaplig grund tolkas. Regering, myndigheter, regioner och

kommuner måste agera nu för att skydda landet inför nästa fas i pandemin.

Lars Calmfors, professor emeritus i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och forskare vid Institutet för näringslivsforskning
Göran K Hansson, leg läkare och professor i kardiovaskulär forskning vid Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset
Författarna är ledamöter av Kungl. Vetenskapsakademien, men artikeln utgör inte ett ställningstagande från Akademien.

”Sänkta marginalskatter kan ge tusentals nya industrijobb”

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200814
En halvering av den statliga inkomstskatten kan skapa tusentals nya jobb inom industrin, även för individer som inte direkt tar del av skattesänkningen. En betydande andel, cirka 7 000, av de tillkommande arbetstillfällena skulle finnas inom arbetarkollektivet, skriver ekonomer vid Teknikföretagen och Svenskt näringsliv.

Regeringen äger ett skarpt verktyg när det gäller att skapa varaktiga nya jobb i spåren av den ekonomiska kris som utlösts av covid-19-pandemin. Det är en sänkning av marginalskatten.

En sänkt marginalskatt skulle kunna skapa arbete motsvarande mer än 15 000 årsarbetskrafter inom industrin. Detta motsvarar exempelvis den totala sysselsättningen för nio anläggningar som Domnarvets järnverk. Av dessa bedöms cirka 7 000 vara helt nya arbetarjobb.

Fler än 93 000 personer har varslats om uppsägning sedan i mars, i spåren av coronakrisen. Arbetsförmedlingen spår att arbetslösheten fortsätter öka till 11 procent, från dagens drygt 9 procent. Vi talar alltså om en uppgång med 230 000 arbetslösa till nära 600 000 personer 2021, jämfört med läget före krisen.

Det är ett grovt understatement att säga att all kreativitet som syftar till att få fart på ekonomin och stimulera tillväxten av nya varaktiga jobb

är starkt efterfrågad. Vad som hittills kommit bort i debatten är marginalskatternas betydelse för sysselsättningen i bred bemärkelse. Det råder stor konsensus inom forskningen om att den nu avskaffade värnskatten ger effekter på arbetsutbudet som gör reformen statsfinansiellt neutral. Omfattande studier har också genom åren genomförts om marginalskatters effekter på tillväxttakten i ekonomin.

Ökad inkomst per arbetad timme tack vare sänkt marginalskatt gör helt enkelt att man får incitament att jobba fler timmar.

Men en aspekt är inte alls lika studerad – nämligen det faktum att sänkta marginalskatter också kan skapa nya arbetstillfällen i grupper som inte berörs direkt av förändringar av marginalskatten. I ljuset av den snabbt stigande arbetslösheten som coronakrisen skapar blir detta naturligtvis extra viktigt.

Detta är fokus i en ny rapport som Teknikföretagen i dag lanserar och som tagits fram i samarbete med ekonomer på Svenskt näringsliv. Rapporten visar att en halvering av den statliga inkomstskatten skapar tusentals nya jobb inom industrin, även för individer som inte direkt tar del av skattesänkningen.

I industrin, likväl som för andra sektorer i ekonomin, stärks drivkrafter för arbete och företagsamhet när incitamenten för att anstränga sig ytterligare ökar. Inkomstskattesänkningar har breda positiva beteendeeffekter som gynnar stora delar av samhället genom exempelvis ökad produktivitet, arbetskraftsdeltagande och utbildning.

Dessa effekter möts ofta i debatten av att det endast är personer som ligger över gränsen för statlig inkomstskatt som gynnas när skattesatsen sänks. Effekter av sänkt marginalskatt för industrin är betydligt bredare än så, vilket påvisas i Teknikföretagens nya rapport.

Av de personer som arbetar med industrins kärnverksamhet (direkt) träffas i dag 29 procent av statlig inkomstskatt. Motsvarande andel för tjänster kopplade till industriproduktion (indirekt) är 53 procent. Dessa grupper träffas alltså direkt av en halverad statlig inkomstskatt och de kommer då att öka sina ansträngningar och sitt arbetsutbud.

För att kalkylera detta utgår rapporten från tidigare studier av den så kallade skattebaselasticiteten, det vill säga hur skattebasen förändras när marginalskattesatsen förändras. Detta blir ett mått på hur många fler arbetade timmar som förväntas komma ut av en sänkning av marginalskatten. I rapporten görs en bedömning av olika studier och landar i en elasticitet om 0,25. Med detta som utgångspunkt ger en halverad statlig inkomstskatt i storleksordningen 2 700 nya årsarbetskrafter inom den direkta industrin och inom den indirekta industrin cirka ytterligare 4 400 nya årsarbetskrafter.

Men effekten stannar inte där. Industrin har successivt ökat sin andel sysselsatta bland underleverantörer, inte minst i tjänstesektorn. De så kallade input–output-sambanden visar att ett nytt jobb inom industrin genererar 1,2 jobb bland dess underleverantörer. När det skapas ett nytt jobb inom industriproduktion skapas alltså ytterligare arbetstillfällen bland dess leverantörer av varor och tjänster. Denna indirekta effekt brukar kallas multiplikatoreffekt.

Ett exempel: En grupp tekniker som jobbar i ett industriföretag blir tack vare marginalskattesänkningen motiverade att arbeta något mer och något hårdare i ett utvecklingsprojekt. Tack vare deras ytterligare arbete utvecklar företaget en bättre teknisk lösning av en produkt. Nya

maskiner och flera nya komponenter behöver produceras för att företaget ska kunna förändra sin produktion med den nya tekniken. Även en ny programvara behöver tas fram. Teknikernas ökade arbete leder därför till att företagets underleverantörer får fler uppdrag som i sin tur kräver att de anställer fler.

Genom att företagen får ut fler timmar av sina högavlönade personer, exempelvis ingenjörer, förbättras gradvis företagens produkter och tjänster och tack vare det ökar efterfrågan på företagens varor och tjänster. För att klara av att leverera på den ökade efterfrågan krävs det att företagen anställer fler personer i produktionen, samt ökar sina inköp från underleverantörer. En betydande andel av dessa tillkommande arbetstillfällen skulle finnas inom arbetarkollektivet. På grund av industrins sammansättning och multiplikatoreffekten genereras, enligt kalkylerna i rapporten, totalt cirka 15 700 årsarbetskrafter av skattesänkningen.

Av dessa utgör cirka 10 000 jobb för personer som inte betalar marginalskatt. De berörs alltså inte direkt av marginalskattesänkningen, men däremot indirekt. Under ett antagande om att de 70 procent inom direkt industri som inte betalar statlig skatt också är andelen som erhåller dessa jobb, skapas cirka 7 000 arbetarjobb av marginalskattesänkningen.

Sverige har bland de högsta marginalskatterna i världen som dessutom sätter in på internationellt sett mycket låga nivåer. Debatten om marginalskatterna måste lyftas från den förenklade retoriken om fördelning och vem som vinner och förlorar vid nästa årsskifte efter en budget.

Nivån på vårt välstånd styrs bland annat av hur många som arbetar och hur mycket högkvalificerat arbete som utförs. Vi blir som samhälle fattigare om människor väljer att arbeta mindre på grund av höga skatter. När effekterna av en skattesänkning kan påvisas ha än bredare sysselsättningspotential än vad som tidigare visats förefaller det ohållbart att inte vidta åtgärder mot de mest skadliga skatterna på ekonomin. Dessutom i ett läge där varje möjlighet till att skapa ett ytterligare jobb är mer önskvärd än någonsin.

Mats Kinnwall, chefekonom, Teknikföretagen
Lena Hagman, ekonom, Teknikföretagen
Oscar Brissle, nationalekonom, Svenskt näringsliv
Johan Lidefelt, nationalekonom, Svenskt näringsliv "

”Jag kompetensutvisas för tredje gången från Sverige”

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200815
Kompetensutvisningar fortsätter att vara en olöst fråga i migrationsdebatten. Sverige dräneras på viktig arbetskraft, samtidigt som utvisningarna utgör ett hot mot den svenska modellen. Sverige borde ta efter andra EU-länder som har förlängt sina visum i coronapandemins spår, skriver Matt Kriteman, som kompetensutvisats för tredje gången.

Mitt perspektiv på kompetensvisning – att personer som har kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden utvisas – är som en utomstående, en arbetskraftinvandrare. Även om jag tagit en magisterexamen på ett svenskt stipendium, arbetat och betalat skatt i Sverige i nio år samt röstat i lokalvalen 2018 så är jag inte svensk medborgare. Som många andra utländska talanger har jag inte ens ett permanent uppehållstillstånd, tack vare kompetensutvisning. Vad jag däremot har är ett annat perspektiv. Som amerikan är jag medborgare i ett land till vilket svenskar har utvandrat i århundraden. När jag talar med svenskar som bott i USA är ett vanligt svar: ”Men, ditt land är ju inte bättre vad gäller visum.” De har inte helt fel.

I USA har president Trump öppet förespråkat en restriktiv migrationspolitik med inslag av kompetensutvisningar. År 2016 tillkännagavs ”The buy American/hire American executive order” vilket ökade granskningen av viseringar för högkvalificerad arbetskraft från utlandet, striktare regler för outsourcing samt hinder mot lönedumpning. Beslutet tillkännagavs i en fabrik i Wisconsin med underförstått stöd från fackföreningar.

Under de följande två åren mer än tredubblades antalet nekanden av visumförlängning för så kallade H1B-visum. I april 2020 kom sedan ytterligare ett uttalande där utlänningar fick sina visum och uppehållstillstånd frysta, till följd av covid-19-pandemin. Företag som Amazon, Google och Apple samt flera icke-statliga organisationer protesterade skarpt mot detta. Dessa företag behöver arbetskraften och påtryckningsgrupper ifrågasatte om förslaget var lagligt. Nyligen lyckades Harvard, MIT med flera sätta stopp för restriktionerna för utländska studenter, åtminstone tillfälligt.

I Sverige fortsätter kompetensutvisningar att vara en olöst fråga i migrationsdebatten. Den efterfrågestyrda modellen för arbetskraftsinvandring som antogs 2008 minskade kraftigt fackföreningarnas roll i visumprocessen. Till skillnad från övriga nordiska länder skulle Sverige ha ett gemensamt arbetstillstånd för både hög- och lågkvalificerade arbetstagare och båda grupper skulle ha samma tillgång till välfärdsstaten. I teorin ersattes fackföreningarna av Migrationsverket som arbetsmarknadens grindvakt, med ansvar för att se till att villkoren som erbjöds var ”kollektivavtal eller bättre”. För mig som amerikan kändes detta underligt.

Sverige må vara ett av världens minst religiösa länder, men arbetsmarknadslagar, välfärd, semester är heliga här. Som i alla länder lyckades ett antal oseriösa arbetsgivare, främst verksamma inom lågkvalificerade sektorer, missbruka systemet för att få invandrare att arbeta billigare än svenskar. Relativt dramatiska förändringar för att skydda lagen presenterades inte på en fabrik, som i USA. I stället genomfördes de svenska förändringarna mer subtilt genom statliga

institutioner. Oavsett vilket, officiella siffror från 2017 visade att antalet nekanden av förlängning av arbetskraftstillstånd mer än dubblerades i Sverige. En ”helhetsbedömning” lindrade problemen men deporteringarna fortsatte.

Mediebevakningen i denna fråga följer ett mönster. En arbetstagare utvisas, de borgerliga partierna kritiserar detta, Socialdemokraterna hänvisar till kollektivavtal eller lagen från 2008 eller säger samma sak som de flesta fackföreningarna – ingenting. En ledarskribent skriver en artikel om hur dålig situationen är. Men ingen skriver om migration och lönesättning. Arbetstagaren som ska deporteras får några citat, en våg av stöd i sociala medier och får sedan vänta ut överklagandeprocessen, ofta ensam. I de flesta fall skickas de ut ur landet.

Detta var skälet till Diversifys undersökning av utländsk arbetskraft. Inte bara i syfte att förstå vad ”helhetsbedömning” egentligen betyder, utan också för att inkludera dessa personers perspektiv. Kompetensutvisningar utgör ett hot mot den svenska modellen: Arbetarnas rättigheter förnekas, och de behandlas som brickor i ett spel på grund av att de är utlänningar.

Våra resultat från närmare 600 svaranden har publicerats över trettio gånger i Sverige och utomlands. Migrationsverket har börjat genomföra liknande studier. Som en mexikan-amerikan förstår jag väl hur polariserande migrationsfrågor kan vara. Men något Sverige har lärt mig är att inkluderandet av förmånstagarens perspektiv i policyskapandet är ”hållbart”, och skyddar mot ytterligheter. Därför föreslår jag att:

1 Ge utländska arbetstagare som har blivit av med jobbet längre tid att hitta ett nytt jobb. Tre månader räcker inte. Snarare än att använda pandemin som en bekväm ursäkt för att bli av med utlänningar borde Sverige ta efter andra EU-länder som förlängt sina visum.

2 De som har betalat skatt under fyra av sju år i enlighet med Sveriges avtal om EU-lagen om cirkulär migration bör ges rätten att ansöka om permanent uppehållstillstånd direkt oaktat visumförlängningar samt omfatta även de som redan har lämnat. Tiden bör räknas från när ansökan gjordes, oavsett om ansökan är ny eller en förlängning, snarare än från den dagen då Migrationsverket börjat handlägga ärendet. Tid som ”dragits in” på grund av kompetensutvisning bör återställas.

3 Tillåt med omedelbar verkan ostraffade utländska arbetstagare som redan befinner sig i Sverige och som står i begrepp att utvisas till följd av något mindre fel en tillfällig förlängning medan kompetensutvisningsfrågan utreds. Detta bör även inkludera de som har blivit kompetensutvisade, bytt spår till asylansökan eller väntar på slutligt beslut om arbetstillstånd.

4 Engagera och inkludera utländska arbetstagare i den svenska modellen proaktivt med exempelvis undersökningar som Migrationsverket gör och lyft fram positiva exempel på utländska talanger. Vi är en del av det här landet, har betalat för välfärden och känner oftast mycket starkt för vårt nya hemland. Utländska arbetstagare är den bästa tillgången ett land kan ha för att skapa en positiv kultur kring laglig migration samt för att locka utländska talanger till Sverige i takt med att ekonomin repar sig.

5 Det verkar som att ett fåtal fackföreningar för lågkvalificerade yrkesgrupper är villiga att ta denna fråga som gisslan och därigenom offra sina egna värderingar om arbetstagares rättigheter och mänsklig värdighet för att kunna kontrollera lågkvalificerad migration. Låt dem därför gärna ha något att säga till om kring framtidens lågkvalificerade migration, men inte om människor som redan är här.

Arbetslöshetspolitiken kan reformeras när lågkvalificerad arbetskraft blir en bristvara i landet.

6 Skapa utrymme för självständig civilsamhällelig innovation ledd av utländska talanger för att utgöra en del av lösningen. Många av våra fackföreningar har helt enkelt övergivit oss, vilket gör oss ännu mer beroende av våra arbetsgivare. ”Bottom-up”-inkluderandet har varit ett framgångsrecept i Finland.

Sverige kan ha både svensk arbetsmarknadsreglering och utländska talanger. Det handlar om inkludering. Jag kommer att fortsätta ge utländsk arbetskraft en röst, men från utlandet. Som så många utlänningar som har mist sina jobb måste jag lämna Sverige. Mina tre månader för att hitta ett nytt jobb är över.

Matt Kriteman, grundare av real-people.se, the Dearly deported podcast & blog och tidigare COO för Diversify foundation. Han har arbetat för Demokraterna i den amerikanska kongressen, FN och med svenskt internationellt bistånd, arbetar för närvarande som långsiktig valobservatör i Ukraina för en amerikansk partipolitiskt oberoende organisation "

”Coronaoron inför höstens skolstart är befogad”

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200816
Folkhälsomyndighetens hållning är att barns smittsamhet är låg, och att de inte blir allvarligt sjuka. Tillgängliga data visar dock en annan bild. För att minimera risken för våra barn, och personer i deras omgivning, att få covid-19, uppmanar vi till en ansvarsfull skolöppning och ger här konkreta förslag på hur detta kan genomföras, skriver 26 forskare.

Sars-cov-2-viruset breder ut sig, också hos barn och ungdomar. I en studie från Sydkorea som inkluderade över 59 000 individer, undersökte man hur viruset spreds i och utanför hushåll. Smitta inom familjen var som förväntat det vanligaste. Och 10–19-åringar var lika smittsamma som vuxna. Barn under 10 år var få i denna studie och mindre smittbenägna, men i en annan nyligen publicerad studie hade barn under 5 år högre virusnivåer i näsa och hals än övriga åldersgrupper.

Det finns också studier som belyser större utbrott bland barn: I Georgia i USA anordnades i juni ett sommarläger för åldrarna 6–19 år. Alla 363 barn och 258 ledare fick innan lägret uppvisa ett negativt coronatest, högst 12 dagar gammalt. Fönstren stod öppna i lägerlokalerna och ledarna bar munskydd, men inte barnen. En ledare fick symtom, och viruset fick fäste bland barnen, varefter lägret stängdes. Man följde sedan upp, och lyckades testa 58 procent av deltagarna; av dessa var

76 procent positiva för sars-cov-2, med högst andel smittade i åldersgruppen 6–10 år.

Israel hade en tidig lockdown, med få fall och låga dödstal. Man öppnade därför skolorna den 17 maj, samtidigt med andra delar av samhället. Tio dagar senare sköt antalet fall i Jerusalem i höjden, och 41 procent av de positiva var 10–19-åringar. Efter detta tog epidemin fart i hela landet. I Sverige började smittotalen vika ner efter midsommarhelgen, cirka 10 dagar efter skolavslutningarna, från ett sjudagars-medelvärde på 1 299 fall per dag den 27 juni till 395 fall per dag den 14 juli.

Den 12 augusti hade 38 498 individer i Uppsala län testats för antikroppar mot viruset. I åldersgrupperna 30 till 69 år var andelen positiva 10–13 procent , men i åldersgruppen 10–19 år var siffran så hög som 28 procent och hos 0–9-åringar 18 procent. Då många själva tog initiativ att testas är data inte helt rättvisande, men fördelningen talar för en hög smitta bland barn och ungdomar. USA såg under de två sista veckorna i juli över 97 000 nya konstaterade fall hos barn, en ökning med 40 procent.

Folkhälsomyndigheten anser dock att barnen i skolorna inte driver epidemin och har lagt fram en rapport som stöd för att skolstängning inte är av nytta. De data som presenteras i rapporten har inte genomgått oberoende granskning och ger inte stöd för denna tes. En studie från USA kommer i stället till slutsatsen att skolstängning har effekt på smittspridningen och minskar dödstalen, särskilt vid tidiga åtgärder.

De flesta barn får en mild infektion, men de kan utveckla ett hyperinflammatoriskt allvarligt sjukdomstillstånd. Det har hittills drabbat cirka 50 barn i Sverige och krävt aggressiv sjukhusbehandling. Trettiotvå barn har haft svår covid-19 och fått vård på intensivvårdsavdelningar, 147 har vårdats på sjukhus. Ett har dött.

Men vad som är lika allvarligt är att vi i dag inte vet vilka långtidseffekter infektionen har. Rapporter kommer dagligen om virusets påverkan på hjärta, lungor och hjärna, med symtom som kvarstår under lång tid. Vi saknar således kunskap om hur covid-19 på sikt kan påverka människors framtida hälsa.

Den oro som finns inför höstens skolöppning är därför befogad. Att hålla sitt barn hemma från skolan är i Sverige olagligt och flera familjer har fått hot om vite, trots att de har familjemedlemmar som tillhör riskgrupper. Lärare har uppmanat regeringen att under sommaren förbereda en mer hållbar strategi för att skydda elever och personal. Eftersom barn är smittsamma, kan bli allvarligt sjuka, och det i dag är oklart hur också en mild infektion påverkar deras framtida hälsa, bör vi redan vid skolstart vidta åtgärder för att hålla smittan nere.

Vi föreslår följande åtgärder vid skolstarten:

Elever och lärare bär munskydd. Det är en enkel, billig och evidensbaserad åtgärd som håller ner smittan, och det finns inga evidens för att det är skadligt. Studier, där man genom filmer från övervakningskameror studerat människors beteenden i olika världsdelar, före och efter munskyddstvång, visar att man tar sig 50–80 procent mindre i ansiktet med munskydd och att avståndet till andra personer ökar.

Om gymnasieskolorna ska öppna bör detta ske gradvis.

Skolorna inför ökad distans mellan eleverna. Undervisning sker med frekvent vädring samt med en avstängd luftkonditionering. God ventilation är dock av stor vikt.

All idrott sker utomhus.
Måltider intas endast klassvis och med avstånd.

Gruppundervisning, som i årskurs 6–9 ofta sker utanför hemklassen, ska undvikas, för att undvika att en elev möter 120–150 elever i undervisningssituationen under en vecka.

Frikostig testning genomförs vid minsta symtom. Då utbrott uppstår görs smittspårning, med karantänsättning av smittade kontakter och eventuell skolstängning under en tid. Samtliga i familjen där någon är smittad sätts i karantän i minst sju dagar. Den som är smittad stannar hemma minst en vecka efter symtomfrihet.

För familjer där någon tillhör riskgrupper tillåts undervisning i hemmet, dvs skolplikten ersätts temporärt med en läroplikt.
Vi uppmanar regeringen och de ansvariga för skolornas verksamhet att skyndsamt ta till sig de nya vetenskapliga data som finns. En del lärosäten har redan gjort det. Karolinska institutets rektor har den 12 augusti gett studenter och personal rekommendationer delvis i linje med ovan givna förslag, inklusive bruk av munskydd.

Om man inte gör något åt skolsituationen från högre instans, uppmanar vi alla föräldrar att åtminstone skydda sina egna och andras barn och visa omsorg om skolpersonalen. Det gör du genom att se till att ditt barn bär munskydd. Detta visar att du är smart, påläst och tar ansvar för din familj och för dina medmänniskor. Det är nu, när smittotalen är relativt låga, som vi har en andra chans att ta kontroll över epidemin.

Emil J Bergholtz, professor i teoretisk fysik, Stockholms universitet
Jana Bergholtz, fil dr i mineralogi, europeisk patientföreträdare för sällsynta sjukdomar
Sigurd Bergmann, professor emeritus, Norwegian University of Science and Technology
Leif Bjermer, professor i lungmedicin och allergologi, Lunds universitet LU
Nele Brusselaers, docent i klinisk epidemiologi, Karolinska institutet (KI)
Barbara Caracciolo, MSc i epidemiologi, med dr i äldreforskning
Marcus Carlsson, docent i matematik, (LU)
Lena Einhorn, med dr i virologi
Stefan Einhorn, professor i molekylär onkologi, KI
Manuel Felices, MD, PhD, sektionschef endokrin kirurgi, Norra Älvsborgs Länssjukhus
Andrew Ewing, professor i molekylärbiologi och kemi, Göteborgs universitet (GU)
Jonas Frisén, professor i stamcellsforskning, KI
Marie Gorwa, professor i teknisk mikrobiologi, LU
Åke Gustafsson, med dr i virologi, tidigare chef för mikrobiologi och vårdhygien, Region Gävleborg och Region Uppsala
Claudia Hanson, associate professor, global public health, KI
Stefan Hanson, infektionsläkare, fil dr i internationell hälsa
Olle Isaksson, professor emeritus i endokrinologi, Sahlgrenska akademin
Anders Jansson, överläkare i klinisk fysiologi, Danderyds sjukhus
Bo Lundbäck, senior professor i lungsjukdomarnas kliniska epidemiologi, GU

Åke Lundkvist, professor i virologi, Uppsala universitet UU
Jan Lötvall, professor i klinisk allergologi, GU
Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar, (UU)
Jens Stilhoff Sörensen, fil dr, docent, institution för globala studier,GU
Cecilia Söderberg-Nauclér, professor i mikrobiell patogenes, KI
Anders Vahlne, professor emeritus i klinisk virologi, KI
Anders Wahlin, professor emeritus i hematologi, Umeå universitet
Artikelförfattarna är medlemmar i Vetenskapsforum covid-19, en organisation startad av ”de 22 forskarna” med syfte att sprida vetenskapligt baserad kunskap om stora frågor och utmaningar som den pågående pandemin har ställt världen och vårt land inför. "

”Så kan skolbetygen bli mer rättvisa”

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200817
Jag föreslår i dag ett antal förändringar av betygssystemet. De viktigaste handlar om att införa ämnesbetyg för den gymnasiala nivån, kompensatorisk betygssättning och ytterligare ett underkänt betyg. Jag lyfter även fram några insatser som kan motverka betygsinflation och olikvärdig betygssättning, skriver regeringens utredare Jörgen Tholin.

Dagens betygssystem är omdiskuterat. Det har under flera år funnits en diskussion om att det upplevs som otydligt och ibland även orättvist. Därför tillsatte regeringen i april 2018 en utredning för att se över delar i det nuvarande systemet.

En viktig del i utredningsarbetet har varit att besöka skolor i hela landet för att inhämta synpunkter från ett stort antal elever, lärare och skolledare. Det är tydligt att Skolsverige ser olika ut och att skolors förutsättningar och behov skiljer sig mycket åt. När jag har utformat mina förslag i betänkandet ”Bygga, bedöma, betygssätta” som i dag överlämnas till regeringen, har jag lagt stor vikt vid de olika beskrivningar av utmaningar som vi fått, liksom de olika förslag till lösningar som har förts fram.

1 Ämnesbetyg i stället för kursbetyg. Det nuvarande systemet i gymnasieskolan där elever får betyg efter varje kurs bidrar till fragmentisering och skapar stress hos både elever och lärare. Ett dåligt kursbetyg i början av utbildningen följer med under hela

gymnasietiden och får lika stor betydelse för meritvärdet som betyg från senare kurser.

Jag föreslår därför en modell för ämnesbetyg som innebär att utbildningen i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och motsvarande utbildningar inom komvux ska vara ämnesutformad och att betyg ska ges i ämnen i stället för på kurser. I mer omfattande ämnen får eleverna betyg vid flera tillfällen under studierna i ämnet men det är bara elevens sista betyg som blir det slutgiltiga och som räknas in i meritvärdet.

Den huvudsakliga vinsten är att lärare och elever tillsammans får mer tid till undervisning, lärande och fördjupning innan det avgörande betyget sätts. Det slutliga betyget i ett ämne ger dessutom mer relevant information om elevens kunskaper i hela ämnet än vad betyg på de enskilda kurserna gör. Detta har lyfts fram som betydelsefullt inte minst av yrkeslärare och branschorganisationer, som menar att det intressanta är vad eleverna faktiskt kan när de är klara med utbildningen.

2 Kompensatorisk betygssättning. I dag anser många elever och lärare att betygen inte ger en rättvisande bild av vad eleven kan, eftersom enstaka mindre kunskapsområden kan få en avgörande inverkan på betyget. För att få exempelvis betyget C måste eleven prestera minst C på alla delar av kunskapskravet. En enda del med sämre resultat gör att betyget blir lägre. Eleverna upplever att de bedöms utifrån sin sämsta prestation.

Jag föreslår därför att betygsättningen ska vara kompensatorisk i grundskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan samt komvux på gymnasial nivå. Läraren får då möjlighet att utifrån sin professionella kompetens göra en sammantagen bedömning av elevens olika kunskaper och sedan sätta det betyg som bäst motsvarar vad eleven kan.

En sådan betygssättning kommer att minska betygsstressen, öka motivationen hos eleverna och uppfattas som mer rättvisande av både lärare och elever.

3 Ytterligare ett underkänt betyg. I dag finns fem godkända betyg men bara ett underkänt, betyget F. När en elev får F kan det betyda allt ifrån att eleven saknar endast lite kunskap för att få godkänt betyg till att det är mycket långt därifrån. En majoritet av de lärare jag träffat har påtalat behovet av ett betyg som ger en tydligare återkoppling till de elever som är nära att få ett godkänt betyg.

Jag föreslår därför att ytterligare ett underkänt betyg ska införas i grundskola, gymnasieskola och komvux på gymnasial nivå. Fördelarna med två underkända betyg är att eleven får en tydligare bekräftelse på sin kunskapsutveckling och kan känna mer motivation att fortsätta jobba för att nå de kunskaper som kvävs för ett godkänt betyg.

4 Åtgärder för minskad betygsinflation. Utredningen fick även ett tilläggsdirektiv att analysera behovet av ytterligare insatser för att undvika betygsinflation. Många av de lärare och elever jag mött är bekymrade över betygsinflation och olikvärdig betygssättning, där betygen sticker i väg på vissa skolor. Undersökningar har också visat att elevernas betyg ökat kraftigt över tid, framför allt de högre betygen.

I dag finns det exempelvis grundskolor där nästan alla elever har betyget A i vissa ämnen.

Det finns flera orsaker till detta. Skolvalet som innebär konkurrens om elever, många obehöriga lärare, brist på kollegialt stöd, och ett visst mått av relativ betygssättning. Vi ser också exempel på skolhuvudmän som har ”ökad måluppfyllelse”, det vill säga högre betyg, som ett uttalat mål samtidigt som man genomför besparingar i verksamheten och andelen behöriga lärare minskar.

Betygsinflation och olikvärdig betygssättning måste motverkas eftersom de urholkar betygssystemets trovärdighet, leder till orättvis betygssättning och i förlängningen till ett orättvist urvalssystem. Min bedömning är att det finns behov av fler insatser på både kort och lång sikt. Två exempel är central bedömning av nationella prov och att de nationella proven på grundskolan ska styra elevernas betyg i högre grad än i dag det vill säga att elevernas provresultat blir en måttstock för nivån på betygen som får sättas på skolan. Ett tredje är att ett examensprov införs i gymnasieskolan där man redovisar betyg och provresultat separat, alltså ett system med två skilda mätpunkter.

Införande i två steg. Förslagen i utredningen ska betraktas som ett paket där delarna förstärker varandra. Därför är det viktigt att de införs så samlat som möjligt. Jag föreslår att kompensatorisk betygssättning och ytterligare ett underkänt betyg i betygsskalan införs redan hösten 2022. Förslagen gynnar eleverna men kräver inte någon omfattande implementering. Jag bedömer samtidigt att huvudmännen behöver mer tid än så för att förbereda för det mer omfattande förslaget om ämnesbetyg. Av det skälet föreslår jag att detta ska ske först hösten 2024.

Fokus på lärande och kunskaper. Jag har med dessa förslag till förändringar i betygssystemet strävat efter att ge bättre förutsättningar för elevers lärande och bättre förutsättningar för lärares undervisning, bedömning och betygssättning. I mina många möten med elever är det påfallande hur få av dem som talar om vad de faktiskt lär sig, fokus ligger i stället på strategier för att få bra betyg. För mig är det ett tydligt tecken på att något blivit fel.

Min förhoppning är att de tänkta förändringarna kan vara steg på vägen mot ett större fokus på lärande och kunskaper som på bästa sätt rustar våra elever för framtida studier och arbetsliv.

Jörgen Tholin, Regeringens särskilda utredare, Betygsutredningen "

”Sänkta arbetsgivaravgifter för unga budgetkrav från L”

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200818
Låt statens budget för 2021 fokuseras på integration och skola, klimat och forskning samt en återstart som värnar både dagens och morgondagens jobb. Vi vill sänka arbetsgivaravgifterna för både unga upp till 21 år och de första anställda när små företag växer, skriver Nyamko Sabuni (L) och Mats Persson (L) inför budgetförhandlingarna med regeringen och C.

Höstens budgetförhandlingar är avgörande för återstarten av Sverige. Liberalerna kommer att kräva att politiken fokuserar på att återstarta Sverige genom reformer, skattesänkningar och satsningar på integration och skola, klimat och forskning och för en återstart av Sverige med fler jobb i växande företag. Arbetslinjen måste hållas.

I förhandlingarna prioriterar Liberalerna även att offentliga kärnuppgifter som rättsväsendet, och sjukvården och assistansen ges rätt förutsättningar att bedriva sin verksamhet. Att hemtjänsten anpassas till fler äldre personers behov samtidigt som kommuner och regioner får de tillskott de behöver.

Sverige ska vara möjligheternas land för alla. Då måste frihet, trygghet och egenmakt inte vara ett privilegium för några få, utan verklighet i hela Sverige. Därför prioriterar vi i budgetförhandlingarna om hur Sverige ska återstartas allra främst reformer och tillskott till tre centrala områden:

1 Integration och skola. Coronakrisen blottar Sveriges integrationsproblem. En arbetsmarknad där jobben blir färre riskerar att drabba stora grupper av utlandsfödda särskilt hårt och fördjupa den otrygghet som sprider rädsla och hopplöshet i utsatta områden. Flera redan utsatta områden har drabbats hårt av smittspridning, samtidigt som vi vet att det är de elever som redan från börjat haft tuffast förutsättningar som har drabbats hårdast av distansundervisningen.

Det krävs kraftfulla åtgärder för skolgången i Sverige om alla elever ska få en ärlig chans att lyckas. Vi vill locka de bästa lärarna till de skolor som har de tuffaste förutsättningarna genom bättre arbetsvillkor samt trygga skolans finansiering med långsiktiga statliga sektorsbidrag. Förskolan ska stärkas genom ett ökat fokus på svenska och språkinlärning. Inget gör mer för att alla barn ska ha drömmar och framtidstro än att alla skolor är bra skolor.

Liberalerna kräver som en del av detta att staten årligen skjuter till två miljarder kronor för att stötta utsatta områden. Under alltför lång tid har politiker försökt bryta utvecklingen i utsatta områden med tillfälliga projektpengar och villkorslösa bidrag. Den politiken måste upphöra. Pengarna behöver, utöver till skolan, bland annat gå till satsningar på trygghet och minskad trångboddhet. Vi behöver börja rusta upp våra utanförskapsområden i samverkan mellan stat, kommun, fastighetsföretag och boende.

Vi vill i budgeten också vika cirka 10 miljarder för att sänka skatten på de allra lägsta inkomsterna med runt 500 kronor per månad. Den som saknar ett jobb, inte minst i våra utsatta områden, behöver veta att det alltid ska löna sig att arbeta. För att långsiktigt stärka fokuset på att fler utrikes födda ska komma i arbete och få mer makt över sin egen vardag vill vi att budgetpropositionen kompletteras med ett mått på integrationsskulden: de utrikes födda som lever i risk för fattigdom.

2 Klimat och forskning. När Sverige återstartas måste klimatfrågan prioriteras. Sverige behöver växla upp arbetet med att elektrifiera både transporter och industri för att sänka våra utsläpp. En liberal klimatpolitik är teknikoptimistisk och vägrar ställa sänkta utsläpp mot välstånd och tillväxt.

I den kommande propositionen vill vi att politiken viker medel för att uppmuntra infångande och lagring av koldioxid. Det skulle räcka att fånga in utsläppen från de femton största industrierna i Sverige för att radera ut utsläpp lika stora som alla inrikes transporter. Bland de mest kostnadseffektiva sätten att lagra koldioxid är att bevara och anlägga nya våtmarker. Därför vill vi både se en lagringspeng som stimulerar näringslivet till att fånga in koldioxid och vika en halv miljard per år för att naturliga våtmarker, där det är lämpligt, återvätas.

Forskningspolitiken måste växlas upp i den forskningsproposition som kommer samtidigt som budgeten. Så kan vi både möta klimatkrisen och stärka Sverige som kunskapsnation efter coronakrisen.

3 Återstart av ekonomin. Sveriges välfärd bygger på arbete och växande företag. För att stötta sysselsättningen vill vi sammantaget genomföra strategiska skattesänkningar på cirka 30 miljarder kronor på jobb, arbetsinkomster och företag. Företagen är jobbskaparna. Ska vi ha höga ambitioner för välfärden måste fler företag våga investera och anställa.

Vi har redan gett besked om att vi vill ta ned bolagsskatten, sänka skattetrycket på forskningsintensiva företag och förbättra skattevillkoren för de kvalificerade personaloptioner som är särskilt viktiga för snabbväxande företag.

I dag lämnar vi ännu ett besked. Det måste bli enklare och billigare att anställa. Därför föreslår vi i dag även sänkta arbetsgivaravgifter både för unga upp till och med 21 år och för de första anställda när små företag växer. Bara denna riktade lättnad sänker företagens kostnader med cirka 7 miljarder kronor. Så stärker vi konkurrenskraften för både dagens och morgondagens jobbskapare.

Staten ska även riktat bidra till att upprätthålla efterfrågan i ekonomin. Planerade investeringar ska tidigareläggas, kommuner och regioner ska ges förutsättningar att behålla anställda i stora verksamheter som vård och skola och rotavdraget behöver vidgas.

Detta är Liberalernas krav i förhandlingarna om årets budgetproposition. Såsom bland annat Konjunkturinstitutet bedömer förutsätter dessa en fortsatt expansiv finanspolitik. Staten har under lång tid sparat i ladorna just för att vi ska kunna möta den krisen vi nu ska ta oss igenom. Genom att kombinera tillfälliga åtgärder med långsiktiga reformer som stärker arbetslinjen och investeringsvilja kan vi både återstarta Sverige här och nu och skapa förutsättningar för högre tillväxt och skatteintäkter bortom krisen. När konjunkturen kommer tillbaka ska vi åter tillbaka till balans och överskott.

Förutsättningar finns för effektivisering och kostnadsbegränsningar genom att bland annat växla in ineffektiv näringslivspolitik mot sänkta kostnader för Sveriges företag och en fortsatt stram migrationspolitik. Politiken måste nu bidra till framtidstro i hela Sverige. Låt oss använda den här budgetproposition till att återstarta Sverige med bättre förutsättningar för Sveriges företag, mer klimatarbete, ett brutet utanförskap utan utsatta områden senast år 2030 och en skola i världsklass. Sverige ska vara ett möjligheternas land, för alla.

Nyamko Sabuni (L), partiledare
Mats Persson (L), ekonomisk-politisk talesperson

”De sjuka ska isoleras – inte våra äldre”

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200819
Regeringen underskattar det stora mänskliga lidande som många äldre människor nu utsätts för i total isolering. Om inte regeringen förändrar Sveriges coronastrategi kommer tusentals äldre tvingas tillbringa sin sista tid i ensamhet, skilda från barn, barnbarn och vänner. Det vore omänskligt och omoraliskt, skriver Ulf Kristersson (M).

Coronakrisen är inte över. Nya utbrott på flera håll i världen fortsätter att äventyra liv och hälsa. Detta sker även i Sverige, och vi vet ännu inte hur hösten kommer att gå. Därtill har den svenska ekonomin utsatts för en historisk nedkylning, med mycket hög arbetslöshet som följd.

I denna medicinska och ekonomiska kris har Sverige valt en annan strategi än många andra. Det samlade svaret på om vi har gjort rätt eller fel kommer att dröja, men redan nu är det uppenbart att den återkommande otydlighet som har präglat den svenska coronapolitiken är ohållbar. Otydligheten har gällt allt från skyddsutrustning och tester till vad som egentligen gäller för olika sorters folksamlingar.

Det är regeringens uppgift att leda och hålla samman den svenska strategin, och fatta beslut om förändringar när det är nödvändigt. Regionerna och kommunerna är hårt pressade och behöver kunna lita på att staten bidrar med både ledning och tydlighet.

Långsiktigt hoppas jag att den coronakommission som Moderaterna krävde – och regeringen hörsammade – kommer att ge oss mer djuplodande erfarenheter inför kommande kriser. Men två saker kan vi konstatera redan nu:

För det första att den svenska sjukvården klarade av att snabbt ställa om och mobilisera flerdubbelt antal iva-platser. Läkare, sjuksköterskor och undersköterskor har gjort ett enastående arbete. Den stora responsen på specialistsjuksköterskan Eveline Jacobsons berättelse i Sommar i P1 är ett tydligt exempel på just det.

För det andra att Sverige grovt har misslyckats med att skydda de allra mest sårbara. 5 780 döda talar sitt tydliga språk. Det ska jämföras med 260 i Norge, 330 i Finland och 620 i Danmark. Det är ett misslyckande av historiska proportioner som inte kan – och inte får – bortförklaras med argument som ”man kan inte jämföra länder ” eller rent föraktfulla kommentarer som utrikesminister Ann Lindes famösa ”detta är ingen tävling”.

Tusentals miste livet för att Sverige inte förmådde skydda dem. Den smärtan blir extra tydlig för alla oss som förlorade någon nära och själva stod inplastade i fullständig skyddsdräkt när vi försökte tala med den som insjuknat. Många fler kan nog känna och förstå vilket lidande det innebär.

Inför hösten måste den svenska strategin förändras. Vi vet nu mer om covid-19 än i vintras och det måste påverka strategin tills ett fungerande vaccin finns tillgängligt. Pandemin kräver fortsatt försiktighet och fysisk distansering men det räcker inte. Sverige måste bryta smittkedjor och det handlar framför allt om tre saker: testa, smittspåra och isolera.

Fortsätta testa för att veta vem som är sjuk, och ska vara hemma. Vi måste systematiskt hitta dem som bär smittan och sedan lika systematiskt smittspåra och testa alla som den smittade har haft kontakt med. Därefter isolera de som är sjuka eller riskerar att vara sjuka.

WHO och Europeiska smittskyddsmyndigheten har länge rekommenderat detta. Forskningen visar att det är viktigt både för att hålla nere smittspridningen och för att öppna upp samhället. Detta görs redan metodiskt i många länder. Det är bra att regeringen avsatt resurser, men pengar är långt ifrån tillräckligt.

Regeringen måste ta fram tydligare riktlinjer till regionerna, inte vänta på 21 olika lokala strategier. I dag finns inte ens krav på att familjemedlemmar till sjuka personer ska testas, om de inte uppvisar egna symtom. Det behövs också operativt statligt stöd vid till exempel omfattande lokala utbrott där kraftfulla åtgärder är nödvändiga för att snabbt stoppa vidare smittspridning.

Sverige borde hämta inspiration från länder som kommit längre. Finland utbildar just nu hundratals smittspårare, och i bland annat Tyskland och Italien ombeds alla restaurangbesökare skriva ner kontaktinformation för eventuell smittspårning. Inget av detta sker av sig självt.

Det är viktigt för ekonomin att Sverige omedelbart kommer i gång med att testa, smittspåra och isolera. Men framför allt handlar detta om respekt för Sveriges äldre och andra extra sårbara. För om vi inte smittspårar och isolerar de som är smittade – och som kan smitta andra – tvingas orimligt många äldre och andra riskgrupper att fortsätta leva isolerade.

Den svenska regeringen underskattar det stora mänskliga lidande som månad efter månad i total isolering innebär. Dessutom är det fel: utgångspunkten måste vara att den som är smittad ska isoleras, inte den som riskerar att dö för att andra är smittade. Om inte Sverige byter strategi kommer det innebära att tusentals äldre tvingas tillbringa sin sista tid i isolering från barn och barnbarn. Det vore både omänskligt och omoraliskt.

Den kommande höstens andra stora coronafråga handlar om jobb och ekonomi. Arbetslösheten har stigit till nära 10 procent, samtidigt som hundratusentals svenskar är permitterade. Det finns ingen viktigare ekonomisk-politisk uppgift de kommande åren än att odla växtkraft i den svenska ekonomin och se till att alla som kan jobba gör det. Det är nödvändigt, både för att ha råd med svensk välfärd och för att inte ytterligare fördjupa utanförskapet i många förorter.

Även ekonomin kräver en tydlig strategi. Socialdemokraterna lovade – bland flera andra brutna löften – EU:s lägsta arbetslöshet, men nådde i stället EU:s femte högsta. Trots långvarig högkonjunktur hade Sverige efter sex år med Socialdemokraterna lägst tillväxt per capita i hela EU. Problemen fanns alltså långt före corona.

Under vårens olika stödpaket var regeringen motvillig och fler människor än nödvändigt drabbades av uppsägningar och konkurser. Moderaterna mobiliserade en majoritet i riksdagen och tvingade fram mer omfattande stöd för att rädda jobb och företag.

Socialdemokraterna vill gärna prata om a-kassa, men förstår i grunden inte hur välfärden skapas.

Det ekonomiska läget är fortfarande allvarligt och de mest utsatta företagen behöver mer hjälp. Men fokus måste nu vara på att snabbt komma tillbaka till arbetslinjen, både för företag och anställda. I längden måste företag konkurrera på egna meriter, inte på statliga subventioner. Och i längden är sysslolöshet i korttidspermittering och höjd a-kassa bara en väg in i bidragsberoende. Det kommer inte stärka Sveriges konkurrenskraft.

Lärdomen från den djupa 90-talskrisen och finanskrisen 2009 är att det är arbetslinjen – inte bidragslinjen – som tar Sverige framåt. Företagande och insikten att arbete alltid är bättre än bidrag måste systematiskt prägla den ekonomiska politiken. Många tecken tyder på att Socialdemokraterna och LO nu drar åt motsatt håll. Den ekonomiska politiken under 2020 och 2021 kommer att få betydelse för hela 20-talet.

Ska Sverige ekonomiskt och mänskligt ta sig igenom den här krisen på ett vis som vi kan vara stolta över om tio år, måste alltså strategin läggas om. De äldre får nu inte offras ännu en gång. Och dagens barn och unga kommer att påverkas mest av den ekonomiska politik vi väljer. För oss som fattar besluten är detta förpliktigande.

Ulf Kristersson (M), partiledare "

”EU har förlorat kampen för demokrati på Kuba”

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200820
Sedan avtalet mellan EU och Kuba undertecknades hösten 2016 har den kubanska regeringen systematiskt brutit mot avtalets skrivningar om demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige bör kräva att EU säger upp avtalet om Kuba inte börjar genomföra politiska och juridiska förändringar som syftar till demokrati, skriver Erik Jennische och Lisa Pelling.

Sommaren 2020 står Kuba inför sin värsta ekonomiska kris någonsin. Trots det vägrar den kubanska regeringen att genomföra några ekonomiska eller politiska reformer som skulle skapa förutsättningar för de kubanska medborgarna att ta landet ur krisen. En ny rapport ”I väntan på vadå? Hur EU förlorade kampen om demokrati på Kuba” från Arena Idé visar hur det kubanska kommunistpartiet lyckats behålla sitt järngrepp om kubanernas liv och vardag, och fått EU att ställa sig på den kubanska regeringens sida.

Den ekonomiska krisen på Kuba är bråddjup. Det kollapsande Venezuela kan inte längre stötta den kubanska regeringen, och coronapandemin har gjort att charterturismen i princip har upphört.

Därmed har landet förlorat sina två viktigaste inkomstkällor. Dessutom sinar remitteringarna från exilkubaner i coronadrabbade USA, som sedan förra året inte får skicka mer än 1 000 dollar var tredje månad, och dessutom bara till familjemedlemmar.

Våren 2020 har Fidel och Raúl Castros regeringar styrt kubanernas liv längre efter Berlinmurens fall 1989 än före. Under de första 30 åren förundrades och förfärades omvärlden av den radikala politiska och ekonomiska omvandlingen av Kuba, och över Fidel Castros förmåga att hålla landet i sitt grepp. Under de senaste 30 åren har frågan varit: Hur länge kan revolutionen överleva?

Men sedan ett par år ställs den frågan alltmer sällan. När Raúl Castro ärvde makten av sin sjuke bror i mitten av 00-talet, satte han målet att få omvärldens erkännande för att Kuba och dess kommunistparti hänger ihop för alltid, för att revolutionen är kubanernas nationella projekt. Och han lyckades.

I år är det sex år sedan EU och USA öppnade dörren för Raúl Castro och gjorde goda relationer till den kubanska regeringen till syftet med politiken. Två år senare, våren 2016, besökte Barack Obama Kuba.

Samtidigt slutförhandlade EU och Kuba ett brett avtal om politisk dialog, bistånd och handel. I samband med att avtalet undertecknades på hösten 2016 avskaffade EU sin tidigare gemensamma ståndpunkt om Kuba, en ståndpunkt som slog fast att målet med EU:s politik var att bidra till demokratisering.

Med de två politiska segrarna i ryggen, kunde Raúl Castro öka förtrycket av demokratirörelsen och stärka enpartisystemet. 2019 antog den kubanska nationalförsamlingen en ny konstitution för landet som förklarar att kommunistpartiet är den överordnade politiska kraften i samhället och staten.

Några månader senare antog nationalförsamlingen en ny vallag, som omöjliggör såväl demokratisering som maktskifte. EU protesterade inte, i stället beslutade det ena medlemslandet efter det andra att godkänna avtalet.

Hösten 2019 röstade regeringspartierna, Moderaterna och Vänsterpartiet i riksdagen för att Sverige, som ett av de sista länderna, skulle godkänna avtalet. Av EU:s medlemsländer är det bara Litauen som ännu inte godkänt avtalet.

Vår genomgång av EU:s Kubapolitik sedan det nya avtalet började förhandlas visar att det är Kuba som styrt och EU som följt efter. EU har bland annat:

Avskaffat målet att Kuba ska bli en demokrati.

Beskrivit Kuba som en “enparti-demokrati” i sin egen rapport om demokrati och mänskliga rättigheter i världen.

Godtagit att valet till nationalförsamlingen 2018 och den nya konstitutionen inte bryter mot skrivningarna om demokrati och mänskliga rättigheter i det gemensamma avtalet.

Accepterat att radikalt hårdare förtryck av demokratirörelsen inte heller bryter mot avtalet.

Givit den kubanska regeringen makten att bestämma vilka europeiska och kubanska organisationer som får vara med i människorättsdialogen som EU och Kuba genomför under två dagar varje år.

Låtit Havanna bestämma vilka europeiska organisationer som får bedriva biståndsprojekt på Kuba.
Givit den kubanska regeringen ett brett bistånds- och handelsavtal som bara gynnar regeringens lojala aktörer.

Avstått från att kritisera den kubanska militärens och säkerhetstjänstens deltagande i förtrycket i Venezuela.

Vägrat förklara att förtrycket av de mänskliga rättigheterna på Kuba är oacceptabelt.

Vad har då de kubanska medborgarna fått ut av avtalet med EU och människorättsdialogen? Inget. Den kubanska regeringen har inte genomfört eller utlovat några genomgripande ekonomiska eller politiska reformer sedan avtalet blev klart.

I spåren av den ekonomiska krisen kommer Kuba nu att vända sig till sina stora handelspartner för stöd. Det är dock osannolikt att Kina eller Ryssland kommer att göra några ekonomiska åtaganden som motsvarar det Venezuela tidigare gjorde. Den kubanska regeringen kommer därför också att närma sig EU och dess medlemsstater för ekonomiskt stöd. Under sommaren har den svenska regeringen också givit Sida i uppdrag att utarbeta underlag för en ny svensk biståndsstrategi med Kuba.

Nu krävs en ny europeisk och svensk politik gentemot Kuba:

1 Det humanitära stödet från EU och medlemsländerna måste fördelas så att det kommer alla medborgare till del, och inte bara dem som regeringen vill prioritera.

2 Utgångspunkten för allt utvecklingsbistånd till Kuba måste vara att det rådande politiska och ekonomiska systemet inte går att bygga vidare på. Budskapet till regeringen måste vara tydligt och offentligt: för att det ska bli något svenskt eller europeiskt stöd måste de kubanska medborgarna få vara med och bestämma hur resurserna ska användas och hur ekonomin ska utvecklas. De måste få säga vad de tycker och välja sina egna företrädare.

3 EU måste ta sina egna värderingar på allvar. Sedan avtalet undertecknades hösten 2016 har den kubanska regeringen systematiskt brutit mot avtalets skrivningar om demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige bör kräva att EU säger upp avtalet såvida Kuba inte börjar genomföra politiska och juridiska förändringar som syftar till demokrati.

Det är inte den ekonomiska krisen som kommer att leda till demokrati på Kuba, utan de kubanska medborgarnas kraft och engagemang. Förtrycket är totalitärt och hårt just för att de inte ska ha möjligheten att lyckas. I det läget ska EU, Sverige och övriga medlemsstater ställa sig på medborgarnas sida, och inte bidra till finansieringen av ett politiskt system som förvägrar kubanerna rätten till demokrati, frihet och välstånd.

Erik Jennische, rapportförfattare, till vardags chef för Latinamerikaavdelningen på Civil rights defenders
Lisa Pelling, utredningschef Arena Idé "

"**Bakgrund. Rapporten**
Rapporten ”I väntan på vadå? Hur EU förlorade kampen för demokrati på Kuba” är skriven av Erik Jennische, till vardags Latinamerikachef på Civil rights defenders.

De åsikter och analyser som förs fram i rapporten är författarens egna och delas inte nödvändigtvis av Civil rights defenders.
Rapporten publiceras torsdag 20 augusti.
Arena Idé är en partipolitiskt oberoende tankesmedja med löntagarperspektiv som finansieras av fackförbund inom LO, TCO och Saco. "

”Vi måste sluta prata om psykisk ohälsa”

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200821
Det vida begreppet psykisk ohälsa är problematiskt. Vi behöver sluta använda det och i stället förstå vad som är vanligt lidande och vad man bör söka vård för. De flesta av oss vet skillnad på en förkylning som vi inte behöver vård för och en svårare infektion, vi behöver nu samma kunskap för det psykiska lidandet, skriver psykiatriprofessorn Christian Rück.

Larmen kring psykisk ohälsa och stress avlöser varandra. Nu har regeringen gett Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en ny strategi för psykisk hälsa. Begreppet psykisk ohälsa har blivit vanligt på senare år och innefattar inte bara psykiatriska problem utan även den sortens psykiskt lidande som hör livet till. Vi behöver därför sluta prata om psykisk ohälsa som någonting som automatiskt behöver behandlas bort och i stället förstå vad som kräver professionell hjälp och skilja det från det eviga lidandet som hör livet till och som ingen satsning verkar kunna rå på.

Psykisk ohälsa ökar inte. I folkhälsoenkäten frågar Folkhälsomyndigheten vartannat år tiotusentals slumpvis utvalda invånare om måendet. En stor majoritet av befolkningen uppger ett gott eller mycket gott psykiskt välbefinnande. De som anger ett ”nedsatt psykiskt välbefinnande” har under 2004–2018 legat på 12–17 procent. Svåra sömnbesvär och ängslan, oro och ångest, har också legat ganska stabilt under dessa år.

Samtidigt ses framför allt hos femtonåriga flickor en ökning av besvär som nedstämdhet och oro, som också ses i andra länder och måste tas på allvar. Denna ökning är dock inte alls lika stor som ökningen av ställda diagnoser och läkemedelsanvändningen. Att symtom i befolkningen ligger stabilt över tid styrks av data från Svenska tvillingregistret där ett slumpvist urval av unga tvillingar undersöks årligen. Vi ser heller ingen ökning av självmord över de senaste tjugo åren. Att felaktigt tro att psykiska besvär ökar kraftigt leder till att man letar efter orsaker i nutiden för något som inte hänt.

Ofta pekas sociala medier och skärmar ut som orsaker, trots att stora studier inte visat att användningen av dessa orsakar psykiska besvär. Men även om problemen inte ökar så är de ändå så utbredda att de utgör en mycket stor samhällsutmaning.

Fler blir sjuka fast vi mår oförändrat. Att antalet personer som får en psykiatrisk diagnos ökar är otvetydigt. År 2019 hade 12 procent av tonårskillarna i Region Stockholm fått diagnosen adhd. 2018 var första året när fler än en miljon svenskar hämtat ut ett recept på antidepressiva läkemedel. Sista kvartalet 2019 berodde 48 procent av alla sjukskrivningar på en psykiatrisk diagnos, en ökning från 1999 då andelen var 19 procent.

Vi ser alltså en ökning av antal personer som har diagnos, men som beror på andra saker än att befolkningen mår sämre. En sak det beror på är ett ökat utbud av diagnostik och behandling. Men, utöver det, vad är det som gör att diagnoser används för att förklara en allt större del av psykiskt lidande? Diagnoser ger tillgång till behandling och ger en förklaring av lidandet.

Tidigare förklarades lidandet av religion; socialdemokratin hoppades att avskaffandet av orättvisor skulle befria människor från lidandet och psykoanalysen förklarade den enskildes olycka med inre konflikter som inte sällan kunde härledas till barndomen. När sådana förklaringar till lidande blivit mindre framträdande har den medicinska förklaringsmodellen växt sig allt starkare.

Men en del av lidandet verkar inte försvinna helt, hur vi än utvecklar samhället. Hur vi benämner den delen, det vanliga icke-sjukliga lidandet, får betydelse för vad vi ska göra. Och här bör begreppet psykisk ohälsa undvikas.

Därför bör vi sluta säga psykisk ohälsa. Psykisk ohälsa är ett samlingsbegrepp för allt från normala vardagsbesvär till svår sjukdom, alltifrån vanlig ledsenhet på grund av en besvikelse till svår livshotande depression. Man kan känna sig nedstämd av att leva med en partner som man borde lämna, men nedstämdhet kan också bero på depression. Att i det första fallet behandla något som beror på relationsproblem med medicin är orimligt, utan där behöver problem lösas kring relationen.

Problemet med den vida definitionen av psykisk ohälsa, som innefattar allt psykiskt lidande, är att
det antyder att lidandet är onormalt och måste åtgärdas.

det blandar sånt som man kan klara själv och det som man behöver samhällets hjälp för.

det ger ett oklart och omöjligt uppdrag till sjukvården där de sjukaste riskerar att trängas ut.

Ett exempel på det senare är när Socialstyrelsen skriver att regeringens strategi innebär att ”personer med psykisk ohälsa – oavsett ålder och kön, liksom art och grad av ohälsa – måste kunna räkna med att få tillgång till rätt insatser i rätt tid”. Ofta har just sjukdomsdiagnos varit nyckeln till vårdens insatser. Är du sjuk får du vård, är du frisk behöver du inte vård. Här flyttas den gränsen till att utlova insatser, dessutom i rätt tid, för den med ohälsa oavsett dess grad.

Plötsligt framstår ohälsa som något farligt som kräver vård. Detta trots att ohälsa innehåller alla vanliga och ofarliga besvär. Begreppet kan alltså få till följd att vanligt lidande konverteras in i en sjukdomsmodell där besvären nu ses som oacceptabla, onormala och något som kräver åtgärd.

Vad behöver göras?
1 Vi måste acceptera att det inte finns någon enkel lösning som kan få bort allt mänskligt lidande. Problemet kan inte lösas genom satsningar eller punktlistor i debattartiklar. Felaktiga antaganden om vad psykiska problem beror på och en felaktig föreställning om en lavinartad ökning av besvären riskerar att satsningar görs som inte ger effekt eller till och med gör det värre.

2 Vi behöver sluta prata om psykisk ohälsa och i stället förstå vad som är vanligt lidande, själens skrubbsår, och vad man bör söka vård för, själens benbrott, sjukdomarna, diagnoserna. De flesta av oss vet skillnad på en förkylning som vi inte behöver vård för och en svårare infektion, vi behöver nu samma kunskap för det psykiska lidandet.

3 Öka samhällets möjligheter att ge stöd för svårigheter utan att behöva en diagnos för att kunna få hjälp. Till exempel behöver skolan

ge barn det stöd de behöver, utan att kräva diagnos, precis som skollagen säger.

4 Där vi ser stora framsteg på andra håll i sjukvården, till exempel minskad dödlighet i hjärtinfarkt genom snabb behandling som ser likadan ut i hela landet, så står många med psykiatriska tillstånd utan den behandling som de enligt riktlinjer borde få. Här behöver den underfinansierade vården förstärkas – för att minska det lidande vi faktiskt kan minska.

Christian Rück, överläkare, professor i psykiatri vid Karolinska institutet och författare till nya boken ”Olyckliga i paradiset – varför mår vi dåligt när allt är så bra” "

”Så kan oppositionen ta makten i Belarus”

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200822
Avgörande för en reell och hållbar förändring i Belarus är inte hur många som protesterar, utan om det finns ett kollektiv som kan ta över. Personer med politiskt-pragmatiskt sinnelag, med tydliga idéer om vad som ska göras och som kan genomföra sitt program snabbt, skriver forskarna Li Bennich-Björkman och Sofie Bedford.

En ”färgrevolution” utspelar sig på gatorna i Belarus. Om demonstranterna lyckas få till ett nyval, avsätta Aleksandr Lukasjenko och välja en ny regering, vilka är förutsättningarna för en reell och hållbar förändring?

De förutsättningarna handlar inte om goda intentioner eller omvärldens förhoppningar, utan stavas kort och gott mänskliga resurser, färdigheter och förmågor. Belarus har redan upplevt en misslyckad resning 2006. Demonstranterna byggde då ett tältläger i centrala Minsk, men myndigheterna attackerade snabbt. Lukasjenko satt kvar, och slog kraftfullt tillbaka, inte minst vid de nästföljande valen 2010 då ett stort antal oppositionella presidentkandidater fängslades. Vad är annorlunda nu?

För att rädda en redan vacklande ekonomi valde de belarusiska ledarna att hålla samhället öppet under den rådande pandemin. Presidenten visade tydligt att han inte tog covid-19-krisen på allvar. Han talade om viruset som en ”psykos” och rekommenderade sin befolkning att dricka vodka, basta och köra traktor för att hålla sig friska. Det faktum

att staten till synes ignorerade den allvarliga situationen sågs inte med blida ögon.

Droppen som fick bägaren att rinna över för många var när Lukasjenko insisterade på att låta 3 000 soldater, inklusive många äldre krigsveteraner, marschera genom Minsk för att fira 75-årsjubileet av Nazitysklands fall. Många belarusier tyckte att staten brutit det ”sociala kontraktet” genom att stoppade huvudet i sanden och låta dem själva ta ansvar för sin egen och andras välbefinnande.

På civilsamhällesnivå inleddes ett antal massiva och framgångsrika kampanjer för att på olika sätt stödja dem som bekämpade viruset. Lukasjenko missbedömde situationen gravt när han mitt i allt detta bestämde sig för att trots allt genomföra presidentvalet. Den utbredda mobiliseringsandan, i kombination med en allmän frustration över hur covid-19 hanterats påverkade i allra högsta grad valkampanjen och blev katalysatorn för den resning vi ser i dag.

Folk är inte särskilt förtjusta i Lukasjenko, men eftersom man inte har förtroende för den traditionella oppositionen heller så har hans styre accepterats som ett nödvändigt ont. Den här gången visade sig vara annorlunda.

Bland kandidaterna fanns Viktor Babariko, tidigare vd för Belgazprombank och diplomaten Valerij Tsepkalo vilka blev de mest övertygande rivalerna på länge eftersom de uppfattades som en del av det politiska etablissemanget snarare än ”oppositionen”. Troligtvis var det därför ingen av deras kandidaturer officiellt accepterades.

I stället blev det Svjatlana Tsichanouskaja, en 36-årig hemmafru som tidigare arbetat som engelskalärare, som blev den kandidat som fick de okänt opolitiska belarusierna att gå ut på gatorna och öppet kräva förändring.

När hon, Babariko och Tsepkalo slog ihop sina valkampanjer började den verkliga framgångssagan. För första gången någonsin engagerade sig folk över hela landet, inte bara i Minsk, i den politiska processen.

De gick på valmöten, de delade sina politiska åsikter på sociala medier och, viktigast av allt, de röstade i slutändan för Tsichanouskaja. Just det faktum att de röstade på henne är också det som gjorde att de inte accepterade valfusket den här gången utan går man ur huset för att delta i protesterna, trots att det kan medföra livsfara då Lukasjenko satt hårt mot hårt och visat att han inte skyr några medel för att hålla sig kvar vid makten.

Även om det är ett långt allmänt missnöje med Lukasjenkos styre som ligger bakom de stora protesterna har den pågående revolutionen i Belarus också en tydlig genusaspekt. Lukasjenko är känd för att vara sexistisk och det tydligt att han underskattade Tsichanouskaja för att hon var kvinna – vilket visade sig vara ytterligare ett ödesdigert misstag från hans sida.

I stället skapade hennes samarbete med Tsepkalos fru och Babarikos kampanjledare en fotogenisk, intensiv och till synes oövervinnerlig kvinnlig trio som ingöt hopp i samhället och verkligen visade att ”kvinnor kan.” Att Tsichanouskaja, i den videoinspelning som hon troligtvis tvingades att spela in innan hon skickades till Litauen, refererade till sig själv som en ”svag kvinna” är sannolikt Lukasjenkoregimens reaktion på just detta.

När demonstrationerna efter valet tycktes vara på upphällningen, efter det övervåld de mötte från statens sida, var det dessutom kvinnorna som klev fram och såg till att de fortsatte. Genom att tydligt markera både mot våldet, men också mot regimen gav de nytt liv åt de fredliga protesterna.

Avgörande för om något i grunden ska bli bättre är emellertid inte hur många som protesterar, utan om det finns ett kollektiv redo att ta över. Finns i Belarus personer utrustade med ett politisk-pragmatiskt sinnelag, med relativt tydliga idéer om vad som ska göras, som har handlingskraft tillsammans och kan genomföra sitt program snabbt?

Tsichanouskaja har ingen erfarenhet, det är fortfarande oklart vilken typ av organisation hon egentligen har bakom sig, och hon har uttryckligen sagt att hon inte vill bli president. De som röstade på henne röstade för förändring och mot Lukasjenko och hans autokrati snarare än för henne som president.

Än så länge har varken Tsichanouskaja själv eller någon annan av de tre ledarna tagit plats på scenen vilket väcker frågan om vem som egentligen leder upproret och vem som kommer att leda landet.

Nyligen kom uppgifter om att hennes stab etablerat ett ”koordinerande råd” som inkluderar bland andra Nobelpristagaren i litteratur Svetlana Aleksijevitj, kända människorättsaktivister, akademiker, analytiker och ett antal representanter för de initiativ som startats under covid-19 krisen. Rådet är tänkt att förhandla å folkets vägnar med regimen om maktöverlämning.

Med på listan över de som ska ingå i rådet finns även representanter för vad man kan kalla den traditionella oppositionen. Även om dessa av olika anledningar har haft svårt att vinna folkets förtroende så har många av dem, efter att i många år ha deltagit i olika demokratiutvecklingsprogram finansierade av västliga finansiärer (inte minst Sverige), betydande teoretisk kunskap om politiska och demokratiska processer som kan visa sig viktig.

En annan grupp som skulle kunna spela en huvudroll i den konkreta förändringsprocessen är den grupp inom Lukasjenkos elit som, enligt vissa analytiker, länge varit redo för förändring. Om därigenom både stat och civilsamhälle tillsammans tar över, garanteras såväl viss praktisk erfarenhet som moraliskt kapital. Farorna med en sådan förhandlad övergång är flera men i dagsläget är en sådan lösning både den mest sannolika och den mest genomförbara.

Li Bennich-Björkman, skytteansk professor i statskunskap och vältalighet, affilierad forskare vid Institutet för Rysslands-och Euroasienstudier (IRES)
Sofie Bedford, affilierad forskare vid IRES, lärare i Östeuropakunskap vid Wiens universitet, har under många år forskat om Belarus opposition "

”Låt livsåskådningskunskap ersätta religionskunskap”

SÖNDAG 23 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200823
Regeringen har just beslutat om nya kursplaner för grundskolan från höstterminen 2021. Tyvärr är förändringarna när det gäller ämnet religionskunskap små och inte alls de som skulle behövas för att göra ämnet relevant för de barn och ungdomar som växer upp i dagens Sverige. Hela ämnet måste förnyas, skriver Patrik Lindenfors och Ulf Gustafsson.

I veckan som gick beslutade regeringen om nya kursplaner för grundskolan. Dessa ska börja gälla från och med höstterminen 2021. Tyvärr är förändringarna när det gäller ämnet religionskunskap små och inte alls de som skulle behövas för att göra ämnet relevant för de barn och ungdomar som växer upp i dagens Sverige. Hela ämnet måste förnyas.

Svenskars förhållande till religion är kluvet, minst sagt. Så här framställs det på forskningshemsidan forskning.se: *”David Thurfjell [professor i religionsvetenskap vid Södertörns högskola] beskriver en befolkning där 80 procent tar avstånd från organiserad religion. Som slutat besöka kyrkan, som inte ber och som har ganska dunkla begrepp om de religiösa berättelserna. Men som samtidigt firar påsk och jul. 63 procent är med i Svenska kyrkan [2016–2019 var det 56 procent] och betalar helt frivilligt flera tusen kronor i avgift varje år.”*

Det här kluvna förhållandet till religion har existerat ganska länge. Annan forskning visar att cirka 95 procent av de som bor i Sverige mycket sällan besöker gudstjänster eller annan religiös ceremoni regelbundet, en siffra som är närmast oförändrad sedan början av 1900-talet. Sedan länge är svenskarnas andlighet bara sällan kopplad till Svenska kyrkan, vars medlemsantal varit på stadig nedgång sedan tvångsanslutningen avskaffades. Samtidigt har tillkomsten av nya svenskar från andra delar av världen gjort befolkningens förhållande till religion mer mångfacetterat. Att undervisa om religion under dessa förhållanden är en utmaning. Ämnet behöver därför omformas grundligt.

1 Ämnet religionskunskap bör döpas om till livsåskådningskunskap. En sådan åtgärd skulle göra att man slipper den krystade formuleringen att ämnet handlar om ”religioner och andra livsåskådningar”.

Detta särskilt viktigt för att signalera att ämnet även omfattar den majoritet av svenskar som fördjupar sig i existentiella frågor men inte är kyrkliga. Som det är nu behandlas det stora flertalet av oss som undantag, ett förhållningssätt utan förankring i verkligheten.
2 Etik måste utgå från filosofi, inte religion. Hur bör man leva? Hur vet man vad som är sant?

Frågor som dessa är bland de viktigaste skolelever har att fundera över, särskilt i dessa tider av snabb förändring och mer eller mindre faktaunderbyggda nyheter. Sådana frågor kan höra hemma i ämnet livsåskådningskunskap, men bör inte behandlas utifrån ett religiöst perspektiv. Religiös etik och moral omfattar allt från att driva barnsjukhus till att köra flygplan in i byggnader, vilket gör att frågor om varför det ena är bättre än det andra bäst behandlas ur ett allmänmänskligt perspektiv.

Hur man vet vad som är sant är om möjligt ännu mer problematiskt att diskutera utifrån religiös utgångspunkt. Grundläggande filosofi behöver alla elever kunskap om.

3 Det behövs undervisning om varifrån vi kommer. På samma självklara sätt som antiken hör hemma i historieundervisningen borde den traditionella nordiska religionen höra hemma i livåskådningskunskapen, även högre upp i åldrarna.

Nu beskrivs Sveriges historia ur ett selektivt kristet perspektiv. Denna historielöshet är en naturlig produkt av att vi har blivit utsatta för 1 000 års kyrklig mission, men att segrarna skrivit historien gör inte historieskrivningen korrekt.

Det som en gång var kristendomskunskap har numera breddats till fler religioner runt om i världen. Vi får lära oss att förstå vår omvärld, det är bra, men den historiska och lokala förankringen är bristfällig.

4 Glöm inte den sekulära humanismen, den kanske vanligaste livsåskådningen i Sverige. Slutligen behövs det större utrymme och mer kunnig undervisning om vad humanism som livsåskådning innebär. Vissa beskrivningar i kursböckerna i religionskunskap är surrealistisk läsning för oss med denna livssyn.

Det talas ofta om att svenskar är okunniga om religion. Okunnigheten är dock ännu större om icke-religiösa livsåskådningar. De livsåskådningar som en stor del av svenskarna i större eller mindre omfattning lever efter, men som samtidigt verkar ses som så naturliga att de inte behöver nämnas.

Det är först när man själv inser att man själv har en livsåskådning och vad den innebär som andras livsåskådningar blir begripliga. Denna förståelse kan bidra till större ödmjukhet inför livets svåra frågor och mindre främlingsfientlighet. Känn dig själv för att bättre känna andra.

Kort sagt borde religionsämnet omstöpas till livsåskådningskunskap, samt förändras på ett övergripande sätt och inkludera mer allmänmänskliga filosofiska utgångspunkter. Få skolreformer kan vara mer angelägna.

Patrik Lindenfors, styrelseledamot i Humanisterna
Ulf Gustafsson, förbundssekreterare i Humanisterna "

”Viljan att reglera och lagstifta har löpt amok”

MÅNDAG 24 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200824
Genom lagstiftnings- och standardiseringstänkande odlar vi osjälvständigt regelföljande och funktionell dumhet som en central samhällsprincip. Aktuellt är förslaget om en gemensam obligatorisk introduktionsutbildning för alla statsanställda. Fokus är att göra saker rätt snarare än att göra rätt saker, skriver professorerna Mats Alvesson och Erik J Olsson.

Ibland är det rimligt eller nödvändigt med fler lagar och regler. Miljöhotet, teknisk utveckling och globalisering kräver till exempel en utbyggd lagstiftning. Lagstiftning är en viktig del i en demokrati, en metod för att tillse att allt går rätt till, att verksamheten följer såväl folkviljans som rättsstatens krav.

Men som med allt annat blir det lätt för mycket av det goda. Vi lever i en tid av postmoderation, där måttfullhet har ersatts av att man närmast löper amok i viljan att formellt reglera. Inte sällan sker detta av opportunistiska skäl – för att lugna en väljaropinion eller en koalitionspartner eller för att framstå som viktig och handlingskraftig. Eller bara för att utöva makt.

Lagen om de 9 000 unga afghanska männen är ökänd, och senast har barnkonventionen upphöjts till lag, vilket medfört att rättsväsendet tycks stå handfallet inför svårt kriminella unga. Viljan att utlova nya eller skärpta lagar är legio. När en känd person blir fast för sexköp sätter regeringen genast i gång att utreda skärpt lagstiftning. När ytterligare ett brutalt mord sker vill man förlänga strafftid för vapeninnehav.

Offentlig verksamhet utsätts för allt fler lagar, förordningar och annat formellt reglerande. Det hela är lite som snickaren som endast har en hammare: allt ska behandlas som en spik. Det pratas gärna om avreglering och minskad byråkrati men vi lever fortsatt och än mer i regelsamhället – med bristande effektivitet och flexibilitet som följd. Juridifiering tar överhanden, vilket inte sällan sker på verksamhetens bekostnad.

På vissa skolrektorsutbildningar ägnas till exempel en tredjedel av tiden inte åt lärande och pedagogik, utan åt skoljuridik. Och nyligen har Högsta domstolen beslutat att en lärare fick lyfta bort en elev som hindrar verksamheten. Detta efter år av juridiska tvister, där Skolinspektionen drivit den motsatta linjen till det yttersta. Händelsen står inte i proportion till det uppbåd av byråkrater och andra jurister som den sysselsatt, till ett högt pris för samhället i form av administrations- och rättegångskostnader.

Vidare: ett svenskt högre lärosäte ramas in av (åtminstone) följande styrdokument: högskolelagen, högskoleförordningen, centrala föreskrifter och riktlinjer, lokala föreskrifter, antagningsordning, kursplaner, individuella studieplaner, betygskriterier, lärandemål och ett flertal policydokument av alla dess slag. Under en konferens nyligen diskuterade en grupp föreläsare i kritiska ordalag de många instiftade regler och begränsningar som gäller för forskarutbildningen – och som lett till att många forskare med forskningsanslag slutat rekrytera forskarstuderande.

Nyligen har man infört regelverk för god forskningssed som förväntas gälla för all forskning – vilket naturligtvis på många punkter blir orimligt och kontraproduktivt då till exempel medicinsk forskning och samhällsvetenskap är helt olika och den senare försvåras om ett regelverk anpassat efter den förra dominerar.

Rykande aktuellt är förslag på en lag om en gemensam obligatorisk introduktionsutbildning för alla de 260 000 i statsförvaltningen till en kostnad för över 1 miljard (SOU 2020:40). Den som ej deltar ska utsättas för legala sanktioner. Ironiskt nog föreslås denna lag i slutbetänkande av ”Tillitsdelegationen” – som tycks känna ringa tillit till att individer lär sig något än genom en obligatorisk, standardiserad utbildning. Man bekymrar sig över låg ”likvärdighet” (läs: likriktning) i dagens introduktionsutbildningar för nyanställda.

Här finner, med den sanne regelverkarens fyrkantiga och för variation fientliga blick, Delegationen ett stort problem i att kriminalvårdare i Kumla-bunkern, meteorologer på SMHI, städare vid Beredskaps-styrelsen, ambassadfolk i Kenya och humaniora-lektorer vid Högskolan och hundförare inom polisen inte utsätts för samma introduktionsutbildning. Det anförs att få högskolor har sådana obligatoriska utbildningar – de har troligen goda skäl till att avstå från sådana. Snarare än att inlemma akademin än mer i statsapparaten borde dess särart betonas.

Som så ofta är lösningen en del av problemet. En och samma utbildning för olika grupper i helt olika verksamheter blir ofta meningslös: mycket är irrelevant för en del, annat lärde man sig i åttonde klass, andra kämpar för att hänga med och förstå poängen med det hela. Men variation ska med lag bekämpas, säger Delegationen.

Stark expansion av lagstiftnings- och standardiseringsiver förvärras av alla nidkära byråkrater som verkar tämligen ointresserade av frågor om effektivitet, kvalitet och annat som borde vara centralt. Här krånglar man inte till det för sig själv eller andra med breda, reflekterande bedömningar utanför ett juridiskt boxtänkande, utan allt ska först och främst vara formellt rätt, tydligt och (juridiskt) oantastligt. Man bortser från vad som fungerar väl och fokuserar ensidigt på formella fel, vilka ska åtgärdas. Om skolan fungerar bra som helhet spelar mindre roll – det är mer komplicerat att granska än regelefterlevande som med fördel kan bockas av enligt given mall.

Problem uppstår när pressen att göra allt formellt rätt är så stor att det går ut över verksamheten, att man koncentrerar sig mer på att göra saker rätt än att göra rätt saker. Viktigare än nya lagar och regler i många organisationer vore externa bedömningar som fokuserar på verkliga resultat, samt initiativ för att få folk att tänka och agera självständigt och flexibelt, givetvis inom rimliga ramar och i proportion till kompetens. På sina håll utövas troligen viss skadebegränsning genom att man struntar i många av de styrande förordningarna: saboterande regelverk får rundas så att verksamheten ändå har en möjlighet att fungera. Men utrymmet för en sådan pragmatisk hållning tycks krympa.

Genom lagstiftnings- och standardiseringstänkande odlar vi osjälvständigt regelföljande och funktionell dumhet som central samhällsprincip. Tänk rätt innanför boxen, fundera inte på den vidare meningen och vad du gör: ifrågasätt inte Regelverket!

En gång i tiden sades att land skall med lag byggas. Numera kan man då och då befara att det är motsatsen som gäller: land skall med lag

raseras. Varje gång en reglering läggs till bör man, för att motverka att så sker, ta bort minst en annan.

Innan nästa lag klubbas igenom borde således en sådan måttlighetslag antas!

Mats Alvesson, professor i företagsekonomi, Lunds universitet. Författare till bland annat nyligen utgivna ”Extra allt” och ”Dumhetsparadoxen” samt ”Ledning och snedstyrning i högskolan”. **Erik J Olsson**, professor i teoretisk filosofi, Lunds universitet. Ordförande i Academic rights watch. "

”Värnskatten slopades med falska argument från L och C”

TISDAG 25 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200825
Slopandet av värnskatten i januariavtalet drevs igenom med argumentet att svenska löntagare skulle motiveras att arbeta mer. Vår nya rapport visar att detta huvudargument är svagt. Skattenivåerna visar sig ha en mycket begränsad påverkan på arbetsutbudet, skriver företrädare för LO och Tankesmedjan Tiden.

Huvudsyftet med inkomstskatterna är att finansiera den svenska välfärden samt andra offentliga verksamheter och insatser. För att skapa en bred folklig acceptans för detta har vi ett progressivt skattesystem: de som tjänar mest får också betala mest – även procentuellt. Denna grundprincip bygger på en stark rättvisetanke. Ett konkret uttryck för beskattningens progressivitet var värnskatten.

Den innebar att den som tjänade över cirka 60 000 kronor per månad fick betala 5 procent mer i inkomstskatt.

Trots de stora behov som den svenska välfärden står inför, krävde Liberalerna och Centerpartiet i förhandlingarna om januariavtalet ett avskaffande av värnskatten och tvingade regeringen att gå med på detta.

Huvudargumentet bakom slopandet av värnskatten var att en sådan åtgärd skulle ”betala sig själv”. Logiken var att höginkomsttagare

skulle arbeta fler timmar om de fick sänkt skatt. Arbetsutbudet skulle alltså höjas, vilket skulle generera ökade skatteintäkter. Som i ett trollslag skulle höginkomsttagare kunna få kraftigt sänkt skatt – utan att det skulle undergräva statens finanser.

Detta synsätt har under stora delar av 2000-talet varit en ”sanning” som har legitimerat stora skattesänkningar. Borgerliga debattörer och skattesänkarlobbyister har med stor iver hävdat att värnskatten är skadlig för att den hämmar högproduktiva löntagares vilja att utbilda sig, ta större ansvar och arbeta fler timmar.

I en ny rapport, ”Skatta eller gråta – marginalskatternas betydelse för arbetsutbudet”, visar vi att hela denna idé vilar på svag grund. Rapporten, som bygger på en genomgång av aktuell ekonomisk forskning om så kallade marginalskatteeffekter, visar att de empiriskt beräknade effekterna på nordiska data av skattesänkningar generellt är väldigt små:

1 En förklaring är att de allra flesta löntagare inte tar hänsyn till marginalskatter när de fattar beslut om sina arbetstider. Avgörande är i stället vilka arbetstider arbetsgivare erbjuder, om arbetet är för krävande för att utföras på heltid samt andra bedömningar av hur arbetsinsatsen kan påverka lön och karriär. Men skatternas betydelse för beslut om att arbeta mer ser alltså ut att vara litet.

2 De allra flesta höginkomsttagare jobbar redan i dag heltid och kan inte få betalt för fler arbetstimmar. Undantaget är vissa konsulter, stafettläkare och ett fåtal andra grupper. Men för de flesta gäller normen om 40-timmarsveckan fortfarande för lönerna.

3 Få löntagare vet hur mycket marginalskatt de betalar. När prissättningen på varor och tjänster eller skattesystemet inte är linjärt finns det flera studier som visar att människor inte agerar på marginal-priset/marginalskatten utan på genomsnittspriset/genomsnittsskatten.

4 Av de effekter som kan utrönas är det också troligt att olika typer av skatteplanering (inkomster flyttas mellan olika år eller mellan inkomstslag – från lön till utdelningar) misstas för arbetsutbudseffekter.

En internationell jämförelse visar i stället att sambandet mellan skatter och sysselsättning kan vara positivt. Länder med högre skatt har högre sysselsättningsgrad än länder med lägre skatteuttag.

Sysselsättningsgraden är jämförelsevis mycket hög i de nordiska länderna, där skatten på arbete är som högst internationellt sett. Om skattenivån hade en kraftigt negativ effekt på sysselsättningen skulle detta samband inte hålla år efter år.

Till exempel pekar viss nationalekonomisk forskning mot att offentligt finansierad barn- och äldreomsorg kan vara viktigare för sysselsättningen än skattenivåerna. En offentligt finansierad barnomsorg som är tillgänglig för alla ökar arbetsutbudet hos småbarnsföräldrar. I USA är den enskildes kostnad för förskola ungefär 30 procent av en medianlön, medan den i Sverige är 4,5 procent (3 procent för ensamstående). Låga skatter ger ett mindre offentligt åtagande som gör det dyrt att arbeta för småbarnsföräldrar.

Liberalernas och Centerpartiets slopande av värnskatten leder alltså till mindre pengar till sjukvården, skolan och äldreomsorgen och mer pengar i plånboken för de som redan tjänar mest. Detta trots att det

fanns stora behov av mer resurser till välfärden redan innan coronakrisen visade på brister i äldreomsorgen och skapade längre köer till sjukvården. Den nuvarande krisen förstärker detta behov. Investeringar i barn- och äldreomsorg, infrastruktur och grön omställning, samt aktiv arbetsmarknadspolitik är både jobbskapande och minskar de ekonomiska klyftorna.

Sänkt skatt för höginkomsttagare har inga sådana positiva effekter, utan drar tvärtom i motsatt riktning. Vi menar därför att en framtida skattereform borde begränsa skattesystemets möjligheter till avdrag och inkomstomvandling (exempelvis 3:12-reglerna, vars åtstramningsbehov Tiden och LO belyst redan i tidigare rapport) snarare än att sänka skatten. Välfärden, klimatet och jämlikhetssträvan kommer att behöva varenda skattekrona.

Om skatteintäkterna behöver öka för att finansiera de investeringar för framtiden som behövs i Sverige finns det fortsatta möjligheter att öka marginalskatten på arbete för de som tjänar mest. Viktigast är dock att vi kommer bort från antaganden om att skattesänkningar på arbete betalar sig själva genom ökat arbetsutbud. Om skatten på arbete sänks, så måste detta kompenseras genom en utökning av andra skatter, förslagsvis på kapital, för att inte de offentliga verksamheterna ska riskera att underfinansieras än mer. Men sannolikt behöver vi både sätta stopp för ytterligare stora sänkningar av inkomstskatterna och höja skatten inte minst för de rika.

Inför årets budgetförhandlingar fortsätter C och L att kräva skattesänkningar. Det är hög tid att de släpper borgerliga fantasier om att lägre skatt för höginkomsttagare gynnar alla. Det Sverige behöver just nu är rejäla förbättringar av välfärden, arbetslivet och trygghetsförsäkringarna som gynnar vanligt folk, inte fler skattesänkningar för de som tjänar mest.

Åsa-Pia Järliden Bergström, LO-ekonom
Niklas Blomqvist, utredare på LO, rapportförfattare
Daniel Färm, chef Tankesmedjan Tiden "

”Eldrivna vägtransporter krävs för att nå klimatmålet”

ONSDAG 26 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200826
Eldrivna vägtransporter är det enda långsiktigt hållbara sättet att kraftigt minska utsläppen från transportsektorn. Elvägar mellan storstäder kan sänka utsläppen från tunga lastbilstransporter med en tredjedel. Och med utbyggd laddinfrastruktur och förstärkt elnät kan vi utnyttja att allt fler personbilar åtminstone delvis är eldrivna, skriver Maria Bratt Börjesson.

Riksdagens har satt upp målet om att minska utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter (flyget undantaget) med 70 procent till år 2030 relativt 2010 års nivå. Minskningen är hittills måttlig i relation till målet och det kommer inte att nås med beslutad politik. Minskningen har huvudsakligen uppnåtts genom ökad användning av mestadels importerade biodrivmedel. Med tanke på hur stora offentliga resurser som avsätts till andra åtgärder för att minska utsläppen så är utfallet hittills dystert. I dag publiceras en ny SNS-rapport där jag ger en översikt av vilka åtgärder som kan minska utsläppen i transportsektorn och förslag på vägen framåt.

Rapporten delar in föreslagna åtgärder i två kategorier: ekonomiska styrmedel och förbättrade alternativ till vägtransporter.

1 Det mest kostnadseffektiva ekonomiska styrmedlet är beskattning av bensin och diesel. Det är träffsäkert eftersom skatten är nästan proportionell mot koldioxidutsläppen. Trafikanter och transportörer har stor flexibilitet i sin anpassning vilket leder till minsta möjliga uppoffring för utsläppsminskningarna. Ett enhetligt pris på utsläpp ger dessutom konsumenterna värdefull information. De behöver inte själva försöka beräkna vilket beteende som leder till minst utsläpp. När kostnaden för utsläpp är inbakad i priset kommer alla i varje situation att göra rätt avvägning mellan egenintresse och utsläpp.

Men en hög drivmedelsbeskattning är inte problemfri. Utsläppen från vägtransportsektorn beskattas redan högre än utsläppen från andra sektorer. De flesta bilresor som görs i ett så glest befolkat land som Sverige har inga alternativ som är lika attraktiva. Inom alla inkomstgrupper och regioner finns dessutom stora individuella variationer i drivmedelsförbrukningen. Beskattningen kan slå hårt mot hushåll med låga inkomster och långa transportavstånd, vilket är svårt att kompensera för genom transfereringssystemen.

Bonus malus är ett ekonomiskt styrmedel riktat mot ägande och inköp av bilar. Det innebär en höjning av fordonskatten, beroende på bränsletyp och koldioxidutsläpp, under de tre första åren. Bilar med mycket låga utsläpp får en bonus. Styrmedel riktade mot inköp av nya fordon kan vara befogade, men bonus malus har fått kritik av både Konjunkturinstitutet och Riksrevisionen för låg kostnadseffektivitet. Riksrevisionen konstaterar dessutom att regeringen har haft bristande beslutsunderlag och konsekvensanalyser. Dessutom går 80 procent av bonusarna till storstadsregionerna.

2 Förbättrade alternativ skapar ofta stora nyttor i form av välfärd, tillgänglighet och service. Ofta knyts stora förhoppningar om att minska vägtransporter genom bebyggelseförtätning eller förbättrade alternativ som distansarbete, resfria möten, e-handel, järnvägssatsningar, mer kollektivtrafik och fler cykelbanor. Men det

saknas i stort sett evidens för att förbättrade alternativ ger några substantiella minskningar av utsläppen, samtidigt som många av de åtgärder som förbättrar alternativen slukar offentliga resurser. Till exempel ökade subventionerna till den regionala kollektivtrafiken med närmare 70 procent mellan 2008 och 2018, vilket är betydlig mer än resandeökningen.

Det finns flera skäl till att förbättrade alternativ inte ger så stora utsläppsminskningar.

För det första vet resenärer och transportörer oftast bäst själva hur de lättast anpassar sitt beteende. De alternativ som har konstruerats av beslutsfattare och planerare är ofta inte så attraktiva.

För det andra leder förbättrade resmöjligheter oftare till mer resande än överflyttning. Så tillkommande resande med cykel, kollektivtrafik och tåg är oftast resande som annars inte hade gjorts snarare än överflyttning från bil. Även godstransporter är svåra att flytta mellan transportslag. Val av färdslag styrs i hög grad av varuvärde och transportavstånd. Till exempel är en överflyttning av godstransporter från väg till järnväg bara möjlig på avstånd längre än 30 mil, men bara 8 procent av de tunga lastbilstransporterna är längre än så.

För det tredje har förbättrade alternativ störst förutsättningar att minska utsläppen centralt i storstäder i rusningstid, men dessa står för en liten andel av bilresandet. Antal cykelresor per capita ökar till exempel i centrala Stockholm, men har sedan 1990-talet minskat på nationell nivå.

Ökad digital kommunikation de senaste decennierna tycks inte heller ha dämpat bilresandet. Distansarbete leder ofta till att de resor som görs blir längre eller att annat resande ökar. Den som jobbar hemma kan till exempel bo längre ifrån sitt jobb. Resfria möten har lett till fler möten över större avstånd snarare än ett minskat resande. Det återstår att se om coronapandemin långsiktigt kan minska resandet.

Min slutsats är att en elektrifiering av vägtransporter på sikt är det enda långsiktigt hållbara sättet att kraftigt minska utsläppen från transportsektorn. För tung trafik kan elvägar mellan våra tre storstäder på ett kostnadseffektivt sätt minska de svenska utsläppen från tunga lastbilstransporter med en tredjedel. Bil Sweden bedömer att 80 procent av alla personbilar som säljs 2030 åtminstone delvis kan vara elektrifierade. Men detta förutsätter att staten tar ansvar för att laddinfrastruktur byggs ut i hela landet.

Och investeringsbehovet stannar inte vid laddstolpar och eventuellt el-vägar. Den effektkapacitet som i dag finns längs vägarna räcker inte. Om elbilar inte ska förbli främst en andrabil måste man kunna ladda sin bil på långresor även när efterfrågan på snabbladdning är hög runt lov och storhelger. Elektrifiering av vägtransporterna fordrar därför att staten tar ansvar för att bygga ut elinfrastrukturen längs vägnätet.

Eftersom ledtiderna är långa bör arbetet starta omgående. Men trots en omfattande utbyggnad tar en fullständig elektrifiering tid, eftersom de personbilar som säljs i dag kommer att köras i 15–20 år.

I ett kortare perspektiv krävs det därför en ökad användning av biodrivmedel för att 2030-målet ska kunna nås till rimliga samhällsekonomiska kostnader. Centralt för möjligheten att uppfylla 2030-målet är då att snabbt får i gång en större inhemsk produktionskapacitet. När vägtransporterna elektrifierats kommer de

svenska biodrivmedlen att komma väl till pass i andra länder eller för flyg och sjöfart som är svårare att elektrifiera.

För att öka takten av utsläppsminskningen och samtidigt ta hänsyn till andra politiska mål, måste beslutfattare i högre grad börja prioritera åtgärder grundat på kunskapsbaserade beslutsunderlag. En förutsättning är att berörda myndigheter på ett systematiskt sätt börjar utvärdera effekten av och kostnadseffektiviteten i de åtgärder som genomförs. Arbetet skulle underlättas om fler beslutsfattare och debattörer visade ett större intresse för i vilken grad olika åtgärder faktiskt minskar utsläppen.

Maria Bratt Börjesson, professor i nationalekonomi, Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) "

"**Bakgrund. Rapporten**
Onsdag 26 augusti presenteras SNS-rapporten ”Transportsektorn och klimatpolitiken” skriven av Maria Bratt Börjesson.
Rapportens författare svarar för analys, slutsatser och förslag. SNS som organisation tar inte ställning till dessa. "

”Nu kräver vi att staten tar huvudansvaret för skolan”

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200827
Vi har tidigare inte drivit kravet på att återföra huvudansvaret för skolan till staten. Men Sveriges kommuner kommer inte klara att finansiera skola och utbildning med nuvarande ansvarsfördelning mellan stat och kommunsektor. Därför måste nu staten ta huvudansvaret för skolan, skriver Lärarförbundets Johanna Jaara Åstrand.

Sveriges kommuner är överbelastade. För många stora ekonomiska åtaganden trängs i de kommunala budgetarna. Varningsropen om kommunernas svårigheter att i framtiden klara finansieringen av välfärden när andelen äldre i befolkningen ökar har hörts i gott och väl 15 år.

Den framtiden är här nu och har under 2010-talet kompletterats med ett växande antal barn och unga som behöver skolor, förskolor och fritidshem. Kommunerna är redan före konjunkturnedgången, i spåren av pandemin, svagt rustade för att möta den dubbla demografiska utmaningen. När skatteintäkterna försvagas ska en mindre kaka fördelas och skolan riskerar att bli förlorare.

Risken är stor för att skola och utbildning kommer att prioriteras ner genom det uppenbara behovet av förstärkningar inom äldreomsorgen, vilka så brutalt blottlagts genom pandemins effekter.

Redan före pandemin har kommunerna uppvisat svårigheter att klara finansieringen av skola och utbildning. Besparingar har under de senaste två åren blivit vanligt i de flesta av landets kommuner.

Frågan måste ställas hur rimligt det är att kommunerna ska klara av att finansiera två av välfärdens mest kostnadskrävande sektorer. Är kommunernas skattebas verkligen utformad för att bära detta stora åtagande?

Lärarförbundet har tidigare inte drivit kravet på att återföra huvudansvaret för skolan till staten. Men möjligheterna att framöver kunna finansiera skolväsendet är sannolikt omöjliga utan omfattande statlig medverkan. Därför är det hög tid att ompröva dagens ordning. Staten måste ta huvudansvaret för skolan. Skolans finansiering är det som främst talar för ett ökat statligt ansvarstagande, men det finns även andra faktorer.

OECD har pekat på att ansvaret för skolsystemet i Sverige är mycket splittrat. En bild som bekräftades av Skolkommissionen för tre år sedan. Skolans huvudmän saknar många gånger kapacitet för att genomföra uppdraget i de nationella styrdokumenten. Sveriges 290 kommuner och många hundra friskoleföretag har såväl olika förutsättningar som olika ambitioner. Likvärdigheten i det svenska skolsystemet haltar betänkligt.

Utvecklingen har länge gått stick i stäv med uttalade politiska mål, men inget tycks riktigt hjälpa. Det mest bestickande är hur extremt olika elevers möjligheter är att få möta utbildade och behöriga lärare – från nära nog samtliga lärare på skolor i områden med stark socioekonomisk status, till mindre än varannan lärare vid skolor i socialt mer utsatta områden och i många glesbygdskommuner.

Staten har under den senaste tioårsperioden sett det som nödvändigt att genomföra en mängd reformer på skolområdet, som nya läroplaner, fler riktade statsbidrag, en ny lärarutbildning, lärarlegitimation, karriärtjänster och lärarlönelyft. Ingenting tycks riktigt hjälpa.

I stället vilar en ömsesidig misstro över relationen mellan stat och kommun. Kommunerna är mest måna om att till varje pris värna sitt självstyre och staten att förse sina reformer med byråkratiska kontrollmekanismer som i slutändan drabbar lärarkåren genom diverse krav på återrapportering och fler obligatoriska moment i undervisningen. Den professionella frihet som tidigare var en naturlig del av läraryrket är i dag kraftigt beskuren.

Erfarenheterna från de riktade statsbidragen är knappast goda från någon part. De är erkänt ineffektiva, gör ansvar och roller otydliga samt missgynnar små kommuner som har sämre förutsättningar att söka bidragen. Mängden riktade statsbidrag vittnar om det urholkade förtroendet mellan stat och kommun.

Januariavtalet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna har öppnat för att ompröva frågan om skolans huvudmannaskap. Jag menar att det är nödvändigt att den kommande utredning som januari-partierna har utlovat vänder på alla stenar, med inriktningen att stärka det statliga ansvaret för skolan – särskilt finansieringen.

Under större delen av 1900-talet pågick en process för att decentralisera det svenska skolsystemet. Med kommunaliseringen brukar man avse dåvarande skolminister Göran Perssons reform från 1989, men den handlade enbart om att avskaffa den statliga regleringen av löner och anställningsvillkor för lärare och skolledare och var egentligen en slutpunkt på en lång historisk process. De

problem som 2000-talet fört med sig pekar entydigt på att det nu är dags för en återcentralisering.

Denna behöver vila på fyra grundpelare:
1 Ett statligt sektorsanslag till skola och utbildning. Ett statligt huvudansvar för skolans finansiering kommer naturligtvis inte som genom ett trollslag att lösa skolans alla problem, men det är sannolikt en förutsättning för att stärka likvärdigheten, klara kontinuerliga investeringar i hela skolsystemet samt en fortsatt förbättring av läraryrkets villkor, status och attraktionskraft.

2 Ökad likvärdighet mellan skolor. Alla skolor måste vara bra skolor. När så inte är fallet blir följden ojämlika livschanser för de barn som växer upp. Det är inte bara djupt orättvist, utan också förödande för hela Sveriges framtid.

3 Ökat statligt ansvar för lärarförsörjningen. Kommunaliseringen banade väg för fler obehöriga personer på lärartjänster. Staten behöver ta ett mer direkt ansvar för lärarförsörjningen och inte passivt skjuta över detta till lärosätena. En massiv satsning på validering och behörighetsgivande utbildning till de obehöriga som i dag arbetar på lärartjänster bör vara en naturlig del i ett statligt ansvar för skolans kvalitet.

4 Stärkt yrkes- och kompetensutveckling. Kommunaliseringen har medfört att lärares kompetensutveckling eftersatts. Internationella studier, som Talis, visar att svenska lärare har mindre tillgång till kompetensutveckling än lärare i de flesta andra länder. Staten behöver sjösätta ett professionsprogram som ger legitimerade lärare samt skolledare möjligheter till utveckling genom hela yrkeslivet.

Resursknappheten i svensk skola leder i dag till en styrning som fokuserar på minskade kostnader, inte sällan utifrån den styrfilosofi som kallas new public management. En skola av hög internationell kvalitet måste bort från dessa krav på ständig mätbarhet. Staten behöver träda in med stabila finansiella förutsättningar och borga för ett mer professionsstyrt skolväsende där alla elever ges rätt till likvärdig utbildning. Fortsätter vi utan radikala förändringar av ansvarsfördelningen kommer Sveriges ställning som kunskapsnation på sikt vara allvarligt hotad.

Johanna Jaara Åstrand, förbundsordförande Lärarförbundet "

”S vill prioritera jobb och välfärd i budgeten”

FREDAG 28 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200828
Vi socialdemokrater prioriterar fyra områden: Nya jobb i hela landet genom storsatsningar på infrastruktur, vägar, järnvägar och grön teknik. Satsningar på trygghetssystemen och möjligheten till omskolning. Fler medarbetare och bättre arbetsvillkor i välfärden samt en upprustad krisberedskap, skriver Lena Rådström Baastad (S).

När historiker och statsvetare i framtiden kommer att beskriva den tid vi lever i nu, kommer de sannolikt att vittna om hur det fanns ett Sverige innan coronaviruset drabbade oss och ett annat Sverige efter krisen. Den pågående pandemin har utmanat oss som land och vårt samhällsbygge, och det råder ingen tvekan om att vi står inför stora utmaningar och att läget är tufft. Men i dessa utmaningar ryms också möjligheter. Vi socialdemokrater föreslår därför fyra prioriterade områden för att både ta oss ur krisen och bygga vårt samhälle ännu starkare än det var före pandemin.

Det kommer att finnas de som vill göra gällande att det som vi socialdemokrater vill prioritera inte är något nytt. Vissa kommer till och med hävda att det inte finns någon politisk konflikt inom dessa områden. Ingen skulle vara gladare än jag om de hade rätt, men de har tyvärr helt fel.

Vi ser på område efter område att andra partier hellre har gjort – och fortsätter göra – andra val. Vi ser det i Stockholms stad där fyra av tio anställda inom äldreomsorgen är visstidsanställda med timlön. Detta efter politiska beslut. Vi såg det när apoteksmarknaden avreglerades och ansvaret för beredskapslager prioriterades bort. Vi ser det just nu i Region Stockholm som trots att pandemin inte är över går vidare i syfte att säga upp hundratals undersköterskor och läkare på det stora sjukhuset i regionen – för att i stället hyra in personal. Inget av detta händer av sig självt, utan sker efter politiska beslut och som en direkt konsekvens av val som gjorts.

Vi socialdemokrater vill bygga samhället starkare och mer jämlikt för framtiden, och vi vill göra det på samma sätt som vi har tagit oss an pandemin: tillsammans.

Coronakrisen har slagit hårt mot Sverige. Liv har gått förlorade, många har blivit sjuka och arbetslösheten ökar. Samtidigt har krisen tagit fram det bästa ur Sverige och det svenska folket. Vi har tagit ansvar för varandra, hjälpt varandra, gjort vår plikt mot samhället och visat solidaritet med såväl äldre medmänniskor som andra i riskzonen.

Många är också de som avstått från att leva sitt liv som man brukar för att på så sätt skydda familjemedlemmar, grannar och andra medmänniskor från smitta.

Samtidigt har personalen inom vården och omsorgen tillsammans med blåljuspersonal slitit dygnets alla timmar för att ge alla som behöver det vård, omsorg och trygghet. Lärare, bussförare och butiksanställda har fortsatt att göra sina jobb, för att på så sätt möjliggöra att samhället i sin helhet står starkt mot pandemin. Solidaritet, plikt, tillit och samarbete har präglat det starka samhällets svar på krisen.

Men krisen har också blottlagt brister i såväl vår krisberedskap som i välfärden. Det är tydligt för alla och envar att äldreomsorgen inte stod rustad för att hantera smittspridningen, likaså att avregleringen av apoteksmarknaden gjorts till ett pris där ingen aktör känt ansvar för att hålla beredskapslager av läkemedel och skyddsutrustning.

Vi vet från andra kriser att klassklyftorna dessutom riskerar att förvärras när krisen slår hårdast mot de med små ekonomiska marginaler, oavsett om det handlar om hälsa eller arbetslöshet.

Tack vare att vår regering har fört en ansvarsfull ekonomisk politik under högkonjunkturen finns det nu möjlighet att investera landet ur krisen. Vi har redan räddat fler än 150 000 jobb genom permitteringsavtalen, och det är i dag 100 000 fler anställda i välfärden jämfört med när den S-ledda regeringen tillträdde 2014.

Olof Palme myntade en gång begreppet att politik är att vilja, och det stämmer fortfarande. Men politik handlar också om att välja. Vi socialdemokrater sätter jobben och välfärden först. Det är så vi på bästa sätt kan ta oss ur krisen. Därför är våra prioriteringar följande inför såväl höstens budget som kommande budgetar:

1 För det första vill vi skapa nya jobb i hela landet genom storsatsningar på infrastruktur, vägar, järnvägar och grön teknik. Vi tror inte på att skapa nya låglönesektorer eller konkurrera på världsmarknaden med låga löner och dåliga arbetsvillkor. De världsledande svenska industriföretagen har inte nått sin position genom att pressa ner lönerna utan genom tekniskt avancerad produktion som kräver medarbetare med rätt utbildning. Här finns en stor potential, som vi måste ta tillvara. Genom rätt investeringar bidrar vi också i arbetet mot klimatförändringarna.

2 Ett andra prioriterat område är våra trygghetssystem och möjligheten till omskolning. I krisens spår stiger arbetslösheten. Jobb försvinner, varav vi redan ser att vissa inte kommer tillbaka. Samtidigt som vi investerar i fler jobb i landets företag och i välfärden måste vi därför säkra den ekonomiska tryggheten för den som drabbas av arbetslöshet och sjukdom. A-kassan ska finnas där för de som förlorar jobbet och ersättningsnivåerna ska vara rimliga. Men det ska också finnas bra möjligheter att ta steget till ett nytt yrke eller en ny bransch för den som behöver omskolning.

3 För det tredje behöver vi investera i fler medarbetare och bättre arbetsvillkor i välfärden, i synnerhet i äldreomsorgen men även inom sjukvården. Coronakrisen har tydligt visat att personalens utbildning och villkor har stor betydelse för möjligheten att begränsa smittspridningen på äldreboenden. Det har också stor betydelse för de äldres livskvalitet och därtill bidrar det till att pressa ned arbetslösheten. Vi vill dessutom höja pensionerna.

4 Den avslutande delen i våra prioriteringar handlar om krisberedskapen. Vårt samhälle är sårbart för globala kriser och där vi också ser att hoten mot det svenska samhället i framtiden tar sig nya former. Med klimatförändringarna och den pågående urbaniseringen kommer vi sannolikt att se fler pandemier, liksom skogsbränder och andra katastrofer som kommer med ett varmare klimat. Vi ser också nya typer av hot, via den nya tekniken, som utmanar vår demokrati och våra samhällen. Sverige måste därför rustas inte bara militärt utan också civilt för att klara av framtida kriser. Det gäller allt från beredskapslager och datasäkerhet till smittskyddsarbete, internationellt samarbete i kris och katastrofberedskap.

Listan på samhällsproblem som skulle behöva lösas, och andra angelägna satsningar som skulle behöva göras i pandemins kölvatten, är som alla förstår längre än så. Politik handlar om att vilja och att välja, men också om att prioritera. Det här är vår socialdemokratiska idé om hur vi bygger samhället starkare i coronavirusets spår. Vårt mål är att tillsammans bygga ett Sverige som är ett bättre land att leva i – för alla som bor i vårt land – än innan pandemin slog till. Den närmaste framtiden lär utvisa om andra partier är beredda att följa vårt exempel.

Lena Rådström Baastad (S), partisekreterare "

”Vi behöver en konvention för nedrustning av fossil energi”

LÖRDAG 29 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200829
Trots många utfästelser om minskade klimatutsläpp går omställningen för långsamt. Inspirerade av de framgångsrika internationella konventionerna mot kemiska och biologiska vapen föreslår vi, som ett komplement till Parisavtalet, en internationell konvention för nedrustning av fossil energi, skriver sex debattörer.

Deklarationer från politiker om att vi ska nå netto nollutsläpp för kol inom några decennier förekommer ymnigt. Men räcker det?

Många länder har gjort utfästelser men fortsatt öka utsläppen. Om de fortsätter i dagens takt kommer den totala mängd koldioxid som maximalt kan släppas ut globalt för att vi ska nå Parisavtalets 1,5 graders-mål att vara förbrukad redan om sju år. Om vi tar risken att acceptera en höjning på 2 grader, avtalets övre gräns, kan vi fortsätta i ytterligare drygt femton år, enligt Mercatorinstitutet i Potsdam.

Vill vi vara ansvarsfulla måste utsläppen sänkas snabbare än vad som sagts i planerna, exempelvis för EU:s ”Gröna giv” eller Sveriges klimatmål. Hur ska det gå till?

Den goda nyheten är att det blivit inte bara tekniskt möjligt utan ekonomiskt lönsamt att göra så. Framstegen för sol- och vindenergi under det senaste årtiondet har varit häpnadsväckande, och kostnaden per kilowattimme för grön el är i dag mindre än för den el som

kommer från förbränning av kol, olja eller gas om alla relevanta kostnader tas med – tillverkning av solpaneler och vindkraftverk, kolbrytning och oljeborrning, transporter, raffinaderier, kraftverkskonstruktion och distribution. Problemen med variationer i elproduktion från sol- och vindenergi är lösbara bland annat genom bättre elnät, smartare elanvändning och lagring i ackumulatorparker eller som vätgas.

I dag riskerar därför investeringar i fossil energi att förstöra både klimatet och pengarna. Den senaste kvartalsrapporten från British Petroleum visade en förlust på svindlande 150 miljarder kronor. Trots detta, och trots att BP halverade utdelningen till aktieägarna, steg aktien på börsen. Varför? Företagsledningen deklarerade att man planerar att minska olja och gas kraftigt, för att 2030 ha en kapacitet på 50 GW förnybar el. Det motsvarar hela Sveriges elsystem.

I USA har de fem största kolgruveföretagen gått i konkurs sedan 2015 trots löftena i Trumps valkampanj. Det enda nya, ”The Poplar grove mine”, började brytning 2019 men har redan gått i konkurs.

Koleldning i USA har halverats sedan 2010. Många stora investerare har också upphört att satsa på fossilföretagen.

Runt om i världen diskuteras olika redskap för att minska utsläppen. Exempel är avlägsnande av fossilsubventioner, handel med utsläppsrätter, koldioxidskatter och koldioxidtullar på import av varor som framställts med obeskattade fossila bränslen. Men viktigt är också att privatpersoner och företag kräver att få köpa förnybar el och på andra sätt stödjer uppbrottet från de destruktiva vanor som den fossila världsparentesen lett oss till.

Med sådana initiativ, och med den snabba utvecklingen av förnybar energi, är frågan varför omställningen ändå går för långsamt. Ett skäl är att flera av världens största företag och stater – Kina, USA,

Ryssland, Brasilien – av en kombination av geopolitiska, ekonomiska, militära och ideologiska skäl har valt att binda sig vid på sikt hopplösa positioner i den fossila världsordningen. Att navigera förbi hindren, lossa dessa band, och på sikt förmå alla att ansluta sig till fossil-avvecklingen är en huvuduppgift för en hållbar klimatpolitik.

Vi vill här komma med ett förslag: en internationell konvention för nedrustning av fossil energi, som ett komplement till Parisavtalet. Denna kan innehålla flera åtaganden:

1 Avskaffande av subventioner för fossil energi.

2 En obligatorisk avgift på fossil energi som räcker för att täcka dess direkta och indirekta miljökostnader.

3 Inga nya koncessioner till anläggningar som förbränner kol, olja eller gas och släpper ut växthusgaser i atmosfären.

4 Politiska, ekonomiska och legala åtgärder för att de anläggningar som nu orsakar stora utsläpp av växthusgaser ska upphöra med det.
5 Ett generellt förbud mot utsläpp av växthusgaser från förbränning av kol, olja eller gas.

Det femte steget bör kunna införas successivt, olika snabbt av olika länder, men senast femton år efter konventionens ikraftträdande.
Steg fem kan stå i konflikt med internationella överenskommelser och nationella lagar som skyddar rätten att utvinna kol eller olja och driva

anläggningar som släpper ut växthusgaser. Men det är inte naturlagar som ger rätt att släppa ut växthusgaser. Det är lagar stiftade av människor. När människor blir klokare inser de ibland att lagar måste ändras. De kloka och förutseende har redan börjat rädda sig bort från fossilt kol, så som näringslivet – efter förbud – redan övergett asbest, kvicksilver, freoner och DDT.

Man kan jämföra med konventionerna mot kemiska och biologiska vapen. Dessa antogs först inte av de stater som då hade stora lager av kemvapen, främst Sovjetunionen och USA. Men efter hand har de gjort det och förbundit sig till en nedrustning med förstörelse av de lager som finns. Förhoppningsvis kan detta också ske med konventionen om förbud mot kärnvapen som antogs under en FN-konferens i New York 2017 (Treaty on the prohibition of nuclear weapons, TPNW). Den har i dag ratificerats av 44 stater och kommer att träda i kraft, kanske till och med i år. Sverige avvaktar, tyvärr.

Parallellerna mellan kärnvapnens effekter och klimatkrisen är många. Klimatförändringarna påverkar livsvillkoren för en stor mängd människor och deras möjlighet att bo, odla sin mat och utveckla sin ekonomi. Direkta konsekvenser innefattar bränder, översvämningar, torka, och ödelagda odlingar. Människoliv sätts i fara. Vi närmar oss en punkt där utsläpp från förbränningen av fossila bränslen blir oacceptabla på grund av destruktiv påverkan på människor och annat liv på planeten.

Förslaget om en förbudskonvention mot fossilt kol framfördes nyligen i en artikel i Le Monde av Peter Newell vid Sussex university och Andrew Simms vid New weather institute, båda verksamma inom Scientists for global responsibility. De är ekonomer och pekar på de oerhörda kostnader klimatförändringar för med sig, något som klarlades 2006 av Nicolas Stern vid London school of economics. Slutsatsen var redan då klar: det är överlägset mer lönsamt att satsa på att förhindra uppvärmningen än att tvingas betala för anpassningarna som följer. Newell och Simms pekar trots det främst på de jättelika sociala orättvisor som klimatförändringarna kommer att skapa.

En nedrustningskonvention skulle stärka den internationella politiska agendan för snabb omställning och rikta fokus mot att utveckla grön energi. Den skulle komplettera Parisavtalets frivillighetsmodell, som löste många knutar men som riskerar att bli ännu en illusion i raden. Den skulle också stärka banden till de många sociala klimatrörelserna världen över som kräver handling, ansvarstagande och klimaträttvisa.

Bengt Gustafsson, professor emeritus i teoretisk astrofysik, Uppsala universitet
Tomas Kåberger, affilierad professor i industriell energipolicy, Chalmers
Gabriel Michanek, professor emeritus i miljörätt, Uppsala universitet
Lars Rydén, professor, fd föreståndare för Baltic university programme, Uppsala universitet
Johanna Sandahl, ordförande Naturskyddsföreningen
Sverker Sörlin, professor i miljöhistoria, KTH "

”M, KD och L beredda att köra över regeringen om försvaret”

SÖNDAG 30 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200830
Regeringens förslag innebär en underfinansiering av försvaret. Det är oacceptabelt, helheten i försvarsberedningen måste genomföras. Om regeringen inte är beredd att tillskjuta de medel som krävs kommer vi i riksdagen driva den nödvändiga förstärkningen, skriver Pål Jonson (M), Mikael Oscarsson (KD) och Allan Widman (L).

I höst ska riksdagen fatta ett nytt försvarsbeslut. Samtliga partier har i försvarsberedningen, under mer än två år analyserat den säkerhetspolitiska utvecklingen och vilka krav det ställer på det svenska försvaret. I två rapporter lämnade beredningen i bred politisk enighet förslag om Sveriges framtida försvar. Det fanns en samsyn om både det försämrade säkerhetspolitiska läget och hur totalförsvaret måste utvecklas för att kunna säkra vår frihet och oberoende. De slutsatser och förslag försvarsberedningen lämnade utgör en noga avvägd helhet för att skapa en trovärdig krigsavhållande förmåga.

Försvarsberedningen konstaterade att ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. För att kunna hantera den osäkra och instabila omvärld alla är överens om, måste vi betala för det försvar det kräver.

Det som nu händer i Belarus påminner oss om hur snabbt utvecklingen i vår omvärld kan förändras. Vår försvarsförmåga ska inte bara vara krigsavhållande mot en eventuell angripare, den är också en förutsättning för att kunna få hjälp av andra.

Försvarsberedningens förslag rörande det civila försvaret måste fullföljas och de medel beredningen såg behov av måste tillföras. Ett totalförsvar med ett starkt civilt försvar är centralt för att det militära försvaret kan lösa sin uppgift. Det civila försvaret ökar vår förmåga att hantera fredstida kriser, till exempel pandemier, skogsbränder och terrordåd.

I juni avslutade Peter Hultqvist förhandlingarna om det militära försvaret utan att någon politisk uppgörelse kunde nås. Ansvaret för detta misslyckande vilar helt på regeringen. Sedan försvarsberedningens slutrapport i maj 2019 har efterhand nya kostnader om flera tiotals miljarder kommit i dagen. Peter Hultqvist har dessutom tillfört nya ambitioner. Trots det har regeringen inte öppnat för en enda krona i tillskott som kompensation för allt detta. Det är så försvarsbeslut underfinansieras.

Regeringens förslag innebär att stora delar av försvarsberedningens förslag inte ryms, liksom att neddragningar måste göras i ÖB:s militära råd. Helheten i försvarsberedningens förslag kan därmed inte uppnås, ÖB:s föreslagna operativa balans uteblir och den strategiska risktagningen ökar. Detta är oacceptabelt för oss.

Upprustning tar tid. Försvaret kräver långsiktighet.

Försvarsmyndigheterna måste få tydliga långsiktiga ekonomiska planeringsramar även för åren 2026–2030. Vi är överens om att försvarsanslagen då behöver öka för att helheten i

försvarsberedningens förslag ska förverkligas och hela ÖB:s militära råd genomföras fram till 2030.

Det innebär bland annat att utöver vad regeringen presenterat så:
förstärks cyberförsvaret och underrättelseförmågan.

tillförs flygvapnet långräckviddig markmålsbekämpningsförmåga.
förstärks förmågan att kunna basera flygstridskrafterna på spridda krigsbaser.

tidigareläggs omsättningen av radarsystem till sensorkedjan.
får helikopterförbanden rörliga basförband.

tillförs marinen en ny korvett i perioden 2026–2030 utöver den korvett regeringen föreslår.

påbörjas produktion av ytterligare två korvetter i perioden 2026–2030 för leverans efter 2030.

förstärks amfibieförbanden med fler nya stridsbåtar.
anskaffas modernt buret luftvärn till armén.

tillförs ytterligare en eldrörsartilleribataljon (utöver den regeringen föreslagit), en ingenjörbataljon och en underhållsbataljon.

etableras en reducerad brigad, Livgardesbrigaden, i Stockholmsområdet.

tillförs förbindelsekompanier för att lägga broar över större älvar.
återetableras totalt två nya infanteriregementen 2022, Jämtlands fältjägarregemente i Östersund eller Västernorrlands regemente i Sollefteå samt Dalregementet i Falun (utöver Norrlands dragonregemente i Arvidsjaur, Älvsborgs amfibieregemente i Göteborg och Upplands flygflottilj i Uppsala).

återetableras Bergslagens artilleriregemente i Kristinehamn, med Villingsberg som skjutfält.

förverkligas Försvarsmaktens ambition rörande anställda soldater och sjömän.

förstärks uthålligheten i krig genom anskaffning av ytterligare läkemedel, drivmedel och nödvändiga reservdelar samt lastbilar, ammunition.

tillförs ytterligare ny soldatutrustning och anskaffas nya eldhandvapen till fler soldater.

anskaffas betydligt mer modern och tyngre materiel till Hemvärnet.
förstärks de frivilliga försvarsorganisationerna ytterligare.
återinrättas väg- och vattenbyggnadskåren och byggnads- och reparationsberedskapen.

Våra partier står bakom att på sikt nå motsvarande 2 procent av bnp i försvarsanslag. Det gäller dock att försvarsstrukturerna kan hantera de förstärkningar som tillförs i försvarsbeslutet 2020 på det sätt riksdagen avsett. Det riksdagen beslutat ska levereras.

Det måste bli ordning och reda i ekonomin. Försvaret får inte vara underfinansierat. Vi föreslår därför, liksom försvarsberedningen, att en totalförsvarsinspektion i form av en ny självständig myndighet med uppgift att granska, utvärdera och följa upp verksamheten inom

totalförsvaret i sin helhet snarast inrättas. Behov av inspektionen förstärks av de ansenliga belopp som vi föreslår att försvarssektorn ska tillföras de kommande åren.

Så kallade kostnadsfördyringar eller oförutsedda kostnader kan inte tas på löpande räkning. Därför krävs bland annat att definierade så kallade objektsramar införs för bland annat stridsflygförmågan och undervattensförmågan.

Sverige ska ha en avancerad och konkurrenskraftig försvarsindustri.

Utvecklingen av industrin kräver långsiktighet och brett stöd i riksdagen. En parlamentarisk utredning med uppdrag att ta fram en materiel- och försvarsindustristrategi måste därför tillsättas för att ge underlag rörande statens åtagande mot försvarsindustrin inom den långsiktiga ekonomiska ram riksdagen beslutar.

Det är viktigt att beslut om vår försvars- och säkerhetspolitik fattas med brett stöd i riksdagen. Försvarsbeslut måste överleva val. Ryckighet i försvarspolitiken tjänar inte Sverige.

Om inte regeringen är beredd att skapa ett brett stöd för försvarsbeslutet och föra en diskussion om tillskott för att förverkliga helheten i försvarsberedningens förslag så kommer vi i riksdagen driva denna nödvändiga förstärkning. Det får inte bli ännu ett underfinansierat försvarsbeslut. Helheten i försvarsberedningen ska genomföras!

Pål Jonson (M), försvarspolitisk talesperson
Mikael Oscarsson (KD), försvarspolitisk talesperson
Allan Widman (L), försvarspolitisk talesperson "

”Det ska synas på pensionen att man jobbat ett helt yrkesliv”

MÅNDAG 31 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200831
Det är snart 25 år sedan pensionssystemet gjordes om. Syftet var att få ett pensionssystem som var mer ekonomiskt hållbart och rättvist. Det har inte uppnåtts. Det är dags att pensionsgruppen, med Ardalan Shekarabi (S) i spetsen, gör om – och gör rätt, skriver Kommunals Tobias Baudin och Josepha Lindblom.

Under lång tid har det lappats och lagats i pensionssystemet. Man har skruvat lite här och kompletterat lite där. Ofta har det varit förändringar med betydelse för människors vardag, men det är ad hoc-lösningar som i grunden visar att pensionssystemet inte levererar på löftena. Målet i den ursprungliga pensionsöverenskommelsen var att pensionen skulle motsvara minst 70 procent av slutlönen – i dag får stora samhällsgrupper klara sig på mindre än hälften av sin tidigare lön som pensionär. Faktum är att andelen fattiga pensionärer i Sverige är högst i Norden och vi har fler fattiga pensionärer än EU-genomsnittet.

Det är hög tid att den pensionsgrupp, som ligger som en parlamentarisk våt filt över debatten, tar ett riktigt nytag i pensionsfrågan. Utgångspunkten kan vara de resultat som Kommunal presentar i rapporten: ”Pension för mödan – det ska löna sig att ha arbetat”.

Utgångspunkten är att det ska synas i pensionskuvertet hos alla att de har jobbat ett helt yrkesliv – även de som har haft en arbetarlön. Så är det inte i dag. För majoriteten av medlemmarna i Kommunal är risken

överhängande att ett helt yrkesliv gör ett obemärkt avtryck i pensionskuvertet. Pensionen blir knappt märkbart större än om de inte jobbat alls eller bara lite. (Beräkningarna är gjorda på en genomsnittlig heltidslön på Kommunals avtalsområde, 25 000 kronor.)

Huvudförklaringen är kombinationen av låg lön och pensionssystemets konstruktion. För att få en pension som baseras på den egna intjänade pensionen förväntas pensionsåldern för medlemmarna i Kommunal som är födda 1960 bli cirka 70 år för de som arbetat heltid med tjänstepension, (utan tjänstepension 73 år). Först då har man en tillräckligt hög pension för att den helt ska baseras på livsinkomsten.

För en person född 1980 blir det än värre, hen får vänta till 73 års ålder (76 år utan tjänstepension). Skillnaden i disponibel inkomst efter bostadstillägg för en person född 1980 som arbetat heltid från 20 års ålder till den beräknade riktåldern på 69 år blir maximalt runt 2 000 kronor än om man inte arbetat alls. Om rätten till bostadstillägg inte förekommer för den som har arbetat hela livet blir skillnaden endast en tusenlapp.

Det handlar inte om att nivåerna på garantipension och bostadstillägg är för höga. Ett grundskydd ska garantera en rimlig försörjning för de som inte har kunnat arbeta ihop sin egen pension. Det är en hygienfaktor i ett välfärdssamhälle. Men i nuläget blir det så kallade respektavståndet mycket litet. Fokus måste vara att se till att det lönar sig att ha arbetat, även med låg inkomst. Det är en fråga om den fortsatta tilliten till pensionssystemet och i förlängningen till välfärdssystemet som helhet. Här finns två grundläggande utmaningar:

Det första är att avgifterna till den allmänna pensionen inte är tillräckligt höga för att ge en allmän pension som fullt ut baserar sig på inkomstgrundad pension för den med en vanlig arbetarlön. Men att enbart höja avgifterna är ingen lösning på problemet. Kommunals rapport visar att för den som är född år 2000 och går i pension vid 69 år skulle en höjning av den allmänna pensionsavgiften på 4 procentenheter ge en högre inkomstpension – men inte nödvändigtvis leda till en märkbart högre pension totalt.

Orsaken till att den samlade inkomstgrundade allmänna pensionen blir så pass låg är att det grundskydd man har rätt till minskas i relation till höjningen av inkomstpensionen. Avgiftshöjningen skulle därmed, för den som har rätt till bostadstillägg, enbart höja den disponibla inkomsten med ett par hundralappar. De med högre inkomster skulle tjäna betydligt mer – en inkomst på 40 000 kronor skulle med samma höjning ge 3 000 kronor mer efter skatt.

Den andra utmaningen är att medellivslängden i Sverige ökar – en fantastisk utveckling. För pensionssystemet innebär det dock att pengarna ska räcka fler år och ersättningen per månad blir därmed lägre. Den politiska lösningen är att höja åldersgränserna i pensionssystemen kraftigt de kommande åren för att därefter följa en riktålder som bygger på medellivslängden.

Det är inte en hållbar lösning för alla. Vi har länge konstaterat att man kan höja pensionsåldern hur mycket som helst. Det spelar ingen roll eftersom det för många är kroppen – inte riksdagsbesluten – som avgör när man slutar arbeta. Kommunal organiserar yrken där den fysiska arbetsbelastningen är hög, bland annat undersköterskeyrket – Sveriges största yrkesgrupp. Och de som inte klarar att arbeta längre kommer att drabbas värst, både av en lägre pension och av att rätten till bostadstillägg och garantipension skjuts fram i samband med övergången till riktålder. De som har fysiskt och psykiskt tunga

arbeten och inte längre orkar tvingas acceptera en mycket låg pension utan grundskydd.

Något pensionsgruppen talar tyst om i samband med höjningen av pensionsålder är att den ökade medellivslängden i Sverige fördelar sig olika mellan olika grupper. Vid 30 års ålder skiljer det i dag sex år i återstående medellivslängd mellan personer med universitetsutbildning jämfört med personer utan gymnasieutbildning – och arbetarkvinnors medellivslängd ökar inte minst. Lite hårdraget betyder det att pensionsgruppen (S, MP, C, L, M och KD) för en politik som tvingar arbetarklassens kvinnor att välja mellan att få en kortare tid som pensionär eller ännu lägre pension – för att rädda pensionerna för medelklassen.

Varken höjd pensionsålder eller höjd pensionsavgift ökar alltså den disponibla inkomsten för Kommunals yrkesgrupper. Pensionsgruppen har delvis insett detta och föreslår ett inkomstpensionstillägg. Men det löser inte problemet med respektavståndet.

I ”Pension för mödan” presenterar Kommunal ett antal förslag på långsiktiga och rättvisa lösningar.

1 En friskare arbetsmiljö. Det ska vara möjligt att orka jobba så länge som krävs för att få enpension som är anständig. Det kräver en god arbetsmiljö med bättre balans mellan krav och kontroll i arbetet.

2 Regelverket i sjukförsäkringen måste förändras och åldersgränserna måste höjas. Rätten till sjukersättning, sjukpenning och a-kassa ska självklart följa med pensionsåldern uppåt och hänsyn till bland annat ålder måste tas i sjukförsäkringen. Det ger möjlighet att vänta med att ta ut pension och därmed få en högre pension.

3 Ett långt arbetsliv ska ha betydelse för pensionens storlek. Högre pensionsavgift i kombination med att man får behålla grundskydd vid högre inkomstgrundad pension är en lösning. Det ska självklart inte ske genom att de fattigaste pensionärerna får mindre.

4 Öka möjligheterna att skjuta upp uttag av ålderspension. För pensionens storlek spelar de sista åren i arbetslivet större roll än de första. Kommunals medlemmar börjar ofta arbeta tidigt och arbetar i fysiskt ansträngande arbeten, medan möjligheten att arbeta högre upp i åldrarna är mindre. En lösning där vissa yrkesgrupper med fysiskt ansträngande arbeten får skjuta upp uttag av ålderspension möjliggör högre pensioner.

5 Heltidsarbete som norm. Heltidsarbete ger mer pengar i plånboken i nuet, men höjer även den inkomstgrundade pensionen. Heltidsarbete som norm är en förutsättning för att tjäna ihop till en bra pension.
Det är snart 25 år sedan pensionssystemet gjordes om. Syftet var att få ett pensionssystem som var mer ekonomiskt hållbart och rättvist. Det har inte uppnåtts. Medlemmarna i Kommunal har viktiga och krävande arbeten och ska självklart få pension för mödan efter ett helt yrkesliv.

Dags att pensionsgruppen, med Ardalan Shekarabi (S) i spetsen, gör om – och gör rätt.

Tobias Baudin, förbundsordförande Kommunal
Josepha Lindblom, utredare och pensionsexpert Kommunal "

Debattartiklar i DN september 2020

”Låt välfärdsskatt finansiera sjukvård och äldreomsorg”

TISDAG 1 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200901
I ett Sverige präglat av pandemin justerar vi våra skatteförslag i progressiv riktning. Vi vill bland annat ha en ”välfärdsskatt” som ska öronmärkas till sjukvård och äldreomsorg: utöver att vi återinför värnskatten för inkomster över 62 000 kronor per månad lägger vi på ytterligare 5 procentenheter på inkomster över 85 000 kronor, skriver Ulla Andersson (V).

Corona har sänt en chockvåg genom samhället. Många har blivit sjuka och fått vård. I Sverige har tusentals dött. Vissa tillhör en riskgrupp och sitter isolerade. Andra känner någon som är i riskgrupp eller har drabbats på något annat sätt av pandemin.

Vi har lärt oss att hålla distans till varandra för att överleva. Det här har haft en enorm påverkan på oss som människor. Det har så klart fått stora konsekvenser för samhällsekonomin. Många förlorade jobbet när ekonomin tvärnitade i våras. Många fler riskerar att förlora jobbet i framtiden. Som vanligt är det vanligt folk som drabbas värst.

De senaste decennierna har tillhört de redan rika. Det har funnits en blind tro på att en politik som gynnar dem också innebär att andra med betydligt lägre inkomster ska få det bättre. Överflödet ska sippra ner till folkmassorna. Men i verkligheten har klyftorna ökat, välfärden underfinansierats och otryggheten ökat. Stora ekonomiska skillnader har lett till sämre ekonomisk tillväxt.

Resultatet av den här politiken kunde vi se långt före corona. Många är de välfärdsarbetare, varav de flesta är kvinnor, som gått in i väggen.

Det är de som fått betala priset för att rika män i Danderyd och Djursholm ständigt ska vara de som politiken fokuserar på. Kvinnor betalar med utslitna kroppar för att det ska stå ännu en Ferrari eller Porsche framför garagen i de fina kvarteren. Hur detta kan vara viktigare än välfärden är obegripligt. Därför blir det ännu mer verklighetsfrånvänt när Liberalerna, mitt under brinnande coronakris, föreslår nya miljardskattesänkningar och Centerpartiet får igenom en utökning av de välbeställdas rutavdrag. Nu ska skattebetalarna betala för ommöblering av Östermalmsvåningar och för att de rika ska få sin smutstvätt tvättad. Att Socialdemokraterna går med på det, i stället för att sätta välfärden först, är en skam.

För mitt i allt mörker, när trycket har varit som värst, så har pandemin satt ljuset på de otroliga insatser som görs av de som arbetar i välfärden. Vård- och omsorgspersonal, men också förskole- och skolpersonal, har dragit ett tungt lass. De har gjort det trots dåliga löner, undermåliga arbetsvillkor med deltider och visstidsanställningar.

De har gjort det med en tidsjakt som om de stod vid ett löpande band. De har gjort det i en sjukvård där bristen på vårdplatser är skriande. Många har gjort ett fantastiskt jobb trots att de arbetar i en verksamhet där vinstjakt för ägarna sätts före allt annat.

Det här är yrken som allt fler nu inser betydelsen av. De allra flesta har ställt sig upp och applåderat deras insatser. Men många har höjt sina röster och även krävt bättre löner och arbetsvillkor. Det räcker inte bara med applåder.

Vi i Vänsterpartiet har länge påtalat bristerna inom välfärden. Vårt fokus är dess finansiering, uppbyggnad och utveckling. Vi vill bygga ett jämlikt samhälle. Vi lever nu i ett Sverige präglat av pandemin. Vi behöver skruva på vår politik i vissa delar och föreslår därför en ny skattepolitik som är anpassad för den tid vi lever i.

Därför justerar vi våra skatteförslag i mer progressiv riktning än tidigare för att säkra välfärdens finansiering under de kommande åren. Det innebär att vissa förslag, som till exempel den nya ”välfärdsskatten”, kan bli tillfällig eftersom den är anpassad för att klara av ett välfärdsbygge under pandemin. Men vilka skatter som i slutändan blir tillfälliga eller permanenta är något vi kommer att behöva utvärdera löpande.

Vi kommer att föreslå följande i vår skuggbudget:

1 Vi vill införa en ”välfärdsskatt” som ska öronmärkas till sjukvård och äldreomsorg. Vi föreslår att värnskatten återinförs från inkomster över 62 000 kronor per månad. Därutöver lägger vi på ytterligare 5 procentenheter, den extra ”välfärdsskatten”, på inkomster över 85 000 kronor. Den ger totalt 3,6 miljarder i ökade skatteintäkter. Tillsammans med den återinförda värnskatten blir det 10,1 miljarder mer i intäkter till nästa år.

2 Vi vill sänka brytpunkten för statlig inkomstskatt, från cirka 44 000 kronor per månad nästa år till 42 000. Det ger 8,6 miljarder i ökade skatteintäkter.

3 Vi föreslår en ny progressiv förmögenhetsskatt. Där vårt ursprungliga förslag ligger fast med 1,5 procent på nettoförmögenheter mellan 6–10 miljoner kronor, men där vi föreslår en ny högre skattesats för nettoförmögenheter mellan 10–20 miljoner på 2 procent, och 5 procent på nettoförmögenheter som överstiger 20 miljoner. Sammantaget beräknas skatten inbringa 10,7 miljarder kronor.

4 En större progressivitet i kapitalbeskattningen än vad vi tidigare föreslagit. Vår utgångspunkt är att vanliga människor med pensionssparande i fonder eller liknande inte ska beröras utan enbart de med absolut högst avkastning. Vi kommer att återkomma med en mer exakt utformning och beräknad statlig inkomst från den senare i höst. Men då kapitalinkomsterna vuxit kraftigt framför allt i de högre inkomstskikten bör den ge en rejäl inkomst till statskassan och välfärdens finansiering.

5 Dessutom kommer vi att återkomma med en mer progressiv fastighetsskatt där utgångspunkten är att de allra flesta betalar som i dag, men fastigheter med höga taxeringsvärden beskattas ytterligare.

Andra skattehöjningar behöver vi vänta med eftersom många företag har haft det svårt i krisen, som till exempel höjd restaurangmoms och bolagsskatt. Men samtidigt kommer vi att föreslå att klyftan i beskattning mellan den som har turen att vara frisk och att ha jobbet kvar, och den som har oturen att förlora jobbet eller bli sjuk, tas bort helt redan nästa år. I stället för att den ska trappas ner över flera år som vi tidigare föreslagit. En sådan skattesänkning är rätt ur ett rättviseperspektiv, men det är också en viktig konjunkturåtgärd då människor med låga inkomster, som sjuka och arbetslösa, ofta har eftersatt konsumtionsbehov.

Vänsterpartiets mål är full sysselsättning. Politiken måste inriktas på att skapa fler och bättre jobb. Vi har ett stort antal bristyrken, inte minst inom välfärden. Statens investeringar måste kraftigt öka,

arbetslösheten pressas ned och samhället behöver genomgå en grön omställning. Genom att kraftsamla för att ställa om samhället mot en mer hållbar riktning skapas samtidigt mängder av nya arbetstillfällen då ny infrastruktur behöver byggas, resandet gå i mer hållbar riktning, bostäder byggas, elnätet byggas ut, landsbygdens service och infrastruktur förbättras och livsmedelsförsörjningen säkras och göras mer hållbar.

Vänsterpartiets ekonomiska politik skulle göra skillnad för vanligt folk. Med vår skattepolitik visar vi vilken väg vi tycker att samhället ska gå, en välfärdens och jämlikhetens väg, ett tryggt samhällsbygge där människors behov sätts i centrum.

Ett Sverige där alla får plats, inte bara de rikaste.

Ulla Andersson (V), ekonomisk-politisk talesperson "

Kommentar: Observera påminnelserna i kapitel 1,

”Den kinesiska ambassaden försöker skrämma till tystnad”

ONSDAG 2 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200902
I en ny studie visar vi hur den kinesiska ambassaden försöker tysta försvaret av mänskliga rättigheter. Om inte varje angrepp mot det fria ordet bemöts riskerar vi att redaktioner, debattörer, forskare och politiker väljer bort ämnen eller accepterar att brotten mot mänskliga fri- och rättigheter är en intern kinesisk angelägenhet, skriver Gunnar Hökmark och Patrik Oksanen.

Under lång tid har den svenska säkerhetspolitiska debatten handlat om risken för väpnade angrepp på vårt lands territorium. Även begränsade militära operationer och hot om kärnvapen skulle kunna tvinga Sverige till underordning. De här hoten har blivit alltmer verkliga ju sämre säkerhetsläget har blivit. Men till den traditionella hotbilden, som kommer från Ryssland, behöver vi lägga till så mycket mer i dag.

I en gråzon mellan krig och fred utsätts i dag hela det svenska samhället för angrepp på vår motståndskraft och suveränitet. Det handlar om cyberkrigföring, hackningar för att få tag på information, desinformation, subversion, industrispionage, ekonomisk utpressning, köp av strategisk infrastruktur och politisk påverkan. I denna gråzon av krigföring har Ryssland nu fått sällskap av Kina.

I en studie som tankesmedjan Frivärld gjort visas hur den kinesiska ambassaden försöker tysta försvaret av mänskliga rättigheter. Det sker genom hätska utfall mot enskilda personer, såväl som mot medier och

andra organisationer. Även den svenska regeringen som helhet och enskilda ministrar attackeras.

Kritik mot övergrepp som folkmordet av uigurer, brott mot internationella avtal som i fallet Hongkong, ockupationen av Tibet och fängslandet av utländska medborgare är inget som skulle förekomma i Sverige om det kinesiska kommunistpartiet fick bestämma.

De grövsta och mest ihärdiga attackerna har skett mot den svenske medborgaren Gui Minhai, och mot de som på olika sätt drivit på för att uppmärksamma kidnappningen och fängslandet av bokförläggaren. Vår rapport visar att den kinesiska ambassaden kontinuerligt och organiserat, följer den svenska debatten och attackerar uppfattningar som kritiserar Kina. Det kan handla om nedsättande och aggressiva formuleringar, föraktfulla hånfullheter, outtalade hot, liksom uttalade hot om nekad visering.

Agerandet går långt bortom vad som kan anses vara normalt för en utländsk ambassad. Det syftar till att skrämma till tystnad, skapa passivitet och att få inhemska aktörer att vända sig mot kritik som ”kan skada svenska intressen”.

Ambassaden började med attackerna under rubriken ”Spokesperson’s remarks” 2018.

Frivärld har gått igenom de 67 yttranden som postats fram till mitten av augusti i år. Gui Minhai nämns 19 gånger och 41 gånger attackeras kritik mot Kinas brott mot mänskliga rättigheter.

Utöver de här 67 utfallen mot enskilda och organisationer så mejlar ambassaden återkommande påhopp till dem man vill påverka. Det finns ingen sammanställning om antalet, och mörkertalet av det som inte kommit ut i offentligheten kan vara stort. Bland de som fått mejl finns Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch och journalisten Ola Wong efter sitt sommarprat i P1. Minst en tidning som skrev om sommarpratet fick också mejl från ambassaden.

Kina kombinerar de här verbala hoten med andra verktyg. Tillhör du den kinesiska diasporan kan släktingar drabbas av konsekvenser, är du en forskare eller journalist som har behov av att kunna resa till Kina kan indraget visum vara förödande och så har Kina ytterligare ett trumfkort, världens största marknad. De ekonomiska konsekvenserna av yttrandefriheten i Sverige kan bli kännbara för individer, företag och kommuner.

Förhoppningen är säkerligen inte att på kort sikt uppnå tystnad och passivitet för att på den vägen skapa en upplevd legitimitet för kommunistpartiets förtryck av Kina. Utfallen är alltför brutala och vulgära för att ge omedelbar framgång, men Kinas horisont sträcker sig fram till att bli den världsledande stormakten 2050. Den långsiktiga effekten av attackerna riskerar att bli en växande känsla av att det är obekvämt och även fel att kritisera kommunistpartiet i Kina.

Agerandet för att tysta och styra debatten sker inte bara mot Sverige. I vårt närområde har Norge drabbats med strypt handel efter att dissidenten Liu Xiabo fick Nobels fredspris 2010. Färöarna hotades i fjol med skrotat handelsavtal om inte Huawei fick uppdraget att bygga 5G på ögruppen. Exempel finns också från Storbritannien, Australien, Kanada och många andra ställen.

I grunden är det enkelt att möta denna taktik genom det öppna samhället. Svenska medier bör omedelbart publicera hoten och ställa

ambassaden till svars. Regeringen bör systematiskt följa upp hur främmande makt försöker påverka svensk demokrati genom att uppdra åt den kommande myndigheten för psykologiskt försvar att årligen publicera en offentlig sammanställning av attackerna.

Varje angrepp mot det fria ordet måste mötas för att inte riskera en utveckling där droppen urholkar stenen, där redaktioner, debattörer, forskare och politiker väljer bort ämnen eller helt enkelt accepterar den kinesiska linjen att förtrycket och brotten mot mänskliga fri- och rättigheter är en intern kinesisk angelägenhet.

En sådan utveckling är i sig farlig, men kommer också att leda till än större krav på anpassning av det svenska samhället. Hoten som Sverige står inför på 2020-talet är mer komplexa än någonsin tidigare i historien.

Gunnar Hökmark, ordförande Frivärld
Patrik Oksanen, senior fellow Frivärld och rapportförfattare "

"Bakgrund. Rapporten
Rapporten ”Kinas attacker för att tysta kritiker”, från tankesmedjan Frivärld, går igenom samtliga 67 uttalanden från ambassadens talesperson sedan angreppen inleddes 2018.

Ämnet som dominerar är att Kina vill tysta kritik mot brott mot mänskliga rättigheter. De som attackeras är förutom den svenske medborgaren och förläggaren Gui Minhai journalister, forskare, politiker, politiska flyktingar, redaktioner, myndigheter och regeringen.

Det övergripande syftet är att på lång sikt tysta svensk och internationell kritik mot Kommunistpartiet genom skrämsel, hot om ekonomiska konsekvenser och därmed följande självcensur. Rapporten, som författats av Patrik Oksanen, presenteras under onsdagen.

Frivärld är en svensk tankesmedja som bedriver opinionsbildning inom utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Den finansieras av Stiftelsen fritt näringsliv.

”Sverige förlorar 200 miljarder när utländska besökare uteblir”

TORSDAG 3 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200903
105 miljarder kronor försvinner från utländsk konsumtion i Sverige i år jämfört med 2019. Det visar en ny prognos. Tyvärr består effekten även under 2021 och 2022 då 73 respektive 35 miljarder kronor faller bort. Därför behöver svenska konsumenters köpkraft stärkas. Och på sikt måste inflödet av utländska gäster stärkas, skriver Daniella Waldfogel och Stefan Westerberg.

Pandemin har slagit snabbt, hårt och skoningslöst mot hela samhället. Vid sidan av de tragiska dödsfall som den fört med sig har den även drabbat ekonomin mycket hårt. Som på en given signal avstannade resandet, övernattningarna uteblev och färre människor besökte butiker, kaféer konserter, och restauranger. Över en natt sjönk konsumtionen och den ekonomiska aktiviteten som en sten.

Pandemin innebar ett särskilt hårt dråpslag mot den svenska besöksnäringen, som i grunden är en livskraftig basnäring, som sysselsätter närmare 200 000 personer och bidrar till cirka 2 procent av Sveriges bnp direkt och cirka 10 procent indirekt genom försörjningsled till andra näringar.

Det är dessa dramatiska effekter som i allt väsentligt är föremål för hantering inom ramen för de nödvändiga stödåtgärder som regering och riksdag arbetat fram.

Att hantera den kortsiktiga chockeffekten är nödvändigt och viktigt – men bara det första steget.

I en helt ny analys som Oxford economics tagit fram åt Stockholms handelskammare görs en prognos av hur konsumtionen av utländska besökare i Sverige utvecklas under kommande år. Den mest dramatiska nedgången noteras för år 2020 då 66 procent, motsvarande 105 miljarder kronor, försvinner från utländsk konsumtion jämfört med den nivå som förelåg år 2019.

Tyvärr består effekten även under 2021 och 2022 där 73 respektive 35 miljarder kronor faller bort i relation till 2019. Det innebär att köp för sammantaget 213 miljarder kronor – vilket motsvarar nästan all utländsk konsumtion under ett och ett halvt normalår – försvinner från ekonomin fördelat på i praktiken tre år.

Med en tidshorisont fram till utgången av år 2022 blir hotell, restauranger samt olika typer av handel och transport starkt exponerade, och de krisåtgärder som i dag föreligger kommer sedan länge att ha fasats ut.

Det är uppenbart att det starkt ökar risken för att företag slås ut, att jobb förloras och att Sverige tappar viktiga jobbskapande funktioner i fasen efter den omedelbara krisperioden. Utöver en generellt högre arbetslöshet innebär det också att infrastrukturen för jobb och tillväxt – företagen – försvagas och gör uppförsbacken brantare när efterfrågan väl återvänder.

I det offentliga samtalet framhålls ofta en förhoppning om att bortfall av utländsk konsumtion kan kompenseras av inhemsk. Ett tydligt exempel på det var sommarens förhoppningar på att ”hemester” skulle

ersätta det uteblivna utländska resandet. För vissa besöksmål runt om i landet har det blivit på precis det sättet – men det är inte representativt för besöksnäringen som helhet och i de större städerna har sommaren varit en öken.

Beläggningen på svenska hotell har generellt sjunkit som en sten och ligger på bråkdelar av den normala nivån under våren och sommaren, trots hemester och att priserna justerats ned relativt kraftigt. Siffror för hösten påvisar en fortsatt negativ trend. Data från SCB visar också att även antalet inhemska gästnätter som helhet sjunkit.

Även om de inhemska konsumenterna återgår till någorlunda normala konsumtionsmönster i närtid så blir det svårt att kompensera för de uteblivna köpen under pandemin och för den konsumtion som normalt genereras av besökare från andra länder.

Därför behöver regering och riksdag på allvar se över möjligheterna att upprätthålla och helst stärka köpkraften hos svenska konsumenter genom att frigöra pengar i hushållens ekonomi. Man behöver även genomföra satsningar för att effektivisera återhämtningen och på sikt förstärka inflödet av utländska gäster.

Stockholms handelskammare föreslår därför följande fem åtgärder:

1 Förläng och förenkla det befintliga omställningsstödet. Omställningsstödet är i grunden ett bra stöd men har misslyckats att nå ut på grund av dess konstruktion. De näringar som är beroende av utländska besökare har drabbats extremt hårt genom att hela deras huvudsakliga högsäsong förstörts. Ett förlängt och förenklat omställningsstöd skulle kunna skapa bättre förutsättningar för företagen att överleva fram tills konsumtion från utländska gäster befinner sig på en normal nivå.

2 Stärk hushållens köpkraft genom lägre skatt på arbete. Sänkt marginalskatt i botten genom ett generöst grundavdrag och eller ett riktat jobbskatteavdrag till grupper med svag ställning på arbetsmarknaden ökar köpkraften i ekonomin, stärker handeln och bidrar till fler i sysselsättning. Genom förslaget får fler människor mer över i plånboken, särskilt de som tjänar allra minst.

3 Upprätthåll hushållens köpkraft genom att avskaffa det skärpta amorteringskravet på bostäder. Det skärpta amorteringskravet, så som det varit utformat, flyttar betydande delar av hushållens köpkraft till en form av tvångssparande som försämrar förutsättningarna för handel. Dessutom försvårar det inträdet på bostadsmarknaden för särskilt unga och kapitalsvaga människor, vilket i sin tur hämmar arbetsmarknadens funktionssätt.

4 Förstärk arbetet med att etablera fler direkta flyglinjer till Sverige. Flyg är det vanligaste transportmedlet för internationella resor till Sverige, och ungefär 60 procent av alla gästnätter av utländska medborgare kan tillskrivas flyget. I en omstart är det viktigt att stärka upp arbetet med att få till fler direktlinjer med nya dynamiska städer och världshubbar så inflödet av utländska turister och affärsresenärer ökar. I det arbetet är det även motiverat att avskaffa flygskatten.

5 Växla upp marknadsföringen av Sverige. Öka anslagen i Visit Swedens verksamhet med inspiration från nordiska länder samt inskärp vikten av turismnäringen i Svenska institutets instruktion och regleringsbrev. Besöksnäringen bidrar till många miljarder kronor i intäkter för företagen och till statskassan. I den hårdnande kampen om

de internationella turisterna är det viktigt att öka marknadsföringen av Sverige som ett attraktivt besöksland.

Vi hoppas och tror att det finns en djup politisk förståelse för att de sektorer som i hög grad är beroende av privat konsumtion i allmänhet och konsumtion från utländska gäster i synnerhet inte endast genomgår en akut kris här och nu. Det är sannolikt att det blir ytterligare ett antal svagare år där företag och jobb i högre grad kommer att behöva förlita sig på svenska kunder, vilket gör det motiverat att stärka köpkraften i dessa grupper.

Även länderna i vår omvärld brottas med en snarlik problembild i detta nu.

Genom att framgångsrikt underlätta besöksnäringens ekonomiska verklighet, utveckla vår internationella tillgänglighet och satsa på att stärka det svenska varumärket gentemot omvärlden så kan vi lägga grunden för att Sverige och Stockholm kan få en snabbare återhämtning där besöksindustrin som exportnäring på sikt kan stärkas relativt våra konkurrentländer.

Daniella Waldfogel, näringspolitisk chef, Stockholms handelskammare
Stefan Westerberg, chefsekonom, Stockholms handelskammare "

”Stockholm behöver krispaket för att bryta gängrekryteringen”

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200904
Den lokala politiken i Stockholm har misslyckats med att hindra rekryteringen till gängkriminalitet och på senare tiden har vi sett ett stort antal mord och skjutningar. Skattesänkningar har varit viktigare än att investera i våra utsatta områden. Ett krispaket mot gängkriminaliteten måste nu antas snarast, skriver fyra oppositionsborgarråd (S).

Kriminalitet ska aldrig vara en karriär. Så lyder ett av löftena vi Socialdemokrater gav i valrörelsen 2018. Vårt löfte då var att ”med fler poliser och en skola som inte lämnar någon efter stryper vi gängens rekrytering”. Vi var knappast ensamma om att prata om trygghet 2018 – men vi var en av alltför få som pratade om både fler poliser och fler förebyggande insatser för att hindra rekryteringen till gängen.

I dag har vi fler poliser. Regeringen Reinfeldts besparingar på polisutbildningen har ersatts med både fler platser på utbildningen och fler poliser i tjänst. Samtidigt vädjar polisen nu om insatser från övriga samhället för att stoppa rekryteringen till gängen. Det är mycket illavarslande. Arbetet mot gängkriminalitet kan inte vinnas om vi inte stoppar nyrekryteringen.

Polisen arbetar hårt med att plocka bort personer från gängen men i dag ersätts de lika snabbt med nya, ofta yngre individer.

Rikspolischefen säger det som borde vara uppenbart för alla – att skolan och samhället måste fånga upp problem tidigt och ge barn och ungdomar goda framtidsmöjligheter. En ung person som inte ser en annan framtid än gängen är farligare än en som tror att ett annat liv är möjligt.

Tyvärr blir det allt tydligare för det stora flertalet att den lokala politiken i Stockholm har misslyckats med sin del: att hindra rekryteringen. Det har varit viktigare att lova skattesänkningar än att investera i våra utsatta områden. Samtidigt har vi på senare tid sett ett stort antal mord och skjutningar och att fler unga dras in i grov kriminalitet. Det finns några saker som sticker ut och som varslar illa för framtiden om den politiska passiviteten i huvudstaden får fortgå:

När alla bedömare enas om hur viktig skolan är har den grönblå majoriteten i Stockholm gjort den lägsta uppräkningen av skolbudgeten någonsin. Lärarfacken har varnat för konsekvenserna. Risken är uppenbar att vi får en skola där allt fler lämnas efter. Så öppnas vägen för gängens rekrytering.

Ungdomsarbetslösheten har ökat med 60 procent sedan november 2019. Trots det har Stockholms stad inte tillfört mer resurser för att kunna erbjuda praktik, utbildning eller andra insatser som leder till jobb. Vägar stängs därmed för många och i det vakuum som uppstår blir det lättare för gängen att rekrytera. Samtidigt säljer moderaterna ut fler billiga hyresrätter och minskar bostadsmöjligheterna markant för många. Det som kunde varit vägen till ett riktigt vuxenliv med jobb och boende upplevs nu allt oftare som ouppnåeligt.

När samhället behöver vara som starkast har Stockholm tvärtom prioriterat ner det förebyggande arbetet. Valet att bara satsa på ordningsvakter i stället för fältassistenter har allvarligt skadat förmågan att fånga upp problem tidigt. Valet att dra sig tillbaka från ytterstaden genom uteblivet stöd till civilsamhället och minskade investeringar i förorten har skapat stora problem.

Att stoppa projekten som bygger samman utsatta stadsdelar med omkringliggande områden är också en dålig borgerlig politik. Isolering gynnar i grunden gängen och om allt fler upplever att samhället struntar i de socioekonomiska utmaningar som finns i deras vardag, om det så är arbetslöshet, ofullständiga betyg eller trångboddhet, så ökar det utanförskapet.

Vi förstår att polisen ber om hjälp. Den politik som förs i Stockholm i dag fokuserar inte på grundorsaken till kriminalitet och gängens rekrytering. Och stadens ledning skyller ifrån sig på staten. När ansvariga frågas om vad staden planerar att göra säger både trygghetsborgarrådet Erik Slottner (KD) och finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) att trygghet inte är deras ansvarsområde (!). Trots att staten i bred politisk enighet gett välfärdsmiljarder till kommunerna har Stockholm politiska majoritet vägrat fördela en enda ny krona till skolan under år 2020. Så raseras det som polisen och andra menar är en absolut nödvändighet för att bryta rekryteringen: en skola och ett samhälle som kan fånga upp de som är på väg åt fel håll.

Vad behövs då göras nu? Ett krispaket med flera delar behöver antas snarast.

1 Skolan behöver en budget som ger förutsättningar att fånga upp alla unga. Jobbpolitiken kan inte vara densamma som när arbetslösheten var 60 procent lägre. Vägen till en första billig lägenhet

går inte via utförsäljningar. Fältassistenter ska finnas i alla stadsdelar. Kommande budget måste innehålla tydliga beslut om detta.

2 Staden behöver axla sitt ansvar i stället för att skylla ifrån sig. En särskild krisgrupp behöver aktiveras som enbart arbetar med att bryta rekrytering till gängen. Placera den gärna tillsammans med polisen i det nybyggda polishuset i Rinkeby.

3 Inrätta en särskild avhopparlinje i kommunens regi, dit man kan ringa anonymt dygnet runt och få hjälp med att lämna det kriminella.

Denna bör vara öppen även för anhöriga som oroar sig över närstående. Stöd ska ges inom 24 timmar till den som vill lämna kriminalitet. Samarbete med andra kommuner bör inledas så att personer kan lämna Stockholm snabbt om det behövs för att kunna bryta helt.

4 Rekrytera in tidigare chefer och högre tjänstemän som arbetat med socialtjänsten i Stockholm till ett nytt förstärkningsteam för att höja kunskapen och bidra med erfarenhet. Flera höga chefer varnade för de neddragningar som gjordes på socialtjänsten år 2012. De unga som var i riskzonen då utgör basen för de gäng som står för våldet i dag. Anna König Jerlmyr (M) som då var ansvarigt socialborgarråd och drev igenom nedskärningarna får inte nu låta prestige innebära att staden tappar viktig kompetens.

5 Staden behöver etablera särskilda insatsteam som riktar sig till familjer med unga som har kriminella tendenser eller där varningssignaler finns. Socialtjänsten behöver prioriteras, och ett närmare samarbete med polisen inledas. Civilsamhället måste få resurser att jobba aktivt mot målgrupper i riskzonen, inte mindre resurser som i dag.

6 Förstärk arbetet mot droger. Ge stadens viktiga verksamheter, bland annat Framtid Stockholm och Mini Maria, mer resurser för att utreda och behandla fler unga som missbrukar alkohol och droger.

När Stockholms stad år 2018 mätte den upplevda tryggheten ökade den. Tyvärr vändes den positiva trenden år 2019. Allt fler upplevde sig otrygga i sin närmiljö. I våras bestämde staden sig för att inte genomföra den årliga trygghetsmätningen. Men det är inte genom att blunda för otrygghet som fler blir trygga. Om inte det politiska styret i Stockholm vill ta sitt ansvar är vi beredda att göra det. Det brådskar.

Karin Wanngård (S), oppositionsborgarråd
Emilia Bjuggren (S), oppositionsborgarråd
Jan Valeskog (S), oppositionsborgarråd
Kadir Kasirga (S), oppositionsborgarråd "

”Sveriges framtid som ledande forskningsnation måste säkras”

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200905
Andra länder är på väg att komma ikapp Sveriges forskningsförsprång. För att säkra Sveriges framtida välstånd måste vi öka satsningen på spetsforskning och utveckling från 3,3 till 4,3 procent av bnp. Om staten säkerställer en fjärdedel så lovar vi i näringslivet att ställa upp med resten, skriver koncerncheferna för Ericsson, Volvo Group och ABB.

Den forskningsproposition som regeringen förväntas presentera under hösten är ett av de viktigaste politiska styrdokumenten för Sveriges framtid. Den är avgörande för hur vi som nation i framtiden ska kunna hävda oss i den hårdnande internationella konkurrensen; hur vi ska hantera klimatkrisen, och ytterst säkra den framtida välfärden.

Näringslivet finansierar nära 70 procent av all forskning och utveckling i Sverige, och som ansvariga för de företag där många av framtidens hållbara och digitala lösningar tas fram vill vi belysa några aspekter som måste tas i beaktande i arbetet med vår forskningspolitiska inriktning.

Låt oss konstatera att Sverige historiskt varit en framstående forsknings- och kunskapsnation. Vi kan stolt berätta om det svenska arvet i form av forskare, upptäckter, innovationer och uppfinningar. Vi har investerat stort i utbildning, forskning och utveckling under lång tid och har en kultur som genomsyras av vilja till samverkan mellan akademi, offentlig sektor och näringsliv, och en befolkning som inte bara är nyfiken och villig att ta till sig ny teknik, utan välkomnar teknikutvecklingen även när den innebär att gamla jobb försvinner eftersom vi vet att det ger plats åt nya, bättre, arbetstillfällen.

Våra lärosäten står sig väl i konkurrensen och bedriver världsledande forskning. Politiken genomsyras av insikten om vikten att erbjuda högre utbildning av god kvalitet i hela landet, och hur viktigt det är för näringslivet som kompetensförsörjningsbas. Lägg därtill att vi i Sverige tidigt kom till insikt om allvaret i hållbarhetsfrågan och ansvaret att gemensamt bekämpa klimatförändringarna.

Sammantaget ger detta stora konkurrensfördelar för Sverige, som tillsammans med en stark innovations- och forskningspolitik även framåt lägger en god grund för att vi ska kunna utveckla nya energieffektiva exportlösningar som kan bidra till att hantera klimat-utmaningen och stärka näringslivets konkurrenskraft och därmed säkra vårt gemensamma välstånd.

Men varken vår relativt framgångsrika historia eller våra goda förutsättningar räcker för att framtidssäkra Sverige och vår position som kunskaps- och forskningsnation. I den internationella konkurrensen gäller det inte bara att vara bra, utan att vara bättre relativt andra. Och andra länder är på väg att komma ikapp och täppa igen Sveriges försprång, genom att satsa mer både i relativa och absoluta mått, och genom strategiska satsningar inom bland annat AI och digitalisering.

En global kapplöpning sker just nu, där både nya och gamla aktörer slåss om att vinna positionerna längst fram. Exempelvis har länder som Danmark, Österrike och Schweiz under den senaste 20-

årsperioden gått ifrån att bara satsa drygt hälften så mycket som Sverige av sin bnp på FoU till att i dag ligga på samma nivå som oss. Vi måste alltså göra någonting nu för att inte vara ifrånsprungna i morgon.

Ett av de mest kraftfulla instrumenten vi har för att möta detta är forskningspolitiken. Trots detta får denna litet utrymme i den politiska debatten, vilket är beklagligt då den är så viktig för landets framtida välstånd. Därför vill vi som svenska chefer för tre storbolag med sammantaget över 35 000 anställda i Sverige och drygt 900 miljarder i global omsättning ge vårt bidrag. Vi har tre huvudbudskap: säkra upp framtiden genom att koncentrera forskningspolitiken, satsa mer resurser i absoluta tal, och äventyra inte det som fungerar väl i dag.

1 Öka satsningen på svensk forskning. Det är som i all annan mänsklig verksamhet: hur man investerar och satsar avgör resultatet. Vi vill att Sveriges andel av FoU i relation till bnp ökar med minst en procentenhet. Vi ställer oss bakom Svenskt näringslivs kalkyl att FoU-satsningarna måste öka från 3,3 procent till 4,3 procent av bnp. I absoluta tal innebär det 50 miljarder kronor per år fram till och med år 2030.

Vi föreslår att staten står för 25 procent och näringslivet för resterande 75 procent av denna satsning.

2 Fokusera forskningen och satsa på kompetensförsörjningen. Dagens forskning blir för tunn när den sprids på för många lärosäten och det finns utmaningar i den tvärvetenskapliga samverkan som anammas mellan fakulteterna. Det behövs, rakt uttryckt, mer spets och mindre bredd i svensk forskning. Vi får inte glömma att i absoluta tal motsvarar vår FoU-satsning bara drygt 3 procent av USA:s respektive Kinas forskningsbudgetar. Ur det svenska näringslivets perspektiv är det därför helt avgörande att vi fokuserar forskningen kring de områden där vi kan konkurrera, och där skapar excellenta forskningsmiljöer så att Sverige även kan knyta till sig internationella toppforskare.

Vi menar att det ofta tar för lång tid att initiera nya forskningsprojekt. Senfärdigheten gällande AI-forskningen är ett typexempel på detta. Wallenbergstiftelsen återtog initiativet. Men med ett större fokus på spetskompetens skulle dylika satsningar framöver kunna komma från universiteten med näringslivet som uppbackare, och inte tvärtom som nu.

Det är med forskningens hjälp Sverige kan vara med att skapa framtidens jobb och framtidens samhälle. Vi behöver därför kraftsamla inom den digitala forskningen som inbegriper informations- och kommunikationsteknologin, ett fält där ökade forskningsinsatser kommer att betala sig. Forskning kring koldioxidneutrala transporter och elektromobiliteten i form av batteriteknik och bränsleceller är andra mycket viktiga områden. Samtidigt behövs ökade satsningar på livslångt lärande för att yrkesverksamma ska kunna omskola sig mitt i yrkeslivet. Inte minst just när det gäller digitalisering och elektrifiering som nu sker snabbt i stora delar av industrin.

3 Bevara och satsa på det som fungerat väl. Många av FoU-satsningarna sker i dag inom industrin. Samtidigt är vi beroende av att kunna sjösätta våra lösningar i samhället och det börjar ofta med skalbara pilotprojekt. Vinnova har utvecklats positivt och visat sig kapabelt att framgångsrikt bistå när forskning ska omsättas till konkret implementering. Vi är därför oroade över signaler att resurser till

Vinnova minskas när denna innovationsmyndighet snarare bör stärkas, utvecklas och renodlas.

Vi erbjuder ett handslag med regeringen och alla partier som vill stödja vår ambition att säkerställa Sveriges framtid som ledande forskningsnation. Låt oss tillsammans komma överens om att skapa förutsättningar för en forskning som bidrar till konkurrenskraft, hållbarhetsomställning och välfärd: Om staten säkerställer sin del av satsningen mot 4,3 procent av bnp till mer spetsforskning och utveckling, så lovar vi i näringslivet att ställa upp med resten. Då kan vi fortsätta att vara en spjutspetsnation inom FoU. Det är där vi hör hemma, och framför allt, det är där vi måste ligga om vi ska säkra Sveriges framtida välstånd.

Börje Ekholm, vd och koncernchef Ericsson
Martin Lundstedt, vd och koncernchef Volvo Group
Björn Rosengren, vd och koncernchef ABB "

Kapitel 2: Om samhällsplane-ringens problem

Politikområden för politiken 1 oktober 2019

Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister.
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.**
Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Åsa Lindhagen
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande **Susanna Gideonsson@lo.se**

Vänsterpartiledare Jonas Söstedt
Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se

Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemo-krater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

I det följande finns kopior av sidor i

Sven Wimnell 12 juli 2020:
Utvecklingen i Sverige och världen.
Samhällsplaneringens problem.....
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzg.pdf

Följande sidor visas nu i september:

9 Sven Wimnells hemsida på Internet:
Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?

25 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

26 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

29 Utvecklingens krafter.

30 Systemet för mänskliga verksamheter.

33 Den fundamentala påverkanskedjan

35 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämp-lig uppställning på biblioteken.

55 Sveriges regeringar under 100 år

57 Makthavare i världen efter andra världskriget.

59 Världskarta

60 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3:
Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

65 Innehållet i:Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

80 Innehållet i :Sven Wimnell 25 mars 2020: Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzs.pdf

127 Regeringen, politiska partier och politiska organisationer o d klarar för det mesta att hitta politiska problem och förslag, men en del saker känner de inte till eller bryr sig om.

Inom projeket om samhällsplaneringens problem har hittats saker som andra försummat. Påminneler om sådant har gjorts i dokumentet 15 maj 2020 som regeringen fått men inte tycks ha uppfattat.

Ministrarna bör sätta sig in i problemen och åtgärda. Ladda hem dokumentet och begrunda påminnelserna i kapitel 1.

Innehållet i : Sven Wimnell 15 maj 2020:
Påminnelser och utrikes och inrikes tidningsartilar 5-12 maj 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzb.pdf

Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har sedan 23 år tillbaka på hemsidan grupperats i 129 verksamhetsområden i huvudområden numrerade 1-9.

På Sven Wimnells hemsida på Internet, wimnell.com, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har ordnats in i 129 verksamhetsområden i nio huvudområden numrerade 1-9. I områdena finns verksamheter som tillsammans formar världens framtid: myndigheter och privata företag och organisationer, arbetare, tjänstemän, filosofer, forskare, lärare, elever, författare, människor av alla slag med alla upptänkliga verksamheter, yrkesverksamheter, fritidsverksamheter, tankeverksamheter o s v

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

På område 40 förtecknas bilagor som har att göra med klassifikationssystemets utformning. Klassifikationssystemet innebär en samhällsbeskrivning som beskriver de olika verksamheterna, verksamhetsområdena och hur de beror av varandra.

Senare har arbetet mer växlats över till att påverka utvecklingen genom politiken och många bilagor om det har gjorts och finns förtecknade på område 36-39. Många bilagor handlar både om att visa systemets uppbyggnad och att påverka politiken och mycket gäller att bara undersöka verksamheterna i de olika områdena.

Det är så mycket som händer att det är svårt att både sköta de 129 områdena på hemsidan och att göra bilagor. Arbetet gäller att hålla koll på alla som med verksamheter påverkar utvecklingen. Det är så många att enda möjligheten i det arbetet är att skaffa kunskaper från hemsidor på Internet. Människor som väsentligt påverkar utvecklingen finns ofta i företag och organisationer som numera måste ha hemsidor på Internet för att kunna göra sig gällande. Hemsidesinnehavare som man har anledning besöka har vanligen sitt material svåröverskådligt och ändrar ofta åsikter och adresser. Det är inte möjligt att ständigt kontrollera dem och deras ändringar.

I mars 2011 gjordes en revidering av de 129 områdena, där mycket plockades bort. I april 2014 påbörjas revideringar då ännu mer tas bort. Det finns på de 129 områdena på hemsidan inte plats för några mer omfattande beskrivningar eller beskrivningar som har kort giltighetstid. Områdena måste i stor utsträckning få innehålla länkar till bilagor som innehåller beskrivningar av verksamheter och länkar till beskrivningar.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

De flesta av de129 områdena är reviderade senast den 10 april 2014 och innehåller inte det som i projektet gjorts därefter. Det finns i de särskilda utredningarna som finns angivna i början på hemsidan wimnell.com (http://wimnell.com)

De senaste utredningarna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena förtecknas i kronologisk ordning med den senaste allra överst.

Från omr40zl sid 42

Följande lista går inte längre än till 30 mars 2020

Sven Wimnell 30 mars 2020:
Utrikes och inrikes tidningsartiklar 21-28 mars 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzt.pdf

Sven Wimnell 25 mars 2020:
Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzs.pdf

Sven Wimnell 7 mars 2020:
Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken. Coronaviruset. Mänskliga verksamheter. Planeringar för Sverige och världen. Utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzr.pdf

Sven Wimnell 23 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem.
Kapitel 16: En kort inledning om skatter m m och utredningar om svenska kommuner,
Kapitel 17: DN-artiklar 17 januari - 21 februari 2020 om inrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq16-17.pdf

Sven Wimnell 23 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem.
Kapitel 18: DN-artiklar 17 januari -
21 febuari 2020 om utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq18.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020. Kapitel1 Klimat och något om världen och FNs 17 mål. och Kapitel 2 Mänskliga verksamheter.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq1+2.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 3: Mänskliga rättigheter. Rasism och demokrati. Kapitel 4: Skola. forskning kultur.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq3+4.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020. Kapitel 5: Sjukvård och hälsovård. Kapitel 6: Försvar. Kapitel 7: brott och polis.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq5-7.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 8: Utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq8.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 9: Om inrikes förhållanden och inrikespolitik. Kapitel 10:partiledardebatt.
Kapitlen 11-13. Kapitel 11: miljöer m m. Kapitel 12 Transporter o d. Kapitel 13 näringsliv, arbetsmarknad, löner o d.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq9-13.pdf

Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 14: Aktörer i svenska politiken. Kapitel 15. DN-artiklar efter 16 januari 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Sven Wimnell. 15 december 2019:
Klimat, rasism och klasshat, utrikes politik, inrikespolitik. Aktörer: EU, riksdagen, regeringen, myndigheter, kommuner, företag m m och Verksamheter som styr utvecklingen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzp.pdf

Sven Wimnell 1 november 2019:
DN - artiklar 8-31 oktober 2019 om utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzo.pdf

Sven Wimnell 16 november 2019: Levnadsförhållanden och mänskliga verksamheter som styr världen. Hushåll. Politik. Regeringar. Statsbudgeten. Skatter. Bidrag. Riksdagsdebatter. **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzn.pdf**

Sven Wimnell 20 oktober 2019: Tidningsartiklar om utrikes förhållanden 12 september till 7 oktober 2019 .
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzm.pdf

Sven Wimnell 5 oktober 2019:
Om Skolverkets förslag till nya kurs-och ämnesplaner för grundskolor och gymnasier. Och om aktuell politik och om forskning och undervisning.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzl.pdf

Sven Wimnell 20 september 2019:
Nya riksdagen och nya regeringen 2019/2020. Kommentarer. Artiklar 1-11 september 2019 om inrikes och utrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzk.pdf

Sven Wimnell 1 september 2019:
DN-artiklar 2 - 31 augusti 2019 om utrikes förhållanden och litet om inrikes förhållanden i augusti .
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzj.pdf

Sven Wimnell 9 augusti 2019:
Information om klimatkrisen på hemsidor hos museer m m, kulturpolitik. Agenda 2030. Regeringen, Sida, Utrikesdeklarationen. Artiklar om utrikes förhållanden 11 juli-1 augusti 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzi.pdf

Sven Wimnell 11 juli 2019:
DN-artiklar 28 maj - 11 juli 2019 om utrikesförhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzh.pdf

Sven Wimnell 5 juni 2019:
Tidningsartklar 22 april - 27 maj 2019 om inrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzg.pdf

Sven Wimnell 27 maj 2019:
Tidningsartiklar 22 april - 27 maj 2019 om utrikes förhållanden och de första rapporterna om valet till EU-parlamentet den 26 maj 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzf.pdf

Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Sven Wimnell 22 april 2019 :Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

Sven Wimnell 16 mars 2019 :Om Europa, klimat, FNs mål och artiklar 16 februari - 12 mars om Klimat, Brexit och Utrikes och internationella förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzd.pdf

Sven Wimnell 15 mars 2019 :Om Europa, klimatet, FNs mål, mänskliga verksamheter, inrikespolitik, bostadspolitik och artiklar 16 februari - 12 mars om Svenska inrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzc.pdf

Sven Wimnell 21 februari 2019 :Artiklar 23 januari - 15 februari 2019 om utrikes och internationella förhållanden. Med introduktion och artiklar om klimat och Brexit samt Utrikesdeklaration 2019 och protokoll om utrikesdebatt i riksdagen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzb.pdf

Sven Wimnell 20 februari 2019 :Samällsplaneringens problem. Något av det viktigaste och artiklar 23 januari - 15 februari om inre svenska förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzza.pdf

Sven Wimnell 23 januari 2019 :Artiklar om utrikes och internationella förhållanden 22 dec 2018 - 22 jan 2019
http://wimnell.com/omr36-39zzzzz.pdf

Sven Wimnell 22 januari 2019 : Artiklar om klimat, regeringsbildning och svenska inrikes förhållanden 22 december 2018 - 22 januari 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzy.pdf

Sven Wimnell 2 januari 2019: Artiklar om utrikes förhållanden från 1 november till 21 december 2018. Komplement till redovisningen 21 december om samhällsplaneringens problem, klimatet och regeringsbildningen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzx.pdf

Sven Wimnell 21 december 2018: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen: Innehåll i en stor sammanfattning 16 maj 2018 och artiklar från och med 1 november 2018 om klimatet och regeringsbildningen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzv.pdf

Sven Wimnell. 16 maj 2018: Boende och bostadsbygge. Levnadsförhållanden, skatter. SCB-statistik. Boverket. SOM-institutet.Vårbudgeten. Första maj och veckor därefter. Löner. TVdebatt. Regeringens verksamheter.
http://wimnell.com/omr40zo.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 2 av 3: FN, EU, artiklar om utrikes förhållanden samt Sveriges riksdag och Sveriges kommuner, landsting och länsstyrelser.
http://wimnell.com/omr40zm.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2018 de 3 av 3: Samhällsplaneringens problem. Sveriges regering och artiklar om de politiska partierna och deras problem.
http://wimnell.com/omr40zn.pdf

Sven Wimnell 20 december 2017: Tidningsartiklar om inrikes förhållanden. 10 - 16 oktober 2017 enstaka artiklar. 17 oktober - 3 december ett större urval.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzt.pdf

Sven Wimnell 19 december 2017: Tidningsartiklar om utrikes förhållanden. 10 - 16 oktober 2017 enstaka artiklar. 17 oktober - 3 december ett större urval.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzs.pdf

Sven Wimnell 24 december 2017: Samhällsplaneringens problem. Levnadsvillkor. Utvecklingens krafter. Mänskliga verksamheter. Utrikes och inrikes förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzr.pdf

Sven Wimnell 17 oktober 2017: Tidningsartiklar 13 september till 9 oktober 2017 om inrikes förhållanden i Sverige. Bilaga till sammanställning 16 oktober.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzq.pdf

Sven Wimnell 16 oktober 2017: Alliansen och regeringen. Hushållens levnadskostnader, skatter och bidrag. Annat. Myndigheter. Levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Riksdag, regering, budget, debatter.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzp.pdf

Sven Wimnell 10 september 2017: Läget i Sverige och världen. Levnadsförhållanden. Utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter. Samhällsplanering. Partipolitik. Skatter och bidrag.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzo.pdf

Sven Wimnell 23 juni 1917: Tidningsartiklar 15 -23 juni 2017 om inrikes förhållanden samt protokoll till partiledardebatten i riksdagen 14 juni 2017.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzn.pdf

Sven Wimnell 23 juni 2017: Tidningsartiklar 31 maj - 23 juni 2017 om utrikes förhållanden och terrorism.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzm.pdf

Sven Wimnell 4 juni 2017: Politik från höstbudgeten 2016 till 4 juni 2017
http://wimnell.com/omr36-39zzzzl.pdf

Sven Wimnell 23 maj 2017: Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, Forskningsämnen 2016. SCBs statistik om allt.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzk.pdf

Sven Wimnell 30 maj 2017 : Tidningsartiklar 10-30 maj 2017 om utrikesförhållanden och terrorism.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzj.pdf

Sven Wimnell 9 maj 2017: Tidningsartiklar 26 april till 9 maj 2017 om utrikes förhålanden och terrorism. Presidentvalet i Frankrike andra omgången.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzi.pdf

Sven Wimnell 25 april 2017: Tidningsartiklar 3-25 april 2017 om utrikes förhållanden och terrorism. Bland annat terrorn på Drottninggatan, Erdogan kan bli diktator i Turkiet, Franska presidentvalet, första omgången.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzh.pdf

Sven Wimnell 5 april 2017: Tidningsartiklar 27 februari - 2 April 2017 om utrikes förhållanden. Kommentarer och sammanfattning om samhällsplaneringens problem.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzg.pdf

Sven Wimnell 19 mars 2017: Påminnelser om inrikespolitiken. Introduktion med korta kommentarer om inrikesproblem och läget i världen. Sedan mänskliga verksamheter som styr världen och regeringens verksamheter.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzf.pdf

Sven Wimnell 5 mars 2017:Läget i världen. Artiklar om läget 5-26 februari 2017. Utrikesdeklarationen och riksdagsdebatten. Utrikesdepartementets förbättringar av världen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzze.pdf

Sven Wimnell 15 februari 2017: Socialdemokraterna och regeringen. Regionplanering. Trygghet och myndigheter.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzd.pdf

Sven Wimnell 5 februari 2017: Samhällsplaneringens problem. Hur skaman kunna förbättra världen? Vetande från SIDA och Nationalencyklopedin och tidningsartiklar om förhållandena i världen 18 december 2016 till 3 februari 2017.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzc.pdf

Sven Wimnell 16 januari 2017: Att förbättra världen. Att förbättra Sverige. Inkomstskattesystemet ger orimligt höga skatter för de lägsta inkomsterna. De måste kompenseras för det. Det behövs en politik för hushållens förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzb.pdf

Sven Wimnell 20 december 2016: Ett bättre nytt år önskas. Kunskaper och etik. Statsministerns jultal. Tidningsartiklar 12-20 december 2016, Ett system för mänskliga verksamheter som styr utvecklingen. Hur ska man kunna förbättra världen?
http://wimnell.com/omr36-39zzzza.pdf

Sven Wimnell 3 december 2016: De nya regionerna. Läget i världen. Mänskliga verksamheter som styr världen. Regeringens politik och brist på politik. Samhällsplaneringens problem. Planering av fysiska och sociala miljöer. Tidningsartiklar.
http://wimnell.com/omr36-39zzzz.pdf

Sven Wimnell 9 november 2016: Verksamheter och kunskaper som alla i en demokrati bör känna till och vad regeringen gör och borde göra. Och tidningsartiklar.
http://wimnell.com/omr36-39zzzy.pdf

Sven Wimnell 10 oktober 2016: Riksmötets öppnande 13 september 2016. Statsbudget 2017. Budgetmotioner. Debatter. Kommentarer. Läget i Sverige och i världen. De politiska partierna. Jämlikhet.
http://wimnell.com/omr36-39zzzx.pdf

Till statsminister Stefan Löfven den 10 september 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzv.pdf

Sven Wimnell 29 augusti 2016: Brev till statsråd. Om bostäder och skolor m m. Även om skatter o d.
http://wimnell.com/omr36-39zzzu.pdf

Sven Wimnell 18 juni 2016: Världen och Sverige 5-13 juni. Regeringens utbildningspolitik, politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner och politik för hushåll samt partiledardebatt.
http://wimnell.com/omr36-39zzzt.pdf

Sven Wimnell 4 juni2016: Verksamheterna i 22 politikområden och något om samhällsplaneringens problem. Kulturministern: Skattepengar ska inte gå till hatretorik och polarisering.
http://wimnell.com/omr36-39zzzs.pdf

Sven Wimnell 30 maj 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Ny regering 25 maj 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Sven Wimnell 8 maj 2016: Hushållens levnadskostnader. Samhällskunskap, samhällsplanering. Sveriges regioner. Regionplanering. Förstamajtal 2016. Miljöpartiet. Oppositionen. Kungen
http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf

Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidningsartiklar och förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

Sven Wimnell 4 april 2016: Utvecklingens krafter. Levnadsförhållanden. Regeringens verksamheter och prioriteringar enligt hemsidan på internet 2 april 2016. Vad gör Kristina Persson ? Planering av Sverige. Utbildning och kultur.
http://wimnell.com/omr36-39zzzn.pdf

Sven Wimnell 2 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Tidningsartiklar och debattartiklar efter 4 februari 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzm.pdf

Sven Wimnell 1 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Tillägg till utredningen 5 februari 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf

Sven Wimnell 5 februari 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett system för mänskliga verksamheter som kan hjälpa oss att forma framtiden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzk.pdf

Sven Wimnell 4 februari 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Tidningsartiklar och debattartiklar 27 december 2015 - 4 februari 2016
http://wimnell.com/omr36-39zzzj.pdf

Sven Wimnell 28 dec 2015: Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design. SOU 2015:88. Berör hela verksamhetsområdet 7 med planering av fysiska och sociala miljöer och sociala beteenden.
http://wimnell.com/omr70d.pdf

Sven Wimnell 30 november 2015: Samhällsplaneringens problem. System för mänskliga verksamheter Hur ska man kunna förbättra världen?Förbättra de inre verkligheterna och politiken.
http://wimnell.com/omr36-39zzzi.pdf

Sven Wimnell 10 november 2015: Samhällsplaneringens problem. Förbättringar av bibliotek och utbildningssystem med hjälp av ett system för mänskliga verksamheter med helhetssyn på utvecklingen
http://wimnell.com/omr36-39zzzh.pdf

Sven Wimnell 25 oktober 2015: Kommentarer till "Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden."
http://wimnell.com/omr40zj.pdf

Sven Wimnells hemsida 2018-01-20 18'59 file:///AAASW%20hemsida/wimnell.com/index.html Sida 8 av 23
http://wimnell.com/omr40zk.pdf

Sven Wimnell 1 oktober 2015: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden.
http://wimnell.com/omr40zj.pdf

Sven Wimnell 11 september 2015: Tidningsartiklar om inrikes förhållanden 12 juni - 24 juli 2015.
http://wimnell.com/omr36-39zzzg.pdf

Sven Wimnell 10 september 2015: Tidningsartiklar om utrikes förhållanden 12 juni - 24 juli 2015.
http://wimnell.com/omr36-39zzzf.pdf

Sven Wimnell 9 september 2015: Samhällsplaneringens problem. Påminnelser om våren och försommaren 2015.
http://wimnell.com/omr36-39zzze.pdf

Sven Wimnell 11 juni 2015: Folkhemmet tur och retur. Socialdemokraternas forskningar om sin politik, samhällsplaneringens problem och partiets kongress 2015.
http://wimnell.com/omr36-39zzzd.pdf

Sven Wimnell 17 maj 2015: Svensk elförsörjning i framtiden – en fråga med globala dimensioner. En tvärvetenskaplig rapport från Uppsala universitet
http://wimnell.com/omr36-39zzzc.pdf

Sven Wimnell 11 maj 2015: De föreslagna nya lägenhetstyperna.
http://wimnell.com/omr36-39zzzb.pdf

Sven Wimnell 11 maj 2015: Hur Sverige styrs. Socialdemokraternas politik. Politiska problem. Regeringens bostadspolitik. Boverket och SCB m m. Sven Wimnell om boende och byggande.
http://wimnell.com/omr36-39zzza.pdf

Sven Wimnell 20 april 2015: Arbetslöshet och välfärd. Samhällsplaneringens problem. Utbildning, skatter och bidrag. Vårbudgeten.
http://wimnell.com/omr36-39zzz.pdf

Sven Wimnell 3 april 2015 +rev sid 27: Svenska folket och dess boende, nya lägenhetstyper, hushålls- och bostadsstatistik. Hushållskostnader, samhällsplaneringens problem och regeringens verksamheter och ansvar.
http://wimnell.com/omr36-39zzy.pdf

Sven Wimnell 10 mars 2015: Utrikespolitisk debatt och några tidningsartiklar i 22 politikområden 28 januari - 27 februari 2015, med utvecklingen under perioden. En fortsättning på http://wimnell.com/omr36-39zzv.pdf
http://wimnell.com/omr36-39zzx.pdf

Sven Wimnell 17 sept 1997 + 1 februari 2015: Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
http://wimnell.com/omr109b.pdf

Sven Wimnell 31 januari 2015: Socialdemokraternas hemsida på internet. Människornas levnadsvillkor och utvecklingens krafter. Partiledardebatt och tidningsartiklar i 22 politikområden 10-27 jan 2015
http://wimnell.com/omr36-39zzv.pdf

Sven Wimnell 10 jan 2014: Tidningsartiklar 11 december 2014 - 10 januari 2015. Med förhandlingar och överenskommelser om hur man ska styra Sverige utan extra val.
http://wimnell.com/omr36-39zzu.pdf

Sven Wimnell 10 dec 2014: Om politik med anledning av budgetbeslutet i riksdagen den 3 dec 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zzt.pdf

Sven Wimnell 1 dec 2014: Tidningskommentarer 27 okt - 27 nov 2014 om de sista 11 politikområdena.
http://wimnell.com/omr36-39zzs2.pdf

Sven Wimnell 1 dec 2014: Några kommentarer om sådant som de politiska partierna inte bryr sig om och tidningskommentarer 27 okt - 27 nov 2014 för de första 11 politikområdena..
http://wimnell.com/omr36-39zzs1.pdf

Sven Wimnell 12 nov 2014: Levnadsförhållanden, system för verksamhetsområden, politiska aktörer, riksdagen, kommuner, myndigheter. utskott. regeringen och departementen, statsbudgeten.
http://wimnell.com/omr36-39zzr.pdf

Sven Wimnell 12 nov 2014: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Förteckning över särskilda utredningar t o m 12 november 2014
http://wimnell.com/omr40zi.pdf.pdf

Sven Wimnell 26 oktober 2014: Budgetpropositionen 2015. Människornas levnadsförhållanden. Regeringen. Myndigheter. Sammanfattningar om budgeten. Tidningskommentarer. Bugetdebatten.
http://wimnell.com/omr36-39zzq.pdf

Sven Wimnell 13 oktober 2014: Människornas levnadsförhållanden. Riksdagens utskott. Den nya regeringen. Kommentarer och förslag. Tidningskommentarer. Partiledardebatten 8 okt 2014
http://wimnell.com/omr36-39zzp.pdf

Sven Wimnell 13 okt 2014: Samhällsplaneringens problem. Tidningsartiklar 21 sept-13 oktober 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zzo.pdf

Sven Wimnell 20 september 2014: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Politik september 2014
http://wimnell.com/omr36-39zzn.pdf

Sven Wimnell 4 september 2014: Utbildningssystemet och samhällsplaneringens problem.
http://wimnell.com/omr36-39zzm.pdf

Sven Wimnell 30 juni 2014: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Politik maj - juni 2014
http://wimnell.com/omr36-39zzl.pdf

Sven Wimnell 10 maj 2014: Svensk politik från vikingatiden till oppositionens valplattformar för valen 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zzk.pdf

Sven Wimnell 080201+5 april2014: Sveriges och omvärldens historia.
http://wimnell.com/omr93c.pdf

Sven Wimnell 3 april 2014: Statstisk årsbok för Sverige 2014 och regeringens verksamheter inlagt i 22 politikområden. Med många länkar till myndigheter o d och biblioteksystem.
http://wimnell.com/omr36-39zzj.pdf

Sven Wimnell 3 april 2014: Hushållsverksamheter, hushållsbudgetar, inkomster och boende, skatteproblem m m. Och sedan: Statistisk årsbok för Sverige 2014 och regeringens verksamheter inlagt i 22 politikområden, med många länkar.
http://wimnell.com/omr36-39zzi.pdf

Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida.
http://wimnell.com/omr658f.pdf

Sven Wimnell 18 mars 2014: Socialdemokraterna inför valen 2014. Det som fanns på partiets hemsida på Internet den 18 mars 2014 inlagt på 22 politikområden
http://wimnell.com/omr36-39zzh.pdf

Sven Wimnell 15 mars 2014: Samhällsplaneringens problem. Förslag till förstasida med 22 politikområden på socialdemokraternas hemsida och kommentarer om de 22 områdena.
http://wimnell.com/omr36-39zzg.pdf

Sven Wimnell 31 januari 2014: Fel i skolor. Folkrörelser, Folkbildning och Studieförbund. Utbildning och forskning. Vuxnas och 15-åringars kunskaper. PISA. Civilsamhället. Kultursamhället.
http://wimnell.com/omr36-39zzf.pdf

Sven Wimnell 24 december 2013: Socialdemokraternas politik. Krav om bättre politik och bättre information om politik. Krav om bättre samhällsinformation och bättre skolundervisning.
http://wimnell.com/omr36-39zze.pdf

Sven Wimnell 27 november 2013: Regeringens, kommunernas och landstingens verksamheter i 22 politikområden den 27 november 2013. Första delen med de första 12 områdena.
http://wimnell.com/omr36-39zzd1.pdf

Sven Wimnell 27 november 2013: Regeringens, kommunernas och landstingens verksamheter i 22 politikområden den 27 november 2013. Andra delen med de sista 10 områdena.
http://wimnell.com/omr36-39zzd2.pdf

Sven Wimnell 22 november 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Hösten 2013 inför valet 2014. Del 4
http://wimnell.com/omr36-39zzc.pdf

Sven Wimnell 22 november 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Hösten 2013 inför valet 2014. Del 1-3.
http://wimnell.com/omr36-39zzb.pdf

Sven Wimnell 1+17 juni 2013: Samhällsplaneringens problem. Om planering av politik för ministrar. Socialdemokraternas hemsida 1 juni 2013.
http://wimnell.com/omr36-39zzas.pdf

Sven Wimnell 20 maj 2013: Politik våren 2013. En fortsättning på tidigare sammanställningar om samhällsplaneringens problem den 1, 20 och 30 mars 2013.
http://wimnell.com/omr36-39zz.pdf

Sven Wimnell 30 mars 2013: Om uppgifter för en socialdemokratisk skuggregering. Kommentarer till fem sammanställningar omr36-39zs-zx
http://wimnell.com/omr36-39zy.pdf

Sven Wimnell 1 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett klassifikationssystem för verksamheter som förändrar världen.
http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Några händelser och problem sommaren 2012 - mars 2013 i områdena 1-5.
1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
2. Religiösa verksamheter.
3. Politiska vetenskaper. Politiska verksamheter.
4. Sambansforskningsverksamheter
5. Naturforskning. Matematikverksamheter.
http://wimnell.com/omr36-39zt.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Några händelser och problem sommaren 2012 - mars 2013 i område
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
http://wimnell.com/omr36-39zu.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Några händelser och problem sommaren 2012 - mars 2013 i områdena 7-9. Kulturella verksamheter
http://wimnell.com/omr36-39zv.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?
Några händelser och problem i världen sommaren 2012 - mars 2013.
http://wimnell.com/omr36-39zx.pdf

Sven Wimnell 29 oktober 2012. Förslag: TV-avgiften avskaffas för privahushåll och ersätts med en kollektivavgift betald av riksdagen.
http://wimnell.com/omr36-39zr.pdf

Sven Wimnell 16 mars 2008: Något om sociala miljöer. Kompletterad 1 juni 2012 med våldet i världen, mänskliga rättigheter, mobbning, diskriminering o d.
http://wimnell.com/omr7952-7956d.pdf

Sven Wimnell 16 maj 2012: Politik i maj 2012 och socialdemokraternas möjligheter att vinna valet 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf

Sven Wimnell 10 april 2012: Universitet och högskolor. Utbildning och forskning.
http://wimnell.com/omr40zh.pdf

Sven Wimnell 28 februari 2012: Yttrande till Plan- och byggnadsnämnden i Strängnäs kommun angående järnvägen i Strängnäs.
http://wimnell.com/omr71m.pdf

Sven Wimnell 10 februari 2012: Alliansregeringens verksamheter i februari 2012 och en socialdemokratisk skuggregering.
http://wimnell.com/omr36-39zp.pdf

Sven Wimnell 11 januari 2012:
Kulturutredningar och kulturbudgetar.
http://wimnell.com/omr70c.pdf

Sven Wimnell 10 januari 2012: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Politik inför 2012. Det behövs ordentliga och hederliga planeringar för många delområden i nio huvudområden.
http://wimnell.com/omr36-39zo.pdf

Sven Wimnell 9 jan 2012:
http://Världsarvslistan http://whc.unesco.org/en/list/
http://wimnell.com/omr91b.pdf

Sven Wimnell 16 juni 2011:
Fysisk planering i Sverige. (Område 71)
http://wimnell.com/omr71l.pdf

Boverket maj 2011: Regelsamling för hushållning, planering och byggande. Lagar med förordningar och föreskrifter.
Plan- och bygglag (2010:900), Miljöbalken m m.
http://wimnell.com/omr71k.pdf

Sven Wimnell 26 maj 2011: Något om socialdemokrater och politik aprilmaj 2011.
http://wimnell.com/omr36-39zn.pdf

Sven Wimnell 10 maj 2011: Barnfattigdom och annan fattigdom.
http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Sven Wimnell 4 maj 2011: Om mänskliga rättigheter 2007 i alla världens länder enligt Urikesdepartementets utredningar.
http://wimnell.com/omr103a.pdf

Sven Wimnell 29 april 2011: Brev till kommunstyrelsen i Strängnäs om järnvägen i Strängnäs.
http://wimnell.com/omr71i.pdf

Sven Wimnell 20 april 2011: En samhällsbeskrivning. Hushållsekonomi. Politisk planering. Socialdemokraternas extrakongress och början på ny politik. Jobbskatteavdragen. Skolan. Järnvägen i Strängnäs.
http://wimnell.com/omr36-39zl.pdf

Sven Wimnell 8 april 2011 Statliga myndigheter mm och några av deras webbkartor på Internet.
http://wimnell.com/omr40zg.pdf

Sven Wimnell 18 feb 2011+ 21 mars: Till socialdemokraternas valberedning. Om politik för en ny partiledare. + Till socialdemokrater om kongressmaterial och framtidsplanering.
http://wimnell.com/omr36-39zk.pdf

Sven Wimnell 30 december 2010 : Samhällskunskap, framtidsplanering och hjälpmedel för socialdemokraterna när de ska forma sin nya politik.
http://wimnell.com/omr36-39zj.pdf

Sven Wimnell 20 december 2010 : Klassifikationssystem för verksamheter. Förbättring av länkkataloger för Samhällskunskapen i skolan. Regeringens arbete.
http://wimnell.com/omr36-39zh.pdf

Sven Wimnell 30 november 2010 : En fortsättning på omr 36-39zf. Klassifikationssystemet, samhällskunskapen, partierna, skatterna, s-problemen, framtidsplaneringen, hälsa och jämlikhet mm.
http://wimnell.com/omr36-39zg.pdf

Sven Wimnell 25 oktober 2010 : En fortsättning på 36-39ze. Samhällsplaneringens problem, grundskolan och politik hösten 2010. http://wimnell.com/omr36-39zf.pdf

Sven Wimnell 25 juni 2010 : En fortsättning på 36-39zd. Samhällsplaneringens problem, gymnasiet och politik april-juni 2010. http://wimnell.com/omr36-39ze.pdf

Sven Wimnell 10 april 2010 :En fortsättning på 36-39zc. Politik mm. Grundskolan. Universitet och Högskolor. http://wimnell.com/omr36-39zd.pdf

Sven Wimnell 8 mars 2010 : Politik i början på 2010. Skolverkets förslag. Demonstration av klassifikationssystem för verksamheter. En fortsättning på 36-39za. http://wimnell.com/omr36-39zc.pdf

Sven Wimnell 30 januari 2010: Planering, klimat och välfärdsfördelning. http://wimnell.com/omr36-39za.pdf

Sven Wimnell 090315+090319: Globaliseringsrådets skatteutredningar och andra utredningar om levnadskostnader, skatter, bi-drag och välfärdsfördelning. **http://wimnell.com/omr36-39z.pdf**

Sven Wimnell 090131: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Världen och Sverige i början på 2009. **http://wimnell.com/omr36-39y.pdf**

Socialdemokraterna. Budgetmotion hösten 2008. **http://wimnell.com/omr36-39xbudgets.pdf**

Miljöpartiet. Budgetmotion hösten 2008. **http://wimnell.com/omr36-39xbudgetmp.pdf**

Vänsterpartiet. Budgetmotion hösten 2008. **http://wimnell.com/omr36-39xbudgetv.pdf**

Sven Wimnell 081108: Politik hösten 2008.

Sven Wimnell 080808: TV-avgiften, skatterna och pensionärerna. **http//wimnell.com/omr36-39v.pdf**

Sven Wimnell 080528: Komplement till 36-39t.pdf **http://wimnell.com/omr36-39u.pdf**

Sven Wimnell 080202: Fördomar, kunskaper, moral, politik för välfärdsfördelning och koldioxid. **http://wimnell.com/omr36-39t.pdf**

Sven Wimnell 070419: Skatter och bidrag för 2008. (http://wimnell.com/omr36-39s.pdf)

Sven Wimnell 070328: Om socialdemokraterna och regeringen. Om skatter och skatteförslag. (http://wimnell.com/omr36-39r.pdf)

Sven Wimnell 070111+070223: Den borgerliga regeringens skatter och skattepropaganda. Utdrag ur omr36-39o.pdf+omr36-39p.pdf . Och något om oppositionen. (http://wimnell.com/omr36-39q.pdf)

Sven Wimnell 061023: Politik efter valet 2006. (http://wimnell.com/omr36-39p.pdf)

Sven Wimnell 060921: Alliansen vann valet 2006. Epoken Göran Persson är slut. (http://wimnell.com/omr36-39o.pdf)

Sven Wimnell 060813: De borgerliga gynnar i valet 2006 mest de höga inkomsterna. (http://wimnell.com/omr36-39n.pdf)

Sven Wimnell 060408: Budgetpropositionen våren 2006. Levnadskostnader. Skatter. bidrag. Förbättringar för dem med låga inkomster. Pensionärer. Icke-pensionärer. (http://wimnell.com/omr36-39m.pdf)

Sven Wimnell 060327: TV-avgiften i proposition 2005/06:112. Avgifter för privathushåll: De individuella TV-avgifterna bör slopas, och ersättas med en kollektivavgift för alla privathushåll, betald av riksdagen. (wimnell.com/omr36-39l.pdf)

Sven Wimnell 060316+tillägg 060326: Om alliansens skattelättnader, som ej bör genomföras, och om andra bättre skatteförslag. Bl a slopad individuell TV-avgift. (http://wimnell.com/omr36-39k.pdf)

Sven Wimnell 060111: Om LO-rapporten Vad vill egentligen moderaterna? Med kommentarter för partierna inför valet 2006. (http://wimnell.com/omr36-39j.pdf)

Sven Wimnell 050920: Välfärd, skatter, arbete, tillväxt. (http://wimnell.com/omr36-39i.pdf)

Sven Wimnell 050522+050605: De borgerliga partiernas skatteförslag. Och annat om skatter, bidrag och moral. Bostadsbidrag. TV-licens. (http://wimnell/omr36-39h.pdf)

Sven Wimnell 8 april 2011 Statliga myndigheter mm och några av deras webbkartor på Internet. http://wimnell.com/omr40zg.pdf

Sven Wimnell 080516: sverige.se lades ner 080305. Någon ersättning finns inte. Här är sverige.se från 050116 med klickbara Internetadresser. (http://wimnell.com/omr40mc.pdf)

Sven Wimnell 080518: Myndigheter, bolag mm och kommittéer under departementen.(http://wimnell.com/omr353i.pdf)

Sven Wimnell 080518: Myndigheter, bolag mm och kommittéer under departementen fördelade på områden i SW-klassifikationssystem.(http://wimnell.com/omr353j.html)

Sven Wimnell 080524 +100201: Länkar i Sunets Webbkatalog, Mölndals länkkatalog och Länkskafferiet samt myndigheter mm under departementen sorterade enligt SW-klassifikationssystem (http://wimnell.com/omr102h.pdf)

Sven Wimnell 16 mars 2008: Något om sociala miljöer. Kompletterad 1 juni 2012 med våldet i världen, mänskliga rättigheter, mobbning, diskriminering o d. http://wimnell.com/omr7952-7956d.pdf

080316: Utdrag ur: Sven Wimnell 080202: Fördomar, kunskaper, moral, politik för välfärdsfördelning och koldioxid. (http://wimnell.com/omr36-39t.pdf)

Sven Wimnell 081112: Hållbar stadsutveckling. (http://wimnell.com/omr71g.pdf)

Sven Wimnell 071222: Artiklar från Tidskriften PLAN nr 5-6 2007. Klimatplanering. (http://wimnell.com/omr71f.pdf)

Sven Wimnell 080201: Sveriges och omvärldens historia. (http://wimnell.com/omr93c.pdf)

Sven Wimnell 070224: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Kunskaper om verksamheterna och deras samband för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld. (http://wimnell.com/omr40ze.pdf)

Sven Wimnell 060224: Samhällsplaneringens problem. Klassifikationssystemet för verksamheter. (http://wimnell.com/omr40zd.pdf)

Sven Wimnell 060127: Samhällsplaneringens problem. Demokrati med kunskaper hos alla. Kriser och välfärd alla dagar. Ansvarskommittén. Tsunamikatastrofen. Krisberedskap. (http://wimnell.com/omr40zc.pdf)

Sven Wimnell 051215: Om SCBs rapport Trender och prognoser 2005. (http://wimnell.com/omr40zb.pdf)

Sven Wimnell 051120: Det viktigaste problemet är: välfärden och välfärdsfördelningen, inte arbetslösheten. (http://wimnell.com/omr40za.pdf)

Sven Wimnell 051106+051109: Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra ? Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? (http://wimnell.com/omr40z.pdf)

Sven Wimnell 050611: Utdrag ur Demokratirådets rapport 2005: Mediernas integritet (SNS). (http://wimnell.com/omr907a.pdf)

Sven Wimnell 051015: Om EU. Politikområden. Kommissionen. Parlamentet. Utskott. Ledamöter. EU-nämnden. EU-historia. mm. Förslag till ny konstitution. Grundlag. Folkomröstningar. Lagrådet. Junilistan. (http://wimnell.com/omr32a.pdf)

Sven Wimnell 051010: Folkhälsopolitik med nytt målområde: Kunskaper, förmåga, erfarenheter, vilja. (http://wimnell.com/omr61a.pdf)

Sven Wimnell 050510+050610: Världshistorien och framtiden. Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? (http://wimnell.com/omr40y.pdf)

Sven Wimnell 050429: SW-klassifikationssystem, med inlagda klasser enligt “Nordisk Outline”, klassifikationssystem för museer. (http://wimnell.com/omr40x.pdf)

Sven Wimnell 050403. Lärarutbildning. Forskning. Samhällsplanering. Skolan. (http://wimnell.com/omr40v.pdf)

Sven Wimnell 050224: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Katastrof- och krisberedskap. Välfärdsfördelning. (http://wimnell.com/omr40u.pdf)

Sven Wimnell 050206+100201+100211: SW-klassifikationssystem med inagda: LIBRIS/SAB, sverige.se 2008, SCBs forskningsämnen, CPV för varor/tjänster, SNI arbetsställen 1998, SSYK yrken, SUN 2000 utbildningar. SPIN 2007 varor och tjänster, SNI 2007 näringsgrenar, Statistisk årsbok för Sverige 2010 och Samhällsguiden 2007. 2010 CPV ej aktuell.(http://wimnell.com/omr40t.pdf)

Sven Wimnell 050206: SUN, utbildningsklasser, Inlagda i SW-klassifikationssystem. (http://wimnell.com/omr40s.pdf)

Sven Wimnell 050203: SSYK 96. STANDARD FÖR SVENSK YRKESKLASSIFICERING.Yrken inplacerade i SW-klassifikationssystem. (http://wimnell.com/omr40r.pdf)

Sven Wimnell 050203+100201+ 100211: SNI 2002. Och antalet arbetsställen 1999. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Kompletterad 100201+100211 med SNI 2007. **(http://wimnell.com/omr40q.pdf)**

Sven Wimnell 050203+100201+ 100211: SNI 2002. Och antalet arbetsställen 1999. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Kompletterad 100201+100211 med SNI 2007. **(http://wimnell.com/omr40q.pdf)**

Sven Wimnell 050130 +100201: CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Områdena 66-69 förkortade. (http://wimnell.com/omr40p.pdf) Ej aktuell 2010.
Sven Wimnell 050130+ 100201: CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Kompletterad 100201 med SPIN 2007, som ersätter CPV. **(http://wimnell.com/omr40o.pdf)**

Sven Wimnell 050130 +100201: CPV-koder 2003. Från Internet 050126. Kompletterad 100201 med SPIN 2007, som ersätter CPV. **(http://wimnell.com/omr40n.pdf)**

Sven Wimnell 050121+100201: sverige.se som ersatt SverigeDirekt. Kompletterad 050411 med Riksdagens samhällsguide. Kommentar 2010: sverige.se lades ner 080305. **(http://wimnell.com/omr40m.pdf)**

Sven Wimnell 050112: Några databaser och bibliotek. (http://wimnell.com/omr40l.html)

Sven Wimnell 050112: Termer ur MeSH (Medical Subject Headings). (http://wimnell.com/omr40k.html)

Sven Wimnell 050101: SCB:s forskningsämnen inlagda i SW-systemet. Samt nedlagda SAFARIs ämnen inlagda i SW-systemet. (http://wimnell.com/omr40j.html)

Sven Wimnell 050109: Infostruktur. Klassifikationssystem: LIBRIS - SAB och SW-systemet. (http://wimnell.com/omr40i.pdf)

Sven Wimnell 041214+tillägg 060220 och 060525: Kunskaper vid universitet och högskolor i Sverige. Från en pågående, ej avslutad, undersökning. (http://wimnell.com/omr40h.pdf)

Sven Wimnell 041112 ändrad 050121: Sammanställning om samhällsplaneringens problem. (http://wimnell.com/omr40g.pdf)

Sven Wimnell 040421: Utbildningar vid universitet och högskolor (http://wimnell.com/omr40f.pdf)

Sven Wimnell 040308: Mellanöstern, hela världen, Sverige och den strategiska IT-gruppen. (http://wimnell.com/omr40e.pdf)

Sven Wimnell 031205 med tillägg 031231: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.pdf ("http://wimnell.com/omr40d.pdf)

Sven Wimnell 031105: Förslag till mjuk infostruktur på SverigeDirekt. (http://wimnell.com/omr40c.pdf)

Sven Wimnell 031105: Förslag till mjuk infostruktur på SverigeDirekt. (http://wimnell.com/omr40c.pdf)

Sven Wimnell 031020: Om hård och mjuk infostruktur. Information, informationsteknik, informationssystem, tillväxt, välfärdsfördelning och demokrati och dylikt. (http://wimnell.com/omr40b.pdf)

Äldre utredningar är ordnade på annat sätt

Från omr40zl sid 7-41

Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

Historisk tid med skriftspråk är cirka 5000 år. Religionerna är cirka 2000 år. Demokratins formella genombrott skedde för cirka hundra år sedan. Tekniken har utvecklats: transporttekniken, internet, TV och mobiltelefoner o d gör att världen nu är ett stort gemensamt samhälle för jordens alla folk.

I Svenska regeringen har biståndsministerns område omvandlats till ett område för klimat och internationellt samarbete. Sverige är ett litet land, men bör använda samarbetsministern för att förbättra världen utanför Sverige. Men regeringens huvuduppgift är de inrikes förhållandena.

Förbättringar både utomlands och Sverige kräver i första hand förbättringar av människornss kunskaper och väderingar. Och de måste gälla alla kunskapsområden.

Som hjälp har forskats fram ett allomfattande system för mänskliga verksamheter som gäller både tänkande/kunskaper och handlingar.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.
B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.
Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ?	Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ?	Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.
Hur kan det bli ?	Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ?	Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resuser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	**20 områden**
2. Religiösa verksamheter o d.	**5 områden**
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	**15 områden**
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	**3 områden**
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	**11 områden**
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	**30 områden**
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	**21 områden**
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	**12 områden**
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	**12 områden**
Summa	**129 områden**

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härefter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 653 Handelsverksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Den fundamentala påverkanskedjan

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom åratal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individenas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlik än den behövde vara. Den nuvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Vill man rätta till skevheterna i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt. Det som då finns att tillgå är bland annat FNs mänskliga rättigheter och mål med komplement som bl a FNs Millenniedeklaration och senare överenskommelser

Den fundamentala påverkanskedjan

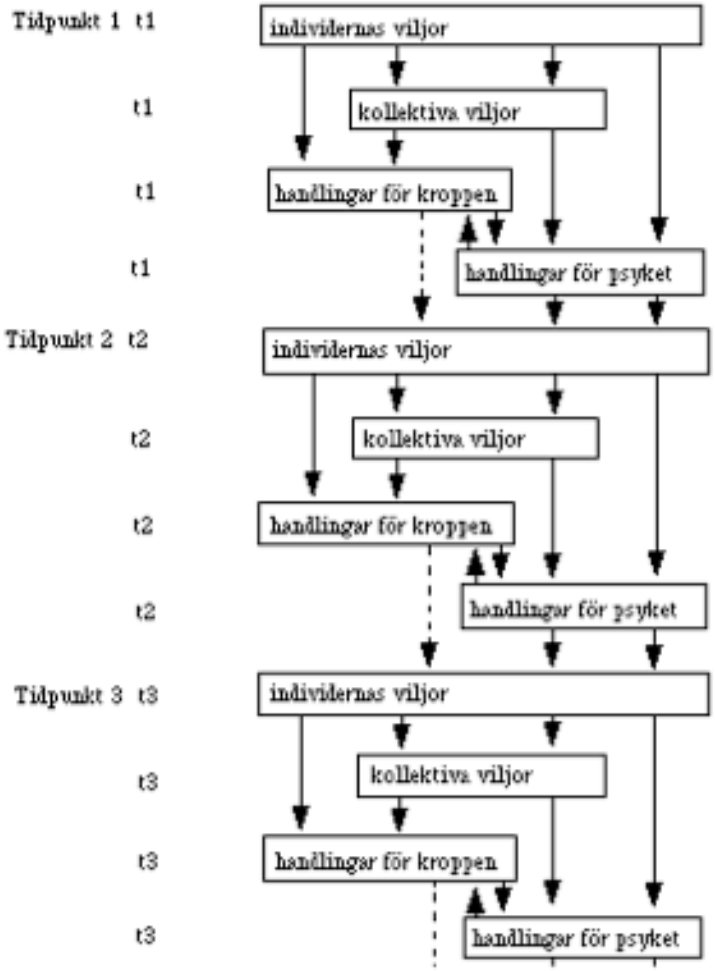

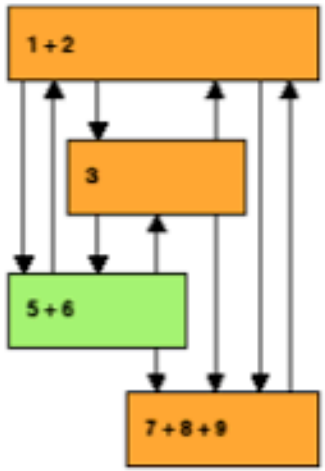

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
5-6 Naturforskning och teknologiska/ ekonomiska verksamheter.
7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken. Från zzzzl

Här har SABs ämnen lagts in. Individernas inre verkligheter behöver förbättras genom utbildningar i skolor på alla nivåer. Observera att SAB har dålig redovisning för område 3 om politik. Regeringen har dålig hand med området 64 om hushållsverksamheter. Regeringen har ansvariga statsråd för alla politikområden utom för hushållsverksamheterna som är grunden för välfärden. (SAB= system på biblioteken)
SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

OSW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.
Ac Arkiv11152 träffar
Aa Bibliografi72330 träffar
Ab Bibliotek33294 träffar
Ba Allmänna encyklopedier3393 träffar
Be Allmän idé- och lärdomshistoria10295 träffar
Bf Allmän vetenskaplig och kulturell verksamhet16245 träffar
Här gärna också översikter om **Db** Filosofins historia

OSW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

D(x) Filosofiska lexikon334 träffar
D:d Filosofisk teori och metodlära75 träffar
Df Estetik3423 träffar
De Värdefilosofi: allmänt468 träffar
Dj Verklighetsuppfattningar (metafysik, ontologi, kosmologi m m)5262 träffar
Dh Filosofisk antropologi4683 träffar
Do Psykologi69173 träffar
Dd Kunskapsteori och vetenskapsteori12632 träffar
Dc Logik och språkligt orienterad filosofi6341 träffar
Dg Etik18582 träffar
Da Äldre västerländsk samt icke-västerländsk filosofisk litteratur5654 träffar
Db Filosofins historia43514 träffar
Dba Antikens filosofi3099 träffar
Dbb Medeltidens och renässansens filosofi1452 träffar
Dbc Nya tidens filosofi (fr o m Descartes)12017 träffar
Dbd Icke-västerländsk filosofi2611 träffar
Dbz Särskilda filosofer24621 träffar

OSW 2 Religiösa verksamheter o d.

CReligion

C(x) Religionslexikon118 träffar
C:d Religionsfilosofi och -psykologi7141 träffar
C:oa Religionssociologi2246 träffar
Ca Kristendomen: allmänt6644 träffar
Cb Bibelutgåvor9294 träffar
Cc Exegetik och litteratur om Bibeln32998 träffar
CdÄldre teologisk litteratur7302 träffar
Ce Dogmatik och symbolik20777 träffar
Cf Teologisk etik4851 träffar
Cg Praktisk teologi14366 träffar
ChGudstjänsten7219 träffar
Ci Uppbyggelselitteratur20632 träffar
Cj Kyrkohistoria45869 träffar
Ck Kristna samfund25627 träffar
Cl Kristen mission4441 träffar
Cm Religionshistoria57604 träffar
Cn Moderna religionsbildningar3399 träffar

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
O
SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

Oi Statistik7682 träffar
Oi(x) Statistiklexikon50 träffar
Oi:d Statistisk teori och undersökningsmetodik1116 träffar
Oi:k Statistikens historia45 träffar

Oj Demografi (befolkningsvetenskap)10117 träffar
Oj:bf Demografiska institutioner19 träffar
Oj:d Demografisk teori, filosofi och metodlära289 träffar
Oj:k Demografisk forskningshistoria161 träffar
Oj:oi Statistiska demografiska tabeller62 träffar
Oj- Allmänt: särskilda länder och områden3887 träffar
Oja Nativitet och mortalitet737 träffar
Ojc Flyttningar och befolkningsändringar2181 träffar
Ojd Befolkningssammansättning och -fördelning491 träffar
Ojf Folkbokföring240 träffar
Ojp Befolkningspolitik520 träffar

Oc Statskunskap och politik136937 träffar
Oc(x) Allmänt: lexikon205 träffar
Oc:bf Organisationer och institutioner42 träffar
Oc:d Politisk teori, politisk psykologi och metodlära5128 träffar
Oc:k Statskunskapens vetenskapshistoria584 träffar

Oc:oa Politisk sociologi1672 träffar
Oc.0 Särskilda statsvetenskapliga och politiska delområden, politiska skrifter13592 träffar
Ocb Statsrätt7253 träffar
Occ Sveriges statskunskap och politik17489 träffar
Ocf Främmande länders statskunskap och politik44858 träffar
Ocg Politiska begrepp och politiska åskådningar39099 träffar
Ocl Utomparlamentariska metoder, konspirativ verksamhet, terrorism m m4690 träffar

Qa(x) Nationalekonomiska etc lexikon147 träffar
Qa:k Nationalekonomins historia361 träffar
Qa:oe Lagstiftning8 träffar

Oe Rättsvetenskap114353 träffar
Oe(x) Juridiska lexikon459 träffar
Oe(u) Lagar och lagförslag: allmänt16 träffar
Oe:d Rättsfilosofi och rättsvetenskaplig metodlära3655 träffar
Oe:oa Rättssociologi889 träffar
Oe- Juridik: särskilda länder och områden8863 träffar
Oea Civilrätt46145 träffar
Oeb Straffrätt7950 träffar
Oek Processrätt10811 träffar
Oel Tryckfrihetsrätt1241 träffar
Oep Kriminologi och polisväsen15455 träffar till 7955
Oeq Kriminalvård3233 träffar till 7955
Oer Rättsfall4887 träffar
Oes Försvars- och krigslagstiftning1109 träffar
Oet Rättshistoria10036 träffar
Oeö Särskilda verksamheters juridik25 träffar

O(x) Samhälls- och rättsvetenskapliga lexikon169 träffar
O:bf Samhälls- och rättsvetenskapliga institutioner29 träffar
O:d Samhälls- och rättsvetenskapens filosofi och metodlära11011 träffar
O:k Samhälls- och rättsvetenskapens historia175 träffar

O- Allmänt: särskilda länder och områden4022 träffar
O-a Europa: allmänt81 träffar
O-b Norden: allmänt52 träffar
O-c Sverige967 träffar
O-dÖvriga Norden182 träffar
O-e Brittiska öarna (Storbritannien)122 träffar
O-f Mellaneuropa270 träffar
O-g Nederländerna, Belgien och Luxemburg20 träffar
O-h Schweiz16 träffar
O-i Italien (inkl Vatikanstaten, San Marino och Malta)59 träffar
O-j Frankrike och Monaco134 träffar
O-k Spanien (inkl Andorra och Gibraltar)22 träffar
O-l Portugal18 träffar
O-mÖsteuropa296 träffar
O-n Balkanländerna95 träffar
O-o Asien758 träffar
O-p Afrika407 träffar
O-q Amerika550 träffar
O-r Oceanien (Australien, Nya Zeeland, Melanesien, Polynesien, Mikronesien)51 träffar
O-s Polarländerna7 träffar

Ob Internationella relationer51526 träffar
Ob(x) Allmänt: lexikon64 träffar
Ob:bf Allmänt: institutioner83 träffar
Ob:k Allmänt: historia90 träffar
Ob.09 Allmänt: politiska skrifter286 träffar
Oba Folkrätt10884 träffar
Obb Freds- och nedrustningsfrågor8780 träffar
Obd Internationellt samarbete: allmänt1946 träffar
Obe Nationernas förbund (NF)440 träffar
Obf Förenta nationerna (FN)3985 träffar
Obk Regionalt mellanfolkligt samarbete6743 träffar
Obl Försvarspakter735 träffar
Obn Nordiskt samarbete953 träffar
Obq Utvecklingsbistånd och internationell hjälpverksamhet7528 träffar
Obr Röda korset (och likvärdiga organisationer)483 träffar

OSW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
Här församlingarnas egna dokument. Oklart var SAB har dem.

OSW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
Oh Sociala frågor och socialpolitik173566 träffar se7951
Här politiska krav och politiska planeringar. Oklart var SAB har dem.

OSW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
Finns inte i SAB

OSW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

T Matematik
Ta Matematik: allmänt20686 träffar
Tb Aritmetik463 träffar
Tc Algebra7432 träffar
Td Analys11819 träffar
Te Geometri5824 träffar
Tf Mått, mål och vikt611 träffar
Th Sannolikhetskalkyl och matematisk statistik12869 träffar

U Naturvetenskap
U(x) Naturvetenskapliga lexikon407 träffar
U:b Naturvetenskaplig forskning och n naturvetenskapliga institutioner530 träffar
U:d Naturvetenskaplig teori, filosofi och metodlära1413 träffar
U:k Naturvetenskapens historia2319 träffar
U:oa Naturvetenskapens sociologi133 träffar
U.02 Allmän instrumentlära683 träffar

Ua Astronomi15199 träffar
Ua(y) Astronomiska kartor, stjärnkataloger och bilderböcker48 träffar
Ua:bf Astronomiska institutioner74 träffar
Ua:k Astronomins historia1307 träffar
Ua.02 Instrumentlära324 träffar
Uaa Universum2504 träffar
Uab Solsystemet2247 träffar
Uac Stjärnor1230 träffar

Uae Praktisk astronomi874 träffar
Uaf Tidmätning1484 träffar
Uag Celest mekanik227 träffar
Uah Sfärisk astronomi och positionsastronomi111 träffar
Uai Astrofysik1032 träffar

Ub Geofysik17337 träffar
Ub.02 Instrumentlära: allmänt8 träffar
Uba Meteorologi6524 träffar
Ubb Oceanografi och hydrologi6125 träffar
Ubc Geodesi1764 träffar
Ubd Jordmagnetism407 träffar
Ube Vulkaner och jordbävningar1012 träffar

Uc Fysik och kemi71241 träffar
Uc.bf Institutioner0 träffar
Uc:k Fysikens och kemins historia360 träffar
Ucb Mekanik5380 träffar
Ucc Fysik27528 träffar
Ucd Molekyl-, atom-, kärn- och partikelfysik7146 träffar
Uce Kemi27368 träffar

Ud Geologi och paleontologi26607 träffar
Ud:bf Geologiska och paleontologiska institutioner57 träffar
Ud:k Geologins och paleontologins historia199 träffar
Ud.02 Instrumentlära8 träffar
Ud- Särskilda länder och områden3186 träffar
Uda Allmän och historisk geologi7438 träffar
Udb Paleontologi4005 träffar
Udt Geokemi462 träffar
Udu Mineralogi2407 träffar
Udv Petrologi1358 träffar
UdxEkonomisk geologi2978 träffar
J Arkeologi

Ue Biologi37710 träffar
Ue:bf Biologisinstitutioner42 träffar
Ue:k Biologins historia661 träffar
Ue.0 Särskilda biologiska aspekter och delområden20173 träffar
Uea Utvecklingslära och genetik6109 träffar
Ueb Fysisk antropologi1735 träffar
Uec Mikrobiologi2095 träffar
Ued Bioteknik1481 träffar

Uf Botanik29412 träffar
Uf:bf Botanikinstitutioner251 träffar
Uf:k Botanikens historia559 träffar
Uf.0Särskilda botaniska aspekter och delområden11570 träffar
Ufa Särskilda grupper av växter2464 träffar
Ufe Fröväxter (Fanerogamer): allmänt962 träffar
Uff Fanerogamer: gömfröiga (Magnoliophytina)2724 träffar
Ufg Fanerogamer: nakenfröiga (Pinophytina)287 träffar
Ufh Kryptogamer5684 träffar

Ug Zoologi36507 träffar
Ug:bf Zoologiinstitutioner115 träffar
Ug:k Zoologins historia233 träffar
Ug.0 Särskilda zoologiska aspekter och delområden7168 träffar
Uge Ryggradsdjur (Vertebrata)531 träffar

Ugf Däggdjur (Mammalia)5257 träffar
Ugg Fåglar (Aves)6556 träffar
Ugh Kräldjur (Reptilia) och groddjur (Amphibia)999 träffar
Ugi Fiskar (Pisces) och rundmunnar (Cyclostomi)2329 träffar
Ugj Ryggradslösa djur (Evertebrata)11027 träffar

Uh Miljöfrågor och naturskydd41368 träffar till 71

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
OSW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
Kv Allmän ekonomisk historia19921 träffar

OSW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

V Medicin
V(x) Medicinska lexikon666 träffar
V:b Medicinsk forskning och medicinska institutioner623 träffar
V:d Medicinens filosofi och metodlära1487 träffar
V:k Medicinhistoria6408 träffar
V:oa Allmänt: medicinsk sociologi741 träffar
V:oe Allmänt: medicinlagstiftning52 träffar
V:oi Allmänt: medicinstatistik62 träffar
Va Medicinsk genetik, mikrobiologi, immunologi m fl icke-kliniska discipliner6597 träffar
Vb Anatomi4013 träffar
Vc Medicinsk fysiologi, biofysik och kemi8182 träffar
Vd Farmakologi8243 träffar
Ve Allmän medicin51942 träffar
Vf Kirurgi och anestesi8641 träffar
Vg Gynekologi och andrologi6128 träffar
Vh Pediatrik4490 träffar
Vi Oftalmologi (ögat)2109 träffar
Vj Otorinolaryngologi2486 träffar
Vk Odontologi5159 träffar
Vl Psykiatri24284 träffar
VmTerapimetoder8514 träffar

Vn Samhällsmedicin, hygien, sexologi25450 träffar
Vo Rättsmedicin459 träffar
Vp Hälso- och sjukvård29201 träffar
Vs Geriatrik1844 träffar
Vt Flyg- och navalmedicin, rymdmedicin181 träffar
Vu Idrottsmedicin773 träffar
Vx Militärmedicin1166 träffar
Qdfb Veterinärmedicin2005 träffar
Qdfb:bf Organisationer och institutioner14 träffar
Qdfb:k Historia101 träffar
Qdfb:oe Lagstiftning13 träffar

Ps Brandteknik och brandväsen2731 träffar. Delar om brandkår och räddningstjänst ingår i 61

OSW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

P Teknik, kommunikationer ... Del om ingenjörsverksamheter , konstruktion o d. Tillverkning ingår i 66-69. Drift av kommunikationer ingår i 654+656. Drift av energi- och hygienproduktion o d ingår i 64. Allmänt om drift av datorer och datorbehandling Ingår i 651.

P(x) Tekniklexikon693 träffar
P:d Teknisk teori och filosofi405 träffar
P:k Allmän teknikhistoria1548 träffar
P:oa Allmänt: sociologiska aspekter964 träffar
P.0 Allmänt: särskilda aspekter, amatör- och hobbyverksamhet31872 träffar
Pa Teknisk fysik9422 träffar
Pb Maskinteknik12532 träffar
Pc Elektroteknik och elektrisk industri32335 träffar
Pd Bergsbruk9320 träffar
Pe Metallbearbetning och metallindustri7705 träffar
Industrier Pf o s v förtecknas på 66-69.
Pp Byggnadsteknik, byggnadsproduktion, teknisk hygien40657 träffar
Pr Transportmedel och kommunikationer50745 träffar
Ps Brandteknik och brandväsen2731 träffar. Delar om brandkår och räddningstjänst ingår i 61
Pt Patentbeskrivningar231 träffar
Pu Datorer och databehandling69084 träffar

OSW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Qd Lantbruk46433 träffar
Qd(x) Lantbrukslexikon80 träffar
Qd:bf Lantbruksorganisationer och -institutioner61 träffar
Qd:k Lantbrukets och lantbruksforskningens historia846 träffar
Qd:oe Lantbrukslagstiftning32 träffar
Qd- Särskilda länder och områden12333 träffar
Qda Lantbruksekonomi2258 träffar
Qdb Lantbrukets byggnader, redskap och maskiner1263 träffar
Qdc Jordbrukslära3467 träffar
Qdd Växtodlingslära3142 träffar
Qde Växternas sjukdomar och skadedjur, växtskydd1608 träffar
QdfHusdjurslära16986 träffar
Qdg Mjölkproduktion475 träffar
Qdh Äggproduktion31 träffar
Qdi Köttproduktion133 träffar
Qdfb Veterinärmedicin2005 träffar till 61

Qe(x) Trädgårdsexikon38 träffar
Qe:k Trädgårdsskötselns och trädgårdsforskningens historia128 träffar
Qe Trädgårdsskötsel7959 träffar
Qe- Särskilda länder och områden1686 träffar
Qec Trädgårdsarbete261 träffar
Qed Köksväxtodling526 träffar
Qee Frukt- och bärodling842 träffar
Qef Prydnadsväxtodling2164 träffar

Qf Skogsbruk9821 träffar
Qf(x) Skogsbrukslexikon32 träffar
Qf:bf Skogsbruksorganisationer och -institutioner20 träffar
Qf:k Skogsbrukets och skogsforskningens historia94 träffar
Qf- Särskilda länder och områden4329 träffar
Qfb Skogsekonomi296 träffar
Qfd Skogsbotanik727 träffar
Qfe Skogsvård813 träffar
Qfh Avverkning och transport454 träffar
Qfj Skogsuppskattning och virkesmätning259 träffar
QfkFlottning och sortering264 träffar

Qg Jakt och fiske9402 träffar
Qg- Allmänt: ärskilda länder och områden96 träffar
Qga Jakt3576 träffar
Qgb Fiske5560 träffar

OSW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Qc Hem och hushåll41918 träffar
Qc(x) Allmänt: lexikon29 träffar
Qc- Särskilda länder och områden1087 träffar
Qca Mat och dryck (inkl kulturhistoriska arbeten)27057 träffar
Qcb Hemmets vård2195 träffar
Qcc Kläder och sömnad5413 träffar
Qcd Personlig hygien1173 träffar
Qcg Umgängeskonst, etikettfrågor och andra personliga förhållanden1233 träffar
Qci Privatekonomi1953 träffar
Qm Hotell, restauranger och turism7078 träffar

P Teknik, kommunikationer ... Drift av energi- och hygienproduktion o d ingår i 64.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.

OSW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
Qbg Kontorsteknik3071 träffar
Pu Datorer och databehandling69084 träffar delar om drift.

OSW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
Od Förvaltning46142 träffar
Od(x) Allmänna förvaltningslexikon19 träffar
Od:d Allmän förvaltningseori och metodlära225 träffar
Od:k Allmän förvaltningshistoria39 träffar
Od.0 Allmän central- och lokalförvaltning405 träffar
Odb Förvaltningsrätt3324 träffar
Odc Förvaltning: Sverige14084 träffar
Odf Främmande länders förvaltning5511 träffar
Odg Samhällsplanering20410 träffar till 71

OSW . 6525-6529 Militära verksamheter.
S Militärväsen
S(x) Militära lexikon128 träffar
S:bf Militära institutioner28 träffar
S:do Allmänt: militär psykologi179 träffar
S:k Allmän krigshistoria och krigskonstens historia2002 träffar
S:oa Allmänt: militär sociologi251 träffar
S.0 Allmänt: särskilda militära aspekter3617 träffar
S- Allmänt: särskilda länder och områden12851 träffar
Sa Lantkrigsväsen5784 träffar
Sb Sjökrigsväsen9059 träffar
Sc Luftkrigsväsen4066 träffar

Se Total krigföring1924 träffar
Sf Kärnvapenkrigföring1325 träffar
Sg Kemisk och biologisk krigföring409 träffar
Sh Psykologiskt försvar227 träffar
Si Civilförsvar852 träffar
Sj Ekonomiskt försvar88 träffar
Sk Frivilligt försvarsarbete649 träffar
Sv Vapen5481 träffar

OSW . 653 Handelsverksamheter.
Qi Handel13303 träffar
Qi(x) Allmänt: lexikon och uppslagsverk139 träffar
Qi:k Handelns historia148 träffar
Qi:oe Handelslagstiftning64 träffar
Qi-Särskilda länder och områden4168 träffar
Qia Handelsteknik822 träffar
Qik Varukännedom118 träffar
Qil Handelskalendrar och -lexikon428 träffar
Qim Handel med speciella varor3616 träffar
Qis Marknader och varumässor394 träffar
Qiv Handelskammare, handelsrepresentation267 träffar

OSW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
P Teknik, kommunikationer ... Del om drift av televerksamheter
Qjg Televäsen1485 träffar
Qjg:bf organisationer och institutioner17 träffar
Qjg:k Televäsendets historia33 träffar
Qjg:oe Telelagstiftning37 träffar
Qjg- Särskilda länder och områden931 träffar

OSW . 655 Förlagsverksamheter o d.
Ad Bokförlag och bokhandel6476 träffar
Ad:k Bokförlagens och bokhandelns historia68 träffar
Ad- Särskilda länder och områden4435 träffar
Ada Bokhandelsteknik och -organisation177 träffar
Ads Lagerkataloger273 träffar
Adt Bokauktionskataloger465 träffar
Ae Bokväsen14489 träffar

OSW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
P Teknik, kommunikationer ... Del om drift av transporter
Pra Landsvägsfordon och landsvägstrafik15600 träffar
Prb Järnvägar och spårvägar4531 träffar
Prc Fartyg och sjöfart15778 träffar
Prd Luft- och rymdfarkostteknik8471 träffar
Prf Svävare, amfibiefarkoster m m44 träffar
PrtTransportväsen4375 träffar
Prt-Särskilda länder och områden870 träffar
Prtg Godstransporter (inkl containertrafik)827 träffar
Prtp Persontransporter (inkl kollektivtrafik)915 träffar
Qjf Postväsen2276 träffar

OSW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
Ok Försäkring11994 träffar
Om Kooperation1711 träffar
Qaa Ekonomisk teori27779 träffar
Qab Ekonometri2459 träffar
Qac Konjunkturteori och konjunkturlära1891 träffar
Qad Ekonomiska förhållanden68420 träffar

Qae Penning- och bankväsen23674 träffar
Qaf Finansväsen med finansrätt20234 träffar
Qbc Redovisning13451 träffar

OSW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

Qb Företagsekonomi97354 träffar
Qb(x) Företagsekonomiska lexikon217 träffar
Qb:bf Allmänt: Organisationer och institutioner14 träffar
Qb:d Företagsteori, metodlära539 träffar
Qb:k Företagsekomomins historia148 träffar
Qb-Särskilda länder och områden1221 träffar
Qba Företagsorganisation, företagsformer, företagsledning36814 träffar
Qbb Standardisering707 träffar
Qbc Redovisning13451 träffar till 657
Qbd Anläggningar och inventarier821 träffar
Qbf Personaladministration9735 träffar
Qbg Kontorsteknik3071 träffar till 651
Qbi Driftsorganisation11573 träffar
Qbk Materialadministration2864 träffar
Qbl Försäljningsorganisation. Marknadsföring12145 träffart 659
Qbm Reklam och PR (public relations)4594 träffar till 659
Qz Särskilda företag19026 träffar

OSW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

Qbl Försäljningsorganisation. Marknadsföring12145 träffar
Qbm Reklam och PR (public relations)4594 träffar

OSW 66/68 Tillverkning av varor.

P Teknik, kommunikationer ... Del om tillverkning av varor. Konstruktion se 62

Pa Teknisk fysik9422 träffar
Paa Teknisk akustik1455 träffar
Pab Teknisk optik5481 träffar
Pac Teknisk värmelära1351 träffar

Pb Maskinteknik12532 träffar
Pb.0 Särskilda aspekter52 träffar
Pba Maskinelement6072 träffar
Pbb Värmemotorer1375 träffar
Pbc Vattenmotorer och pumpar671 träffar
Pbd Vindmotorer m m327 träffar
Pbe Transportanordningar522 träffar
Pbf Kylteknik, Tryckluftteknik, luftpumpar870 träffar

Pc Elektroteknik och elektrisk industri32335 träffar
Pc:bf Allmänt: institutioner5 träffar
Pc:oe Allmänt: lagstiftning8 träffar
Pc.0 Alllmänt: särskilda aspekter342 träffar
Pca Elektrisk kraftproduktion523 träffar
Pcb Elektrisk kraftöverföring och distribution2091 träffar
Pcc Elektriska maskiner844 träffar
Pcf Elektrisk ljusteknik531 träffar
Pcg Elektrisk värmeteknik63 träffar
Pch Teknisk elektrokemi455 träffar

Pci Elektronik10078 träffar
Pcj Radio- och teleteknik11381 träffar

Pd Bergsbruk9320 träffar
Pd:bf Institutioner27 träffar
Pd:oe Lagstiftning35 träffar
Pd.05 Industri134 träffar
Pda Prospektering och mineralutvinning3062 träffar
Pdb Metallurgi4079 träffar

Pe Metallbearbetning och metallindustri7705 träffar
Pe.0 Allmänt: särskilda aspekter, amatör- och hobbyverksamhet541 träffar
Pea Gjutning406 träffar
Pec Bearbetning och formning930 träffar
Ped Värme- och köldbehandling152 träffar
Pee Svetsning, skärning, lödning, limning841 träffar
Peg Ytbehandling541 träffar
Peh Metallprodukter141 träffar
Pej Metallmanufaktur och smideshantverk1035 träffar
Pel Finmekanik1402 träffar

Pf Stenindustri974 träffar

Pg Glas, keramik, porslin2830 träffar
Pg.0 Allmänt: särskilda aspekter, amatör- och hobbyverksamhet507 träffar
Pga Glas1296 träffar
Pgb Keramik och porslin560 träffar

Ph Träteknik och träindustri3955 träffar
Ph.0 Allmänt: särskilda aspekter, amatör- och hobbyverksamhet623 träffar
Pha Virkesframställning513 träffar
Phc Lagring av virke34 träffar
Phd Träbearbetning401 träffar
Phh Träprodukter359 träffar
Phi Finsnickeri1338 träffar
Phj Kork och korkprodukter15 träffar

Pi Pappersindustri3451 träffar
Pi.05 Industri208 träffar
Pia Cellulosa- och pappersmasseindustri608 träffar
Pib Papper och papp1109 träffar
Pic Pappersprodukter389 träffar

Pj Textil- och beklädnadsindustri3572 träffar
Pj.0 Allmänt: särskilda aspekter192 träffar
Pja Textil- och konstfiberindustri1649 träffar
Pjb Textilkemi635 träffar
Pjc Beklädnadsvaror588 träffar
Pjd Övriga textilprodukter127 träffar

Pk Läder- och pälsvaruindustri781 träffar
Pk.05 Allmänt: industri18 träffar
Pk.09 Allmänt: amatör- och hobbyverksamhet9 träffar
Pka Läderbearbetning188 träffar
Pkb Pälsberedning48 träffar
Pkc Skor och andra lädervaror456 träffar

Pl Övriga produkter516 träffar
Pl.09 Amatör- och hobbyverksamhet308 träffar
Plb Leksaker92 träffar
Plc Halm- och hårarbeten m m65 träffar

Pm Kemisk teknik och kemisk industri21529 träffar
Pm:oe Allmänt: lagstiftning8 träffar
Pm.0 Allmänt: särskilda aspekter454 träffar
Pma Bränslen och sprängämnen3547 träffar
Pmb Livsmedel och njutningsmedel7728 träffar
Pmc Läkemedel och kosmetika1178 träffar
Pmg Oljor, fetter och vaxer264 träffar
Pmh Färger och lacker1410 träffar
Pmi Gummi och plaster1617 träffar
Pmö Övrig kemisk-teknisk industri989 träffar

Pn Fotografi och filmteknik7261 träffar
Pna Fotografi4139 träffar
Pnb Filmteknik, TV- och videofotografering1030 träffar
Pnd Vetenskaplig och teknisk fotografi983 träffar
Pny Fotografi och filmteknik: restaurering och konservering131 träffar

Po Tryckeri och bokbinderi2487 träffar
Po.05 Allmänt: industri70 träffar
Poa Tryckeri1763 träffar
Pob Bokbinderi336 träffar

Pr Transportmedel och kommunikationer50745 träffar
Pra Landsvägsfordon och landsvägstrafik15600 träffar
Prb Järnvägar och spårvägar4531 träffar
Prc Fartyg och sjöfart15778 träffar
Prd Luft- och rymdfarkostteknik8471 träffar
Prf Svävare, amfibiefarkoster m m44 träffar
Prt Transportväsen4375 träffar

OSW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

P Teknik, kommunikationer ... Del om tillverkning/byggande av byggnader och anläggningar. Konstruktion se 62

Pp Byggnadsteknik, byggnadsproduktion, teknisk hygien40657 träffar
Pp:bf Allmänt: organisationer och institutioner61 träffar
Pp:oe Byggnadslagstiftning365 träffar
Pp.0 Allmänt: särskilda aspekter422 träffar
Ppa Byggnadsteknik9156 träffar
Ppb Byggnadsproduktion: husbyggnad9363 träffar
Ppc Bygnadsproduktion: väg- och vattenbyggnad6287 träffar
Ppd Teknisk hygien, vatten och avlopp, värmeförsörjning m m9198 träffar

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
OSW 70 Allmänt om konst o kultur.
Ia Konst: allmänt10951 träffar
Ib Konsthistoria95037 träffar
O
SW 71 Övergripande planering av fysiska miljöer. samt
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

Odg Samhällsplanering20410 träffar
Odg(x) Allmänt: lexikon19 träffar
Odg:bf Organisationer och institutioner11 träffar
Odg:d Samhällsplneringens teori, filosofi och metodlär181 träffar
Odg:k Samhällsplaneringens histori28 träffar
Odg:oe Lagstiftning33 träffar
Odg- Allmänt: särskilda länder och områden5957 träffar
Odgb Riksplanering74 träffar
Odgc Regionplanering2387 träffar
Odgd Kommunal planering5690 träffar
Odgl Planering för bostäder710 träffar
Odgm Planering för rekreation, lek, fritid och kultur583 träffar
Odgp Planering för handel, industri och arbetsplatser277 träffar
Odgq Planering för kommunikationer och transporter1534 träffar
Op Framtidsstudier1604 träffar
Uh Miljöfrågor och naturskydd41368 träffar
Ic Arkitektur64589 träffar
Ic:bf Arkitekturorganisationer och -institutioner41 träffar
Ic:d Arkitekturteori och -psykologi1713 träffar
Ic:do Arkitekturpsykologi174 träffar
Ic:k Vetenskapshistoria82 träffar
Ic. Särskilda perioder3428 träffar
Ic- Särskilda länder och områden35673 träffar
Icd Byggnader för särskilda ändamål10412 träffar
Ict Stadsplanekonst3929 träffar
Icu Landskapsarkitektur4153 träffar
Icv Byggnadsvård3914 träffar
O
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning. Samt
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning. och
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.

Id Skulptur7222 träffar
Bg Allmänna museer14987 träffar
Bh Allmänna utställningar1538 träffar
Ie Målarkonst19432 träffar
If Grafisk konst7647 träffar
Ig Teckningskonst7391 träffar
Ih Konsthantverk39390 träffar
Ii Konstsamlingar och -utställningar18292 träffar
In Fotokonst12369 träffar
Af Skrift3418 träffar
Ky Historiska hjälpvetenskaper16163 träffar delar

OSW 78 Musik (konserter o d till 792)
Ij Musik89664 träffar (konserter, evenemang od till 792)
X Musikalier (noter)
Y Musikinspelningar

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport. (Allmänt om sociala miljöer) samt
OSW . 7911-7913 Seder och bruk.

Oa Sociologi64809 träffar
Oa(x) Sociologiska lexikon116 träffar
Oa:bf Sociologiska institutioner8 träffar
Oa:d Sociologisk teori, filosofi och metodlära5133 träffar
Oa:k Sociologins historia715 träffar
Oaa Socialpsykologi11628 träffar kan ingå i 15
Oab Sociala strukturer31995 träffar
Oac Familjesociologi6571 träffar

M Etnografi, socialantropologi

M(x) Etnografiska etc. lexikon112 träffar
M:b Etnografisk etc. forskning. Institutioner337 träffar
M:d Etnografisk etc teori, filosofi och metodlära2649 träffar
M:k Etnografins etc historia507 träffar
Ma Europa: allmänt1767 träffar
Mb Norden: allmänt373 träffar
Mc Sverige9481 träffar
Md Övriga Norden1365 träffar
Me Brittiska öarna (Storbritannien)434 träffar
Mf Mellaneuropa1064 träffar
Mg Nederländerna, Belgien och Luxemburg89 träffar
Mh Schweiz113 träffar
Mi Italien (inkl Vatikanstaten, San Marino och Malta)192 träffar
Mj Frankrike338 träffar
Mk Spanien (inkl Andorra och Gibraltar)233 träffar
Ml Portugal93 träffar
Mm Östeuropa1158 träffar
Mn Balkanländerna464 träffar
Mo Asien4523 träffar
Mp Afrika3277 träffar
Mq Amerika5608 träffar
Mr Oceanien1499 träffar
Ms Polarländerna549 träffar
Mu Bebyggelse och byggnader2315 träffar
Mv Föremål1351 träffar
Mx Näringsliv och arbetsliv3887 träffar
My Samhälls- och familjeliv3531 träffar
Mz Folktro och folkseder10687 träffar
Bl Omstridda fenomen och företeelser2995 träffar

O

SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm. Samt
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans. och
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek. och
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

Im Film26097 träffar
Ik Teater30897 träffar
Rc Danslekar och dans1723 träffar
Rh Scoutrörelsen684 träffar
Rd Spel och tidsfördriv7462 träffar
Re Lotteri, vadhållning, tips499 träffar

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
OSW . 7951 Socialvård.

Oh Sociala frågor och socialpolitik173581 träffar
Oh:oe Allmänt: sociallagstiftning140 träffar
Oh- Allmänt: särskilda länder och områden7023 träffar
Oha Arbete och arbetsmarknad54266 träffar
Ohc Bostäder8400 träffar
Ohd Emigration och immigration12477 träffar även 7958
Ohe Minoriteter12938 träffar
Ohf Social omsorg29923 träffar
Ohg Frivillig hjälpverksamhet3148 träffar
Ohi Alkohol-, narkotika- och nikotinfrågor10907 träffar
Ohj Genusfrågor35587 träffar
Ohk Fritidsverksamhet2265 träffar
Ohm Allmänna samlingslokaler516 träffar

OSW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Planering av sociala miljöer för **Odgm**-**Odgq** se 71+72
Odgm Planering för rekreation, lek, fritid och kultur583 träffar
Odgp Planering för handel, industri och arbetsplatser277 träffar
Odgq Planering för kommunikationer och transporter1534 träffar
Oep Kriminologi och polisväsen15455 träffar
Oeq Kriminalvård3233 träffar

OSW . 7957 Undervisning o d.

EUppfostran och undervisning
E:b Uppfostran och undervisning: forskning44 träffar
E:bf Organisationer och institutioner26 träffar
E:d Uppfostran och undervisning: teori och filosofi1395 träffar
E:k Uppfostran och undervisning: historia1888 träffar
E:oa Uppfostran och undervisning: sociologi293 träffar
Ea Pedagogik60803 träffar
Eh Uppfostran i hemmiljö1475 träffar
Em Undervisningsväsen (ej högskolor)47580 träffar
Ep Högskolor35133 träffar
Et Ungdomsvårdsskolor235 träffar
Eu Elever med särskilda behov8568 träffar
Ev Folkbildning5026 träffar
Ex Yrkesval1496 träffar

OSW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
Odgl Planering för bostäder710 träffar se 71+72
Ohd Emigration och immigration12477 träffar

OSW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
Bi Förenings- och mötesteknik1107 träffar
Bk Allmänna sällskap och föreningar3306 träffar

OSW 796/799 Sport, idrott o d.
Ra Gymnastik3153 träffar
RagMotion1185 träffar
Rah Bodybuilding314 träffar

Rai Yoga277 träffar
Raj Akrobatik12 träffar
Rb Idrott och sport28365 träffar
Rb:bf Idrottsorganisationer och -institutioner160 träffar
Rb:do Idrottspsykologi731 träffar
Rb:k Idrottsforskningens historia367 träffar
Rb:oa Idrottssociologi917 träffar
Rb- Särskilda länder och områden4253 träffar
Rba Allmän idrott. Friidrott725 träffar
Rbb Boll- och kägelsport4213 träffar
Rbc Simning, simhopp, dykning m m622 träffar
Rbd Sjösport. Båtsport1366 träffar
Rbe Djursport1600 träffar
Rbf Cykel-, motor- och flygsport1137 träffar
Rbg Vintersport1710 träffar
Rbh Rullskridskor, rullbräda, rullskidor90 träffar
Rbi Budo (kampsporter)502 träffar
Rbj Brottning145 träffar
Rbk Boxning218 träffar
RblTyngdlyftning49 träffar
Rbm Orienteringssport (inkl skidorientering)1599 träffar
Rbn Alpinism368 träffar
Rbo Friluftsliv1471 träffar
Rbp Fäktning183 träffar
Rbq Skytte340 träffar
Rbr Handikappidrott163 träffar
Rbv Olympiska spelen691 träffar
Rbz Särskilda idrottsutövare2594 träffar

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur

OSW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

F Språkvetenskap

F(x) Flerspråkiga lexikon och språkvetenskapliga uppslagsverk1123 träffar
F:b Språkvetenskaplig forskning, organisationer och institutioner177 träffar
F:d Språkteori och -filosofi10397 träffar
F:k Språkvetenskapens historia1329 träffar
F:oa Språksociologi6526 träffar
F:oi Språkstatistik73 träffar
F:pu Datalingvistik1334 träffar
F:t Matematisk lingvistik81 träffar
F.0 Allmänt: särskilda språkvetenskapliga aspekter20983 träffar
Fb Indoeuropeiska språk: allmänt5008 träffar
Fc Svenska24043 träffar
Fd Övriga nordiska språk5173 träffar
Fe Engelska24149 träffar
Ff Tyska16219 träffar
Fg Nederländska1637 träffar
Fh Romanska språk: allmänt2891 träffar
Fi Italienska3959 träffar
Fj Franska11394 träffar
Fk Spanska6634 träffar
Fl Portugisiska1048 träffar
FmSlaviska och baltiska språk18187 träffar
Fn Keltiska språk772 träffar
Fo Grekiska och latin15432 träffar
Fp Indo-ariska språk2495 träffar

Fq Iranska språk1553 träffar
Fr Övriga indoeuropeiska språk998 träffar
Fs Semitiska språk11097 träffar
Ft Hamitiska språk och tchadspråk1909 träffar
Fu Finsk-ugriska och altaiska språk10458 träffar
Fv Sinotibetanska och austroasiatiska m.fl. språk3094 träffar
Fx Övriga språk7413 träffar
Fy Konstgjorda språk566 träffar
Få Teckenspråk550 träffar

OSW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.

G Litteraturvetenskap

G(x) Litteraturvetenskapliga lexikon802 träffar
G:b Litteraturvetenskaplig forskning, organisationer och institutioner178 träffar
G:dd Litteraturvetenskaplig metodlära1357 träffar
G:df Litteraturestetik8370 träffar
G:dg Litteraturkritik3012 träffar
G:do Litteraturpsykologi1164 träffar
G:k Litteraturvetenskapens historia475 träffar
G:oa Litteratursociologi2804 träffar
G.0 Särskilda litterära genrer och motiv27810 träffar
G. Allmänt: särskilda litterära perioder31799 träffar
Gb Germansk och nordisk litteraturhistoria: allmän1434 träffar
Gc Svensk litteraturhistoria28437 träffar
Gd Övrig nordisk litteraturhistoria7197 träffar
Ge Engelsk litteraturhistoria44252 träffar
Gf Tysk litteraturhistoria25513 träffar
Gg Nederländsk litteraturhistoria822 träffar
Gh Romansk litteraturhistoria: allmän1002 träffar
Gi Italiensk litteraturhistoria4836 träffar
Gj Fransk litteraturhistoria20285 träffar
Gk Spansk litteraturhistoria8600 träffar
Gl Portugisisk litteraturhistoria1668 träffar
Gm Slavisk och baltisk litteraturhistoria24365 träffar
Gn Keltisk litteraturhistoria366 träffar
Go Grekisk och latinsk litteraturhistoria12880 träffar
Gp Indo-arisk litteraturhistoria1190 träffar
Gq Iransk litteraturhistoria911 träffar
Gr Övrig indoeuropeisk litteraturhistoria160 träffar
Gs Semitisk litteraturhistoria3993 träffar
Gt hamitiska språk och tchadspråk129 träffar
Gu Finsk-ugrisk och altaisk litteraturhistoria4207 träffar
Gv Litteraturhistoria: sino-tibetanska och austroasiatiska språk1443 träffar
Gx Övrig litteraturhistoria2706 träffar
Gz Särskilda utländska författare6100 träffar

OSW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

H Skönlitteratur

H.07 Folkdiktning: allmänt1506 träffar
Hbn Nordisk skönlitteratur: samlingar510 träffar
Hc Svensk skönlitteratur264319 träffar
Hd Övrig nordisk skönlitteratur22540 träffar
He Engelsk skönlitteratur111581 träffar
Hf Tysk skönlitteratur29946 träffar
Hg Nederländsk skönlitteratur2645 träffar
Hh Romansk skönlitteratur1176 träffar
Hi Italiensk skönlitteratur8110 träffar
Hj Fransk skönlitteratur26798 träffar
Hk Spansk skönlitteratur18943 träffar
Hl Portugisisk skönlitteratur4602 träffar
Hm Slavisk och baltisk skönlitteratur47428 träffar
Hn Keltisk skönlitteratur323 träffar
Ho Grekisk och latinsk litteratur25654 träffar
Hp Indisk litteratur4321 träffar
Hq Iransk litteratur5971 träffar
Hr Övrig indoeuropeisk litteratur1395 träffar
Hs Semitisk litteratur12166 träffar
Ht Litteratur på hamitiska språk och tchadspråk620 träffar
Hu Finsk-ugrisk och altaisk skönlitteratur19683 träffar
Hv Skönlitteratur på sinotibetanska och austroasiatiska m.fl. språk6319 träffar
Hx Övrig skönlitteratur6009 träffar
Hy Skönlitteratur på konstgjorda språk139 träffar
Hå Skönlitteratur på teckenspråk229 träffar

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

OSW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.

Ä Tidningar

Bd Allmänna tidskrifter och allmänna serier9483 träffar
Bb Allmänna samlingsverk9362 träffar
Br Kommunikation, cybernetik, informationsteori6897 träffar
Bs Masskommunikation: allmänt13047 träffar
Bt Publicistik (inkl tidningsväsen och -historia)13022 träffar
Bu Masskommunikation: radio och television7423 träffar
Bv Informationsteknik (IT)5082 träffar

OSW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.

N Geografi och lokalhistoria

N(x) Allmänt: geografiska lexikon453 träffar
N(y) Allmänt: kartor och bilder2829 träffar
N:d Geografisk teori, filosofi och metodlära680 träffar
N:k Geografiforskningens historia1898 träffar
N.0 Allmänt: reseskildringar och -handböcker, särskilda geografiska aspekter6401 träffar
Na Europa: allmänt2573 träffar
Nb Norden: allmänt2031 träffar
Nc Sverige79719 träffar
Nd Övriga Norden9805 träffar
Ne Brittiska öarna (Storbritannien)4697 träffar
Nf Mellaneuropa9987 träffar

Ng Nederländerna, Belgien och Luxemburg1154 träffar
Nh Schweiz1086 träffar
Ni Italien4287 träffar
Nj Frankrike4121 träffar
Nk Spanien1958 träffar
Nl Portugal482 träffar
Nm Östeuropa6915 träffar
Nn Balkanländerna2880 träffar
No Asien16466 träffar
Np Afrika7168 träffar
Nq Amerika10113 träffar
Nr Oceanien (Australien, Nya Zeeland, Melanesien, Polynesien, Mikronesien)2084 träffar
Ns Polarländerna2285 träffar
Nt Oceaner och hav831 träffar
Ny Kartografi3678 träffar

OSW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

L Biografi med genealogi

L:k Vetenskapshistoria7 träffar
Ld Genealogi9789 träffar
Lk Biografisk vetenskap660 träffar
Lm Biografiska uppslagsverk15002 träffar
Ls Biografiska samlingar10970 träffar
Lz Biografi: särskilda personer130729 träffar

OSW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

K Historia

K(x) Historiska lexikon252 träffar
K:bf Historiska organisationer och institutioner146 träffar
K:d Historisk teori, filosofi och metodlära4808 träffar
K:k Historieforskningens historia4174 träffar
K. Allmänt: särskilda historiska perioder45052 träffar
Ka Europa: allmänt6460 träffar
Kb Norden: allmänt4345 träffar
Kc Sverige28531 träffar
Kd Övriga Norden14266 träffar
Ke Brittiska öarna (Storbritannien)15845 träffar
Kf Mellaneuropa30066 träffar
Kg Nederländerna, Belgien och Luxemburg1854 träffar
Kh Schweiz815 träffar
Ki Italien5268 träffar
Kj Frankrike13523 träffar
Kk Spanien4401 träffar
Kl Portugal851 träffar
Km Östeuropa26727 träffar
Kn Balkanländerna6073 träffar
Ko Asien52814 träffar
Kp Afrika12429 träffar
KqAmerika29025 träffar
Kr Oceanien1087 träffar
Ks Polarländerna243 träffar
Kt Allmän kulturhistoria21717 träffar
Ku Allmän socialhistoria22902 träffar
Kv Allmän ekonomisk historia19921 träffar till 60
Ky Historiska hjälpvetenskaper16163 träffar delar till 73

Sveriges regeringar under 100 år

Nedan finner du en förteckning över de ca 40 olika regeringar som har styrt Sverige under de senaste 1900-talets början.

Årtal Statsminister Typ av regering

1900-09-12
1902-07-0 Fredrik von Otter Borgerlig

1902-07-05
1905-04-13 Erik Gustaf Boström Borgerlig

1905-04-13
1905-08-02 Johan Ramstedt Expeditionsministär

1905-08-02
1905-11-07 Christian Lundeberg Borgerlig samlingsregering

1905-11-07
1906-05-29 Karl Staaff Liberal

1906-05-29
1911-10-07 Arvid Lindman Höger

1911-10-07
1914-02-17 Karl Staaff Liberal

1914-02-17
1917-03-30 Hjalmar Hammarskjöld Höger

1917-03-30
1917-10-19 Carl Swartz Höger

1917-10-19
1920-03-10 Nils Edén Koalition: Liberal, Socialdemokratisk

1920-03-10
1920-10-27 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1920-10-27
1921-02-23 Louis De Geer (dy) Ämbetsmannaministär

1921-02-23
1921-10-13 Oscar von Sydow Ämbetsmannaministär

1921-10-13
1923-04-19 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1923-04-19
1924-10-18 Ernst Trygger Höger

1924-10-18
1925-01-24 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1925-01-24
1926-06-07 Rickard Sandler Socialdemokratisk

1926-06-07
1928-10-02 Carl Gustaf Ekman Koalition: Frisinnad, Liberal

1928-10-02
1930-06-07 Arvid Lindman Höger

1930-06-07
1932-08-06 Carl Gustaf Ekman Frisinnad

1932-08-06
1932-09-24 Felix Hamrin Frisinnad

1932-09-24
1936-06-19 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1936-06-19
1936-09-28 Axel Pehrsson (i Bramstorp) Bondeförbundet

1936-09-28
1939-12-13 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet

1939-12-13
1945-07-31 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet, Folkpartiet och Högern

1945-07-31
1946-10-06 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1946-10-11
1951-10-01 Tage Erlander Socialdemokratisk

1951-10-01
1957-10-31 Tage Erlander Koalition: Socialdemokratiskt, Bondeförbundet

1957-10-31
1969-10-14 Tage Erlander Socialdemokratisk

1969-10-14
1976-10-08 Olof Palme Socialdemokratisk

1976-10-08
1978-10-18 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1978-10-18
1979-10-12 Ola Ullsten Folkpartiet

1979-10-12
1981-05-19 Thorbjörn Fälldin
Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1981-05-19
1982-10-08 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Folkpartiet

1982-10-08
1986-02-28 Olof Palme Socialdemokratisk

1986-03-01
1990-02-26 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1990-02-26
1991-10-04 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1991-10-04
1994-10-07 Carl Bildt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokratiska samhällspartiet

1994-10-07
1996-03-22 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1996-03-22
2006-10-06 Göran Persson Socialdemokratisk

2006-10-06 Fredrik Reinfeldt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet

I september 2014 förlorade de borgerliga valet och en regering Stefan Löfven med socialdemokrater och miljöpartister trädde till.

Makthavare i världen efter andra världskriget.

(010604. Datum och stavning är troligen rätt, men det kan finnas fel i stavningen av namnen.)

Sovjetunionen.
Upphörde 1991.Unionen ersattes av OSS, Oberoende Staters Samvälde, men Ryssland framstår som främste makthavaren.

1917-24 Vladimir Iljitj Lenin. Död i ämbetet.

24-53 Josef Stalin .Död i ämbetet.
53-55 Georgij Malenkov (regeringschef) utmanövrerad 1955+Nikita Chrustjev (förste sekr. i kommunistpartiet).
55-58 Chrusjtjev (k-partiet) + Nikolaj Bulganin (regeringsch, utstött 1958. Död 1975.
58-64 Chrusjtjev (k-sekr.+regch.) Avsatt. Död 1971.
64-77 Alexej Kosygin (reg-ch). Död1980+ Leonid Bresjnev (sekr k-partiet)
77-82 Bresjnev (k-sekr+president).Död i ämbetet
82-84 Jurij Andropov (k-sekr+president) Död i ämbetet
84-85 Konstantin Tjernenko (k-sekr+ president . Död i ämbetet.
85-91 Mikhail Gorbatjov (president mm)

53-56 Utrikesminister V Molotov.
57-85 Utrikesminister Andrej Gromyko
85-91 Utrikesminister Edvard Sjevardnase
91-91 Utrikikesm. Alex Bessmertnych + Boris Pankin + Sjevardnase

Ryssland.
1992-99 Boris Jeltsin
2000-2008 Vladimir Putin
2008-2012 Dmitrij Medvedev
2012- Vladimir Putin

Amerikas förenta stater. USA.Presidenter.
1933-45 Franklin D Roosovelt (D=demokrat= amerikansk vänster). Död i ämbetet.
45-53 Harry S Truman. (Demokrat)
53-61 Dwight D Eisenhower (R= republikan= amerikansk höger)
61-63 John F Kennedy (Dem, mördad)
63-69 Lyndon B Johnson (Dem)
69-74 Richard M Nixon (Rep,Avsatt)
74-77 Gerald R Ford (Rep)
77-81 Jimmy Carter (Dem)
81-89 Ronald Reagan (Rep)
89-93 George Bush (Rep)
93-00 Bill Clinton (Dem)
2001-08 George W Bush (Rep)
2009-16 Barack Obama (Dem)
2017- Donald Trump (Rep)

Storbritannien/England. Premiärministrar.
1940-45 Winston Churchill (konservativ med samlingsregering)
45-51 Clement Attlee (Labour =vänster)
51-55 Churchill (konservativ= höger)
55-57 Anthony Eden (k)
57-63 Harold Macmillan (k)
64-70 Harold Wilson (lab)
70-74 Edward Heath (k)

74-76 Wilson (lab)
76-79 James Callaghan (lab)
79-90 Margaret Thatcher (k)
90-97John Major (k)
97- 07 Tony Blair (lab)
07-10 Gordon Brown (lab)
10-16 David Cameron (k)
16- Theresa May (k)
19- Boris Johnson (k)

Frankrike. Makthavare och Presidenter.

1944-46 Provisoriska regeringar, chef till jan 1946 Charles de Gaulle, motståndsledare under kriget, därefter Gouin, Bidault, Blum.
47-59 "Fjärde republiken", relativt svag presidentmakt med många regeringar med svårigheter. Presidenter: 1947-54 Vincent Auriol, 54-59 René Coty. De Gaulle regeringschef fr o m juli 1958.
59- "Femte republiken", med stark presidentmakt, skapad av de Gaulle.

Härefter presidenter:
59-69 Charles de Gaulle (höger)
69-74 Georges Pompidou (höger)
74-81 Valery Giscard d 'Estaing (höger)
81-95 Francois Mitterand (socialist=v)
95-07 Jacques Chirac (höger)
07-12 Nicolas Sarkozy (höger UMP)
12- François Hollande (vänster)
17- Emmanuel Macron (En Marche)

Tyskland. Förbundskansler.
(tom hösten 1990 enbart Västtyskland)
1949-63 Konrad Adenauer (CDU= högerparti)
63-66 Ludwig Erhard (CDU)
66-69 Kurt Georg Kiesinger (samlingsreg)
69-74 Willy Brandt (SPD= socialdem=v)
74-83 Helmut Schmidt (SPD)
83-98 Helmut Kohl (CDU)
98- 2005 Gerhard Schröder (SPD)
2005- Angela Merkel (CDU)

Förbundsrepubliken Kina
1949-76 Mau Tse-tung (Zedong)
1977-97 Deng Xiaoping . Död 1997.....
president Hu Jintao
2013 mars president Xi Jinping
premiärminister mars Li Keqiang

FNs generalsekreterare
1946-53 Trygve Lie
53-61 Dag Hammarskjöld
61-71 U Thant
71-81 Kurt Waldheim
82-92 Javier Péres de Cuellar
92-96 Boutros Boutros Ghali
97-2006 Kofi Annan
2007-2016 Ban Ki Moon
2017- António Manuel de Oliveira Guterres

Världens befolkning i början på 1990-talet. Enligt Familjens Nya Världsatlas från Bonniers Lexikon 1994.

Innehållet i
Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf. del 2=40zm.pdf. del 3=40zn.pdf

Innehåll:

Sida 7 **Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter.**

7 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

8 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

11 Utvecklingens krafter.

12 Systemet för mänskliga verksamheter

15 Den fundamentala påverkanskedjan

17 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.

37 Sveriges regeringar under 100 år

39 Makthavare i världen efter andra världskriget.

41 Världskarta med världens befolkning

42 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem.Hur ska man kunna förbättra världen ?

52 **Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia**

53 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.

61 World Values Survey
62 Kulturkartan 2015

63 Världsarvslistan
63 Världsnaturfonden WWF

64 Utrikespolitiska institutet

65 Gapminder
65 Exempel på statistik: Choose a graph

66 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK
67 Afrika söder om Sahara
68 Asien och Oceanien
69 Europa och Centralasien
70 Mellanöstern och Nordafrika
71 Nordamerika Latinamerika och Karibien

72 Amnesty. Årsrapport - mänskligarättigheter 2016/2017
74 Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar skapar rädsla och splittring

80 Sveriges historia
85 Vänstervåg. Högervåg
89 Sveriges kungalängd
92 Regeringskansliet genom tiderna
106 Palm, August, "Mäster Palm"

107 **Kapitel 3: Något om områdena 1-5**

110 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

111 **101 Arkiv och 102 bibliotek. Om det vetande som finns.**
111 Kungliga biblioteket - SverigesNationalbibliotek.
117 Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteks-systemen.
118 Om klassifikation
120 LIBRIS/SAB klassifikationssystem
121 Dewey decimalklassifikation

124 **103. Encyklopedier och övergripande värderingar**
123 Encyklopedi
125 FN:s högkommissarie för mänskligarättigheter
126 Europeiska konventionen om de mänskligarättigheterna
127 Medborgerliga fri- och rättigheter

129 **104. Övergripandefilosofiska versamheter om samband**
130 Systemet för mänskliga verksamheter
139 Kommentarer till Samhällsplaneringens problem.
142 Kort om skillnader mellan klassifikationssystemet för mänskliga verksamheter och biblioteksystemen DC, DK och SAB.

148 **105. Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha**
148 Samhällsplaneringens problem.
150 Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2016
177 Vetenskapsrådet
181 forskning.se
183 Formas
184 Forte
185 Riksbankens Jubileumsfond
186 VINNOVA
186 KK-stiftelsen

187 **106-107. Övergripande om ekonomiska och kulturella verksamheter**
187 Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, SCBs statistik om allt.

189 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 Reviderad 2016
194 Gymnasiet

208 **108. Samhällskunskap**
208 Klassifikationssystemet för verksamheter. Med några förtydligande kommentarer
214 Mer om verksamheter
216 Sociologi
222 Framtidsplaneringar
223 Schema över påverkans- och förändringsproblem
224 Förteckning över verksamheter

225 **109. Filsofins historia. Idé- och lärdomshistoria**
226 Filosofi
234 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
235 De stora filosoferna
236 Ludwig Wittgenstein
238 Idé- och lärdomshistoria
241 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

262 **11-19. Individernas inre verkligheter**

262 **SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter**
263 Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter
264 Hjärnan
285 människosyn
287 tro och vetande
288 erfarenhet
289 minne
294 bildning
297 realism
300 idealism
302 förnuft
303 intuition
304 attityd
306 inlärning
307 intellektualism
310 antiintellektualism
313 vanföreställning
314 dagdröm
315 hallucination
317 fördom
318 opinion
320 norm
321 institution

323 **SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d**.
324 förändring.
354 framstegstanken
327 tradition
328 framtidsforskning
330 Framtidskonventet
332 växthuseffekten

338 **SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.**
339 värdering
340 emotion
341 empati
343 sympati
344 kärlek
352 erotik
353 estetik
358 stress
360 depression

362 **SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d**.
363 nätverk
364 världsbild
366 världsåskådning
367 livsåskådning
368 ideologi
370 religion
372 buddhistisk filosofi
374 indisk filosofi
375 islam
382 konservatism
385 liberalism
389 socialism
392 kapitalism
395 globalisering
397 nationalism
399 populism
400 rasism
403 främlingsfientlighet
404 hedersvåld
406 islamisk kvinnosyn.
407 etnicitet
408 integration
409 levnadsnivå
410 livskvalitet
411 politik

413 **SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.**
414 biologisk psykologi
417 personlighetsutveckling
418 personlighetspsykolog
420 perceptionsstörning
421 ADHD
422 psykisk störning
424 psykossjukdom
425 psykiatri
429 socialpsykologi

430 **SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.**
431 logik

437 **SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.**
438 etik
443 moral
444 kardinaldygder
445 dödssynd
446 rättvisa
447 brottslighet
448 polisen
454 Tidningsutgivarna
455 dagstidning

460 **SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.**

461 Informationsstress vår nya folksjukdom.
462 Opinionsundersökningar.SOM-institutet

464 **2. Religiösa verksamheter.**

465 **31-34. Politiska vetenskaper**

466 **35. De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter**
467 SW . 351 Sveriges riksdag

468 SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige

469 Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

470 SW . 353 Sveriges regering
471 Politikområden för politiken 28 juli 2017
473 Politiska och opolitiska planeringar

474 SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

475 **36-39. Politiska partier och organisationer. Politiskt verksamma personer. SOU.**
475 Politiska partier i Sverige
475 Statens Offentliga Utredningar, SOU
475 Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida. http://wimnell.com/omr658f.pdf

476 **4. Sambandsforskningsverksamheter**

477 **5. Matematik och naturvetenskap.**

478 **Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor**

479 Kompletteringar med yrken, näringsliv, utbildning m m

480 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

515 **SW 2 Religiösa verksamheter o d.**

521 **SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.**

535 **SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.**

536 **SW 5 Naturforsknings - och matematikverksamheter.**

549 **SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.**
550 SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
551 SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
570 SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
586 SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske o
595 SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

605 SW 65 Administration, distribution
606 SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
607 SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
608 SW . 6525-6529 Militära verksamheter o d
614 SW . 653 Handelsverksamheter.
623 SW . 654 Telekommunikationsverksamheter
624 SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
625 SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå,lagring o d.
628 SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
633 SW . 658 Företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
642 SW . 659 Marknadsförings- ochreklamverksamheter od

643 SW 66/68 Tillverkning av varor.
646 SW 69 Tillverkning/ byggande avbyggnader o anläggningar

647 **SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.**
648 SW 70 Allmänt om konst o kultur

653 SW 71 Övergripande formgivning/ planering fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
664 SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
667 SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål.
672 SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, tecken 77 Fotografi.
675 SW 78 Musik (konserter o d 792)

681 SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
683 SW . 7911-7913 Seder och bruk.
686 SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
688 SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
691 SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
692 SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips
693 SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
694 SW . 7951 Socialvård..
695 SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
701 SW . 7957 Undervisning o d.
724 SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
725 SW . 7959 Sociala miljöer i allmänna grupper o d.
726 SW 796/799 Sport, idrott o d.

730 **SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur**
731 SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
735 SW 81 Litteraturvetenskap.Litteraturhistoria.
737 SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

738 **SW 9 Saklitterära verksamheter. Allmän geografi och historia. Biografi.**
739 SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
741 SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
743 SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
744 SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Innehållet i:Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

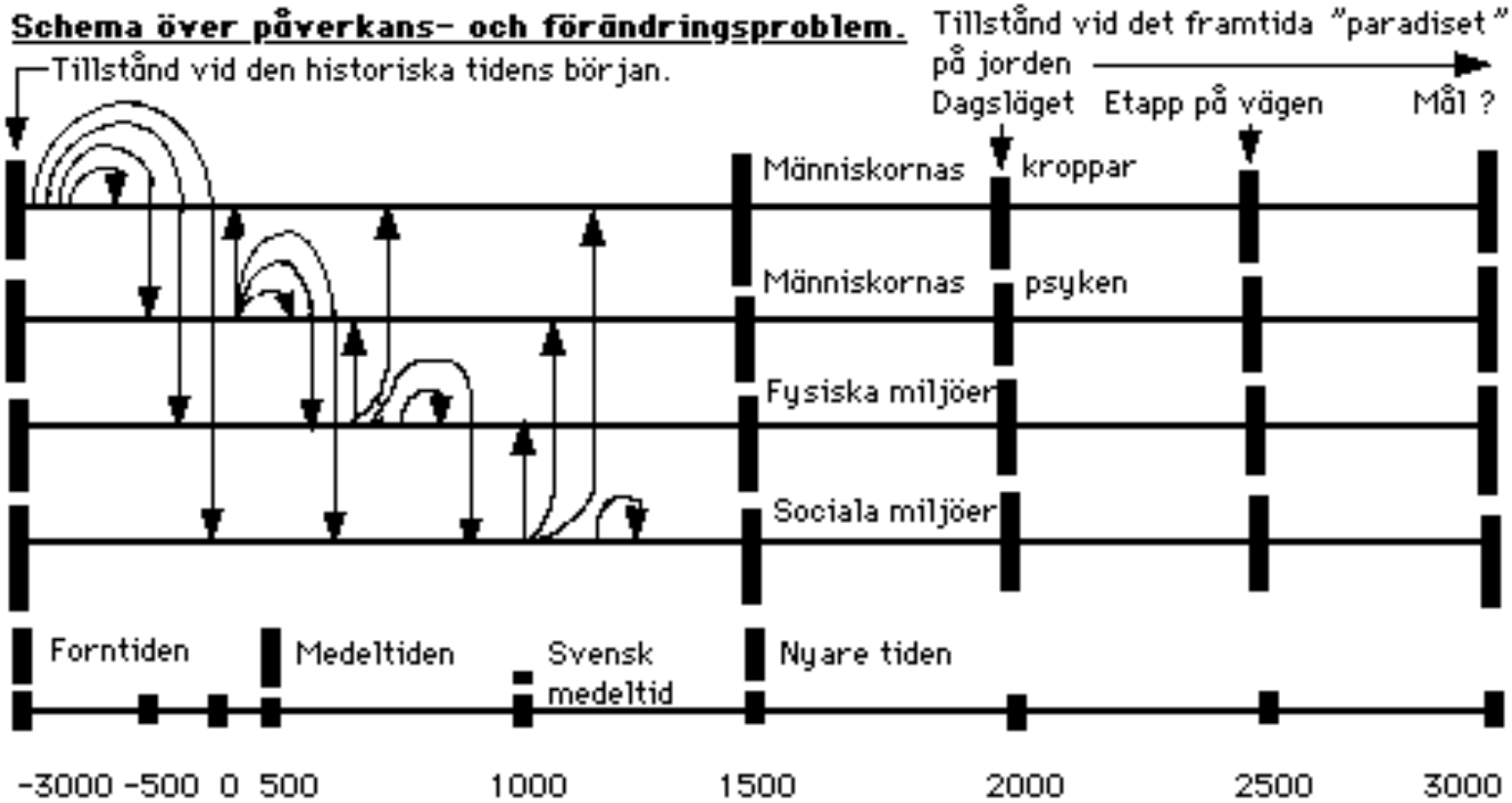

16 pilar med direkta och indirekta påverkansmöjligheter.
Hur kan och bör människorna påverka utvecklingen.

17 **Kapitel 1: Universum och Jordklotet. Människornas verksamheter och vår världs historia.**

22 **Sven Wimnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?**

28 **Förhistorisk tid. Naturforskning. Universums och jordklotets historia**

29 **Världskarta med världens befolkning i början av 1990-talet**

30 **Sven Wimnell 1995 Världshistorien på nio sidor.**
30 Forntiden. Till omkring 400.
31 Medeltiden. 400-1500.
31 Nya tiden . Från 1500.
31 Religionsstridernas tid 1500-1648 och tiden 1648-1815 med bl a oinskränkt furstemakt.
32 Genombrottstid för demokrati och industri, 1815-1914.
32 Första världskriget 1914-1918 och mellankrigstiden 1918-1939
33 Andra världskriget 1939-1945.
33 Efterkrigstiden. Från 1945.
34 Nutid och framtid.
34 Afrikas och Asiens äldsta historia.
35 Europeernas kolonier och utomeuropeisk historia.
36 Världsbefolkningen.
37 Läget i världen. April 2005
37 Befolkningen i miljoner i Världen och i Sverige inom parentes.
38 Sveriges historia.
38 Källor till de historiska avsnitten.

39 **Systemet för mänskliga verksamheter.**
39 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.
40 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
43 Utvecklingens krafter.
44 Systemet för mänskliga verksamheter.
47 Den fundamentala påverkanskedjan
49 Schema över påverkans och förändringsproblem
50 Politiska och opolitiska planeringar
51 Samband mellan huvudområdena
52 Samhällsplaneringens problem. Kunskaper och värderingar.
53 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
53 Kunskaps- och värderingsverksamheter
53 Teknologiska/ ekonomiska verksamheter
54 Kulturella verksamheter

55 **Historien om människan.**
57 En resa genom tid och rum
60 Våra förfäder aporna
63 Apor på två ben
65 De första människorna
68 Vår tids människor
75 Dagens värld
77 Framtidsperspektiv

79 **Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.**

Klicka på Sven Wimnell 17 sept 1997 + 1 februari 2015: Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom. http://wimnell.com/omr109b.pdf och läs utdrag ur Russels bok. Sidor i omr109b:

Prolog	2
Före Sokrates	3
Aten	13
Hellenismen	22
Den äldsta kristendomen	30
Skolastiken	37
Den moderna filosofins uppkomst	51
Den brittiska empirismen	74
Upplysningen och romantiken	80
Utilismen och efteråt	92
Samtiden	108
Epilog	123-126

I utredningen nu finns kopior av:

80 **Prolog**

81 **Epilog**

85 **Idéhistoria. I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria**

Sven Wimnell 000524: Ett referat av Sven-Eric Liedmans bok I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

85 **Innehåll**

Inledning 15

FÖRSTA DELEN: I VAR MANS HUVUD
Första kapitlet: Klockan 59
Andra kapitlet: Rummet 73
Tredje kapitlet: Tiden 91
Fjärde kapitlet: Människan 131

ANDRA DELEN: INSTITUTIONERNA
Femte kapitlet: Lära för livet 199
Sjätte kapitlet: Det sanna och det goda 263
Sjunde kapitlet: Artefakterna 345
Åttonde kapitlet: Den gudomliga politiken 403

TREDJE DELEN: I SKUGGAN AV FRAMTIDEN
Nionde kapitlet: Modernitetens trolldomsglans 453
Tionde kapitlet: Europeerna och de andra 477
Elfte kapitlet: I skuggan av framtiden 5 17
Anmärkningar till texten 542
Register 580-598.

86 **Utdrag ur boken:**
Från förordet.
88 Inledningen
89 Kapitel 5. Lära för livet. Här behandlas skolans och utbildningens institutioner.
96 Kapitel 7. Artefakterna. I detta kapitel behandlas teknologins och estetikens institutioner.
Summering
102 Författarens avslutning

106 **Kunskapens makt (och maktens kunskap)**
AV SVEN-ERIC LIEDMAN
En mångfald relationer
Olika intressen styr
Många sanningar om människan
Motsättningarna är störst nu

111 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.

111 **INLEDNINGEN**

Därefter innehållsförteckningen som ger en bild av världens urveckling:

112 **MÄNNISKAN OCH MILJÖERNA**.
Erövringen av jorden
De första hundratusen generationerna

Stads- och statsbyggandet.
Högkulturerna

113 **MÄNNISKAN OCH VÄRLDSRELIGIONERNA**.
Samfund och samhälle under två tusen år
Ca 500 f Kr —ca 1500 e Kr
Buddhismen i Asien
Kristenheten
Islam .

116 **MÄNNISKAN OCH HAVET**
Kolonialismens värld 1500—1800

117 ***Spindeln i nätet***
Den atlantiska världen 1500—1800

118 ***Västerlandet och världen***
1815—1914

119 **KONFRONTATIONERNAS SEKEL**
Världskrig och världsrevolution
1914—1945

119 ***Förenade och oförenade nationer***
Tiden efter 1945

120 **Utrag ur ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.**

120 **Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.**

121 **Högkulturernas uppkomst. Från sid 44 och 47.**
Handlar om samspel= sociala miljöer.

122 **Mesopotamisk ekonomi och babyloniskt samhälle. Sid 54-55.** Handlar om samspel= sociala miljöer och religioner=inre verkligheter.

123 **Grekernas konst och vetenskap. Sid 95.**
Handlar om skönhet, religioner, kunskaper= inre verkligheter, och möten mellan kulturer= sociala miljöer.

124 **Folkreligioner. Sid 116.**
Handlar om religioner= inre verkligeter, och samspel mellan religiösa= sociala miljöer.

125 **Den siste romerske kejsaren. Sid 174-175.**
Handlar om kulturspridning o d= inre verkligheter och sociala miljöer.

126 **Bysans undergång. Sid 181.**
Handlar om vackra saker och religion= inre verkligheter, och spridning av religion= sociala miljöer.

127 **Korstågen. Sid 209.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och kunskaps- och kulturspridning= sociala miljöer.

128 **Universiteten. Sid 212.**
Handlar om religioner och kunskaper= inre verkligheter, och kunskapsspridning= sociala miljöer.

129 **Gotiken. Sid 213-214.**
Handlar om konst, estetik och religioner= inre verkligheter, och kulturspridning= sociala miljöer.

130 **Den senmedeltida krisen. Sid 218-219**
Handlar om spridning av kriser och kunskaper om kriser= inre verkligheter och sociala miljöer.

131 **Kyrkans kris. Sid 222.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och samspel mellan religiösa= sociala miljöer.

132 **Islam. Sid 230-231.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och religionsspridning= sociala miljöer.

133 **Indianfolken och kyrkan. Slaveriet. Sid 310-311.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och samspel= sociala miljöer.

134 **Det brittiska härskarsystemet. sid 343-344.**
Handlar om samspel= sociala miljöer, och religion= inre verkligheter.

135 **Den ryska samhällsutvecklingen. Sid 362-363.**
Handlar om samspel/maktspel= sociala miljöer.

136 **Reformationerna. Sid 368-369**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och religionsspridning= sociala miljöer.

137 **Den naturvetenskapliga revolutionen. Sid 376-377.**
Handlar om kunskaper och religioner= inre verkligheter, och kunskapsspridning= sociala miljöer.

138 **Samhällstänkandet. Sid 377-378.**
Handlar om tänkande= inre verkligheter. och maktspel= sociala miljöer.

139 **Det franska enväldets framväxt. Sid 382-383.**
Handlar om maktspel= sociala miljöer, och konst och religion= nre verkligheter.

140 **Ludvig XIV och Versailles. Sid 383-385**
Handlar om maktspel och kulturspridning= sociala miljöer, och förlustelser= inre verkligheter.

141 Religioner, världsliga makthavare, klasser och slavar.
En sammanfattning av exemplen i det föregående.

150 **Kapitel 2: Komplement till världshistorien fram till början av 20-hundratalet.**

152 **Tiden efter mitten av 1700-talet.**

154 **Områdena kring östra Medelhavet. Från äldsta tid till 1930-talet.**

157 **Konsthistoria.**
159 Byggnadskonsten

160 **Industrin och utvecklingsprocesserna.**
162 Uppfinningar och upptäckter

164 **Teknikhistoria.**

166 **Medicinhistoria.**

167 **Det periodiska systemet för grundämnen.**

170 **1900-talet.**

175 **En lista med några författare och titlar**

185 **Världen byggdes om på 1900-talet.**
185 Makt och sociala relationer i världen 1914.
186 Tänkesätten och de sociala relationerna.
187 Utdrag ur "Det svenska folklynnet" (1911).
189 Första världskriget.
189 Slutet på första världskriget.
190 Mellankrigstiden.
192 Andra världskriget.
193 Atombomberna 1945.
194 Världen under efterkrigstiden efter andra världskriget.
198 Asien.
198 Främre Orienten/mellanöstern.
198 Israel och Palestina.
198 Syrien och Libanon.
199 Jordan, Saudiarabien och småstaterna.
199 Irak och Iran. Kurder.
199 Främre Orienten/mellanöstern 1991.
200 Asien bortom Iran.
200 De engelska kolonierna.
200 De holländska kolonierna.
200 De franska kolonierna.
201 Kina.
201 Japan.
201 Korea, Filippinerna, Afghanistan mm.
202 Afrika.
203 Amerika.
204 Amerikas förenta stater/USA.
205 Oceanien, polarområdena och rymden.
205 Europa 1991.
205 Världens djur-och växtvärld.
205 Källor till historien på 1900-talet.

206 **Makthavare i världen efter andra världskriget.**

208 **Världen efter 1990-1991.**
209 Jugoslavien.
224 Irak.

231 **Det finns fysiska och sociala miljöer.**
Många myndigheter har inflytande över de fysiska och sociala miljöerna. Här några:
Boverket. http://www.boverket.se
Naturvårsverket: http://www.naturvardsverket.se
Socialstyrelsen: http://socialstyrelsen.se
Folkhälsomyndigheten: http://www.folkhalsomyndigheten.se
Sveriges kommuner
och Landsting: http://skl.se

232 **Exempel: Miljöpartiets partiprogram 2016**
Staden
Förorter och miljonprogram

238 **Något om sociala miljöer**

239 **Våldet i världen och mänskliga rättigheter.**

240 **Något om mobbning, diskriminering o d.**

241 **Myndigheter och organisationer om mobbning och diskriminering**

242 **Kort om Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?**

243 **Världen. Klimat och sociala relationer. Koldioxidutsläpp.**
Fysiska och sociala miljöer
Mänsklighetens utveckling
Sociala relationer

245 **Sveriges elva folkhälsomål**
Delaktighet och inflytande i samhället
Ekonomisk och social trygghet
Trygga och goda uppväxtvillkor
Ökad hälsa i arbetslivet
Sunda och säkra miljöer och produkter.
En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård.
Gott skydd mot smittspridning.
Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa.
Ökad fysisk aktivitet
Goda matvanor och säkra livsmedel.
Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

248 **Inre verkligheter och sociala miljöer**

252 **De inre verkligheterna och de sociala.miljöerna under tidernas lopp**

253 **Något om värdsbilder, livsåskådningar, ideologier, människosyn, värderingar, attityder, fördomar, moral, jämställdhet och diskriminering.**

261 **Något om läget inför 2012**

263 **Läs på! Världen har förändrats**

265 **Världen utanför Sverige**

266 **Mot en fredligare värld**

268 **Kapitel 3: FN, Förenta nationerna**

271 **50 år med FN.**

276 **Förenta Nationernas Millenniedeklaration**.
276 FÖRORD
277 VÄRDERINGAR OCH PRINCIPER
278 II. FRED, SÄKERHET OCH NEDRUSTNING
279 III. UTVECKLING OCH FATTIGDOMSBEKÄMPNING
281 IV. SKYDD AV VÅR GEMENSAMMA MILJÖ
281 V. MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH GOD SAMHÄLLSSTYRNING
282 VI. SKYDD AV DE SÅRBARA.
282 VII. ÅTGÄRDER FÖR ATT MÖTA AFRIKAS SÄRSKILDA BEHOV.
282 VIII. ETT STARKARE FÖRENTA NATIONERNA.

284 **Läget i världen 2002.**
286 **Läget i början av 2008**

287 **FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.**

291 **Från regeringen.se 28 april 2019- Demokrati och mänskliga rättigheter.**

292 **Från Utrikesdepartementets hemsida på Internet. 2011**
292 De mänskliga rättigheterna
294 Konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har undertecknat
296 Vilka rättigheter finns det?
297 Rätten att inte bli diskriminerad
298 Rätten till liv - dödsstraffet
299 Förbud mot tortyr
301 Förbud mot slaveri och slavhandel
302 Regler om rättssäkerheten
303 Privat- och familjelivet
303 Tanke- och religionsfrihet
304 Yttrandefrihet
306 Förenings- och församlingsfrihet
307 Rätten till arbete
307 Rätten till tillfredsställande levnadsstandard
308 Rätten till hälsa
308 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
309 Rätten till utbildning
311 Kvinnors rättigheter
313 Allt du behöver veta om FN:s kvinnokommission
314 Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck i samkönade relationer
317 Barnets rättigheter
319 Barns deltagande fick konkret innebörd på evenemang som hölls parallellt med FN debatten om barnets rättigheter
320 Rättigheter för personer med funktionsnedsättning
322 Urfolkens rättigheter
323 Rättigheter för HBT-personer
326 Flyktingars rättigheter
327 Migranters rättigheter
328 Folkmord
330 Väpnade konflikter
332 Våld och förtryck i hederns namn

333 **Från UD 29 april 2019 Viktiga regler. Barnkonventionen**

337 **Mänskliga rättigheter. Innehållet har flyttat. Finns nu på regeringen.se**

338 **Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling**
338 **Ingress**
Människorna
Planeten
Välståndet
Freden
Partnerskapet
339 **Deklaration**
Inledning
Vår vision
Våra gemensamma principer och åtaganden
Vår värld i dag
Den nya agendan
Medel för genomförande
Uppföljning och översyn
Ett upprop för handling för att förändra vår värld

350 **Mål och delmål för hållbar utveckling**

351 **Mål för hållbar utveckling**
352 Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt
352 Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk
353 Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar
354 Mål 4 Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla
355 Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt
356 Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla
357 Mål 7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla
358 Mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla
359 Mål 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation
360 Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder
361 Mål 11. Göra städer och bosättning-ar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara
362 Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster
363 Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser*
363 Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling
364 Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald
365 Mål 16 Främja fredliga och inklude-rande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.
366 Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

368 **Medel för genomförande och det globala partnerskapet**

372 **Uppföljning och översyn**

377 **Förenta Nationerna, FN 12 februari 2018. Engelsk text**

379 **Svenska FN-förbundet 17 februari 2018. Svensk text.**

381 **INFO OM FN**
386 17 GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING
399 Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna
404 FN SOM ORGANISATION
405 GENERALFÖRSAMLINGEN
405 SÄKERHETSRÅDET
405 EKONOMISKA OCH SOCIALA RÅDET
405 FÖRVALTARSKAPSRÅDET
405 INTERNATIONELLA DOMSTOLEN
405 SEKRETARIATET
406 FN:S UNDERORGAN
409 FN:S FACKORGAN

414 **Kapitel 4: Europeiska unionen, EU**

415 **EU Europeiska unionen. 17 februari 2018**

415 **Basfakta om EU**

416 **EU-institutionerna**

Europeiska centralbanken

Europeiska revisionsrätten

Europeiska utrikestjänsten

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Europeiska regionkommittén

Europeiska investeringsbanken

Europeiska datatillsynsmannen

Europaparlamentet

Europeiska rådet

Europeiska unionens råd

EU:s ordförandeskap

Europeiska kommissionen

EU-domstolen

417 **EU-institutionernas ledare**

418 **Europeiska kommissionen**

427 **Europaparlamentet**

432 **Kapitel 5: Andra aktörer i världspolitiken**

433 **World Values Survey**

434 **Kulturkartan 2015**

435 **Världsarvslistan**

435 **Världsnaturfonden WWF**

436 **Utrikespolitiska institutet**

437 **Gapminder**
437 Exempel på statistik: Choose a graph

438 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK

439 **Folkmängd 2017**
439 Afrika söder om Sahara
440 Asien och Oceanien
441 Europa och Centralasien
442 Mellanöstern och Nordafrika
443 Nordamerika Latinamerika och Karibien

444 **Regeringens utredningar om mänskliga rättigheter.**2019
444 Afrika
444 Amerika
445 Asien och Oceanien
445 Europa och Centralasien
446 Mellanöstern och Nordadrika

447 **Amnesty. Årsrapport - mänskliga rättigheter 2016/2017**

449 **Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar skapar rädsla och splittring**

455 **MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I VÄRLDEN - LÄGET 2018**

456 **Rights Today ger en ögonblicksbild av hur det såg ut när det gäller mänskliga rättigheter runt om i världen under 2018.**

458 **Amnesty: FN:S DEKLARATION OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA**

459 **sida.se 23 februari 2019**

464 **Kapitel 6: Sveriges historia och svensk politik**

466 **Sveriges historia i 8 delar från Norstedts förlag.**
466 Sveriges historia: 13000 f.Kr- 600 e.Kr.
466 Sveriges historia: 600 -1350.
467 Sveriges historia: 1350-1600.
467 Sveriges historia: 1600-1721.
468 Sveriges historia: 1721-1830.
468 Sveriges historia: 1830-1920.
469 Sveriges historia: 1920-1965.
469 Sveriges historia: 1965-2012.

470 **Sveriges kungalängd**

473 **Regeringskansliet genom tiderna**
473 Tiden fram till Gustav Vasa
474 Den äldre Vasatiden 1521–1611
475 Stormaktstiden 1611–1718
477 Frihetstiden 1718–1772
479 Gustavianska tiden 1772–1809
479 Karl Johanstiden och den tidiga liberalismen 1809–1840
481 Tiden efter 1840
485 Sverige och EU
485 Regeringskansliets lokaler

487 **Sveriges regeringar under 100 år**

489 **Sverige under 1900-talet**

492 **Inkomstskatterna**

500 **Sveriges Riksdag www.riksdagen.se Februari 2019**

500 **Partierna i riksdagen och antalet ledamöter**

501 **Riksdagens utskott 14 feb 2019**

510 **Så styrs Sverige. Från regeringen.se 28 januari 2019**

511 **Regeringens politik**

512 **Politikområden för politiken**

514 **Myndigheter**

533 **Länsstyrelserna**

539 **Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016:**
Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

540 **Sveriges kommuner och landsting, SKLskl.se januari 2019**

546 **Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014:**
Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida.
http://wimnell.com/omr658f.pdf

546 **Företagarna**

547 **LO, Landsorganisationen i Sverige**

548 **SN, Svenskt näringsliv**

552 **Kommunallag (2017:725)**

586 **Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden.**

606 **Område 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.**

613 **Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 2 av 3: FN, EU, artiklar om utrikes förhållanden samt Sveriges riksdag och Sveriges kommuner, landsting och länsstyrelser.**
http://wimnell.com/omr40zm.pdf

614 **Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 de 3 av 3: Samhällsplaneringens problem. Sveriges regering och artiklar om de politiska partierna och deras problem.**
http://wimnell.com/omr40zn.pdf

615 **Innehållet i Sven Wimnell. 16 maj 2018: Boende och bostadsbygge. Levnadsförhållanden, skatter. SCB-statistik. Boverket. SOM-institutet.Vårbudgeten. Första maj och veckor därefter. Löner. TVdebatt. Regeringens verksamheter.**
http://wimnell.com/omr40zo.pdf

622 **Innehållsförteckningar till utredningar från och med 21 december 2018 till 22 april 2019.**

642 **Särskilda utredningar på Sven Wimnells hemsida från och 30 januari 2010**

653 - 667 **Förstamajtal 2019**

Utredningen är daterad 1 maj 2019 och kan i mars 2020 vara inaktuell i några avsenden De gäller isynnerhet sidorna 492-652.

Politikområden för politiken har ändrats och har nu tid 1 oktober 2020. Det är en annan regering nu.
Myndigheterna kan ha ändrats
Sveriges kommuner och landsting har ändrats till SKR.
Företagarna, LO och näringsliv kan ha ändrats.
40zm, 40zn och 40zo kan innehålla föråldrade uppgifter.
Särskilda utredningar: det finns nu fullständigare förteckning.

Aktörera finns i en senare version i kapitel 14 i:
Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020.
Kapitel 14: Aktörer i svenska politiken.
Kapitel 15. DN-artiklar efter 16 januari 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Innehållet i :Sven Wimnell 25 mars 2020: Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzs.pdf

Innehåll

4 **Kapitel 1: Världen från Big Bang till början på mars 2020**

5 Världens befolkning i början på 1990-talet
6 Världshistorien på nio sidor. Sven Wimnell 1995
15 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
21 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.
41 Kunskapens makt (och maktens kunskap)
46 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
55 Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.
56 Världen byggdes om på 1900-talet.
77 Sverige under 1900-talet.
81 1900-talet.

86 Om FN och Svenska FN-förbundet som undersöker hur världen är och försöker göra den bättre
87 FN, *Förenta Nationerna* (engelska *The United Nations*), internationell freds- och säkerhetsorganisation och institution för mellanfolkligt samarbete, bildad vid andra världskrigets slut. Från NE.se
93 Medlemsstater
100 Förenta Nationerna, FN.

104 Svenska FN-förbundet 16 mars 2020.
107 Vad gör FN?
107 FN:s arbete för fred, säkerhet och nedrust-ning
114 FN:s arbete med mänskliga rättigheter och demokrati
121 FN:s arbete för utveckling och fattigdomsbekämpning

132 Om Svenska FN-förbundet

138 FN som organisation
152 FN:s underorgan
163 Sverige och FN

166 Agenda 2030 och klimatet:Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
167 Förenta nationernas mål i Agenda 2030
168 Klimatförändringen och miljöerna
169 Hav och marina resurser
170 Ekosystem och biologisk mångfald

171 Sven Wimnell utredningar 6 februari - 7 mars 2020.

175 **Kapitel 2: Människornas verksamheter**

176 Sven Wimnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
176 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.
177 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

180 Utvecklingens krafter.
181 Systemet för mänskliga verksamheter.
184 Den fundamentala påverkanskedjan
185 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
187 Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden.

188 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

193 De svenska biblioteken enligt SAB

213 **Kapitel 3: Planering av framtiden för världen och Sverige**

214 Innehållet i : Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige. http://wimnell.com/omr40zp.pdf

240 Samhällsplaneringen och de politiska partierna.
241 Politikområden för politiken 1 oktober 2019
243 Politiken i Sverige för Sverige och världen styrs av personerna på ovanstående lista.

245 Kort beskrivning av svensk planering av världen.
248 Kort beskrivning av svensk planering av Sverige.
250 Kort beskrivning av systemet för mänskliga verksamheter.
251 Befolkningsstorlek per kommun, 2015
253 Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design.

258 Ledare: Sverige mobiliserar – måste alla göra sitt
259 Corona avslöjar beroendet
260 Inget modernt samhälle kan tolerera massdöd
263 Regeringens krispaket löser inte småföretagens problem

266 Sida - Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete
272 Sveriges regering bör ha en planering för världens framtid och en planering för Sveriges framtid.

272 Systemet för mänskliga verksamheter. Med ministrar
277 Planeringen för Sverige gäller Sverige som helhet, 290 kommuner och 21 län och regioner för sjukvård m m.
278 Planeringen för världen gäller cirka 200 länder, många med delstater, t ex USA och Tyskland.

328 Särskilda utredningar på Sven Wimnells hemsida från och med 20 oktober 2003

345 -574 **Kapitel 4: Tidningsartiklar 15- 20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.**

570 **Statsminister Stefan Löfvens tal till nationen 22 mars 2020**

Sammanställningen daterat 25 mars 2020, var till en början tänkt som en förutsättning för den fortsatta verksamheten som skulle handla om klimatet och välfärden. Det blev istället början på epoken med coronaviruset som skulle komma att dominera Sverige och världen fr o m mars 2020 och därefter långt in i framtiden.

Dokumentet innehåller mycket som tidigare behandlats, det innehåller alltså mycket dubbleringar, men beskrivningarna kan ses som sammanfattningar av det tidigare.

Den 11 mars kom i Sverige det första dödsfallet i corona-sjukan, I början på juli ligger summa dödsfall på över 5000 personer.

I tiden från 5 mars till 30 juni 2020 har dokumenten mest handlat om coronsjukan och dess följder. I kapitel 3 finns utrikes och inrikes DN-artiklar för tiden 22-30 juni 2020.

I forsättningen kommer av tidsbrist att visas bara DNs viktigaste ariklar och debattartiklarna (om de inte är för dåliga). För övrigt hänvisas till regeringen.se och

https://www.krisinformation.se/
KRISINFORMATION FRÅN SVENSKA MYNDIGHETER

DNs utrikes och inrikes artiklar handlar nu mycket om kritik av tidigare verksamheter som skett med anknyt-ning till coronaviruset .

Om möjligt kommer DN utrikes artiklar att visas, eftersom de utrikes förhållandena är av stor betydelse för utvecklingen i världen.

Utvecklingen i framtiden beror i hög gad på de utrikes förhållandena. Läkemedelstillverkarna tycks kunna komma med vaccin kanske i oktober, eller åtminstone i början på mästa år.

Sveriges regering kommer med budget i höst och man får räkna med att de ser till att utvecklingen i Sverige blir i möjligast mån mycket bättre än innan Coronan.

De svenska förhållandena är dock beroende av de utrikes förhållandena. EU kan anses ha de bästa ideologierna i världen. FN är inte så bra man kan önska.

I resten av världen kan man sätta stora frågetecken.Värst är det med USA där presidenten är galen men ändå kan bli omvald.

Kina har en besvärlig kommunism som övriga världen inte rår på. Indien gäller som en demokrati men har klassväsen.

Ryssland har satt sig över regler för stater genom att ta Krim, Presidenten vill göra landet till mer stormakt och krånglar tillsammans med Erdogan i Turkiet till det i Mellanöstern där Islam lägger sin tunga hand över utvecklingen.

Brasilien har en president som förämrar världen.

Det hela ser dystert ut och man kan önska att EU håller hoppet uppe.

Kapitel 3: Påminnelser

Regeringen, politiska partier och politiska organisationer o d klarar för det mesta att hitta politiska problem och förslag, men en del saker känner de inte till eller bryr sig om.

Inom projeket om samhällsplaneringens problem har hittats saker som andra försummat. Påminneler om sådant har gjorts i dokumentet 15 maj 2020 som regeringen fått men inte tycks ha uppfattat.

Ministrarna bör sätta sig in i problemen och åtgärda. Ladda hem dokumentet och begrunda påminnelserna i kapitel 1.

Innehållet i : Sven Wimnell 15 maj 2020:
Påminnelser och utrikes och inrikes tidningsartilar 5-12 maj 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzb.pdf

4 **Kapitel 1: Påminnelser om förslag**

6 Hushållsverksamheter.
6 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
9 Vad man har och vad man gör i bostäderna.

12 Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskun-skap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunska-pen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

16 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

17 Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

17 Bostadtillägg för pensionärer.

40 Det behövs bra förteckningar över professorer/professurer

46 Grundskolans och gymnasiets skolämne Religionskunskap bör ändras till Religion och levnadskunkap.

55 Förslag om att museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om klimatkrisen.

60 Sveriges regering bör ha en planering för världens framtid och en planering för Sveriges framtid.

93 Om kommuner och bostäder

96 Några artiklar 13-15 maj 2020

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzb.pdf

Om planering av framtiden.

Enkel planering sker i fyra moment: hur var det, hur är det, hur kan det bli och hur bör eller borde det bli.

Coronaviruset har medfört att världen och Sverige är i kaos. Efter det första dödsfallet i Sverige den 11 mars 2020 har det gått tre veckor och Svenska folket har börjat fundera över hur det kommer att bli i framtiden. Man tycks räkna med att framtiden kommer att se annorlunda ut än framtiden före coronaviruset.

Det är läge att planera framtidens framtid. Viruset påverkar hela världen. I världen finns cirka 200 länder med 7-8 miljarder invånare. Sverige har cirka 10 miljoner invånare, cirka en promille av värden,

Levnadskostnaderna för förvärvsarbetande icke-pensionärer var 2019 i Sverige enligt konsumenverkets beräkningar med genomsnittliga hyror för boverkets standard: ensamstående 174 0000 kr per år, makar/sambor 269 000 kr per år lika med per dag 477 kr för ensam och 737 kr för makar/sambor.

Minsta levnadskostnader per dag för fattiga i världen brukar anges till några få dollar per dag, dvs grovt räknat en tiondel av det man räknar för Sverige.

Antalet flyktingar i världen anses vara 65 miljoner.

Planering av världen borde kunna hanteras av statsrådet Peter Eriksson, minister för bistånd och internationellt samarbete.
Hur han kan bedriva planeringav världen beror av de kunskaper han kan få in. Han bör få kunskaper från utrikesministern, handelsministern och övriga statsråd, myndigheter o sv.

Planeringen bör ses som ständigt pågående process.
Planeringen kan bedrivas dels per land, dels för varje kunskapsområde enligt systemet för mänskliga verksamheter.

Planeringen per land blir cirka 200 länder Det kan bli för mycket. Planeraren får välja vilka länder han ska ägna sig åt, det bör bli de stora starkaste länderna och konroversiella små. Till exempel:

EU och dess delar.

Ryssland, Ukraina, Syrien, Libanon, Afghanistan, Iran, Irak, Saudiarabien, Israel, Palestina, Jordanien, Jemen, Kina, Indien, Pakistan, Japan, Korea.

Nordafrika, Västafrika, Östafrika, Sydafrika.
USA, Kanada, Mexiko Mellanamerika, Sydamerika, Basilien.
Australien, Oceanien, Polarområdena, Världshaven, Rymden.

För alla verksamhetsområden 1-9 i det följande efterfrågas forskning, utbildning, myndigheter och yrkesverksamheter. Klickar man på de blå adresserna kommer man till wimnell.com årgång 2014

Beskrivningarna för områden 6-9 i det följande är hämtade från Sidorna 549-745 i

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf
Beskrivningar om områden 1-5 finns på sidorna 107-477 och 479-548

Planeringen för Sveriges framtid föreslås här ledd av energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman.

Han bör med ledning av verksamheterna i områdena 1-9 reda upp hur det är, kan bli och bör bli i Sverige, med medverkan från hela regeringen och dess myndigheter. Med det vetande som regeringen kan hitta.

Han bör dessutom lämna över förteckningen över verksamhetsområde 1-9 till kommunstyrelserna och regionstyrelserna med begäran att de inom förslagsvis en månad ska meddela sina länsstyrelser vilka områden som är intressanta och av betydelse för den egna kommunen och ge en uppgift om när de kan lämna en någorlunda fullständig preliminär redovisning av vad de anser.

De ska få veta, att uppgifterna ingår i en statlig ständigt pågående planering för hela Sverige, och de bör i möjligaste mån beskriva hur det är, kan bli och bör bli och sedan vartefter som tiden går komplettera och revidera. Kommunerna och regionerna bör få veta att deras beskrivningar kan göras på enkelt språk utan några byråkratiska finesser.

Det länsstyrelserna får från kommuner och regioner ska de sammanställa med egna kommentarer och leverera till regeringens planeringsledare. Regeringen ska anpassa sin planering efter kommunernas, regionernas och länsstyrlsernas åsikter och redovisa på sin hemsida hur planeringen fortgår.

SKR kan få besked om denna planering i den mån Ygeman tycker det är lämpligt. Men det är regeringen som ska stå för planeringen.

Verksamhetsområden 1-5

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällets samlade kunskaper och övergipande åsikter

SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning

SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
Övergripande statstik om verksamheter

SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
Övergripande statistik om utbildning

SW . 108 Samhällskunskap.
Övergripande om Sanhällsvetenskap

SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.
Övergripande om filosofi

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
Folkets kunskaper och åsikter

SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.

SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

Därefter följer områdena 6-9

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Med teknologiska / ekonomiska verksamheter avses verksamheter som syftar till materiell nytta. Verksamheterna i avdelning 60 - 69 avser opolitiska verksamheter. Politiska verksamheter utanför de demokratiskt valdas verksamheter i 35 ingår i avdelningarna 36-39 för politiska krav och politiska planeringar.

60 Allmänt. 61 Hälso-o sjukvård, räddning. 62 Ingenjörsverksamheter. 63 Biologisk produktion. 64 Hushållsarbeten, energi- och hygienförsörjning . 651 Allmänna kontorsarbeten, datoranvändning. 652 Opolitiska offentliga verksamheter, militärväsen. 653 Handel. 654 Telekommunikationer. 655 Förlag o d. 656 Transporter. 657 Penningverksamheter. 659 Företagsekonomi, arbetsförmedling od. 659 Marknadsföring. 66/69 Tillverkning av varor och byggnader och anläggningar. 66 Kemivaror. 67 Bearbetningsvaror. 68 Komplexvaror. 69 Tillverkning av byggnader o anläggningar.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

(61: SAB V. DC 61, 636. DK 61) 610 Allmänt.
611 Människans anatomi.

612 Fysiologi.

613 Medicinska råd om enskild hygien.

614 Offentliga hygienverksamheter, räddning, sjukvårdsorganisation o d.

615 Läkemedelsbehandlingar, sköterskevård, fysikalisk terapi o d. 615A Farmakologi, läkemedelsforkning. 615 B Allmänna sjukvårdverksamheter. 615 C Personal för mottagningar, laboratorier, och öppenvård, utom läkare. 615 D Vårdpersonal för allm. medicinska och kirurgiska vårdavd., barnavd., långvård o d 615 E Vård-personal för psykiatrisk vård och vård av utvecklingsstörda, utom läkare. 615 F Personal för röntgenterapi, röntgendiagnostik och fysiklisk terapi o d. 615 G Narkoman-o alkoholistvård, förgiftning.

616/618 Läkarverksamheter o d av läkare, operationsassistenter o d 616 Allmänläkare, laboratorieläkare o d, läkare för särskilda medicinska sjukdomar, nerv- och psykiatriska sjukdomar, infektionssjukdomar o d. 616 A Allmänläkare och läkare med allmänt laboratoriearbete o d. 616 B Läkare för särskilda medicinska sjukdomar. (6161 / 6167) . 6161 Hjärt- och kärlsjukdomar (Kardiovaskulära sjukd.). 6162 Andningsorganens sjukdomar. 6163 Matsmältningsorganen sjukdomar. 6164 Sjukdomar i blodbildande organ, endokrina körtlar, lymfatiska system o d. 6165 Hudsjukdomar. Dermatologi. 6166 Urogenitala systemets sjukdomar, urologi. 6167 Rörelseappararatens sjukdomar. Muskuloskeletala sjukdomar. 6168

Läkare för nerv- och psykiatriska sjukdomar. Neurologi. Psykiatri. 6169 Läkare för infektionssjukdomar o d, smittosamma sjukdomar.

617 Kirurgiläkare. Tandläkare o d. Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Narkosläkare och operationsassistenter o d. 6171/6175 Kirurgiläkare. 6176 Tandläkare. 6177/6178 Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Oftalmiatrik. Otorinolaryngologi. 6179 Narkosläkare och operationsassistenter o d .

618 Kvinno-, barn- och ålderssjukdomar. Mödravård och vård av nyfödda o d

619 Veterinärverksamheter o d

SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

620 Allmänt.
621 Ingenjörsverksamheter: maskinbyggnad, kärnteknik, elektroteknik, mekanisk teknologi. 6211 Kärnteknik, kärnenergi, atomkraft, allmänt om värmekraftmaskiner, ånga, ångkraft. 6212 Hydraulisk energi, vattenkraft. 6213El- och telekonstruktion o d, elektronik. 6214 Värmekraftmaskiner, förbränningsmotorer od. 6215 Pneumatisk energi, kylteknik, värmepumpar od. 6216 Maskiner o d för lagring o transport av gaser o vätskor. 6217 / 6219 Plastisk bearbetning, maskinelement, verktyg, verktygsmaskiner. 6217 Plastisk bearbetning, smidning, gjutteknik, valsning, dragning, värmebehandling, ytbehandling, sammanfogning, lödning, limning. 6218 Transmissioner, växlar, kuggar, lyftdon, hissar, transportdon, fästelement, smörjning. 6219 Verktyg, vektygsmaskiner, bearbetningsmetoder.

622 Gruvkonstruktioner o d.
623 Militärkonstruktioner .
624 Konstruktion av byggnader o d.
625 Konstruktion av trafikleder till lands. Järnvägar, gator, vägar o d.
626 Vattenbyggnad i allmänhet, kanaler, anläggn. för jordbruk, fiske.
627 Anläggningar i hamnar, vattendrag och öppet hav, dammar.
628 Hygienkonstruktioner, vatten och avlopp, belysning o d.
629 Transportmedelskonstruktion o d.

(SAB P delar om konstruktion . DC, DK 62, delar om konstruktion. Delar om tillverkning till 66/69)

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

630 Allmänt.
631 Allmänna lantbruksverksamheter, allmän lantbruksekonomi.
632 Växtsjukdomar, växtförädling o d.
633Växtodling (åkerbruk) o d.
634 Skogsbruk o d , frukt- o bärodling.
635 Trädgårdsodling o d.
636 Djurhållning.
637 Djurprodukter.
638 Biodling, silkesodling o d.
639 Jakt, viltvård, fiske, fiskevård, sjövård, o d.
(SAB Qd, Qe, Qf, Qg. DC, DK 63, industrier dock till 66/69)

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
Här kan ingå umgänge och verksamheter i hemmet, o d.
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

640 Allmänt, övergripande verksamheter.
641 Livsmedel, matlagning.
642 Måltider, matservering, restauranger.
643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
645 Användning av inventarier o d.
646 Personlig hygien och skönhetsvård, klädvård o d (utom tvätt o d).
Qcg Umgängeskonst.
647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter mm.
648 Städnings-, rengörings- och tvät-tverksamheter o d.
649 Personvård, barnavård, hemsjukvård o d, allmänt hushållsarbete.

Verksamheterna i avdelning 64 avser opolitiska verksamheter gällande användning av bl a enskilda o gemensamma bostäder mm och enskilda o gemensamma energi- och hygienförsörjningsanläggningar od.
(SAB Qc, Qm, Ohc, delar P, Qpdb, V. DC, DK 64, delar 62. DK 687.5)
640 Allmänt 6401 Registrering kunskaper od. 6402 Visioner, mål od. 6403 Värderingar od. 6404 Samband andra sektorer. 6405 Forskning, tidskrifter. 6406 Ekonomi, organisation. 6407 Utbildning o d. 6408 ”Hushållskunskap”. 6409. Historia .640
(DC, DK) 640 Hushållsverksamheter.allmänt (DC 620, DK 62). 640 (SAB) Qc Hem och hushåll, allmänt. Delar av 640 kan ingå 641-649

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

I 652 ingår förvaltning på opolitisk nivå, tjänstemannanivå.
Verksamheterna i den politiska förvaltningen ingår i 35.
6520 Allmänt.
6521 Riksdagens opolitiska verksamheter, JO.
6522 Kommunnernas opolitiska förvaltningar, kommunförbund landstingsförbund.
6523 Regeringskansliets opolitiska veksamheter. Statliga myndigheter under departementen, länsstyrelserna.
6524 Opolitiska verksamheter i mellanfolkliga organ (FN, EU o d).
(6525-6529 militära verksamheter)
Verksamheter i speciella fack se specialfacken.
(SAB opolitiska delar av Od. DC, DK opolitiska delar av 35)

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.

I 652 ingår förvaltning på opolitisk nivå, tjänstemannanivå.
Verksamheterna i den politiska förvaltningen ingår i 35. (6520-6524 civila verksamheter)

6525 Militära verksamheter i allmänhet.
6526 Infanteri, generalstab, förvaltningstjänst.
6527 Lätta trupper, motoriserade förband, kavalleri, trängförband.
6528 Artilleri, ingenjörsförband, specialförband, tygförband, flygvapnet.
6529 Flottan.
(SAB opolitiska delar av S. DC, DK opolitiska delar av 355-359)

SW . 653 Handelsverksamheter.

6530 Allmänt.
6531 Allmänna handelsfrågor. O Mått och vikt.
6533 Inrikeshandel. O Partihandel och varuförmedling, maskinuthyrning.Partihandel med råvaror, halvfabrikat, driftsförnödenheter för industrier o d, bränslen od.Konsumtionsvaruinriktad patihandel: livsmedel, drycker, textil, beklädnad, hemutrustning, cyklar, leksaker, fritidsartiklar, radio, TV, transportmedel etc.
6535 Utrikeshandel.
6537 Handelsbalans.
6538 Detaljhandel.
6539 Handeln i världsekonomin.
(SAB Qi. DC 381/382. DK 339)

6538 Detaljhandel.
O Allmänt. O Varuhushandel. O Livsmedel. O Färg och parfym. O Blommor. O Tobak, tidningar. O Bok, papper. O Bilar. O Drivmedel. O Apotek. O Systemvaror. O Konfektion, ekipering, beklädnad. O Skor. O Ur, guldsmed, fritidsvaror. O Möbler. Järnhandel. O Radio.TV. O Hushållsapparater, belysning. O Övrig hemutrustning. O Övriga sällanköpsvaror .(Enligt SNI)

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.

6540 Allmänt. O Telefoni, telegrafi. O Rundradio-TV. O Privatradio. O Navigering. O Satelliter. O Privata telenät . O Fax. O Internet od. (SAB Qjg, DC 384, del 621. DK 654 del 621). Datoranvändning i allmänhet ingår i 651.

SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
Kunskapsförmedling, kulturspridning, förlagsverksamhet o d .
6550 Allmänt.
6555 Bokförlag, speciella frågor om bokhandel. O Telegrambyråer. O Tidnings- o tidskriftsförlag, tidningdistribution. O Musik o teaterförlag. O Bildförlag, filmförlag. O Radio-TV-bolag. O Övriga förlagsverksamheter o d.
(SAB delar A, Ad. DC delar 07, 686. DK del 655)

SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
6560 Allmänt.
6561 Gatu-och vägtransporter,
6562 Järnvägstransporter.
6563 Specialbanor.
6564 Lokala kollektivtransporter o d.
6565 Övriga landtransporter, interna transporter o d.
6566 Sjötransportter.
6567 Lufttransporter.
6568 Posten.
6569 Resebyrå, speditions- och lagringsverksamheter .
(Delar om användning av transportmedel: SAB Pr, Qjf, Qm. DC 383, 385-387, delar 62. DK656, delar 62)

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
6570 Allmänt.
6571 Bokföring, redovisning.
6572 Kontobokföring
6573 Finansplaner, budget, balanser.
6574 Konton, kostnadsberäking.
6576 Revision.
6577 Banker, pengar, börsaffärer. 65771 Banker. 65772 Sparande. 65773 Övriga låneinstitut. 65774 Pengar, valuta. 65776 Börsväsen, kapitalmarknad, värdepappershandel, fonder. 65777 Kreditväsen. 65778 Ränta.
(657: SAB Qae, Qaf, Qbc, Ok . DC, DK 657, 368, delar 336)

6578 Försäkringar. 65780 Allmänt. 65781 Sakförsäkring i allmänhet, hemförsäkring. 65782 Transportförsäkringar, trafikförsäkringar. 65783 Livförsäkringar. 65784 Socialförsäkringar. 65785 Jordbruks-o kreatursförsäkringar. 65788 Försäkring av enskilda tillgångar.

6579 Skatter od. 65791 Allmänt. 65791 Stats-o kommunbudgetar. 65792 Skatter, acciser, fiskala avgifter. O Direkta skatter, inkomstskatter, förmögenhetsskatter. O Indirekta skatter, konsumtionsskatter. 65793 Statslån, kommunlån. 65794 Övriga offentliga inkomster. 65795/65796 Offentliga utgifter. O Folkbokföring.

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

6580 Allmänt.
6581 Företagsformer, finansiering, företagsledning.
6582 Anläggningar,byggnader, produktionsmedel.
6583 Personal, mänskliga faktorer o relationer. O Intresseorganisationer. O Arbetarskydd. O Arbetsförmedling.
6585 Tillverkningsorganisation.
6586 Produktion av tjänster.
6587 Inköp, anskaffning, lager.
6588 Försäljning, distribution. 6589 Annan affärsverksamhet.
(SAB Qb, Qz, delar Oha. DC, DK 658, delar 331)

Här anges också det som står för handel

6530 Allmänt.
6531 Allmänna handelsfrågor. O Mått och vikt. 6533 Inrikeshandel. O Partihandel och varuförmedling, maskinuthyrning.Partihandel med råvaror, halvfabrikat, driftsförnödenheter för industrier o d, bränslen od.Konsumtionsvaruinriktad patihandel: livsmedel, drycker, textil, beklädnad, hemutrustning, cyklar, leksaker, fritidsartiklar, radio, TV, transportmedel etc. 6535 Utrikeshandel. 6537 Handelsbalans. 6538 Detaljhandel. 6539 Handeln i världsekonomin.
(SAB Qi. DC 381/382. DK 339)

6538 Detaljhandel.
O Allmänt. O Varuhushandel. O Livsmedel. O Färg och parfym. O Blommor. O Tobak, tidningar. O Bok, papper. O Bilar. O Drivmedel. O Apotek. O Systemvaror. O Konfektion, ekipering, beklädnad. O Skor. O Ur, guldsmed, fritidsvaror. O Möbler. Järnhandel. O Radio.TV. O Hushållsapparater, belysning. O Övrig hemutrustning. O Övriga sällanköpsvaror .(Enligt SNI)

SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

6590 Allmänt. 6591 Reklam. 65911 Reklamgenomförande. 65912 Reklamidé,utformning. 65913 Optiska reklammedel. 65914 Akustisk reklam. 65915 Demonstration, utställning. 65916 Presentreklam, rabatter. 65918 Kollektiv o enskild reklam, annonsbyråer, reklamfirmor 6592 Information, propaganda. 6593 Masskomunikation, konsumentupplysning. 6594 Opinionsundersökning, PR.
Grafiska utformningsverksamheter o d ingår i 76. Industridesign ingår i 74.
(SAB Qbm. DC, DK 659)

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
(SAB P delar som gäller varutillverkning. DC, DK 66-68 och delar av 62 som gäller varutillverkning)

66 Tillverkning av kemivaror o d.
660 Allmänt.
661 Kemikalier.
662 Explosivämnen, tändmedel, bränslen.
663 Drycker, njutningsmedel.
664 Livsmedel.
665 Oljor, olje- o asfaltprodukter, fett, vax.
666 Glas och porslin, lergods, cement, betong.
667 Färger.
668 Hygienartiklar, läkemedel, kemisk-tekniska artiklar.
669 Metaller od

67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d.
670 Allmänt.
671 Ädelmetallvaror, ädelstensvaror.
672 Enkla metallvaror av järn o stål.
673 Enkla föremål av metaller, ej ädelmetall, ej järn.
674 Trävaror .
675 Läder och skinn .
676 Pappersmassa, papper och pappersvaror .
677 Garn, tråd, textilier.
678 Plast- och gummivaror.
679 Gruvbrytning, oljeutvinning o d, tillverkning av stenvaror
Varor av avfall

68 Tillverkning av komplexvaror.
680 Allmänt.
681 Finmekaniska produkter, instrument, optik, elektronik.
682 Maskiner.
683 Maskiner och apparater för värme, ventilation, sanitet o för el o d.
684 Möbler o d.
685 Skor,lädervaror, hjälpmedel för gång o d, sportartiklar.
686 Grafiska produkter, bokbindning o d.
687 Beklädnadsartiklar.
688 Dekorationsartiklar, leksaker o d.
689 Transportmedel.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
690 Allmänt.
691.Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).
692 Byggnadsdelar.
693 Murning, betonggjutning o d.
694 Byggnadsträarbeten.
695 Olika slags byggnader och anläggningar.
696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.
697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.
698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.
699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner. Isoleringsarbeten.

(SAB P delar som gäller byggande. DC, DK 69 och delar av 62 som gäller byggande.)

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
70/78 Formgivning av fysiska miljöer, form- o bildkonst, musik.
70 Allmänt om konst och kultur, formgivning av fysiska och sociala miljöer.
71 Övergripande planering av fysiska miljöer .
72 Formgivning av byggnader, anläggningar.
73 Skulptur, museer, utställningar.
74 Formgivning av bruksföremål o d.
75 Konstmåleri .
76 Grafisk konst, teckenkonst.
77 Fotografi.
78 Musik.

79 Formgivning av sociala miljöer. Seder och bruk, nöjen, spel, sociala miljöer och verksamheter, sport.
791 Seder och bruk, film,TV,radio, offentliga fester mm.

792 Teater.

793 Sällskapsnöjen. lek.

794 Spel.

795 Sociala miljöer, sociala relationer o d, sociologi, socialvård, kriminalitet, polisväsen, kriminalvård, undervisning, föreningsliv.
796 / 799 Sport, idrott o d.

Verksamheterna inom områdena 1-6 ingår som förutsättningar i de kuturella verksamheterna i områdena 7-9

Område 70 gäller allmänt om kultur och är också förutsättningar för områdena 8 och 9,

Områdena 71-78 gäller fysiska miljöer och fysiska verksamheter förknippade med det.

Område 79 gäller sociala miljöer, sociala beteenden o d.

Områdena 8 och 9 gäller speciella kulturella verksamheter med språk och litteratur.

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.
700 Allmänt.
701 Konstvetenskap. Konstteori. Estetik. Konstfilosofi.
702 Konstens tekniker. Konsthantverk.
703 Stilarter.
704 Konstnärliga motiv.
705 Konstens ändamål och användning.
706 Speciella problem beträffande konst.
707 Aktiviteter i samband med konstutövning.
708 Karakteristiska former för vissa arter av konstverk.
709 Övrigt. Andra kulturfrågor. Kombinationer av planeringar för fysiska och sociala miljöer
(SAB I, Ia, Ib, del Kt. DC, DK 70. DK 7.01-7.09)

Område 7, dvs 70-79, gäller:

70 Allmänt om konst och kultur, formgivning av fysiska och sociala miljöer. Kombinationer av planeringar för fysiska och sociala miljöer.

71/78 Formgivning av fysiska miljöer, form- o bildkonst, musik.
71 Övergripande planering av fysiska miljöer.
72 Formgivning av byggnader, anläggningar.
73-77 Föremål och bilder o d.
73 Skulptur, museer, utställningar.
74 Formgivning av bruksföremål o d.
75 Konstmåleri .
76 Grafisk konst, teckenkonst.
77 Fotografi.
78 Musik/ljud.

79 Formgivning av sociala miljöer. Seder och bruk, nöjen, spel, sociala miljöer och verksamheter, sport.
790 Allmänt.
7911 Seder och bruk.
7912 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Världsnivå och stora regioner.
7913 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Nationella och lägre nivåer.
7914-7919 Film, TV, radio, offentliga fester mm.
792 Teater.
793 Sällskapsnöjen. lek.
794 Spel.
795 Sociala miljöer, sociala relationer o d, socialvård, kriminalitet, bedrägerier, diskriminering, polisväsen o d, kriminalvård o d, undervisning, mobbning, migration, integration, föreningsliv mm.

796 / 799 Sport, idrott o d.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

710. Allmänt.
711 Översiktlig samhällsplanering. Regionplanering. Generalplanering. Stadsplanering o d. 7111 Allmänna utgångspunkter och principer. 7112 Regionplanering. Generalplanering. Områdesplanering. 7113 Landsbygdsplanering. 7114 Stads- och tätortsplanering. Tätorter. Bostadsområden. 7115 Zonindelning för bebyggelse inom städer och tätorter. Stadsdelar. Byggnadskvarter. 7116 Byggnads- och stadsplanebestämmelser. 7117 Planering för trafikleder. 7118 Lednings- och kabelnät för offentligt bruk. Tekniska försörjningsnät. 7119 Övrigt.

712 Landskapsplanering. Naturvård. Trädgårdsarkitektur. Parkanläggningar. 71212 Naturen. Naturstudier. Naturskydd. Miljövård. 71214 Miljövetenskap. 7122 Allmänt om landskap. Naturreservat. Fritidsområden. Privata parker och trädgårdar. 7123 / 7129 Trädgårdsanläggningar.
713 Vägar od i landskapet.
714/716 Vatten, fiskar, vattenvård. Luft, skog, fåglar, luftvård. Mark, örter, markdjur, markvård. 714 Vatten, fiskar, vattenvård. 715 Luft, skog, fåglar, luftvård. 716 Mark, örter, markdjur, markvård.
717 Anläggningar i landskapet. 718 Kyrkogårdar. Gravplatser. Krematorier.
719 Kulturvård. Hembygdsvård.

(SAB Odg, Mua, Uh, Bgk, delar av P som gäller formgivning o d . DC, DK 71. DK 502, 504)

720 Allmänt.
721 Arkitektur och arkitektarbete i allmänhet.
722 Forntidsmiljöer. Forntidsarkitektur.
723 Medeltidsmiljöer (ca 300-1400). Medeltidsarkitektur.
724 Nya tidens miljöer och arkitektur.
725 Offentliga byggnader. Affärs- och industribyggnader. 7251 Offentliga byggnader. Förvaltningsbyggnader. 7252 Merkantila byggnader. Affärshus. Kontorshus. 7253 Byggnader för transport- och kommunikationsväsen. 7254 Industribyggnader. Fabriker. Verkstäder. Lantbruksbyggnader. 7255 Sjukhus. Vårdhem od. 7256 Fångvårdsanstalter od. 7257 Restauranger. Serveringsställen. Badinrättningar. Parkbyggnader. 7258 Byggnader och lokaler för underhållning och sport. 7259 Diverse offentliga byggnadsverk.
726 Kyrkliga byggnader. Kultbyggnader. Begravningsanläggningar.
727 Undervisnings- och forskningsanstalter. Museer. Bibliotek.
728 Bostadshus.
729 Klimatreglering inklusive ljus, färg o ljud. Detaljer i arkitektarbeten.
(SAB Ic, Mu, delar av P som gäller formgivning o d. DC, DK 72)

725- 729 mer detaljerat:

725 Offentliga byggnader. Affärs- och industribyggnader.

7251 Offentliga byggnader. Förvaltningsbyggnader.
72511 Riksdagslhus. Parlamentsbyggnader. 72512 Ministerier. Kanslihus. Byggnader för utländska beskickningar. 72513 Kommunala byggnader. Stadshus. Kommunalhus. Landstingshus. 72414 Byggnader för tull, skattemyndigheter och ämbetsverk med finansiella uppgifter. 72515 Domstolsbyggnader. Rådhus. Tingshus. Arkivbyggnader. 72516 Posthus. Telebyggnader. 72517

Residensbyggnader. Länsresidens. Landsstatshus. Tjänstebostäder. 72518 Militära byggnader. Kaserner. 725188 Polishus. 72519 Övriga offentliga byggnader. 725191 Brandstationer. 725192 Bårhus. 725193 Byggnader för vattenverk, avloppsverk och vattenreningsverk. 725194 Toaletter för allmänheten. Sanitära anläggningar. 725198 Elektricitetsverk.

7252 Merkantila byggnader. Affärshus. Kontorshus.
72521 Butiksbyggnader. Varuhus. Stormarknader. 72522 Byggnader med bostäder samt butiker, kontor o.dyl.72523 Kontorshus. 72524 Bankbyggnader. 72525 Börshus. Byggnader för handels- o hantverksorganisationer. 72526 Saluhallar. 72527 Salutorg. 72529 Övriga merkantila byggnader.

7253 Byggnader för transport- och kommunikationsväsen.
72531 Järnvägsstationer. Tunnelbanestationer. Godsmagasin. Övriga byggnader för spårbunden trafik.Verkstäder. Stallar. 72534 Byggnader för hamnändamål. Färjelägen.Varv. Dockor. Fyrtorn. 72535 Lagerhus. Kylhus. 72536 Silobyggnader. 72538 Byggnader för vägtrafik. 725381 Garage och parkeringshus. 725382 Verkstäder. 725383 Tvättanläggningar. 725384 Bensinstationer. 725388 Busstationer. 72439. Flygplatsbyggnader. Hangarer.

7254 Industribyggnader. Fabriker. Verkstäder. Lantbruksbyggnader.
O Byggnader för lantbruk, sädesmagasin, stallar, ladugårdar o dyl till verksamheterna 63. O Byggnader för energiförsörjning, kraftverk o d till verksamheter i 644 . O Byggnader för tillverkningsverksamheter i 66/69.

7255 Sjukhus. Vårdhem. Sociala inrättningar.
72551 Sjukhus. Lasarett. Kliniker. Barnbördshus.Vilohem. Sanatorier. 72552 Mentalsjukhus. 72553 Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda. 72554 Blindinstitut. Dövstumsinstitut.72555 Vård-hem för rehabilitering. 72556 Alderdomshem. Pensionärshem. Gästhem. 72557 Barnstugor. Barnhem. 72559 Djursjukhus.

7256 Fångvårdsanstalter od.
72561 Fängelser. 72563 Korrektionsanstalter för vuxna. 72564 Uppfostringsanstalter för minderåriga. Skyddshem. 72565 Alkoholistanstalter.

7257 Restauranger. Serveringsställen. Badinrättningar. Parkbyggnader.
72571 Restauranger. Barer. Konditorier. Kiosker o.dyl. 72573 Badanläggningar. Saunas. 72574 Simhallar. Friluftsbad. 72575 Badortsbyggnader. Kasinon o.dyl. 72576 Byggnader i parker. Paviljonger o.dyl.

7258 Byggnader och lokaler för underhållning och sport.
72581 Konserthus. Konsertsalar. 72582 Teaterbyggnader mm. 725821 Operahus. 725822 Övriga teatrar.Friluftsteatrar. 725823 Musikkafeer. Varieteer. Danssalonger o.dyl. 725824 Biografer. 725826 Byggnader för sport. Cirkusbyggnader. Stadions. 72583 Samlingslokaler. Föreläsningslokaler. Konferenslokaler.72584 Biljarder. Kägelbano. Bowlingbanor. 72585 Gymnastikbyggnader. Inomhusarenor. 72586 Byggnader och anläggningar för vinter- och issport, cykel- och motorsport. 72587 Byggnader och anläggningar för vattensport. Båthus. 72586 Ridhus. Trav- och galoppbanor. 72589 Övriga idrottsanläggningar och detaljer till sådana t.ex. läktare.

7259 Diverse offentliga byggnadsverk.
72591 Utställningsbyggnader. 72592. Provisoriska och flyttbara utställningsbyggnader. 72594 Monument. Obelisker. Fontäner o.dyl. 72595 Brobyggnadsverk ur gestaltningssynpunkt. 72596 Stadsportar. Stadsmurar. Vallar. Inhägnader.

726 Kyrkliga byggnader. Kultbyggnader. Begravningsanläggningar.
7261 Hednatempel. Helgedomar. 7262 Moskeer. Minareter. 7263 Synagogor. 7264 Kapell. 7265 Kyrkor. 7266 Katedraler. Domkyrkor. 7267 Kloster. Icke-kristna kloster. Lamakloster o.dyl. 7268 Begravningskapell. Krematorier. Kolumbarier. Mausoleer. Gravvårdar. 7269 Övriga kyrkliga byggnader. Biskopssäten. Prästgårdar.Byggnader vid vallfartsorter

727 Undervisnings- och forskningsanstalter. Museer. Bibliotek.
7271 Skolbyggnader. 72712 Folkhögskolor. Internatskolor. 7273 Universitet. Högskolor. 7274 Fackskolor. Yrkesskolor. Hantverksinstitut. 7275 Forskningsanstalter. Vetenskapliga institut. Laboratorier. 7276 Vetenskapliga museer. Zoologiska och botaniska trädgårdar. 7277 Konstmuseer. Konstgallerier. Utställningsateljeer. 7278 Biblioteksbyggnader. Arkivbyggnader. Biblioteks- och arkivbyggnader för speciella användare. 72791 Observatorier. Planetarier. 72794 Radio- och televisionsstationer. Radarstationer. 72794 Ritningsbyråer. Konstnärsateljeer. Fotoateljeer.72798 Filmstudieateljeer. Byggnader för filmhögskolor.

728 Bostadshus.
7281 Bostadhus och bostäder allmänt. Bostäder i tätorter. Bostäder på den egentliga landsbygden. 72818 Provisoriska bostäder. Nödbostäder Baracker.
7282 Flerfamiljshus i flera våningar och trapphusenheter. 728222 Flerfamiljshus med stort antal trapphus och lägenheter. 728224 Flerfamiljshus med mindre än 12 lägenheter. 728226 Kollektivhus.
7283 En och två-familjshus. Villor. Radhus. Vinkelhus. 72831 Radhus. 72834 Tvåfamiljshus. Kopplade hus. 72837 Enfamiljshus. Friliggande hus. Villor. Egnahem. 72838 Marknära hus. Vinkelhus. Atriumhus.
7284 Klubbhus. Föreningshus.

7285 Hotell. Gästgivargårdar. Motell. 72851 Hotell i städer och tätorter. 72852 Hotell vid badorter o.dyl. 72853 Gästgivargårdar. Motell. 728 54 Ungdomshärbärgen.

7286 Lantgårdar. Bondgårdar.
7287 Fritidshus. Sommarvillor. Sportstugor. 72871 Weekendvåningar o.dyl.72876 Husvagnar. Trailers. 72877 Husbåtar.
7288 Borgar. Slott. Herrgårdar. 72881 Borgar (befästa). 72882 Slott. 72883 Herrgårdar.
7289 Ekonomibyggnader o d se även 7254.

729 Klimatreglering inkl. ljus,färg o ljud. Detaljer i arkitektarbeten.

Om arkitekter och arkitektarbete se även område 71

SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.

730 Allmänt.
731/738 Skulpturarbete.
731 Skulpturarbete. Material för konstnärlig bearbetning.
732 Primitiv, forntida , orientalisk skulptur.
733 Grekisk, romersk. skulptur.
734 Medeltida skulptur.
735 Nya tidens skulptur.
736 Sigill, medaljer, kaméer od. Heraldik, ordnar, hederstecken, flaggor, fanor, standard.
737 Numismatik (Myntlära).
738 Konstnärlig bearbetning. 7381/7388 Keramik. 7389 Metall o övriga material. 73898 Trä. 73899 Övriga.

739 Museiverksamheter, museer, utställning av konst od.
7390 Allmänt, olika slags museer.

7391 Ändamål, nytta, visningar.

7392 Byggnader, tekniska anordningar.

7393 Inventarier.

7394 Iordningställande o konservering av museiföremålen, modeller.
7395 Samlingar, utställningsföremål. 73953 Utställningsteknik, kataloger.
7396 Administration.

7397 Publikationer.

7398 Forskning. (SAB Id, Bg, Bh, Ky. DC, DK 73, 069)

SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.

740 Allmänt.
741 /744 Teckningens grunder, ritningsarbeten. 741 Allmänt om teckning, barnteckningar, skämtteckningar. 742 Perspektivteckning. 743 Anatomiteckning 744 Linearritning, konstruktionsritning.

745/749 Konsthantverk, industridesign. 745 Indelning efter material. 746 Sömnad, kläder, textil. 747 Inredningskonst. 748 Glas- och kristallarbeten. 749 Möbler od, övrigt, industridesign.

(SAB Ig, Ih, Mv. DC, DK 74)

SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.

75 Konstmåleri o d.
750 Allmänt. O Teknik. O Material. O Motiv.
(SAB Ie. DC, DK 75)

76 Formgivning av grafisk konst, trycksaker o d. Teckenkonst.
760 Allmänt. 761 Högtryck. Boktryck. Träsnitt. Metallsnitt. 762 Djuptryck. Etsning. Gravyr. 763 Plantryck. Litografi. Rotogravyr. 764 Teckenkonst.Skrift.Tecken.Symboler. 7642 Olika skriftarter. 7643 Olika skriftsystem.7645 Skrivdon. 7646 Symboler, monogram o d. 766 Nyttografik (Reklam mm, hemsidor på Internet ?). 769 Grafiksamlingar. 7699 Handskrifter. Bokrariteter. Bokkonst.
(SAB If, Ae, Af, Ihq, Kya, F.08 . DC, DK 76 , 09)

77 Fotografiskt arbete o d.
770 Allmänt. 771 Fotografisk utrustning. Lokaler. Apparatur. Material. 7711 Lokaler för fotoarbete. 7712 Inredningar, belysning mm. 7713

Kameror, förstoringsapparater. 7714 Övrig utrustning. 7715 Negativ- o positivmaterial. 7717 Kemikalier. 772 Fotometoder med oorganiska ämnen. 773 Fotometoder med organiska ämnen. 774 Elektroniska o övriga metoder. 776 Fotolitografi. 777 Plåtar för boktryck, djuptryck. Fotogravyr. 778 Fotografins användningsområden. 7781 Kopiering. 7782 Projektion. 7783 Vetenskapligt foto. 7784 Stereo. 7785 Filmning, filmklippning. 7786 Färgfoto. 7788 Trickfoto. 7789 Dokumentärfoto, konstfoto, motiv, fotosituation, format. 779 Fotosamlingar.
(SAB Pn. DC, DK 77) (Fotoverksamheter i industriell skala ingår i 686).

SW 78 Musik (konserter o d 792)

780 Allmänt. 781 Musikens teori, akustik, harmoni, form, komposition, verk, utövare. 782 Dramatisk musik. 783 Kyrkomusik o -sång. Sakral musik. 784 Vokal musik. Profan sång. 785 Instrumentalmusik, orkestrar, duo, trio etc 786 Musik för tangentinstrument:, piano, orgel, dragspel . 787 Musik: stränginstrument. 788 Musik: blåsinstrument. 789 Musik: slagverk och mekaniska instrument.
Konsertverksamheter ingår i 792.
(SAB Ij, X, Y. DC, DK 78)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.

790 Allmänt. 7911 Seder och bruk.
7912 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Världsnivå och stora regioner.
7913 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Nationella och lägre nivåer.
7914-7919 Film, TV, radio, offentliga fester mm.
792 Teater.
793 Sällskapsnöjen. lek.
794 Spel.
795 Sociala miljöer, sociala relationer o d, socialvård, kriminalitet, bedrägerier, diskriminering, polisväsen o d, kriminalvård o d, undervisning, mobbning, migration, integration, föreningsliv m m.
796 / 799 Sport, idrott o d.

Område 79 avser sociala miljöer, sociala beteenden od.

SW . 7911-7913 Seder och bruk.

(SAB My, Mz, Mt, Bl, Bu. DC, DK 39).
7911 Seder o bruk.
79110 Allmänt.
79111 Kläder. Dräkter. Mode. Smycken.

79112 Seder och bruk i den enskildes liv.
791121 Födelse. Dop. Omskärelse. Barndom. Manbarhetsritualer. Myndighetsförklaring 791122 Dödande av människor, t. ex. av barn, gamla och fångar. Rituella mord. Huvudjägare. Självmord, harakiri. 791123 Familjeliv. Familjens organisation. Släktskap. Patriarkat. Matriarkat.Konstlade familjerelationer. Fostbrödralag. 791124 Frieri. Äktenskapslöfte. Förlovning. 791125 Giftermål. Bröllop. Bröllopssedvänjor. Äktenskapsformer. Gruppäktenskap. Polygami. Monogami. 791126 Förhållanden mellan könen. Kärlek. Kärlekskonst. Konkubinat. Morganistiska äktenskap.Celibat: religiösa äktenskapsförbud. Prostitution. 791127 Vänskap. Gästfrihet. Fiendskap. 791128 Måltider. Mat- och dryckesvanor. 791129 Namn. Efternamn. Förnamn. Öknamn. (79113 Död, begravning , se 7956. 79114 Folkligt liv. Officiellt liv, se 7916.)

79115 Takt och ton. Etikett. Umgängesregler. Ceremoniel.
79116 Kvinnorörelsen. Kvinnans ställning i samhället.
79117 Speciella folkgrupper med hänsyn till deras seder och vanor
79118 Folktro, legender, övernaturligt, spöken, drömtydning, ordspråk, seder
79119 Krigsseder, krigsbeteenden o d.(Det är ett gammalt schema från DC-DK mest för "naturfolkens liv", som i princip kan användas även för "civilserade".)

7912 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Världsnivå och stora regioner.
7913 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Nationella och lägre nivåer.

SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

(SAB Im, Ikö . DC, DK 791).
7914 Filmkonst, filmer, filmproduktion, filmförevisningar,TV,video, radio od

7915 Vaxkabinett. Marionetteater. Skuggspel o d.
7916 Offentliga fester. Marknader.Parader.Fyrverkerier.Karnevaler.Maskerader.
79161 Festmaltider. Banketter. Offentlig utspisning. 79162 Nationalfester. Folkfester. Folknöjen. Karnevaler. Maskerader. Speciella dagar t. ex. Mors dag, 79163 Lekar. Spel. Danser. 79164 Officiella högtidligheter. Kröningar. Statsbesök. Triumftåg. Jubileer. Invigningar. 79165 Processioner. Defileringar. Demonstrationer. 79166 Marknader. 79167 Ryttarfester. Torneringar. Tvekamper. Dueller. 79169 Offentlig gästfrihet. Internationella sällskapliga relationer.
7917 Nöjesfält. Tivoli o d
7918 Menagerier. Cirkusar.
7919 -

SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

7920 Allmänt. 7922 Talpjäser. Skådespel. 7925 Operor. Operetter. Sångspel. Konserter. 7927 Varitéer. Kabareter. Revyer. Soareer. 7928 Baletter. Dansuppvisningar.
(SAB Ik . DC, DK 792)

SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

7930 Allmänt. 7932 Julfester. Födelsedags- och bröllopsfester. Firmafester. 7933 Dans. 7934 Motionslekar. Blindbock. Kurragömma. 7935 Pantlekar. 7937 Andra sällskapsspel. Intelligenslekar. Minneslekar. Frågesport. 7938 Trolleri. Tricks. Illusionistkonst.
(SAB Rc, Rd del. DC, DK 793)

SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

7940 Allmänt. 7941 Schack. 7942 Dam, kvarnspel, halma osv. 7943 Bordsspel med turinslag.Tärningsspel. Domino. Mahjong. 7944 Kortspel. 7945 Läggspel. Tålamods- och skicklighetsspel. 7948 Små målspel. Miniatyrspel för barn, t.ex.ishockeyspel. Elektroniska datorspel o d. 7949 Hasardspel, roulett, lotto, tips, toto, lotterier.
(SAB Rd del, Re. DC 794-795, DK 794)

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

Sociala miljöer, sociala relationer, sociala verksamheter, socialvård, kriminalitet, polisväsen, kriminalvård, undervisning, föreningsliv od.
Verksamhetena i 795 gäller sociala miljöer och vissa sociala verksamheter i dem. Indelningen 7915-7959 följer indelningen i 72 om formgivning av byggnader i de fysiska miljöerna. 721 gäller allmänt om formgivning av byggnader och 7951 gäller allmänt om formgivning av sociala miljöer. 722-724 gäller byggnader i olika tidsepoker och 7952-7924 sociala miljöer i olika tidsepoker , men även dagens sociala miljöer i byggnader från olika epoker. 7955-7958 gäller sociala miljöer med anknytning till byggnader i 725-728 och 7959 gäller sociala miljöer o d utan anknytning till några särskilda byggnader .

7950 Allmänt. 7951 Sociologi, socialvårdsmiljöer, socialvård, kriminologi. 7952/7958 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till fysiska miljöer av olika slag. 7952/7954 Sociala miljöer i olika tidsepoker. 7955/7958 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till olika slags byggnader. 79551 -offentliga byggnader, verksamheter bl a polisväsendet. 79552 -merkantila byggnader. 79553 -transporter o kommunikation. 79554 -industri, lantbruk. 79555 - sjukhus,vårdhem. 79556 - fängelser od, verksamheter bl a kriminalvård o d.79557 - restauranger od. 79558 - fritid, underhållning, sport. 79559 - övriga byggnader. 7956 - med anknytning till död, begravning, religion. 7957 -undervisnings-, forskningsanstalter, museer, bibliotek , verksamheter bl a undervisning.7958 Sociala miljöer i boendet. 7959 Sociala miljöer och verksamheter i grupper, folkrörelser, föreningar.

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..

79510 Allmänt.
79511 Sociologi.
79513 Social frågor, socialt läge.
79514 Samhällets vårdproblem, socialvård. 795140 Sociallhjälpens organisation. 795141 Samhällsförhållanden som påverkar levnadsnivå: näringsstruktur, nya familjetyper. 795142 Individuella förhållanden som kan föranleda vårdinsatser: dålig ekonomi, arbetslöshet, bristande utbildning osv. 795144 Samhälleliga hjälpformer, socialvård. 7951440 Heminstitutioner, daghem, ålderdomshem, blinda etc 7951442 Materiell hjälp: understöd, barnbidrag,föräldrapenning, naturabidrag skolmåltider. 7951444 Immateriell hjälp: rådgivning, rådgivning, samtalsterapi, gruppterapi, familjeplanering mm. 7951446 Aktivering till självhjälp.7951448 Social infrastruktur, socialvårdsmiljöer. 795146 Personer i socialvård. 7951462 Socialarbetare. 7951465 Hjälpbehövande. Barn. Sjuka barn. Spädbarn. Barnavårdscentraler. Ungdomar. Fritidsgårdar. Åldringar. Utlänningar. Invandrare. Flyktingar. Sjuka.Handikappade. Blinda. Synsvaga. Dövstumma. Invalider. Rörelsehindrade. Mentalsjuka. Utvecklingsstörda. Arbetslösa. Militärer. Soldathem. Sjömanshem. Låginkomsttagare.Krigsskadade.Föräldralösa barn. Fosterbarn. Fosterhem. 79516 Kriminologi.
(SAB Oa, Oh, Oepa . DC 301, 309, 36, DK 316, 304, 308, 36, 343.9)

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

7952 Olika sociala miljöer med anknytning till fysiska forntidsmiljöer
Motsvarande byggda miljöer se 722

7953 Olika sociala miljöer med anknytning till fysiska medeltidsmiljöer.(ca 300-1400).
Motsvarande byggda miljöer se 723

7954 Olika sociala miljöer med anknytning till Nya tidens fysiska miljöer.
Motsvarande byggda miljöer se 724

7955 Olika sociala miljöer och verksamheter med anknytning till offentliga byggnader och affärs-och industribyggnader o d.
Bl a polis och kriminalvård. Motsvarande byggda miljöer se 725.
De ekonomiska verksamheterna ingår vanligen i 61/69

79551 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till Offentliga byggnader. Förvaltningsbyggnader.
Byggnader:
72511 Riksdagshus. Parlamentsbyggnader. 72512 Ministerier. Kanslihus. Byggnader för utländska beskickningar. 72513 Kommunala byggnader. Stadshus. Kommunalhus. Landstingshus. 72414 Byggnader för tull, skattemyndigheter och ämbetsverk med finansiella uppgifter. 72515 Domstolsbyggnader. Rådhus. Tingshus. Arkivbyggnader. 72516 Posthus. Telebyggnader. 72517 Residensbyggnader. Länsresidens. Landsstatshus. Tjänstebostäder. 72518 Militära byggnader. Kaserner. 725188 Polishus. 72519 Övriga offentliga byggnader. 725191 Brandstationer. 725192 Bårhus. 725193 Byggnader för vattenverk, avloppsverk och vattenreningsverk. 725194

Toaletter för allmänheten. Sanitära anläggningar. 725198 Elektricitetsverk.

Verksamheter:
bl a polisväsendet: O Polisverksamheter, organisation , personal o d. O Polisens övervakning av allmän ordning och säkerhet. O Övervakning av moralen, fylleri, narkotikahantering, spelklubbar porrklubbar etc. O Allmän säkerhet. O Trafikpolis.
(SAB Oepb . DK 351.7, 351.8)

79552 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till merkantila byggnader, affärshus, kontorshus.
Byggnader:
72521 Butiksbyggnader. Varuhus. Stormarknader. 72522 Byggnader med bostäder samt butiker, kontor o.dyl.72523 Kontorshus. 72524 Bankbyggnader. 72525 Börshus. Byggnader för handels- o hantverksorganisationer. 72526 Saluhallar. 72527 Salutorg. 72529 Övriga merkantila byggnader

79553 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till transport-och kommunikationsväsen.
Byggnader:
72531 Järnvägsstationer. Tunnelbanestationer. Godsmagasin. Övriga byggnader för spårbunden trafik.Verkstäder. Stallar. 72534 Byggnader för hamnändamål. Färjelägen.Varv. Dockor. Fyrtorn. 72535 Lagerhus. Kylhus. 72536 Silobyggnader. 72538 Byggnader för vägtrafik. 725381 Garage och parkeringshus. 725382 Verkstäder. 725383 Tvättanläggningar. 725384 Bensinstationer. 725388 Busstationer. 72439. Flygplatsbyggnader. Hangarer.

79554 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till industribyggnader, fabriker, verkstäder, lantbruksbyggnader.
Byggnader:
O Byggnader för lantbruk, sädesmagasin, stallar, ladugårdar o dyl till verksamheterna 63. O Byggnader för energiförsörjning, kraftverk o d till verksamheter i 644 . O Byggnader för tillverkningsverksamheter i 66/69.

79555 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till sjukhus, vårdhem, ålderdomshem, barnhem o d.
Byggnader:
72551 Sjukhus. Lasarett. Kliniker. Barnbördshus.Vilohem. Sanatorier. 72552 Mentalsjukhus. 72553 Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda. 72554 Blindinstitut. Dövstumsinstitut.72555 Vårdhem för rehabilitering. 72556 Alderdomshem. Pensionärshem. Gästhem. 72557 Barnstugor. Barnhem. 72559 Djursjukhus.

79556 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till fängelser od. Byggnader:
72561 Fängelser. 72563 Korrektionsanstalter för vuxna. 72564 Uppfostringsanstalter för minderåriga. Skyddshem. 72565 Alkoholistanstalter.
Verksamheter
bl a krininalvårdsverksamheter o d: O Kriminalvårdens organisation o d. O Fångvårdsanstalter. O Fängelsesystem. Ordningsregler. Fängelsevård. O Fängelsepersonal. O Straffverkställighetens olika grader. Enskild cell. Straffmildring. O Brottsförebyggande verksamhet.
(SAB Oeq. DK 343.8)

79557 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till restauranger, serveringsställen, badinrättningar, parkbyggnader.
Byggnader:
72571 Restauranger. Barer. Konditorier. Kiosker o.dyl. 72573

Badanläggningar. Saunas. 72574 Simhallar. Friluftsbad. 72575 Badortsbyggnader. Kasinon o.dyl. 72576 Byggnader i parker. Paviljonger o.dyl.

79558 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till fritid, underhållning och sport.
Byggnader:
72581 Konserthus. Konsertsalar. 72582 Teaterbyggnader mm. 725821 Operahus. 725822 Övriga teatrar.Friluftsteatrar. 725823 Musikkafeer. Varieteer. Danssalonger o.dyl. 725824 Biografer. 725826 Byggnader för sport. Cirkusbyggnader. Stadions. 72583 Samlingslokaler. Föreläsningslokaler. Konferenslokaler.72584 Biljarder. Kägelbano. Bowlingbanor. 72585 Gymnastikbyggnader. Inomhusarenor. 72586 Byggnader och anläggningar för vinter- och issport, cykel- och motorsport. 72587 Byggnader och anläggningar för vattensport. Båthus. 72586 Ridhus. Trav- och galoppbanor. 72589 Övriga idrottsanläggningar och detaljer till sådana t.ex. läktare.

79559 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till diverse offentliga byggnader.
Byggnader:
72591 Utställningsbyggnader. 72592. Provisoriska och flyttbara utställningsbyggnader. 72594 Monument. Obelisker. Fontäner o.dyl. 72595 Brobyggnadsverk ur gestaltningssynpunkt. 72596 Stadsportar. Stadsmurar. Vallar. Inhägnader

7956 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till död, begravning och religion. Se även 20/29.
Byggnader :
7261 Hednatempel. Helgedomar. 7262 Moskeer. Minareter. 7263 Synagogor. 7264 Kapell. 7265 Kyrkor. 7266 Katedraler. Domkyrkor. 7267 Kloster. Icke-kristna kloster. Lamakloster o.dyl. 7268 Begravningskapell. Krematorier. Kolumbarier. Mausoleer. Gravvårdar. 7269 Övriga kyrkliga byggnader. Biskopssäten. Prästgårdar.Byggnader vid vallfartsorter.
Verksamheter bl a:
O Begravning. O Kremering. Eldbegängelse. Likbränning. O Balsamering. Mumier. Dödsmasker. O Likvaka. O Sorg. O Begravningsseder. Sorgetåg. Dödsdanser. Dödsklagan. Offer. Gravöl. (Praktiska verksamheter ingår i 614). Religiösa verksamheter ingår huvudsakligen i 20/29.
(SAB del Mz, se även 2. DC, DK 393)

SW . 7957 Undervisning o d.

Byggnader:
7271 Skolbyggnader. 72712 Folkhögskolor. Internatskolor. 7273 Universitet. Högskolor. 7274 Fackskolor. Yrkesskolor. Hantverksinstitut. 7275 Forskningsanstalter. Vetenskapliga institut. Laboratorier. 7276 Vetenskapliga museer. Zoologiska och botaniska trädgårdar. 7277 Konstmuseer. Konstgallerier. Utställningsateljeer. 7278 Biblioteksbyggnader. Arkivbyggnader. Biblioteks- och arkivbyggnader för speciella användare. 72791 Observatorier. Planetarier. 72794 Radio- och televisionsstationer. Radarstationer. 72794 Ritningsbyråer. Konstnärsateljeer. Fotoateljeer.72798 Filmstudieateljeer. Byggnader för filmhögskolor.

Verksamheter
bl a undervisning 79571 / 79578: 79571 Undervisningens organisation, skoladministration. 795710 Undervisning, allmänt. 795711 Skolledning, lärare, övrig personal . 795712 Skolorganisation. 795713 Pedagogisk metodik. Former för undervisning och utbildning. 795714 Pedagogiska system. 7895715 Skolordning, disciplinfrågor. 795716 Skolgårdar, skolbyggnader, skolinventarier, undervisningsmateriel, läromedel. 795717 Skolsociala åtgärder, skolhygien, skolhälsovård. 795718 Livet i skolan, föreningar, traditioner. 79572 Undervisningsämnen för alla stadier och skolformer. 79573 Skolundervisning, allmän grundutbildning, allmänbildande skolformer. 79574 Folkbildning, utbildning utanför skolans ram. 79576 Specialundervisning, särskolor. 79577 Fackskolor, yrkesskolor, yrkersutbildning. 79578 Universitet och högskolor.
79579 Sociala miljöer med anknytning till undervisningsanstalter, museer, bibliotek.
(SAB E, DC, DK 37)

79571 Undervisningens organisation. Skoladministration o d

79572 Undervisningsämnen för alla stadier och skolformer.

79573 Skolundervisning. Allmän grundutbildning. Allmänbildande skolformer.
Grundskola och gymnasium.

79574 Folkbildning. Utbildning utanför skolans ram.

79576 Specialundervisning. Särskolor.

79577 Fackskolor. Yrkesskolor. Yrkesutbildning.

79578 Högskolor.(Och forskningsverksamheter som inte kan placeras i särkilda fack). 795787 Forskning.

79579 Sociala miljöer med anknytning till undervisningsanstalter , museer, bibliotek mm. Bl a mobbning o d.

SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Byggnader:
7281 Bostadhus och bostäder allmänt. Bostäder i tätorter. Bostäder på den egentliga landsbygden. 72818 Provisoriska bostäder. Nödbostäder Baracker. 7282 Flerfamiljshus i flera våningar och trapphusenheter. 728222 Flerfamiljshus med stort antal trapphus och lägenheter. 728224 Flerfamiljshus med mindre än 12 lägenheter. 728226 Kollektivhus. 7283 En och två-familjshus. Villor. Radhus. Vinkelhus. 72831 Radhus. 72834 Tvåfamiljshus. Kopplade hus. 72837 Enfamiljshus. Friliggande hus. Villor. Egnahem. 72838 Marknära hus. Vinkelhus. Atriumhus. 7284 Klubbhus. Föreningshus. 7285 Hotell. Gästgivargårdar. Motell. 72851 Hotell i städer och tätorter. 72852 Hotell vid badorter o.dyl. 72853 Gästgivargårdar. Motell. 728 54 Ungdomshärbärgen. 7286 Lantgårdar. Bondgårdar. 7287 Fritidshus. Sommarvillor. Sportstugor. 72871 Weekendvåningar o.dyl.72876 Husvagnar. Trailers. 72877 Husbåtar. 7288 Borgar. Slott. Herrgårdar. 72881 Borgar (befästa). 72882 Slott. 72883 Herrgårdar. 7289 Ekonomibyggnader o d se även 7254.

SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

Organisationernas verksamheter enligt deras syften ingår i de särskilda fackområden där de är verksamma. Sociala miljöer för de här angivna typerna av sammanslutningar kan också ingå i 7951-7958.
7959 Allmänt. 79591 Olika slag av sammanslutningar. 795910 Allmänt om verksamheter i sammanslutningar. 7959101 Allmän karaktär. Grundande. Upplösning. Stadgar. 7959102 Medlemmar. Rättigheter. Skyldigheter. 7959103 Fonder. Tillgångar. 7959104 Förvaltningsorgan.Generalförsamlimng. Utskott. Styrelse. Expedition. 7959105 Verksamhet. Sammanträden. Protokoll. Publikationer över utförda arbeten. Årsberättelser. Verksamhetsberättelser. 7959106 Tävlingar. Utställningar. Prov. Diplom. Betyg. Pris. 7959107 Tillkännagivanden. Manifestationer. Kungörelser. 7959108 Personal.

795911 Officiella sammanslutningar. Akademier. 795912 Icke-officiclla, halvofficiella sammanslutningar. Allmännyttiga sällskap och föreningar. 795121 Organisationer, sällskap, rörelser med allmän inriktning. Ungdomsrörelser, t ex. scoutlörelser. 7959122 Organisationer för främjande av vetenskap och kultur. 795123 Organisationer, rörelser med speciellt syfte eller verksamhetsfält. 7951234 Organisationer, rörelser med ideologisk eller religiös inriktning. 7951235 Humanitära organisationer, rörelser med filantropiska och rehabiliterande syften. 7951236 Esoteriska, mer eller mindre hemliga . Kriminella, helt eller delvis hemliga rörelser. Ordenssällskap. Frimurare.Odd fellows, Lions m fl. 7951237 Klubbar. Sällskapsföreningar. Cirklar. Sociala klubbar. Rotary. 79513 Möten, kongresser, konferenser. 79514 Icke-permanenta utställningar. Salonger. Mässor. Världsutställningar. Allmänna internationella utställningar. Fackutställningar. Mässor. Vandringsutställningar. 79515 Affärs- och industriföretag. Firmor.79516 Vetenskapliga och tekniska insitutioner och tjänster. 79517 Festligheter. Jubileer. Mottagningar. (SAB Kt , Bk . DC, DK 06 utom 069)

SW 796/799 Sport, idrott o d.

796 Sport. Idrott. Kroppsövningar. Gymnastik.7960 Allmänt. 7961 Lek o vederkvickelse i det fria. 7962 Motions- och skicklighetstävlingar med redskap, t.ex. krocket, bowling. 7963 Bollspel. 7964 Gymnastik. Fri-idrott. Allmän idrott. 7965 Fotvandring. Bergsbestigning. Orientering. 7966 Cykel. 7967 Motorsport. 7968 Kamp- och försvarssporter. 7969 Vintersport. 797 Vattensport. Simsport. Flygsport. 798 Ridsport. Hästsport. Sport med andra djur. 799 Sportfiske. Jaktsport. Sportskytte.
(SAB R utom Rc o Re, Qgah, Qgbh. DC, DK 796-799)

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

80 Språk. 81 Litteraturvetenskap. 82/89 Skönliteratur. 82 Engelsk skönlitteratur o d. 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt. 84 Fransk skönlitteratur o d. 85 Italiensk skönlitteratur o d. 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d. 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d. 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d. 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d

SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

(SAB F. DC 4. DK 80)
800: Allmänt.
801: Allmän språkvetenskap. 8010 Allmänt. 80101Språkfilosofi. Teorier om språkets ursprung, uppkomst och utveckling. 80106 Språkriktighet. 80107 Praktisk språkkännedom. Språkundervisning. 80108 Indelning av språken. Språkklasser. Språkkategorier. 801092 Programmeringsspråk. 801095 Mimiska språk. Teckenspråk. 80111 Rättskrivning. 80112 Ordklasser. 80113 Lexikon. Namnforskning. Ordforskning. 80114 Fonetik. Ljudlära. 80115 Grammatik. 80116 Metrik. Verslära. 80117 Hjälpvetenskaper. 80118 Språkvetcnskapens källor.
802: Västerländska språk och engelska. 802 Västerländska språk. 8020 Engelska.
803: Germanska språk. 8030 Tyska. Högtyska, allmänt. Jiddisch. 8031 Lågtyska. 80392 Frisiska. 803931 Holländska. 803932 Flamländska. 803936 Afrikaans. Sydafrikanska. 80395 Nordiska språk, allmänt.

80399 Isländska. 80396 Norska. 80397 Svenska. 80398 Danska. 80399 Gotiska. Östgermanska.
804: Romanska och nylatinska språk, allmänt , och franska o d. 804 Romanska och nylatinska språk, allmänt. 8040 Franska. 80490 Provensalska. Sydfranska dialekter. 80499 Katalanska.
805: Italienska o d. 8050 Italienska. 80590 Rumänska. 80599 Rätoromanska. Ladin.
806: Spanska, portugisiska, iberiska språk. 8060 Spanska. 80690 Portugisiska. 80699 Galiciska.
807: Klassiska språk. 8071 Latin. 80731 Gammallatin. 80734 Nylatin. 8075 Grekiska. 80773 Gammalgrekiska. 80774 Nygrekiska.
808: Slaviska och baltiska språk. 8081 Slaviska språk, allmänt. 8082 Ryska.Storryska. 80826 Vit-ryska. 8083 Ukrainska. Rutenska. 8084 Polska. 80850 Tjeckiska. 80854 Slovakiska. 80861Serbis-ka. 80862 Kroatiska. 80863 Slovenska. 80866 Macedoniska. 80867 Bulgariska. 80883 Lettiska.
809: Orientaliska och övriga språk, bl a lapska, finska och estniska. 809 Orientaliska språk, allmänt.
8091: Indoeuropeiska (indogermanska, ariska) språk. (Med undantag av under 803 / 808 klassificerade språk). 80911 Indiska språk. 80912 Fornindiska. Sanskrit. Vedaspråket. 80914 Nyindiska. Hindi. Bengali. Pandjabi. Marathi. Singalesiska. 80915Iranska.Persiska. 809151 Fornpersiska. Västiranska. 809155 Nypersiska. 80916 Keltiska. 809162 Iriska irländska. 809163 Gaeliska, skotska. 8091981 Armeniska. 8091983 Albanska.
8092: Semitiska språk. 809211 Babylonska. Akkadiska. Sumeriska. 809212 Assyriska. 809221 Arameiska. 809222 Palestinska. Jiddisch-palestinska. 80923 Syriska. Östarameiska. 80924 Hebreiska. 80927 Arabiska
8093: Hamitiska språk. 80931 Egyptiska. 809 32 Koptiska.
8094: Ural-altaiska språk mm. 80941/80945 Ural-altaiska språk 80941 Mandschuspråk. 80942 Mongoliska språk. 80943 Turkiska språk. Tatarspråk. 809434 Kirgiska och västliga gruppen av turkspråk. 809435 Turkiska. Osmanska. 80944 Samojediska språk. 80945 Finsk-ugriska språk. Uraliska språk. 8094511Ungerska. Magyariska. 809454 Västfinska. 8094541 Finska. 8094542 Karelska. 8094545 Estniska. 809455 Lapska. 80946 Kaukasiska språk. 80947 Hyperboreiska språk. Paleoasiatiska språk. 809475 Eskimåsprak. Grönländska. 80948 Dravidiska språk.
8095: Asiatiska språk (med undantag av förut nämnda). 80951 Kinesiska. 809524 Siamesiska. 80954 Tibetanska. 80956 Japanska. 80957 Koreanska. 80958 Arakan-Burma-språk. 80959 Austroasiatiska språk.
8096: Afrikanska språk. O Negerspråk i USA. 80961 Hottentottspråk. Nama. 80962 Buschmännens språk. San. 80963 Bantuspråk. Kafferspråk. 80966 Sudanspråk.
8097: Nord-mellanamerikanskaspråk. (Utom engelska, spanska, franska).
8098: Sydamerikanska språk. (Utom spanska och portugisiska).
8099: Austronesiska (malajo-polynesiska) språk. 80992 Indonesiska språk.Malajiska. 809923 Oceaniska språk. Melanesiska språk. 80995 Australiska språk. Papuaspråk. Tasmaniska språk.

SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.

810: Allmänt.
811: Litteraturvetenskap / litteraturhistoria. 8110 Litterär teori, vetenskap och teknik. 81101. Litterär estetik. 81103 Tolkningar. Översättningar. 81108 Litterär verksamhet och teknik. Författande. 811085 Modern retorik.81109 Litterär kritik. 811091 Jämförande litteraturvetenskap.
8111/8119: Litteraturarter. 8111 Poesi. 8112 Dramatik. 8113 Romaner. Noveller. Berättelser. 8114 Essäer. Uppsatser. 8115 Tal. Föredrag. 8116 Brev. Verk i brevform. 8117 Satirer. Hlumoresker. Epigram. Parodier. 81182 Polygrafier. Diverse skrifter. Utdrag. Antologier. 8119 Övriga litteraturarter.
812/819: Litteraturvetenskap för olika språk. 812 Engelsk litteratur. 813 Tysk, nederländsk, nordisk litteratur o d. 81397 Svensk litteratur. 814 Fransk litteratur o d. 815 Italiensk litteratur o d. 816 Spansk, portugisisk litteratur o d. 817 Grekisk och latinsk litteratur o d. 818 Slavisk, baltisk litteratur o d. 819 Orientalisk och övrig litteratur. (Själva skönlitteraturen ingår i 82/89)
(SAB G. DC delar av 800-899. DK 81.)

SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

90 Tidningar, tidskrifter, journalistik, skrifter i blandade ämnen. 91 Allmän geografi, reseskildringar. 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d. 93 Allmänt om allmän historia samt världshistoria och forntidshistoria. 94/99 Medeltidens och nya tidens historia : 94 i allmänhet och i Europa. 95 Asien. 96 Afrika. 97 Nord- och Mellanamerika. 98 Sydamerika. 99 Australien, Oceanien, polarområdena, rymdens historia.

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.

905 Allmänna tidskrifter och publikationsserier. Tidningar.I den mån de inte kan ingå i särskilt fack. Årsböcker. Adressböcker, Almanackor. Kalendrar, 9051 / 9059 På olika språk. 9051 Amerikanska. 9052 Engelska (annan än amerikanska). 9053 Tyska o d. 9054 Franska o d. 9055 Italienska o d. 9056 Spanska, portugiska o d. 9057 Slaviska språk. 9058 Skandinaviska språk. 9059 Andra språk. 907 Tidningsväsen. Betydelse. Ledning. Redaktion. Journalistik. 908 Skrifter i blandade ämnen , i den mån de inte kan ingå i särskilt fack. (SAB Bb, Bd, Bs, Bt. DC 05, 07, 08. DK (05), 07, 08, (04))

905 Allmänna tidskrifter och publikationsserier. Tidningar.
Själva skrifterna. Journalistik o d ingår i 907.

907 Tidningsväsen o d.Journalistik.
Här avses det redaktionella innehållet o d.Tidningsväsen som ekonomisk verksamhet ingår i 655. Själva tidningarna och tidskrifterna o d ingår i 905.

908 Samlingsverk, skrifter med blandat innehåll, som ej ingår i särskilt fack.

Till område 90 hör "nätbedragarna" som gör lögnaktiga berättelser.

SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.

Hit förs rent geografiska arbeten, forskningsexpeditioner, resebeskrivningaroch -rapporter, resehandböcker och arbeten som behandlar ett område ur flera olika synpunkter. Arbeten som rör ett visst ämne inom ett avgränsat geografiskt område förs under ämnet ifråga. Hembygdskunskap, arbeten rörande ett lands eller en landsdels historia, geografi, kultur, etnografi, ekonomi: klassas som geografi. Arbeten som är underlag för fysisk planering ingår i 71. Biologisk geografi ingår i 57. Geologisk geografi ingår i 55, etc. Indelningen i princip som 93/99, dvs t ex Europas geografi 914 indelas som Europas historia 94.

911 Allmän, systematisk och teoretisk geografi. 912 Kartor od. 91309 Världsgeografi. 9131/9139 Forntidsgeografi. 914 / 919 Världsdelarnas o ländernas allmänna geografi. Medeltiden o Nya tiden. 914 Europas allmänna geografi. Medeltiden och Nya tiden. 9141/9149 De enskilda europeiska ländernas geografi. Medeltiden och Nya tiden. 915 Asiens allmänna geografi. 916 Afrika. 917 Nordamerika. 918 Sydamerika. 919 Australien, Oceanien, polarområdena o rymden.
(SAB N. DC, DK 91)

SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

Hit förs såväl biografier, nekrologer osv. över enskilda personer som biografiska samlingsverk. Matriklar.
920 Allmänt. 921 / 928 Biografier över personer huvudsakligen verksamma inom 11-89. 9290/9294 Biografier över personer huvudsakligen verksamma inom 90-99. 9295 Släktvetenskap. Gravskrifter. Familjenamn och deras uppkomst. Födelse-, dop-, vigsel- och dödsböcker. Mantalslängder. 9296 Heraldik. 9297 Adelsväsen. Ordensväsen . 9299 Flaggor. Fanor. Standard. (delar 9296 - 9299 kan ingå i 73 och 79)
(SAB L. DC, DK 92)

SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

93 Allmänt om allmän historia samt världshistoria och forntidshistoria.
94 Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa.
941/949 De enskilda europeiska ländernas historia. Medeltiden och Nya tiden.
95 Asiens historia. Medeltiden och Nya tiden.
96 Afrikas historia. Medeltiden och Nya tiden.
97 Nord-och Mellanamerikas historia. Medeltiden och Nya tiden.
98 Sydamerikas historia. Medeltiden och Nya tiden.
99 Australiens, Oceaniens, polarområdenas och rymdens historia. Medeltiden och Nya tiden.
(SAB K. DC, DK 93-99)

930 Historievetenskap. Historiens hjälpvetenskaper. Världshistoria.
9301Historien som vetenskap. 9302 Historiens metodlära, urkunds-lära,källstudier, kronologi. 9308 Allmänna sammanfattande historiska framställningar. 9309 Världshistoria. Krono-logiska sammanfattningar.
931/939 Forntidshistoria. 931 Forntidshistoria i allmänhet och gamla Kinaoch Japan..932 Gamla Egyptentill 640 e.Kr. 933 Gamla Palestina. Judiskafolkets historia . 934Gamla Indien. 935 Gamla Medien, Kaldéen,Assyrien, Babylonien, Mesopotanien. 936 Gamla Nord- och Västeuropa.937 Gamla Rom och Italien, Romarriket. 938 Gamla Grekland. Hellas.939 Övriga områdens forntids-historia, bl a i Amerika.
Fackhistoria ingår i respektive fack och på t ex 109, 1709, 509 etc.

940: Europas historia. Västerlandets historia.
9401 Medeltiden ca 375--1492. 9402 Nyare tiden från 1492. 9403 Första världskrigets allmänna historia 1914--1919. 9405 Europas historia efter 1919 . 94051 Tiden 1919-1929. 940 52 Tiden 1930-1939. 94053 Andra världskrigets allmänna historia 1939--1945.94055 Europas historia efter 1945.
941/949 De enskilda europeiska ländernas historia. Medeltiden och Nya tiden.
941: Storbritannien. 9410 Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland. 9411 Skottland. 9416 Nordirland. 9417 Irland, Irländska republiken.
942: 9420 England. 9429 Wales.
943: Mellaneuropas historia. 9430 Tyskland. 94301 Västtyskland.94302 Östtyskland. 94359 Luxemburg. 9436 Österrike. 9437 Tjeckoslovakien. 94371 Tjeckien, Böhmen. 94372 Mähren. 94373 Schlesien. 94376 Slovakien. 9438 Polen . 9439 Ungern .
944: Frankrike. 944949 Monaco.
945: Italien. 94544 San Marino. 945631 Vatikanstaten.94582 Malta.
946: Spanien mm. 9460 Spanien. 9469 Portugal. 94672 Andorra .
947: Sovjetunionens historia, Ryssland (med asiatiska delar), Baltiska länder. 9470 Sovjetunionen Ryssland. 94742 Estland. 94743 Lettland. 94745 Litauen. 9477 Ukraina. O Vitryssland, Moldavien.
948: Nordens historia, Skandinavien. 9480 Finland. 9481 Norge. 9485 Sverige. 9489 Danmark.
949: Övriga europeiska länders historia. 94911 Island. 94912 Färöarna. 94942 Holland Nederländerna. 9493 Belgien. 9494 Schweiz. 94949 Lichtenstein. 9495 Grekland. 94965 Albanien. 94971 Jugoslavien. 94972 Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Slovenien, Makedonien, Serbien, Bulgarien. 9498 Rumänien .

950: Asiens historia.
951/959 De enskilda asiatiska ländernas historia
951: 9510 Kina. 9515 Tibet (Kina). 95174 Inre Mongoliet (Kina). 9518 Mandsjuriet (Kina). 9512317 Hongkong (Storbritannien). 9512318 Macao (Portugal). 95173 Mongoliet. 95193 Nordkorea, Demokratiska folkrepubliken Korea. 95195 Sydkorea, Rep Korea.
952: 9520 Japan. 9529 Taiwan. Formosa (Kina).
953: 9532 Saudi-Arabien. 9533 Yemen. 9534 Sydyemen. 9535 Oman. 95362 Arabemiraten, Förenade. 95364 Qatar. 95365 Bahrain. 95368 Kuwait.
954: 9540 Indien. 954131 Bhutan. 954135 Nepal. 95487 Sri Lanka. (Ceylon). 954882 Maldiverna. 95491 Pakistan. 95493 Bangladesh.
955: Iran (Persien).
956: 9560 Turkiet. 95643 Cypern. 9567 Irak. 95691 Syrien. 95693 Libanon. 95694 Israel. Gazaområdet (Egypten). 95695 Jordanien. (Tillkommer Palestina)
957: 957 Asiatiska delen av Sovjetunionen. (Europeiska delen 947): Azerbajdzjan. Georgien. Kazakstan. Kirgisistan. Tadzjikistan.

Turmenistan. Ozbekistan.
958: 9581 Afghanistan.
959: 9591 Myanmar (Burma). 9593 Thailand (Siam). 9595 Malaysia. 959513 Singapore.9596 Kambodja. 9597 Vietnam. 95973 Sydvietnam. 95977 Nordvietnam. 9598 Laos.

960: Afrikas historia.
961 / 969 De enskilda afrikanska ländernas historia
961: 9611 Tunisien. 9612 Libyen.
962: 9620 Egypten. 9624 Sudan.
963: 963 Etiopien
964: 964 Marocko. 9648 Västra Sahara. 9649 Kanarieöarna (Spanien).
965: 965 Algeriet.
966: 96612 Mauretanien. 96621 Mali. 96625 Burkina Faso (Övre Volta). 96626 Niger. 9663 Senegal. 9664 Sierra Leone. 96651 Gambia. 96652 Guinea. 96657 Guinea-Bissau. 96658 Kap Verde. 96662 Liberia. 96668 Elfenbenskusten. 9667 Ghana. 96681 Togo.96682 Benin. 9669 Nigeria.966993/94 Sao Tome och Principe.
967: 96711 Kamerun. 96718/9 Ekvatorialguinea. 96721 Gabon. 96724 Kongo.9673 Angola. 96741 Centralafrikanska republiken. 96743 Tchad.9675 Zaire. 967597 Burundi. 967598 Rwanda. 96761 Uganda. 96762
Kenya. 9677 Somalia. 9678 Tanzania. 9679 Mozambik.
968: 9680 Sydafrika. 9681 Botswana. 96834 Swaziland. 96861 Lesotho. 9688 Namibia. 96891 Zimbabwe. 96894 Zambia. 96897 Malawi.
969: 9691 Madagaskar. 96941 Comorerna. 9696 Seychellerna. 96981 Reunion (Frankrike). 96982 Mauritius. 96992 Sankt Helena. Ascension.Tristan da Cunha (Storbritannien).

970: Nord- och Mellanamerikas historia.
971/979 Enskilda nord- ochmellanamerikanska länder.
971: 971 Canada.
972: 972 Mexico. 97281 Guatemala. 97282 Belize. 97283 Honduras. 97284 El Salvador. 97285 Nicaragua. 97286 Costa Rica. 97287 Panama. 97291 Cuba. 97292 Jamaica. 97293 Dominikanska republiken. 97294 Haiti. 97295 Puerto Rico (USA). 972961 Bahamas. 972968 Turks- och Caicosöarna (Storbritannien). 97297x Antigua o Barbuda. 972971 Amerikanska Jungfruöarna. 972974 Guadeloupe o grannöar (Frankrike). 972981 Martinique o grannöar (Frankrike). 9729821Dominica. Saint Lucia. 9729824 Saint Vincent o Grenadinerna. 9729828Grenada. 972986 Barbados. 972987 Trinidad och Tobago. 972988 Nederländska Antillerna. 97299 Bermudaöarna (Storbritannien).
973/979: 973 Amerikas Förenta Stater. USA.
974 Nordöststaterna USA.
975 Sydöststaterna USA.
976 Södra centralstaterna USA.
977 Norracentralstaterna USA.
978 Väststaterna USA.
979 Pacificstaterna USA. 9798 Alaska.

980: Sydamerikas historia.
981/989: De enskilda sydamerikanska ländernas historia.
981 Brasilien.
982 Argentina.
983 Chile.
984 Bolivia.
985 Peru. 9861 Colombia. 9866 Ecuador.
987 Venezuela. 9881 Guayana. 9882 Franska Guayana. 9883 Surinam 9892 Paraguay. 9899 Uruguay.

990: Australiens, Oceaniens och polarområdenas historia.
991/999 De enskilda ländernas historia.
991: 9910 Indonesien. 99112 Kalimantan (Borneo).9912 Celebes.9913 Moluckerna..991111 Sabah. 991113 Brunei. 991114 Sarawak. 992353 Portugisiska Timor. 9914 Filippinerna.
992: 9921 Sumatra 9922 Java. 9923 Små Sundaöarna. 99231 Bali.
993: 9931 Nya Zeeland. 9932/37 Melanesiska områden. 9932 Nya Kaledonien (Frankrike). 9934 Vanuatu (Nya Hebriderna).99345 Nauru. 9935 Salomonöarna.9939 Antarktiska öar.
994: 994 Australien.
995: 995 Nya-Guinea-områden. 9954 Papua Nya Guinea.
996: 996 Polynesien. 99611 Fiji. 99612 Tongaöarna. 99614 Tavalu. 996l31 Västra Samoa. 996133 Amerikanska Samoa. 99682 Kiribati (Gilbertöarna). 9969 Hawaiiöarna (USA). (997)
998: 998 Arktis. Antarktis. 9984 Sektor av Arktis, som europeiska stater gör anspråk på. 9985 Sektor av Arktis, som Sovjetunionen gör anspråk på. 9986 Sektor av Arktis, som USA och Kanada gör anspråk på. 9988 Grönland (Danmark). 9989 Antarktis.
999: Rymden.

Tillägg från DN 7 september 2020

”Storföretags hållbarhetsmål leder för sällan till handling”

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200907
Allt fler företag följer FN:s globala hållbarhetsmål. Men en ny studie visar att det finns en risk att företagen ”grönmålar” genom att fokusera på mål där de redan presterar bra. Ett effektivt klimatarbete och en hållbar återstart av ekonomin kräver att företagen sätter mål som styr mot Parisavtalet, inkluderar hela värdekedjan och är långsiktiga, skriver fem forskare.

Vid FN:s toppmöte för fem år sedan antog världens stats- och regeringschefer Agenda 2030, med sjutton globala mål för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Regeringens ambition är att Sverige ska vara ledande i genomförandet och alla delar av samhället måste ta en aktiv roll i omställningen. För företagen kan målen fungera som ett långsiktigt ramverk både för hur de kan bli mer hållbara och för vad som kommer att vara nödvändigt, accepterat och efterfrågat av det övriga samhället på sikt.

För regeringen kan målen utgöra en bas för hur stöd för återstart i ekonomin efter coronapandemin ska kunna villkoras på kort och lång sikt. Detta bör gälla även det stimulanspaket på drygt 100 miljarder kronor som presenterades i dagarna. Finansministern pekade på att vi har en historisk möjlighet att åtgärda samhällsproblem som vi hade när vi gick in i krisen. Men för att detta ska lyckas krävs styrning mot tydliga och kvantifierade hållbarhetsmål. Här är naturligtvis företagens roll central.

I vår studie har vi analyserat tidigare studier, några vanliga metoder som företag använder för att bedöma hur de kan bidra till de globala målen samt gjort en fallstudie för bygg- och anläggningssektorn. Vår studie har haft särskilt fokus på klimatmålet men vi bedömer att slutsatserna är relevanta även för andra mål och för andra branscher.

Analysen visar på vikten av att företagen förhåller sig till målen på ett sätt som hindrar ”grönmålning”. Det är i grunden positivt att företag rapporterar hur de presterar på områden som berör de globala målen, och regeringen framhåller som en stor framgång att allt fler företag använder Agenda 2030 i sitt strategiska hållbarhetsarbete. Men i praktiken är företagens mål och åtgärder många gånger inte särskilt relevanta för att bidra till verklig förändring, eller till att främja en hållbar framtid.

En genomgång av olika studier visar bland annat att:

Bland 2 000 av världens största börsnoterade företag är engagemanget för FN:s hållbarhetsmål till stora delar symboliskt.

Hälften av de undersökta företagen i en studie hade satt upp mål kopplade till FN:s hållbarhetsmål, men bara en fjärdedel av dessa hade relevanta och mätbara mål, eller hade mål som utgjorde en del av företagets affärsstrategi.

40 procent av undersökta storföretag i en annan studie använder sig av FN:s hållbarhetsmål i sin redovisning, men bara 10 procent rapporterade konkreta åtgärder som relaterar till målen.

I bästa fall kan hållbarhetsmålen fungera som ett stöd för att fatta informerade beslut för ökad hållbarhet. I värsta fall bidrar de bara till ett ytterligare lager av ”grönmålning”.

Det finns alltså en betydande risk att vissa företag använder sig av begrepp som andas FN:s hållbarhetsmål för att kamouflera att deras verksamhet egentligen fortgår precis som vanligt. Andra företag väljer helt enkelt de mål som ger den mest fördelaktiga bilden av företaget, där de presterar bra eller enkelt kan förbättra sig, och struntar i andra mål som skulle ha större betydelse för att faktiskt öka hållbarheten.

Vår fallstudie visar att om man sätter mål som knyter an till FN:s klimatmål är det nödvändigt att identifiera de processer och aktiviteter som är särskilt utmanande för att minska utsläppen. För bygg- och anläggningssektorn identifierade vi fyra sådana områden:

Att på kort sikt gå över till förnybara, biobaserade bränslen för anläggningsmaskiner och tunga transporter.

Att lägga grunden för den infrastruktur som krävs för att på lite längre sikt elektrifiera transporter och produktionsmetoder.

Att så långt det är möjligt byta ut jungfruliga fossila råvaror mot hållbara alternativ.

Att införa koldioxidneutrala processer, som till exempel vätgasbaserade processer och koldioxidavskiljning och lagring, CCS, för produktion av material som stål och cement.

För andra branscher kan andra utmaningar vara större. Men om företag vill bidra till reellt ökad hållbarhet måste fokus ligga på mål och åtgärder inom de områden där påverkan och utmaningarna är störst.

En bransch som exempelvis oljeindustrin kan inte välja bort mål som innebär en övergång till förnybara energislag, resenäringen kan inte fokusera på social hållbarhet utan att ta sig an utsläppen från flygresor och förpackningsindustrin måste adressera frågor om plast från fossil olja och cirkulära materialflöden.

Vår studie visar att det krävs tre saker om företagen vill uppnå verklig förändring mot hållbarhet och bidra till FN:s klimatmål:

1 Åtgärder måste vara konkreta och styra mot vad Parisavtalet faktiskt säger.

2 Åtgärder måste inkludera de värdekedjor som är relevanta för företaget.

3 Hänsyn måste tas till både kortsiktiga och långsiktiga effekter av den valda strategin.

Företag som följer detta kan använda Agenda 2030-ramverket för att öka hållbarheten och för att långsiktigt minska sina affärsrisker.

Företag som i dag undviker de områden som är svårast att åtgärda kan i stället få mycket svårt att ställa om när opinionen inte längre accepterar fortsatta utsläpp av växthusgaser och annan ohållbar verksamhet.

I juni lämnade regeringen in en ny proposition för att öka takten i Sveriges Agenda 2030-arbete. Klimatministern konstaterade att coronakrisen blottat många av samhällets sårbarheter och att genomförandet nu är mer avgörande än någonsin. Det finns inte längre något utrymme att bara fokusera på de lättare målen, nu måste företagen våga ta sig an de allra största utmaningarna. Detta måste kopplas till återstartsstöd som det nu föreslagna stimulanspaketet.

Sveriges regering bör därför skyndsamt ta fram kriterier för att villkora stöden, så att de bidrar konkret till Agenda 2030-ramverket. Sverige skulle därmed kunna ta ledningen i arbetet mot ökad hållbarhet samtidigt som vårt näringsliv får konkurrensfördelar genom att ligga i framkant i omställningen.

Filip Johnsson, professor i uthålliga energisystem, Chalmers tekniska högskola, projektledare för studien som artikeln baseras på. Den har gjorts inom ramen för projektet ”Mistra carbon exit”
Anders Ahlbäck, projektledare, Göteborgs centrum för hållbar utveckling
Mathias Gustavsson, forskare, IVL svenska miljöinstitutet
Ida Karlsson, doktorand, Chalmers tekniska högskola
Johan Rootzén, forskare, Handelshögskolan, Göteborgs universitet"

"Reinfeldt orolig för våld från besvikna Trumpanhängare

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Om Donald Trump förlorar finns stor risk för omfattande våldsutbrott efter USA-valet senare i höst. Det säger förre statsministern Fredrik Reinfeldt som fördjupat sig i amerikansk politik i en ny bok. – Det här är ett mycket riskabelt valtillfälle, säger Fredrik Reinfeldt.

Om två månader går amerikanerna till valurnorna för att bestämma om Donald Trump ska få fyra år till vid makten eller om demokraten Joe Biden ska ta över posten som världens mäktigaste man. Det är ett djupt polariserat USA som går till val med motsättningar som omfattar såväl etnicitet som inställningen till fria medier och ett oberoende rättsväsende.

Tidigare statsministern och moderatledaren Fredrik Reinfeldt går i en ny bok igenom förutsättningarna inför höstens USA-val. Hans utgångspunkt är att valet är en angelägenhet för hela världen, inte minst för Sverige som har både ekonomiskt och kulturellt utbyte med USA.

– USA är den supermakt som ska påverka förutsättningarna för hur ekonomin fungerar i världen, om den öppna handeln blir schyst och regelbaserad eller om den blir korrumperad. Det betyder jättemycket för ett exportberoende land som Sverige, säger Fredrik Reinfeldt.

Han beskriver höstens kamp om presidentmakten som ett ödesval med långtgående konsekvenser för hela världen. Fyra år till med Trump riskerar att rucka på den världsordning som vi vant oss vid sedan andra världskriget och i stället ge utrymme för auktoritära ledare och nationalism.

– Donald Trump kommer fram i en tid där vi har sett en framväxt av auktoritär populism. Även länder som vi beskriver som demokratier har fått ledare som verkar ha diktatoriska reflexer. Som skyr all form av opposition, som kväser samhällsdebatten, som ger sig på fria och obundna medier och förföljer journalister och som inte respekterar rättsväsendets oberoende roll i samhället. Allt det där är bekymmersamt.

Fredrik Reinfeldt ser också en överhängande risk för oroligheter inom USA. Han tolkar det som att Donald Trump ägnat sommaren åt att förbereda en möjlig valförlust genom att hävda att poströstning är valfusk.

– Därmed har han sagt att han inte kommer att acceptera valresultatet. Fredrik Reinfeldt beskriver hur det såg ut när han själv besökte en debatt i USA i mars med många Trumpsupportrar närvarande.

– Stadiga män som tycker att den viktigaste frågan är att man får ha så mycket vapen som man vill så att man kan försvara sig mot allt det onda. Vad händer med dem om de får höra att valresultatet är riggat?

– Jag är väldigt oroad för att Trump och hans anhängare inte kommer att acceptera resultatet utan att det kommer att eskalera i våldsanvändning. Det här är ett mycket riskabelt valtillfälle.

Det finns bedömare som varnat för att USA riskerar att hamna i inbördeskrig men så långt vill inte Fredrik Reinfeldt gå. Samtidigt framhåller han att kärnfrågan från inbördeskriget på 1800-talet fortfarande inte är löst utan ligger högt upp i många amerikaners medvetande.

– Det fanns då och det finns fortfarande en del av USA som säger att USA tillhör de vita, framför allt de vita männen. Donald Trump har väldigt konsekvent understött det synsättet.

– Han står för en strukturell rasism som innebär att han alltid ifrågasätter alla amerikaner som inte är vita – att de inte är amerikaner. Det USA han tror på tillhör de vita och framför allt de vita männen.

Där finns risken. Jag vill inte använda ordet inbördeskrig men jag är absolut oroad för eskalerad våldsanvändning och den enorma närvaron av vapen som finns i USA.

Under sommaren har utmanaren Joe Biden haft ett övertag i **opinionsmätningarna men Fredrik Reinfeldt understryker att mycket avgörs veckorna före valet.** Han utesluter inte att Trump kan bli omvald och befarar då att nästa mandatperiod blir ännu mer omvälvande.

– Jag tror att han kommer att gå längre i sin utmaning av den amerikanska demokratin. Om det blir fyra år till tror jag att han kommer att testa många olika gränser, försöka få in sin familj för att skydda sin ekonomi och sitt imperium. Då handlar det om hur starka de mothållande krafterna är. Jag är förvånad över Republikanernas tystnad och att det inte finns mer kritik inom näringslivet. Jag förstår att det finns en avtrubbning men här måste man se systematiken och hur det pågår år ut och år in.

– Washington Post räknar hur ofta presidenten ljuger och har nu passerat 20 000 lögner från Trump. Det är oerhört, vi skulle inte överleva två sådana lögner i svensk kontext. Vi får inte bli bedövade och tappa bort vad det här betyder.

Fredrik Reinfeldt ser flera diktatoriska tendenser hos Donald Trump. Han framhåller samtidigt att Trump är demokratiskt vald och att maktdelning finns inskriven i den amerikanska konstitutionen.

– Min poäng är att det Donald Trump själv vill och söker är något slags envälde.

– De som skrev konstitutionen gjorde det för att slippa kungligt envälde. Det var det de flydde ifrån. Att garantera att man inte fick en enskild makthavare som gjorde som han själv ville. Jag tror att de hade förfärats av det som Donald Trump står för.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Fakta. Fredrik Reinfeldt
Fredrik Reinfeldt var Sveriges statsminister 2006–2014.
Han är i dag egen företagare och arbetar bland annat som föreläsare och rådgivare.

Hans bok ”3 november 2020 ödesvalet – om en demokrati i fara och en världsordning i upplösning” utkommer på Bonniers förlag."